

BIJDRAGE

TOT EEN

MIDDEL- EN OUDNEDERLANDSCH

WOORDENBOEK.

BIJDRAGE

TOT EEN

MIDDEL- EN OUDNEDERLANDSCH

WOORDENBOEK.

UIT VELE GLOSSARIA EN ANDERE BRONNEN BIJEENGEZAMELD

DOOR

A. C. OUDEMANS, S[R].

Zesde Deel.

S.

ARNHEM,
H. W. VAN MARLE.
1878.

S.

Saed. *Zaaiing*, *het gezaai*, *het zaaien.* KIL.

Saedbinster. *Vrouw*, *die de zaden van gewassen opzamelt en bewaart.* Ibid.

Saeden. *Zaaien.* Ibid.

Saeder. *Zaaier.* Ibid.

Saedgoed. *Zaad.* Ibid.

Saedkoren. *Zaaikoren.* Ibid.

Saedmaend. *Zaaimaand*, *October.* Ibid.

Zaedzaemheit. *Verzadigdheid.*

> Tafellestjens van godinnen
> Die de zaedzaemheit verwinnen.
>
> HOOFTS Ged. door LEENDERTZ, I, bl. 238.

Saedsel. *Zaaiing.* KIL.

Saedsoen. 1) *Zaaitijd.* Ibid.

2) *Seizoen*, *jaargetijde.* Ibid.

Saedtijd. *Zaaitijd.* Ibid.

Saeft. *Zacht.* Ibid.

Saegh. *Vreesachtig*, *bloode*, *beschroomd.* Ibid.

Saeghachtigh, tsaeghachtigh. *Vreesachtig.* Toen droegen de saechachtige ackerlieden alreede de wilde godtsdienstigheit der plaetse ontzagh toe. VONDEL, door V. L. V, 307.

> Alwaar mijn Pluto streng het tsaaghachtige volk
> Doet poplen met zijn' stem.
>
> HOOFT, Baeto, f°. 84.

> De steenen scherp en steilten ijselijk
> Verkiest de gems tsaeghachtigh tot een' wijk.
>
> HOOFT, Ged. door LEENDERTZ, I. bl. 277.

Saeghe. 1) *Verhaal*, *zegging*, *gesprek.* KIL.

2) *Sage*, *sprookje*, *vertelsel.* Ibid.

Saeghene. *Zegen*, *schakelnet.* Ibid.

Saecht, saeght. 1) *Zacht, aangenaam, lieflijk, minzaam, bevallig, zachtzinnig, goedaardig, buigzaam.* Ibid.

2) *Traag.* Ibid.

3) *Langzaam, zachtjes aan.* Die s a e c h t s rydt gheraect eerst thuys. MEIJER, Oude Nederl. Spr. bl. 73.

Saechte, zaechte. *Zachtelijk, op eene zachte wijze.*

Oec eest gheseit te menegher tijt,
Dat hem die gheue z a e c h t e castijt,
Die an andren leert ende verstaet,
Wat hem goet si ofte quaet.

Lsp. B. III, C. 10, vs. 250.

Saechten, zaechten. *Stillen, bedaren, verzoenen.*

Want tgherechte, dit wilt leren,
Z a e c h t die gramscap ons heren.

Ibid. C. 11, vs. 80.

Dat ordeel der gherechticheit Gods, dat wart g h e s a e c h t ende verwandelt in ghenadicheit. RUUSBR. Tab. II, 59, reg. 8.

Zie nog Doctrin. B. I, vs. 262.

Saechtighen. *Verzachten, stillen, bevredigen, verzoeten, neêrzetten, gedwee maken.* KIL.

Saechtigheyt, saechtigheid. *Zachtheid, zachtzinnigheid, bevalligheid, weekheid.* Ibid.

Saechtleven, sacht- of zachtleven. 1) *Wellustig, weelderig leven.* Ibid.

2) *Weekeling, iemand die een weelderig en wellustig leven leidt.*

Moetty dus inden nest koesteren,
Als z a c h t l e v e n s, die met vrouwen boeleren?

HOUWAERT, Handel der Am. bl. 333.

S a c h t l e v e n s, lanterfants, noch ander bloode loeren,
En konnen tot haer eer dit wapentuygh niet voeren.

GROEBE, Versch. Ged. II, 39.

Saeye. *Sajet.* KIL.

Zaayen, saeien. 1) *Strooien.* Wdb. op HOOFT.

2) *Verspreiden, verbreiden, algemeen bekend maken.* Ibid.

Zoo heeft oud Romen ook zyn' borgers menigmael
Door zyn gebied g e z a e i t en uit zyn' vest gedrongen.

J. DE DECKER, Rymoeffen. II, 44.

Zaayery. *Kweekschool, seminarium.* Twee z a a y e r y e n, om harders oft leeraars aan te fokken. HOOFT, Nederl. Hist. f°. 760, 8.

Saeysoen. Zie **Saedsoen.**

Saec, saeck. 1) *Geding.* KIL.

2) *Oorzaak*. Ende dit was die sake, waerom dat Heer Gijsbrecht van Aemstel ende Heer Harman van Woerden mede over die verradenisse van Graaf Floris waren. Goudtsch Kronycxken, 1663, bl. 69.

Want ghy geslagen hebt mijn party,
Die sonder saeck vervolchden my.
Z. VAN NYEVELT, Souter Lied. Ps 3.

Zie nog ibid. Ps. 101 en Ps. 108; ANNA BYNS, Ref. 1548, II, 188.

3) *Klacht*.

Men sleepte Eggheric ende hinc,
Ende alle die verraders mede,
Daer en halp saec noch bede.
Caerl ende Eleg. vs. 1372.

Vergelijk hiermede Dr. JONCKBL. op VAN HEELU, bl. 21.

Saekweldige, zaecweldige. Zaecweldige is, dien de zaeck voornamentlick aengaet. HUGO DE GROOT, Inl. tot de Holl. Rechtsgel. 1631, fo. 114, vo.

Saecwoude, saecwaude. Hetzelfde. Nijh. Ged. I, 404, 426; II, 123; VI, 43 en 109.

Sael, zael, sale, zale. 1) Oorspronkelijk elk *verblijf* of *woning*.

Hier bi liet Abraham die tale,
Ende hi keerde weder ter sale.
Rymb. vs. 1856.

Hi reet die riviere te dale,
Maer hine vant brucge no zale.
Lanc. II, vs. 41170.

Zie nog MAERL. Sp. H. 4o. ed. I P. VII B. XXXVII, vs. 10. Ibid. III P I B. XXXIII, vs. 44.

2) *Verblijf van koninklijke vrouwen, serail.*

In X jaren vulmaecte al
Salamoen groot ende smal:
Monster, zalen alte samen.
MAERL. Sp. H. 4o. ed. III P. VIII B. LVI, vs. 31.

3) *Koninklijk Hof.*

Het was in Rome, hebwi verstaen,
Een rike man, hiet Eufemiaen,
Edel ende oec also wale
Die hogeste in des keysers zale.
Ibid. III P. III B. XXII, vs. 4.

Bomdin, die Bomdins sone was,
Van Risele alse ict las,

Was up ghehauden eerlike
Onder den keyser Heinrike
In die keyserlike s a l e.
KAUSLER, Reimchr. vs. 1154.

4) *Paleis.*

Hi wart daer na cortelike
Ghesleghen doot in zine z a l e.
MELIS STOKE, B. II, vs. 1243.

Doe David sat in sine s a l e,
Te vreden, utermaten wale, enz.
Rymb. vs. 10149.

5) *Burgt, kasteel.*

Karel Martel — was geboren
Tote Harstale, alse wijt horen,
Daer sijns vader z a l e stoet.
MAERL. Sp. H. 4°. ed. III P. VIII B. VLI, vs. 31.

Zie Dr. JONCKBL. Aant. op VAN HEELU, bl. 142.

6) *Stamhuis.* Ende hi dede veel verwinninghe, ende lyet twee sonen, die prince waren vanden coninclijken s a l e. Pass. Wijnterst. 1480, f°. lxxiij, d.

Saelgieren. *Stroopen*, volgens het Belg. Mus.

Tlant s a e l g i e r d i verre dan
Die wile dat hi vor Calais lach.
D. VIII, bl. 259, vs. 170.

Bij ROQUEFORT komt het ww. *saelger* voor in de beteekenis van *vurig verlangen, met gretigheid trachten naar iets.*

Zaalhont, zaelhont, seelhont, zelhont. *Zeehond.* En zoo wie van z a a l h o n d e n- en zeugenleder schoenen maakte, verbeurde zes pond parisis. Keur van de Sluische Cordewaniers, aangehaald in den Taalgids van 1867, bl. 267.

Canis marinus dat es mede
Van der zee eene wonderlechede
Die wi heeten den s e e l h o n t.
Nat. Bl. B. IV, vs. 277, var.

Zaelsmout. *Uitgesmolten zeehondenspek.* Taalgids van 1867, bl. 277.

Saemen. *Zaad.* KIL. Lat. »*semen*".

Saemen. *Verzamelen, vergaderen.* Ibid.

Saen. *Zoete room.*

Wilje kappy, wilje s a e n ?
CATS, door Dr. v. VL. I, 585, b.

Saen. *Ras, spoedig, weldra.* Eng. »*soon*".

Her Willem antwerde s a e n.
Limb. B. III, vs. 752.

Hi sender s a e n enen Hertoge.
MELIS STOKE, B. II, vs. 240.

Saen en plaen. *Zonder omwegen, op den man af.*

Men salder vinden noch die sullen componeren,
En s a e n e n p l a e n, voor valsch u dichten mainteneren.
J. VANDER VEEN, Zinneb. 1642, bl. 437.

Zaep. *Vocht, sap.*

Die fonteyne daer ic eerst af liet,
Die dor dat paradijs vliet,
Gaf den bomen z a e p s ghenoech.
Rymb vs. 491.

Saerd. *Teeder, teêr.* KIL.

Saerdse, saerdze. 1) *Dekkleed, deken.* Si brachten hem bedden ende s a e r d z e n. Bijb. van 1477, II Samuel XVII, vs. 28. Ende doe die ander dach gecomen was so nam hi een s a e r d z e, ende goter water in. Ibid. II Kon. VIII, vs. 15.

2) *Wollen stof.* Inform. Gloss.

Saerge, saergie. *Deken.* PL.

Saerck. Hetzelfde als **fusteyn.** Waer al die boersche maechden groen s a e r c k op thooft ghewronghen draghen. VAN VAERNEWIJCK, Hist. van Belg. 1574, f°. 79, d. KIL. heeft »*bombazijn*".

Saerken mast. *Paal* of *mast van wilgenhout.* Bij ROQUEFORT vindt men: »*sarchele*", Espece d'arbre dont on fait les cerceaux.

Ende in rechter berauwenesse
Van sinen sonden voughédi doe
Sine lede, sijns dancs daer toe,
Dat menne tormente, ende vlocht al daer
Sine lede in een wiel, ende daer naer
Up eenen s a e r k e n m a s t verheven,
Ende aldus soe hende hi tleven
Up dien naesten dach, die daer na quam,
Ter tijt dat die dach hende nam.
KAUSLER, Reimchr. vs. 3832.

Saermeer, tsaermere. 1) *In het vervolg, voortaan, voor het vervolg.*

Hine wert ghevanghen s a e r m e e r.
Rein. door Dr. JONCKBL. vs. 1916.

2) Bij uitbreiding van beteekenis *nu.*

Laet jonge lieden dese rese varen,
Gi sijt tout s a e r m e e r tuwaren.
Roman van Cassamus, vs. 550.

Hi seide: lieve vader, here,
Wet wel dat ic t s a r m e r e
Out genouch ben ten wapene te vane
Ende daer met omme te gane.
Limb. B. II, vs. 47.

Saert. Bijv.nw. en bijw. 1) *Zacht, lief, teeder.* Hetzelfde als **saerd.** Wdb. op BREDERO. Waerlic het is een s a e r t e lelie. Spieghel der volcom. f°. 239, v°.

2) Dit woord komt nog in andere, doch moeilijk te bepalen beteekenissen voor, als: Dat s a e r t e broet, dat broet der enghelen, dat vanden hemel is neder ghedaelt. Ibid. f°. 164. Want het en betaemt den leden niet s a e r t te wezen onder enen ghecruusten hoefde. Ibid. f°. 165, v°.

Saertelijk. *Lieflijk, zacht, teederlijk.* Wdb. op BREDERO.

Zaerter. *Charter, oude oorkonde, oude grondwet.* Si hielt in haer hant enen groten z a e r t e r, daer vele in ghescreven stond, ende was ontbonden, ende al ghereet om te lezene. Pelgrimmagie der menschelijcke nature, HS. van 1438, aangehaald in BILD. Gesll. I. bl. 128.

Zie ook Rymb. vs. 15740.

Saet, zaete, sate. *Verblijfplaats, woning, hof, plaats.*

Mer hier is een roestich sweert out,
Wildi dat hebben degen stout,
Dat gheve ic u gaerne utermaten,
Ick brachtet wt pylatus s a t e n.
Seghelijn van Jher. f°, 5, b.

Aldus reden sy ten s a t e n,
Daer men seghelijn ontfinc wale.
Ibid. f°. 38, b.

Dat het lichter schijnen zoude een peerel met een avegheer te deurboren, als die uyt haer z a e t e te lichten. DE BRUNE, Banck.-Werck, I, 77. Die niet en rust — —.— tot dat ze de hooghste z a e t e gekregen heeft. Ibid. II, 110.

Zaet, zate. *Gesteldheid, hoedanigheid.* Anderen hebben een ziele van zoo goeden z a t e, dat zy schijnen in vreughd te zwemmen en de ongenuchte te confijten, jae de dood zelve zoo toe te maecken dat-ze wonder zoet en smakelick is. Ibid. I, 339.

Zaet (Niet een). *Geen zier, niets hoegenaamd, volstrekt niet.*

Als u iemau ontmoetet,

Ende u dan niene groetet,
Oft u toent ront ghelaet,
Des en acht n i e t e n s a e t.
Lsp. B. III, C. 4, vs. 418.

Saetde. Imperf. van **Saden,** *verzadigen.*

Bedie daer s a e t d e onse here God
Vif M man na syn gebod,
Met vif gerstinen brode mede.
VELTH. Sp. H. f°. 18.

Sabaet. *Sabbat, sabbatdag.*

Die zevende dach hevet de name,
Daer God up ruste, zaterdach;
Ende in ebreusch, als ict zach,
Daerne de Jueden heten s a b a e t,
Dats ruste Gods, daert al an staet.
Rymb. vs. 401.

Sabbe. *Vuil, morsig, smeerig wijf.* KIL.

Sabben. 1) *Likken, zoenen.* Wdb. op BREDERO.

Dus gestadigh g e s a b t en gesoent te zijn.
V. HEEMSKERK, Bat. Arcadia, 1662, bl. 166.

Ze soent men, ze s a b t men, ja 't is niet om te segghen.
JAN ZOET, Clorinde en Dambise, 1640, bl. 17.

2) *Zeveren, kwijlen.* Wdb. op BREDERO.

Sabberen. Freq. van **Sabben,** dus 1) *Zoenen, likken.*

Kust, s a b b e r t, revelkalt, en leeft naer u behagen.
GROEBE, Versch. Ged. II, 116.

2) *Zeveren, kwijlen.* Wdb. op BREDERO.
3) *Kladschilderen.* KIL.
4) *Bekladden, bevlekken, bezoedelen.* Ibid.
5) *Stamelen, hakkelen, stotteren.* Ibid.

Sabberer. 1) *Kladder, kladschilder.* Ibid.
2) *Stamelaar, hakkelaar, stotteraar.* Ibid.

Sabberij. *Gezoen, gelik.*

Wat isser soeter als de soete s a b b e r y.
Kl. van de Uyterse Juffers, bl. 10.

Sabel. *Kostelijk zwart bont.*

Ooc wasser in gheordineert
Een quaertier van selvere claer
Vul erminen ghesaydt daer,
Die welke waren van s a b e l e zwert.
Lev. van St. Amand, II, vs. 1646.

Sabel. *Offermes.*

Noch naulijckx eyndight hy, oft om den slagh te gheven,
Heeft hy met macht alree den S a b e l opgheheven.

VONDEL, door V. L. I, 335, vs. 408.

Sabel. *Zwart* in de wapenkunde.

Een maerle int hooft van den scilde
Van s a b e l droeg die ridder milde.

Belg. Mus. V, 107.

Daer stonden letteren geamelgiert,
Van s a b e l ende van asuer visiert.

Rein. door WILLEMS, vs. 5338.

Dit woord is in onze hedendaagsche taal nog in zwang.

Zabelen voer. *Voering van sabelbont.* Wdb. op HOOFT.

Sabelijn, sabuliin, sabline. Stoffelijk bijv.nw. *Van sabelbont.*

Die lijste die was s a b e l ij n,
Die al omme den mantel hinc,
Noit man sach so rikelijc dinc.

Ferguut naar het HS. vs. 70.

Die vrouwe hadde om haer gehangen
Enen mantel s a b u l i i n.

Limb. B. X, vs. 205.

Alsoe horde haers heren wille,
Deedsoe an een parement
Was hare van Endi ghesent,
Dat was gevoedert met ermine,
Entie mantele van s a b l i n e.

BLOMM. Oudvl. Ged. II, 75, vs. 44.

Sabile. *Zwart*, dus hetzelfde als **Sabel.**

Daerin stonden ghemaleert
Letteren van s a b i l e gheordineert
Die spraken dus, des sijt vast:
„Die daer binnen wil sijn gast,
Ende die herberghe begaerde,
Hi moetse winnen metten swaerde."

Seghelijn van Jher. f°. 35, a.

Zabren. *Kleine koopvaardijschepen*, waarschijnlijk dezelfden, die ook **assabren** genoemd werden. Wdb. op HOOFT.

Sade. *Verzadiging.*

Een scouderbeen heeft Panthera

— — — — — — — — —

Die suete lucht, die daer uut sciet,
En sonde die menigen loven niet:
Het heeft alsulke cracht,
Dat etens noch drinkens en acht
Die sijn s a d e daer bi mach wesen.

Rein. door WILLEMS, vs. 5493.

Zade. *Bezaaide aardlaag.*

Die Doringers hadden tier tijt
Putten gegraven upt velt,
Daer men soude striden met gewelt,
Entie verdect met z a d e n.

MAERL. Sp. H. 4o. ed. III P. VI B. XVIII, vs. 49.

Sadelrie. *Al wat tot zadels, paardentuig, enz. behoort.* Dr. VERWIJS, De Oorlogen van Hertog Albr. bl. 169.

Saden. *Zaaien.* KIL.

Saden. 1) *Verzadigen,* ook *iemand zijn vollen wensch toestaan, geven* of *inwilligen, voldoen.* Zie **Saetde.**

Maer alle dees weldaden
En konden 't gierich hert Antiochi niet s a d e n.

Z. HEYNS, Vervolg van Bartas weken, 1628, bl. 80,

Zie nog Alex. V, vs. 757.

2) *Verzadigd worden.*

Die te tide arbeit sijn lant
Sal g h e s a e d t sijn van broede.

Doctrinaal, II, vs. 2675.

Zie nog VELTH. Sp. H. fo. 313; Spiegh. der Volcomenheit fo. 266, vo.; Rein. door WILLEMS, vs. 4498; Rymb. vs. 34010.

Sader, saeder. *Zaaier.* KIL.

Sadigen. *Verzadigen.* Ibid.

Sadonie. *Wilde kwendel.* PL.

Saft, zaft. 1) *Kalm, bedaard,* van toepassing zoowel op natuurverschijnselen als op levende wezens. Ende altehant so slessede dat onweder ende die zee wort s a f t. Pass. Wijnterst. fo. clxxvj.

2) *Zacht, niet hard, niet ruw.*

Ende wyen ghi vindet van sulker aert,
Dien suldi thueven ende letten,
Ende op een z a f t cussen setten.

Mloep, B. I, vs. 2384.

Z a f t haer ghelijck een lam.

Ibid. B. II, vs. 3132.

Vrouwen hantieren **s a f t e** dinghen.
Ibid. B. IV, vs. 243.

3) *Zachtzinnig*, *meëgaande*.

Ten baet gheen wachten noch oic hoeden,
Noch gheen schelden, noch verwoeden.
Goede, eerbair, salighe vrouwen,
Laet uwe doecht in eren schouwen:
Leeft oetmoedelijc ende **s a c h t**.
Ibid. vs. 1893.

4) *Gerust*.

Goet verdrach doet **s a f t e** slapen.
Ibid. B. I, vs. 1255.

Zie nog **Saecht** en **Zacht**.

Saftelic. *Op eene zachte wijze.* Ende innocencius die paeus trat an ende, nam den brief **s a f t e l i c** wt sijn hant. Gesta Roman. Cap. XV.

Saften. 1) *Stillen*, *bedaren*, *verzachten*.

So **s a f t e n** sy den truerighen moet.
Mloep, B. II, vs. 1198.

Doe hi dit geseit hadde, so voer hi wech ende rechtevoert wort die storm **g e s a f t**. Pass. Wijnt. f°. cxxi, d. Agatha antwoerde: »brencstu mi voer wilde beesten, als si cristus name horen, so sullen si **g h e s a f t e t** sijn. Ibid f°. ccxiiij, a.

Zie nog Vaderl. Mus. I, 319, vs. 36; Dr. VERWIJS, Die Rose, vs. 1796; Nat. Bl. B II, vs. 2298.

2) *Kalm worden.* Van hanen sprekende, zegt MAERLANT.

Paerden **s a c h t e n** al waren si erre
Alsi horen haren sanc.
Nat. Bl. B. III, vs. 1972.

Saftmoedich. *Stil*, *bedaard*.

Soe en wil doch vanden lande niet scheyden
Eer die zee **s a f t m o e d i c h** wort.
Mloep, B. II, vs. 317.

Sach. *Lichaam*, *zak*.

Ghedinke waen du best comen,
Ende waer dijn vleesch af es ghenomen,
Ende wattu van live bist,
Soe sijtstu anders niet dan mist.
Ende een vuyl onreijn **s a c h**.
Die X Plaghen, vs. 2464.

Sage, saghe, saeche, saeghe. *Angst*, *vrees*, *schrik*. KIL.

Sage, saghe, saeche, saeghe. *Koorts.* Ibid. Ende doe Jhus quam in Petrus huus, sach hi syn zwegher legghende, ende den s a g h e hebbende ende ruerde haer hant ende die s a g h e ghinc van haer. HS. van het N. T. van 1352, Matth. VIII, vs. 17 (vs. 14?) aangehaald in Esopet, bl. 46. Doe een broeder den abt Johan badt dat hi hem verlossen woude van dye coorts ofte s a g h e. Twyspr. der Creat. Dyal. 95.

Sage, saghe, saeche, saeghe. *Verhaal, sprookje, vertelling, gezegde, spreuk, fabel, valsch verhaal, leugen.* KIL.

Mi denct, dat ghi mi s a g h e n telt.
Carel ende Eleg. vs. 790.

Dat en sijn s a g h e n noch droeme.
VAN HEELU, Bylagen, vs. CLXXVII.

Plautus was in sinen daghen,
Die maecte vele scoenre z a g h e n.
MAERL. Sp. H. 4°. ed. I P. V B. XXXIX, vs. 8.

Dapostelen daden tekine groot,
Miraclen sulc, dat dies genoot
Noint wart gehort in gene s a g e.
Ibid. I P. VII B. XLII, vs. 31.

Zie verder Mloep, B. III, vs. 787; Lsp. B. I, C. 48, vs. 135, var.

Saghe. *Lafaard, verachtelijk wezen.*

Want Reinaert, die felle s a g h e,
Was ghecropen dor die haghe,
Ende hadde die porte ondergaen.
Rein. door Dr. JONCKBL. vs. 395.

Saghe (Sonder). *Zonder scherts, zonder jokken, in ernst, in waarheid, voorzeker.*

Hondert ende L daghe
Wies dat water, s o n d e r s a g h e.
Doe begonst dalen na dat.
MAERL. Sp. H. 4°. ed. I P. I B. XIII, vs. 42.

— — — Neve, ic wille dat ghi
Tavont herberghe hebt met mi,
Ende maerghen wilwi metten daghe
Te hovewaert s o n d e r s a g h e n.
Rein. door Dr. JONCKBL. vs. 1086.

Zie verder Lsp. B. II, C. 44, vs. 12; ibid. C. 45, vs. 187.

Saghe maken. *Verhalen, vertellen.*

Ende hi reet vort embertoe
Vele vremder lande dure

Sonder te vindenc aventure,
Daric af wille m a k e n s a g e.
Lanc. II, vs. 23256.

Saghel, **saeghel.** *Zaagsel.* KIL.

Zageles, **sagelis**. Hetzelfde. Wdb. op BREDERO.

Haelt voor een pennewaert z a g e l e s.
Dr. DE VRIES, Warenar, bl. 20.

Raecht de binnenheert en schuert de potte-banck,
Wit de muer, boent de kas, en stroyt de vloer mit s a g e l i s.
J. VAN ARP, Kl. van Claes Klick, 1640, bl. 3.

Sagen, **saghen.** *Schroomen*, *bang*, *beangst*, *vervaard zijn.* MEYER.

Sagen, **saghen.** *Spreken*, *zeggen*, *verhalen*, *vertellen.*

Bedi alsic hebbe horen s a g h e n
Ende davonturen ondervragen,
Der was mijnhere Gawein
Ende sijn geselle mijn her Ywein.
Ferg. naar het HS. vs. 9.

Van eenre donre wart sy gheslaghen,
Als ghi voer hebt horen s a g h e n.
Mloep, B. IV, vs. 222. Var.

Soe woudic dichten ende s a g h e n
Herde meesterlec dese X ghebot.
Die X Plaghen, vs. 4.

Sachen. *Inrichten*, *in orde brengen*, *bezorgen.*

Joseph tsavens hadde g e s a c h t
Eene crebbe sinen esel ende ghemait;
Daer wert gheboren in dat suete kint,
Soe soete gheborte no eer no sint.
Vanden Levene ons Heren, vs. 374.

In het Oud-Duitsch beteekent dit ww. ook *inrichten*, *bezorgen*, zie o. a. ZIEMANNS Mittelh. Wörterbuch in voce en SCHMELLERS Bayer. Wörterb. III, 188.

Saghene, **saeghene.** *Zeker vischnet*, *schakel* of *zegen.* KIL.

Saggelaer, **sagghelaer.** *Sukkelaar*, *treuzelaar*, *stumper*, *Jan Hen.* Wdb. op BREDERO.

Deur mijn argheyt hoop ick noch by het wijf te gaen,
Daer d'ouwe s a g g e l a e r sal moeten buyten deur staen.
J. VAN ARP, Kl. van Claes Klick, 1640, bl. 3.

Sagitaer. *Paardmensch.*

Met hem bracht hi enen s a g i t a r e

Die was van felre ghebare.
Van der navele nederwaert,
Waest ghemaect als een paert.
BLOMM. Oudvl. Ged. I, 54, vs. 132.

Sacht, zacht. *Licht, gemakkelijk.*

Wy kunnen zacht uw nachten derven.
VONDEL, door v. L. VI, 121, vs. 89.

Alre menschen gedachte
Es Gode te wetene sachte.
Die X Plaghen, vs. 507.

Sacht doen. *Aangenaam aandoen, verzachten.*

(Ic) en gevoelde oec noit verdriet
Van hare, maer al suete gedachte
Hebbic gehadt, dat mi dede sachte.
Roman van Cassamus, vs. 1382.

Rust doet hem den lichaem soe sacht.
HILDEG. Ged. bl. 170, vs. 74.

Sachte. *Zachtelijk, op eene zachte wijze.*

Nu sie wel ende nems goom
Dattu Jacoppe sachte spreecs an.
Rymb. vs. 2575.

Sachten. *Kalm doen worden.* Ende met dusdanigen woorden sachte hi des hertogen toorne moet. Van Brab. die Exc. Cronike, bl. SS. ij, b.

Sachten (Het onrecht). *Aangedaan onrecht wreken.* Ende waende dat onrecht, dat zynen Afgod gedaen was, te sachten mit des Bisscops blode. Clerk u. l. L. bl. 22.

Sachten. *Bedaard, kalm worden.* Zie **Saften.**

Sachten. *Verzachten, bedaren.* Zie **Saften.**

Sachtich. *Welgemoed, in eene aangename stemming.*

Een goede bootschap maect menich herte sachtich.
Belg. Mus. IX, 151, vs. 56.

Sachtigen. *Zacht maken.* PL.

Sachtleven. Zie **Saechtleven.**

Say. *Wollig*, volgens de gissing van Mr. L. PH. C. VAN DEN BERCH.

Doe vragede vort die welgedane
Maurus den coninc van Moriane
Die van hude was al say.
Limb. B. XI, vs. 311.

Sayen (Rijen en). *Reilen en zeilen*, of *treilen en zeilen.* Wdb. op BREDERO.

Sayen. *Bezaaien, overstrooien.*

Gaal ende Sichem nochtan
Wan hi, ende sloech die liede doot.
Ooc brac hijt al cleine ende groot,
Ende s a y d e met zoute die port.

Rymb. vs. 7743.

Zaickewolden. *Belanghebbenden.* NIJH. Ged. VI, bl. 43 en 108.

Saisieren, saiseeren. *In bezit nemen.*

Alse der coninginne dit wert cont,
Dat Artur doet was tier stont,
Ende Mordrets kindere s a y s e e r d e n dlant,
Si begonste vrese hebben al te hant.

Lanc. IV, vs. 12363.

Vergelijk hiermede ibid. vs. 8283.

Saysine. *Bereik.*

Ghi sijt moeder ende maghet fine,
Ghi sijt die leedere, als ic versta,
Daer men bi te hemele ontga
Den viant huut sinen s a y s i n e.

BLOMM. Oudvl. Ged. II, 57, vs. 42.

Saysoen. *Bepaalde, bestemde tijd.*

Des derden daechs, daert was te doene,
Ende elck daer quam tot sijn s a y s o e n, enz.

HILDEG. Ged. bl. 38, vs. 150.

Sack. *Zeker kleed, krijgsrok, wapenrok.* KIL. Wdb. op HOOFT.

Sack. *Vleinaam* en tevens *schimp-* of *scheldnaam*, afhangende van den toon, waarop het uitgesproken wordt. Wdb. op HOOFT en Wdb. op BREDERO.

Zie nog VAN BEAUMONT, Ged. door TIDEMAN, bl. 47 en 48.

Sack. *Lichtekooi, bijzit, hoer.* KIL.

Zac, sack. *Lijf, lichaam*, doch met minachting toegepast.

Dat men silver in Gods dienst besicht siet men spijten
Den gheenen die aen hen ende aen haer dreelen
Tsilver ende tgoudt onnuttelijck verslijten,
Haren s a c k chieren met costelijcke habijten,
Scharlaken, dammast, syden, flueelen.

ANNA BYNS, Ref. 1548, II, bl. 20.

Alse die ziele dan uut gheet,
So en blijft daer niet dan die z a c,
Daer die ziele verborghen in stac.

Lsp. B. I, C. 16, vs. 61.

Zie nog op **Karkollen.**

Sac, sack. *Buik.*

Hoe sy in weelden muegen haren s a c spijsen.
ANNA BYNS, Ref. 1548, II, bl. 65.

Zak (In een) zijn. *Ingesloten, in eene knip zijn.* Wdb. op HOOFT.

Sac op pac. *Hals over kop, in haastige verwarring.*

Si spronghen tot hem sonder sparen,
Ende drevense uten scepe daer
Den enen voren, den andren naer;
Ende oec dat mer zulc gheprant.
Dandre voeren in Duvelant
S a c o p p a c, ende ghinghen vlien.
MELIS STOKE, B IX; vs. 1225.

Sack (Den) hebben. *Afgedankt zijn.*

Wat selen wy te handen trecken meest allc venders
Wy zijn afghedanct, h e b b e n d e o n s e n s a c k.
Belg. Mus. II, 245.

Sake, zake. *Oorzaak, reden.* Ende aldus verwint hi ende verdrijft hoverde, die s a k e es ende beghin alre sonden. RUUSBR. Brul. bl. 26, reg. 25.

Ach, wat mach die s a k e sijn,
Dattu verghetes die havene mijn.
Mloep, B. II, vs. 243.

Zie ook op **Saec.**

Sake, zake. *Rechtszaak.*

Die coninc dreef die hoghe baroene
Te vonnesse van Reinaerts s a k e.
Rein. door Dr. JONCKBL. vs. 1885.

Sake. *Wandaad, mishandeling.*

Want hi wilde met ghewelt,
Dat soe ware Arriane;
Ende daer soe plach ter kerken te gane,
Dedise bewerpen met sliken,
Ende hi slouchse so dorperlike,
Dat hare dbloet ran uten monde.
Dat sende soe ter selver stonde
Te lijctekene in een cleet,
Om dat den broeder ware leet,
Ende bat hem van deser s a k e
Jammerlike omme wrake.
MAERL. Sp. II. 4o. ed. III P. VI B. XIX, vs. 19.

Sake. *Voorspraak*, *pleitster*, volgens HALBERTSMA, Aant. P. 94.

Ic radi vor recht ersatrie
Dattu die moeder Gods Marie
Eers ende an hare roeps genaden;
Want soe hevet al beraden:
Soe es vandien sondegen de s a k e.

Ibid. I P. VII B. LXVI, vs. 165.

Sake (Sonder). *Zonder reden*, *zonder oorzaak.*

Dat ic dese toevale dus segge,
Ende mede in die geste legge,
Alse ghi wel hoert ende siet,
Dat ne doe ic s o n d e r s a k e niet.

Belg. Mus. IV, 333, vs. 982.

Dat die priester in midden steet,
Dan es s o n d e r s a k e niet.

Die Bediedenisse van der Missen, vs. 293.

Sake (Is 't of est). *Indien*, *wanneer*, *in geval*, *als.*

E s t s a k e dat ghi mi gheeft
Een drincpenninc ende salft mi die hant,
So sult ghise spreken iet lanc,
Also veel als' uw herte begheert.

Lantsloot, vs. 673.

S i d a t s a k e dat ghijs ooc niet
Ne doet, u es evele gheschiet.

Renout, vs. 461.

Sake (Weert). *In geval.* NIJH. Ged. II, 5.

Sake (Of) ware. Hetzelfde.

Doe antworde die gravinne:
»Grave", seitsi, »lieve minne!
O f s a k e w a r e dat ghi hat kinder,
Waren si mere of minder,
Soudise doden?"

Renout, vs. 189.

Sakeléren. *Schoffelen.* KM. Fr. »*sarcler*".

Saken. De grondbeteekenis is *trekken*, de daarvan afgeleide beteekenissen zijn de volgende:

Saken, saeken, tsaken en **aen hem saken** of **saeken.** 1) *Tot zich trekken*, *na zich halen*, *zich meester maken van*, *tot zijne zijde overhalen.*

Wat steden so was ande vaert,
Hevet hi a n h e m g h e s a e c t.

MAERL. Sp. H. 4°. ed. I P. IV B. XVI, vs. 19.

Daer hi den viant mede versloech
Die alle menschen aen hem saecte
Om dat Adam den appel smaecte.
Lsp. B. I, C. 37, vs. 67.

Hi doet dien raet, dat hi saect
Alle die heren van Ingelant,
Dat hise hadde te siere hant,
Met beden ende met sinen scatte.
VELTH. Sp. H. f°. 65.

Zie nog MAERL. Sp. H. 4°. ed. II P. II B. XVII, vs. 27.

2) *Trekken*, *doortrekken*, *heen en weder trekken*, *ronddolen*.

In een foreest leiden die woch,
Daer hi vele in moeste tsaken,
Hine conster niet wel uut geraaken.
Ferg. naar het HS. vs. 3479.

Si dore ronnen menech rike,
Maer sine horden van Ferguut niet.
Dies hebben si menich verdriet,
Ende hebben hem weder te hove gemaect,
Ende seiden, si hadden gesaect
Menigen bosch, menich heet.
Ibid. vs. 3014.

3) *Innemen*, *inslokken* en dus *naar zich toehalen*, *tot zich trekken*.

Ten selven es goet gesaect
Tsap van donderblade in scine,
Gedronken met witten wine.
Heim. van Man en Vrouw, vs. 1520.

Dat ons die felle draken
In hare kele niet en saken.
Vanden Levene ons Heren, vs. 4098.

4) *Aantrekken*, *brengen*, *leiden*.

Dat syn die poente daer men mede
Kinnen sal des menschen sede,
Ende waertoe hi es gesaect,
Ende waer hi meest af es gemaect.
Heim. van Man en Vrouw, bl. 167.

5) *Van het een tot het ander trekken*, *van de eene taal in de andere overbrengen*, *veranderen*.

Het ware vele meerre zake
Datmen niet in yet trake,

Dan dat dinc dat is ghemaect
In een ander dinc werde g h e s a e c t.
Lsp. B. II, C. 6, vs. 158.

Maer daer vore waest g e s a e c t
Int Latijn ende oec gemaect.
VELTH. Sp. H. f°. 401.

Men leze vooral Dr. DE VRIES, over dit woord, in Dr. DE JAGERS Archief, II, 131, en vv.

Saken, saecken. *Veroorzaken.* Siet aldus wert een yghelic scadue g h e s a e c k t van drien dinghen, dat is van den lichte ende van den middele ende van den ieghenworp des lichts. Dr. v. VL. Prozast. bl. 46.*

Zie ook RUUSBR. Tab. bl. 61, reg. 22.

Sackel. *Tas, beurs.* KIL.

Sacken, zacken. *Doorzijgen.* KIL.

Sacken, zacken. *Vullen, opvullen.* Ibid.

Sacken, zacken. *Den zak geven, wegzenden, van zijne betrekking ontslaan.* Wdb. op BREDERO.

Indien ik het niet en vind, zo als ik het wil hebben gedaan,
Dat ik ze, zonder omzien, zo dryvende zal laaten gaan,
En hoofd veur hoofd alle drie te gelyk zal z a k k e n.
T. ASSELYN, De Spilpenning, 1693, bl. 5.

Sacken, zacken. *In een zak doen*, en bij uitbreiding *verbergen.*

Als een wijff van goeden naem
Hoir selven set in zulken taem
So moet ymmer die eer zwacken,
Ende off sijt alzo heymelic z a c k e n,
Dattet nyemant en gaet van monde,
So isset doch een dootlike sonde.
Mloep, B. II, vs. 1772.

Sacken. *Plunderen.* Fr. »*saccager*".

Dier teghen wou segghen soumen schier s a c k e n.
ANNA BYNS, Ref. 1548, II, 65.

Datmen de Christenen moet s a c k e n en branden.
Ibid. bl. 105.

Sackerdaen, sakerdaan. *Soort van kajatenhout.*

Het Schrijnwercks punt bestelt ons tafel, en kantoor,
En glimt van S a c k e r d a e n en ebben en yvoor.
VONDEL, door v. L. VI, 683, vs. 820.

't Lief Japansche blad, 't geen ruste op drie pylaaren
Van s a c k e r d a a n, kaneel en pikzwart ibbenhout.
J. C. WEYERMAN, De Holl. Zinnelykheid, bl. 9.

Sackereel. *Basterdvloek.* Wdb. op BREDERO.

Sackereels. Hetzelfde. Ibid

Sackerkoek en vijgen. Wellicht ontleend aan de lekkernijen, die men oudtijds op kerkelijke feestdagen onder het volk placht rond te deelen. Dr. DE VRIES, Warenar, bl. 99.

Sackerlijsjes. Uitroep, waarschijnlijk verbasterd, uit *sacré calice.* Wdb. op HOOFT.

Sackerloot, sackerloosjes. Waarschijnlijk verbasterd uit *Gods sacra lotio;* doch zie Dr. DE VRIES, Warenar, bl. 99 en bl. 127.

Sackgiens. *Kerkzakjes.* Wdb. op HOOFT.

Zack in cleet. *Nederig gewaad.*

Daer hi dus naect up daerde gheet,
Ende of doet sijn z a c k i n c l e e t,
Hief hi up de oghen mede
Themele waerd na zine zede.
Lev. van St. Franciscus, vs. 7544.

Sacquoye. *Zak vol.* Fr. »*sachée*".

Met dat hi den hertoge gaf
Dit gelt, aldus creegh hi daer af
Sinen peis van den mesplegen,
Ende oec met dat hi heeft gegeven
Den heere van Scoenvorst sij s a c q u o y e
Die oec met deilde aen die proye.
Brab. Yeesten, B. VI, vs. 4971.

Sacriste. *Sacristijn, bewaarder der gewijde dingen.*

Ô Johan ewangeliste
Doe waerst behoeder ende s a c r i s t e
Der camer daer God in lach.
Nieuwe Werken der M. v. N. L. V, 2de St. bl. 57.

Sal, sel, selt. *Moet.* Eng. »*shall*".

Die mensche s a l, alsoe wi lesen
Van herten altoes blide wesen,
Ende met hem selven eendrachtech, enz.
Doctrin. bl. 305, vs. 1717.

Een phylosophe maect ons cont:
Ghi s e l t u selven daer toe breken,
Dat ghi eer s e l t horen dan spreken,
Ende uwe oren beseghen mere
Dan u tonghe, dats u ere.
Ibid. bl. 17, vs. 304 en vs. 305.

Salde. *Zaligheid*, *geluk.*

Laet hem verdienen der salden croen.
Mloep, B. II, vs. 2210.

Waert dat my God der salden gonde.
Ibid. vs. 2455.

Zie ook Dr. VERWIJS, Van Vrouwen ende van Minne, bl. 68, vs. 65.

Sale. Zie **Sael.**

Sale. *Zak*, *dievezak.* Ende hi stal eenen silveren croes, ende dien stack hi in haer sale ofte bysacke. Van Brab. die Exc. Cron. 1530, Cap. XXXVI.

Sale. *Afgezonderde plaats*, *moederschoot.*

—— die man — — —
— edel boven alle dinghen,
Die ter werelt ye lijf ontfinghen.
Dat toende God harde wale
Doen hi in Marien zale
Mans vorme nam an,
Daer hi den viant mede verwan.
Jans Teesteye, vs. 2833.

Sale. *Zalig*, *gelukkig.*

Die sale geet onder die rike
Ende heeft den keytijf saen vergeten.
Alex. VI, vs. 543.

Salech. 1) *Gelukkig.*

Ende die salege man es ommer blide,
Ende hevet onwert dien keytijf.
Alex. VI, vs. 537.

Wel salech es die stat,
Die haer twistelike dinghen
In raste setten met dadinghen.
Meliboeus, vs. 3045.

2) *Heilvoorspellend*, *heilspellend.*

Daer hevet dese Germaen versien
Eene joncvrouwe mettien,
Hiet Genevieve, ende seide ten vader
En ter moeder beede te gader:
Dit was eene zaleghe dracht,
Dat ghi dit kint ter werelt bracht.
MAERL. Sp. H. 4o. ed. III P. V B. XLIII, vs. 57.

Salecheit. 1) *Geluk.*

Den vroeden en bedarf niet

Dat hi swaerlike droeve yet;
Want droefheyt en can bringhen in
S a l e c h e i t noch oec ghewin.
Meliboeus, vs. 116.

— droefheit om die sonden
Es penitentie tallen stonden,
Die gestadeghe s a l e c h e i t geeft.
Ibid. vs. 221.

2) *Redding.*

Sturt mijn bloet dor uwe s a l e c h e d e.
Rymb. vs. 32373.

Toen Jozef zich aan zijne broeders bekend maakte,

Sprac hi ten broedren waert:
„Ic bem Joseph, weest onvervaert.
Dor uwe s a l e c h e i d heeft mi ghesant
God, onse Here, hier in dit lant.
Rymb. vs. 3171.

Salechlike. *In staat van zaligheid*, volgens SNELLAERT.

— dat gheen Sant horen en can
Watmen hem bidt of roept an,
Maer het hoert al onse Here
Die doer sire Santen ere
Die bede doet willechlike
Op dat die bede es s a l e c h l i k e,
Ende die bidt, dat hi tien stonden
Es buten hoeft sonden.
Jans Teesteye, vs. 587.

Salen. Samentrekking van *Sadelen*. Wdb. op BREDERO.

Saleweke. Verbastering van den uitroep: *Gods heilige weken*. Dr. DE VRIES, Warenar, bl. 98.

Salffen. *Zalven*. KIL.

Salgie. *Salie*. PL. Fr. »*sauge*".

Salchoirs, salcoers. *Hulp*, *bijstand*. Fr. »*secours*". Coemt op te mi ende brenct s a l c h o i r s dat wij gabaon vercrachten. Bijb. van 1477, Josua X, vs. 4. Com haestelike ende verlos ons ende brenct s a l c h o i r s. Ibid. vs. 6.

Salighst. *Gelukkigst*, *gezegendst*. Met stade werdt men s a l i g h s t rycke. MEIJER, Oude Nederl. Spr. bl. 71.

Saligh. 1) Hetzelfde als **Salech.**

2) *Goed*, *lief*. Wdb. op BREDERO.

3) *Beschonken*, *vol van zoeten wijn.* Ibid.

Salicheit. 1) *Nut*, *baat*, *voordeel.*

Hem coemer af vele baten,
Cracht, lichtheit ende sconeit mede,
Ende menigherande s a l i c h e d e.
Heim. der Heim. vs. 888.

2) *Geluk*, *blijdschap.*

Wat baet is an een stueren sin,
Daer heil, s a l i c h e i t noch ghewin
Noch gheenre leye goet off en comt
Ende gheen hoirre beyden en vroemt?
Mloep, B. II, vs. 4218.

Noch suldi van ghelike horen,
Hoe si hoer s a l i c h e i t hebben verloren,
Die him sulker minne bewonden.
Ibid. B. III, vs. 690.

3) *Vrijheid.* Ende doen die van Athenen dat vernamen, soo ghinghen sy te Delphos aen Apollo te rade, die sprack datse haer s a l i g h e y d t met houten mueren beschermen moesten. VAN VAERNEWYCK, Hist. van Belg. 4°. ed. 1665, bl. 163.

Salighen. 1) *Vervullen*, *vol maken.* Wdb. op BREDERO.

2) *Beschermen*, *beveiligen.* Hollant — — — is meest broecklant, ende allesins mitten armen van der Zee ende des Ryns g e s a l i c h t. Clerk u. l. L. bl. 13.

Salichlic. *Gelukkig*, *gelukzalig.*

Dit corte leven mach ons bringhen
Tot groten s a l i c h l i k e n dinghen,
Off tot groter onsalicheit.
HILDEG. Ged. bl. 97, vs. 182.

Salcoers. Hetzelfde als **Salchoirs.** Ic riep u dat ghi mi s a l c o e r s gheven sout. Bijb. van 1477, Richteren XII, vs. 2.

Salcoersen. *Helpen*, *bijstaan.* Te dien tiden quam op hyram, die coninc van gazar, dat hi lachis s a l c o u r s e n soude. Ibid. Josua X, vs. 33.

Salladde. *Stormhoed*, *helm.*

Wat acht ick u, ghy zijt een Pluymriddere,
Een Gordijnwachter, een vervaert Hansse,
Ghy voert eenen spinrock voor een lansse,
Een oorkussen dat is uwe s a l l a d d e.
HOUWAERT, Handel der Am. bl. S. 4.

Salm, **zalm.** *Psalm*, *gezang.* Wdb. op BREDERO.

Ende datmen dien zoutere, alsic las,
Die van anderhalf hondert zalmen was,
Telker missen moeste zinghen.
Lsp. B. II, C. 48, vs. 242.

Alse mettene ghesonghen waren
Ende die monike ten dormter ghinghen,
Bleef dese monic in bedinghen
Inde kerke langhe na desen,
Ende woude Davids salme lesen.
Het boec vander Wrake, III, vs. 762.

Salmekine. *Kleine psalmen of gezangen.*

Een moenc, die Jesioen hiet,
Die altoos achter niet en liet,
Hine seide naer mattine tide
Onser Vrouwen teeren vro ende blide
V salmekine, hoe soet gha.
MAERL. Sp. II. 4o. ed. I P. VII B. LXXXVIII, vs. 7.

Salmodie. *Psalmgezang.*

Elammanus ende Dyoscorus
Ordineerden ooc doe aldus,
Datmen die salmodien
Singhen zoude in twee pertien.
Lsp. B. II, C. 48, vs. 39.

Salterie, salterion. *Soort van citer met tien snaren.*

Daer was menich trompe langhe,
Vedelen, harpen ende sijmphonien,
Cytolen die wael leren vrien,
Salterion, orgelen ende sciven.
Alex. V, vs. 1043.

Gigen, harpen, sinphonien
Pleien, vedelen, armonien,
Salterion, sunbees, tympanon.
BLOMM. Oudvl. Ged. I, 50, vs. 698.

Saluyt. *Zekere groote Nijlvisch.* KIL.

Saluut. 1) *Heil.*

God gheve haer dusentwerff saluut.
Mloep, B. I, vs. 74.

2) *Groet.*

Nu hort wat si hier binnen daden,
Die den coninc hadden verraden:

Brune, die bere, sendde uut
Verholenlike sijn s a l u u t
Achter lande.

Rein. door Dr. JONCKBL. vs. 2406.

Segt haer ghetrouwelike mijn s a l u u t.

Dr. VERWIJS, Bloeml. I, 169, vs. 111.

Saluut bieden. *Met een heilwensch begroeten.*

Des morghens ghinc si heymelic uut,
Ende b o o t den coninc groot s a l u u t.
Ende seyde: Mijn alre liefste vrient,
Ic hebdi minnentlic ghedient.

Mloep, B. I, vs. 2308.

Saluw, zaluw. 1) *Bleek, tanig.* U. W.

— — — zal dan de Maan noch marren
Met z a l u w worden van den gruwel dien zy ziet?

HOOFT, Ged. door BILD. I, 71.

2) *Vuil, morsig, smerig.* KIL. MEYER, U. W.

Saluwen. *Bevlekken, bezoedelen.*

Die chyerheit si s a l u w e t vorwaer
Den mensche ene ziele claer,
Ende maecse ongheneme
Gode, ende onbequeme.

Die X Plaghen, vs. 2285.

Salven. *Bestrijken, besmeren.* Aldus so wort die rechter vertoernt, ende beval datmen haren sone steken soude in enen sac, die g h e s a l v e t ware mit harse, ende werpen in een ryviere. Pass. Wijnt. 1480, fº. xc, a.

Salven. *Genezen.*

Ghi sult altoes gherechtich wesen
Ende ontsien den hoghen man,
Die aldus slaen en s a l v e n can.

HILDEG. Ged. bl. 51, vs. 226.

Salven (Hem of sich). *Zich te goed doen.*

Daer lach so veel spisen, dat mi
Wonderde wanen si was comen,
Herten, hinden, (ic cans niet nomen)
Patrisen, roeken ende reecalven
Met al dese mocht ic m i s a l v e n.

Rein. door WILLEMS, vs. 6614.

Samblant. *Schijn.*

Hi ware wel vol van venine,

Die aerch hadde in dit s a m b l a n t.

Dr. VERWIJS, X Goede Boerden, bl. 24, vs. 29.

— — — al te haut
Stont si op in dat s a m b l a n t
Oft si van slape ware ontwake.

MAERL. Sp. H. 4o. ed. II P. II B. XXIII, vs. 24.

Sambuse, sambuwe. 1) *Draagkoets voor vrouwen van rang.*

Si ware gecleedt in allen sinne
Alse wel alse ene coninginne,
Ende soude met s a m b u s e n riden.

Dr. VERWIJS, Die Rose, vs. 12621.

2) *Paardendek.*

Ende si dede soeken beide
Breidel, s a m b u w e ende gereide,
Die diere waren ende rike
Ende bereet mede cierlike.

Lanc. II, vs. 11450.

Zie ook Limborch B. VI. vs. 1652 en Dr. VERWIJS, Die Rose, vs. 12621, de Noot.

Samecoeper. *Opkooper.*

Een s a m e c o e p e r sonder loesen raet
— — — — — — — — — — — —
Dats dat men selden vinden soude.

Belg. Mus. X, 119, vs. 44.

Samelen, sammelen. *Talmen, dralen.* Wdb. op BREDERO en Wdb. op HOOFT.

Zameling, zaammelingh. *Langzame voortgang, schoorvoetende, dralende handeling.* Wdb. op HOOFT.

Zamelpenning. *Spaarpenning.* Ibid.

Samen. *Zaad.* KIL. Lat. »*semen*".

Samen. *Vergaderen, bijeenroepen, vereenigen.*

Sijn moder was oec so blide daer of,
Datsi dede beropen een hof,
Ende dede te s a m e n e al haer lant
Om dat si haren sone vant.

Lanc. III, vs. 16780.

Elf staden stonden daer,
Daer Romen nu staet, ende elc bi haer:
Daer maecte Romulus al omme
Een mure, teenre somme,

Ende heeftse al in een g h e s a e m t.

Lsp. B. I, C. 43, vs. 13.

Samen (Te). *Te gelijker tijd.*

Belisaris vant ene sake,
Dattem es ten besten comen,
Ende hevet bespiet ende vernomen,
Dat die dorpers bi nachte quamen
Met vele waghenen t e s a m e n,
Ende voeren ten porten in.

MAERL. Sp. H. 4°. ed. III P. VI B. XXVI, vs. 22.

Samen (Al te). *Te gelijk, tevens.*

So wart paues ende here groot
Jan die derde van dier namen,
Geboren was hi a l t e s a m e n
Van Rome, des en twifelt niet.

Ibid. XLV, vs. 34.

Dat is: Hij was niet alleen paus van Romen, maar hij was er tevens geboren. Zie HALBERTSMA, Aant. bl. 385.

Zamen (Te) doen. *Bijeen roepen, vergaderen.*

Een zeent wart nu t e z a m e n g h e d a e n.

Lsp. B. II, C. 48, vs. 490.

Samening, zamening. 1) *Troep, menigte.*

Daer was die bliscap harde groet,
Want al bedect so was hi
Metten voglen gelovets mi,
Die met groter s a m e n i n g e n
Om hem allen te stride singen.

Dr. VERWIJS, Die Rose, vs. 859.

Die s a m e n i n g e was saen te stort.

Lanc. II, vs. 38515.

2) *Opeenhooping.*

Mit groter s a m e n i n g h e van goude.

HILDEG. Ged. bl. 47, vs. 231.

3) *Samenkomst, vereeniging, gezelschap.* Een jongman van de z a m e-n i n g — — — bracht het geschil met deze Quinkslagh ten einde. J. DE BRUNE, Jok en Ernst, 1665, 4°. ed. bl. 16.

Die heilighe kerke, dat weet wel,
Dat en is niet die tempel,
Of dat huus dat daer staet,
Daer dat volc in beden gaet;

Maer der heyligher kerken bediede
Is s a m e n i n g h e der goeder liede.
Lsp. B. II, C. 39, vs. 256.

Zie ook ibid. C. 45, vs. 93; Fl. ende Bl. vs. 3310.

4) *Stoet*, *gevolg*.

Die keyser van Almanien was comen doe,
Entie coninc van Norgales toe,
Soe dat waren .iiij. coninge
Met ere groter s a m e n i n g e.
Lanc. II, vs. 20773.

Tybaut heeft vernomen dat
Daer comen dese twe coninge
Met ere groter s a m e n i n g e.
Ibid. vs. 42434.

Samenlinghe. *Het vijandelijk treffen.*

Een deel sloeghen sire ende vinghen,
Ende met deser s a m e n l i n g h e n
Vercoeverden weder met eren.
Dr. VERWIJS, Bloeml. II, 127, vs. 777.

Samentlic. *Samen.*

Wy leefden s a m e n t l i c ghemeen.
Mloep, B. II, vs. 1090.

Folkas te hant sijn mes uut ruct
Ende bij des conincx bevelen
Doerstack hi beyde die suete kelen — — —
Ende sijn dus s a m e n t l i c k ghebleven
Inder minnen derde graet.
Ibid. vs. 1556.

t'Samentroppen. *Tot troepen vereenigen.* De t's a m e n t r o p p e n d e ofte bijeenrottende menichte. St. Bijb. Num. XI, Kantt. 5.

Samenvloedt, t'zaamenvloedt. *Samenstrooming*, *overvloed*, *zondvloed.* Wdb. op HOOFT.

Samijt, semijt, sammet, zammet. *Soort van zijden fluweelen stof.* KIL.

Ende s a m ij t met goude beslegen
Brachtmen aldaer gedregen.
Alex. V, vs. 941.

Hi was gecleedt met s a m i t e,
Dat met voglen was doredregen.
Dr. VERWIJS, Die Rose, vs. 772.

Zie ook VONDEL, door V. L. II, 70, vs. 28.

Samlen, sammelen. *Opzamelen, ophoopen, vergaderen.* KIL. Dat water moet in die Mey g e s a m m e l t oft vergadert sijn. Dr. A. DE JAGER, Nieuw Archief, bl. 324.

Sampt, samt. *Te samen, met.* Wdb. op BREDERO, MEYER.

Met wat ghelatenheyd ick in mijn Egaes toren
Myn Hagar geef 't gheley s a m p t haren Ismael.
VONDEL, door V. L. II, 37, vs. 11.

Samtlick. *Gezamenlijk.* Het Coninckrijck, dat ghy my belooft, ende de s a m t l i c k e stammen my toegestemt hebben. St. Bijb. Ps. LXXV, Kantt. 7.

San. Hetzelfde als **Saen**, dus *ras, spoedig, terstond.* Eng. »*soon*".

Dus hevet dat iaer enen dach meer,
Dan ic u seide vort eer.
Dien dach set men after dan.
Dade mens niet, het soude s a n
Karsavont tsint ians misse vallen.
Broeder Gheraert, Nat. vs. 348.

Zie nog HUYDÉCOPER op MELIS STOKE, D. I, bl. 375.

Sanden. *Zenden.*

Als elckerlijc die waerheit vernam,
Doe versamenden si tenen stonden
Die alre wijste, die si vonden
Van elken staet uut allen landen,
Die si te Rome mochten s a n d e n.
HILDEG. Ged. bl. 208, vs. 102.

Sanders. *Om* of *voor den anderen.*

Die tirst van hen mochte sceden
Hine wilde s a n d e r s niet ontbiden.
Lanc. II, vs. 44969.

Si ondergroetten hen tien tide,
Ende elc was s a n d e r s blide.
Ibid. III, vs. 2483.

Zie nog ibid. II, vs. 45131, en III, vs. 2825.

Sandtlaten. *Hoogten, hooge zandgronden.* De Denemarckers, dewelcke — — — dese s a n d t l a t e n ende hooghden hebben verkoren, midts die doen seer bequame ende wel gheleghen plaetsen waren, om den vyandt te bestoocken. GUICC. f°. 277.

Sanguinien. *Bloedrijk.*

Peper es quaet den s a n g u i n i e n,
Om dattet maect lasers dien.
Nat. Bl. B. IX, vs. 521.

Sangwijn. *Bloedrood.* Root, swart ende s a n g w ij n fluweel. Van Brabant die Exc. Cronike, 1530, f°. IV, b.

Sanc. *Gezang, lied.* Wdb. op HOOFT.

Daer es emmer bliscap ende s a n c.
Vanden Levene ons Heren, vs. 53.

So sanc Moises sinen s a n c,
Ende loofde God blide ende vro,
Ende maecte Cantemus Domino.
Rymb. vs. 4262.

Zie nog Vanden Levene ons Heren vs. 100 en vs. 4133.

Sanc. Imperf. van **singen.** 1) *Kraaide.*

Stappans daer na die hane s a n c.
Vanden Levene ons Heren, vs. 2295.

2) *Zong.*

Hy was ghetroost, hy s a n c k, hi loech.
Mloep, B. I, vs. 2840.

3) *Riep, schreeuwde.*

Als sy den ezel ghinder sien,
Ghinghen sy den zwagher toe mittien,
Ende sloeghen wel te maten zeer,
Ende seyden: »Dat ghi dese onneer
Onser nichten doet, den goeden wive,
Dat suldi ghelden mitten live."
Hi riep ende s a n c k grote ghenade.
Mloep, B. II, vs. 3595.

Sanckelen. *Struikelen, wankelen.* KIL.

Sanct. *Heilige, heilige man.* Passim.

Sanctin. *Heilige vrouw.*

Heilighe S a n c t e n ende S a n c t i n n e n,
Die inder yoecht mit goeder minnen
Voert ghelove lieten tleven,
Die sijn nu mit Gode verheven.
HILDEG. Ged. bl. 70, vs. 267.

Sanctorie. *Zeker muziekinstrument met tien snaren.* Noper der s a n c t o r i e n mit X znaren. Pass. Somer Stuck, 1489, f°. lxxxvij, c.

Sannofle. *Kruidnagel.* KIL.

Sant. *Oever, kust, strand.*

Daventure sal ons tellen:
Doe Acglavael sciet vanden gesellen,
Quam hi gereden op een s a n t,

Daer hi ene riviere vant,
Die groet was ende herde diep.
Lanc. II, vs. 41165.

Tirst dat scip comen was ant s a n t.
Ibid. IV, vs. 12237.

Zie nog ibid. III, vs. 25377.

Sant, santin. Hetzelfde als **Sanct** en **Sanctin**. Passim.

Sant. *Zandkorrel.*

Lichter ware dan een s a n t
Algader mine sconde.
Dr. VERWIJS, Wapene Martijn, bl. 33, vs. 697.

Also vele als dieden mach een s a n t
Jeghen Casselberghe in Vlaenderlant,
Sal dieden hier u vinden,
Al waendi mi verblinden.
Ibid. bl. 53, vs. 153.

Sant. *Bank, zandbank, zandplaat.* Wdb. op HOOFT. Een schip op een s a n t, een baken in zee. CATS, door Dr. v. VL. I, 899.

Sant. *Strijdperk, renperk.* Wdb. op HOOFT.

— si sagen die vianden
Voer hem comen in den s a n d e
Met groter haest gevaren
Wel gewapent sonder sparen.
Dr. VERWIJS, Bloeml. II, 117, vs. 365.

Daer was oec geboden in al Ingelant,
Die daer comen wilde op 't s a n t
Te brulocht, ende tesen spele,
Dat hire comen mochte wele.
VELTH. Sp. H. fo. 100.

Sant (Mijn). *Mijn soet lief, mijn beschermheilige.* Wdb. op BREDERO.

Dats recht m ij n eygen s a n t.
NOOZEMAN, Lichte Klaertje, 1669, bl. 2.

Zie nog J. VAN ARP, Kl. van Claes Klick, 1640, bl. 7.

Santert. Schertsende benaming voor *knikker*. Wdb. op BREDERO.

Santgraen. *Zandkorrel.*

Cort en onwis t'eerdsch leven is, ja hondert
Jaer hier wat ist? een s a n t g r a e n afghesondert
Van grooten Duyn.
K. VAN MANDER, Olijf-Bergh, 1609, bl. 123.

Santuarighe. *Heiligdom.* Want die noch in den vleisch woent en

wortet in die santuarighe Gods te bliven, niet ghegheven erfelic te besitten. VAN ITERSON, Stemmen, bl. 34.

Sap. *Soep.* Wdb. op HOOFT.

Sapen. *Heideveld.*

Dus bliven die herden metten scapen
Al verloren in der sapen,
Want elc wilt spreken metten vroede, enz.
BLOMMAERT, Oudvl. Ged. II, 110, vs. 142.

De Breësaap is nog bij de Beverwijk eene duinvlakte.

Sapen, saepen. *Drenken, bevochtigen.*

Gelijck een lieffelijcken regen — — —
Den acker saept.
CAMPH. 1680, Ps. LXXII, vs. 8.

Hier tusschen Heer, daelt Ghy met hemelsch nat,
En saept het veldt en maeckt de bergen sat.
Ibid. Ps. CIV, vs. 8.

Saphele. *Hoedje.*

Nu seght mi waer toe sijn goet
Die garlande die ghi doet
Up hu hooft te menigher stede
Entie guldine huven mede,
Die scone camme van yvore,
Entie spieghele, goet ter core,
Entie saphele wel gheraect?
KAUSLER, Die Rose, vs. 8656.

Bij D^r. VERWIJS, Die Rose, vindt men daarvoor, vs. 8761, »*capiele*".

Sapig, saepig, zaepig. *Vruchtbaar, vruchtbaarmakend.*

Noch komt gy, Heer, met dauw en zaepig nat,
Dat van om hoogh op boom en bergen spat,
En laeft en weyckt het land met zoeten reegen.
WESTERBAEN, Ps. CIV, vs. 7.

Sapig, zapig. *Smakelijk, frisch.*

Al wat de paerlen schoon, al wat de zuiker zoet,
Het muscus wel gereuckt en zapig maeckt de winen.
STALPAERT VANDER WIELEN, Het Vrouwelijck Cieraet, bl. 114.

Sapig. *Sappig, soppig.* Zie BIESTKENS, Klaas Kloot, 1619, D. I, bl. 3.

Zaplyn. *Amber, barnsteen.* Wdb. op HOOFT.

Sarabande. *Zekere ernstige spaansche dans met castagnetten* of *klaphoutjes.*

En behalven deze speceryen heb ik noch duizend andre kunsten meer,

Die ik de boeren om geld, en de liefhebbers om niet met allen leer;
Gelyk als by exempel: een mug als een exter te doen klappen,
Een ezel een s a r a b a n d e te doen dansen, enz.
FOCQUENBROCH, Ged. II, 81.

Sard. Hetzelfde als **Saert**, dus *teeder*, *tenger*, *zacht*. KIL.

Sardele. *Vat.* Of di oec dorste so ganc totten s a r d e l e n ende drinct water van dat mijn kinderen drincken. Bijb. van 1477, Ruth II, vs. 9.

Sardelle. *Sardijn*, een smakelijk, wel bekend vischje. PL.

Sardijn. *Roode edelsteen*, *kornalijnsteen.*

Hi hadde enen helm van goeden stale
Daer menech groet steen van kerstale
Stont in, ende menech s a r d ij n,
Die blecte iegen dat sonnescijn.
Nieuwe Werken der M. v. N. L. I, 1ste St. bl. 226, vs. 320.

Sardone. *Sardonyx*, een edelsteen.

Miraude, berioolen ende s a r d o n e n.
Fl. ende Bl. vs. 1027.

Saren. *Voorheen*, *onlangs*, *vroeger.*

Here, ic quam s a r e n gereden
In dit lant tere steden,
Ende een mijn knape, daer ic vernam
Dat een ridder jegen mi gereden quam
Van desen lande, die mi met crachte vinc.
Lanc. II, vs. 6813.

Siet hier ene joncfrouwe, die vor mi
S a r e n quam claegen dat gi
Hare lant hare met crachte naemt.
Ibid. vs. 9465.

Sargie. *Pronkdekkleedjes.* Nu merct, die ioncfrouwen, die in orden sijn, sij moeten hebben haer cameren ghecyert mit coetsen, mit sitclederen, mit s a r g i e n ende mit cussenen. Dr. v. VL. Prozast. bl. 34*

Sariant. *Krijgsman.*

Nu was comen mijnheer Parijs
Met menegen ridder hovesch ende wijs,
Die menegen s a r i a n t met hem brochte.
Nieuwe Werken der M. v. N. L. I, 1ste St. bl. 220, vs. 146.

Saris, sarisse. *Speer*, *spiets.* Wdb. op HOOFT. Door het schitteren van haer s a r i s s e beteutert. J. DE BRUNE, Wetsteen, 1665, bl. 209. 4o. ed. bl. 140.

Ik heb my wel gewacht te maalen op dit blad

De Phalanx van den Griek, die 's opganks roem vertrad;
En hoe zy, ongewoon het zeegewit te missen,
Aen 't moorden was met haar toelangende s a r i s s e n.

HOOFT, Ged. door BILD. II, 168.

Sarck. *Zekere stof, half uit zijde, en half uit linnen geweven.* KIL.

Sarck. *Grafzuil, grafnaald.* Ibid.

Sarck. *Regenbak.* Ibid.

Sarck. *Kist, omsluiting, doodkist.* Zie Belg. Mus. X, 40 en Dr. DE JAGER, Nieuw Archief, bl. 325.

Sarckelen. *Wieden, uitwieden.* KIL. Fr. »*sarcler*".

Sarken treen. *Grove diamanten slijpen, alias straatslenteren.* Als dit volk gheen gelt heeft dan t r e e n z y s a r k e n. COSTER, Tijsken van der Schilden, 1613, bl. 3.

Sarckenwater. *Regenwater.* Recept tegen den steen. Neemt petercelien wortelen, gedroecht creefsooghen, beyde gepulveriseert. Neemt een haese, doet dien in een pot, wel verleemt, ende setse in eenen backoven, soe consumeert si tot op dye beenen. Dieselve beenen gepulveriseert ende neemt ghelijcke veel, met die voorschreven cruyden oft wortelen, ende menget si in s a r c k e n w a t e r ende drinct. Dr. DE JAGER, Nieuw Archief, bl. 324.

Sarcoers. *Hulp, bate, bijstand.*

Vele aermoeden, make ic hu cont,
Ghedooghede die jonghe man te Tours,
Ende dede sinen live cranc s a r c o u r s.

Lev. van St. Amand. I, vs. 617.

Sarmenyen. Verknoeide volksuitspraak voor: *Ceremonien.*

O weg met al die s a r m e n y e n.

De listige Vryster, bl. 58.

Sarp. *Scherp, zuur, wrang.* Wdb. op BREDERO.

Sarren. *Verhandelen?* Zekere Teeuwis werd van Bely's juffer zeer verlangd. Bely hem voor haar huis sprekende, gaf hem zulks te kennen, doch in plaats van dadelijk bij de verlangende juffer te gaan, bleef hij zoo lang aan de deur met Bely praten, totdat deze eindelijk tegen hem zeide: Nou as ien man naer bovenen, me Vrou mocht dencken, wat hier te s a r r e n was. COSTER, Teeuwis de Boer, 1627, bl. 14.

Sartelen (Voort). *Voortscharrelen, voortsukkelen.*

Een buurman, die dit sach,
Die riep vast: »hout den dief! hout mannen, wat je mach!"
Een diender, daer niet veer van daen, quam v o o r t g e s a r t e l t,
En riep: »Burgers! hout vast, dat hyje niet ontsparteit!"

Boertige kl. van de Saus, 1679, bl. 4.

Sarter, hetzelfde als **Zaerter**, dus *charter*, *oude oorkonde*, *oude grondwet*. KIL.

Gingic af Gode ende sente Marien,
Inne moest noch vodert lien
Soe verre dat ic moeste gheven,
Vaste s a r t e r e daer af beschreven.

BLOMM. Theophilus, bl. 26, vs. 842.

Nerghen met en mach een here
Sijn liede verwerken mere
Dan dat hi sijn s a r t r e n breect.

Het boec vander Wrake, II, vs. 1240.

Sartroyen. *Karthuisers.* Dr. VERWIJS, De Oorl. van Hert. Albr. bl. 313; en Dr. v. VL. Prozast. bl. 72*

Sas. *Saks.*

Soe ben ic dommer dan een S a s,
Of een Vriese ruut van aerde.

HILDEG. Ged. bl. 3, vs. 180.

So sijn si dommer dan een S a s,
Die hier besitten taerdsche guet
Eyghentlijck in haren moet,
Ende gheen barmherticheit en smaken.

Ibid. bl. 125, vs. 174.

Sas. *Sluis.* Volgens de Gesll. van BILDERDIJK is S a s eene *dubbele sluis*, *die eene middenhoogte houdt tusschen het boven- en benedenwater*. (De sluysen) of spuyen, of s a s s e n. St. Bijb. Jes. XXIV, Kantt. 45.

Saselingh. *Vezel.* KIL.

Sassaem, satsaem, sassem. *Weelderig*, *dartel*, *brooddronken*, *moedwillig*, *vermetel*, *roekeloos*, *schaamteloos*. KIL. PL.

My heeft Semiramis, die hoogh-gheboren vrouw,
Bekennende mijn macht, toe-gh'eygent heur ghebouw
Van 't s a s s e m Babylon.

HARDUYN, Uitgel. Dichtst. door SCHRANT, bl. 6.

Op haeren eygen grond, en op haer selfs ghewichte,
Was 't dat ghy, grooten Godt de s a s s e m aerde stichte.

Ibid bl. 112.

Sassemheyd. *Dartelheid*, *baldadigheid*, *brooddronkenheid*, *onbeschaamdheid*, *moedwil*, *geilheid*. PL.

Sassemlick. *Op eene dartele*, *baldadige*, *moedwillige*, *schaamtelooze wijze*. KIL. PL.

Zassen. *Dartele*, *weelderige*, *uitgelatene*, *brooddronkene lieden.*

Dit huys was eertijts groot en plach in rijcdom te wassen,
So lang mijn vaders voorsichticheyt dat mocht bestieren;
Nu ist veracht, en wert verslonden van vreemde zassen,
Door der Goden toorn, die straflick op ons versieren.

COORNHERT, Odyss. 1606, I, 4, r°.

Zat. *Verzadiging*, *bekomst*. Dingen, door de volop en het zat, dat men 'er van heeft, brengen ons ten laatsten een vaddige wanlust aan J. DE BRUNE, Wetsteen, 1665, bl. 37. Princen worden moe gevens aan degeen, welkers beedelust nimmer haar zat heeft. J. DE BRUNE, Jok en Ernst, bl. 56.

Sat. 1) *Vol*, *opgevuld*. KIL.

2) *Verzadigd*.

Ende Ferguut horde wel dat gedreech,
Hi at al stille ende dranc ende sweech.
Ende liet hen secgen datsi wouden,
Tote hi sat was. Doe hiet hi vouden
Dat amelaken.

Ferg. naar het HS. vs. 2650.

Die Romeinen verwonnen al,
Alstie hadden tmeeste gheval,
Ende blide liede ende zat,
Die Joeden hongerech ende mat.

Rymb. vs. 34035.

Sat maken. *Verzadigen*, *spijzen*.

Doe ghinc hi danen bider zee
In die wostine van Galylee,
Daer hi voedde teere stat
IIIIÇM (4500) man, ende maecte sat
Met VII broden ende lettel visschen.

MAERL. Sp. H. 4°. ed. I P. VII B. XIII, vs. 96.

Zat (Dat nimmer zijn) heeft. *Dat nooit een einde heeft*. Ook dient men zich neerstelick te waghten van dat bijster gequeek, 't geen nimmer zijn zat heeft. DE BRUNE, Jok en Ernst, n°. XVIII.

Sate. 1) *Plaats*, *schuil-*, *verblijf-*, *woonplaats*. Zie **Saet**.

Verwerft ons in glorien de hemelsche sate.

Belg. Mus. IX, 126, vs. 1820.

Volgens WILLEMS zou **Sate** hier *bezitting* beteekenen.

2) *Zit-* of *standplaats*. KIL.

3) *Gesteldheid*, *toestand*, *wijze van zijn*. Ibid.

4) *Gezelschap*, *weerdschap*, *personen die bij elkander zitten*. Want daer

waren ontrent vijf duysent mannen. Doch hy seyde tot sijne discipelen: »doet haer neder sitten by s a t e n, elcke van vijftigh." St. Bijb. Lucas IX, vs. 14.

Satelic. *Zedig*, *bezadigd*, volgens Dr. v. VL. Tis redelic s a t e l i c te wercken. Prozast. bl. 247. Dit woord komt op bl. 300 nogmaals voor als: Als sie voert ruchtvynster staen, soe en sullen sie niet vele spreken dan dat noet is, ende dat selve sullen sie spreken s a t e l i c k ende stillicliclı. Hier beteekent het *op eene zachte*, *bezadigde wijze.*

En es dienst no dinc en gene,
In dese werelt, groet no clene,
Die s a t e l i c ende eerlic ware,
Inne soudse, stille ende openbare
Daer ghise begeret, doen dor u,
Tallen tiden ende nu.

Professor CLARISSE, welke deze regels toelicht in het Taalk. Magazijn, D. III, bl. 187, denkt ook aan »*zedelijk*", maar vragenderwijze.

Saten. 1) *Verzadigen.* KIL.

2) *Vaststellen*, *vereffenen*, *bepalen*, *beslissen.* Voert soe wat die scepene ordinieren of s a t e n van hoppen bynnen te brouwen of van buten te brenghen, enz. NIJH. Ged. II, 68. Hoe wij dat s a t e n ende seggen, dat sij quijt sullen wesen, des sullen die heeren volgen ende vast ende stede houden. Ibid. bl. 107.

Symachus ende Lauwerencius
Worden beide ghecoren aldus
Al te Romen inder steden.
Hier omme worden ghescheden
Paepschap ende leeke mede,
So dat daer was groten onvrede;
Doch mids Diederic den coninc
Wart so g h e s a e t die dinc,
Dat Symachus paeus is bleven.

Lsp. B. II, C. 48, vs. 482.

3) *Voegen*, *wel staan.*

Vrouwe! ghi sijt soe scone .i. wijf
Twi verliesdi dus u lijf,
Selker vrouwen s a t e wel
Joye, bliscap ende spel.

Esopet, bl. 342, vs. 35.

4) *Bezadigen*, *tot bedaren brengen*, *sussen.* So quam die hertoge twe mael van sinen hove ter merct, om de gemeynte te s a t e n. Van Brab. die exc. Cronike, 1530, bl. L. L. I, C.

Doet Paulus raet, wilt ghy Gods toren s a t e n.
ANNA BYNS, Ref. 1602, III, bl. 41, r°.

Om dese tweedrachticheit te s a t e n, so quam Kaerl. Anal. Matth. III, 31. Op dat zy des Conincx toerne in eenyger manieren s a t e n mochten. Clerk u. l. L. bl. 138.

5) *Bevredigen.*

Dat si sonden ij geestelike
Mannen op der Capelstraten,
Dat si dat volc souden s a t e n,
Conden si en te vreden bringen.
Brab. Yeesten, B. VI, vs. 4888.

Ende selve die edle vrou Johanne
Quam neder ter merct, sonder letten,
Om tvolc te vreden te setten
Ende te s a t e n, want het was erre.
Ibid. vs. 9163.

6) *Zitten*, *rustig zijn.*

Het sijn quade wive, die nie en s a t e n.
Drie daghe here, vs. 136.

Vergelijk hiermede het werkw. **Gesitten.**

7) *Zetten*, *stellen*, *regelen.*

Si sijn salich, die bi maten
Leven, ende haer dingen s a t e n.
Nieuwe Werken der M. v. N. L. VI, 151.

Nu hoort hoe dat si hen scaren,
Ende hen, in elke side
S a t e n ieghen een ten stride.
VAN HEELU, B. I, vs. 1702.

So sal elk man staen na loon
Ende s a t e n him naerstelike ter duecht.
Mloep, B. II, vs. 2185.

Saten. *Een vergelijk treffen.*

Ende sprac: „Van den Berge, heere!
Op u ridderlike eere,
Ende op trouwe, die onderlingen
Goede ridders altoes volbringen,
Soe willen wi u den bisscop laten,
Bider vorwaerden dat hi s a t e n
Jeghen u nie en sal mogen."
VAN HEELU, B. II, vs. 6112.

Zie nog NIJH. Ged. I, 245.

Saten (Hem). 1) *Zich er toe zetten, zich aanstellen.*

> Dit boecsken wil ic hem laten,
> Op dat hi h e m te bat mach s a t e n
> Te comen ten ewighen rike hier boven.
> Het boec vander Wraken III, vs. 2516.

2) *Zich toerusten.* Garbrant Hugen zoen mit brieven gesent an heren Gherijt, dat hi h i m niet vorder s a e t t e tot provyancy dan tot xiiij dage na Alreheiligen dage. Dr. VERWIJS, De Oorl. van Hertog Albr. bl. 280.

Sater. *Vlot, uit balken samengesteld.* KIL.

Sater. *Berechter, regelaar, bevrediger, bijlegger.* Die — — — hunne seggeren ende s a t e r s gecoren hebben, om hunne geschillen ende twist tusschen hun over de marchen of limiten van Brabant, Henegouw, Hollant ende Zeelant te saten ende te berichten. Brab. Yeesten, D. II, bl. 629.

Sater, sather, satre. *Charter, oude oorkonde, oude grondwet, gedenkschrift.* KIL.

> Dat en schryf ick gheensins in mijnen s a t e r e.
> CORN. VAN GHISTELE, De Conste der Minnen, 1581, bl. J. iiij.

> Want hi in s a t h e r e n hadde beschreven,
> Dat enz.
> VAN HEELU, B. I, vs. 1607.

Zie ook Belg. Mus. VIII, bl. 422.

Satheit. *Verzadigdheid.* Tusschen hongher ende s a t h e i t ete wi onse paeschlam met onverhavenen broede. RUUSBR. Tab. bl. 162.

Satich, satigh. 1) *Vreedzaam, goedaardig, zachtzinnig.* KIL.

2) *Kalm, bedaard, stemmig, ingetogen, zedig.* Ibid. Wdb. op BREDERO. Weest lijdsam in allen druk, weest wacker in den ghebede, weest vlitich in den arbeide, weest s a t i c h in den woerden. Dr. v. VL. Prozast. bl. 194.

Satighen. *Bezadigen.* Ende dair vijndet die mensch een huus of een woeninghe; dat is: die lichtverdighe of die stuere menschen vinden dairin, dair sy hen in s a t i g h e n moghen of vermorven tot ynicheyt. VAN ITERSON, Stemmen, bl. 108.

Saticheyt. 1) *Rust, kalmte.* Ende doer desen naaman soe gaf die here s a t i c h e i t dat lant van Syrië. Bijb. van 1477, II Kon. V, vs. 1.

2) *Gematigdheid.* In allen werck moet men houden maet- ende s a t i c h e y t. Twijspraeck der Creaturen, Dyalogus XCI.

Satijn. *Een half lood* of *het gewicht van twee drachmen.* KIL.

Satinge, satinghe. *Overeenkomst, vergelijk, bepaling, verdrag, het bijleggen van een geschil.* Johanne — — — verclaert dat want haer lieve here, de hertoge van Luccenbourch, van Brabant ende van Lymbourch,

eenre s a t i n g e n, ende eendrachticheit overcomen was tusschen hem ende haer. Brab. Yeesten, D. II, bl. 658. Voert so eist vorwarde, dat alle dese puncten, s a t i n g h e ende vorwarden, die in desen brief bescreven staen, waren ende duren soelen dese neeste vier iaer. NIJHOFF, Ged. II, bl. 76.

Satsaem. *Dartel*, *weelderig*, enz. Zie **Sassaem.**

Sattaerd, satterik. *Gulzigaard.* KIL. *Dronkaard.* PL.

Satte verwe. *Hooge kleur.* KIL.

Sattijn (Met den) verkoopen. *In het klein verkoopen.* Ibid.

Satureye. *Wilde thijm* of *kwendel.* PL.

Saucier, saussier. *Schoteltje*, *klein bordje.* KIL. Eng. »*saucer*".

Twee ogen groter dan s a u s c i e r t j e n s of het lid van onze mingelskan.
MOLENHOFF, de Krollende Ritzaart, 1659, bl. 16.

Hebje wel gesien hoe nau datse treed, se sou wel twee schreden doen in een s a u c i e r.
PAFFENRODE, Hopman Ulrich, 1670, bl. 36.

Saucierke, sauciertje, zociertje, saciertgen. Hetzelfde.

De dees' driè treetjes juyst in een s a u c i e r t j e treet.
GROEBE, Versch. Ged. II, 67.

Een, twee, drie treetgens in een s a c i e r t g e n, 't vierde op de kant.
S. COSTER, Teeuwis de Boer, 1627, bl. 34.

De pasjes zyn niet wyd, twee net in een z o c i e r t j e.
C. G. MOERING, De gehoorende Filosoof, bl. 44.

Saud, saudije. *Soldij.* KIL. Zie **Saut.**

Saudenier. *Krijgsman*, *soldaat.*

Want onse here adde verstreden
Daer mede Lucifers mogentede
Des wildi in de selve baniere
Ebben zine s a u d e n i e r e.
Lev. van St. Franc. vs. 8080.

Sausse. *List*, *streek*, *bedrog*, *knoeierij.*

Agamemnon. Wie twyfelt aen de klaerheyd
Van 't goddeloos verraed?
Aiax. Ick twyffel met verlof,
Die alle treken ken en s a u s s e n van het hof.
VONDEL, door V. L. III, 413, vs. 778.

Sausseboom. *Hagedoorn.* KIL.

Saussen. 1) *Indoopen*, *nat maken.* Ibid.
2) *Inmaken*, *inzouten.* Ibid.

Saut. *Zout.* Ibid.

Saut. *Soldij.*

Dus gelt die minne achter lande
Den riddere haer s a u t menegerande.
Ferg. naar het HS. vs. 1424.

Sautore. *Schuin kruis in een wapenschild.* Grimb. Oorl. D. I, vs. 4820.

Sauw. *Zeug, zog.* KIL.

Sauwel. *Vadzig, lui, laf wijf, dauwel.* Ibid.

Savage. *Ruw, wild, woest.*

Dit hebbic hier bidi gheset
Omme dat ic wane te bet
Dat ghelijc es waer te sine,
Dat vanden S a v a g e Merline
Ende van anderen toveressen.
MAERL. Sp. H. 4°. ed. III P. VI B. LIX, vs. 118.

Bij ROQUEFORT vindt men voor *sauvage* ook *dolend*, en dit woord zou hier mede van toepassing kunnen zijn.

Saveboom, savelboom. *Zevenboom.* KIL.

Saveconduyt. *Vrijgeleibrief.*

Wy selent op den werf wel wordden gheware
Dattet goet hier sal comen sonder s a v e c o n d u y t.
Belg. Mus. II, 250.

Savel. 1) *Zand, grof zand.* KIL. PL. Item vij[m] kerren om s a v e l e te voerene. Belg. Mus. III, bl. 381.

2) *Zandwolk, zandvlaag.*

Want een s a v e l, weet dat wale,
Hadde die heyde altemale
Overvlogen IIII voete dicke.
Limb. B. X, vs. 53.

Savelachtich. *Zandig, zanderig.* Te veel plaetsen ist seer s a v e l a c h t i c h. GUIC. f°. 7, a.

Saves. *Verstand, kennis.* Wdb. op BREDERO. Fr. »*savoir*".

Savie. *Salie.* PL.

Savoir. *Kaar, vijver, afgeslotene plaats om visch te bewaren.* PL.

Sburreren. *Ontploffen, losbarsten, springen.* Wdb. op HOOFT.

Sciencie, scientie. *Kunst, overleg, gauwheid.*

Gelijc die catte, die bi naturen
Can die s c i e n c i e alle uren
Ratten ende musen te vane.
Dr. VERWIJS, Die Rose, vs. 9360.

So salmen segghen hoe dat wi sculdech sijn vort te gane in onse c i e n t i e of in onse const. Belg. Mus. X, 268.

Se, ze. 1) *Groot water, zee.*

Van der stat sach men in die s e
Twintech milen verre ende me.
Fl. ende Bl. vs. 1798.

Ende quamen omtrent die vespertijt
Tenen watre, dat snel was ende wijt,
Die Fire hiet, ende was harde diep:
Een arm van der s e, die so sere liep,
Datter nie brugghe over ghinc.
Ibid. vs. 1957.

2) *Meer.*

Van daer scheen int Zuidoost de Diemer Z e te bruyzen.
SPIEGHELS Hartsp. 1614, bl. 62.

Se, ze. Pers. Vnw. *Zij, haar, hen.* Passim. Zie HALBERTSMA, Aant. bl. 62 en 130.

Sebaer. *Zedig, wellevend, vriendelijk, voorkomend.*

Dalder s e b a e r s t e, reynste ende eleganste,
Die ick wt jonsten moet eeuwich minnen.
Dboeck der Amoureusheyt, Antw. 1580, B 5, r°.

Zijt altijt s e b a e r ende eerlijck van wezen.
VAN GHISTELE, De Conste der Minnen, 1581, bl. 20.

Sebaerheyt, sebaericheit. *Zedigheid, wellevendheid, vriendelijkheid, voorkomendheid.*

Tghene dat u die schoonheyt wtwendich
Niet gheven en soude, al schijntse gherievelijck,
Dat sal u gheven s e b a e r h e y t.
Ibid. bl. 34.

Ick pryse zeer menichvuldich haer s e b a e r i c h e y t.
Dboeck der Am. bl. E 1, verso.

Zie nog HARDUYN, Ged. door SCHRANT, bl. 9; VAN VAERNEWYCK, Hist. van Belg. 1665, bl. 398; Van Brab. die Exc. Cron. 1530, Cap. XVII.

Sebberen. Zie **Sabberen.**

Seborie, zeborie, siborie, zie **Ciborie** en Belg. Mus. VI, bl. 162 en ibid. IX, bl. 60.

Sede. 1) *Zede, gewoonte, wijze van doen, wijze van handelen.*

Het es costume ende s e d e,
Alse men iet neuwes in ene stede
Eerstwerf vertellen hoert,
Some sijn si also verdoert,

Dat sijt lachteren, al eest goet.
Alex. I, vs. 1.

Dit es der mordeneren s e d e.
Ibid. IV, vs. 1220.

Voor **Sede** vindt men **Sedde** in NIJH. Ged. VI, 44.

2) *Gesteltenis*, *aard*, *geaardheid.*

Ende die .vij. planeten mede,
Daer elc of hevet sine s e de,
Sine complexie, sine nature.
Broeder Gheraert, Nat. vs. 16.

3) *Gebruik*, *landsgebruik.*

Die wijf minnen die man also,
Alsemense bernet na dien z e d e,
Dat si int vier springen mede.
MAERL. Sp. H. 4°. ed. I P. I B. XXXVI. vs. 61.

4) *Gestalte*, *gedaante.*

Papogus, seecht Plinius ieeste,
Es ene eiselike beeste
Harde vele na des herts s e d e.
Nieuwe Werken der M. v. N. L. D. V, 1ste St. bl. 19, vs. 41.

Bonacus es een dier,
Ende hevet thoeft alse een stier,
Dat lijf entie manen mede
Recht na der paerde s e d e.
Nat. Bl. B. II, vs. 529.

5) *Gevoelen*, *denkwijze*, *meening.* Nadat Alexander het Perzische leger zoo dicht genaderd was, dat hij hunne toebereidselen en wapenen zien kon, wilde hij raadplegen met zijne legerhoofden, hoe te handelen, en wilde hij hunne meening daaromtrent vernemen. Daarom zegt MAERL.

Hi riep tote eem sijn baroene, — — —
Om te kennen eren s e d e n.
Hi vraechde wat men soude doen.
Alex. IV, vs. 1177.

6) *Uitvinding* of *gebruik.*

Men seghet, hi maecte met zinne
Een clochuus ende ene clocke daer inne:
Alsemen die clocke luden dede,
So ginc die tor rechts also mede;
Maer dit scijnt logene als bi orconden,
Want clocken en waren doe niet vonden

In sinen tiden; want dien z e d e,
Wanic, vant dat kerstijnhede.
MAERL. Sp. H. 4o. ed. I P. VI B. XXVI, vs. 41.

7) *Gedrag, handel, gedraging, omwandeling.*

Here Pylatus, doet ons ene bede,
Ondervint des mans s e d e,
Vraecht wanen hi comt ende waer hi wilt,
Waertoe hi onse wet heeft gestilt.
Vanden Levene ons Heren, vs. 2520.

8) *Instellingen, wetten.*

Zoo heerschte uw vader, die met Herkles knods kon kneuzen
Verworgen met der vuist Chimeren, slangen, reuzen,
En begenadigen wat neêrviel op zijn plat,
Ja zelf den moort, die hem de doot gezworen hadt.
Hy kon moerasch en meer en bergen overrucken,
En heeft dien eedlen rock des Rijx, gescheurt aen stucken,
Den vreemdeling ontruckt, de scheuren toegeheelt,
De z e d e n ingevoert.
VONDEL, door V. L. IV, 136, vs. 408.

Sedebaer. *Zedig, ingetogen, bezadigd.* Hetzelfde als **Sebaer.** KIL.

Daertoe was hi in alre sake
So s e d e b a e r, dat van hem ghinc sprake,
Dat hi van hem selven al vroet scheen wesen.
MAERL. Sp. H. 4o. ed. II P. II B. XXXV, vs. 10.

Sedele. *Zetel, zitplaats.* Ibid.

Zedelic. *Welvoegelijk, bedaard, bescheiden, ingetogen, zedig.* Wdb. op HOOFT.

Die hem z e d e l i c regieren
Mit wijsheit ende mit zueter list.
Mloep, B. II, vs. 694.

Dese jonghe Quintiliaen
Ghinc bij sinen vader staen,
Dair hij die vrouwe mochte sien.
Sijn oghe liet hi dairwairts vlyen
S e d e l j c k, sonder wanghelaet.
Ibid. vs. 1399.

Zedelicheit. *Gewoonte, gebruik.*

Si voer dairwaert hoirre vairde,
Om him te hilpen ter aerde.
Sij quam daer bij na z e d e l i c h e i t,

Ende als dat vuer was bereyt,
Daermen sijn lichaem in soude
Branden, spranc si also houde
In dat vier.

Ibid. B. IV, vs. 1409.

Seden (Te). *Naar gewoonte*, dat is, *niet te veel*, *met mate.*

Hier in desen selven boom
Es honichs utermaten vele;
Proeft, oft ghijs in uwe kele
Ende in uwen buuc moghet bringhen.
Nochtan suldi u selven dwinghen,
Al dinket u goet die honichrate;
Eet te seden ende te maten.

Rein. door Dr. JONCKBL. vs. 666.

Seder, zeder. *Sedert, naderhand, later.*

Hoirre vrienscap gheerde hi zeder.

Mloep, B. IV, vs. 1711.

Boetius, die wise here
Prijst des volcs leven mere
Ende reynre, alsic vernam,
Dan enich volc dat zeder quam.

Lsp. B. I, C. 31, vs. 20.

Zie ook HILDEG. Ged. bl. 27, vs. 67.

Sedeware, zedeware, seduwaer, seware. *Zeodaris*, plant uit de West-Indiën.

Die knecht sprac: segdijt in scherne,
Wat mescomt u, sidi verwoet?
Nuttet gincbere hets u goet,
Of zedeware of gingebraes.

Ferg. naar het HS. vs. 3301.

Daer wast ghinghebare ende caneel,
Gheroffels nagle, seware.

Fl. ende Bl. vs. 2576.

Sedich, zedigh, zedich. 1) *Welvoeglijk.*

Die vrouwen sijn daer guedertieren,
Sedich, simpel ende devoet.

Mloep, B. II, vs. 739.

2 *Kalm, bedaard.* Wdb. op HOOFT.

Die soen was sedich ende sempel,
So schoen, so frisch in allen sijn wesen,

Dat alle man om sach na desen.
Ibid. vs. 1388.

Zedighen. *Tot kalmte*, *tot stilte*, ook *tot betere*, *meer beschaafde zeden brengen.* Opdat zelfs plompe, rouwe ende ongheleerde menschen, die al hoorende doof, ende al ziende blindt waren, zonder bril mochten hun feylen als met den vingher aenghewesen, ende door sprekende Letteren van ghecierde Figuren ghetemt ende g h e z e d i g h t worden. VONDEL, door v. L. I, 40, reg. 5 van boven.

De ongemeten Zee, wanneer sy is aen 't swellen,
Wort, Heer, van u beheerscht, ghy kontse mate stellen,
Ghy z e d i g h t haer gebruysch, ghy set haer baren neder,
Ghy hebtse als in toom, en brengt de stilte weder.
CAMPH. Ps. 1630, Ps. 89, vs. 6.

Zedicheit. 1) *Welvoeglijkheid*, *bedaardheid*, *bescheidenheid.*
Huefscheit ghevoedert mit z e d i c h e i t
Dat is maten omme cleyt.
Mloep, B. II, vs. 2105.

2) *Zachtheid*, *gematigdheid*, *kalmte.* Wdb. op HOOFT.
Genade en z e d i g h e i d bevestigh 't nieuwe Rijck.
VONDEL, door v. L. III, 665, vs. 473.

See, zee. *Meer*, *poel*, *staand water.* KIL.
Die .ij. dedi driven vee
Verre van husen op die z e e.
Ferg. vs. 300.

Zee. *Gewoonte*, *zede*, *manier.*
Wel eten, wel drincken dat is ons z e e.
Belg. Mus. IX, 185, vs. 97.

See. *Zeeuw*, *inwoner van Zeeland.* VAN BEAUMONT Ged. bl. 9.

See of **zee** (**Land van over**). *Palestina.* BILDERDIJK, N. T. en D. Verscheid. I, 181.

Zee (Diep t'). *Zich ver ingelaten hebbende.* Wdb. op HOOFT.

See-angst. *Zandbank in zee.* KIL.

Seedbaer. *Zedig*, *kuisch.*
S e e d ' b a r e Nimph! voorwaer soo haest ick tijdingh kreegh,
De ziel my schier ontvloogh.
J. J. COLEVELT, Hartoginne van Savoyen, 1634, bl. 26.

Seedbaerheyt. *Zedigheid.*
Hy aensiet heur ghelaet, heur z e b a e r h e y d t, heur wesen,
Heur voor-hooft wel ghemaeckt, en maetigh op-gheresen.
HARDUYN, Uitgel. Ged. door SCHRANT, bl. 9.

Zie ook Gepredestineerde dief, 1619, bl. 8.

Zeede. *Zee.*

De z e e d e beghunt zo rude te ghaene;
O Godt, van omme te slaene ons sceipkin behoet.
Belg. Mus. VI, 56.

Zeedom. *Al wat de zee bewoont.*

Al 't z e e d o m leeft hier nu, in 't groejen van ons Stadt,
Als of het haer geluck om strijt geswóren hadt.
VONDEL, door V. L. VI, 680, vs. 727.

Seef, seve, zeve. 1) *Sap.* Fr. »*sève*".

Terwyl in stam en bast is s e e f en sap gekomen.
WESTERBAEN, Ockenburg, bl. 124.

't Ghebraedt dat door hitte te veel aen-ghejaeght wert, verkorst eer 't murruw wert, en verliest alzoo zijn jeughd en s e v e. J. DE BRUNE, Banck.-Werck, I, 289. 't Is eyghentlick met de woorden als met de gerichten van een tafel: de beste en nuttighste zijn de eenvoudighste, maer van jeughd en s e v e, daer voedsel in is. Ibid. II, 317.

2) *Geur.*

Thijm, lavendel, roosmarijn,
Mogen niet vergeten sijn,
Violetten overvloedich,
Met haer dobbel bloem voorspoedich,
Die veel aengename s e v e n
Het geheele ronde jaer,
Ons aen onsen tafel geven.
HONDIUS, Moufe-schans, bl. 108.

Zeegh. *Zege, overwinning.*

Temlusts en Torendwangs anwenst en z e e g h, vermogen
Door ondervinding-kund, alleen u te verhoghen.
SPIEGHEL, Hart-Sp. 1614, bl. 130.

Zeegachtigh. *Zeeghaftig.*

Apollo by geval zagh neêr van 's hemels daecken,
Met zijn gekrolde kruin gezeten op een wolck,
Uit dit gewest der lucht, 't Ausonisch oorloghsvolck,
En over al de stadt, en sprack aldus 't z e e g a c h t i g h
En moedigh jongsken aen.
VONDEL, door V. L. VIII, 546, vs. 953.

Zeegbaar. 1) *Overwinnend, de zege behalende.*

Wie in de naam van Godt optrekt zal z e e g b a a r zijn.
JAN VOS, Ged. II, 561.

Een z e e g b a a r leegerhooft verdient de grootste praalen.
Ibid. bl. 578.

Uw zeegbaer swaerd sal haer gaen tasten aen.
WESTERBAEN, Ps. II, vs. 5.

2) *Geschikt*, *goed*, *naar behooren.*

Vorsse-mossels zijn gheleken
Met de seegbaer vrouwen-lien,
Die beset, en eerbaer spreken,
En na 't huys staegh ommesien.
Zeeusche Nachtegael, bl. Liiij, b.

Zeeghbaerheyd. Eigenlijk *zeeghaftigheid*, maar bij toepassing ook *de zeeghaftige toon als van een triomflied.* Wdb. op BREDERO.

Zeegheer. *Overwinnaar.*

Maar over lust en moedicheid te worden heer,
Zich zelven overwinnen, dat is waarlik meer.
Zulk zeegh-heer is zo zeldzaam als een witte Raven.
SPIEGHEL, Hartsp. 1614, bl. 126.

Zeeghelaar. *Merkmeester, die het merk op de vaten eener brouwerij drukt* of *brandt.* Wdb. op HOOFT.

Zeeghelaarschap. *Betrekking van merkmeester voor vaatwerk.* Ibid.

Seeckel. *Sikkel.* KIL. Zie **Sekel.**

Seecker. *Borgtocht.* Deze makinghe mag terstond geeischt worden, onder seecker van sulcs te sullen doen, als de uiterste wille ziet. HUGO DE GROOT, Inl. tot de Holl. Rechtsgel. f°. 64.

Zie nog op **Seker.**

Zeecker doen. *Borgtocht stellen.* Belangende den plicht der Voogden is een oud recht geweest in Holland, dat niemand voogd en mochte zijn of hy en moste zeecker doen voor der wezen goed. Ibid. f°. 16 v°. Die 't oorlof heeft verkregen moet binnen veertigh daghen door een Deurwaerder ——— voor de schattingen seecker doen. Ibid. f°. 59, v°.

Zie nog op **Seker** of **Zeker doen.**

Seel, zeel. *Touw.*

Donwerdige Judas, donwettege man,
Die vermaledide sciet van hem dan,
Ende nam een zeel in sine hant,
Ende verhinc hem selven al te hant.
Vanden Levene ons Heren, vs. 2481.

Si loeden op wagen, op kerren, seel
Ende veteren, ende vingerlijn een deel,
Daersi die gene met souden binden,
Die si vor Woronc selen vinden.
Dr. JONCKBL. Specimen, bl. 23, b, vs. 57.

Zie nog MELIS STOKE, B. IX, vs. 1134; Brab. Yeesten, B. IV, vs. 1433.

Seel. *Strik.*

Mochticken in mijn s e e l gecrigen
Ic souden wel doen swigen.
Karel de Gr. Fr. I, vs. 1487.

Seel. *Zeil,*

Si hadden wint te maten ende niet te vele
Ende seilden acht daghe met vollen s e l e.
Fl. ende Bl. vs. 1791.

Zeelen, seelen. *Binden, snoeren, hechten, opbinden.* Wdb. op HOOFT. Die 'er door g e z e e l t wezende, een dapper behagen daar in schept. J. DE BRUNE, Wetst. bl. 385. Vriend, dien de hemel in 't begin aan my verknocht heeft, en daarna de Godsdienst — — — noch sterker heeft g e z e e l t. Ibid. bl. 398.

Maer als hy na den solder gaet,
En haelt van daer het vruchtbaer saet,
De hope van het nieuwe jaer,
Dat sift, dat s e e l t hy allegaer.
CATS, door Dr. v. VL. I, 385, a.

Ingeval CATS hier werkelijk *zaad*, en geene *halmen* bedoeld heeft, dan kan er van *binden*, of *opbinden*, dat alleen op *halmen* of *schoven* betrekking heeft, geen sprake zijn, doch dan zou het toch het *opbinden* in zakken kunnen beteekenen.

Seelhont. Zie **Zaalhont.**

Seelsmout. Zie **Zaelsmout.**

Seelspeck, zeelspeck. *Het spek van zeehonden of robben.* Alle ander goet, dat ter wage dient, sal wagegelt geven, alsoe dicke ende menichwerf als die coop daerof gaet ende gemaict wert, uytgeseyt z e e l s p e c k, zeep ende olye. Inf. bl. 179.

Seem, zeem. *Honig, honigzeem.*

Olive, honich ende z e e m,
Dat vloeide daer over een.
St. Brandaen, vs. 747.

Ic dranc minen s e e m wt minen honich. Dr. v. VL. Prozast. bl. 181.

Seem. *Het zoete, het aangename, het lieffelijke in den omgang,* bij uitbreiding: *lief en minzaam gekozel, gevlei, geflikflooi.*

Al dat gluyren, al 't ghefleem,
Al dat streelen, al dat z e e m,
Al de kusjens, al 't ghetast,
By gheen eerbaer lien en past.
J. DE BRUNE, Emblemata, 1624, bl. 27.

Seem. *Barbeel.* KIL.

Seen. *Zenuw.* Wdb. op BREDERO.

Hoe Gods Wijsheyd diep gaet waren
Door ons S e e n e n, door ons Aeren
Hoe het kunstige geraemt
Alle kunstenaers beschaemt.
VONDEL, door V. L. III, 473, vs. 24.

Seen, zeen. *Spier.*

Macr wat men ruckte, in spijt van kennep en van koorden,
En mannekracht, en vee, dat al zijn z e e n e n spant,
'k Verwrickte niet een' voet, en hiel stantvastigh stant!
Ibid. IV, 323, vs. 79.

Hulpeloozen, gaet ghy quijnen,
Dol van weedommen en pijnen,
Aen gekrompen aêr of z e e n, enz.
Ibid. VI, 657, vs. 15.

Seendekens. *Syndicus.* Ic meen die ontrouwe officiers, oec wie si sijn, also wel provisoers ende s e e n d e k e n s ende gheestelike officiers, als die waerlike. Dr. V. VL. Prozast. bl. 161.

Zeent, zent, sint. *Synode*, alsmede *Concilie.*

Julius wart paeus hier naer,
Ende wast meer dan elf jaer.
Een z e e n t hilt hi, alsic versta,
In die stat van Nichena.
Lsp. B. II, C. 48, vs. 65.

Damasius maecte mede
Te Constantinoblen in die stede
Een z e e n t, daer te samen
Hondert en vijftich bisscope quamen.
Ibid. C. 48, vs. 147.

Om het juiste onderscheid tusschen *synode* en *concilie* te weten, leze men GEORGE CRABB, Engl. Synonymes, 1837, bl. 93, en vv.

Zeepye. *Zee-pij.* Dat hi dye z e e p y e of roc ansloech ende om hem dede. Gesta Rom. Cap. 153.

Seer, zeer. *Smart*, *verdriet*, *leed*, *ongeval*, *ramp*, *rouw.* Zie nog op **Sere.**

Men dreef geen s e e r om die doode.
VELTH. Sp. H. fo. 395, naar het HS.

Si gheet ten grave wert om daer har s e e r te vernieuwene.
MEIJER, Lev. van Jezus, bl. 172.

Seer, zeer. *Wond, kneuzing.* Wdb. op HOOFT. Want die honden licken gaerne die wonden of zeeren der menschen. Gesta Rom. Cap. XII.

Die honde lecten sine sere.
Rymb. vs. 24463.

Seer, zeer. *Zweer, etterbuil.* KIL. PL.

Seer, zeer. *Kwaad*, in dezelfde beteekenis als in: »van twee *kwaden* moet men het eerste mijden."

Men zou veel dagen lang veel hongerigen spyzen,
Voor 't geen verquansselt word aen bloote snuistery,
Aen uitheemsch hofgeback, aen suikerleckerny,
Die meer den mond verlust, als mage stelt te vreden,
En veeltijts niet zoo zeer genut word, als vertreden.
Ick wete wel dat thans, all' deez' verrotte zeên,
All' deez' verspillingen en ongeregeltheên
By velen zyn geacht voor zeer geringe zeeren,
Ja by den meesten hoop voor heel wat fraeis passeren.
J. DE DECKER, Rym-Oeff. I, 163.

Seer, zeer. 1) Bijv.nw. en bijw. *Zedelijk ziek.* Maer werden wi seer van binnen overmids quade becoringhen, ochte sijn wi ghequetset van quader uefeningen, enz. RUUSBR. Tab. I, 276, reg. 23.

2) *Bezeerd*, volgens Profr. DAVID. Het kan ook *schurftig* zijn. Ende al sijn de scape siec ende seer, si en salvense niet. Ibid. II, 178, regel 10.

3) *Snel, in een vaart.* Doe dese die bedrieghenisse ghedaen hadde, ende weder keerde, so vielhi op een weghescheydinghe daer neder van vake, ende een waghen die seer quam ghevaren, doden. Pass. Wijnt. fo. CXIX, c.

Hi liep veel seerder te voet
Dan enech spaens ors doet.
Vaderl. Mus. II, 65, vs. 144.

4) *Zwaar, gestreng.* Waer om ben ick om uwen wille aldus seer gheghesselt, ende aldus seer gheslagen. Pass. Wijnt. fo. CXIX, d.

5) *Pijnlijk, smartelijk.*

Die voete waren hem so seer
Dat hi tlopen niene conste ghedoghen.
Rein. door Dr. JONCKBL. vs. 754.

Ende sijn oom Isengrijn
Ende Brune si ligghen ghebonden,
Ende siec van seren wonden.
Ibid. vs. 3000.

Seer. Contractie van *des Heeren.*

Maer tander serpent, dat hadde verloren
Sinen voet, het hevet vercoren
Gringolette, s e e r Waleweins paert,
Ende maecte hem vaste darewaert.
Walew. vs. 367.

Do sat hi up s e e r Waleweins paert,
Die cnape, ende reet wech ter vaert.
Ibid. vs. 1535.

Seer driven. *Rouwdrijven, zeer bedroefd zijn.*

Doe quam ghelopen haestelike
Beide gader ter cameren binnen,
Die coninc metter coninghinnen
Ende d r e v e n groot s e e r ten selven stonden,
Daer si haer kint in ommacht vonden.
Fl. ende Bl. vs. 1098.

Elken ridder qualic staet
Te d r i v e n e s e r e omme .i. wijf.
Ferg. vs. 2165.

Seer maken. *Rouwdrijven. weeklagen.*

De vriende, de sustre, m a e c t e n groet
S e e r, ende weenden.
Lev. van Ste. Christina, vs. 196.

Als dit saghen beid sustre ende vriende,
Dat hare hoer God so wonderlec diende,
Begonstense te wenene ende m a e c t e n groet s e e r.
Ibid. vs. 653.

Seerech. *Bedroefd.*

Mijn ziele is s e e r e c h toter doot.
Lsp. B. II, C. 36, vs. 1482.

Zie nog **Serech** en **Serich.**

Seerf. *Dienstplichtig.* Van het Fransche *serf*, Lat. *servus.* Item zo wat guldebroeder of guldezuster kwame te overlijden van pestilencien, in negheene andere neeringhe ofte gulde zijnde, die s e e r f waren hemlieden ter eerden te draghene, enz. Belg. Mus. VII, 26.

Seerich. *Ziekelijk, ongesteld.* Wdb. op BREDERO.

Seericheit, zeericheit, elders **sericheit.** *Verdriet, droefheid.*

Die ziele heeft anxt ende z e e r i c h e d e,
Die lichame pine ende jammerhede.
Lsp. B. I, C. 19, vs. 49.

Seerlic. *Droevig, treurig.*

Als hi hoorde dese s e e r l i k e wort.
Fl. ende Bl. vs. 3713.

Seerre. Vergrootende trap van **seer**, dus *meer*, *harder*, *erger*, *sterker*, enz.

So hi meer jegen hare spreect,
So hi s e e r r e bernt, dats waer.
Dr. VERWIJS, Die Rose, vs. 2317.

Sijn ors liep s e e r r e dan .i. wint.
Ferg. vs. 2341.

Seerst. *Het spoedigst*, *het meest.* Wdb. op BREDERO.

Alse dit des dorpers sone vernam,
Sine ploech liet hi, ende quam
Ten knape wert, so hi s e e r s t mochte.
Ferg. vs. 331.

Seerte. *Euvel.* Ende asa wort siec int neghen ende dertichste iaer sijns rijcs mit seer groote s e e r t e der voeten. Bijb. van 1477, II Chron. XVI, vs. 12.

Zeesweert. *Zwaardvisch.*

Gladius maris, dats z e e s w e e r t,
Een wonder dat meneghen verveert, — — —
Een visch eest, ende hem is de bec voren
Na tswaert ghescepen, alse wijt horen,
So scarp, dat die scepe dorboort.
Nat. Bl. B. IV, vs. 585.

Zeet (Sich te) nedervlijen. *Gaan zitten.* Wdb. op BREDERO.

Zeeuwe. Oude meervoudvorm van *Zee.*

Men soude niet tusschen .ii. s e e u w e
Vinden niewer hare gelike.
Dr. DE VRIES, Taalzuivering, bl. 148.

S e e u w e n, fonteynen ende rivieren.
Lev. van St. Am. II, vs. 776.

De vorm *seewe*, *zeewe*, *sewe*, en de gen. *sewes*, komen elders voor.

Zeevaerre. *Zeevaarder.*

Ic en ben gheen z e e v a e r r e,
Dat ic die diepte vergronde.
Die .X. Plaghen, vs. 28.

Seevaert, zeeverd. *Tocht naar het Heilige land.*

Ende nam aldus die s e e v a e r t aen.
Brab. Yeesten, B. VI, vs. 2789.

In desen tiden recht omtrent

So werd ene Zeeverd bekent.
VELTH. Sp. II. f°. 122.

Zeevonder. *Strandvonder.* Dat sy alle tijt hulpen starken ende vorderen sullen ons liefs Heren voirscr. tolners ende zeevonders. Dr. VERWIJS, De Oorl. van Hert. Albr. bl. 504.

Zeevont. *Strandvond.* Die zijs te doen sullen hebben om ons liefs Heren tollen en zeevont te becraften. Ibid.

Sef. *Zeef.* KIL.

Seffen. *Beseffen.* Ibid.

Seffens, tseffens. *Tevens, te gelijker tijd, te gelijk.* Meer vrouwen seffens te hebben. St. Bijb. Gen. XXVI, Kantt. 63. Ghy en sult dat derdendeel niet al seffens verbranden. Ibid. Ezech. V, Kantt. 10.

Sech. *Maaltijd, gastmaal.* KIL. Wdb. op BREDERO.

Wy en mogen geenen goeden sech maken.
Belg. Mus. II, 245.

Seghe. *Geit.* KIL. Hoogd. »*ziege*".

Sege. *Zetel.* Oud Fr. »*sege*", Fr. »*siège*".

Ende dan modi wel gheuaken
Deser segen die men mach loven,
Ende daer si es gheseten boven.
Limb. B. X, vs. 653.

Zeghel. *Zeil.* KIL.

Zegelaer. *Zegelbewaarder.* Hertoge Jan maecte eenen Zegelaer ende andere officieren. Van Brab. die Exc. Cron. 1530, bl. K K iij, c.

Segelen. *Vast zijn of blijven.*

Want de Goddelijcke Vrede
'
t Swaerd des Gottischen soldaets,
En de sabel des Sarmaets
Weder segelt in de scheede,
Willigh sonder schrick of dwang.
VONDEL, door v. L. III, 265, vs. 22.

Zegelen. *Verbinden, in een verbond opnemen.*

Die heren zegelden vore dan,
Baenrootsen ende riddren daer na,
Unt elken lande, alsict versta.
Ende daer na elke vrye stede,
In Brabant ende in Vlaendren mede.
Belg. Mus. IV, 335, vs. 1040.

Segelen. *Zeilen.* Dr. VERWIJS, Oorl. van Hert. Albr. bl. 355 en 356.

Segelijc, seghelic. 1) *Zegevierend.* KIL.

Wie sijn wachters dez casteels
Vol yoyen ende vol ryveels?
Die hem houde s e g e l ij c.
Dr. VERWIJS, Van Vrouwen ende van Minne, bl. 47.

2) *Gezegend, heilig.* Dese plaghen alle iaer na den oest te gaen opte s e g h e l i k e n berghe, ende si bleven daer drye dagen lanck. Pas Wijnterst. f°. clijj, b.

Seghe-manneken. *Boksvoet, satyr.* KIL.

Zegen. *Geschenk.*

De marmervloer bestroit met een' gebloemden regen;
De wanden met tapijt behangen: en een z e g e n
Uit Arabije zwaeit hun wierroockgeuren toe.
VONDEL, door v. L. X, 110, vs. 299

Ende nu dit is de z e g e n, die uwe dienstmaeght mijnen heere t.. bracht heeft. St. Bijb. I Samuel XXV, vs. 27.

Seghen. *Teeken des kruises.* Taalgids, 1860, bl. 95.

Seghen. *Vischnet.* Item noch uptie selve tijt een deel visschers mitter s e g h e n voir mynen here gestreken hadden, gegeven j II.. scilt. Dr. VERWIJS, De Oorl. van Hert. Albr. bl. 309. Nog es hem ghelyc der s e g h e n e n, die gheworpen es in der zee, ende die .. van alrehande maniren van veschen. MEIJER, Lev. van Jezus, bl. 8

Seghen. *De zege behalen, overwinnen.* KIL.

Segen. *Belijden, mededeelen.*

Als een tot den paep s e g e t
Sine sonden, die de ziele verweget, enz.
BLOMM. Oudvl. Ged. III, 45, vs. 87

Seghen. *Zeggen, spreken.*

Die horen tijt al hier op eerden
Gheleeft hebben in sulker werden,
Datmen doeghet van hem s e g h e t.
HILDEG. Ged. bl. 131, vs. 77.

Sechen. *Gastmaal houden.* KIL.

Sechenen. *Vloeken, den vloek uitspreken over iemand.*

Haren poelu hadde si ghemaect,
Ende ghinc daer op al moeder naect
Ende s e c h e n d e haren man, na haren wille,
Met den ghenen die de helle
Regneren moeten ende bewaren.
Belg. Mus. X, 54, — 80

Ghy hebt Godt ende den Coninck g e s e g e n t.

Misschien hebben mijne kinderen gesondiget, ende Godt in haer herte g e s e g e n t. Ibid. vs. 11.

Seghenen. *Een kruis* of liever *het teeken des kruises maken.*

Doen hi einde sijn ghebede
S e g h e n d e hi alle sine lede;
Scone met siere rechter hant
S e g h e n d e hi sijn ridders ghewant.
Caerl ende Eleg. vss. 1283, 1285.

Alsen die coninc ghemoeten soude,
S e g h e n d e hi hem ende was in vare,
Ende waende dat die duvel ware.
Ibid. vs. 286.

Zie nog ibid. vs. 304.

Sechenen. *Zegenen, den zegen over iemand uitspreken.*

Ende si s e c h e n d e n n e ende seiden
Dat hem god moeste geleiden.
Limb. B. III, vs. 1097.

Seghér. *Iemand, die de zege behaalt, overwinnaar.* KIL.

Seger. *Zegger, verhaler, verteller.*

Hort hier vort daert s e g e r liet,
Ende hi van der ieesten sciet.
Nieuwe Werken van de M. v. N. L. I, 268.

Seghesalich. *Immer overwinnend.*

Here, men seit ons dat hi es
S e g h e s a l i c h.
Walewein, vs. 1479.

Zeghevechten. *De zege behalen.*

Die voer ons allen z e g h e v a c h t
Hie nam den duvel zine macht.
Dboec vanden Houte, bl. 42.

Seghevechter. *Overwinnaar.* KIL.

Segghe. *Soort van gras.* Ibid.

Segghe, seggen. *Uitspraak.* Ibid. Ende hy seyde daer en binnen een s e g g e n tusschen hem beiden. Klerk u. l. L. bl. 190. Dan soude hi sijn s e g g e n wtspreken. Van Brab. die Exc. Cron. 1530, bl. A A i b.

Seggen. 1) *Noemen.*

Antipater sprac, die baelliu:
„S e c h ons dine maghe nu.
MAERL. Sp. H. 4°. ed. III P. V B. XVII, vs. 22.

2) *Verhalen, vertellen, mededeelen.*

Nu willic dit nederleggen
Ende vort van der Avonture s e g g e n.
Dr. VERWIJS, Die Rose, vs. 6024.

Zie nog Der Ystorien Bloeme, vss. 204 en 3771.

3) *Bepalen*, *bespreken*, *overeenkomen*, *uitspraak doen.* Ten was nyet lange hier nae Grave Willem ende die Biscop van Utrecht worden verenicht, ende daer wert een soene tusschen hem beyden g e s e y t, dat Grave Willem den Biscop geven soude voir scade, die hy hem gedaen hadde, dusent-pont. Klerk u. l. L. bl. 100.

Ende daer beloveden ende zwoeren
Te houdene heren Karels wort,
Ende wattie Coninc s e i d e voert.
MELIS STOKE, B. VII, vs. 129.

Zie nog NIJH. Ged. I, 173 en 219; Brab. Yeesten B. VI, vs. 1644.

4) *Spreken.* Denghenen winken Symon Petrus ende ruunde hem ende sprac aldus: »Wie es deghone dar hi af s e g t? MEIJER, Lev. van Jezus, bl. 203.

Zeggen (Te) geven. *Opspraak maken.* Wdb. op HOOFT.

Zeggen (Tot) der gerechten. *Op het aanzeggen der overheid.* Ibid.

Zeggen (Wel kunnen). *Kracht van zeggen hebben*, *welsprekend* of *goed ter spraak zijn.* Ibid.

Segghene. *De uitspraak van Goede Mannen.* KIL.

Seggher. *Bemiddelaar*, *arbiter*, *steller van voorwaarden*, *scheidsrechter.* Soe bleef hijs met hertoghe Janne in s e g g h e r s ende middelaers. Van Brab. die Exc. Cron. 1530, bl. Zz, iiij, b.

Zie nog NIJH. Ged. D. II, bl. 104.

Segie. *Zetel*, *zitting*, *zitplaats.* Fr. »siège", Eng. »siege".

Mettien sach hi ende vernam
Ene s e g i e van elpsbene.
Die met menegen dieren stene
Was beset ende wel ghemaect.
Limb. B. X, vs. 159.

Zeghsman. *Scheidsman*, *scheidsrechter.* Melibeus, — — — die by geval op slagh quam, en van Dafnis tot Z e g h s m a n over het wedtspel geroepen wert. VONDEL, door V. L. V, 60.

Zegsvrouw. *Verkondigster.* Wdb. op HOOFT.

Zeghswoord. *Gezegde*, *uitspraak*, *sententie.* Ibid.

Sechte. *Gastmaalgenootschap*, volgens WILLEMS.

Want willen wi naer der weerelt leven
Sone sijn wi niet dan onnutte knechte,
Ende wi Gods ghebode als begheven,

Die fondament sijn van alle rechte,
So sceeden wi ons van den s e c h t e.
Belg. Mus. VIII, 451, vs. 117.

Seyd. *Sedert.* KIL.

Seyde. *Snaar.* Ibid. Hoogd. »*Saite*".

Seydenspel. *Snarenspel.* Ibid.

Seyen. *Zaaien.* Ibid.

Seygher. *Onklaar.* Ibid.

Seygherwerck. *Klokwerk.* Ende op desen palaes sijn vele cameren ende dormiteren, te mael suverliken ghesiert, ende daer is oec s e y g h e r-w e r c k of een hoerlodium. Dr. v. VL. Prozast. bl. 73.

Seycke, seike. *Urine, pis.*

Lief meester, wilt ons heeren s e y c k e besien
Wat pestilentie dat hem mach falen.
Belg. Mus. II, 243.

Men sal uw anschijn met s e i k e n terden.
Horae Belg. VI, 96.

In het HS. staat: *met seiken eerden*, bij HOFFMANN, *met seiken eren*, doch men leze Prof. Moltzers Biblioth. I, 134, noot.

Seiken (Met stilder). *Met rotte pis.*

Hulpe, hulpe! soe salic versmoren,
Gheet met mi m e t s t i l d e r s e i k e n toe.
Ibid.

Seyl. *Voorhangsel.*

T s e y l in den tempel dat sal
Overmids dan scoren al,
Ende het sal doncker werden
Over al opter eerden.
Het boec vander Wraken I, vs. 1798.

Seylbaer. *Zeildragend*, of eenvoudig *zeilende*.

Ghy triomfeert ter zee met vlugh en s e y l b a e r hout.
VONDEL, door v. L. III, 453.

Wy Hecuba sijn eer, wy wy sijn te betreuren:
Wie flucx de s e y l b r e vloot sal van malkandre scheuren,
En spreyen hier en gins.
Ibid. II, 280, vs. 1379.

De Heer VAN LENNEP verklaart hier het woord door *zeilree*, en de Heer RAU meent dat men zou moeten lezen *seylbre vloet*, doch de Heer A. BOGAERS heeft in de Taalgids van 1867, op bl. 122 aangetoond, en door meer voorbeelden gestaafd, dat de verklaring, ut supra, de ware is.

Seylscip. *Gezelschap.*

Int seylscip mitten jonghen dommen.
HILDEG. Ged. bl. 245, vs. 153.

Zeilscotter. Dit woord vindt men in Lancelot B. II, vs. 10310. Ik vermeen dat het corrupt is, en dat het *selfscotter* wesen moet, zoo als het voorkomt in B. II, vs. 32334, B. III, vs. 15969 en B. IV, vss. 5693 en 8133.

• **Sein.** *Leus, teeken.* MEYER; U. W.

Zeyn, seyne. *Zeisen.* KIL.

Doen t'elcken inden Ooghst der droeven Ackerman
Vervloecte Ploech en Zeyn, Dorsch-vleghel, Egh en Wan.
VONDEL, door v. L. I, 51, vs. 102.

Soo velt de zeyn de korenayren
Soo schud een buy de groene blaeren,
Wanneer het stormt in't wilde woud.
Ibid. III, 384, vs. 939.

Seynden. *Zenden.*

Dus ben ic ter Nyeuwervaert gheseynt,
Om dit te proevene, op dat ic kan.
SMEKEN, Tspel enz. vs. 375.

Zie ook ibid. vs. 747 en HILDEG. Ged. bl. 181, vs. 6, en bl. 208, vs. 83. Var.

Zeinding. *Zending, afvaardiging.* Wdb. op HOOFT.

Seyne. *Sleepnet, zegen.* KIL.

Seynen. *Zegenen*, ook *het teeken des kruises maken.*

Alse hi dit hadde gebeden
Water seindi daer tersteden.
MAERL. Sp. H. 4°. ed. III P. II B. X, vs. 74.

Onse here nam een broet te hant
Ende seinet met sierc heiliger hant.
Vanden Levene ons Heren, vs. 1837.

Zie nog Walewein vss. 141 en 305; Leven van St. Franc. vss. 5913 en 5918.

Seiningh. *Het zegenen, door het teeken des kruises te maken.*

Entie blende sonderlinghe
Ghenas hi metter seininghe.
MAERL. Sp. H. 4°. ed. III P. II B. XXXIX, vs. 28.

Seirheit. *Kostelijkheid, pracht.*

(Hi) toende eeme sine seirhede.
Alex. VI, vs. 629.

SNELLAERT wil, zie bl. 280, *cierheit* gelezen hebben.

Seissem. *Snoeimes.* BILD. Gesll. in voce.

Sek. *Hond*, *kwade hond.* Ibid.

Seck. *Rietgras.* KIL.

> Het kruyt dat uyt de strant of uit het water schiet,
> En is geen taye s e c k, maer enckel suyckerriet.
> CATS, aangeh. in Dr. de JAGERS Latere Versch. bl. 347.

Sekel. *Sikkel.* Doe ghemoete hem die duvel mit ene scarpe s e k e l ende sloech sere nerstelike mit die s e k e l teghens hem ende en dorste doch den heiligen vader niet raecken. Het Vaderboeck, bl. lxxxii, b. Ende si sullen smeden haer zwaerde inden ploech yseren, ende haer speren inden (d. i. *tot*) z e k e l e n. Bijb. van 1477, Jesaia, II, vs. 4.

Seker. 1) *Zekerheid*, *borgtocht.* KIL. Aanteekeningen op VAN HEELU, bl. 65. Na twee a dry daghen naer de voorseyde ghevanghenisse beghonster veele uyt de ghevanghenisse te comen, mits betaelende haer lieder costen, of daer vooren s e k e r stellende. Belg. Mus. VIII, 418.

Zie ook Brab. Yeesten, D. II, bl. 628; NIJH. Ged. D. II, bl. 91.

2) *Veilig.* Van Jacob sprekende, verhaelt MAERLANT:

> So lange ghinc hi, dat hi quam
> Toter stede van Carram,
> Daerne sijn oom wel ontfinc.
> Doe hi hadde verstaen die dinc,
> Seide hi: „Hier moegstu s e k e r wesen.
> Rymbyb. vs. 2489.

> Soe weet hare selve s e k e r daer,
> Dat soe mach wesen sonder vaer.
> Walew. vs. 7857.

3) *Vast verbonden*, *getrouw.*

> Dese hadden alle ghesworen,
> Indien dat men hem te voren
> Van XX daghen gave haer sout,
> Si souden Brunen met ghewout
> S e k e r wesen tsinen ghebode.
> Rein. door Dr. JONCKBL. vs. 2451.

Seker hebben. *Zekerheid hebben*, beteekenende hetzelfde als *door ondertrouw een huwelijk verzekeren.*

> Vrouwe Margriete van Inghelant,
> Die s e k e r h e v e t van Brabant
> Tshertoghen Jans sone Jan.
> VAN HEELU, B. I, vs. 2.

Seker doen. 1) *Borgtocht stellen*, zie op **Seker**. 2) *Verzekeren*, *heilig of plechtig beloven.*

Nu hort Jason!
Ghy hebt geloeft, dat suldy doen
Sonder enighen valschen keer.
„Ghy en moghet my gheloven meer,
Joncvrouwe", antworde Jason,
„Dies willic u so s e k e r d o e n,
Alse ghy selve wilt ende begaert.
Biblioth. X, 63, vs. 659.

Seker sijn van iets. *Iets in zijne macht hebben.*

(Si) es nu al dus ontscaect,
Dies gi grote droefheit maect,
Ende maken selt tote dier tijt
Dat g i r e weder s e k e r s ij t.
Karel de Gr. Fr. I, vs. 536.

Seker maken. *Bezweeren*, *bevestigen.*

Ghi sult mi nu hier s e k e r m a k e n
Van mi ende van u die saken;
Ghi sult zweren ende seggen
Ende u hant hier up nu leggen,
Dat ghi mi trouwe hout al mijn leven, enz.
BLOMM. Oudvl. Ged. II, 80, vs. 423.

Sekere bode. *Gevolmachtigde.* De welke dusentich ende vier hondert scilde voirscreven wy gheloeft hebben ende gheloven in goiden trouwen te gheldene ende te betaelne den voirscreven Peter, ochte sinen s e k e r e n b o d e. Brab. Yeesten, D. II, bl. 575.

Sekeren. 1) *Zich door plechtige gelofte tot iets verbinden.*

Ende die somer scoet met vlijt
Ten hantscoe ende heeften op ghenomen
Ende meint hem te camp te comen,
Ende hebben g h e s e k e r t in beiden siden
Somer en Winter, vs. 483, Biblioth. III, 235.

Doe quam Brune, ende ghinc gheloven
Ende s e k e r d e Reinaerde dat,
Wildine honichs maken sat,
(Des hi cume ombiten sal)
Hi wilde wesen over al
Ghestade vrient ende goet gheselle.
Rein. door Dr. JONCKBL vs. 609.

Zie nog Belg. Mus. V, bl. 90.

2) *Verloven*, *trouwbelofte geven.*

Hi maecte pais, als ic versta,
Op ene corte tijt dar na,
Met heren Ghye van Vlaendren lant,
Ende z e k e r d e metter hant
Sire dochter, om dat hi woude
Dat hise te wive hebben soude.

MELIS STOKE, B. IV, vs. 18.

De derde dochter, geloeft mi das,
In huwelike g h e s e k e r t was
Met Edewaerdc, den houtsten sone
Van Inghelant.

KAUSLER, Reimchr. vs. 6077.

Zie nog Lanc. II, vs. 16997.

3) *In verzekerde bewaring nemen.*

Bohort ende Hestor namene saen
Ende dedene leiden gevaen
In mijns heren Walcweins tinte doe,
Ende dedene s e k e r e n toe.

Lanc. II, vs. 34632.

Sekerheyt. 1) *Vastheid*, *plechtige verzekering*, *eed.*

Mer eert elc den anderen seyde,
Gheloefden sijt mit s e k e r h e y d e
Nimmermeer te segghen voert
Elc van anderen sulc woert.

Dr. VERWIJS, Van Vrouwen ende van Minne, bl. 93, vs. 42.

Zie ook Brab. Yeesten, B. VI, vs. 10349.

2) *Verzekerde bewaring.* Gevenckenisse ende z e k e r h e i d e, die ic hem gedaen hebbe, ende dede, in den kyve voer Tyele. NIJH. Ged. D. II, bl. 197.

3) *Verbintenis.*

Ic moet mijn z e k e r h e d e vryen.

St. Geerden Minne, vs. 331.

Hout hier weder desen brieff,
Daer dijn s e k e r h e i d e an staet.

Ibid. vs. 355.

4) *Pand*, *onderpand* en *verzekering.*

Sagrimor nam van desen
Des ridders s e k e r h e d e, dat hi al

Dat hi hem visiert doen sal.
Lanc. II, vs. 515.

Dat pand of onderpand bestond in een zwaard, volgens vs. 504.

5) *Borg*, *steun*.

Die werlt en comt ons niet te baten
Inden sterven, inden scheyden,
Hier om soe souden wy ons bereyden
Mit groten naerstelyker minnen,
Om ewich goet te ghewinnen,
Dats een vrye sekerheit,
Dat nymmermeer en scheit.
HILDEG. Ged. bl. 246, vs. 213.

Onlanghe, hier te voeren,
Mochti mi segghen horen
Hoe dat die Sassen setten sekerheide
Te comene tot kerstenheide.
Brab. Yeesten, B. II, vs. 1035.

Zie nog Rymbyb. vs. 33901.

6) *Veiligheid.*

Wapene! welke salichede
Leghet dan ane die rijchede?
Want wien so soe volget mede,
Hi verliest die sekerhede.
MAERL. Sp. H. 4°. ed. III P. VI B. XII, vs. 14.

Sekerheit doen. Hetzelfde als **Seker doen,** dus *door plechtige belofte* of *onderpand verzekeren.*

Wildi mi doen des sekerhede,
Ghi sult mi vinden hier ter stede.
Renout, vs. 1160.

Sekeringe. 1) *Veiligheid*, *behoud.*

Janne baden si mettien
Dat men die Romeyne ontfinge
Dor der stede sekeringe.
Rymbyb. vs. 33172.

2) *Trouwbelofte, ondertrouw.*

Soe gheloeft vore al dit Hof,
Dat gi mi die Maget wilt geven;
Ic wilse houden al mijn leven,
Ende doens hare vaste sekeringe.
Limborch, B. X, vs. 1193, doch volgens HUYDEC. MELIS STOKE D. III, bl. 416.

Daer sach hi ene maegt te hande
Die hi verminde, ende hi seide
Ten vader enter moeder beide,
Dat sise hem te wive ghave.
Het was hem leet te doene daer ave,
Ende quam daer omme die s e k e r i n g e.
Rymb. vs. 7999.

3) *Samenspanning.*

Want hi s e k e r i n g e ende paertie,
In afyonsten ende in envie,
Jeghen den vader wilde maken.
MAERL. Sp. H. 4°. ed. IV P. I B. L, vs. 63.

4) *Verdrag*, *overeenkomst.*

Hine eeschede niet dan vrede
Enten rike te dienne mede,
Ende maecte mettem s e k e r i n g e.
Ibid. III P. IV B. I, vs. 43.

5) *Belofte.* Ende dat die schipheren van der s e k e r i n g e ende geloevede, die zy ghedaen hadden, quijt mochten werden, enz. Dr. VERWIJS, Oorl. van Hert. Albr. bl. 355.

6) *Bescherming*, *hoede.*

Honorius hevet verstaen,
Hoe sijn zweer heeft mesdaen
Uptie Goten sonderlinghe,
Die waren in siere s e k e r i n g h e.
MAERL. Sp. H. 4°. ed. III P. IV B. X, vs. 4.

Sekerlijc. *In zekerheid*, *buiten gevaar*, *veilig*, *in veiligheid.* Wdb. op BREDERO.

Alaricus hiet ende geboot
Wie so hi ware, clene of groot,
Die in die heileghe steden weke,
Dat hi daer bleve s e k e r l e k e,
Ende hem niemen en mesdade.
Ibid. III P. IV B. XI, vs. 58.

In ons heren name sal ick my beschermen metten teyken des cruces, ende niet mitten scilde noch mitten helme, ende ick sal s e k e r l ij c doer die vianden gaen. Pass. Wijnterst. f°. xix, b.

Seckel. *Zakje*, *beurs*, *buidel.* KIL.

Seckich gras. *Rietgras.*

Rasch Zuyde Winden baant nu d'heuvelige duynen,

En slecht het mulle zandt, en blaast de dorre kruynen
Ter daalwaarts in, en kneet 't stof door het seckich gras,
Dat pas sijn rosse tip steeckt uit de gore plas.

S. COSTER, Polyxena, 1644, bl. 19.

Secorsen. *Hulp verleenen, hulp betoonen.*

Ic hebbe mijn bel of gedaen,
Dat ic hen secorsen sal.

Biblioth. II Afl. bl. 11, vs. 249.

Minten iemen, dat es waer,
Hine laettene om sijn armheit niet,
Dat hine scuwet ende vliet;
Maer secorstene ende staet hem in staden.

Dr. VERWIJS, Die Rose, vs. 4781.

Zie nog ibid. vss. 3367, 5011.

Secreet. *Gebed.*

Maer als Amand in sine ghebede
Stont ende voor dat Sacrament,
Ende hi sijn secrete hadde gheheud,
Was daer ghehoort Ons Heeren bode,
Die sprac: enz.

Lev. van St. Amand, I, vs. 2253.

Zie nog MARNIX, Biënkorf, 1569, f°. 234, v°.

Secreet. *Heimelijk, in het geheim.*

Worpet int watere, secreet, al stille,
Oft openbaerlijck.

SMEKEN, Tspel enz. vs. 415.

Soe belovic met gevauden handen,
Hier op mijn knyen, in secreten,
Dat ic nymmermeer vleesch en sal eten
Noch wijn drincken, tot der tijt,
Dat enz.

Ibid. vs. 741.

Sexten tijt. *Des middags te 12 uren of de tijd der sexta hora.*

Doe wertet doncker in die werlt wijt.
(Het was omtrent sexten tijt),
Ende bleef ooc doncker alsoe
Toter hogher noenen toe.

Lsp. B. II, C. 36, vs. 728.

Secte. *Ziekte.*

Al vintmen dattie goede ram

Dicke wint dongave lam:
Dits der rudarise s e c t e.
Dr. VERWIJS, Wapene Martijn, bl. 25.

Seculiere. *Wereldlijke personen, in tegenstelling van geestelijken.*

Ooc sagense in sine doot
Meer dan vijftich al bloot,
Entie helege maget Clare
Met haren zustren sachse openbare,
Ende s e c u l i e r e sonder getal.
Leven van St. Franc. vs 7249.

Broeders ende s e c u l i e r e
Wonderden van sire maniere.
Ibid. vs. 10401.

Sel. *Februari.*

Hoe die vrouwen hem verbliden
Sonderlinghen te lande waert,
In April, in S e l, in Maert.
HILDEG. Ged. bl. 31, vs. 76.

Die Maerte die is harde stuer
Ende volcht der S e l l e n vaste naer.
Ibid. bl. 98, vs. 51.

Sel. *Zout.* MEYER.

Selde sat. *Onverzaad.* Wdb. op BREDERO.

Selder, contractie van **seldener**. *Zelden, zeldzaam.*

Die jngelen, gelovets mi,
Sijn hem vele te s e l d e r bi.
MAERL. Sp. H. 8o. ed. D. IV, bl. 87, vs. 42.

Sele. 1) *Kasteel.* Zie Taal- en Letterbode, 2de Afl. bl. 155.
2) *Zaal, ommuurde ruimte voor het gezellige verkeer der huisgenooten.*

Vrolike ghinc hi op die s e l e,
Ende began te delen sijn ghewin.
Fl. ende Bl. vs. 184.

3) *Paleis.* In de z a l e des Hoogepriesters. St. Bijb. Matth. XXVI, vs. 3.

Selen. 1) *Zullen.*

Vast gheleide, in goeden vrede,
Ende gaven munte, na tslants sede,
S e l e n sie houden doen altoes.
VAN HEELU, Bylagen, vs. XIII.

Si riepen: »ribaut, pautenier,
Die leede duvel droech u hier,

Ghi s e l t ons laten den goeden wrene
Ende al u wapine groet ende clene,
Ende daer toe s e l e n wi nemen u lijf.
Ferguut naar het HS. vs. 523.

2) *Moeten*. Men denke aan het Eng. »*shall*", dat ook veeltijds deze beteekenis heeft.

Alse wi nu die clocken horen
Jerst werf luden op den toren,
Soe s e l e n wi ter vaert
Ghereiden ons, ter kerken waert;
Alse men die ander clocke luut,
So s e l e n wi sijn comen uut,
Ende haestelike ter kerken gaen.
Die Bediedenisse van der Missen, vs. 51 en 54.

Selfander. *Te tweeën*. Oud Hoogd. »*selbander*", zie BENECKE. Weel een steen niet alleen opheven can, die sallen oeck s e l f a n d e r liggen laten. MEIJER, Oude Nederl. Spr. bl. 18.

Selfe. *Salie*. KIL. MEYER. Bij HILDEG. vindt men **Selve**.

Selfs. *Eigen*. Hy sal noch in syn s e l f s graven vallen, die hy enen anderen toebereyt heft. MEIJER, Oude Ned. Spr. bl. 45.

Zie ook het glossarium van MEIJERS Lev. van Jezus.

Selfscot, selfscotte. *Voetboog*, *stalen boog*.

Helme hadden si ende beckenele,
Ende s e l f s c o t t e ende quorele.
Alex. I, vs. 847.

Maer dit was in enen dele
Herde verre vanden castele
Vorder dan een man diet wel vermochte
Met enen s e l f s c o t e scieten dochte.
Lanc. IV, vs. 5692.

Selfscotters. *Boogschutters*.

Hi dede den tor bewaren
Met s e l f s c o t t e r s.
Ibid. II, vs. 32334.

Doen quamen van binnen een groet deel
S e l f s c o t t e r s, die senden menech quareel.
Ibid. III, vs. 15969.

Zie nog ibid. IV, vs. 5693 en 8133.

Zelfstendigheit. *Zelfstandigheid*. Wdb. op HOOFT.

Selfvuldicheit. *Baatzucht*.

Persem ende s e l f v u l d i c h e i t
Ende oec alle ydelheit,
Dese doen sekerlike dat,
Dat onder voet valt lant ende stat.
Het Boec Vander Wraken III, vs. 694.

Selfwassen, selfwossen. *Uit de natuur gevormd, door geen menschenhanden voortgebracht.* Wdb. op HOOFT.

Bossen en z e l f w o s s e klippen verzetze van hunne plaets. VONDEL, door V. L. IV, 187, reg. 29.

Selfwassen steen. *Rots.*

Mar daer was quaet tho gaen
Daermen met yser soude slaen
Jegen enen s e l f w a s s e n e n steen.
Alex. VI, vs. 205.

Selgieren. *Verwoesten, plunderen.*

Als grave Philips vernam de dinc,
Trac hi in sgraven Boudins lant,
Ende heve[+] g h e s i l g i e r t ende verbrant.
KAUSLER, Reimchr. vs. 4911.

(Si) bereedden hare vaert,
Om den grave, al onghespaert
Van Baerne te velne, ende sijn lant
Te s e l g i e r n e als viant.
Ibid. vs. 6296.

Zie ook ibid. vs. 6388.

Selichen. *Sparen, behoeden.* NIJH. Ged. D. III, bl. 190

Selc. 1) *Aldus, zoodanig.*

Wat menschen s e l c es ghesint,
Dat hi de werelt niet en mint.
Noch sine herte nien leit
An hare onsaleghe rijcheit,
Hi heeft Gode onsen here
Te danckene herde sere.
Doctrinale, B. III, vs. 1507.

2) *Zulk.*

Selen wy dragen bont ende grau,
Ende ons sieren als enen pau,
Ende die arme sal sijn in s e l c bedwanc,
Dat hi ne sal hebben spel no sanc?
Vanden Levene Ons Heren, vs. 99.

Selke minne hetic ghetrouwe.
Beatrijs, vs. 58.

Zie ook Der Nat. Bl. bl. 197, vs. 3260.

3) *Sommigen.*

Selc hont met andren sijn sceren.
Esopet, bl. 68, vs. 9.

Selc gaet te hove wert met eren,
Hi moet met scaude weder keren.
Ibid. bl. 143, vs. 17.

4) *Een of ander* volgens Dr. VERWIJS.

Hadde alse vele selke joncfrouwe
Van minnen geseit te mi op trouwe,
Die ic lief hebbe ende wert
Men soutste meer ontsien mijn swert.
Roman van Cassamus, vs. 657.

5) *Menig een, deze en gene, velen.*

Selc was daer die spreken woude,
Dat menne leven laten soude.
Alex. VIII, vs. 743.

Dies daric nu (mi?) vermeten wale,
Dat se so drongen over een,
Datter selc brac sin been,
Selc sin arm, selc sin hoeft.
Vaderl. Mus. II, 277, vss. 429, 430.

Zie nog Grimb. Oorl. I, vs. 5009; VELTH. Sp. H. fo. 68; Belg. Mus. IX, 172, reg. 15; Der Nat. Bl. bl. 155, vs. 2376; ibid. bl. 202, vs. 3350; Alex. III, vs. 268.

6) *Zulk een, iemand.*

Eer selc van minnen wert ghesoeghet,
Doghet hi grote avonture.
Belg. Mus. II, 306, Coupl. 6.

Selcwile. *Somwijlen, somtijds.*

Eest dat ere vrouwen baecht,
Dat si enen mantel draecht,
Siene sal hare alsoc decken niet
Datmen hare anscijn niet en siet.
Dien mantel sal si met beiden handen
Houden, hets sele in vele landen
Ende sal selcwile hare arme ontpluken.
Dr. VERWIJS, Die Rose, vs. 12453.

Selle. *Februari.* KIL.

Selle. *Gezel.* Ibid.

Selle. *Cel*, *kluis.*

Hier naer gheviel Amande dat
Daer hi in sine s e l l e sad, enz.
Lev. van St. Amand, I, vs. 619.

Sellemaend. *Februari.* KIL.

Sellement, elders **seldrement,** beiden verbastering van *sacrament.*

Maer s e l l e m e n t ben ik wel wys?
Kl. van de Bedroge Gasten, 1679, bl. 26.

Sellen. *Verkoopen.* Eng. »*to sell*". (†)

Selleweken. Verbastering van *Gods heilige weken.*

Wat! ik vrees, ik vrees het noch so s e l l e w e e k e n s op myn dak zal waaijen.
A. ALEWIJN, Philippijn, Mr. Koppelaer, bl. 28.

S e l l e w e e k e n!
Ik kan van vreugde naauwlyks spreeken.
Y. VINCENT, Pefroen, bl. 21.

Zie Dr. DE VRIES, Warenar, bl. 98.

Zeloers. *Jaloersch*, *naijverig.*

Siet, Israël, Ick ben uw Herder en uw Heer,
Groot, machtigh en z e l o e r s van Mijner knechten eer.
HUYGENS, Korenbl. I, 19.

Selp. Verkorting van den uitroep, *so helpe.*

Die keyser van Rome seide: »jonfrouwe
Nu berecht mi, s e l p u trouwe,
Hoe dat men dit bekint;
Of men ghetrouwelike mint.
Limborch, B. XI, vs. 892.

Die vrouwe seide mettien:
»Dits herde goet here,
Nu doet alsoe, s e l p u ere."
Ibid. vs. 1200.

Zie nog ibid. B. XII, vs. 1112; Dr. VERWIJS, Die Rose, vss. 9226, 10682.

Selp mi God. Samensmelting van *so helpe mi God.*

Grimbert sprac: »S e l p m i G o d!
Siet mi hier ic bem so coene,
Dat ic wel dar bestaen te doene
Deze bodscap, gebiedijt."
Rein. door Dr. JONCKBL. vs. 1356.

(†) De plaats waar dit woord voorkomt heb ik vergeten op te teekenen.

Sels. *Zelfs*, *eigen.*

Want na dat ic vinde in boecken
Ende oick na mijns s e l s versoecken,
Soe is liefde een hartelic bant.

Mloep, B. I, vs. 192.

Selsaen. *Zeldzaam*, *zonderling*, *vreemd*, *ongehoord*, *wonderlijk.*

Hi heeft bestaen ene s e l s a n e pine,
Hi wilt al twater uten Rine
Drinken.

Dr. VERWIJS, Die Rose, vs. 4915.

Selse, selsen. Hetzelfde.

Wist ic raet, lieve Reinaert,
Dat waer een al te s e l s e n aert.

Belg. Mus. VI, 414, vs. 78.

Int ander iaer rechte vord,
So werd een s e l s e n maren gehord
In Vrancrike alijdor en toren.

VELTH. Sp. II. f°. 373.

Zie nog ibid. f°. 104.

Selsenheit. *Zeldzaamheid*, *iets zonderlings*, *iets vreemds*, *iets wonderlijks.*

In sCouincs Willems eerste iaer
So was broeder Aelbrecht herde waer
Te Coelne in die goede stede,
Daer hi dicke wonder dede,
Van sconen dingen, van s e l s e n h e d e n.

Ibid. f°. 26.

Jan, ic hebbe menech woert
Vander wive s e l s e n h e y t ghehoert.

Jans Teesteye, vs. 2631.

Selscap, zelschap, seltschip. *Gezelschap*, *samenzijn.* Wdb. op BREDERO. Zoo men in een z e l s c h a p van een onhandelbare Joffer sprak, enz. DE BRUNE, Wetsteen, 4°. ed. bl. 114.

Selscot, selscut. Hetzelfde als **Selfscot.**

Selsien, selsijn. *Zeldzaam*, *ongehoord.*

Die meerre meneghe es dusdaen,
Doch so vintmer, sonder waen,
Al sijn si s e l s i e n e,
Die den aertscen goede ontgaen,
Ende aermoede anevaen.

Dr. VERWIJS, Wapene Martijn, bl. 38.

Selsienre dinc noyt man vernam.
Ibid. bl. 44.

Zie nog HILDEG. Ged. bl. 33, vs. 78; MAERL. Sp. H. I P. I B. XXIV, vs. 30; ibid. III P. I B. XLII, vs. 29; Dr. VERWIJS, Die Rose, vs. 10406.

Selsieneheit. *Zeldzaamheid, vreemde zaken, wonderlijke verhalen.*

Ghi sult hier horen scone die ieesten
Bede van rouwen ende van feesten,
Van ridderscape groete daet,
Van selsienehede n menich baraet.
Lanc. II, vs. 14.

Seltsaem. *Vreemd, ongehoord, op eene vreemde wijze.*

Hy seltsaem eenen Ram met d' hoornen vind verlet.
VONDEL, door V. L. I, 336.

Selve. *Salie.* Zie **Selfe.** en HILDEG. Ged. bl. 27, vss. 76, 90, 92 en vv.

Selve inde. *Zelfkant.* Nu sprac onse Here voert aldus: »Ghi selt maken .i. strecke in den soem, dat es in dat selve inde. RUUSBR. Tab. 1, 82.

Selven (Met dien). 1) *Te gelijker tijd.*

Met dien selven soe loyde die coe.
Belg. Mus. X, 53, vs. 52.

2) *Daarop.*

Dese iongelinc, daer wi af lesen nu,
Hoe hi starf, dat seggic u;
Hi was op .i. venstre gheseten,
Om te hoerne (dat seldi weten)
St. pauwelse. Doe wart hi in slape;
Mettien selven viel doet die knape.
Der Ystorien Bloeme, vs. 494.

Selver. *Zilver.*

Daer ne can hen gehulpen selver no gout.
Vanden Levene ons Heren, vs. 135.

Doen hi daer een jaer hadde ghestaen,
Deder die coninc omme slaen
Van witten selver enen rinc,
Die den boem al omme bevinc.
Dboec vanden Houte, vs. 505.

Selverijn, silverijn, selverin *Zilveren of van zilver.*

Si geloefden hem silver ende gout,
Dertich penninge selverijn
Ochte hi verriede den meester sijn.
Vanden Levene ons Heren, vs. 1766.

Maer inden zac van Benjaminne
Hiet hi sinen s e l v e r i n e n nap doen.
Rymb. vs. 3143.

Zie nog BLOMM. Van der Zielen ende van den Lichame, vs. 56.

Selvig. *Zelf* of *zelfde.* Ten s e l v i g e n dage. St. Bijb. I Kon. XVI, vs. 16.

Sem. Zie **Semmi.**

Semeyse. *Soort van vink.* KIL.

Semel. *Zacht*, *zachtaardig*, volgens BLOMM.

Ende die hadde een moeder goet,
Simpel, s e m e l ende vroet.
Oudvl. Ged. 1, 83, vs. 726.

Semelen, semmelen. *Dralen*, *talmen*, *temen.* Wdb. op BREDERO. Maer so sy wat s e m m e l d e n om de buyt te schepen, quamen die van Hoorn, die van verre deur den brandt ghemerckt hadden, datter onraet was. VELIUS. Chron. van Hoorn, 1617, bl. 19.

Hier niet te s e m ' l e n.
A. PELS, Julius, 1668, bl. 24.

Kom, niet te s e m ' l e n.
LINGELBACH, De ontdekte Schijndeugd, 1690, bl. 32.

Semers. Verbastering van *zeker.* Wdb. op BREDERO.

Semijte. Zie **Samijte** en VAN WIJN, Hist. Avondst. II, 150.

Semmi. Samenvloeiing van: *So help mi*, somtijds als *eed van bevestiging*, somtijds als vloekwoord gebruikt.

Here riddere, s e m m i God, die rike,
Haddic iet jegen u mesdaen,
Ende haddi mi dat laten verstaen
Tuscen mi ende u hoveschelike,
Ic had u gebetert sekerlike
Tuwen wille.
Lanc. II, vs. 37048.

Die knape swoer: »s e m m i logen mijn
Here ic wane wel ridder sijn.
Ferguut naar het HS. vs. 867.

Semmin leven. *Zoo spare God mijn leven.*

Maer eer hi quam te Beverepaer,
Seit ons dat liet overwaer,
Dat Roelant die coene man
Den clooster op die moneke wan.
Ende dat Ywe, s e m m i n l e v e n'

Hem Roelande hoeft opgheghheven.
Renout, vs. 1054.

Sempel, zempel, simpel. 1) *Onnoozel.*

Hine slachte den ghenen niet
Die men nu achter lande siet,
Die hem herde s e m p e l toghen,
Ende heilich voer der lieden oghen,
Die int herte dorper sijn.
Sie sijn argher dan venijn.
BLOMM. Theophilus, vs. 99.

2) *Eenvoudig.*

Ghy gheeft donnosel, erme, z e m p l e
Aan u twyfelinge quaet exemple.
SMEKEN, Tspel, enz. vs. 484.

3) *Gering.* Daer na quamen die arme ende s i m p l e oec totten coninc. Gesta Roman. Cap. 131..

4) *Oprecht.* KIL.

Die duve es s e m p e l, die aren sterc.
Esopet, bl. 322, vs. 17.

5) *Nederig.* Glossarium van den Mloep.

6) *Bescheiden.* Ibid.

7) *Vriendelijk.* Ibid.

Sempelic. *Oprechtelijk.*

Mer men ghelove s e m p e l i c,
Dat God, onse heer van hemelrijc,
Is één God ende drie persoen,
Daer comtmen by ten hoghen loon.
HILDEG. Ged. bl. 101, vs. 73.

Sen, sin. 1) *Zin, verstand.*

Dire s e n an leyt, eest wijf eest man,
Hi es sot, daer es niet vroetheit an.
Vanden Levene ons Heren, vs. 21.

Dats prijs, recht ende hoveschede
S e n te legghene an waerhede.
Ibid. vs. 27.

Pylatus keert hem ten joden
Ende seit: »Mi dunct in minen s e n
Dat gi sijt sot alle ende kint.
Ibid. vs. 2542.

Zie nog Belg. Mus. X, 60, vs. 89.

2) *Wil*, *begeerte*.

Al tfolc dat te sinen rike hoort,
Dat was sijn s i n ende sijn ghepens,
Dat sie gouden haren chens.

Vanden Levene ons Heren, vs. 317.

3) *Hart*, *gemoed*.

Ic salt so rechten over hem,
Dat mi emmermeer u s e n
Danc selt weten.

Karel de Groote, Fr. II, vs. 4589.

Als die knape dat verstont
Wert hi blide in sinen s e n.

Belg. Mus. X, 59, vs. 73.

Vergelijk hiermede ook Lanc. III, vs. 18718.

Sen, **zen.** *Zeisen*. Van het ijzer sprekende zegt OUDAAN:

Eerst was 't een dienstig ding, het wierd' een z e n, een kouter,
Een beitel, boor of byl.

Poëzy, II, 133.

Sy sijn een droom die schielijck is verdwenen,
Sy sijn als 't kruyd, dat met sijn blaen en bloemen
Des morgens vroeg scheen op sijn jeugd te roemen,
Maer op den dagh door zicht of z e n gekort
Sijn sap verliest en 's avons leyt verdort.

WESTERBAEN, Ps. XC, vs. 3.

Send. *Synode*. KIL.

Sendaal. 1) *Zekere kostbare zijden stof*.

Die hem te Rome met s e n d a l e
Ende met purpre cleden dede.

Rymb. vs. 14530.

2) *Kleederen*, *van die stof gemaakt*.

Si gaven van goude sestech pont,
Van silvere hondert bi ghetale,
Hondert pellene, hondert s e n d a l e.

Floris ende Bl. vs. 616.

Daer toe die pellene entie s e n d a l e,
Die heme bequamen harde wale.

Ibid. vs. 842.

Sende. *Zeisen*. KIL.

Sende. *Zonde*, *misdrijf*.

Die s e n d e doet wert knecht der s e n d e n.

Maskeroen, vs. 1030.

Sloeg icken doet, ic dade s e n d e.
Ferguut, naar het HS. vs. 1904.

Sendo. Vereering van rauw of gekookt vleesch dat de Ouden aan hunne vrienden zonden, of aan het volk uitdeelden. (†)

Sendebode. *Afgevaardigde, stedegezant.* NIJH. Ged. IV, bl. 333.

Senden. *Gelasten.* Ibid. bl. 125.

Senden. *Doen gaan.*

Te hant so s e i n d d e hier na
Pylatus wijf, ver Publica,
Tote Pylatum enen bode.
Lsp. B. II, C. 36, vs. 185.

Sene, zenen. *Zenuw.*

Die monden, root in enen vonckel,
Bloeyen recht als een carbonkel;
Z e n e n, aderen, vleisch ende bloet,
Die nature wassen doet
Beyde in mannen ende in wyven.
BILDERD. Nieuwe Taal- en Dichtk. Versch. IV, 86, vs. 71.

Zie nog Rein. door WILLEMS, vs. 2887, var.

Senepsade. *Mostaardzaad.* Het es ghelyc den s e n e p s a d e dat nam een man ende sayet in sinen hof. MEIJER, Lev. van Jezus, bl. 79. Haddi also vele gheloefs alse de groetheit van den s e n e p s a d e, enz. Ibid. bl. 113.

Seneschalck. 1) *Huishofmeester.* KIL.

2) *Bestuurder, gouverneur eener provincie.* Ibid.

Zenghe. *Branding.* 't En is onder goede vrienden niet altijd een effen zee; daer komen zomtijds wel z e n g h e n en buyen, die 't vriende-scheepjen wat doet slinghen. DE BRUNE, Banck.-Werck, II, bl. 296.

Senghel. 1) *IJzerhamerslag.* KIL.

2) *Afval van uitgebrande steenkolen* of *sintels.* Ibid.

3) *IJzerslakken.* Ibid.

Senghelen. *Zengen.* Ibid.

Zengeren. Freq. van *zengen.* Wdb. op BREDERO.

Sengkat. *Scheldwoord*, zeer waarschijnlijk voor *krolsche kat.* Ibid.

Senioren. *De oudsten.* Daer moste hi vele doeghen van den s e n i o r e n ende van den scriben ende van den princhen. MEIJER, Lev. van Jezus, bl. 108. De s e n i o r e n van den volke. Ibid. bl. 150.

Senckel. *Schietlood, dieplood* KIL.

(†) De plaats, waar ik dit gevonden heb, heb ik vergeten op te teekenen.

Zenckel. *Nestel.* PL.

Sencken. *Dompelen.* KIL.

Sennen. *Zenden.* Wdb. op HOOFT. Wten name vanden coninc van engelant waren g e s o n n e n die cardinael, enz. Van Brabant die exc. Cronike, bl. OO I, c. Ende hier van worden vaste brieven ghemaect ende den hertoge over g e s o n n e n. Ibid. bl. E, i, b.

Sennep, sennip. *Mostaard.* PL.

Senod. *Synode.* KIL.

Sent, send. *Synode.* Ibid. Als dit geschiet was, so hielt bisscop Huge van Ludic een s e n t e ende vergaderinge van der clergien. Van Brab. die exc. Cron. bl. Vv. I.

Sent. *Sedert*, *sinds.*

Aldus maecte sijt ten beiden
Vrient, met groten valsheiden,
Dat haer s e n t wel vergouden wert.
Belg. Mus. VI, 424, vs. 69.

S e n t ghevielt, alst wesen soude,
Dat die keyser teenre stede
Voer, ende sijn goede liede mede.
Ibid. X, 59, vs. 34.

Sent. *Vermits*, *dewijl.* Eng. »*since*".

Ic wille ommesenden weder
In heydenesse altemale
Om conincghe ende ammirale
Opten ban van minen lande.
»Neen here, dat ware scande,"
Seide die coninc van Putriin,
»S e n t wi liede ghenouch siin
Te bestridene de stad."
Limb. B. VII, vs. 966.

Sente. *Sint*, *heilig.* Passim.

Sepel. Bijv.nw. *Zijpelend*, *zijpelig.*

Soe was lelic, met s e p e l oghen.
Rymb. vs. 2512, var.

Zepeladeren. *Doorzijgkanalen*, *waar water of eenig ander vocht doorzijpelt.*

Het water zoekt den grond en zyner holligheid,
En sluipt als heim'lyk in d' onzichtbre z e p e l-a d e r e n.
OUDAAN, Poëzy, II, 193.

Daar't vuur uit alle groeven likt

En stikt het vocht der zepel-aderen.
Ibid. I, 190.

Dat uit die bron der zepel-aderen
De vroeden zich een' schat vergaderen.
Ibid. II, 51.

Sepelen. *Druipen, zijpelen, leken.* KIL.

Soe was lelic, met zepelenden oghen.
Rymb. vs. 2512.

Sepelinge, sepelinght. *Tappelings, druppelings.*

Hoe wee was siere herten te moede,
Daer so menege scarpe roede
Stac in sine soete huut
Datter dat bloet sepelinge ran uut.
Vanden Levene ons Heren, vs. 2858.

Dat bloet ran al dat cruce tale,
Dat bequam den joden wale,
Dat dat bloet sepelinghe ran.
Ibid. vs. 3041,

Ghegeselt, dat ut allen steden
Dat bloet sepelinght wt ran.
Limborch. B. I, vs. 2025.

Seper, seeper. *Zeker.* Wdb. op BREDERO; Dr. DE VRIES, Warenar, bl. 225.

Sepulture. *Grafplaats, graftombe.*

Ende in tbeligghen van der steden,
Staerf die prinse vul edelheden,
Ende wart ter sepultueren bereit
Buten Akers.
KAUSLER, Reimchr. vs. 4992.

Ende doe doot was dese Neemias
Was hem ghemaect ene sepulture.
Rymb. vs. 17997.

Ser. *Heer.*

Ser Echites antwerde saen:
„God loens miere jonfrouwe sere."
Limborch, B. VII, vs. 514.

Ser. *Des heeren.*

Sint dat ons Here wilde wreken
Smenschen sonden ende gebreken
Met watre, also bescreven es,

In den iersten boecke **ser** Moyses, enz.
Belg. Mus. IV, 302, vs. 4.

Doe sach daer een **ser** Waleweins swaert.
Walewein, vs. 7344.

Zie nog Limborch, B. II, vs. 1809; B. III, vs. 357 en vs. 393.

Sere. Verbuiging van *seer*. *Droefheid*, *smart*, *leed*; *rouw*.

Ic mochte u seggen van den **sere**
Dat men daer hadde in die stat.
VELTH. Sp. H. f°. 333.

Si antworden altemale:
»Vaert, God, onse alre here,
Verde jou van lachtre ende van **sere**,
Ende late jou dinc ten besten comen.
Walew. vs. 148.

Sere. *Zeer.*

Quade tonghen hebben ghedeert
Den meneghen ende **sere** onteert.
BLOMM. Theophilus, vs. 324.

Sere sijn. *Smarten.*

Nu es der Walewein gheraect,
Die van den bloede was mesmaect,
Daer hi mach spoelen sine lede,
Die wel **sere** te menigher stede
Waren van wonden ende van bloede.
Walewein vs. 724 en 725.

Serech, seregh, serich. 1) *Bedroefd*, *mistroostig*.

Al bestu aerm ende sonder have,
Ne wes te **serich** niet daer ave.
Die Dietsce Catoen, vs. 388.

Ic ben **serech** utermaten,
Te minen live heefstu mi ghelaten
In rouwen ende in groten wene.
Fl. ende Bl. vs. 1148.

Zie ook Ferguut vss. 911, 4140: MEIJER, Leven van Jezus, bl. 238. Rymb. vs. 8402; Alex. VI, vs. 695.

2) *Gevoelvol.*

Tijsbee die als een **serech** wijf
Van der beesten was ghevlouwen,
Haer herte was in groten rouwen.
Belg. Mus. X, 96, vs. 226.

Ydeine sprac met s e r e g e r tale
Ende smeecte ende bat.
Lanc. III, vs. 13146.

Serecheit. 1) *Bedroefdheid*, *smart*, *rouw*, *verdriet*.

Ghi selt varinghe sien, dat hi sal
Siere s e r e c h e i t vergheten al.
Fl. ende Bl. vs. 1287.

Doe sente Jan seide dese dinc,
Bracht men daer doot enen jongelinc,
Daer menich om was in s e r e c h e d e n.
MAERL. Sp. H. II P. II B. XXIII, vs. 99.

Zie nog Alex. II, vs. 487; Dr. VERWIJS, Die Rose vs. 3407; Lanc. II, vss. 1400, 1765.

2) *Wonden*.

Crosus woude
Dat hi Cristus loochenen soude
Ende hare goden ane beden,
Oft hi moet met s e r e c h e d e n,
Met tormenten laten tleven.
MAERL. Sp. H. 4o. ed. III P. IV B. VII, vs. 92.

Serechlike. *Droevig*, *met droefheid*.

Met deser talen sijn si versceden
S e r e c h l i k e onder hem beden.
Rymb. vs. 9476.

Sine mage ontboet hi saen
Tenen rade, wetet dat,
Te Ypomie in die stat,
Ende claechdem allen s e r e c h l i k e
Hoene een kersten valscelike
Voerde over langen tijt,
Ende drage op hem nijt.
Karel de Gr. Fr. II, vs. 111.

Serenata. *Serenade*. U. W.

Sergiant, serjant, seriant. Dit woord is in zijn aard op alle dienst betrekkelijk, vandaar dat het onderscheidene betrekkingen aanduidt, als die van: 1) *Dienaar*, *bediende*, *dienstknecht*.

Doen hi hadde opgegeven
Brabant, leide hi sijn leven
In Borgongen, daer menne sinde
In ene abdye, daer hi inde

Alse een monec metten abite;
Maer hine leidde niet die vite,
Die de moneke hebben te rechte;
Want hi hilt s e r i a u t e ende knechte.

VAN HEELU, vs. 576.

Die joncfrouwe nam hi bider hant,
Ende si heme weder; doe quam .i. s e'r i a n t,
Ende dede heme sine wapine uut.

Ferguut, vs. 1222.

2) Tegen over Ridders zijn serianten *knapen*, *schildknapen*.

Te dien tornoye daden si comen
Alle die gheue, die si mochten
Vercrighen, ende ten wapenen dochteu;
Niet die ridders alleene,
Maer die s e r i a n t e al ghemeene.

VAN HEELU, vs. 1224.

Biden riddere, die sijn baniere
Ghegeven was in die hant,
Hilt, in elke side een s e r i a n t.

Ibid. vs. 4742.

3) Tegenover geestelijken zijn serianten *koorknapen*. Zie Aanteekeningen op VAN HEELU, bl. 195.

4) Met betrekking tot vreemde Vorsten zijn zij *Ridders*. Ibid.

5) *Weerbare mannen*, *sterke kerels*.

Doe waren liede van Sette comen
Die Cayms dochtre hadden vernomen
Dat si scone waren van live,
Ende namense bedi te wive.
Daer af quamen Gygante,
Onghemate grote s e r j a n t e.

Rymb. vs. 1096.

6) *Godsdienaar*, *godsknecht*, *godsvriend*.

Doe seide onse Here mee:
„Desen salmen gheven tlant
Dat ic behiet minen s e r j a n t
Abrahamme."

Ibid. vs. 6226.

7) *Strijder*.

Comt met mi als een stout s e r i a n t,
Ende gelaet u als coen ende vaeliant.

Belg. Mus. I, 28, vs. 33.

Maer her Gyrbert, die s e r i a n t,
Street harde vromelike,
Ende verlsloeg menegen heiden.
Karel de Gr. Fr. II, vs. 724.

8) *Krijgsknecht*, *oorlogsman*.

Hi was so starc, dat hi
Wel ophief, geloves mi,
Enen gewapenden s e r i a n t
Van beneden met ere hant.
Ibid. vs. 3262.

Vlaminghe, Inghelsche, Brabantsoene,
Lothrikers, ende ridders coene
Man ende wijf, menich s e r i a n t
Traken metten onsen over tlant.
Brab. Veesten, B. III, vs. 541.

Zie verder ibid. B. V, vs. 1330.

9) *Lijfwacht*.

Met desen worde wart hi echt
Vander ghemeenten here gecoren,
Ende daden hem gaen s e r i a n t e n voren,
Die sijns lijfs namen waer.
MAERL. Sp. H. 4°. ed. I P. III B. IX, vs. 72.

10) *Dienaar* in de beteekenis van *volger*.

Predicaren, carmeliten en observanten,
Heeten ypocryten, Antechrists s e r g a n t e n.
ANNA BYNS, Ref. 1548, II, 52.

Sergie. *Beddetijk.* BILD. Gesll.

Sergie. *Overste.* Ibid.

Serich. *Bedroefd*, *droef*. Zie **Serech.**

Sericheit. *Droefheid*, *verdriet*, *smart*, *rouw*. Zie **Serecheit.**

Serighen. *Bedroefd* of *in rouw zijn*. Een vader s e r i g h e n d e mit bitter weeninghe. Bijb. van 1477, Boeck der Wijsheit XIV, vs. 15.

Serichlike. Zie **Serechlike.**

Sercoet. *Overkleed.* Eng. »*surcoat*".

Ic woude riden ende ghereiden
Goede cleder, diere van wullen,
Ende die met bonten doen vullen:
Mantel, roc ende s e r c o e t.
Beatrijs, vs. 137.

Sercourse. *Hulp.*

Die princen
— — die daer te sercourse quamen.
BLOMM. Oudvl. Ged. I, bl. 1, vs. 16.

Sermoen. 1) *Woord.*

Maeckt my ghesont, Heere! van al mijnen wonden,
Ende om hu selven vergheeft my mijne sonden;
Wilt dat gheloeve so in my steercken,
Dat ict beleve metten weercken.
Ende, om dit ghetrauwelic te doene,
Geeft my verstandt, Heere! van huwen sermoene,
Emmers so vele als icx behouve,
Om in allen te doen naer hu ghenoughen.
Belg. Mus. VI, 173.

Sijn gebot ende sijn sermoen
Sal werden gelesen ter menegher stat.
Ibid. IV, 111.

2) *Rede, gesprek.*

Jacop, dit was oyt dijn doen:
Van vrouwen moeste dijn sermoen
Altoes beghinnen of enden.
Dr. VERWIJS, Wapene Martijn, bl. 48, vs. 41.

Sorobabel in sijn sermoen
Doet ons wel bekinnen,
Dat wien so vrouwen minne ontspoen,
Hine mochte nemmermeer gheroen
In siere herten binnen, enz.
Ibid. bl. 57, vs. 226.

3) *Preek, prediking.*

Hoe? wil men my wel spreken
Doen keuren voor wel preken?
Ick heet het best sermoen,
Slecht spreken, en wel doen.
HUYG. Korenbl. II, 279.

Men siet tfolc bat gaen ter kerken
Ende te sermone daghelijx nu.
Jans Teesteye, vs. 472.

Zie nog ibid. vs. 3646; VAN HEELU, vs. 6042.

Sermoenen, sermonen. *Spreken, praten, redekavelen, voorpreken.*

Scoey duvel scoey, ten doech gesermoent
Niet langere.
Belg. Mus. IX, 64.

Van al dat ic hu hier s e r m o n e.
KAUSLER, Die Rose, vs. 7414.

Sermoneren. *Voorpreken*, ook *in het openbaar spreken.*

Wouter! papen souden wesen — — —
Gherecht in allen saken,
Ende souden altoes selve hanteren
Dat si den volke s e r m o n e r e n.
Jans Teesteye, vs. 3773.

Hi stont, daerhi mochte sijn gehoort,
Ende s e r m o n e e r d e dese woort:
„Ghi Romeyne, enz."
Rymb. vs. 29578.

Seroen. *Waspleister.* Fr. *cérat*, Oudfr. *ciroine.*

Hier een pleyster of een s e r o e n 'eleyt, item een daelder.
A. VAN STEYN, Lammert Meese, 1661, bl. 22.

Serp. *Wrang*, *zuur*, *rauw*, *scherp.*

Niet al te scherp, noch al te s e r p.
DE BRUNE, Spreeckw. 1636, bl. 305.

Wat Hoff doet sich hier op vol allerleye bloemen
Van s e r p e jockery.
GROEBE, Versch. Ged. I, 188.

Zie verder HONDIUS, Moufe-schans, bl. 66; VAN BEAUMONT, Ged. door TIDEMAN, bl. 42.

Serpen. *Schuren.*

Nu is hy dobbeld Man; en 't leven van te voren
Gelijckt hy by een' dood; soo kan hem Trijn bekoren,
Soo reddert sy sijn' stall, soo s e r p t sy vloer en Tin
Soo klaert sy Mouw en Ton, soo draeft sy naer sijn' sin
Te knie toe door den dauw.
HUYG. Korenbl. I, 141.

Serpent. 1) *Draak met pooten.*

Jeghen dat licht es hi comen,
Ende hevet een s e r p e n t s nest vernomen,
Daer vier jonghe in laghen ende sliepen,
Die so groot waren dat si liepen.
Walewein, vs. 318.

Maer tander s e r p e n t, dat hadde verloren
Sinen voet.
Ibid. vs. 365.

2) *Zeker soort van geschut.* KIL.

Serpentine. *Kleiner soort van geschut.* Ibid.

Serpentine. Hetzelfde als **Serpente**, *slangen*, als de variant heeft. Zie het Glossar.

> Alsi siecheit beseffet sware,
> Oft als hem doude gaet an,
> Soeken si serpentine dan
> Ende gaen ten fonteinen drinken.
>
> MAERL. Nat. Bl. B. II, vs. 1081.

Serpheit, zerpheyd. *Wrangheid, zuurheid, rauwheid, scherpheid, ongenoegen.* Zoo kommender zomtijds poozen in een vreedzaem houwelick, die door een kleyne zerpheyd de laffe gheneghentheyd smaeckelicker maecken. JOH. DE BRUNE, Banck.-Werck, 1660, I, 185.

Serphin. *Serafijn.* Serphinnen stonden boven den troen. Bijb. van 1477, Jesaia VI, vs. 2.

Zerpigheyd. *Wrangheid, zuurheid* en bij uitbreiding *stroefheid, stuurschheid, barheid.* Daer op houd Joseph in 't bysonder gespreck met sijne broederen, en bejegentse met een sekere lieflijckheyd, ondermengt met zerpigheyd. VONDEL, door V. L. III, 218.

Serpzoet. *Wrang met zoet vermengd*, en dus in figuurlijke beteekenis: *afwijzend en toch lief, stroef en toch meêgaande, stuursch en toch aantrekkelijk.* Wdb. op HOOFT.

Serpster. Bijv.nw. *Zuur.*

> Toen zy by Leonore kwamen en haar aangreepen keek hy zo fyn,
> Als een ezel, dat serpster bier drinkt.
>
> JOAN PLUIMER, School voor de Jaloerschen, 1691, bl. 29.

Serre. Verscherpte vorm van **Seerre**, dat is: *harder, sneller.*

> (Hi) loept serre dan een ors doet.
>
> Lanc. II, vs. 43693.

Ses doen. *Zich failliet verklaren*, elders *ces doen.*

> Jeronimus. Hy moet my negentig (nam. pct) geeven, of ik zal hem doen zetten.
> Joost. Dan zal hy ses doen.
>
> BERNAGIE, De Huwelyken Staat, 1684, bl. 43.

> Andere doen ses, daar na leeven zy als de Ryken.
>
> BERNAGIE, Belachchelyke Jonker, 1684, bl. 15.

Sesse (Half). Eene zeer bedekte uitdrukking voor het getal *drie*, waarmede bedoeld werd de *vede*, benevens de twee *gegaden.* Zie deze woorden.

> Alsoe langhe ghincse ende keerde,
> Dat stonde stelen leerde,

Entie broeder diende hoir mit h a l f s e s s e.
HILDEG. Ged. bl. 179, vs. 59.

Sessen (Van). Elliptische uitdrukking voor: *van zessen klaar*, een gebruikelijke term bij de wedrennen, dewijl dan de paarden gekeurd en onderzocht worden of hunne vier pooten en twee oogen aan den eisch beantwoorden; later heeft men deze uitdrukking ook op menschen toegepast, om daardoor aan te toonen dat zij in al hun doen bekwaam zijn en in niets te kort schieten. Wdb. op BREDERO.

Sessiebrief. *Akte van failliet verklaring.* Dit woord leefde tot in het begin der achttiende eeuw nog voort. Zie o. a. Lombardyn of de Bedriegelyke Prokureur, 1714, bl. 26, en P. DE LA CROIX, De gewaande Advocaat, 1747, bl. 37.

Sessieren. *Ophouden*, *eindigen*.

Vrienscap die al te gheven staet
Dunc den wisen herde quaet;
Want als dat gheven s e s s i e r t,
Wert die vrienscap faelgiert.
Dr. VERWIJS, Van Vrouwen ende van Minne, bl. 41, 15, 3.

Set. *Zetel*, *zitplaats*. KIL.

Set, zet. *Achterste*, *aars*. Ibid.

De Burger wierd gedoemd om weêr, als Ezel-ridder,
Te rijden door het heyr en warme ezel-stront
Te kauwen en de z e t te kussen met de mont.
OUDAAN, Konradijn, 1649, bl. 127.

Ic en sach nie so vreeśliken dier,
Met groter muul, met langen tanden,
Ende scerpe nagelen aen voet ende handen,
Met enen langen stert aent s e t.
Rein. door WILLEMS, vs. 6533.

Sete. *Egge*. KIL.

Sete. *Plaats*. Ibid.

Zeter. *Zekere ziekte*, waarschijnlijk eene *huidziekte*. KIL. heeft **ceter** voor schurftachtige uitslag aan de kin. Sorpido ees een ongemac dat men heet z e t e r. Belg. Mus. VI, bl. 106.

Zetrede. *Stelregel*, *stelling*, *thesis*. Indien — — — deze z e t - r e d e in eenige Poëzye stant grijpt. VONDEL, door V. L. VI, bl. 715.

Ick wil mijn z e t r e d e openbaeren,
En rijck ontvouwen door gezangh.
Ibid. VII, 296, vs. 21.

Zie nog ibid. X, bl. 363 en bl. 602.

Setten. 1) *Zitten.*

Ic dede al dat si mi hiet,
Die vriendelike, die mi nam ware;
Al en was ics werdic niet
Si dede mi s e t t e n neven hare.
Dr. VERWIJS, Van Vrouwen ende van Minne, bl. 2, vs. 40.

2) *Plaatsen.* Wdb. op BREDERO.

3) *Voor oogen stellen.*

Van sulken discorde, van sulken twiste
Mochtic u menich exempel s e t t e n.
Dr. DE JAGER, Taalk. Mag. III, 171, vs. 66.

4) *Maken.* Ic sal dijn hoern yseren s e t t e n, ende dijn claeuwen metalen. Bijb. van 1477, Micha IV, vs. 13.

5) *Schatten*, *overslag maken.* Vandaar nog onze z e t t e r s. NIJH. Ged. I, bl. 147, 211, 312; ibid. II, Glossarium; Dr. VERWIJS, De Oorlogen van Hertog Albrecht, bl. 131 en 159.

6) *Doemen*, *houden voor.* So wye een vrient wil wesen deser werlt die wort g h e s e t een vyant Gods. VAN ITERSON, Stemmen, bl. 47.

7) *Aanstellen.*

— — dese hoeden, alse men seget,
Die offerande van Mamet
Ende syn daar toe dus g e s e t.
VELTH. Sp. H. fo. 11.

8) *Eene keur* of *gebod vaststellen*, *bepalen*, *uitvaardigen.*

Cortelike s a t t e hi sine cure.
Alex. VI, vs. 43.

Hier voren seide ic u aldus
Dattic eerste paeus was Cristus,
Ende dat Pieter na dat
Paeus bleef in Cristus stat,
Ende wat Pieter ooc s e t t e
Te houdene inder wette.
Lsp. B. II, C. 44, vs. 5.

Zie nog Lanc. II, vs. 32617; Heim. der Heim. vs. 712; Dr. V. VL. Prozast. bl. 1, en voor *vaststellen*, *bepalen* alleen zie Biblioth. III, bl. 160.

9) *Opleggen.*

Geeft mi aflaet, biddic u,
Ende s e t t e t mi dat u dinct goet.
Rein. door Dr. JONCKBL. vs. 1677.

10) *Verordenen*, *regelen*, *beschikken.*

Dat een ziele zonder zonde
In midden den vagheviere stonde,
En scaedde haer niet een caf;
Want die nature daer af
Heeft God also ghemaect,
Dat niement die pine en smaect,
Dan die met zonden is besmet,
Aldus hevet God g h e s e t.

Lsp. B. I, C. 12, vs. 40.

11) *Gebieden*, *bevelen.*

Ende Meruvinc die was g h e s e t
Vanden vader, woude of en woude,
Dat hi priester werden soude.

MAERL. Sp. H. 4°. ed. III P. VI B. XLVIII, vs. 98.

12) *Toeschikken*, *toevoegen.*

Dune moets met gheenen wive
Meenschap hebben met dinen live,
Sonder met hare die di g h e s e t
Ende ghegheven es ter wet.

Rymb. vs. 4613.

13) *Tot kalmte, tot rust*, *tot bedaren brengen.*

Alleen dient by het wijf in alle vlijt gelet,
En wat den man beroert en wat hem weder s e t.

CATS, door Dr. v. VL. I, 437, a.

14) *Vooronderstellen.*

Ic s e d t dat waer si hier nu
Dat advocata heeft gheseyt.

Maskeroen, vs. 708.

Setten al jeghen al. *Het uiterste wagen*, *alles op het spel zetten*, *alle krachten inspannen.*

Hi ontsach meer ongheval,
Ende sette a l j e g h e n a l,
Doe hi dat geruchte horde.

Rein. door Dr. JONCKBL. vs. 738.

Setten (Te tale). *Ter verantwoording roepen.* NIJH. Ged. VI, bl. 42.

Setten (In tale). *Aanspreken.*

Hi s e t t e Florise i n t a l e n ende seide:
„Wie bestu, ellendich keytijf.

Dr. VERWIJS, Bloeml. I, 181, vs. 566.

Setten van enen. *Iemand verlaten*, *zich van hem verwijderen.*

Settet van mi, ghi leeke en clerke,
Ende alle die doen quade ghewerke.

Nieuwe Werken van de M. v. N. L. V, 1ste St. bl. 198.

Setten (Exempel). *Ten voorbeelde stellen.*

Van sulken discorde, van sulken twiste
Mochtic u menich exempel setten.

Dr. DE JAGER, Taalk. Mag. III, 171, vs. 66.

Setten (In sonde). *Voor zonde aanrekenen.* Si steenden sinte steven, die seide ende riep: »here ontfanct minen gheest". Mer hi knyelde ende ryep met groter stemmen ende seide: »Here en sette hem dit in sonden niet". Pass. Wijnt. St. 1480, fº. CXXXV, a.

Setten (Hem). 1) *Zich aanstellen, zich gedragen.*

Constantijn, Constantijns zone,
Die na den vader droech die crone,
Was een onwittich man,
Ende sette hem als een tyran.

Lsp. B. II, C. 50, 32.

2) *Streven, alles in het werk stellen.*

Artur sette hem, dat hi wan
Alle die lande ten berghe an,
Beede steden ende vesten.

MAERL. Sp. H. 4º. ed. III P. V B. LIIII, vs. 39.

Hi sette hem met al sinen besten
Hoe dat hi ane hem bedwanc,
Over breet ende over lanc,
Al Gallen tote Nerbone.

Ibid. vs. 42.

3) *Zich houden.*

(Hi) hevet hem also beraden,
Dat hi hem sette an Gods genaden.

Ibid. III P. VI B. XXI, vs. 16.

Setten (Hem) jegen. *Zich verzetten, zich aankanten tegen.*

Si hadden hem anderwerven gezet
Jegen den here.

BLOMM. Oudvl. Ged. III, 9, vs. 672.

Zie nog VONDEL, door v. L. III, bl. 735.

Setting, zetting. *Schatting, belasting, opbrengst.* Wdb. op HOOFT. nde noch en scheent niet ghenouch, dat alle dinghen so diere waren als orseit es, maer oec boven desen worden wy dicwijls verlast met groete ttingen. Belg. Mus. VI, bl. 164.

Settre. *Insteller.*

> Fransoys — — — —
> — — s e t t r e van uut gevene
> Van der minderbroeders levene, enz.
> Leven van St. Franc. vs. 7735.

Seugh. *Pissebed.*

> Een s e u g h, die van der muyren druypt.
> CATS, door Dr. v. VL. I, 717, a.
> Een tros, daer noyt een rat haer tant heeft ingeprent,
> Die noyt een vuyle s e u g h met kruypen heeft geschent.
> Ibid. f°. 359, a.

Zie nog ibid. f°. 372, c.

Seughe, seuge. *Blok.* Van eene s e u g e loots. Inf. bl. 178. Coper, soo in bricken als s e u g h e n. Ibid. bl. 680, b.

Seuge, suege. *Zog, wijfjes varken.* Soe sach hy, daer hy voir zyn Molkenhuys ginck wanderen, dat zyn s u e g e geraect was tot eenre mouwe mit roeme ende drancker of. Klerk u. l. L. bl. 163.

Seule, suyle. *Wateremmer.* KIL.

Zeuning. *Varkenstrog.* Wdb. op BREDERO, bij KIL. *seunie.*

Seur. *Lor, prul, vod.* Wdb. op BREDERO; DE DECKER, Rym-Oeff. I, 328.

Seur. Gemeene volksuitspraak voor *sedert.*

> S e u r die tijdt hebben al de Boontjes zwarte lapjes veur heur naers ehadt.
> JAN VOS, Kl. van Oene, 1662, bl. 2.

Seuren. *Smarten, verdrieten.* Wdb. op HOOFT.

Seuren. *Langzaam stoven of bakken.*

> Carper — — — in de boter op g e s e u r t.
> HONDIUS, Moufe-schans, bl. 235.

Seuren. Zie **Soren.**

Seuteraer. *Lastige praatvaar.*

> Fy! tayaert, s e u t e r a e r, gruys-sifter, gorte-telder, enz.
> CATS, door Dr. v. VL. I, 430, a.

Seuters (Niet). *Niets zoeters, grappigers, aardigers.* Wdb. op HOOFT.

Zeve, seve. Zie **Seef.**

Seven (O) sacken met krenten. Basterdvloek, gevormd uit zeven sacramenten. Wdb. op BREDERO.

Sevigh. *Krachtvol, vol levenssappen.* 't En is niet vremd, dat den ouderdom kneuterigh en ghemelick is ten aensien van der veranderingh van hare complexie, verzwacking van leden, en verminderingh van die jeu[g]dighe en s e v i g h e gheesten, die de jonckheyd, alle dinghen, blijde en lachende verthoonen. DE BRUNE, Banck.-Werck, II, 354.

Seware. Zie **Sedeware.**

Sewe. *Zee.*

Vische, die in der rivieren
In des s e w e s gronde swemmen.
Floris ende Bl. vs. 904.

Men vintse (de meerminnen) te somegher uren
In s e w e n ende somwile in rivieren.
Nat. Bl. B. IV, vs. 891.

Omtrent hem liepen des s e w e s baren.
Walewein, vs. 2922.

Zie nog Rymb. vs. 32170.

Scha, schae, schaede, schaeye. 1) *Schaduw.* KIL.

Du heves mi den wech, die geet
Ten leven, gewijst en wt geleet
Te voeghen van deemsterheden groet,
Ende van den s c a d e van der doot.
Dr. DE JAGER, Taalk. Mag. IV, 29, vs. 55.

2) *Jammer.* Hoogd. »*Schade*". Wdb. op BREDERO.

De Koningin verruckt den Koning: is 't geen s c h a.
VONDEL, door v. L. VII, 64, vs. 595.

Doe seide die coninc Artur al bloet:
»Ghi heren, dese riddere es doet;
Dats s c a d e."
Lanc. IV, vs. 3361.

Vanden posoen, dat hi drank,
Starf hi; dat s c a d e was.
VELTH. Sp. H. F°. 367.

Schaedhoed, schaeden-hoed, schaeduwen-hoed. *Zonnescherm, parasol.* KIL.

Schaedig. *Schadelijk, nadeelig.*

't Was nu dat domme Liefd', sonder te sijn vermoeyt,
Quam den ghewoonen wegh lichteltjck af-gheroeyt,
Om met zijn s c h a e d i g h vier dit aerdcrijck t' ontsteken.
HARDUYN, Ged. door SCHRANT, bl. 3.

Zie nog Constth. Juw. bl. G IV, v°.

Schaedse. Waarschijnlijk *schoorhout.* Vueren planken toten s c a e d-s e n. Dr. VERWIJS, De Oorl. van Hertog Albr. bl. 434.

Schaedzen. *Van schoorhouten voorzien.* iiij Nobels him gegeven om mijns heren scip mede te doen s c a e d z e n. Ibid. bl. 223

Schaat (Wat) verzocht. *Wat schuadt het te onderzoeken, laat ons*

onderzoeken, *bij het onderzoek is niets verloren*, *het is licht te onderzoeken.*

Wat schaet versocht? Kyvese, wy hebbender niet mee te schaffen.
W. D. HOOFT, Kl. van Stijve Piet.

Schaeffelinghen, schaevelinghen, schafelingh. *Schrapsel, schaafsel*, *spaanders*. KIL.

Schaeck. *Maagdenroof.* KIL.

Schaec. *Schaakbord.*

Een scaec ten veinstre in comen,
Ende breedde hem neder uptie aerde.
Walewein, vs. 48.

Men brochte hem een scaec van yvorenbene.
Floris ende Bl. vs. 2700.

Ten scake ghinghen si sitten neder.
Ibid. vs. 2717.

Schaecke. *Stuk van het schaakbord.* KIL.

Schaeckel. *Klein schild.* KIL.

Scaecken. *Schaakspelen.* Ibid.

Schaecken. *Rooven.* Zie **Scaken.**

Schaeker. *Roover.* Zie **Scaker.**

Schaeckieren. *Schakeeren.* KIL.

Schaeckiersel. *Schakeering.* Ibid.

Schaecman. *Roover*, *dief.*

Hi ontfinc den scaecman,
Om dat hi berouwe ghewan,
Daer hi an den cruce hinc.
BLOMM. Oudvl. Ged. I, 111, vs. 1319.

Ende nemmermeer voort an
En werdic rover noch scaecman.
Caerl ende Elegast, vs. 1279.

Schaeck-schijve. *Stuk van een schaakspel.* KIL.

Schael. *Drinkschaal.* Ibid.

Schaeldsije. 1) *Dakgoot*, *waardoor het regenwater van het dak nederstroomt.* Ibid.

2) *Goot*, *vuilnispijp*, *gootsteen.* Ibid.

Schaelie. 1) *Leien dakpan.* Ibid.

2) *Lei om op te schrijven.* Ibid.

Schaelien decker. *Leidekker.* Ibid.

Schaem. 1) *Eerbaarheid*, *ingetogenheid*, *zedigheid.*

— — wiven van quaden name,

Die verloren hebben die s c h a m e.
Mloep, B. IV, vs. 924.

Si was rechtveerdich ende goet
Endc droech enen zedighen moet.
Si was trou, van rijcker s c h a e m.
Ibid. vs. 1377.

2) *Schaamte.*

Si haddes int herte selve s c h a e m
Dat sij ten vader liefde droech.
Ibid. B. III, vs. 700.

Ontdeckt mijn u zaeck sonder vrees of s c h a e m.
Constt. Juw. bl. H ij.

3) *Schande.*

Die rijcke vorst van hoghen naem,
Die nie en dede der minnen s c h a e m
Ende nye dan duecht en heeft gheyaecht.
Ibid. B. II, vs. 936.

Het en is niet onbequaem
Te scriven van eer ende van s c h a e m.
Ibid. B. III, vs. 20.

Schaemde. Hetzelfde.

Schaemel. *Verbindingsbalk van het uiteinde van een wagen.* KIL.

Schaemel. *Bankje, voetbankje.* Ibid.

Schaemel. *Stut, schraag, onderstel van een ledekant* of *iets dergelijks.* Ibid.

Schaemel. *Drievoet.* Ibid.

Schaemel-hayr. *Haar der schaamdeelen.* Ibid.

Schaemelheit, schaemelheyd. 1) *Eerbaarheid, schaamachtigheid.* Ibid.

Dit es tedelste ioltjt,
Alse haer s c a e m e l h e i t besnijt.
Wapene Martijn, Zutph. HS. coupl. 33.

In de uitgave van Dr. VERWIJS, leest men *scamelheit.*

2) *Eerbare armoede.* KIL.

3) *Schaamdeelen.* Ibid.

Schaemelick. 1) *Zediglijk.* Ibid.

2) *Bedeesd, met schroom.* Ibid.

3) *Ellendiglijk.* Ibid.

Scaemenesse, scaemenis, scamenesse. *Schaamte.* Van den olifant sprekende, zegt MAERLANT:

S c a m e n e s s e hebben si ende vaer,

Ende noten he melike, twaren.
Nat. Bl. B. II, vs. 1503.

Hestor, die op was gestaen
Ende met schaemnessen bevaen,
Omdat hi was gevallen neder.
Lanc. III, vs. 8378.

Zie nog Pass. Somer St. 1489, fo. cxcij, c. Lanc. II, vs. 4608.

Schaemper. *Schaamteloos.* KIL.

Schaemzaem. *Met schaamte.*

'k Beklaegh uw ramp met smerte,
Uw ongeluck, uit een medoogend harte.
Wat droegh ick moedt weleer
Op u: nu sla ick 't aenzicht schaemzaem neêr.
VONDEL, door V. L. VIII, 726, vs. 1442.

Schaemschoe. *Verlegenheid*, *schaamte.* Wdb. op HOOFT.
De *schaemschoenen* wt doen. De *schaamte* afleggen. KIL.

Schaemte. 1) *Schaamdeelen.* Ibid.
2) *Eerbaarheid.*

Een zedich wijff sal hoir doch temmen
Ende menghen wijflicheit mit schaemt.
Mloep, B. IV, 1897.

3) *Schande*, *beschaming.*

Schaemte die him was ghedaen.
Mloep, B. I, vs. 2620.

Soudic daer omme anderen wiven
Scaemt, schande off oneer scriven.
Ibid. B. II, vs. 3518.

Schaen. *Scheen.* Zie **Schane.**

Schaep. *Vorm, gedaante.* Eng. »*shape*". KIL.

Schaep-entel. *Schapenkeutel, schapenmest.* Ibid.

Schaepen. *Scheppen*, dit beteekent niet iets uit niets voortbrengen, want dit staat buiten de mogelijkheid, maar *aan bestaande stof vormen*, *gedaanten geven.* KIL.

Scaeper. *Herder.* KIL.

De schaeper quam 'er oock.
VONDEL, door V. L. VIII, 184, vs. 27.

Scaeperije. *Weiland voor schapen.* KIL.

Schaepsel. *Schepsel.* Ibid.

Schaepslepel. *Herdersstaf.* Ibid.

Schaapscoop. *Het schapen geslacht.* BILDERD. Gesll. bl. 313.

Schaepsscuppe. *Herdersstaf.* KIL.

Schaepsspriet. Hetzelfde. Ibid.

Schaepssuerkel. Zekere soort van *zuring.* Ibid.

Schaepstand. *Oogtand.* Ibid.

Schaer. *Grondstuk van onbepaalden inhoud.* Elcke schaer groot wesende 2 mergen. Inf. bl. 58.

Schaer. Bijv.nw. *Karig.*

> Alsoe dat mense heten sal
> Priesteren ende diakenen over al
> Vander Roemscher scaren kerken.
> Het boeck vander Wraken III, vs. 982.

Schaerbeest. *Weibeest.* (Si) zouden upte mergen niet een schaerbeest mogen weyen, om vet te weyen. Inf. bl. 535.

Schaerbosch. *Hakhout.* KIL.

Schaerde. *Soort van visch.* Ibid.

Schaerde. 1) *Scherf.* Ibid.

2) Door van iets veel weg te nemen, eene *vermindering* of zoo als men wel eens zegt een *bres* of *opening* er in te weeg brengen.

> Oock een coolken root van aerde,
> Sonder water op gesoon,
> Crijcht van my een groote schaerde.
> HONDIUS, Moufe-schans, bl. 243.

Zie verder op **Schaert.**

Schaerden. *Inkervingen in snijdende werktuigen krijgen*, of *veroorzaken.*

> — — — degens — — — —
> Welke op 't Spaensche knokebeen
> Zijn geschaert voor 't algemeen.
> VONDEL, Poëzy, I, 315.

> Nochtoe haddi sijn goede zwaert — — —
> Dat en mochte scaerden no breken.
> Dr. VERWIJS, Bloeml. II, 66, vs. 19.

Schaerdig. *Vol kerven* of *schaarden.* U. W.

Schaardig worden. *Eene opening, bres, scheur* of *gat in de gelederen krijgen.* Wdb. op HOOFT.

Schaerdtanden. *Tanden, die ongeregeld en als de tanden eener zaag in den mond staan.* KIL.

Schaere. 1) *Rots, klip.* KIL.

2) *Opeenstapeling, hoop.* Ibid. *Stapel, verzameling.* MEYER.

Schaeren. *Scheren.* KIL.

Schaeriant. 1) *Serjant.* KIL.

2) *Zwerver, landlooper.* Ibid.

Schaerlaet. 1) *Scharlaken.* KIL. PL.

2) *Scharlaken kleed.* KIL.

Schaerleye. *Scharl,* plant met gele bloemen, ook wel *ratel* of *hanekam* genoemd. Ibid.

Schaerluyn. 1) *Onbeschaafd, traag, lui mensch.* Ibid.

2) *Guit, schalk, potsenmaker,* enz. Ibid.

Schaermen. *Schermen.* Ibid.

Schaermes. *Scheermes.*

Een egghę van stale claer,
Snidende als een schaermes.
Seghelijn van Jher. aangeh. in MELIS STOKE, III, 284.

Schaermutse, schaermutsel. *Schermutseling.* KIL.

Schaermutsen, schaermutselen. *Schermutselen.* Ibid.

Schaerne (Sonder). *Zonder scherts, in ernst.*

Hecuba ghinck sonder scaerne
Ende sloot mit Parijs horen raet.
Mloep, B. I, vs. 3064, var.

Scaerp. *Ruw, ruig, stekelig.*

Daer hi een aerm swart cleet vant,
Ru, cort ende harde scaerp.
MAERL. Sp. H. 4o. ed. III P. IV B. XXXIX, vs. 51.

Zie verder op **Scharp.**

Scaerpe. *Gordel,* ook *reiszak.*

Een scaerpe was sijn kelnare.
Ibid. I P. III B. XXXIII, vs. 33.

Zie **Scharpe.**

Scaerpheit. *Strengheid van leven.*

— — — dat si sine scaerphede
Kende, hoe hi sijn leven vervoerde.
Lev. van St. Franc. vs. 2894.

Zie nog BLOMM. Oud Vl. Ged. III, 33.

Schaers. 1) *Scheermes.* KIL. PL.

2) *Kouter, ploegijzer.* KIL.

Schaers. *Wrang, hard, scherp.* Ibid.

Schaars. Bijw. 1) *Nauwelijks.* KIL.

2) *In het kort, zonder omwegen.* Ibid.

Schaers. *Omtrent, niet veel schelende.*

Ja, ja, ick zit nu wel, of schaers.
VONDEL, door V. L. III, 768, vs. 865.

Schaars gesneede voorwaarden. *Kort en bondige of nauwkeurig bepaalde voorwaarden.* Wdb. op HOOFT.

Schaers. *Zuinig, karig.* KIL.

Ick heb een vrouw gekent in onse Zeeuwsche steden,
Die s c h a e r s en karig was.
CATS, door Dr. V. VL. II, 460, a.

Schaarsen. *Besnoeien, bekrimpen.* U. W. MEYER.

Wie valsch zijn' elle s c h a a r s t, het innerlijk geweeten
Zal lust en rust hem toe met schaarsser elle meeten.
HOOFTS Ged. door BILD. II, 237.

Schaersheyt. *Zuinigheid, karigheid.* KIL.

Indien 'er eenigh mensch haer s c h a e r s h e y t quam verwijten,
Sy sprack met goet bescheyt, dat sy haer voedsel nam,
Gelijck het haer beviel, en best te passe quam.
CATS, door Dr. V. VL. II, 460, a.

Scaert. Hetzelfde als **Schaerde,** *bres.*

Si maecten daer in enen s c a e r t.
Lanc. III, vs. 17586.
Van Brabant myn Her Godevard
Reet in die Vlaminge selken s c a r t, enz.
VELTH. Sp. H. fo. 250.

Scaert. 1) *Kerf, schaarde.*

Die spaenderen van den schilde vloghen,
Die helmen op haer hoofden boghen
Vol van s c a e r d e n ende van vlegghen.
Caerl ende Elegast, vs. 412.

2) *Scherf, brok, stuk, gedeelte.*

Die coninc es te mi so gram,
Om dat ic hem een nam,
Van sinen scatte sulke s c a e r d e n,
Dat cume ghedroech twe paerden.
Ibid. vs. 1024.

Schaertandig. *Hij, wiens tanden, als die eener zaag, ongeregeld in den mond staan.* KIL.

Schaertich. *Vatbaar om veel schaarden te krijgen.* Al te scarp maeckt s c h a e r t i c h. MEIJER, Oude Nederl. Spr. bl. 15.

Schaertonge. *Zekere plant.* KIL.

Schaerwake. *Wacht, de wacht hebbenden, de hoofdwacht.* Wdb. op HOOFT.

Soo kan elck door den slaep sijn vyandt bedriegen,

Schaerwaken verschalcken, deur de schildwacht sluypen.
ROEMER VISSCHER, Brabb. 1669, bl. 148.

Schaerwacht. 1) *Plaats der hoofdwacht.* KIL.

2) *Wacht, die de ronde doet.* Ibid.

Schaetse. 1) *Stelt.* KIL. PL.

2) *Schraag.* Ibid.

3) *Sparre* en *ribbe om een dak te schragen.*

Schaetsgaender. *Steltenlooper.* PL.

Scabaf. *Het grauw, het janhagel, uitvaagsel.* KIL. PL.

Scabauwelijc. *Op eene onordelijke wijze.*

Doe ic somtijts wat goets, dat doe ic flauwelijc
Seer schabauwelijc; Gods beelde mismake ick.
ANNA BYNS, Ref. 1602, III, bl. 72, r°.

Soo schabaaulijck souwje tieren
Buyten re'en, en goe manieren, enz.
Zeeusche Nachtegael, 1625, bl. F iij.

Schabbe. *Schurft.* KIL. MEYER. Wat raed dan tegen dat verderf, en om ons van die helsche schabbe te reynigen. DE BRUNE, Bancket-Werck. II, 69.

Schabbe. *Slecht kleedje, kaal manteltje.*

Een schabbe voor het lijf, een nachtdoeck om het hooft.
CATS, door Dr. V. VL. I, 488, b.

Schabbe. *Deksel.* KIL. MEYER.

Schabbe. *Mot, hout-* of *paalworm, papierworm.* Ibid.

Schabbe. *Laster, hoon, smaad, schimp.* MEYER.

Schabbe. *Regenrok, regenmantel, dekkleed.* KIL.

Schabbe. *Jak, licht wambuis.* Somers een scabbe, en swinters een pye. MEIJER, Oude Nederl. Spr. bl. 78.

Schabbe. *Kwaadspreekster.* KIL.

Schabbe. *Deksel* of *lid eener kan.* Ibid

Schabbe. *Stekend woord, schimpwoord.* Ibid.

Schabbeeuwen. *Door scheldwoorden hoonen, beleedigen, smaden.* MEYER. Dat de monden moede zijn van schobben en schabbeeuwen DE BRUNE, Banck.-Werck, I, 64.

Schabben. *Lompen, vodden, armoedige kleeding.*

Met de schabben om het lijff,
Die hem, naer zijn eerste vallen,
Zijn gheleent tot zijn gherijff.
HONDIUS, Moufe-schans, bl. 362.

Schabben. Hetzelfde als **Schabbeeuwen.** KIL.

Schabben. 1) *Krauwen, krabben, schrobben, schrappen, schaven.* Ibid.

2) *Schurken.*

Hy lachte dat hy s c h a b d e.
OUDAAN, Gedichten, 119.

Schabbig. *Schurftig.* KIL.

Een galligh of een s c h a b b i g h peerd
Is wel een schurfden ridder weerd.
J. DE BRUNE, Spreeckw. 1636, bl. 428.

Schabelle. *Voetbankje.* KIL.

Schadde. *Graszode*, ook *kluit aarde.* Ibid.

Schadden. Zeer waarschijnlijk *gras-* of *aardkluiten*, waarmede men de graven bedekt.

— — — dies 'thert my heeft
Tot in sijn diepst', en voor sich heeft
Des doodts verschrickelijcke s c h a d d e n.
CAMPH. 1630, Ps. LV, vs. 2.

Schade. *Woeker*, *hooge rente.* NIJH. Ged. D. II, bl. 9, 130 en 187; ibid. D. IV, bl. 53.

Schade. *Jammer.* Zie **Scha** 2).

Schade. *Schaduw.* Zie **Scha** 1).

Scade. Misschien *onkosten.*

Doe geboet hi heu allen ter ure
Te vaerne met hem jegen coninc Arture,
Dien si vonden met vele lieden,
In mochte u die ere niet bedieden
Dien si den coninc Artur daden.
Si voren te gadere met groten s c a d e n
Tot dat si ter herbergen sijn comen.
Lanc. II, vs. 42046.

Scade. *Leed.*

Hi moeste geniten sire s c a d e.
Ibid. vs. 44494.

Dat is: Hij moest zijn leed verduren.

Wildi werken bi minen rade
Ic sal u bringhen uter s c a d e.
Der Ystoriën Bloeme, vs. 3268.

Scade nemen. *Schade lijden.*

Maar doch eist so comen,
Die coninc heeft s c a d e g h e n o m e n,
Ende sine liede verloren.
BILDERD. T. en D. V. IV, 128, vs. 57.

Int selve iaer mosten de Vriesen
S c a d e n e m e n ende verliesen,
Daer si quamen op Akersloot,
Want vele der haerre bleven doot.
MELIS STOKE, B. II, vs. 694.

Zie nog MAERL. Sp. H. III P. IV B. IX, vs. 25.

Schadeloos. *Met schade*, van daar:

Schadeloos maken. *Vernielen, ten onder brengen, zwaar beschadigen.* Den Vyant meende die van Westvrieslandt met zijn gheschut s c h a d e l o o s te m a k e n, en soo ghenoegh, sonder zijn perijckel, te vermeesteren. VELIUS, Chron. van Hoorn, 1617, bl. 208. Eenighe (schepen) deur t' schieten vande Casteelen seer s c h a d e l o o s g e m a e c k t ende gherамponeert waren. Ibid. bl. 247.

Scaden. *Schade lijden, te kort komen.*

Gherechtichede soude s c a d e n,
En hoerde God niet die baden.
Dr. VERWIJS, Wapene Martijn, bl. 14, vs. 285.

Schadigen. *Beschadigen.* Pijlen die met de punten in 't vyer geleyt wierden, om te harder te zijn ende te meer te s c h a d i g e n. St. Bijb. Ephesen VI, Kantt. 38.

Scafaut. *Stellage.*

Die coninc Artuer heft vernomen,
Dat die ridders alle sijn comen;
Sinen standaert so dede hi dragen
Te velde, daer was menech wagen
Van vrouwen, ende menich s c a f a u t.
Ferg. vs. 5163.

Die op dat hogeste s c a f a u t lagen,
Dat was Genoevere ende Galiene.
Ibid. vs. 5168.

Schaffen. 1) *Doen, verrichten, maken.* Wat heb ick met Lesbos te s c h a f f e n. VONDEL, door V. L. IV, 229. Doe dese lude dit al g e s c a f t hadden, — — — sprack hy tot hem luden, aldus: enz. Klerk u. l. L. bl. 145. Ende om dat Grave Florys op die tyt, daer in 't lant nyet meer s c a f f e n en mocht, enz. Ibid. bl. 155.

Zie nog MARNIX Byenkorf van 1645, bl. 88 ro.

Wie te s c h a f f e n heeft met eenigh wreet tyran,
Op dat hy hem ontgae, belooft al wat hy kan.
VONDEL, door V. L. I, 563, vs. 15.

2) *IJverig behartigen.* KIL.

3) *Verschaffen*. U. W.

4) *Bezorgen*, *beredderen*. Du hebst voel te schaffen, ende weynich is dy bevolen. MEIJER, Oude Nederl Spr. bl. 16.

5) *Onthalen*. Men schaft de cryslieden naer den moet. Ibid. bl. 80.

6) *Beschikken*. Schaffet ende gebiedet, ghi hebt my tot uwen gevallen. Ibid. bl. 33.

Scaffenaer. 1) *Aalmoezenier*. Eer hoer scaffenare tot hem quam om aelmisse te geven. Pass. Somer Stuck, 1489, f°. lxxv, d.

2) *Bezorger*, *bestuurder*, *bewindsman*. KIL.

3) *Hofmeester*. MEYER.

Schaffer. 1) *Bezorger*, *die iets in orde brengt*.

Ghi sult van him bet sijn bewairt,
Dan off ghi selve schaffer waert.
Mloep, B. I, vs. 1772.

2) *Hofmeester*, *huisverzorger*. NIJH. Ged. III, bl. 160.

Schaffuyt. *Soort van uil*. KIL.

Schaft. 1) *De steel of stronk eener plant*. Ibid.

2) *Naald*, *spits*, *piramide*. MEYER.

Schaftelingh. *Aal*. KIL MEYER.

Schach. Waarschijnlijk *schatering van lachen*. Zie in verband daarmede het werkw. **Schachen.**

Tirst dat desen Tristouse sach
Gaf si enen groten scach.
Dus heeft si driewerf gelachen tsamen.
Lanc. III, vs. 26884.

Schachchelen. Freq. van **schachen.** *Schateren*, *gillen*.

Men hoorde een naar geluyd van schachchelen en schateren.
OUDAAN, Het verworpen Huis van Elis, 1671, bl. 296.

Schachen. *Schaterend lachen*, *luidkeels lachen*. KIL.

Al soude tvolck noch soo met my schachen.
Dboeck der Amoureusheyt, Antw. 1580, bl. H, vij, r°.

Met lacchen en schacchen,
Heel daeghen te jaeghen, enz.
Belg. Mus. IV, 274.

Dijn wise wort si sonder fel,
Ende souder tijtverlies dijn spel;
Dijn lachen sonder scachgen al,
Ende dijn luut sonder gescal.
MAERL. Sp. H. 4°. ed. I P. VIII B. XXXVI, vs. 95.

Schacht. *Mijngroeve*. KIL.

Schacht. *Pijl*, *spies*, *lans*, *spriet*, *werpspies*, *speer*. Ibid.

Twe ridders quamen met twe schachten.
Alex. III, vs. 112.

Anderwerf si hen onderstaken,
Ende staken noch huer speren ontwee,
Ende derde werven oec noch mee
Staken si ontwe haer scachte.
Lanc. III, vs. 19236.

Zie nog Walewein, vss. 4132, 4202, 4786.

Schacht. *Pijp van een kandelaar.* Onse Here sprac tote Moysesse: »Ghi selt smeden enen candelare al van den puersten goude. Die schacht sal hebben in elke side .iij. guldenen gerden, enz. RUUSBR. Tab. I, 145, reg. 12.

Schacht. *Paal.*

Doen hi dus verhangen was
Onlanc daerna, sijt seker das,
So dede men af; ende daer naer
Sloech men hem thoeft af overwaer,
Ende settet op enen scacht hoge.
VELTH. Sp. Hist. f°. 326.

Schacht. *Schaar*, *gelid.*

Doe ghingen si eer schachte breken.
Alex. V, vs. 665.

Schacht. *Mannelijk lid.* KIL.

Sijn schacht van onghevoegher maniere
Na die grote van den diere.
Nat. Bl. B. II, vs. 3314.

Schacht. *Roede*, *zekere lengtemaat.* Die Philosophen groeven daerin hier te voren enen borne, die was ix scachte diep. Dr. v. VL. Prozast. bl. 17.

Schakel, schaeckel. *Maas van een net.* KIL.

Schakelen, schaeckelen. *Inwikkelen*, *omwinden*, *omzwachtelen.* Ibid.

Schakelen. *Met schakels visschen.* Wdb. op BREDERO.

Schakelen. *Kruislings opstapelen.*

Haer ingangh is geront, niet met gehouwe steenen,
Maer door een vreemd verwelf van dorre mensche-beenen
Geschakelt over een.
CATS, door Dr. v. VL. II, 141.

Schaken. *Schenden*, *ontnemen.*

Indien ik slechts standvastich hier
Bewaer het Godlijck suyver vier,

Noch wulps mijn reinigheid laet s c h a k e n.
VONDEL, door V. L. II, 141, vs. 39.

Schaken. *Wegloopen, doorgaan.*

Ei kyk hy s c h a a k t, dat is wel duivels kluchtig,
'k Was voor dien blooden hond nog wel ter deeg bevreest.
J. KOMMELYN, Jodelet, 1683, bl. 10.

Schaken. *Schakeeren.*

Als hi quam onder die pauwelioene
Sach hiere een van dieren prise,
Het was g h e s c a e c t in menegher wise,
Van sindale, van singlatoene.
Walewein, vs. 10350.

Schaken, schaecken. 1) *Rooven.* U. W.

In 't ommezwerven — — — —
Gebootghe my door zee, naer 't noortsche Tauren heen
Te streven [daer Diaen, uw zuster, op altaeren
Gedient wort] om haer beelt, van over veele jaeren,
Gevallen uit de lucht, te s c h a e c k e n uit de kerck.
VONDEL, door V. L. X, 610, vs. 91.

2) *Wegnemen, wegvoeren.* Jaa deeze gruwlyke beesten (de wolven) vermeenighvuldighden der wyze, in Brabant en Vlaandre, dat zy, by schaarsheit van aas, niet alleenlyk het vee, maar wyven en mannen aanranzden; de kindren uit de wiegh oft der ouderen armen s c h a a k t e n, enz. HOOFT, Nederl. Historie, f°. 1159.

Schaken. *Winnen, verwerven, tot zich trekken.*

Waer wy comen yegelijck heeft dees man lief en waert,
Tot alle steden weet hy elckerlijcx jonste te s c h a k e n.
COORNHERT, Odyss. 1606, I, 62, v°.

Schaken. *Verkrachten, onteeren.*

Neptuin had haer g e s c h a e c k t.
VONDEL, door V. L. XI, 576, vs. 1153.

Scaker. *Roover.*

Vort voeren wi bore verre,
En vonden s h a k e r e n, die ene kerre
Brachten, die si hadden gheroeft.
Limb. B. I, vs. 2700.

Op dien dam so hadde gesticht,
Een s c a k e r e enen torre slicht,
Neven den watre an die wostine;
Wareut seriante of pelgrime,

Ridders, die avonture sochten,
Hi nam hem al datsi brochten.
Ferg. naar het HS. vs. 2478.

Zie nog Lanc. II, vss. 43542, 44932; ibid. III, vs. 17616.

Scakier. *Schaakbord.*

Men bracht hem, ende hi besacht wel,
Dat scakier ende dat scaecspel.
Lanc. II, vs. 18469.

Scacule. *Schakel.*

Al waren alle reliquien versaemt aen scaculen.
SMEKEN, Tspel, enz. bl. 79, vs. 81.

Schal, scal. 1) *Geschal, geluid.* KIL.

Soe soeten clanc, soe soeten scal
Is dat ghelt te horen clincken.
HILDEG. Ged. bl. 95, vs. 48.

2) *Gezang der vogelen.* MEYER.

Die tijt en dochte my niet lanc,
Soe soete was der voghel scal.
Ibid. bl. 27, vs. 11.

Schal, scal. *Zaadbal.* KIL. en Dr. VERWIJS, X Goede Boerden bl. 17, vs. 200.

Schalbaar. *Wereldkundig.* KIL.

Schalbijter. *Horzel, paardevlieg.* KIL.

Scalie. *Lei.* Wdb. op BREDERO en U. W.

Scalc, schalc, schalck. Oorspronkelijk had dit woord de beteekenis van *slaaf, lijfeigen.* MEYER, KIL. Later is die beteekenis overgegaan tot *knecht, huisknecht, dienaar.* KIL. Vanwaar zijn voortgekomen *maarschalk*, dienaar van de paarden, of opziener van de stallen, *godschalk*, dienaar van God.

Alse een prince wan wijch upt velt,
Tfolc, datmen te live helt,
Dat hiet hi verdomen
Ende vercopen omme ghelt:
Dits tfolc, datmen eyghijn scelt,
Ende men scalc hoert nomen.
Dr. VERWIJS, Wapene Martijn, bl. 25, vs. 529.

Scalc. Verder heeft het als Znw. de beteekenis gekregen van een *loozen, doortrapten deugniet* en *bedrieger, misleider.*

Sint scalke droeghen overeen,
Dat neen was ja en ja was neen, enz.
Dr. VERWIJS, Wapene Martijn, bl. 5, vs. 92.

Die s c a l c hout boesheit over spel,
Hi pijnt, hoe hi doghet smale.
Ibid. bl. 6, vs. 122.

Zie nog RUUSBR. Brul. bl. 2. Reg. 11; Alex. B. VII, vs. 148; Rein. door Dr. JONCKBL. vss. 940, 1787.

Scalc, schalc, schalck. 1) Bijv.nw. *Loos, bedriegelijk, slecht, sluw.* KIL.

Ghierich, vrec ende onghestade,
Sere onreine ende s c a l c van rade.
Lsp. B. I, C. 48, vs. 60.

Dit en is ghene wijshede,
Maer het is een s c a l k e valschede.
Ibid. B. III, C. 2, vs. 64.

Zie ook HILDEG. Ged. bl. 150, vs. 12; VONDEL, door V. L. IV, 593, vs. 1177.

2) *Slim, schrander, geslepen.* KIL.

3) *Boos, boosaardig.* Het sal meer ghenoghen te wonen mit enen libaert ende mit enen drake, dan te wonen mit enen s c a l c k e n wive. Bijb. van 1477, Jesu Sirach, cap. XXV, vs. 20.

Scalk. *Verborgen.* Dat niement van buyten Bruessele binnen der vryheit van Bruessele priemen, noch dagghen noch s c a l k e messe dragen en sal. Stadsordonnantie van Brussel, van het jaer 1360, voorkomende in het Belg. Mus. VII, bl. 310.

Die nacht ende dach daer op schulen
In s c h a l k e n laghen ende in kulen.
Mloep, B. I, vs. 1814.

Schalckaard. *Doortrapte bedrieger.* KIL.

Scalke nering. *Oneerlijk bedrijf, oneerlijke geldwinning.*

Ghiericheit bringhet gherne voort
Perseme, roof, diefte en moort,
Ende alle s c a l k e n e r i n g h e n,
Die den mensche ter hellen bringhen.
Lsp. B. III, C. 16, vs. 55.

Scalkelike, schalkeleke. Bijv.nw. *Laag, gemeen.*

— Up sinen dach, dats mere,
Ghinc soe ten s c a l k e l i k e n werke
Ende ne ginc niet te sire kerke.
Leven van Ste Franc. vs. 9519.

Scalkelike, schalkeleke. Bijw. *Op eene listige, looze wijze.* KIL.

„Vrouwe", seitse, Edea, „hoe wel condi
S c a l k e l e k e spreken, dunct mi wale.
Biblioth. 2e Afl. bl. 67, vs. 1771.

Schalken. *Huichelen.*

Nu sallicken dus instrueren
Dat hi hem setten sal te weren
Om te scalkene kerstenheit.
Taalk. Mag. IV, 32. vs. 136.

Scalckenaer. *Potsenmaker.* KIL. Zie **Schalknarre.**

Scalkernie. *Slavernij, dienstbaarheid.*

Die ons met zinen bloede wilde
Loessen van des duvels ghewelt,
Die ons in scalkernien helt.
Dboec vanden Houte, bl. 34, v. o.

— de Spiegele der Hystorien,
Die ons toeget, hoe God can vrien
Den mensche van des viants scalkernien.
MAERL. Sp. II: II P. I B. Inl. vs. 31.

Scalkernye. *Loosheid, bedriegerij.*

Sy en nemen niet in hoer partie
Boeven ofte schalkernye.
HILDEG. Ged. bl. 42, vs. 138.

Zie nog ibid. bl. 173, vs. 183.

Schalckhaftich. *Loos, listig.* Wdb. op BREDERO.

Scalcheit. 1) *Sluwheid, loosheid, slim bedrog.*

Om dathi can subtijllijc spreken,
Ende met groter scalcheiden
Sijn saken wel can beleiden,
Ende bedectelijc can bringhen voort.
Ibid. C. 2, vs. 55.

Maer de scalkeit van sinen wive
Wille, dat al achter blive,
Want sijt altemale ontslouch.
MELIS STOKE, B. II, vs. 1375.

2) *Boosheid, boosaardigheid.* Eens wijfs scalcheit verwandelt haer aensicht. Bijb. van 1477, Jesu Sirach, Cap. XXV, vs. 21.

3) *Bederf, onteering, schennis.*

Ende si riepen met swaren mesbaren:
„Ay ridder, die den scilt wech draeget,
Wat eeren hebbedi bejaeget
Dat gi ons hebt onteert nu,
Ende wi onthervet sijn bi u
Ende in drove scalchede gedaen."
Lanc. II, vs. 16684.

Want, lieve here, bi desen done
Sal die gygant gaen uten prisone,
Ende destrueren al dit lant mede,
Ende setten in swaerre scalchede,
Alse hi hevet gedaen anderwerf.
Ibid. vs. 16981.

Zie verder ibid. vss. 16984, 22074; MAERL. Sp. H. II P. I B. III, vs. 68.

4) *Ondeugd.*

Die scalcheit es hem binnen gheboren.
Rein. door Dr. JONCKBL. vs. 1795.

5) *Listige, doortrapte streek.* KIL.

Scalcknarre. *Hofnar, spreeuw, spotvogel.* KIL.

Schalle. *Schel, bel.* Ibid.

Schallen. *Klinken.* MEYER.

Schalmen. *Het vel afstroopen, van de schors, schil* of *bast ontdoen.* KIL. MEYER.

Schalongie, schaloenien, schalonie. Zekere soort van uie, waarschijnlijk *sjalotten.* Fr. *échalotte.* Zie KIL. Volgens PL. zou het *knoflook* zijn, doch deze verwart het knoflook met de sjalotten. Hy telt zich dan onder ajuyn, die geen schalongie of bies-loock weerd is. DE BRUNE, Banck.-Werck I, 47.

Schaloos, schaeloos. *Met schade, beschadigd.*

Nooh deed ick — — — — —
Uw vloot, die schaeloos was, vertimren en kalfaeten.
WESTERBAEN, Ged. I, 150.

Gelijck de stuerman, die, wanneer sijn schaeloos schip
Word van de Noorde wind gedreven na een klip, enz.
GROEBE, Versch. Ged. II, 152.

Zo draa mijn bliksem weer versmeet is,
Die vry wat schaaloos is geraakt,
Door hem al t' onbezuist te werpen, enz.
FOCQUENBROCH, ed. 1709, I, 471.

Zie nog ibid. II, 30.

Schaltiaer. *Schrikkeljaar.* KIL.

Scamde. *Schaamte.*

„Hebdijs scamde"? sprac die naen doe.
Lanc. II, vs. 24723.

Scame. 1) Hetzelfde.

Hi soude wanen over waer
Dat ment hem al openbaer
Mochte verwiten, alst also quame,

Daer hi hebben mochte s c a m e.
MELIS STOKE, B. VII, vs. 1000.
Dat ne lieten si dor ghene s c a m e.
Ibid. B. VIII, vs. 392.

2) *Schande*, *eerbezoedeling.*

— — — — — — es dan
Die coninc Claudas soe hovesche man
Dat hi woude datmense mi name
Mijns ondancs, dat ware s c a m e.
Lanc. II, vs. 26333.

Meer ons dwinct in onsen zin
Te zoukene der zielen gewin,
Dan tgewin vanden lechamc,
Hier omme doe niemene andren s c a m e.
Lev. van St. Franc. vs. 4214.

Zie nog Lanc. II, vs. 46449.

Schamel. Zie **Schaemel.**

Scamel, schamel. 1) *Ingetogen, zedig.* Paus Clemens die seste was milde, goedertieren, s c a m e l ende genadich. Cort Chron. achter de Klerk u. l. L. bl. 227.

Oetmoet maect ons goedertieren,
S c h a m e l, hovesch ende milde.
HILDEG. Ged. bl. 86, vs. 177.

Zie nog Dr. VERWIJS, Van Vrouwen ende van Minne, bl. 61, vs. 25.

2) *Nederig.*

Die s c a m e l is, in dienste bereyt,
Die doechdentlijck na eren steyt.
Mloep, B. II, vs. 2159.

3) *Eerbaar*, *kuisch.*

Ende Elysabeth die vrouwe ontfinc.
Soe decte hare der maende vive,
Na die voere van s c a m e l e n wive.
Rymb. vs. 21076, var.

4) *Ongelukkig*, *ellendig.* Wdb. op BREDERO, KIL.

Scamel. *Voetbankje.* Som van dese cropen derwert op s c a m e l e n ende die ander ghingen op stocken. Pass. Somer St. 1489, fo. clxxxij, a.

Schamele. *Beschaamde, bedeesde.* De s c h a m e l e ende midele (vermijder, die niet durft), gaet altyts ydele. MEIJER, Oude Ned. Spr. bl. 71.

Schamelen, schaemelen. Werkw. Het beurtelings op en neer trappen van den wever, bij het weefgetouw, om de draadspanning telkens van stelling te doen veranderen. KIL.

Scamelheit, schamelheit. 1) *Schaamte.*

Die Joeden worden sterc ende stout,
Gheliker wijs so worden bout,
Die Romeyne van scamelheden.
Rymb. vs. 28539.

2) *Eerbaarheid, kuischheid, ingetogenheid.*

Daer der Walewein lach upt pavement
Liep soe tote hem met ghenent;
Ne waer dat hare die scamelhede
Een wedertrecken gaf tier stede,
Soe hadde thant den ridder van prise
Ghehelst, ghecust in menegher wise.
Walewein, vs. 7861.

Uut scamelheden coomt voort
Al datten doochden behoort.
Lsp. B. III, C. 2, vs. 83.

Scamelheit. 1) *Mannelijke schaamdeelen.*

Die manne draghen cledere mede
Cort tote hare scamelhede.
Het Boec vander Wraken II, vs. 459.

Hy scheurde een tack, dicht van bladeren overvloedich,
Zijn schamelheyt te decken.
COORNHERT, Odyss. 1606, I, 38, v°.

2) *Vrouwelijke boezem.*

Vrouwen draghen cledre lanc,
Daer si in sijn ghepranct,
Datmen daer dore merct ghereyt
Die vorme herre scamelheyt.
Ibid. vs. 463.

Scamelic, scameleo. 1) *Schandelijk.*

Wat holpt al vertelt
Die scamelike sonden ende die zwaer,
Daer si in was XIIII iaer?
Beatrijs, vs. 465.

Jan, die clene scande
Hadde, dat hi voor die viande
So scamelekc was geweken,
Hi ghinc smeeken ende spreken.
Rymb. vs. 30069.

2) *Beschaamd, op eene beschaamde wijze.*

Doe so gaf hi een versiken
Met swaren ghepeinse s c a m e l i k e,
Ende sprac zeere bloedelike, enz.
Dr. VERWIJS, Bloeml. III, 10, vs. 61.

3) *Zedig.*

— Zedighe mannen, die tallen tijden
Entelick mitten vroukijns lijden
Ende verbeyden langhe daghen
S c h a m e l i c k nader vrouwen behaghen
Ende bidden altoes huefschelic voirt,
Dier bede sal emmer sijn ghehoirt
Mloep, B. II, vs. 1154.

Wes doch heymelic wert ghesondicht
Ende den luden onghekondicht
Ende houdent s c a m e l i c verholen
Als sy ymmer sullen dolen,
Daer is doch te lijden mede.
Ibid. B. IV, vs. 615, var.

4) *Schaamteloos.*

Vername hi an sine vriendinne
Of an sijn wijf teenigher stonde,
Dat soe elre minnen begonde
Ende vercore ander lief,
Of adde ghecoren na haer gherief,
Daer omme en sal hise lachteren niet
Of scelden, wat sijns ghesciet,
Ende saelt hoveschelike ghedoghen.
Al ware oec, dat hijt met sinen oghen,
Daer hi quame teenighen daghen,
Haer s c a m e l i k e ligghen saghe
Met haren vrient int grote quaet,
Nochtan soudi, dat verstaet,
Sine oghen keeren elre waert.
KAUSLER, Die Rose, vs. 8932.

5) *Vreesachtiglijk* volgens BRILL, *beschaamd* volgens VERWIJS.

Die moone s c a m e l i k e lach.
Met vele groter zorghen,
So haddi hem gheborghen
Onder eene scipbanc.
Ste Brandane, vs. 1070; Dr. VERWIJS, Bloeml. II, 10, vs. 350.

Scamelicheit. *Schaamdeelen.*

Noe dranc wijn ende daer mede
Vergat hi sine s c a m e l ij c h e d e.
MAERL. Sp. H. 4o. ed. III P. I B. XLI, vs. 18.

Doe wasic droeve ende in wanhopen;
Ende bem ter wostinen gelopen,
Dolende al ommetrent.
Doe vandic aspis een serpent,
Dat settic an mine s c a m e l i c h e d e,
Dat mi bete ende ic daer mede
Mijn lijf ende.
Ibid. III P. III B. XXX, vs. 95.

Doch dedem devel sulke pine,
Dat men hem ten selven tiden
Sine s c a m e l i c h e i t af moeste sniden.
Ibid. XXXVIII, vs. 18.

Scamenes, scamenis. 1) *Schaamte.* Zie **Scaemenesse.** 2) *Schaamdeelen.*

Sine hersenen in olien ghesoden,
Dit doet al evel ghenesen
Dat aen smenschen s c a m e n e s s e mach wesen.
Nat. Bl. B. II, vs. 1345.

Schamffelen. Zie **Schampelen.**

Schamp. *Einde, slot.*

S' daechs sat ick en weefde de webbe groot en rad,
By nacht lost ick die weer, opt lichten vande lamp.
Dit duerde heel dry jaren dat ickse lavuyt gaff
En als nu oock het vierde had bynae zijnen s c h a m p.
COORNHERT, Odyss. 1605, II, 100.

Schamp, scamp. 1) *Schimp, hoon, bespotting, smaad.*

Hine hout altoos met mi sijn spot,
Ghelijc of ic ware een sot;
Want hem dinct in sinen sin,
Dat ic niet beters waert ne bin
Danne hi dus spiet omme minen s c a m p.
Walewein vs. 1459.

Diet dede hout met mi sijn spot,
Ghelijc of ic ware een sot,
Ende pijnt altoos om minen s c a m p.
Ibid. vs. 1833.

2) *Onteering*, *schande.*

Met groter smerte, met swaren slaghen,
Hevet daer ene partie ghevaen
Ysabelen, ende na mijn verstaen
So wilden sise metter jacht
Wech leden ende hebse vercracht;
Maer dat daer was te diere noot
Een edel man die dat verboot.
Hi seide hine soude in ghenen kere
Ghedoghen, duer alre vrouwen ere,
Datmen hare dade sulken s c a m p.

Walewein, vs. 9001.

3) *Leed*, *onheil.*

Ic dede hem bernen af dat haer,
So dat hem die swaerde cramp.
Sint dedic hem meerren s c a m p
Upt ijs, daer icken leerde visscen,
Daer hi niene conste ontwisscen.

Rein. door Dr. JONCKBL. vs. 1508.

God hoede ons voer sulken s c h a m p.

Mloep, B. IV, vs. 424.

Schamp, scamp (Sonder). 1) *Zonder beschaamd* of *verlegen te zijn*, *ronduit.*

Doe sprac Reinout s o n d e r s c a m p:
»Ongedeelt ware dese camp.

Reinout, vs. 1144.

2) *In ernst*, *zonder spot*, *zeer zeker.*

Ic hebbe tote noch verdaget den camp,
Gi sultene nu hebben s o n d e r s c a m p.

Lanc. III, vs. 17787.

Torec seide: »Here, s o n d e r s c a m p
So nonseegic niet den camp,
Onser een ontguldet metten live
Eric hier in gevangen blive."

Ibid. Vs. 25469.

3) *Met eere*, *zonder schande.*

Wie so verwint s o n d e r s c a m p.

MAERL. Sp. H. 4o ed. III P. V B. LII, vs. 14.

Schampe (In). *In spot*, *al spottende*, *spottender wijze.*

Also wel als dit wyf i n s c a m p e seide.

Pass. Somer St. 1489, fo. ccxlv, a.

Schampelen. 1) *Van den rechten weg afdwalen*, *afwijken*. KIL.
2) *Strompelen*, *struikelen*. Ibid. en MEYER.
3) *Vallen*. KIL.
4) *Afschampen*.

Doe hief hi tswert ende sloucheu boven
Opten helm, het ware gheclovcn,
Coyfie ende hoet altemale,
Ne ware dat s c a m p e l d e dale
Ende macctem int been ene wonde.
Limb. B. VIII, vs. 680.

Entie slach s c a m p e l d e godeweet
Soe dat hi mi int herte sneet.
Ibid. B. XI, vs. 303.

Zie nog Karel de Gr. Fr. II, vss. 496, 751, 3818, 4334; BLOMM. Oudvl. Ged. I, 19, vs. 1561; Walewein vs. 2092.

Schampeling. *Strompeling*, *struikeling*. MEYER.

Schampeljoen. *Exemplaar*. KIL. Wdb. op BREDERO.

Om ze een nieuw fatsoen
Te geven, diend' 'er wel een ander s c h a m p e l j o ë n,
Daar ik geen kans toe zie.
OUDAAN, Gedichten, bl. 198.

Schampeljoen. *Snij- en steekmes*. KIL.

Schampelture. *Oneer*, *schande*, *smaad*. Ibid.

Schampen. *Krabben*, *krauwen*, *klouwen*, *schrappen*. Ibid.

Schampen. *Bits van zich afspreken*.

— — — indienje wilt een rechten peyl bekomen
Wat bode dient gemijdt, of aen te sijn genomen,
Siet hier een kort beworp, dat u in dit geval
Ten dienste van het huys den wegh bereyden sal.
Schout al het dienstbaer volck, dat van den nijt gedreven
Kan s c h a m p e n na de kunst, en dwersse nepen geven.
CATS, door Dr. v. VL. I, 494, a

Schampen. *Heengaan*, *schuiven*, *verdwijnen*, *vertrekken*.

Govert, ick verschrick van Kampen,
Vechten, drincken en slampampen,
Razen, buldren, trappen, trampen,
Dat gespuis aen boord te klampen.
Maegh en darmen vol te stampen,
By de kaers, of by de lampen,
Hier uit spruiten duizent rampen,

Hooftpijn, zinkingen en dampen,
Zenu-krimpingen en krampen,
Wilt ghe blijven? ick gae s c h a m p e n.
VONDEL, door V. L. VII, 617, vs. 10.

— wie verhaelt met lust het worstelen en kampen,
Waerin hy schendigh uit het worstelperck most s c h a m p e n?
Ibid. XI, 583, vs. 8.

Waer ick den meester speel, daer moet dat vercken s c h a m p e n,
Dat niet als twist en broeit, als krygs- en oorlogsrampen.
J. DE DECKER, Rym-Oeff. I, 172.

Zie nog L. SMIDS, de Debousjant, 1686, bl. 64.

Schampen. *Stooten.*

Door keyen tegens een te s c h a m p e n
Straks vuur te hebben by der hand.
FOCQUENBROCH, Ged. ed. 1709, I, 78.

Schampen. *Uitglijden.* PL.

Schampen. 1) *Schempen*, *schimpen*, *beschimpen*. Een bedroefde klachte der Joden in Babel, over het s c h a m p e n en spotten harer vyanden. St. Bijb. Ps. CXXXVII. Inh.

Wie ziet zich zat, die ziet hoe Goddelyck ick brom
Als ick dus 't wieroock blaeck in 't heyligh heylighdom?
Wanneer myn borstgesteent', met d' aenghesteken lampen,
En d' heylige golven van 't heet altaer schynt te s c h a m p e n?
VONDEL, door V. L. II, 48, vs. 26.

2) *Hoonen*, *lasteren*, *smaden*. KIL

Schamper. 1) *Woelziek*, *kwaadwillig*. NIJH. Ged. VI, bl. 480.

2) *Bits*, *smadelijk*. KIL.

Schamperachtig. *Eenigszins smadelijk.* Ibid.

Schamperheyd. *Smaad*, *hoon*, *beleediging*. Ibid.

Schamperlick. 1) *Op eene geile wijze.* Ibid.

2) *Smadelijk*, *onbeschaamd* Ibid.

Scampie. *Schimp*, *hoon*, *smaad.*

Hi moest hebben uter stede
Der meester Heren ene pertie
Te gisele, dat si gene s c a m p i e
Op mi en selen doen.
VELTH. Sp. H. f°. 330.

Levic, si sullent noch becopen,
Hare overdaet ende hare s c a m p i e.
Rein. door Dr. JONCKBL. vs. 2043.

Schampigh. 1) *Geil.* KIL.

2) *Smadelijk, onbeschaamd.*

Schandalesie. *Aanstoot.* O heer Jesu Christe, mijn coninc ende mijn God, com ende verdrijf wt dinen conincrijc, dat is wt mijnre sielen, alle s c a n d a l e s i e, dat is al oneffenstotinghe, ende regnier in haer du alleen! VAN ITERSON, Stemmen, bl. 35.

Scandaliseren. *Verontwaardigen, beleedigen.* Wairt dat de lude de doecht niet en saghen, want wy daertoe verbonden sijn, sij souden g h e-s c a n d a l i s e e r t werden, ende houden ons voir overtreders. Ibid. bl. 75.

Schande, schende. 1) *Leed, pijn, smart.*

Si stiet den hont in sijn lancken,
Soe dat hi mochte hebben s c a n d e.
Belg. Mus. X, 33, vs. 68.

2) *Onheil.*

Doe souden si lopen int ander ende,
Des hem gheviel grote s c e n d e
So dat de scoude bleef versonken,
Ende si binaer alle verdronken.
MELIS STOKE, B. X, vs. 558.

3) *Oneer.*

Dus voeren si te Vlaendren waert,
Ende hadden beiaghet ande vaert
Lettel eren ende vele s c a n d e n.
Ibid. B. VIII, vs 1361.

4) *Schade.*

Daghobrecht — — — —
— maectene, voer sijn s c a n d e,
Overste raet van sinen lande.
Brab. Yeesten, B. I, vs. 395.

Schande (Te) maken. *Verminken, verwoesten.* Wdb. op HOOFT.

Schanden (Van). *Uit vrees, uit schaamte.*

Haddict v a n s c a n d e n niet gelaten,
Ic hadde wonders meer gewrocht.
Taalk. Mag. III, 176, vs. 175.

Schanden (Ter) brenghen. *Vernielen, verwoesten, verslinden.*

Den Herder eyndelijck ontwaeckte als uyt den slaep,
Als hy van dagh op dagh ontbloot van menigh schaep,
De koye al stil beloerde, en zagh hoe 's Wolven tanden
Zijn kudde in 't stil verslond en b r a c h t gheheel t e r s c h a n d e n.
VONDEL, door V. L. I, 517, vs. 10.

Schandeel. *Kwaadsprekende vrouw.* KIL.

Schandele. *Ergernis.* Vlie achter mi Sathanas, du best mi ene s c a n d e l e. MEIJER, Lev van Jezus, bl. 108.

Zie nog ibid. bl. 115.

Schandelen. *Schandvlekken, tot schande brengen.*

So men meer met hem wandelt
So men meer wort g h e s c a n d e l t.
Lsp. B. I, C. 22, vs. 78.

Ende eest dat u viant verstaet
Ende vernemt uwen raet,
Soe moghedine wel verwandelen
Sonder u selven te s c a n d e l e n.
Dietsche Doctrin. B. II, vs. 1240.

Scandeleren. *Schande aandoen, te schande maken.*

Nochtan was Cristus zeker das
Datten Judas verraden zoude;
Nochtan so en woude
Hi Judas, wats gheschiet,
Dat sacrament wederzegghen niet,
Om dat hine niet en woude blameren
Vore dandere, ende s c a n d e l e r e n.
Lsp. B. II, C. 38, vs. 16. var.

Dat ghi onsen gode aldus blameert
Ende u selven s c a n d e l e e r t.
Biblioth. I, 122, vs. 1058.

Scandeleus. *Schandelijk, eerloos.* Wdb. op BREDERO.

Schandeloos. Hetzelfde.

Maer 't is te s c h a n d e l o o s, en strijd met al mijn' daeden,
Dat ick ben omgekocht, om 't leger te verraeden.
VONDEL, door V. L. II, 367.

— — Paris, die, soo s c h a n d e l o o s, onkuysch,
Veroorsaeckt heeft 't bederf van sijn doorluchtigh huys.
Ibid. II, 385.

Schandmaele. *Schandvlek.* KIL.

Schane. *Scheen.* Ende voorts in de stede van Sagittarius, Capricornus, Aquarius ende Pisces, heeft de H. Roomsche Kercke S. Burgaert, S. Rochus, S. Quintinus, S. Jan ende andere meer verkoren, welke de Dgyen, de Knyen, de S c h a n e n ende de voeten te regeeren hebben. MARNIX Byen-korf, 1645, bl. 172.

Scanfelen. *Afschampen, zijdelings afwijken.*

Tswaert s c a n f e l d e ende ghinc uut.
Walewein, vs. 2092.

Schansen. *Stapelen, opstapelen.*

De lijven dikgespiert der reuzen groot en grof;
Die lomp en overdwaalsch, Saturnus hooge hof,
Met kracht van armen zwaar, te meestren zich vermatten;
En schansten bergh op bergh, aan hemelhooge katten.

HOOFTS Ged. door BILD. I, bl. 123.

Schantse. *Takkebos.* KIL.

Schantse. 1) *Bolwerk, schans.* Ibid.

2) *Borstwering.* Ibid.

Schantsen. *Omschansen, beschansen.* Ibid.

Schap, schape. *Vorm, fatsoen, maaksel, gedaante.* KIL. Eng. »*shape*".

Schap. *Spint, etenskas, spijskamer.* KIL. MEYER.

Schap. *Klein kastje in den muur.*

Scapelkijn. *Schaapje.*

Op ene heide dat hi siet
Van verren hoeden scapelkine.

Ferguut, vs. 3281.

Scaper. *Schaapherder.* MEYER.

Sixtus, dierste die soe hiet
Wart nu paus, alsoemen siet.
Romein was hi, eens scapers sone.

Lsp. B. II, C. 44, vs. 131.

Eens scapers dochter, die es rike,
Mach van .M. kiesen enen.

Dietsche Doctr. B. II, vs. 2212.

Scapijn. *Schapen* of *van een schaap.*

Dan nem een vel scapijn,
Ende smeer ghont op die vleesch side,
Et es best uut allen stride
Der borst dan iet wesen mochte,
Want niet maectse so sochte.

Biblioth. VIII, 159, vs. 630.

Schaplaris, scapularis, scappularijs. *Zekere schouderbedekking, die voor priesters eene breedte had van slechts omtrent een voet, maar voor leeken somtijds ten voeten toe afhing en van eene daaraan genaaide kap of caproen voorzien was.* KIL.

Als aen haren scappularijs
Gebrac een cappruen in eengherwijs, enz.

Ste Christine, vs. 823.

Een roc die altemale was wit

Ende een witte s c a p p u l a r ij s,
Die haren lichame in alre wijs
Bedecte toten voeten toe.
Ibid. vs. 841.

Schappel. *Kroon, krans, lauwerkrans.* KIL.

Schapperlinck. *Stuk, brok, afsnijdsel, splinter, spaander.* Ibid.

Schappigh, schappelick, schappelijck. 1) *Welgemaakt, goed van vorm.* Ibid.

2) *Betamelijk, fatsoenlijk.* Ibid.

Schapra, schappra, schappraede, schappraei, scapprei. In het algemeen *kist* of *kast.* Bij toepassing, *etenskast, spint, voorraadkamer.* Ses sleutelen, waer mede dat sy soude alle de s c h a p p r a e y e n der Schrift op ende toe sluyten. MARNIX, Byenkorf, 1645, bl. 54.

Zie ook ibid. bl. 56 en 150.

O volle s c a p p r e l e n (lees s c a p p r e i e n) wtrespende van den enen totten anderen! VAN ITERSON, Stemmen, bl. 35.

— — — terwijl de burgeryen,
Van d' eene aen d' andre weeck, by deze merckt gedyen,
En kelder en s c h a p p r a, met opgepropten schoot,
Bezorgen, als de mier haer hol, voor hongersnoot.
VONDEL, door V. L. VI, 665, vs. 143.

Schard. *Breuk, gat, bres, opening.* Zie **Scaert.**

Scarde. *Schrede.*

Doe quam des swarten ridders paert
Ende slouch na den vos; haddine gheraect
Te pointe, hi haddene sere mesmaect;
Doch deettene vlieghen in dat gras
Drie s c a r d e n varre, so dat hi was
Al in onmacht ende verdovet.
Walewein, vs. 9824.

Schardeyn. *Sprot.* t' Huys en hebben zy zoo veel niet als een s c h a r d e y n, en daer willen zy een vette kapoen — — — hebben. J. DE BRUNE, Banck.-Werck, I, 118.

Witte Spierijnck en s c h a r d e y n.
HONDIUS, Moufe-schans, bl. 239.

Schare. Zie **Schaere.**

Scare. Quid?

Nu verstaet wat ghi horen selt,
Van Jacob van Maerlant een ghescelt
Dat hi doet op loghenaren,

Die saghen dichten ende s c a r e n.

Brab. Yeesten, B. II, vs. 4119.

WILLEMS wil dit woord verklaren door *schaerwerk*, maar ook dit woord is duister en komt in geen onzer woordenboeken voor. Verder zegt hij: wij zouden het nu een *knoeiwerk* noemen. Een en ander is weinig aannemelijk. Ik zou eer denken dat s c a r e hier hetzelfde is als s c e r e, dat is *spotternij*, *scherts*, en bij uitbreiding: *beuzeling*. Heeft deze gissing grond, dan zouden de vier bovenstaande regels, in proza overgebracht, zijn als volgt: Nu zult gij van VAN MAERLANT een uitval hooren tegen leugenaren en hen die zich met fabelen en zotternijen ophouden.

Scarf, *Scherf*. KIL

Scarf. *Scherp*.

Die wetsteen es van hem selven stomp,
Ende maect menech wapen s c a r f.

.X. Plaghen, vs. 53.

Scarcote. *Kleed*, *rok*, *overkleed*. Fr. *surcot*. Hi heeft mi ghecledet enen s c a r c o t e dat gheweven is van goude. Pass. Wijnterst. f°. clxxxj, c.

Scharluyn, schorluyn. 1) *Potsenmaker*, *hanssop*. KIL.

2) *Kwast*, *ondeugend mensch*, *schoft*.

Al waer uw bed-genoot met roovers aengespannen,
Al wort hy uyttet lant om eenigh quaet gebannen,
Al is hy fun of schelm, s c h o r l u y n, of opperdief,
Al haetje zijn gebreck, hy blijft uw weerde lief.

CATS, door Dr. v. VL. I, 400, a.

Scharmutsen. Zie **Schaermutsen.**

Scharnewever. *Soort van kever* of *schaalbijter*. KIL.

Scharp. 1) *Streng*.

— — — Had dese here
S c h a r p e r ghewesen dan hi was.

MELIS STOKE, B. X, vs. 789.

Ende als hi ooc sat in tgherechte,
Ne was niemen s c a r p e r no wreder.

Rymb. vs. 10785.

Zie nog ibid. vss. 11652, 12780.

2) *Schriel*, *karig*, *zuinig*, *vrekkig*. Wdb. op HOOFT.

3) *Schrap*, *krap*, *bekrompen*. Wdb. op BREDERO.

4) *Nauwlettend*. Ibid.

Scharpe, schaerpe, scerpe. *Zak*, *buidel* in het algemeen, somtijds ook *reiszak*, en *balzak*, als in:

Ende die s c a r p e, die hem gaf

Nature, die hare wel verstaet,
Van enen velle ende sonder naet,
Die s c a r p e en was oec niet te waren
Idel, want daer binnen waren
Twee welgemaecte hamerkine.

Dr. VERWIJS, Die Rose, vss. 14184 en 14187.

Scharpelijk. *Gestreng, op het strengste.* Wdb. op HOOFT.

Scharpheit. *Gestrengheid.* Ibid.

Scharpoirdich, scarpordech. *Scherpgepunt.* Nieman, die geen poirtere en es, en sal mogen s c a r p o i r d i c h mes draghen. Belg. Mus. VII, bl. 301. Wie enen knijf ofte s c a r p o i r d e c h mes — — — op yemene trocke — — — hi waers om thien pont. Dr. v. VL. Prozast. bl. 2.

Scharrebeenen. *Strompelend, sleepvoetend voortgaan.* Het strijken, s c h a r r e b e e n e n en biesbouten gheeft hen haast meer werx, dan enz. J. DE BRUNE, Jok en Ernst, bl. 87.

Scharrel. Schimpwoord voor *schraper, geldgierige bedrieger.* S c h a r r e l, dat je stukjes bekent waaren, je mogt sidderen en beven. G. TYSENS, De weergaloze Bedrieger ontmaskerd, bl. 33.

Zie nog bl. 41 en 47, en Uitvaart van Slingerpoot, bl. 24.

Scharren. *Krabben, schravelen.* KIL. Als de hinnen voorwaarts s c h a r r e n, zal men volmaeckte vriendschap hier op aerden vinden. J. DE BRUNE, Banck.-Werck, I, 245.

Schars. *Scherts.* Wdb. op BREDERO.

Scharssen. *Krabben, opkrabben,* zoo als de hoenders.

Als d' hoenders s c h a r s s e n vooren uyt,
Dan meugt ghy maken zulck besluyt.

J. DE BRUNE, Spreeckw. 1636, bl. 292.

Schartelen. *Scharrelen.* Wdb. op BREDERO.

Scharven. *In kleine stukjes snijden, verdeelen, scheuren, tot scherven breken.* KIL.

Schat. 1) *Schatkist, geldkist.*

Minen s c a t willic onsluten.

Ferg. vs. 5070.

2) *Schatkamer.*

Dit vingerlijn sent hi up minne
Omme te wesene Coninghinne
Die joncvrouwe ontfinc dat
Ende leit in haers oems s c a t, enz.

MAERL. Sp. H. III P. VI B. IIII, vs. 52.

3) *Geld.*

Samson verminnede daer na
.I. scone wijf, hiet Dalida.
Doe quamen te hare die baroene
Van Philiste, omme Samsoene,
Ende baden daer sinen wive
Dat soe die cracht van sinen live
Besoeken soude, ende ondervinden,
Hoe sine mochten ghebinden;
Ende beloofden hare doe s c a t.

Rymb. vs. 8169.

Doe hi hem soud gheven woude,
Sach hi dat hem s c a t s ghebrac.

Ibid. vs. 18985.

Schatbaar. 1) *Achtbaar.* KIL.

2) *Gerekend.* Wdb. op HOOFT.

Scater. *Heraut?*

Om dit sende sijnen s c a t e r wt
Die Coninck van Ingelant

Extract uut een oude Chronijcke, ghedruckt in 1480, achter MELIS STOKE, ed. van der Does, 1620, vs. 11.

Schatschuld. *Eene schuld, op een bepaalden dag te betalen, zonder berekening van den intrest.* KIL.

Schattelick. *Achtbaar.* Ibid.

Schatten. *Brandschatten.*

Die roeckeloes wil heren, branden,
S c h a t t e n, roven ende panden, enz.

HILDEG. Ged. 252, vs. 82.

Schatten. *Geld afpersen.* Item so waeren een deel lichter knechten, die enen burger van utrecht g e s c a t en gevangen hadden. Verhandelingen van de M. v. N. L. I, 168.

Schatten. *Denken, zich voorstellen.* Alrie 't gadt uyt s c h a d t ick; eer den Icker sijn schoenen an het, isse haes op. S. COSTER, Teeuwis de Boer, 1633, bl. 1.

Ja, s c h a t ick.

J. NOOZEMAN, Beroyde Student, 1679, bl. 2.

Ic s c h a t sy iewaers in een camer gemuyt sy.

Marieken van Nymegen, bl. 15.

Schatten. *Beboeten.*

Niemant raeckt 'er in de stadt,
Als geschoren en g e s c h a t.

CATS, door Dr. v. VL. I, f°. 588, a.

Schaud. *Schuld.* KIL. bl. 572, Noot.

Schaude, schoude, schouw. *Schoorsteen, rookgat.* KIL.

Schaudeljaer. *Schrikkeljaar.* Nieuwe reeks van Werken van de M. v. N. L. IV, 203.

Schauwen, schouwen. *Aanschouwen.* KIL.

Scavack. *Zolder, zoldering, verdieping.* Ibid.

Scaveelen. *Weggaan, gaan strijken.*

Meugje mijn niet langer veelen?
Hoe na, moet ick mé schaveelen,
Lijck als Lammert flusjes dee?
Neen, gans-vijgen, 'k hou mijn stee.
VANDE VENNE, Belacchende Werelt, bl. 20.

'T is nou tijdt, ick wil schavelen.
Ibid. bl. 22.

Zie nog ibid. bl. 238.

Scaven. Hetzelfde.

Die meesterigge — — —
Ghinc scaven haerre straten.
Biblioth. X, vs. 645.

Scaven (Te lande weder). *Naar het vaderland terugkeeren.*

Ic wille te lande weder scaven.
Alexander B. VI, vs. 607.

Scaven. *Vluchten, wegsluipen.* KIL. Taal- en Letterbode 1870, bl. 237.

Maer teghen nacht ghinghen si scaven,
Die Vriesen, weder te haren wiven.
MELIS STOKE, B. II, vs. 222.

Mettien worde began hi scaven,
Ende Brune, hi volchde mede.
Rein. door JONCKBL. vs. 2794.

Schaven, schaeven (henen). *Schuiven, verdwijnen, heengaan.*

Doe sendde eerst wt den raven
Hine quam niet, hi ginc henen scaven.
MAERL. Sp. H. 8°. ed. I P. I B. XIV, vs. 2.

Si scoven henen, die vlien mochten.
Ibid. I P. IV B. XIX, vs. 34.

Schaven, schaeven. *Gaan panlikken, op eene onbeschaamde wijze trachten te schuimloopen, iemands gast te zijn.* KIL.

Schaverdijn, schavedijn. *Schaats.* PL. KIL. op Schaetse.

Schaverdijnen, schavedijnen. *Op schaatsen rijden.* Ende men reet daer op met Schauerdeynen. VAERNEWIJCK, Hist. van Belg. 1574, f°. 126. a.

De Stad geharnast, aan den voet,
Met ijsre vleuglen, vlieght te moet,
En schaaverdijnt voor wind voor by.
Dr. DE JAGER, Taalk. Mag. D. IV, bl. 683.

Schaevernack, schaeverneck. *Afval van het schaap.* KIL.

Schavernacken. *Schuimloopen.* Ibid.

Schavot. Alle *stellage,* ook *tooneel.* Ibid.

Schavotten, schavottéren. *Aan de algemeene spotternij blootstellen, aan de kaak stellen,* (bijv. op het tooneel). Ibid.

Schavuyt, schoef-wt, schaffuit, schuyfwt. *Nachtuil.* Ibid.

Schawe. *Schaduw.* Ibid.

Schebbig. *Schurftig.* Ibid.

Schedel. 1) *Schaal, schil,* in het dialect van Kortrijk *schotel.* Die den scedel vanden ogen wijt heeft. Belg. Mus. X, bl. 286.

2) *Deksel eens bekers.*

An den schedel ooc ghemaket was,
Hoe Juno, Venus ende Pallas
Enen appel vonden van goude.
Fl. ende Bl. vs. 642.

Opten schedel stont een carbonkelsteen.
Ibid. vs. 660.

3) *Kruin van het hoofd.* KIL.

4) *Scheiding van het haar.* Ibid.

5) *Cedel, ceel.* Ibid.

Sceden. 1) *Scheiden.*

Waer dat wi ons bewinden
In (d. i. Ic en) scede van u te ghere noet,
Ons en scede die bitter doet.
Beatrijs, door JONCKBL. vs. 311.

Nochtan ne wilde hi sceden niet
Vanden duvel diet hem riet.
Vanden Levene ons Heren, vs. 760.

Al haddise noch also verre geleit,
Geefse weder eer enich sceit!
Ibid. vs. 4824.

Maer enen scedic buten u,
Ghiereghe Judas, dat bestu.
Ibid. vs. 1900.

Maria sciet in hoghen ende blide
Van Gode.
Ibid. vs. 1500.

Zie nog verder: Lev. van St. Fr. vss. 1531, 4410, 4489; Lulofs Handb. bl. 124; Rymb. vss. 251, 976.

2) *Uitwijzen*, *beslissen*.

Ende alle recht na rechten s c e e t.
HILDEG. Ged. bl. 121, vs. 155.

Doe sprac Jepte: „God s c e e d e recht
„Van der dinc die men hier eest.
Rymbyb. vs. 7860.

3) *Vertrekken*, *weggaan*.

Doe Reinaert s c i e t uut Maupertuus.
Reinaert door JONCKBL. vs. 1431.

Isengrijn was so beraden,
Eer hi vanden hove s c i e t.
Ibid. vs. 1977.

Dus namen si oerlof ende s c h i e d e n.
HILDEG. Ged. bl. 62, vs. 65.

Met deser talen dat si s c h i e d e n.
VERWIJS, Bll. I, bl. 16, vs. 1.

Sed na desen danen s c h i e t.
Dboec vanden Houte, vs. 86.

4) *Storten*, *uitgieten*.

Tlant, daer hi zijn bloet in s c i e t.
VERWIJS, Bll. II, bl. 100, vs. 7.

Sceden van den live. *Sterven*.

En God hiet Moisese noochtan
Dat hi uptie van Madyan,
En uptie van Moab ooc mede,
Sinen lieden hem wreken dede
Eer hi v a n d e n l i v e s c i e d e.
Rymb. vs. 6275.

Schee. *Schoe*, waarin de slingeraars hunne worpsteenen liggen. Aant. op MELIS STOKE, D. III, bl. 281.

Scheede. *Grens*, *scheidspaal*. KIL.

Scheedelinck. *Streng*. Znw. Ibid.

Scheeden. *Scheiden*. Ibid. Want ic ben comen s c h e e d e n den sone van den vader en de dochter van der moeder. MEIJER, Leven van Jezus, C. 54. Die met mi nin es, hys ieghen mi, en die met mi nin ghedert, hi s c h e e d t. Ibid. C. 79.

Scheel. *Scheef*, *verwrongen*. KIL.

Scheel. 1) *Deksel.* Gheen zo slimmen pot, men vinter een scheel toe. SPIEGHELS Hertspieghel 1723, bl. 284. Zeekere kiste met een gat in 't scheel. HOOFTS Hist. bl. 147.

Want als het scheel niet wel en sluyt
De beste geur die vlieght 'er uyt.
CATS, door Dr. V. VL. I, 717, b.

Zie nog Belg. Mus. IV, bl. 86.

2) *Verschil.* Wdb. op HOOFT; U. W.

— — — maer 't scheel was hier gelegen,
Dat hy een Oorlogsman, ick vreedzaem was van aerd.
J. DE DECKER, Rym.-Oeff. II, bl. 166.

Dees heeft nu kans, nu die; nu kentmen naulijx 't scheel.
VONDEL, Verovering van Grol, D. I, bl. 22.

— — — O dat 's ien wijt schiel!
HOOFT's Warenar door Dr. DE VRIES, bl. 69.

3) *Ooglid.* Taalgids 1864, bl. 7. KIL. **Scheele van d' ooghen.**

Hoed'er in sijn' vochte schelen
Stadigh 't volle springh-Tij staet.
HUYGENS, Korenbl. I, bl. 29.

Scheel (Van) te zool. *Van top tot teen, van het hoofd tot de voeten.*

Van scheel te sool estroopt.
Swols Margrietje 1639, bl. 2.

Scheele. 1) *Kruin van het hoofd.* KIL.

2) *Scheiding van het haar.* Ibid.

3) *Schedel* (Hoofd). Ibid.

Scheelen, scheedelen. 1) *Verdeelen, afzonderen, afscheiden.* Ibid.

2) *Verschillen.* KIL. U. W.

3) *Eene scheiding in het haar maken.* KIL.

Scheelende. *Oneenig.* Maer werden scheelende om yets, dat elck gheerne nae sijn sin ghehadt hadde. VELIUS, Chroniick van Hoorn, bl. 37.

Scheel-hair. *Ooghaar.* KIL.

Scheelpriem. *Haarnaald.* KIL. op **Naelde.**

Sceem. *Schaduw.* In dien tiden die hi overlidet als een sceem. Bijb. van 1477, Prediker C. 7.

Scheem. 1) *Schemerend licht, glans.* Doe wi waren met alle onsen vaders in dat voorburcht der hellen ende der donckerheiden soe wordt daer een scheeme op ons, een godlike verwe der sonnen en een root coninclike licht. Passionael Somer Stuck, 1489, fo. iiij, c.

2) *Schaduw.* Ende genas die siecke mitten scheme van sijn lichaem. Ibid. fo. lxxix, c.

Sittende in duisternissen ende in die s c h e m e des doots.
Lev. v. Jezus, HS. 1498, bl. 10.

Ghy Tityr, legt hier plat onder de beucken-s c h e e m.
V. BEAUMONT, Ged. door TIDEMAN, bl. 30.

3) *Schim*, *spooksel*, *schaduw*, van daar *schemering*.

* Sijn dagen vergaen hier alle gaer
End' als een s c h e e m verdwijnen.
Souter Liedekens, Ps. 143.

Een mensch is eenen s c h e e m ghelijck.
Ibid. Ps. 38, vs. 5.

Scheem (Zonder). *Zonder smet.*

Die scone, witte, suvere doeken,
Die gi draget in 't gemeen,
Laet die bliven sonder s c e e m.
HALBERTSMA, Aanteek. bl. 255.

Scheemde. *Eerbaarheid, ingetogenheid, zedigheid.*

Seker ic segghe, dat cleyne s c h e e m d e
Was him beyden inden sinne,
Of die liefte was harde dinne.
Mloep, B. I, vs. 1692.

Met deser bloemen en sal hi doen noch wierroec noch olie, want en es gheen offer der eeren ochte der blisscap, maer der s c e e m d e n. RUUSBR. Tab. II, bl. 74, vs. 17.

Scheemde doen. *Schande aandoen.* Ende soe wie hem anders pijnde enigher Joffrouwe, Maecht ocht Vrouwenpersone te diffameren of s c h e e m d e te d o e n e. Vaderl. Mus. III, bl. 18.

Sceemele. *Ingetogene, zedige menschen.*

Wouter, sider dat heren lieten
De s c e e m e l e ende die verstieten.
Jans Teesteye, vs. 867.

Scheemer. *Schaduw*, *schimme*, *spook.* MEYER.

Scheemren. *Schitteren.* STARTER. Fr. Lusth. bl. 28.

Scheemrich. *Flauwelijk ziende*, *de beelden door gebrek aan licht verwarrende.* Wdb. op BREDERO.

Sceemt, **sceemte.** *Schaamte.*

Daer s c e e m t e ende eer soude sijn bekent:
Die giericheit verdrijft die s c e e m t.
HILDEG. Ged. bl. 4, vs. 30, 31.

Scheen. Contractie van **scheden.** *Scheiden.* Twerdt goedt s c h e e n, als tspel ten besten is. MEIJER, Oude Nederl. Spreuken, bl. 68.

En al waer ick (soo ghy seght) bevochten alleene,
Soo en begheir ick nemmermeer te s c h e e n e,
Van mijnen salichmaker ghebenedijt.
HOUWAERT, De vier Wterste, bl. 66.

Weet ghy niet dat Godt het caf sal s c h e e n uyt t' graen?
Ibid. bl. 85.

Peyst, peyst, als ghy sult s c h e e n uyt t' swerelts foreest.
Ibid. bl. 307.

Scheene (Kaes-schene). *Kaasvorm.* KIL.

Scheene, schelle, schinde. *Schil*, *omhulsel*, *vlies.* Ibid.

Scheene van het rad. *IJzeren band om een rad.* Ibid.

Scheene, spalcke. 1) *Band*, *zwachtel;* in het algemeen een plaat- of bladvormige uitgebreidheid. Ibid.

2) *Spalkhoutjes.* Ibid.

Scheene. *Bladen* of *plaatjes van metaal.* Wellicht ook van hout ter bekleeding. Ibid.

Scheene. Hetzelfde als **Scheme**, zegt KIL. Dit laatste woord komt echter bij hem niet voor. Het schijnt te beteekenen: *schaduwachtige plek*, en ook *het dak* of *de bedekking eener schaduwachtige plaats.*

Scheenen (Voor de) gesprongen. *Verweten* of *tegengeworpen.* Wdb. op HOOFT.

Scheen-sadel *Pakzadel*, *draagzadel.* Ibid.

Scheer. *Scherpe*, *snijdende punt.*

D'ontrampeneerde vloot — — —
Gesloopt, versand, gestrand, op riffen en op s c h e e r e n.
VONDEL, door V. L. II, 177.

Scheerdebeenen. *Op stelten loopen.* KIL. op **Schrijdbeenen.**

Scheerdraed. *Scheergaren*, *schering bij het weven.* KIL.

Scheere. *Schaar.* Ibid.

Scheere. *Ploegijzer*, *kouter.* Ibid

Scheere (Ael-). *Gaffel*, *waarmede de palingen uit een emmer worden opgevischt.* Ibid.

Scheeren. 1) *Scharen*, *vergaderen.* Te late, s c h e e r e n raet, alsmen te stryde gaet. MEIJER, Oude Nederl. Spr. bl. 84.

2) *Achten*, *schatten.* KIL. MEYER.

3) *Uitplunderen*, *plukken*, *uitzuigen* (van geld gesproken). KIL.

4) *Schertsen.* Ibid.

Scheeren, scheren. *Bereiden*, *in orde brengen*, *maken.* Ibid.

Scheeren. *Randen* of *boorden*, het Lat. *ora* bij Virg. Daer na komt

Ethon, zijn lijfpaert, zonder behangsel aen stappen, al schreiende, en het huilt groote tranen, die langs zijn s c h e e r e n afdruppelen. VONDEL, Eneas in proza, 1737, bl. 410, B. XI.

Zijn lijfpaert Ethon volght met eenen traegen voet,
En onbehangen, schreit, en huilt een vlaegh van traenen,
Die, langs de s c h e e r e n droef afdruppelende, elck vermaenen.
VONDEL, Eneas in versen 1660, bl. 486.

Scheeren, krabscheeren. *Scharen van een krab* of *kreeft*. KIL.

Scheeren den edelman. *Den edelman uithangen*. Ibid.

Scheeren den raed. *Beraadslagen*, *overleggen*. Ibid.

Scheeren den sot. *Voor zot spelen*, *den zot spelen*, *zich dom houden*. Ibid.

Scheeren den sot met iemanden. *Iemand voor den gek houden*. Ibid.

Scheeren de webbe. *Het weefsel in orde brengen*, *het web aanslaan*. Ibid.

Scheer-solder. *Schoorzolder*, (d. i. *vliering*). Ibid.

Scheerer. *Barbier*. Ibid.

Scheeriaer. 1) *Wolscheerder*. Dat Willem, Grave van Henegouwen, met syne brieven, gegeven in den jare 1304 verbod gedaan heeft, dat niemant, Beoosterschelde, Verwers, Vollers, Touwers, en S c h e e r j a e r s Ambacht doen mochte, dan alleen binnen der Stede van Ziericzee. HUYDEC. op MELIS STOKE, III, bl. 265.

2) *Snijder*. Bider scaer ende bider bijl worden ons beteykent drapennierres, volres, wevers, s c e e r i a e r s. V. VLOTEN, Prozast. bl. 83.

Scheering. *Gespannen kettingen* of *kabels*. Dat andre scheepen de voorste zouden involghen, en met hunne volle veirt de tweede s c h e e r i n g breeken. HOOFT's Nederl. Hist. bl. 912, reg. 4, v. o.

Het U. W. verklaart dit woord door *staketsel*.

Scheerlinck. *Scheerwolle*. KIL.

Scheerlinck. *Schering bij het weven*. Ibid.

Sceerne. *Spot*.

Menichfout was sijn gedochte,
Hoe hi vonde sulken raet,
Daer hi Bruun, den fellen vraet,
Te s c h e e r n e mede mochte driven.
Reinaert, door WILLEMS, vs. 545.

Sceerne (In). *Spotswijze*. Ende hi wart versmaedt en bespodt alse .i. doere, verordeelt, ghehalsslaecht ende bespouwen in sijn anschijn, ghecroent met doernen, anebeedt i n s c e e r n e. RUUSBR. Tab. II, bl. 99, reg. 8.

Sceerne (Te) maken. *Voor den gek houden.*

Ende die ghesellen in die taverne
Dese maecten mi al te sceerne,
So dat ic luttel dogheden leerde.

Jans Teesteye, vs. 1739.

Sceerne (Te) gedreven. *Ten spot gesteld.*

Hi ware genoech te sceerne gedreven.

Der Ystorien Bloeme, vs. 276.

Scheernen. *Schertsen.*

Si logen in die zale om dat:
Die coninc sceernde oec op hare.

VERWIJS, Bll. I, bl. 85, 449.

Sceerp. *Scherp.*

Tzwaert is sceerp aen beide syden.

HILDEG. Ged. bl. 209, vs. 158, var.

Scheers. *Scheermes.* KIL.

Tscheers qualic ghewet, den baert qualic ghenet.

MEIJER, Oude Ned. Spr. bl. 70.

— — — v woerdeken snidec
Als sceerse.

Belg. Mus. IX, bl. 97, vs. 1024.

Scheerse. *Scherts.*

Ende een graf met sceersen doen maken.

Lanc. III, vs. 2590.

Sceet. *Schede.*

Peter", seit hi, "nemt u swert
Ende steket weder in die sceet.

Vanden Levene ons Heren, vs. 2192.

Scheets, scheetsch. *Smalend, honend, afkeurend, beleedigend.*

Een yder sal my daar scheets lacchend op aansien.

BREDERO, Lucelle bl. 46.

Maar ze trok 'er mond hiel schief en scheets.

A. PELS, De verwaande Holl. Fransman, 1684, bl. 20.

Maer, Lief, het spijtich spreken
Noch dreutsche, scheetsche treken,
Of een stuurs wesen fel,
En voeghen niemant wel.

BREDERO, Gr. Lied-boeck, 1622, bl. 29.

Met eene s c h e e t s c h e lach gaet sy mijn lijden hoonen.
Id. Apollo of Ghesangh der Musen, 1615, bl. 62.

Scheets. *Scheuts, ruim.*

Dus lacht niet al te s c h e e t s.
VONDEL, door V. L. I, 694.

Sceeuwe. *Sneeuw.* VAN HEELU, Slag van Woeringen, vss. 3481 en 3507.

Scheeve ooghen. *Schele oogen.* KIL.

Scheeven. *Schimpen.* Ibid.

Schegen. 1) *Tegen*, voorz.

Want si saghen s c h e g e n haer staen
De Mase, daer si niet over en mochte.
Lev. van Ste Christina, vs. 384.

2) *Tegen*, bijw.

— — — ende keerde hem weder s c h e g e n.
Ibid. vs. 1136.

Schey. *Schede.*

Tghevest is van silver, de lemmer van fijnen stale,
Met een yvoiren s c h e y, constich besteken al te male.
COORNH. Odyss. I, bl. 51. v°.

Scheyd-brief. *Acte van scheiding* (eens huwelijks). KIL.

Scheyde. *Scheiding in het haar.* Ibid.

Sceide, scheyde, scheide. *Scheede.*

Uter s c e i d e n trac hi tswert,
Ende quam te sinen orsse wert.
Ferguut, vs. 2377.

Hy trock het (sweert) uyt sijn s c h e y d e.
St. Bijb. I Sam. XVII, 51.

Doen trocken si hoer sweerden weder
Dapperlic uyt hare s c h e i d e.
Grimb. Oorl. D. II, vs. 4165.

Scheydel. 1) *Scheiding in het haar.* KIL.

2) *Kruin van het hoofd.* Ibid.

Scheydel-muur. *Scheidsmuur.* Ibid.

Scheydel-priem. *Haarnaald.* Ibid.

Scheydel-steen. *Grenspaal, grenssteen.* Ibid.

Scheydelen. *Verschillen.* Ibid.

Scheydelich. *Scheidbaar, afscheidbaar.* Ibid.

Scheyden. *Laten varen.*

Dus seg iç, dat ghi sult verbeyden

Ende niet lichtelicke s c h e y d e n
Dat opset dat ghi hebt begrepen.
Mloep, B. I, vs. 1854.

Sceiden. 1) *Verdeelen.* VONDEL, door V. L. I, 617.
2) *Bescheiden, berechten.*

»Reinaert, spraecti, gi moet ons nu
Dit s c e i d e n, na dat beste recht.
Reinaert door WILLEMS, vs. 5011.

Zie nog ibid. vs. 5033.
Scheydsel des hoofds. *Voorhoofd.* KIL.
Scheydsel der darmen. *Middenrif.* Ibid.
Scheidselen. *Afperkingen, afscheidingen.* Wdb. op HOOFT.
Scheyel-mael. *Afscheidsmaal.* Wdb. op BREDERO.
Scheil, scheyl. *Scheiding.*

Doen quam met fieren moede, en hooghgeheve schreden,
S c h e i l maeckende in den drang, Ulysses aengetreden.
VONDEL's Hecuba, bl. 53. Id. door V. L. II, 286.

Scheynden. *Straffen.* Sterker uitdrukking dan *schelden.*

Rijst op Heere wiltse s c h e y n d e n
Met toorne slaet mijn vyanden quaet.
Souter Liedek. Ps. 7, vs. 3.

God sal den boosen niet sparen
Seer quaet is haer eyndt,
Sy worden seer g e s c h e y n d t.
Ibid. Ps. 36, vs. 12.

Scheyncken. *Schenken.* Item tot Staveren enen knecht gegeven te toorngelde van enen heynxt, die Lywa Mellinga minen here **s c h e y n c t e.** VERWIJS, De Oorl. van Hertog Albr. bl. 184.
Scheirde, schaarde. *Breuk in een zwaard* of *ander snijtuig.* U. W.
Scheyren. *Scheren, afkorten.*

— — — mijn locken waren t' edel
Om s c h e y r e n.
VONDEL, door V. L. II, 57.

Scheissen. *Steenen uitgraven* of *uithouwen.* KIL. MEYER.
Scheisser. *Steengraver, steenwerker, arbeider bij eene steengroeve.* Ibid.
Scheisput, scheispoel. *Steengroeve.* Ibid.
Sceker. *Schaker.* Ste Lutgardis, bl. 51.
Scekers. *Baanstroopers.* Ibid.
Scel. *Schub.*

Noch gheenen visch, dus horic tellen,

Hine hadde vinnen ofte s c e l l e n.
Rymb. vs. 5344.

Scheldech. *Schuldig, verschuldigd.*

Ende gi sijt s c e l d e c h, na onse verstaen,
Daer in te licgene.
Dr. VERWIJS, Bll. I, bl. 106, vs. 669.

Schelden. 1) *Kijven, tieren, uitvallen.* Intr.

.ii. Ebreusche s c e l d e n echt.
Rymb. vs. 3605.

Vergelijk nog ibid. vss. 5078, 5412, 5594 en 8109.

2) *Spreken.* Men denke aan ons *kwijtschelden.*

— — — — soo fluckx voor s' Hemels s c h e l d e n,
De Zendvloed d'afgrond koos.
VONDEL, door v. L. I, 329.

3) *Noemen, zeggen.*

Men s c e l t onghetrouwe menech man
Dies hem selven onthouden niet en can.
Belg. Mus. VI, bl. 191, vs. 185.

Want si s c o u t mi ene sterke loghene ende las,
Dat hi met siecheide ware bestaen.
Bibl. v. M. N. L. III, bl. 156.

4) *Berispen, bestraffen, vermanen.*

En smeect u wijf in ghere wijs,
No en gheeft haer lachter no prijs,
Noch en wiltse oec s c h e l d e n niet
Met dorperen worden, wats gesciet.
Dietsche Doctrinale B. II, bl. 131, vs. 1919.

Dat beelde, doer ons Heren ghebod,
Brac hi, ende hevet tfolc g e s c h o u d e n.
MELIS STOKE, B. I, vs. 102.

Gy hebt de Heydenen g e s c h o l d e n.
St. Bijb. Ps. IX, vs. 6.

S c h e l d t het wilt gedierte des riets.
Ibid. Ps. LXVIII, vs. 31.

S c h e l d e n behoorde vanouds tot de woorden, die zoowel in een goeden als kwaden zin gebruikt werden.

Zie verder Verkeerde Martijn, 1e Coupl.; Der Leken Spieghel B. III, C. 15, vs. 119 en v.v.; Souter Liedekens Ps. 9; MAERLANT's Spiegel Historiael, I, bl. 137 en II, bl. 173; KAUSLER, Die Rose, bl. 589, vs. 822.

5) *Noemen*, zonder eenige ongunstige beteekenis.

Daer mogen si wijs om sijn g e s c o u d e n.
HILDEG. Ged. bl. 4, vs. 84.

Hoe dat grote heren moghen
Horen naem in eren houden
Ende altoes edel sijn g h e s c h o u d e n.
Ibid. bl. 71, vs. 24.

Of anders waert een cranck bediet,
Dat ic ghelovich word g h e s c h o u d e n.
Ibid. bl. 160, vs. 277.

Zie verder bl. 196, vs. 72; bl. 233, vs. 92; bl. 238, vs. 56.

6) *Roepen, uitroepen.*

Ja, word' het alle stom, ten langen lesten
Sal noch mijn sterven s c h e l d e n.
HUYGENS, door BILD. IV, bl. 331.

Ic die u ghesciep ende makede,
Mi s c e l d i triwant ende verrakede.
Vanden Levene Ons Heren, vs. 1165.

Zie nog vss. 1596 en 2427.

Scelden. 1) *Smaden, smadelijk berispen.*

Dit s c e l d e n hevet Reinaert ghelaten,
Ende ghinc neder bi der strate.
Rein. door Dr. JONCKBL. vs. 929.

Maer het hoert quaden wiven toe
Die s c e l d e n ende clappen spade ende vroe.
Meliboeus, vs. 654.

Verdient hi oec bi sire scoude
Dat menne daerom s c e l d e n soude.
Jans Teesteye, vs. 3065.

Al wort die rike vrec g e s c o u d e n,
Dat en is Gode niet bequaem
Noch der rechter eren naem.
HILDEG. Ged. bl. 1, vs. 36.

Men mach oeck nyemant s c h e l d e n sot
Dan die sotteliken leven.
Ibid. bl. 84, vs. 158.

2) *Verwenschen.*

Bi Gode, soudic dat ontghelden,
So mochtic mijn gheluc wel s c e l d e n!
Rein. door JONCKBL. vs. 1836.

3) *Verwijten.* — — — ende berespt, ende s c e l t ende dreyghet metter gherechticheit gods. Belg. Mus. IX, bl. 164.

Ic hebt belooft, ende wilt ghelden
Ghewillelike, sonder s c e l d e n.
Der Nat. Bloeme, Prologhe, vs. 102.

4) *Beschuldigingen.*

Want al sijn s c e l d e n ende sijn horeest
Hadde hi op die papen meest,
Ende die berespte hi met harder tale.
Jans Teesteye, vs. 3484.

Zie nog Wdb. op BREDERO en Taalgids 1861, bl. 146.

5) *Lasteren*, *beleedigen.* Wdb. op BREDERO.

6) *Bestraffen.*

Die vader ne s c a l t s e niet sere.
Rymb. vs. 8471.

Ende wet dat hijt sere ontghalt,
Dat hi sine kinder niene s c a l t.
Ibid. vs. 8486.

7) *Openlijk noemen.* Alle, die des niet doen en willen, die s c e l d e wi vredebrekers. NIJH. Ged. I, bl. 148. Zie nog II, bl. 134, 168 en U. W.

8) *Spreken.*

Maer, met groter moedicheiden
Gingen si die woirde gelden,
Met slagen, met steken, sonder s c e l d e n.
Brab. Yeesten, B. VI, vs. 5976.

Schelden het oordeel. *Appelleeren*, d. i. *tegen het vonnis opkomen.* KIL.

Schelden een vonnis. *Een vonnis van onwaarde verklaren*, *door zich op eene hoogere uitspraak te beroepen.* Mer soe wye een vonnis s c h e l t die sal staen mit bloten hoofde sonder wapen swaert noch spore. Mr. EYKE, Spiegel van Sassen, 1505, bl. 77. Verg. MELIS STOKE, Rijmkr. door HUYDECOPER, B. I, bl. 16.

Scheldigh vallen. *Berispen*, *laken*, *bestraffen.* U. W.

Sceleghe. *Schellingen.* Het Latijn heeft *solidos.*

Een moene was die niet gedochte,
Dat Judas onsen Here vercochte
Omme .XXX. penege van seluere
Hine wilde sijn een scatdeluere,
Ende dede jeghen sijn belof,
Doe hi stoet der werelt of,

Jegen die regele ende jegen de heleghe,
Ende helt emmer .C. s c e l e g h e,
Die hi wan alse linijnwevere,
Daer af en was hi geen vortgevere;
Maer men vantse, alse hi was doot,
Onder hem cleene ende groot.
MAERL. Sp. H. 4°. ed. III P. I B. C. XLIII.

Schelen. *Twisten*, *verschil krijgen.* Weiland.

Ist een luttic meer of min,
Ju volck en selre niet om s c h e l e n.
HILDEG. Ged. bl. 24, vs. 197.

Dan staen die lichaem onbesmet
Malcander ghelijc, sonder s c h e l e n.
Ibid. bl. 161, vs. 349.

Mit reden zullen deze voor des conincx of des princen raet staen, wantsi dicke onderlinge plegen te s c e l e n. V. VL. Prozast. bl. 83. Zie ook bl. 84.

Schelen der oogen. *Ooglid.* Daeromme seght Auicenna, dat goede deuchdelijcke Princen — — — alsoo noodich sijn als de s c h e l e n d e r o o g e n sijn. VAERNEWYCK, Hist. van Belgis, B. III, C. VII, bl. 222.

Schelffe. 1) *Bies*, *riet.* KIL.

2) *Vischschubbe.* Ibid.

Schelffen. *De schubben wegschrappen.* Ibid.

Schelffer. 1) *Moot van een visch.* Ibid.

2) *Schilfer*, *brok*, *stuk*, *splinter.* Ibid.

Schelijkcx. *Insgelijks*, *desgelijks.* Belg. Mus. VI, bl. 45.

Scelinge. *Scheuring*, *twist*, *geschil.* Dit scisma ende s c e l i n g h e duerde .XIIII. iaer. Pass. Wijnt. f°. lxxxi, b. Also twist ende s c h e l i n g e is tusschen enz. NIJH. Ged. D. V, bl. 77.

Schelke. *Schalk*, *deugniet.* Alexander VII, vs. 764.

Scelle. *Schelp.*

Ten naesten daghe dede hi mede,
Des daus daer uut vol ene s c e l l e.
Rymb. vs. 7515.

Schellen. *Schelden.* VONDEL, door V. L. VI, vs. 52.

Scellen. *Schubben.*

Noch gheenen visch, dus horic tellen,
Hine hadde vinnen ofte s c e l l e n.
Rymb. vs. 5344.

Schelligh. *Dol*, *razend.* KIL.

Schelling. *Stuiver.* Ibid. NIJHOFF, Ged. I, 35.

> Si gaven hem ponde ende s c e l l i n g h e.
>
> Dit es van Saladijn, vs. 255.

Schellonge. *Twist, verschil.* NIJHOFF, Ged. IV, bl. 408 in de noot.

Schelm. 1) *Kreng, dood lichaam,* ook *geraamte.* KIL.

2) *Dieren-* (vee?) *pest.* Ibid.

Zie over dit woord vooral hetgeen WILLEMS zegt in zijn Belg. Mus. X, bl. 41 en 42.

Schelm, schelmig. *Schadelijk, verderfelijk, gevaarlijk, besmettelijk.* KIL.

Schelp. 1) *Rietgras, wier, waterlis.* Ibid.

2) *Schaal, dop.* **Schelpe van de not.** *Notendop.* KIL.

3) *Zwaardlelie.* Ibid.

Schelp-visch. *Schelpdieren.* (Oesters en dergelijken). Ibid.

Schelt. *Schild.*

> Ende die van buten sonder scop
> Clommen daer die lederen op,
> Ende droegen met gewelde
> Boven haer die vaste s c h e l d e,
> Waer op men menigen steen
> Worp enz.
>
> Dr. VERWIJS, Bll. II, 112, vs. 177.

Schelve. *Hoop.* KIL.

> Maer Judas, Amon, zijn niet als stinckende s c h e l v e n.
>
> Diuersche Refereynen ende Liedekens wt Holl. ende Zeel. Antw. 1582, bl. 42.

> Blijft vast in Godts wet mijt der sonden s c h e l v e n.
>
> Ibid. bl. 43.

> Laet Godts dienaren ten oogst vergaderen die s c h e l v e n.
>
> Ibid. bl. 45.

> Met liefde ghetast als hooghe s c h e l v e n.
>
> Ibid. bl. 52.

Schelve. *Hooimijt.* KIL.

Schelven. *Verdeelde* of *gebroken halmen, sparkels.* Wdb. op HOOFT.

Schelver. *Stuk, schilfer.* KIL.

Schelwe. *Een scheele,* die scheel ziet. Ibid.

Schelwortel. *Scholkruid.* (Chilidonium). Ibid.

Schem. *Schim.*

> Wat ist anders dan een s c h e m,

Dat ons voerden oghen schijnt

HILDEG. Ged. bl. 154, vs. 74.

Schemden (In). *Uit schaamte.*

Hi sprac: »lief, wat mach dit sijn
Dat ghi mi sijt worden vremde,
Want du best die liefste mijn?"
Noch waende hi het ware in scemden.

Belg. Mus. VI, bl. 419.

Als dat die heere van Bochout sach,
Die, voer die stat van Bruessel, lach
Ghelogert als haer castelein,
Dat dat volc alghemein
Alsoe riepen met ghewelde,
Uut rechter schemden hi hem stelde
Tot den storme, enz.

Brab. Yeesten, II, bl. 280, vs. 8146.

Scheme. *Schaduw.* Ende die sommige gingen onder die scheme van den boemen om hem te vercoelen. Clerk u. l. L. bl. 123. Hier om dan soe laet ons bedect wesen van den scheme deser bladen. Spiegh. der Volc. HS. 1419, f°. 185.

Schemel. 1) *Schaduw.* KIL.

2) Bij KIL. letterlijk: *eene ijdele verschijning* (Vana apparitio). Wellicht is bedoeld: een *spook* of *schim.*

3) *Glans.*

Een over-schoon stuck wercks vertoont hem in den hemel,
Welck quaelijck yemandt siet, door den claer-lichten schemel
Die d' ooghen over-glanst, enz.

HARDUYN, door SCHRANT, bl. 34.

Schemel. 1) *Bankje, voetbank.* KIL. Dat seide de vader toten minen Here, com ende sete te mire rechter siden, tote din tide dat ic dine uiende sal legghen tenen schemele onder dine voete. MEIJER, Lev. van Jezus, C. 175.

2) *Zedig, ingetogen.* KIL.

Reine vrouwen zonder lac,
Schemel ende van sconen seden.

Belg. Mus. VII, bl. 229.

Wouter, sal ic die waerheyt lesen?
Heren souden scemel wesen
Ende ghestadech in allen leden.

Jans Teesteye, vs. 953.

Zie over dit woord Dr. M. DE VRIES Proeve van Mnl. Taalz. bl. 145.

3) *Schaamte.*

> Men hoort de Dronkers niet, wanneer ze tot een s c h e m e l
> Haers onmaets brengen bi de zoete wingaerd struick.
> STALPAERT VANDER WIELEN, 't Vrouwelick Cieraet, 1622, bl. 115.

4) *Schaduw, schemering.* KIL.

> De maecht is daer by hem, en als in eenen s c h e m e l
> Of in een loos gesicht, sit midden in den hemel.
> Z. HEYNS, Bartas' weken, II, bl. 134.

Schemelen. 1) *Schemeren.* KIL.

2) *Een zwak, schaduwachtig licht van zich afgeven.* HARDUYN, door SCHRANT, bl. 34, noot 3.

3) *Verblinden.* Struyckelen, s c h e m e l e n, veranderen, blind zijn in on-zienelicke zaecken, zijn deze natuere zoo eyghen, als zy den Auteur van de zelve vremd, en van zijn wezen verscheyden zijn. DE BRUNE, Emblem. bl. 85. Zie ook VONDEL, door V. L. I, bl. 72.

Scemelheit. *Schaamte.*

> Want een goet riene wijf,
> Die met s c e m e l h e i t haer lijf
> Dect, es beter vele dan tgout.
> Vaderl. Mus. I, 318, vs. 14.

Schemelick. *Schandelijk, onbeschaamd.* NIJHOFF. Ged. VI, bl. 871.

Schemelooghen. *Nauwelijks kunnen zien.* KIL.

Scemenesse. *Schaamte.* Zie **Scamenesse** en St. Lutgardis, bl. 111.

Schemer. *Schaduw.* KIL.

Schemeren. 1) *Nauwelijks kunnen zien.* Ibid.

2) *Glanzen, schitteren.*

> Soe blecte van den goude root,
> Ende s c e m e r d e harde menichfoude.
> Walew. vs. 7893.

3) *Schaduw geven, beschaduwen.* KIL.

Scemeren. *Glinsteren, lichten.*

> S c e m e r e n d e gelijc kerstale
> Dier sonnen geliken si wale.
> Alex. VII, vs. 828.

> Enen bosce
> Daer vogelen in sijn, sonder waen,
> Eer vederen s c e m e r e n met nachte.
> Ibid. vs. 1300.

Schemeren ('t) der blaaden. *De schaduw der bladeren.* Wdb. op HOOFT.

Schemering. *Voorbeduiding.* VONDEL, door v. L. X, 174.

Schemeringhe in de ooghe. *Cataract.* KIL.

Schemerschim. *Schemering.*

Soo klaeghtse, en onder des soo valt de schemerschim.
VONDEL, door v. L. II, 536.

Schemerzichtigh. *Halfblind.* Daerenboven deurzaaiden zy hun hooftblessen met het afvijlzel van gout, die, als'er de zon op scheen, zoo geweldigh schitterden, dat men'er haest schemerzichtigh deur geworden zou hebben. DE BRUNE, Wetsteen, I, bl. 45, v. o.

Scheminkel, schiminkel, scimminkel. *Aap.* KIL.

Een recht man ende .i. valsch tyrant
Quamen te gader in .i. lant,
D' men vele scimmincle vant.
CLIGNETT, Fabelen van Esopus, bl. 285.

Die aep ofte scymynckel plach veel boecken te schrijven.
Twijspraeck der Creaturen, Dyal. 97.

Item des zonnendages na sente Baven dach tot Keynout gegeven bi Loukins hant enen speelman, die mit eenre scemynkel speelde voir minen here, j oude Gelr. gulden. Dr. VERWIJS, De Oorl. v. Hert. Alb. bl. 182.

Zie verder MAERL. Nat. Bl. HS. f°. 15, a; Rymbyb. HS. f°. 65, b.

Schempen. *Spelen, jokken, dartelen.*

— 't avonthuyr des krijghs, 't welck zomtijds lust te schempen
In 't sparen van de minste, en d' aldervroomst' te dempen.
VONDEL, door v. L. I, 692.

Schemper. *Spotter, grappenmaker.* KIL. op **Schimper.**

Daer hi mede woude gheliken
Dem (Den) armen schemper bij den rijcken.
Mloep, B. I, vs. 16.

Scemte. *Schaamte*, i. e. eerbaarheid en ontzach voor zich zelven.

Scemte woent in hogen moede;
Scemte in moede, dats warachtich.
Scemte is alles wandels hoede.
Daer scemte in moede is woenachtich,
Daer is moet in eeren machtich.
BILDERDIJK, Taal- en Dichtk. Versch. III, bl. 164, vs. 10 e. v.

Schende. *Onheil, nederlaag.* Zie **Schande.**

Mordreit viel indie schende.
MAERL. Sp. H. III P. VI B. C. XXIX, vs. 66.

Schendelic. *Jammerlijk, deerlijk, schandelijk.* Wdb. op HOOFT.

Als dese eerbair vrouwe dede,

Die horen man ende hoir selven mede
S c e n d e l i c vanden live rovede.
Mloep, B. IV, vs. 1837.

Zie ook Dr. DE JAGER, Taalk. Handl. bl. 92.

Schenden aen. *Er aan helpen, er toe brengen.* VONDEL, door V. L. VIII, 381, vs. 789.

Schenden. 1) *Schande aandoen, te schande maken, leed aandoen, bederven, hoonen, ergeren.*

Daer mosten sij alle comen
Ende halen tvuyer uut horen lenden:
Ende om hoir te meer te s c h e n d e n,
So dede hi comen Berthamas.
Mloep, B. I, vs. 2632.

Want waer si (de minne) rijck, sy s c h e n d e t al,
Dat is off ymmer wesen sal.
Ibid. B. III, vs. 75.

Die jongers seiden: »Dat bekent,
»Met desen worde heeftstuse g h e s c h e n t
»Die Pharisene alle te waren.
Rymbyb. vs. 23698.

Zie ook Wdb. op HOOFT.

2) *Teisteren.*

Want u Gerechticheit sout al s c e n d e n
Dat wesen sal.
Belg. Mus. IX, bl. 97.

3) *Onderdoen, de nederlaag geven, verslaan.*

Weet dathi hemselven niet en mint,
Want hi name, ziele ende lijf s c h i n t.
Der Leken Sp. B. III, C. 20, vs. 64.

Trecken so sal deene partie
In dat lant van Torkie,
Ende dander in Grieken lant,
Alse die ghene die sijn g h e s c a n t.
Ibid. B. IV, C. 2, vs. 96.

Schenden, scenden. 1) *Vernietigen, sloopen.*

Maar als den Hemel sal al het gheschapen s c h e n d e n,
So sal des tijdts beloop gants onweerkeerlijck enden.
BREDERO, Griane, bl. 42.

2) *Omkoopen.* (Remuneratione corrumpere legatos).

Maer hi adde gerne g h e s c e a t
Die boden ende boet groot prosent.
Spieg. Hist. 8°. ed. III P. VI B. C. XVI. vs. 38.

3) *Verderven, benadeelen, straffen.*

Ja, sulc mensche es also ries,
Dat hi Gode bidt dies,
Dat Hi sine viande s c h e n d e
Ende al ongheval toe sende.
Het boec vander Wraken III, vs. 127.

Mochtene nochtan, voor waer geseit,
S c e n d e n Gods gerechticheit.
Sonder tquade gelt, enz.
Belg. Mus. IV, bl. 349, vs. 1456.

Alst ongheluck ons dreycht op 't alderwaarst te s c h e n d e n,
Dan is God meest geneycht om trouwe troost te zenden.
BREDERO, Griane, bl. 62.

Zie verder VONDEL, door V. L. II, 483 en X, 408; Dr. VERWIJS, Bll. II, 96 vs. 101, 108 vs. 31.

4) *Verdoemen.*

Waer hi comt, datten god s c e n d e.
MOLTZER, Bibl. van Mnl. Letterk. III, bl. 197.

Schendigh. 1) *Deerlijk, jammerlijk, vreeselijk.* Wdb. op HOOFT.

'tS c h e n d i g h ongeluck.
VONDEL, door V. L., II, 744.

— — — — te s c h e n d i g h
In 't kort het platte land set in een bare zee.
Ibid. 304.

2) *Schandelijk, gemeen, laag.*

Gy behoort my nz te benijden, want dat waer s c h e n d i c h.
COORNHERT, Odysseae, B. XVIII, bl. 82.

Schenck. *Geschenk.* KIL. U. W. *Gift, gave.* MEYER.

Scenck. *Schenker.* KIL.

Dat is die Coninc van Behem,
S c i n k e des Riken noemt men hem.
MELIS STOKE, B. I, vs. 990.

Schenk (Te). *Ten geschenke.* Dies was 't ook voor Tiridates oorbaar, het ryk onbeplukt van verwoestingh t e s c h e n k t'ontfanghen. HOOFT, Tacitus Jaarboeken, f°. 269, 38.

Schenkel. *Been.* KIL. MEYER.

Schenckel van 't vercken. *Ham.* KIL.

Schenken. Het was in vroeger dagen, toen de lees- en schrijfkunst nog schaars beoefend werden, het gebruik om, bij overgave van eigendommen, of bij giften van aanbelang, dezen met eenen dronk te bekrachtigen, zonder daarvoor verder eenig schriftelijk bewijs af te geven.

Vandaar, dat toen ter tijd het woord *voordrinken* in den zin van *geven* gebruikt werd, zooals onder vele anderen blijkt uit de gift van den Abt van Egmond in 1478 aan Maximiliaan van Oostenrijk gedaan, toen deze in de steden van Holland ingehuldigd werd, bestaande in een os, ter waarde van *f* 30, en welke gift door het woord propinatio, d. i. *voordrinking* beteekend werd. (Alkemade, Dis-plegt. II, 20).

Dit woord *propinatio* is later verbasterd in *propyn*, zoodat een *schoone en kostelijke propyn* eene schoone en kostelijke gift beteekende.

Men *dronk* dus iemand eenige gift *voor*, en het is zeer waarschijnlijk, dat zulks aanleiding gegeven heeft tot het woord s c h e n k e n in den zin van *geven*, *afstaan*, enz., en dat men later het teeken genomen heeft voor de beteekende zaak, en alzoo door *geschenk* de gift zelve verstaan heeft.

Schenck-wijn. *Eerewijn.* KIL.

Schennen. 1) *Aanhitsen.* En s c h e n d e men de moordenaars den Lande op het lyf, om den moedt hunner geldt- en bloeddorstigheit, aan een deel vertreeden en in 't onderspit leggende luiden te koelen. HOOFT, Nederl. Hist. 425.

2) *Schenden*, *straffen.* Zie BREDERO, Lucelle, bl. 8 en 38, en Moortje, bl. 57.

3) *Beleedigend aanvallen.* U. W. op *Eerschennende.*

4) *Te schande maken*, *bederven*, *ongelukkig maken.*

Hi hadde wael heymelic verstaen,
Dat Astenborch, die wail ghedaen,
Zweefde in hoirre minnen pat
Ende dien was die rechter ghehat
Ende dochte, woud si sijns niet,
Hij soudse s c h e n n e n, hoet gheschiet.
Mloep, B. II, vs. 3340.

End om dattu van hoer worte versmaet,
Hebstu ghevonden desen raet,
Dattuse s c h e n n e n woudes mit wille.
Ibid. vs. 3437.

Schennes. *Schande.*

Om dat die Kerke op hen was gram
Moesten si sterven in groter scennessen.
Jans Teesteye, vs. 560.

Schenning. (Waer leidt de-)? *Wat scheelt, wat hapert er aan? wat is de oorzaak?*

Hoe vaarje Nieuwen-Haan? wil jy niet ande Vrouw?
Of hebje te veel keurs? Waar leydt de schenningh?
BREDERO, Roddr. bl. 12.

Schennis. 1) *Beleediging, mishandeling, schending, schande, schaamte.*

Oick hadsy verdient wel
Een quade schennisse op hoir vel.
Mloep, B. IV, vs. 500.

Die man was wel een schennes waert.
Ibid. vs. 2013.

NH. Maar hoir hier, laat ongs ien half uurtje uyt ongs klieren gaan,
Wy sellen met me kaar dan wat beter kennis maacken.
Gr. Daar houw ick mijn geck me, ick souw in de schennis raacken.
BREDERO, Roddr. bl. 45.

Die t schennis wil bestoppen
En moet haer niets te wiid ontschoten of ontkroppen.
STALPAERT VANDER WIELEN, 't Vrouwel. Cieraet, 1622, bl. 81.

2) *Misdrijf, schelmstuk.* U. W.

Schenstraat. *Straat- of wegenschender, roover.* U. W. MEYER. Zie nog HOOFT's Ged. door LEENDERTZ, II, bl. 217.

Schent, scent. *Ongeluk, ellende, rampzaligheid.*

Daer valtmen inden helscen scent.
Dr. VERWIJS, Wapene Martijn, I, vs. 843.

Schep. *Schip.* KIL.

— — — ghelijckerwijs dat een schep vaert inden vloet.
HOUWAERT, De vier Wterste, bl. 276.

Ander passage daer en stoet
Om te comene in die stat,
Dan allene dien selven pat,
Ende een scep.
MOLTZER, Bibl. Mnl. Lett. afl. 2, bl. 18, vs. 447.

Schep-berd. *Een bord* of *plank, waarop de schoenmaker het leder snijdt.* KIL.

Schepelinc. *Varensgezellen, schepelingen.* Zie Fl. ende Bl. vs. 1968.

Scepelkijn, scepelkine. *Scheepje, klein vaartuig.*

Hier en is brugghe noch schepelkijn.
HILDEG. Ged. bl. 52, vs. 39.

Uten scepelkine leerde hi die scaren.
Rymb. vs. 22439.

Doe si vorder niet en mochten,
Quamen de s c e p e l k i n e, die se brochten
Ant lant van Scouden.

MELIS STOKE, B. IX, vs. 1262.

Schepen. 1) *Inschepen, in het schip laden, scheep gaan.* KIL. Maer so sy wat semmelden om de buyt te s c h e p e n. Chroniick van Hoorn, 1617, bl. 19.

Ende s c e p e d e n kortelike daer naer,
Ende voerdene tote Alcmaer.

Dr. VERWIJS, Bll. Mnl. Dicht. II, bl. 145, vs. 296.

Daer so s c e e p t e n si te waren
Ende wouden over varen.

Karel de Gr. Fr. IV, vs. 31.

Hier na ghinc si ter haven wert daer si s c e p e n soude. Pass. Wijnterst. f°. 191, c.

2) *Varen.* KIL.

Maer nu es mi mijn moet
Ende mijn sinne ongheslepen,
Daer om soe moetic s c e p e n
Biden oever.

Dit sijn die .X. Plaghen, vs. 12.

Schepenbaer. *Van Patricisch bloed.* KIL.

Schepenbaer vry man. *Raadsheer.* KIL. Ende die here en sal nyemant belenen, hi en sij een s c e p e n b a e r v r y m a n. Mr. EYKE, Spieghel van Sassen, 1505, bl. 82.

Schepen-brief. *Raadsbrief, geschreven stuk, van den Raad uitgaande.* KIL.

Schependom. *Raadsheerlijke waardigheid, raadsheerlijke rechtspleging.* KIL.

Scepenesse. *Vorm, houding, leest.*

Isidorus seght dat dat paert
Vier poente moet hebben, salt sijn waert:
S c e p e n e s s e, doghet ende scoenhede,
Die varuwe van den hare mede.

MAERLANT, Der Nat. Bl. I, vs. 1618.

Schepenhuys. *Raadhuis.* KIL.

Schepen-koffer. 1) *Kist of koffer, waarin de schriftelijke getuigenissen en de acten van een proces geworpen werden.* Ibid.

2) *Archief.* Ibid.

Schepen-loon. *Het geld dat den rechters als salaris gegeven wordt.* Ibid.

Sceper. *Schaapherder.*

In dit jaer, dat dit dus was
Daer ic hier te voren af las,
Geuiel in Brabant, ende oec mede
In Henegonwe, in andere Stede,
Dat die s c e p e r e n dat cruce namen.
VELTH. Sp. H. B. II, C. 21, bl 108.

S c e p e r s die haer beeste scouwen.
Dr. VERWIJS, Van Vrouwen ende van Minne, VII, vs. 7.

Zie nog St. Lutgardis, vss. 882 en 891.

Scepinghe, schepinge. *Vloot, scheepvaart.* KIL.

Here, ne gheue
Twintich milen neest bi seuwe te vaerne;
Ende stonde ju twaters niet tonberne
Ghi soud ter s c e p i n g h e wesen saen.
Roman van Walew. vs. 9481.

— — — zeven consten — — —
Smeden ende lantwinninghe,
Wolle werc ende s c e p i n g h e.
Der Leken Spiegh. B. III, C. 14, vs. 116.

Zie ook Fl ende Bl. vs. 1761, en de Oorl. van Hert. Albr. bl. 186 en 187.

Scepliede, meerv. van **Scepman.** *Schepelingen.*

Ende in dien scepe waren
Joncfrouwen .II. ende cnapen viere,
Sonder die waren ten sticre,
Die s c e p l i e d e.
Karel de Gr. Fr. II, vs. 2113.

Scepman. *Schipper, veerman.*

Want t s c e p m a n altoes havene vent.
Dr. VERWIJS, Die Rose, vs. 7144.

Doe ginc die s c e p m a n hene roien
Wat hi mochte sonder vernoien.
Alexander, vs. 485.

Want de priester sprect sine Messe, ende de ackerman sait sijn coren, ende de s c e p m a n vaert ter see. RUUSBR. Gheestel. Tabern. II, bl. 171, vs. 4.

Schep-mes. *Schoenmakers mes.* KIL.

Sceppare. *Schepper.*

Ende hadde anderwaerf onse s c e p p a r e

Ingelen gemaect.

BLOMM. Oudvl. Ged. III, bl. 9, vs. 670.

V. Twi vertrect dingel onsen sceppare
's Menscen weldaet ende maecse mare?

Ibid. bl. 51, vs. 4273.

Want du heves toten dage van heden
Soe vele mesdaen, ende soe sware
Jegen dinen gerechten sceppare.

Lanc. III, vs. 5748.

Scheppe. *Schepping, vorming.* KIL.

Sceppe. *Schop* of *schup.*

Waest riec, pike, vlegel, stocken,
Hake, sceppen, swingen, rocken.

Lanc. II, vs. 38381.

Sceppen. 1) *Kleermaken.* KIL. Vroeger in Vlaanderen in zwang.
2) *Zich verschaffen, verkrijgen.*

Ghesondicheit dat sy daer schiepen.

SMEKEN, Tspel, vs. 33 Prologhe.

3) *Maken, vormen, samenstellen.* Wdb. op HOOFT.

Kenemaers ende Waterlandre
Quamen daer, ende menich andre,
De hem ter weren scoepen wale.

MELIS STOKE, B. VI, vs. 53.

Dit es alre viande viant,
Ende scinet wesen ene sake
Ghescepen ter werelt wrake.

MAERL. Nat. Bl. B. II, vs. 2725.

Dat scoep die vyant onghehuyr.

HILDEG. Ged. LXXX, vs. 5.

Had God daer toe gheen licht ghescepen?

Ibid. CIV, vs. 15.

Een bliaut hadde si ane,
Gescapen, na minen waene,
Wonderlike na eers lants sede.

Alex. B. vij, vs. 152.

4) *Aanstellen, benoemen.* U. W.

Zie nog Werken M. v. N. L. Nieuwe reeks IV, bl. 337.

Sceppen (Hem). *Zich aanstellen* of *gedragen. zich toestellen* of *uitrusten.*

Die hem te vroech als here sciep.

Lsp. B. III, C 10, vs. 155.

Ende hem sceppen te wighe waert.
Ibid. C. 12, vs. 142.

Sceppen (Letter). *Opstellen.*

Ende desen oec wel swerlike stont,
Die die letter screef ende sciep,
Want d'bloet hem ouer die vinger liep.
VELTH. Sp. Hist. B. IV, C. 40, bl. 264.

Sceppen (Lucht). *Geheime narichten inwinnen.* VONDEL, door V. L. X, 527.

Scheppenes, scheppenis. *Figuur, vorm, maaksel, gedaante.*

In soude u niet gesegghen mogen,
die sceppenesse van der vrouwen.
Ferguut, vs. 3349.

— — — icne soude u mogen
sijn sceppenesse niet bescriuen.
Ibid. vs. 3519.

Vespa, als Plinius seghet,
Es een woerm die te wassene pleghet
Van doden paerden sonder waen,
Ende es na die bie ghedaen
Van sceppenesse, van vaerwen niet,
Want mense al gheleu siet.
VERWIJS, N. Bl. B. VII, vs. 1014.

Zie nog Dr. DE JAGER, Taalk. Magaz. bl. 170; Werken M. v. N. L. Nieuwe reeks IV, bl. 339. MELIS STOKE, B. VI, bl. 458 in de noot.

Scheppenis. *Geboorte.* Ende wi alre liefste broeders, ist dat wi begheren u begripen die hauen der salicheyt so laet ons vieren mit waerdighen dienste die scepnisse ende die ontfangenisse der moeder goods. Wijnterst. f°. 121, d.

Schepper. 1) *Vacht, huid.* KIL.

2) *Schoenmaker*....... den scheppere, die vele leesten heift, en noch snyden noch scheppen can. HUYDEC. op MELIS STOKE, II, bl. 587.

3) *Kleermaker.* KIL.

Romein was hi, eens sceppers sone.
Der Leken Sp. B. II, C. 44, vs. 181, var.

Zie verder Dr. DE JAGER, Taalk. Mag. bl. 171; Belg. Mus. IV, bl. 41.

4) *Schipper.* KIL.

Schepperse. *Schepster.*

Alderhande figuren beten
Ende eren hare sceppersse,

Ende bidden dat si niet en perse
Met hongher hare creaturen.
Dr. VERWIJS, Bll. I, 158, vs. 27.

Schepsel. *Vorm.* VONDEL, door V. L. I, 99.

Schepseling. *Schepsel.* Ibid. II, 434, 668; IX, 480; XI, 625.

Schepscheren. *Het laken scheren.* KIL.

Scepsterigge. *Maakster, naaister.*

Hens niemen, diet volprisen mochte
Jegen die scepsterigge, diet wrochte.
Ferguut, vs. 74.

Zie verder HUYDEC. op STOKE I, bl. 72 en II, bl. 458 en Gloss. Leken Sp. op **Scepper.**

Scherde. *Schrede.* KIL.

Hi tart vort sine scerde
Ten ridder wert.
Ferguut, vs. 3527.

Judas ghinc daer graven te hant
Omtrent twintich scherden.
Lsp. B. II, C. 47, vs. 78.

Zie nog CLIGNETT, Bydr. bl. 102; Belg. Mus. IX, bl. 83, vs. 667.

Scherdebeenen. *Wijdbeens loopen.* KIL.

Scherdelinck. *Schrijelings.* KIL. **Scherdelings** bij MEYER.

Scherden. *Schrijden.* KIL. MEYER.

Sceren (Sijn) maken. *Den spot drijven.*

Dit horde Cassamus van Larijs
Ende sijn neve die vrome Betijs,
Die sijn sceren maecte groet.
Dr. VERWIJS, Roman van Cassamus, vs. 1031.

Scere (Sijn) er mede houden. *Den spot er mede drijven.* Brief van Dr. DE VRIES aan Dr. JONCKBLOET, bl. 31.

Schere. *Schare?*

Die daer binnen in die scere
Hadden iegen die Gemeente geweest.
VELTH. Sp. H. B. 11, C. 23.

De Kantt. verklaart »in die scere" door: geduurende de beroerte.

Sceren Werkw. doch doorgaans gebruikt als subst. *Spot, gekheid.*

U privilegie es spot ende sceren.
MAERL. Sp. H. 4o. ed. III P. VIII B. C. XCIII, vs. 217.

Scheren. 1) *Deelen, in stukken deelen.* Nieuw Archief, bl. 422.

2) *Spannen*, (als de draden van het weefgetouw), en bij uitbr. *beschikken*, *bepalen*, *verordenen*, *rangschikken*, *scharen*.

Daerom heeft hy een zeil over de schoorstien e s c h o r e n.
HOOFT's Warenar, door Dr. DE VRIES, bl. 24.

Ick sel byget suypen en swelgen, datmen buyck as een trom g h e s c h o r e n staet.
BREDERO, Lucelle, bl. 66.

Maer wie den strijt mit onrecht s c e e r t.
HILD. Ged. bl. 9, vs. 304.

Ende dan staet g e s c e e r t aen beiden siden.
Ibid. vs. 300.

Desen maent die wort g h e s c h e e r t
Inden zomer, daer sy steet.
Ibid. bl. 98, vs. 84.

3) *Haarsnijden*. KIL. Wdb. op BREDERO.

Sceren. 1) *Schertsen*, *spotten*, doorgaans als subst. *scherts*, *spot*.

V wyf maecht met v huer s c e r e n,
Ghy siet wel hoe sy douwe verteren,
En vindy nu niet playerwater bynnen uwen huyse.
Een Cluyte van Playerwater, vs. 376.

Want, twaren, here, en es geen s c e r e n.
Karel de Gr. Fr. II, vs. 2507.

Helpe doet, twine sladi mi,
Ende wat maget helpen di
Dat ic ligghe in dese quale,
Ende met mi s c e r e n t altemale
Wat dat mi met oegen siet?
Limborch, B. VI, vs. 532.

Ic segt u wel, jonfrouwe vri,
Dat ghi mi segt, dats maer s c e r e n.
Ibid. B. VII, vs. 528.

Zie verder Mloep, II, vs. 1918; Reinaert, door WILLEMS, vs. 7187: Theophilus II, vs. 206.

2) *Voor den gek houden*, *bespotten*. Wdb. op BREDERO. So waende hy dat die Heer van Aerntsberch ende die Heer van Kuyck met hem s c h e e r d e n ende spot hilden. Goudtsch Kronycxken, 1663, bl. 45.

Vraaghd' ik aan myn meed'gesel:
Die sey, en begon te s c h e r e n,
Dese vogels swart van veren,
Sijn de Ravens haast gelijk.
VANDER VEENS Zinneb. 1642, bl. 422.

Men sonde s c e r e n met mi maken.
Walew. door JONCKBL. I, vs. 280.

3) *Spotternij*, *gekscheren;* bij versterking *logen*, *valschheid.*

Die knape verstont herde wale,
Keys s c e r e n ende sine tale.
Ferguut, vs. 672.

Ghemate van drancke ende van ate,
Scoppen noch s c h e r e n opte strate.
Jans Teesteye, vs. 2779.

Houdt ment wel so eest goet,
Ende houdt ment qualijc, des zijt vroet,
So en eest maer s c e r e n ende scop.
Belg. Mus. IV, bl. 336, vs. 1047.

Lachtijs, maecti u s c e r e n,
So willics mi afkeren.
Dr. VERWIJS, X Boerden, IX, vs. 19.

Zie ook Brief van Dr. DE VRIES aan Dr. JONCKBLOET, bl. 31; LULOFS, Handb. bl. 76 en 173; Rymb. vs. 25388.

4) *Villen*, *afzetten.* KIL.

Mer wilmen ruwelijc gaen s c e r e n
Om thans te wesen rijc,
Dat maect die neringe ongelijc.
HILDEG. Ged. bl. 5, vs. 148.

Scerf. *Aarden pot* of *pan.*

In een s c e r f soutu honich braden.
Dr. VERWIJS, Bll. II, bl. 48, vs. 221.

Scherf. *Schijf*, *stuk.* KIL.

Scherf-berd. *Eene schotel om iets op te snijden.* Ibid.

Scherf-mes. *Voorsnijmes.* KIL., eigenlijk: *mes om iets klein te snijden.*

Schergh. Hoogd. Scherg. *Beul*, *scherprechter*, *diender.* Ibid.

Schergeant. *Gerechtsdienaar.* Ibid.

Schergen. *Iemand oplichten*, *heimelijk ontvoeren.* Ibid.

Scoriën. *Rangschikken*, *scharen.*

En daedt die dichtre die de woert
Ende den sin vandier materien
Scone can setten ende s c e r i e n,
Te rechte poenten ende spellen.
Lsp. B. III, C. 14, vs. 32.

Scerken. *Schrijden*, *gaan.*

Ende ginc daer al omme wandelen ende s c e r k e n,
Over dat paviment vander kerken.
BORMANS, Lev. van St. Christina, vs. 1267. Zie de aant. op bl. 343.

Scerkemenage. *Gerechtelijk onderzoek.* Alle waerheden, die manne horen, van live of van lede, horen si stille, daer omtrent daer tfayt ghevallen es, ende eene scerkemenage hoort men stille, ende op den grond sittende, daer men omme dinghen wille. Belg. Mus. I, bl. 59.

Scherlei. Zie **Schaerleye** en VONDEL, door v. L. V, 92.

Scherlinck. *Dolle kervel.* KIL.

Scherlincks, scherlinx. *Schrijlings, overdwars.*

Noch isser menich held, aen wien een moedigh wijf
Sit met een volle maght, als scherlincks op het lijf.
CATS, door Dr. v. VL. I, 318, b.

Het is gelijck ghy siet, een wispel-tuerigh wijf,
Dat sit, 'k en weet niet hoe, my scherlinx op het lijf.
Ibid. 779, a.

Scherluin. Hetzelfde als **Scharluin.** *Schobbejak, schurk, potsemaker.* KIL.

Ay gy oolicken scherluyn!
BREDERO, Griane, bl. 35.

Scherm. *Bescherming, beschutting.* KIL., U. W., MEYER.

Neem wantrouw tot een scherm, en tot beschut de spijt.
GROEBE, Versch. Ged. II, 120.

Zie HOOFT door LEENDERTZ, II, 217.

Scherm. *Schermkunst.* KIL.

Scherm. *Hinderpaal, beletsel.* Ibid.

Scherm-berd. *Scherm.* Ibid.

Scermen, schermen. *Beschermen, verdedigen, strijden.* KIL. Wdb. op BREDERO.

Ende alse leden es die dinc
So laet striden dandre drie,
So dat elc ridder besie
Haer scermen ende haer striden.
Karel de Gr. Fr. II, vs. 3718.

— — — want haer swerde
En spaerden si niet noch haer sceermen.
Oudvl. Ged. I, bl. 22, vs. 1846.

Al dat si houden ofte scermen,
Dats haers selfs baet ende gevoech.
Reinaert, door WILLEMS, B. II, vs. 5076.

Schermenslach. *Houw, slag van een vechter.* KIL.

Ic doorslae hem sinen schilt
Met enen schermenslach.
Dr. VERWIJS, Bll. III, bl. 145, vs. 22.

Schermer. *Beschermer*, *verdediger* (?) Gladiator bij KIL.

Seneca seit, die wise man:
Die hem seluen wel prisen can
Heeft enen s c e r m e r vonden saen.
Dietsche Doctrinale, door Dr. JONCKBL. D. II, vs. 2423, var.

Schermoelie, scherpmoelie. *Een aan beide einden puntig eindigende koek.* KIL.

Schermsel. *Scherm.* Ibid.

Schermuis. *Mol*, *veldmuis.* Ibid.

Schermutseeren. *Schermutselen.* Maer sy volghden evenwel haer wegh al s c h e r m u t s e e r e n d e en vechtende. Chroniick van Hoorn, 1617, B. II, bl. 99.

Schermutsen. Hetzelfde. KIL. U. W. Wdb. op BREDERO. Het Blockhuys werdt van 't Casenbroodts volck stormender handt ingenomen, en oock de huysen staende dicht voor de voornoemde poort: en doen schoten en s c h e r m u t s t e n sy een wijl tegens die van de Stadt. Ibid. bl. 77.

Item xxiiij dage in Julio gesent Jan die koc, des domproefsts koc, aen minen here van Hollant mit brieven, om him te laten weten hoe dat die gesellen g e s c e r m u t s hadden tgegens den Vriesen. Dr. VERWIJS, Oorl. van Hert. Albr. bl. 189.

Schermutsinghe. *Schermutseling.* Nochtans, dewijle Gentianus selve om sijne vroomicheydt ende stoudtmoedicheyt te kennen te gheven, een exempel voorwerpt, als tot een proefslach ende s c h e r m u t s i n g h e. Byen-Korf, 1645, 1e St.. C. 12, bl. 49 v°.

De editie van 1569 heeft s c h a r m u t s i n g h e, zie bl. 87, r°.

Hielden een grote s c h e r m u t s i n g e. Antw. Chr. bl. 16.

Scerne. *Scherts*, *spot*, *schimp.* KIL.

Aldat ghi seit nemic in s c h e r n e.
Ferguut, vs. 430.

Die knecht sprac: segdijt in s c h e r n e?
Ibid. vs. 3298.

Deer Walewein seide: „Wildi ontbaren,
Heer Keye, van uwen quaden s c e r n e.
Walew. I, vs. 181.

Nu eest worden een taverne
Al vol van scoppe ende van s c e r n e.
Vanden Levene ons Heren, vs. 1595.

Miin her Heinriic, die met s c e r n e
Ende met feesten was in de stad.
Limb. B. II, vs. 1276.

Vroude comt gherne
Al seit ment t s c h e r n e,
Na groet droefheit.

Belg. Mus. I, bl. 128.

In waende niet dat mi mochte deren
de doot, nu sie ic wel hets s c e r e n

Theophilus II, vs. 206.

Zie nog Reinaert door WILLEMS, vss. 221, 545 en 1292 en LULOFS Handb. bl. 155 en 199.

Scerne (Sonder). *In goeden ernst.* Dr. DE JAGER, Archief IV, bl. 149.

Scerne (Te). *Te schande.* Ibid. bl. 137.

Scerne (Te) driven. *Bedriegen, teleurstellen, te schande brengen.* BILD. Taal- en Dichtk. Versch. III, bl. 154.

Scernen. *Den spot drijven, schertsen.* KIL.

„Oem," seit Betijs, „laet staen
U s c e r n e n.

MOLTZER, Bibl. Mnl. Letterk. II, bl. 48.

Schernluyn. *Potsemaker.* KIL.

Scernobben. Quid? Te parijs gesciedet op een tijt Dat een scemynkel eenre vrouwen die hoor seer gheciert hadde dat hellem myt alle dye cyerheyt vanden hoofde tooch also dattat wijf voor alle dat volck bescaemt stont g h e s c e r n o b t op hoor hooft. Twijspraeck der Creaturen, dyal. 54.

Scherp. *Sjerp, gordel.*

Ende nam s c e r p ende bordoen,
Alse die ghene die wille doen
Sine bedevaert.

KAUSLER, Die Rose, vs. 13991.

Die s c e r p e en was oec nit twaren.

Ibid. vs. 13999.

Daer die s c e r p e hinc achter aue.

Ibid. vs. 14057.

Scerp. 1) *Prikkelend, ruw.*

Hi toochde mi palster ende slavine,
Die hi brochte vander Elmare,
Daer onder ene s c e r p e hare.

Dr. JONCKBL. Rein. v. 374.

Vrouwe Vulmaerte s c e r p e loghe
Ghinken koken met enen stave.

Ibid. vs. 788.

2) *Nijdig.*

Lamfroit was hem alte s c a r p.
Ibid. vs. 784.

Scherp. *Nauwkeurig, aandachtig.*

Men vraegh het Ireneus, s c h e r p
In 't luistren, om Godts wil te hooren.
VONDEL's Poëzy, I, B. III, bl. 467.

Een s c h e r p vergaren maect een vriendelic scheyen.
MEIJER, Oude Nederl. Spr. bl. 107.

Scherp. *Uiterst zuinig, vasthoudend.* KIL.

Scherp bier. *Scharre bier.* (Dun bier). Ibid.

Scherpe. *Reisgordel, reiszak.* Noch en dragt noch s c h e r p e op den weghe. MEIJER, Lev. van Jez. C. 51. Doe sprac hi nog te sinen yongren ende seide aldus, doe ic u sendde achter lande, sonder sac ende sonder s c h e r p e. Ibid. C. 213.

Reinaert wille maerghin vroe
Palster ende s c e r p e ontfaen,
Ende wille te Rome gaen.
Rein. door Dr. JONCKBL. vs. 2775.

Hi dede, dat men Brunen sneet
Van sinen rugghe een velspot af,
Dat men hem tere s c e r p e n gaf.
Ibid. vs. 2830.

Scherpe examinatie. *Pijniging* (op de pijnbank). KIL.

Scherpelick leven. *Uiterst zuinig leven.* Ibid.

Scherpen. *Verscherpen, scherp worden.* U. W. Zie VONDEL, door v. L. VIII, 226.

Scherpkop. *Iemand met een spits voorhoofd.* KIL.

Scherprechtersse. *Vrouwelijke beul.*

S c h e r p r e c h t e r s s e al te strengh.
VONDEL, door v. L. I, 680.

Scherpsnijdich. *Scherpsnijdend.*

Sy gaf hem een groote behendighe bijle in zijn hant
Vant blinckende stale, s c h e r p s n ij d i c h aen beyde zijen.
COORNHERT, Odyss. I, bl. 33, r°.

Scherre. *Schar* (zekere visch). KIL.

Scherren. 1) *Plaatsen, rangschikken,* in ongunstigen zin *afwijzen.*

Want als die heer op hem verarret,
Soe wart hi andersins g h e s c h e r r e t
Beyde van desen ende oec van dien.
HILDEG. Ged. bl. 151, vs. 108.

2) *Opkrabben*. PL.

3) *Achteruit krabben*, evenals de hoenders, wanneer zij de aarde opkrabben. KIL.

MAN
Wach armen, jaet,
Achter waert, als de hinne s c h e r t.
Belg. Mus. II, bl. 107.

Scherringe. *Uitschrapsel.* PL.

Scerse. *Mes*, *scheermes.*

In sine mouwe stac hi tiere stede
Een s c e r s van harder scarper sneden.
Dr. VERWIJS, Die Rose, vs. 11218.

Ende sneet hem sine tonge, dats waer,
Met sinen s c e r s e uten monde.
Ibid. vs. 11497.

Hen was noit s c e r s
Ghesmet van ysere no van stale
Also scarp.
Walew. vs. 4958.

Zie verder KAUSLER, Die Rose, vss. 11048 en 11321; Walew. vss. 5004 en 5044.

Scherven. *In kleine stukken kerven*, *klein snijden*, *verbreken*, *verbrijzelen*, *te morselen* of *aan scherven slaan*, *hakken*, *kappen*. KIL. PL.

Sal ick — — — — — — —
t' Ghewyde Altaer beslaen met syn g e s c h e r f d e leden?
VONDEL, door v. L. I, 328.

Die met een stijver erm 'serfsvyands breyn zou s c h e r v e n.
Ibid. II, 54.

De kruycken s c h e r f d e n wy en staecken de trompet.
Ibid. bl. 56.

Schette, schitte. *Dunne afgang.* KIL.

Schetteren. 1) *Schitteren.* U. W.

2) *Schateren*, *hard lachen.* Ibid. en KIL.

3) *Rammelen*, *kraken*, *krassen*, *groot gedruisch maken.* KIL.

4) *Met geraas uitstorten*, *uitkletsen.* Ibid.

Schetteringhe. 1) *Onmatig gelach.* Ibid.

2) *Een door volheid en fraaiheid welluidende melodie.* Ibid.

Schetterlach. *Schaterlach.* CATS. Passim.

Scheuck. *Hoer*, *allemanshoer.* KIL. PL. Wdb. op HOOFT en Wdb. op BREDERO.

Zie vooral Dr. DE JAGER, Taalk. Mag. I, bl. 301.

Scheur-been. *Zekere ziekte*, die zich kenbaar maakt aan de beenen. KIL.

Scheure. *Bui, regenbui, onweersbui.* Ibid.

Scheurelick. *Scheurziek*, *kettersch.* DE GROOT, Bewijs enz. bl. 94.

Scheuren. 1) *Verdeelen.* Een wyf hadt men ten dienste te staan, en daar en booven twee jonghelingen, die ondertusschen den Staat drukken, en entlyk eens s c h e u r e n zouden. HOOFT, Tacitus, 3, 6 v. o.

2) *Scheiden*, *openen*, *een opening maken*, *een verband* of *een geheel verbreken*, *uiteendrijven.* Een regement zyner Hooghduytschen, gestelt onder zeekren moolen, een' mosketschut van de vesten, vervorderde zich, de waaghenburgh te s c h e u r e n. HOOFT, Ned. Hist. 828, 27. Veele boeren, op de beên geraakt, en gevoeght by 't oorloghsvolk van dat gewest, tooghen hun teeghen met eenighe veldstukskens, maar werden g e s c h e u r t en verstrooyt. Ibid. 868, 6 v. o.

3) *Een breuk krijgen.*

Broeder Jacob van Yseo,
Doe hi kint was, mesval hem so
Als hi woonde met sinen vader,
Dat hi binnen te s c u e r d e algader.
Lev. van St. Franciscus, vs. 9804.

Scheuren eens anders reden. *Iemand in de reden vallen.* KIL.

Scheuringh-maecker. *Scheurmaker* (in zaken van het geloof). Ibid.

Scheur-mond. *Ziekte van het tandvleesch*, waardoor de tanden los gaan staan. Ibid.

Scheurregen. *Plasregen.* Ibid.

Scheursel. *Scheuring.* U. W.

Scheut. *Loop*, *voortgang*, zoowel in gunstige als ongunstige beteekenis, en dus

1) *Val.* Maar hoe doch? Ay ik dool, mijn s c h e u t begon veel eer. HOOFTS Ged. door BILD. I, bl. 110.

2) *Voorspoedige vooruitgang* ..... ende werd aldus gestuit, in de s c h e u t der zeeghe. Id. Ned. Hist. 299, 5

3) *Gang*, *stoot*, *voortstooting*, *overdrijving.* Om met zyn' jeeghenwoordigheit der toerustinge s c h e u t en hitte te geeven. Ibid. 345, 11.

4) *Groei*, *aanwas*, *opkomst*, evenals van een plant die opschiet. — — — zich belgende, dat — — — de Maarschalk van Bouillon met zoo langduurigh een' overhoorigheidt de s c h e u t zijner achtbaarheidt scheen te schorten. HOOFT, Henrik de Groote, 166, 43.

Schoüt. *Een schimpwoord.* KIL.

Scheutel. *Werktuig der bakkers om het brood in den oven te schui-*

ven. Ibid. Dit is de vertaling bij Pitiscus voor *infurnibulum*. Scheutel zal hier wel niet *schotel* beteekenen, maar zeker wel een soort van platte houten schop, waarop men het brood ligt en het in den oven schuift.

Scheutig. *Rijzig.* VONDEL, door V. L. XI, 367.

Scheutigh. *Gereed om te schieten.* KIL.

Scheutigh ter borsen. *Prompt om geld af te schuiven.* Ibid.

Scheutigh tot arbeyde. *Arbeidzaam, vlug.* Ibid.

Scheutschout. *Schuld wegens spoedig gedaan voorschot.* — — — ende dat ic ooc dien cost ende scade van der scheudschout verhouden ende verleggen mach alle jair. Brab. Yeesten II, bl. 649.

Scheutvrij. *Schot- of schootvrij.* Wdb. op HOOFT.

Scheutwijn. *Lekwijn, van zelf zonder persing verkregen wijn.* KIL.

Scheve. *Schijf, scherf, vlasbolster.* KIL. Dit Instrument (vlasbraak) breeckt alle de scheven. R. VISSCHER, Sinnep. bl. 110.

Schevelkin. *Scheefje, weinigje.* Ende elc vischdaechs avonds gheeft men elken zieken van den mannen .iij. eieren, ende een scevelkin botren, ende den zieken vrouwen .ij. eieren ende een scevelkin botren. Belg. Mus. IX, bl. 86.

Scheven. *Fijnsnijden, kleinsnijden.* KIL.

Scheversteen. 1) *Vuursteen.* Ibid.

2) *Lei*, (dakpan), ook *schrijflei*. Ibid. PL.

Schibbe. *Scheef, dun afschaafsel.*

— — — zal ik tuigen
Wat m' een zogkalf dede zuigen?
Waar men schibbens hout in dreef?
OUDAAN, Poëzy, II, bl. 5.

Sciden. *Scheiden, kloven, hakken.*

Si connen vele bet sciden hout.
Ferguut, vs. 544.

Schied. Imperf. van *Scheiden, vertrekken.*

So dat in dien tiden sciet
Van Sans.
MELIS STOKE, door Huydec. I, bl. 23.

Schieden. 1) *Kloven, hout kloven.* KIL.

2) *Ophouden.*

Alse ic dien daus hadde wel besien
Lange stont, sciet hi mettien.
Dr. VERWIJS, Die Rose, vs. 1230.

3) *Geschieden.* Wdb. op BREDERO.

Dats een dinck dat selden schiet.
Mloep, B. I, vs. 2710.

Het s c h i e d e te Ghent enen goeden wive.
Ibid. B. IV, vs. 1919.

Desen schamp ende dit confuus
S c h i e d e Willem tot eens papen huus.
HILDEG. Ged. bl. 174, vs. 228.

Die tegen syn danck ter kercken gaet, dien s c h i e t ghien goet van der misse. MEIJER, Oude Ned. Spr. bl. 58.

Ic sorg voor u ende al u magen,
Dat mi van anxt geen goet en s c i e t.
Rein. door WILLEMS, B. II, vs. 3825.

4) *Uitwijzen*, *beslissen*.

„Ja, Willem, selment te rechte s c h i e d e n,
Waer op willen sī weer beghinnen?
HILDEG. Ged. bl. 222, vs. 212.

Schiedenis. *Geschiedenis.* U. W. Dat hy — — — de volgende s c h i e d e n i s hoorde. J. DE BRUNE, Wetsteen, bl. 223. Zonder meer woorden te gebruiken, het leit met de s c h i e d e n i s als volgt. Ibid. bl. 269.

Schiel. *Verschil.* U. W. Wdb. op HOOFT.

— — — Kijk, 't quam 'er al ruimer om
By haer moertjen zaeligers leven; o dat 's ien wijt s c h i e l!
HOOFTS Warenar, door Dr. DE VRIES, bl. 69. Zie de aant.

Schielen. *Schoonmaken, afschrapen*, van ingewanden gesproken.

Men sousen dicke darmen om het smier wel s c h i e l e n.
BREDERO, Luc. bl. 65.

Schielicken. *Haastiglijk, op eene spoedige wijze.* KIL.

Schieloos. *Onvoorzichtig, onbedacht, onbezonnen, losweg, roekeloos.* Ibid.

O s c h i e l o o s Wijf wat hebdy ghedaen?
HOUWAERT, Handel der Am. bl. 278.

O Werelt ghy schijnt van buyten laudable,
Maer ghy sijt van binnen variable,
S c h i e l o o s, vol bedrochs en loghenachtich.
Id. De vier Wterste, bl. 59.

Zie nog Taalg. 1866, bl. 146.

Sciem. *Schim.*

Wat ist anders dan een s c i e m
Dat ons voerden oghen schijnt.
HILDEG. Ged. bl. 154, reg. 74, var.

Schieman. *Bevelhebber op 't voorschip.* KIL.
Zie ook VONDEL, door V. L. II, 173.

Schien. *Geschieden.* U. W.

Quamen de Vlaminghe inden lande,
Hem mochte g e s c i e n mere scande.

MELIS STOKE, door Huydec. III, bl. 185.

Die tegen syn danck ter kercken gaet, dien s c h i e t ghien goet van der misse. MEIJER, Oude Ned. Sp. bl. 58.

Nu s c h i e t der kerken onghelijck,
Als ic wel bewisen mach.

HILDEG. Ged. bl. 112, vs. 54.

Wye dat hier of is in dwael
Ende niet en gheloeft, wat sel hem s c h i e n?

Ibid. bl. 161, vs. 407.

Want sonder God nye dinc en s c a c h,
Datmen wel ghedien sach.

Ibid. bl. 289, vs. 147.

Scientie, siencie. *Kunst.* — — — so salmen segghen hoe dat wi sculdech sijn vort te gane in onse s c i e n t i e of in onse const. Belg. Mus. X, bl. 268.

Gelijc die catte, die bi naturen
Can die s i e n c i e alle uren
Ratten ende musen te vane.

Dr. VERWIJS, Die Rose, vs. 9360.

Sciep. Imperf. van *Scheppen* — — — ende s c i e p water. Bijb. van 1477, Gen. 24, vs. 45.

Schier. *Splinter*, *brokkel hout.* KIL.

Schier. 1) *Schielijk*, *spoedig.* Ibid.

Wat sal ic s c h i e r worden? der wormen aes.

ANNA BYNS, Ref. III, 1602, bl. 74, v°.

Sal uwen thoorn ons langer deeren
Sult ghy o Heer niet ontsteken s c h i e r
Tegens den boosen die u versweeren,
Wilt daer op storten V thoornich vier.

Sovter Liedekens, Ps. 78.

Den dach des vdervens nae by is hier
Die tyden die haesten om comen s c h i e r
Die Heer salt oordeel spelden.

Ibid. Moyses Lofsang.

Hy is doot ende oec al begrauen; hy sal s c h i e r weder opstaen. MEIJER, Oude Ned. Spr. bl. 31.

Maer, dat behoert ten kalendier,
Wil ic v voren segghen s c i e r.

Br. Gheraert, Natuurk. bl. 76, vs. 86.

2) *Zuiver*, *klaar*, *gereinigd*. Seven mudden guedes schiren Winterrogge. Tweede Proeve, door Dulces etc., bl. 194.

3) *Arm*, *behoeftig*.

Hi werp af sijn scarlaken,
Sciere leder (sciercleder?) dedi maken.
Renout, in Horae Belg. V, bl. 94, vs. 1668. Zie de aant. op bl. 121 en 122 en Dr. DE JAGER, Taalk. Mag. IV, bl. 683.

Scier. *Vaal*, *roest-* of *rosbruin* volgens SNELLAERT.

Ende die erde was gescreven scier.
Alex. IV, vs. 420.

Doe quam daer menech scorpioen,
Cerasten, die noch leedere doen,
Daer na serpente menegertiere,
Nu blaeuwe, geluwe, rode nu sciere.
MAERL. Sp. H. 8o. ed. I P. IV B. C. XLV, vs. 10.

Zie ook BILD. Nieuwe Versch. I, 194, op den Renout van Montalbaen. MAERLANT, van den reiger sprekende, zegt:

Som wit ende som van sciere wise:
Die sciere sijn best ter spise.
Nat. Bl. B. 111, vs. 307.

Haer vleesch es argher dan der sciere.
Ibid. vs. 319.

Ende es ghevedert sciere ende wit.
Ibid. vs. 511.

Schier of morgen. *Van daag of morgen.* KIL., U. W.

Sciere. *Boosheid.* Misschien is het *kuur*, *gril*, in welke beteekenis het woord in Brugge nog bekend is, eigenlijk een *schielijke inval*, *schielijk opkomende gedachte* of *voornemen*, en bij uitbreiding eene *luim*. *bui*, *kuur*, *gril*.

Al wil die heer in felre scieren
Op sijn volc mit hardicheden.
HILDEG. Ged. bl. 215, vs. 154, var.

Om recht te doen in elker stat,
Sonder wil in felre scieren.
Ibid. 229, vs. 243, var.

Schiere. *Spoedig*, *eerlang.* Passim.

Men brachte die gerechten sciere;
D'ene na d'ander, menigerhaude,
Na dien sede van den lande.
VELTH. Sp. H. fo. 115.

Hi wert veruart schiere.
Dboec vanden Houte, vs. 100.

Hebter mi om niet te leder,
Ic salse u gheven sciere.
Beatrijs, door JONCKBL. vs. 267.

Nv hoert ic segghese v sciere.
Dietsche Doctrin. vs. 3528.

Magic Pharon die riviere
Liden, ic sal daer wesen sciere.
Alex. in Bibl. Mnl. L. II, bl. 9, vs. 204.

Schiere-wiere. *Overhoop, door elkander, verward.* KIL.

Scieren. 1) *Verdeelen, in stukken deelen.* KIL.

2) *Bedeelen, beschikken.*

Mine sonden doen mi van duechde vlien,
Al scierstu graci in myn memorie
Ic hebbe ter daet soe crancke victorie,
Dat ic ten sonden bin eer bereet
Dan doget te doene.
4de Coupl. van 51ste Psalm (de 50ste volgens de Vulgata) uitg. van Baron van Westreenen van Tiellandt.

Schieren (Hem). 1) Quid?

Her Godeuerd antwerde den Graue sciere:
En wane niet, dat ic mi yet sciere?
VELTH. Sp. H. bl. 245.

LE LONG verklaart dit door *schichtig worden.*

2) *Opsieren, versieren.* KIL. MEYER.

Scierheit. *Sierlijkheid.* Belg. Mus. IX, bl. 223.

Met sinen wapenen overtoghen,
Die van goude scoon, ongelogen,
Ende van kelen waren ondersneden
Met drie keperen vol schierheden
Van selvere ende van lasuere.
Dr. VERWIJS, Bloeml. II, bl. 118, vs. 407.

Schierlings. *Zoo even.* Van het adv. *schier.*

Ick koom daar so schierlinghs van mijn besonjes en affaeren.
BREDERO, Jer. bl. 47.

Schierloos. 1) *Onvoorbereid,* ook *onvoorzien.* KIL. *Ongereed.* MEYER.

2) *Plotselijk.* KIL.

Schierryk. *Schielijk.*

Maar schierrijk die alleen is wijs en welgheleerd,

Die hier, godvolgigh, alle ding ten besten keert.
SPIEGHELS Hart-Sp. ed. 1615, bl. 74, v. b.

Zeit hier natuur God neen? dat achtmen slecht vermoeden.
S c h i e r r ij k hertspighelt dit.
Ibid. bl. 64, v. b.

Schiet. Imperf. van *Scheiden.*

Dus s c h i e t hi onghetroest van daen.
Mloep, B. I, vs. 1207.

Die bode aldus van dane s c h i e t
Ende seyde den coninc dese antwoirde.
Ibid. B. IV, vs. 824.

Te hant als hij henen s c h i e t,
Was die viant dair ghereet.
Lsp. B. I, C. XXII, vs. 8.

Scieten. 1) *Beschieten.*

Maer dit was in enen dele
Herde verre vanden castele,
Vorder dan een man diet wel vermochte
Met enen selfscote s c i e t e n dochte.
Lanc. IV, vs. 5692.

2) *Spoedig heengaan*, *plotseling oprijzen.* KIL.

Artur ginc in sine kemenade,
Die ridders s c i e d e n, het was spade.
Ferg. vs. 5396.

Doch sy noghens oeck vermoeden,
Die hem voer tende niet en hoeden
Ende ghierlic inden coken s c h i e t e n,
Dat mense after sel beghieten
Mitten zode off mitten peke.
HILDEG. Ged. bl. 91, vs. 139.

Ghi hebt hier voren wel ghehoort
Hoe dat Amant buter poort
Van Ghend s c i e t ende te Roome ghinc.
Leven van St. Amand II, vs. 863.

Scieten an enen. *Op iemand afkomen.*

Als hi te cloester weder quam,
Ende tconvent die waerheit vernam,
Doe waren sy blyde allegader,
Ende s c h o t e n a n dien ridder te gader.
HILDEG. Ged. bl. 147, vs. 374.

Schieten. 1) *Doen, zetten, plaatsen.*

Of stelts' een slechte siel in 't lichaam schoon en moy,
Recht als de Vogelaar s c h i e t in een fraye koy
De aldersnootste Vinck.

BREDERO, Luc. bl. 55.

— — — — — — komt hier me vaer, koopt een sootje,
Leest iou ga'ing uyt dit tobbetje en s c h i e t s e in dit vlootje..

Id. Moortje, bl. 16.

2) *Werpen, gooien, smijten.*

Wil ick hem met een stien om zyn hals gaan werpen inde sluys,
Of wil ick hem in de back of in het kackhuys s c h i e t e n.

Id. Luc. bl. 50.

Schieten. *Smalen, schelden, beschimpen.* KIL. Verg. ons schimp-s c h e u t.

Wat schort iou op myn bult? ick draachse op mijn schouwers,
S'is iou niet in de weech, of gy 'er wat op s c h i e t;
Daar ickse heb gekoft, daar krijchtmense wel om niet.

Id. Luc. bl. 28.

Schieten en schocken. *Schimpschoten gebruiken.*

Wel, Esel! wat sal toch dit s c h i e t e n en s c h o c k e n beduyen?

COSTER. Tijsken van der Schilden, 1613, bl. 2.

Schieten. *Overvallen, overkomen.*

Och, zeitze, lief! hoe is 't? wat s c h i e t u in den droom?
Wat spoock of u vervaert, die veiligh zijt van schroom.

VONDEL, Verovering van Grol, bl. 5.

Schieten. *Uitbotten, uitspruiten.* KIL.

Schieten een gracht. *Eene gracht delven, graven.* Ibid.

Schieten zijn verwe. *Verbleeken, van kleur verschieten.* Ibid.

Schietende verwe. *Verschietende kleur.* Ibid.

Schieter. *Schutter.* Ibid.

Schieter. *Mot.* Ibid.

Dank heb MEVROUW VAN LOON, diens yver niet en lyd
Dat dit verbeten word van s c h i e t e r, mot of myt.

OUDAAN, Poëzy II, bl. 48.

Schietinghe, verschietinghe. *Een opspringing of siddering van eenig lichaamslid.* KIL.

Schiet-lap. *Een lap, dien men aan den arm bindt bij het boogschieten.* KIL. PL.

Schiet-pijcksken. *Werpschicht.* KIL.

Schiet-pinne. *Doelwit.* Ibid.

Schiffen. *Schiften* (van melk). Ibid.

Schiften. 1) *Doen*, *schikken*. Want al de weerelt weet het, daar is zekeren oogenblik in den tijt, en een heimelike schikkinge van oorzaken in de voorvallen, daar men mee te schiften heeft. DE BRUNE, Jok en Ernst, bl. 20.

2) *Scheiden*, *afzonderen*. Zijn' Majesteit stalhoudende, ende haare bende geschift zijnde uit den vyandt. HOOFT, Henrik de Gr. 116, 18.

3) *Afbreken*, *eindigen*, *ophouden*, *afsnijden*. Welke beroerte door Caesars doodt geschift is. Id. Tacitus, 477, 26. 'T gevecht, noch in de waagschaal hangende, werdt door de nacht geschift. Ibid. 482, 1.

4) *Deelen*, *verdeelen*, *in stukken deelen*. KIL. MEYER.

— — — — — maer wilt uw leen niet schiften.
VONDEL, door v. L. I, 353.

5) *Omgaan met*, *in behandeling nemen*, *bedisselen*, *behandelen*, *zich bemoeien met*. Luiden die dagelix met Venus geheimenissen schiften. J. DE BRUNE. Jok en Ernst, bl. 31. Zoo die — — Hartog van Florence, met een handwerxman eens ietwes te schiften hadde. Ibid. bl. 205.

Zie nog Id. Wetsteen, bl. 137, 167, 247 en 410.

Schifting. *Wikking en weging*, *overweging*, *scheiding van begrippen of voorstellingen*. U. W. 't Gebedt uit zijnde, ende de zaak met een versch oogh ingezien, quam zijn' Majesteits verstandt tot schifting, ende ankerde haar besluit. HOOFT, Henrik de Gr. 147, 39.

Schifting. *Omgang*, *handeling*. Pallas — — — geboren, niet — — — door eenige schifting — — met een vrouspersoon. J. DE BRUNE, Wetsteen, bl. 209. De schifting en den omgang met de zanggodinnen heeft iets bekoorlix in. Ibid. bl. 304. Schifting met Tooveraars. Ibid. bl. 399.

Schicht. *Pijl.*

Si sette een scicht in haren boge.
Dr. VERWIJS, Bll. I, bl. 128, vs. 93.

Schichtenier. *Speerdrager*. De keurbende van Ausonie komt aentrecken, en de schichteniers geven zich ter poorte uit. VONDEL, door v. L. V, 397.

Zie Id. VIII, 633.

Schichtig. 1) *Snel*, *spoedig*, *onverwacht*, *plotseling*.

En wat na Roomsheyt rook, most even-schichtig voort.
OUDAAN, J. Grey, 1648, bl. 9.

By 't schichtig overgaan van 't grootste deel des Legers.
Ibid. bl. 23.

Zie ook VONDEL, Eneas, ed. 1737, bl. 217; ibid. bl. 322.

2) *Luid*, *hard*.

— — — met trommelen en steecken van trompetten,
Noch s c h i c h t i g e r dan oit in leger wert gehoort.
VONDEL, door V. L. V, 440.

3) *Vreesachtig*.

Dit is met rijpen raet te langkzaem ingestelt,
Om nu zoo reuckeloos en s c h i c h t i g h in te trecken.
Ibid. V, 475.

4) *Opspringend*, *voortvarend*.

Hoe s c h i c h t i g verkeert vreugt in rouw?
Ibid. V, 543.

5) *Hevig*, *driftig*. U. W.

Schijfelen, schijffelen. *Uitglijden*, *slibberen*. KIL.

Meer twijfelen dan hopen,
Die blijschap en vreucht doet henen s c h ij f e l e n.
HOUWAERT. Handel der Am., bl. 296.

Maer die sijn ooghen des verstants doet open,
Die en sal opden wech der deught niet s c h ij f f e l e n.
Id. De vier Wterste, bl. 95, o. a.

Schijn. 1) *Gestalte*, *gedaante*.

— — — — 't onnoosel beest, door Daedalus bedrogen,
In s c h ij n eens houte Koeys sich met haer heeft gepaert.
GROEBE, Versch. Ged. II, bl. 16.

2) *Verschijning*. Een s c ij n van hemelrike. HALBERTSMA, Aant. bl. 203.

3) *Schijnsel*, *gloed*.

Die s c h i n e vanden vier maenden
Ghinghen omme ende waenden.
Mloep, B. I, vs. 403.

Dat si soe onghedoechsaem sijn
Vander liefden vuerighe s c h ij n.
Ibid. vs. 500.

Ende alsi (de zon) laet haren s c h ij n,
Sullen si vanden werke beten,
Sonder datsi daer binnen eten.
Lsp. B. III, C. 1, vs. 40.

Zie nog Die .X. Pl., vss. 846, 1083, 1276, 1480 en Dr. VERWIJS, Bll. I, 71, 377.

4) *Toestand*, *gedaante*.

Hadden si sekeren hoop an God,
Soe waert een alte bijsteren lot

Te wesen inder jongher s c h ij n.
HILDEG. Ged. bl. 244, vs. 35.

Want hoir meninghe ende die sijn
Die stonden in gheliken s c h ij n.
Dr. VERWIJS, Bll. III, bl. 95, vs. 56.

Zie nog VONDEL, door v. L. V, 450 en 484 en IX, 52.

5) *Blijk.*

Soe waer een inghel wille zijn,
Met sinen werken doet hi in s c h ij n.
Belg. Mus. VI, bl. 198.

Schijn (In). *Blijkbaar, kennelijk, duidelijk.*

'k Wenschte dat ick hier i n s c h ij n
Slechts mocht uwen Echo zijn.
VONDEL, door v. L., I, 131.

Mer valsch dorperlijc venijn,
dat cayn droech, is noch i n s c ij n
aen zomen.
MAERLANT, Wap. Mart. 39e coupl.

Zie nog HUYDEC. op MELIS STOKE II, bl. 168, en Reinaert door WILLEMS, vs. 4610.

Schijn. (Doen in-) *Openbaren, doen blijken.*

Die seiden: »Tymothei, wi sijn
Ghesent te di, om di d o e n i n s c ij n
Wat men in den hemel doet.
Belg. Mus. IX, bl. 434.

Want ghi sult Hem contrarie sijn,
Dat ghi wel sult d o e n i n s c h ij n.
Het Boec vander Wraken I, vs. 1707.

Zie nog Die .X. Pl. vss. 251 en 1184.

Schijn. (Ten) *Ten duidelijkste.*

Alzoo 't noch t e n s c h ij n e is ghebleken.
Handel der Am. bl. 2.

Schijn (In of an) werden. *Blijken.*

Ghelijc dat liede besmet werden
Die hore wandelinghe herden
Met hem, die malaets sijn,
Alsoet daghelijcs w e r t i n s c h ij n.
Dietsche Doctr. II, vs, 902.

Want wi een vre, alst e s i n s c h ij n,
Ons leuens niet seker en sijn.
Ibid. III, vs. 1575.

Schijnbaer. *Duidelijk*, *blijkbaar*. KIL. As waill schijnbair is. NIJH. Ged. VI, bl. 102.

Schijnbaerlick. *In het oog vallend.* KIL. Inde hain verwilkurt schinbarlichge plage bi vnsme leuenden liue, vuer den gienen, de dieser puncte eynich eirste mit vurrade brechgen sal. NIJH. Ged. I, 386.

Scijnen. *Blijken.*

Dat scijnt uwen tande
Die ghi dorcnauwelt hebt en versleten
Van groten spite.
Belg. Mus. IX, bl. 62.

Also alst schijnende is. NIJH. Ged. IV, bl. 110. Zie ook bl. 471.

Schijnhoed. *Zonnescherm.* KIL.

Schijnigh. *Glanzend*, *schitterend.* Ibid.

Schijninghe. *Schijngezicht*, *spook*, *schim.* Ibid.

Scijncke. *Schenker?*

Wy waren drossaten ende scijncke.
BLOMM. Oudvl. Ged. II, bl. 7, vs. 385.

Scijnte. *Glans*, *zonneschijn.*

D' eerste is een substancie vierijn,
't Ander scijnte, terde hitte.
Ibid. III, vs. 95.

Bi der scijnte verstaen wi dan
Den Gods Sone, houti hier an.
Ibid. vs. 111.

O godlijc licht vol gracien claer
V scijnte es blickende altoes eenpaer.
Belg. Mus. IX, bl. 117, vs. 1575.

Schijnvader. *Vader*, in naam of schijn, *van een aangenomen kind.* Wdb. op BREDERO.

Schijnwormken. *Glimworm.* KIL.

Schijse. *Een stukje brood* of *andere spijs.* Eng. *size.*

Laet varen zulcke leuren, tzijn maer vyse vasen,
Want al die haer met zulcke schijse asen,
Werden uyt wyse dwasen, denckt om u persoone.
Rott. Spelen van Sinne, 114.

Zie hierover Dr. DE JAGER, Latere Versch. bl. 465.

Schijt-ael. *Gemeen soort van aal* of *paling.* KIL.

Schijt-besie. *Rhamnusbessen* (van den vuil- of sporkenboom). Ibid.

Schijte. 1) *Wind.* Crepitus ventris KIL.

2) *Dunne afgang.* Ibid.

3) *Smerig*, *morsig wijf*. Ibid.

Schijten. *Winden laten*. Ibid.

Schijt-koeck. *Zeker soort van peperkoek*, *die het lijf opent*. Ibid.

Schijt-kruyd. *Glaskruid* (mercurialis), aldus genoemd, omdat het purgeerend werkt. Ibid.

Schijt-putte. *Sekreet*.

Ic woude ic tghelt hadde van miere coe,
dat ghi dus wel hebt bestaet,
ende ghi in enen schijtputte haet ghebaet,
vul ondier keitijf!

Horae Belg. VI, Die Buskenblaser, vs. 158.

Schijt-valck. *Een nietswaardige*, *groote hans*.

'k Mach liever een schijt-valck dan een smeerich broeckjen sien.

BREDERO, Jerol. bl. 21.

Zie ook VONDEL, door V. L. III, 103.

Schijtvalkachtigh. *Als een schijtvalk*.

Laet ons hier op de heilige kruiswegh een weinigh blijven staen,
Tot dat 'er een snyer of een schoenmaker van 't werk komt gaen,
Die 'er wat schijtvalkachtigh uit ziet.

H. VERBIEST, Kl. v. 't Wijnvaatje, 1670, bl. 11.

Schijt-verssen. *Kakhielen*. KIL.

Schijt-voere. *Zaak van geenerlei waarde*; *belachelijk gebaar*. Ibid.

Schijt-vorst. *Lichte vorst*, *niet strenge koude*. Ibid.

Schijve. *Katrol*. Ibid.

Schijven. *Schuiven*, *voortschuiven*. Ibid.

Schijvert. *Schijveling* (zekere soort van appel). Ibid.

Schick. 1) *Toestel*, *toerusting*. Ibid.

2) *Versiersel* (opschik?) Ibid.

3) *Lust*, *zin*, *wil*.

— — — — — — de Vryers die heb ick
die dat deden ghestilt, hoe wel dit zijt ghelat,
Om my niet wilden laten, maer volghen haren schick.

Odyss. II, bl. 149.

4) *Bepaalde orde*. KIL.

En in den schoonen schick van 's Hemels zolderingen
't Geschickt beleit te zien des Scheppers aller dingen.

J. DE DECKER, Rymoeff. 1726, I, bl. 125.

Zie nog VONDEL, door V. L. IV, 494 en BEAUMONT Ged. door TIDEMAN I, bl. 34.

5) *Vorm*, *gedaante*, *houding*. PL.

O schoonheyt, net beneden
Van leest, van schic, van swier, van stal, van standen.
BREDERO, Gr. Br. d. Minnen, bl. 45.

6) *Beschikking.* KIL. Wdb. op HOOFT.

End' wat waer dat voor schick, dat ick onder dees Vrouwen
Ginck huylen ende karmen.
Odyss. II, bl. 99.

Ach! seyd ick, wat gheluck hanght dien noch over 't hooft,
Die ghy door 's Hemels schick zijt tot een Bruyd belooft.
HEEMSKERK, Minne-D. Zie Versch. Ged. II, 200.

Zie nog HOOFT, door L. II, 50.

7) *Soort*, *slag.* U. W.

Schick. (Sonder) *Ordeloos.* PL.

Schickal. *Albesturende*, *albeschikkende.*

Schepper schickal, geeft, dat het haer geluckt.
HOOFTS Ged. door LEENDERTZ, 164.

Schikken, schicken. *Zorgen*, *maken.* KIL.

Ghy, in verbaasden moede
Schikt dan te komen voorts met d'onverwachte maar.
HOOFTS Ged. door BILD. I, bl. 162.

— — — — — — hy sal inde kerck schicken te zijn.
BREDERO, Schyn-Heyl. bl. 61.

Scicken. *Ordenen*, *regelen*, *beschikken.* U. W., KIL.

Sal een stede risen boven
In eren ende in goeden staet,
Soe sullen si scicken horen raet,
Eer si enich dinc beginnen.
HILDEG. Ged., bl. 4, vs. 88.

Schicken. 1) *Denken*, *meenen*, *voornemens zijn.*

Ick schick je staet en lieght.
HUYG. Korenbl. I, 565.

Ick schicket noch te nacht te weten.
Ibid. 569.

'k Schick je waert loof etrede.
Ibid. 605.

Vraag. Hoe lang geleden?
Andw. Toen d' Alfe'os wat'ren stonden
Verr' boven boort, dat's tien en negen jaer soo 'k schick.
A. PEYS, Den getrouwen Harder, 1671, bl. 66.

Ik volgh u. Ieder schik op zijn geweer te passen.
HOOFTS Ged. door BILD. I, bl. 161.

Zie nog WEILAND op *Loof.*

2) *Zenden.* KIL. MEYER. — — — — ende ick sal de tanden der beesten onder hen schicken. St. Bijb. 1716. Deut. XXXII, vs. 24.

Sij dede scicken int ander lant,
Om te vernemen alte hant,
Off daer die vrouwe ghecomen waer.
Mloep, B. IV, vs. 1775.

De rest onder vier Vaendelen werdt nae West-vrieslant geschickt. Chroniick van Hoorn, 1617, bl. 97. Item tsonnendages ... Hanssen mit brieven gezent ..... roerende dat sy sonder vertrec scickeden elcx een deel gewapent enz. Oorl. van Hert. Albr. bl. 158.

— — — — hem salmen met vaerden
Schicken tot Echetum.
Odyss. II, bl. 85.

Zie verder Dr. DE JAGER, Handl. bl. 93.

3) *Voegen, passen.*

Neemt die beste uwer maghe
Ende schict u heymelic inder laghe.
Mloep, B. 1, vs. 3100.

Sidermeer dat dit wonder scict
Dijnre volcomenre godheit list.
Die .X. pl. vs. 66.

4) *Heentrekken, heengaan, zich begeven.* Wdb. op HOOFT.

Schicke (Te) hebben. *Te doen hebben.*

— — wantmen gaf hem scolde
Dat die keyserinne solde
Mit hem te schicken hebben ghehadt.
Mloep, B. II, vs. 1353.

Scickenisse. *Schikking, instelling, inzetting.* Ende als dit aldus ghesciet was, soe hinghen si dat heylighe lichaem metten casse op aen vier gulden ketenen in een tempel van dier stat mit groter blijscap ende vrolicheyt, ende deden daer omtrent ouermits godes wille ende scickenisse lampen te barnen. Wijnt. f° 110, a. Na die scickenisse dauid. Bijb. van 1477, Chron. 23, vs. 18.

Schickeren. Hetzelfde als **Schetteren.** KIL.

Schicklijck. *Volgens regel en orde.*

Dit werreck eyscht een God, die schicklijck scheyden sal
Dien bayerd.
VONDEL, door V. L. III, 268.

Schicklijck deksel. *Passend deksel.*

Hoor eens: Noyt soo slimmen Pot
Of se krijgt een schick'lijck decksel.
V. D. VENNE, Belacch. Werelt, 1635, bl. 43.

Schicksel. *Ordening, inrichting, beschikking, noodlot.* KIL. Duitsch *Schicksal.*

Schil. 1) *Strijd, twist.*

Harden wil ende wederwil
Dat is den alre meesten schil.
HILDEG. Ged. bl. 252, vs. 94.

2) *Tweestrijd, twijfel.*

Oeck ghelove ict sonder scil,
Want God mach doen dat hi wil.
Ibid. bl. 32, vs. 9.

Scild. *Schuld.* Dit betekent vol van luxurien ende vol van scildinghen, die omme sijn scilden ende omme sijn luxurien sal ghedoghen stortinghe van bloede. Belg. Mus. X, bl. 271.

Schildboirdich. *Vrij* of *edelgeboren.* Een vrij- of edelgeboren man, die om zijne geboorte het recht had, schild en wapenen voor het vaderland te voeren.

Soo sullen alle onbesprooken schildboirdige mannen, mits de vrij gemaakten, ook wel het schild ende verdere krijgswapenen voor het vaderland moghen voeren. BALEN. Besch. v. Dordr. bl. 519, en daarin Handv. van Vrow Jacoba, gegeven 6 Julij, 1417.

Schildbortigh, schildbore, schildbeure, schildbeurtigh. *Schildknaap.* KIL. MEYER.

Schilde (Te sijnen) komen. *Meerderjarig en tot het dragen der wapens geschikt worden.* Elk jongeling, tot zekere jaren gekomen zijnde, werd in de volksvergaderingen tot *weir* verklaard.

Doe d'houdste te sinen scilde quam.
Oudvl. Ged. II, bl. 9, vs. 563.

Schilde (Op zijn) hebben. *Vleesch aan het lijf hebben.*

O seker 't is een moye gladde koe, hy is al wel ghemiest,
Hy het vry wat op zijn schilde, 't is wel een deuchdelijck biest.
BREDERO, Kl. v. d. Koe, bl. 11.

Scildekijn *Uithangbord.* MOLTZER, Bibl. Mnl. Lett. III, bl. 208, noot.

Schilden. 1) Het primitief van *schilderen, de wacht houden.*

2) *Schelden.* Hi ne sal nit schilden, noch roepen, noch in den straten sal nimen horen syn gheluut. MEIJER. Lev. v. Jez. C. 88.

Hi sweert, hi doemt, hi vloect, hi scilt.
Dr. VERWIJS, Van Vrouwen ende van Minne, VII, vs. 114.

Schilderen. *Borduren, stikken.*

Haer kleet is wonder net geschildert met de naelde.
CATS, ed. 1828, II, bl. 116, a.

Schilderij. 1) *Afbeeldsel, portret.*

Och seyse, as ick sen schrift sie, so dunckt me sou ick wel swijmen;
Ja, sprackse teugen sijn vaer, so jy sen schilderij niet en vermomt,
Ick segje dat ick sel sterven eerme rechte sterf-dach comt.
BREDERO, Kl. v. een Huysm. bl. 4.

En doen de schilderij des edelen Diaen
By ons t' Athenen quam smolt ick bekans in traen.
STARTER, Daraide, 1640, bl. 27.

Een beenderen-gheraemt, een schildery van asschen,
Vercondighen den lof van uwen naeme groot.
HARDUYN, door SCHRANT, bl. 64.

En, mits het weerde pant niet meer en is voor my,
Soo doe ick maer een eysch van hare schildery.
CATS, door Dr. v. VL. I, bl. 413, b.

Zie ook VONDEL, door v. L. III, Aant. 9, reg. 4, v. o.

2) *Schilderwerk.* Zommige plaatzen bekliemen zy keurlyker met aarde, zoo zuiver en blinkende, dat ze de schildery en toogen van verwen nabootst. HOOFT, Tacitus, 493, 14.

3) *Schilderkunst.* Sy hadden een suster Margarita — — — diemen oock groote prijs toe schrijft in die edel conste pictoria oft schilderije. VAERNEWYCK, Hist. van Belgis, 1665, B. IV, C. xlij, bl. 451.

4) *Verwtuig, blanketsel* en *rozetsel.* Wat zotheit is 't de naturelijke schoonheit te veranderen, en schildery te soeken. J. DE BRUNE, Wetsteen, bl. 342. Dat een wijze vrou zich niet blanket en zich met geen ceruis of andere schildery beklad. Ibid. bl. 343.

5) *Schijn.* U. W.

Scildinghen. *Schulden.* Belg. Mus. X, bl. 271. Zie op **Scild.**

Schildknaap. *Leerling.*

Men waerschuwt haer by tijts voor eere en staet te waccken,
En snel te smooren twee, die 't hooft te trots opstaccken,
Den schiltknaep eerst, en dan den heer en zijn gezagh.
VONDEL, door v. L. X, 108.

Schildknapin. *Leerlinge.*

Nu quamze hier, en gaf den spriet de schiltknaepinne,
En ongespannen boogh, en koker.
VONDEL, door v. L. XI, 383.

Schildpad. *Stormtuig.*

Niet met gewelt van schildtpadt, ram en bogen.
VONDEL, door v. L. IV, 43.

Schilf. *Biezen.* Dr. DE JAGER. Taalk. Handl. bl. 93.

Schilghe. *Hals- of voetblok voor vee.* KIL.

Schillen. *Verschillen.* Ibid.

Doch hier in schillen wy; doet zich de donder hooren,
Men voelt ons diepste pit van tziddering deurbooren.
DE BRUNE, Wetsteen, bl. 106.

Als valsche menschen willen,
Siet wat twee woorden schillen:
Dirck, seid' ick, schrickt het oock het paerd dat ghy berijdt?
Neen, seid' hy, niet altoos, en meende, niet altijd.
HUYG. Korenbl. 1672, B. XIX, 183.

Zie nog VONDEL, door v. L. I, 180, 325, 722.

Schilt. *Muntstuk*, van verschillende gehalte en waarde. Zie Inf.

Schilt. 1) Imperat. van *berispen*, *bestraffen.* Alse dat hoerden de someghe van din phariseusen die daer waren, so spraken si te Jhm ende seiden. Meester, schilt dine yongren die dat volc aldus don roepen. MEIJER, Lev. van Jezus, C. 187.

2) *Roept*, *galmt.* Zie STARTER. Fr. Lusth. 1621, 150.

Schiltbortich. *Edelgeboren*, *welgeboren.* Zie **Schildboirdig**. In Lantsloot vs. 440 heet het *van den schilde gheboren*, en vs. 642, *wel gheboren.*

Schilterie. *Al wat tot de schilden behoort.* Harnasch ende scilterie. Dr. VERWIJS, Oorl. van Hert. Albr. bl. 171.

Schilttael. *Census* (belasting). Getal schilden, waarop het contribuabele vermogen geschat wordt; inkomsten-belasting. KIL. MEYER.

Schiltwacht. *Wacht*, *wake.* De Kornel Julius Martialis hadt de schildwacht in het leeger. HOOFT, Tacitus, 318, 30.

Wat zachter: matigh u: de schiltwacht staet niet wijt:
Zij let op ons gebaer: bedenck eens waer ghy zijt.
VONDEL, door v. L. V, 441.

Zie nog Alex. X, 405.

Sciltwachte doen. *De ronde doen.*

Selve over die here mede
Daer men die sciltwachte dede.
Alex. IV, vs. 1265.

Die daer daden die sciltwachte
Si worden der andere geware.
Lanc. vs. 46968.

Schim. *Roos op het hoofd* (velletjes, die allengs afgestooten worden). KIL.

Schim. *Nacht.*

Daer nauwelijcx de son beneden 's aerdrijcx kim
Gesoncken, weêr verrijst, en maeckt een korter s c h i m.
VONDEL, door V. L. II, 678.

Schim. *Schaduw.*

De nacht komt op der aarde
Gevallen met haar' s c h i m.
HOOFT, Ged. 23, b.

Leghje in s c h i m van koele boompjes.
VONDEL, door V. L. II, 225.

Zie nog ibid. 223; VII, 441, vs. 60; VII, 764, vs. 293.

Schimelkorn. *Scheldwoord.*

En duese S c h i m e l - k o r n komt met zô veel gheluyts hier.
BREDERO, Griane, bl. 1.

Scymynckel. *Aap.* Die aep ofte s c y m y n c k e l plach veel boecken te scrijven. Twijspraeck der Creaturen, dyal. 97.

Schimman. *Schieman.* (Bevelhebber op het voorschip). KIL.

Schimmees. *Zekere hoeveelheid*, doch ongelijk; nu eens meer, dan eens minder; een *pak* van het een of ander. Zie hierover de Taalgids van 1867, bl. 274; Informatie, bl. 177, en Taal- en Letterb. II, bl. 315.

Schimmelmorsig. *Bedekt* of *bemorst met schimmel.*

de wereld sal haest vuyl
En s c h i m m e l m o r s s i g h sijn.
VONDEL, door V. L. II, 722.

Schimmelpenning. *Munt, door het bewaren beschimmeld.*

Met potgelt. renten, kustingbrieven,
En s c h i m m e l p e n n i n g h, langh vergaert.
VONDEL, door V. L. VI, 116.

Schimmelverwe. *Grijse kleur.* KIL.

Schimmer. *Schittering*, *glans.* MEYER.

Mijn oogen syn verstaart, met s c h i m m e r blint geslagen.
BREDERO, Groote Bron der Minnen, bl. 6.

Waer is uw blanck yvoor? uw marmer klaer van s c h i m m e r?
VONDEL, door V. L. I, 720.

Zie verder ibid. II, 90.

Schimmeren. 1) *Schemeren, door al te hellen glans verblind worden.*

Als hy eerbiedich u eerwaerdicheyt aenschout,
Hy s c h i m m e r t en hy staart.
BREDERO, Gr. Br. d. M. bl. 82, a.

2) *Schitteren*, *glanzen*, *pralen*.

Ghy, die van peerlen, goud en diamanten schimmert.
VONDEL, door V. L. I, 340.

— — — — eenigh Keyzershof,
Dat — — — van goud en marmor schimmert.
Ibid. II, 174.

Schimmerig. *Schaduwrijk*, *lommerrijk*. MEYER, U. W.

Schimp. *Scherts*, *bespotting*, *verwijt*. KIL.

Des dander al in schimp vertelt
Ende singhet van sijnre nuwer minnen.
Mloep, B. I, vs. 317.

Seker het ware grote onghelimp,
Off my een vroukijn dede schimp.
Ibid. B. II, vs. 3520.

Sy draecht op u soe starcken sin,
Dat si hoer scaemt des onghelimpe.
Die coninc sprac in soeten schimpe:
„Dat heymelic si ghenoecht mi wael."
Ibid. B. III, vs. 738.

In schimpe deedsi him oec weten,
Dat hi alleen hoer boelkijn waer.
Dr. VERWIJS, Bll. III, 89, vs. 114.

Zie hierover nog Karel de Gr. bl. 311 en VONDEL, door V. L. VII, 264.

Schimpen met iets. *Spotten*, *schertsen*.

Die mitten gueden altoes schimpen.
Mloep, B. II, vs. 699.

Lieve heer,
Nu misdoedi alte zeer,
Dat ghi schimpens dus bestaet
Mit uwen armen ondersaet.
Ibid. B. IV, vs. 1143.

De kroonzucht schimpt niet, ziet noch Godt aen, noch haer bloet.
VONDEL, door V. L. IX, 275.

Schimper. *Schamper*. KIL.

Schimpvoghel. *Spotvogel*. Ibid.

Schimpwerck. *Scherts*, *spot*, *schimp*. Ibid.

Schyn. 1) *Blijk*. Dat die grave van Henegouwen ende van Hollant thuus en dlant van Hoesden — — — hebben sal ende houden — — — in alle manieren ende scheyn dat aen Brabant comen was. Brab Yeesten II, bl. 535.

2) *Voorkomen*, *gelaat*. Wdb. op HOOFT.

Scyn. (In) *Wezenlijk, wat blijkt, wat kennelijk, duidelijk* is. Dr. DE JAGER, Latere Versch. bl. 123 e. v.

Schin. *De roos van het hoofd.* KIL. PL.

Schinde. *Vlies*, *vel*, *bast*. KIL. MEYER. Zie **Scheene.**

Scinde. *Schande.*

Ende hier ombe dadense mi di s c i n d e.

Lanc. III, vs. 14551.

Scinde. *Schending, verderf.*

Ende bestonden, te sijnre s c i n d e.

Brab. Yeesten, B. II, vs. 5000.

Schindel. *Schalie* (eenigszins gebogen vlakje, b. v. om daken te beleggen). KIL. MEYER.

Schindelen. *Glinsteren.* U. W. MEYER.

Schinden. *Bederven*, *schenden*, *benadeelen*, *ongelukkig maken.*

Sou du bliven aldus blint,
So war ic alte male g e s c i n t! .

VELTH. Sp. H. B. VIII, C. XXXIII.

Die op mi met herten roepen genade,
Eyst nacht, dach, vroech oft spade,
Datten de duvel nemmer en s c i n t.

Vanden Levene ons Heren, vs. 3017.

Zie verder Dr. VERWIJS, Bll. III, 168, 362.

Scinden. *Bederf, verderf.*

En tie quade (gaen) in 't ewelike s c i n d e n.

VELTH. Sp. H. B. VIII, C. 23.

Scinden. *Straffen, ongelukkig maken.*

»Ay, wat segdi, suverlike,
Ocht ic u emmermeer beswike
Soe moete mi God s c i n d e n.

Beatrijs, vs. 309.

Schinden. *Villen*, *stroopen*, *ontschorsen*. KIL. MEYER.

Schinderen de wijnen. *Het overblijvende van den wijn uit een vat door peiling in hoeveelheid bepalen.* KIL.

Scine (In). *Naar het uiterlijke te oordeelen.*

Doe sagen si den clusenare,
Die wel goet man was in s c i n e.

Lanc. II, vs. 43509.

Si waren beide starc i n s c i n e.

Ibid. vs. 43525.

Schine. *Bewijs*, *blijk*, *schijn*, *glans*. Het woord s c h ij n, zegt VAN WIJN, oorspronkelijk *licht*, *glans*, *helderheid*, *klaarheid*, wordt thans bij ons meest tegenover *waarheid* gesteld, wanneer wij het tot eene zaak of persoon overbrengen, gelijk wij zoo van *schijndeugd*, *schijnvriend*, *schijnbeeld* spreken. Dit had ook al vroeg bij de Ouden plaats; maar zij bleven ruim zoo veel bij de oorspronkelijke beteekenis, en gebruikten het woord in den zin van *klaarheid*, *zichtbaarheid*, *duidelijkheid* eener zaak, en dus voor een *bewijs*, een *blijk*. Zoo was hem, VAN WIJN, in de oude Schepenboeken der stad *Briele*, voorgekomen, dat de uit het H. Land terugkeerende boetelingen een *Schijn*, d. i. een getuigschrift moesten medebrengen en aan den Rechter, die hun de bedevaart opgelegd had, vertoonen, ten bewijze, dat zij waarlijk het H. graf bezocht hadden. *Schijn* is nog heden in het Hoogd. een *getuigschrift* of eene *getuigenis*. D o e n i n s c i n e was oudtijds *toonen*, *doen blijken*. *In alre wijs ende scine* zou mijns bedunkens beteekenen: *op de blijkbaarste wijze*. (Huiszittend Leeven II, 180 en 181, noot.)

Dat dede hi hem soe in s c i n e
Dat hi er vier dusent vinc.
Brab. Yeesten, B. II, vs. 1156.

Zie nog ibid. vs. 3467; III, vs. 1707; IV, vs. 826.

Doe hi neder quam, weet voor waer,
Ende met hem brochte die taflen daer,
Sloech so groot licht ende sulc s c i n e
Uten claren aenschine zinc,
Als of het ghehoornet ware.
Rymb. vs. 5155.

Schine (In). *Zoo als bleek*, *zichtbaar*, *duidelijk*, *klaar*.

Hi dorsloech mi mine wapine,
Dats ter meneger stat i n s c i n e,
Dor min lijf ende dor min been.
Lanc. II, vs. 42730.

Nochtan dedi hier omme pine,
Om dit af te doen, i n s c i n e.
VELTH. Sp. H. B. II, C. 3.

Sine waren niet sat i n s c i n e
Noch droncken oec van wine.
Vanden Levene ons Heren, vs. 1860.

Zie verder Dr. JONCKBL. op VAN HEELU, 147; VELTH. Sp. H. f°. 36 en

Een moenc was in ene woestine
Vul dogeden, alst was a n s c i n e.
MAERL. Sp. Hist. 8°. ed. III P. II B. C. XXVII.

Schine (In) sijn. *Blijken.*

Het e s ane u wel i n s c i n e,
Dat gi sijt behendich ende vroet.
Roman van Cassamus, vs. 1850.

Schine. *Vorm*, *gestalte.* Soe laten wijt in alsulke s c h i n e, alst heeft gheweest. NIJH. Ged. II, 228.

Scinen. *Schijnsel*, *licht.*

Alse ene kerse die s c i n e n heft claer.
Dr. VERWIJS, Die Rose, vs. 3070.

Schinen. *Blijken*, *schijnen*, *zichtbaar zijn.*

Dat sal Alexandre s c i n e n.
Dr. VERWIJS, Bll. I, 158, vs. 36.

Dat elck mensche dan sal poghen
Goet te winnen ende daer om pinen
Ende legghent op, so dat hem s c h i n e n
Mach in sijn oude daer naer.
HILDEG. Ged. bl. 99, vs. 134.

Levic een jaer, het sal hem s c i n e n.
Rein. door WILLEMS, vs. 424.

»Nu saelt s c i n e n wat wi doen sulen.
Lanc. vs. 33885.

»Het s c i i n t dat ghi hare ghevane
Her grave waert, ghi helpt hem wel.
Limborch II, vs 954.

Maer doch haddi, gheloeves mi,
Ene wonde die hem s c e e n.
Ibid. VII, vs. 1379.

Zie verder Rein. door Dr. JONCKBL. vss. 773, 1256, 1269, 1818; Dr. VERWIJS, X Boerden III, 227; Mloep, I, 821 en IV, 1350, 1358; Lsp. II, C. 45, vs. 35; Dr. DE JAGER, Taalk. Mag. II, bl. 286; Heim. der Heim. bl. 189.

Vergelijk ook nog HUYDEC. op STOKE II, bl. 168 vlgg. en HALBERTSMA, Aant. bl. 282.

Schinke, scijncke. *Schenker.*

S c i n k e des Riken noemt men hem.
HUYDEC. op MELIS STOKE, I, vs. 990.

Daer hi die drome ontbant saen

Den backere enten s c i n k e mede.
Sp. H. 8°. ed. I P. I B. C. XLVI.

Wie waren drossaten ende s c ij n c k e.
Bibl. VI, bl. 19.

Bihem is s c h i n k e te sire bate.
Lsp. B. II, C. 49, vs. 89 var.

Des conincs backre ende sijn s c i n k e.
Rymb. vs. 2985.

Scinkel, schenkel. *Been*, en bij uitbr. *scheenbeen*, *dijbeen*.

Hi sprac: oem! dits die iongelinc,
Die Keien sinen die s c i n k e l brac.
Ferg. vs. 5505.

Es hem s c i n k e l of vlogel ontwee,
So nem warem aloë,
Ende binter op.
Dr. VERWIJS, Bll. II, 41, vs. 197.

Schinken. *Hakken? steken?*

Doe sloech Fergunt die hant ten swerde,
Ende ginc houwen ende s c h i n k e n.
Ferg. vs. 3229.

Prof. VISSCHER verklaart dit woord in zijne uitgave door: *iemand de beenen breken.*

Si lieten hare speren sinken,
Daer si den Grieken mede s c i n k e n
Grote wonden ende diep.
Oudvl. Ged. II, bl. 91, vs. 1408.

Scincken. *Bieden.*

Hoe vele vint mer achter lande,
die goede lieden beraden scande,
ende herde sempel buten dincken,
ende onder den hoet een ander s c i n c k e n.
Theoph. I, 112.

Schincken. *Schenken.*

En wilden sy een druppel nats niet s c h i n c k e n.
HOUWAERT, De vier Wterste, bl. 4.

Schincker. *Schenker.*

En ick blinck 'er, en ick drinck 'er,
't Geen de s c h i n c k e r alles goeds
Schenckt de sielen.
VONDEL, door V. L. III, 157.

Scinnesse. *Beleediging, mishandeling, schending.*

Alse die lodders in die kerre daer
Den ridder sagen, si liepen daer naer
Ende warpene met linginen ende met messe
Ende leidene met sulker s c i n n e s s e
Tote dat hi quam buten der steden.
Lanc. vs. 4096.

Scinsel. *Glans.* O prisende s c i n s e l des ewighen lichts inder maghet lichaem onbegrepen! Stemmen, bl. 35.

Schip-braeck, schipbreck. *Schipbreuk.* — — — leeren wy die hemelsche haven niet bezeylen, ten zy dat harde golven van verdruckingh ons in de zijden slaen, en met s c h i p - b r a e c k ons dreygen. J. DE BRUNE, Banck.-Werck, II, bl. 110.

Schipbrekich. *Hulpbehoevend, gebrekkig door schipbreuk.*

Ic com hier s c h i p b r e k i c h, door vreesalike stormen onspoedich.
Odyss. bl. 36 r°.

Schipbreking. *Schipbreuk.* Derhalven so mochte dat schuytken Petri wel s c h i p b r e k i n g e lijden. Biënkorf, 1569, f°. 347.

Doen hard van alle zijden
Het scheepken mijns gheloofs s c h i p b r e k i n g scheen te lyden.
VONDEL, door v. L. II, 37.

Schip ghewand. *Scheepstakelage.* KIL.

Schip houder. Zekere *visch*, thans *remora* genoemd, die van boven op den kop een zuigtoestel heeft, waarmede hij zich aan een schip vasthechten kan. KIL.

Schip-land. *Haven.* Ibid.

Schip-last. *Ballast.* Ibid.

Scipman. *Zeeman, schepeling.*

Ende als hi (die wint) breket in enigher stat,
So weet die s c i p m a n wel, dat
Tempeest wort in die zee.
Br. Gher. Natuurk. vs. 956.

Zie ook de aanteekening op bl. 416.

Wacht u voer Orfenes ganck,
Ende voerder meer minnen sanck,
Die die s c h i p l u d e n veel bedrieghen.
Mloep, I, vs. 3248.

Ende Hiram sondt met die schepen sijne knechten, s c h i p l i e d e n, enz. St.-Bijb. I Con. IX, vs. 27. De Bijbel van 1477 heeft hier »scipmannen."

Zie verder Dr. DE JAGER, Handl. bl. 93 en 94.

> Alse die scipmanne in de see quamen.
>
> MAERL. Sp. H. 4o. ed. I P. VII B. C LXV, vs. 161.

Schipmeese. Zie **Schimmees.**

Schip-rustinghe. *Uitrusting, toerusting van het schip.* KIL.

Schip-sand. *Ballast.* Ibid.

Schip-slaefken. *Kajuitsjongen* (?) Ibid.

Schip-stad. *Ligplaats.* Ibid.

Schip-stelle. Hetzelfde. Ibid.

Schipvolk. *Scheepsvolk, scheepssoldaten.* Wdb. op HOOFT.

Schipvrienden. *Reeders.* KIL.

Schipwaeter. *Spuiwater van de schepen.* Ibid.

Schip-wellen. *Scheepsrollen.* (Rollen om een schip op voort te schuiven). Ibid.

Schire. *Weldra, schielijk.* Ine sal schire nit vele meer spreken ieghen u. MEIJER, Lev. van Jezus, C. 212. Alse dat saghen sine yongren so wonderde hen van din, dat die boem so schire verdorret was Ibid. C. 165.

Schire (Also). *Zoodra.* Ende also schire alse deghene die montfolle hadde gheromen, so ghinc hi enweghe uten hus. MEIJER, Lev. van Jezus, C. 208.

Schirm. *Bescherming.* Zie **Beschudde.**

Scirre. *Schierer,* vergr. trap van *schier,* d. i. *snel, vlug.*

> Want al es die bieke cleine
> Die gewassen is met reine
> Sie es wreet ende loept driewerf scirre
> Dan die rivire.
>
> Alex. I, vs. 523.

Schit, scitte. *Stront, drek, koemest die na het uitdrogen somwijlen als brandstof gebruikt wordt.* KIL.

> Daer vant hi die mermot sitten,
> Die lelic was ende ongescitte. (Wanstaltig van scitte, *drek*).
>
> Rein. door WILLEMS, vs. 6668.

Schit. *Voortschuift, voortschiet.* Hy spreeckt mit cracht, als die creupel schit. MEIJER, Oudn. Spr. bl. 46.

Scite. *Kamergang, diarrhee.* — — — dit bediedet dat een mensche steruen sal vander scite. Belg. Mus. X, bl. 281.

Schite. Scheldwoord.

> Ghi scelt mi hoere ende quade schite.
>
> Ferg. vs. 404.

Ende sine amie, die quade s c i t e,
Salic doen sterven.

Walew. vs. 9029.

Sciteit. *Stad.* Fr. *cité*, Eng. *city.*

Dus ghinc die bode met ghenende
Tote Wasmens in de s c i t e i t.

Lev. van St. Amand I, vs. 2665

Ende ghinc voort sonder omme keer
Toten bisscop in die s c h i t e i t.

Ibid. II, vs. 1861.

Schits. *Snel, spoedig.*

Al te zelden vindmen voordeel
By drift van s c h i t s e schichtigheid.

OUDAAN, Poëzy, II, 387.

Toen hy des Vorsten dood zoo lang verborgen hiel,
Opdat de s c h i t z e roep daar van geen speek in 't wiel
Veroorzaak.

Id. Joh. Grey, bl. 10.

Haastig kan de Roos verderven!
Schichtig kan de Tulp versterven!
Ylig vriest de Lely uyt!
Vaardig 's Goudbloems jeugt zich sluyt!
Knap is rook en wind verdwenen!
Ras is damp en nevel henen!
S c h i t s zoo barst de Waterbel!

Ibid. bl. 79.

Zie nog ibid. bl. 80.

Maar, hoe s c h i t s bevielt den queendert
As hy most om jouwent will
Sluypen deur, en swijgen still.

VANDE VENNE, Sinne-Mal, bl. 55.

D. i. *plotseling, onverwacht. Bevielt* is *overvielt.*

Schitsheid. *Overijling.*

De manlyk' Ouder staat om ernstig te betrachten
't Geen met haar waarde stemt;
Ontbonden van de lyst van hopen en verwachten,
Waar in de Jongkheid zwemt,
' Geen haar, in veel bestaan, in s c h i t s h e i d weg doet storten.

OUDAAN, Poëzy, IV, 162.

Schitte. *Stront.* PL.

Schitwevel. *Drekkever.* KIL.

Schyve. *Deksel.* Noyt pot so slom, hy en vant syne s c h y u e. MEIJER, Oudned. Spr. bl. 77.

Schive. *Rad of bol van het geluk.*

> Oock wien hi minne off vriencap boot,
> Hi gaet int eynde der vreemder pat;
> Op hem so en tyde ic niet een blat:
> Dat doet het is een wankel s c h i v e.
>
> HILDEG. Ged. bl. 29, vs. 235.

Scluter. *Rentmeester.* — — — Ontfangen — — — van Elbert den s c l u t e r tot Ghelren. NIJH. Ged. III, bl. 106. Zie de noot in id. II, bl. 272.

Scmijnckele, schmijncke. Onze Rethorykers winnen aldaer een zelverin s c m ij n c k e l e. Belg. Mus. VI, bl. 392. Silvere s c h m ij n c k e. SCHOTEL, Gesch. der Reder. I, 168. Ald. verklaard door *aap*, bij KIL. *scheminckel.*

Schne-blenckende. *Blinkende als sneeuw.* Die sommighe sellen also s c h n e - b l e n c k e n d e verwe ontfanghen. Stemmen, bl. 51.

Schobbe. 1) *Steek onder water, schimpwoord.* KIL.

2) *Potsemaker.* Ibid.

3) *Schooier.*

> Ten zy gy, zonder nest of pluimen
> Wilt met een kaalen stuit voortaan,
> Als s c h o b b e n, langs de vis-markt gaan.
>
> OUDAAN, Poëzy II, 208.

4) *Schurft.* KIL.

Schobbe. *Deksel, lid van eene kan.* Ibid.

Schobbe. 1) *Bekleedsel, bedeksel.* Wdb. op HOOFT.

> Ghy waant misschien, het groote licht
> Zal hunne s c h o b b e n doen verschooyen.
>
> HOOFTS Ged. door BILD. II, bl. 27.

Zie ook D[r]. DE JAGER, Taalk. Mag. I, 322.

2) *Schub.* KIL.

Schobben. 1) *Hoonen, uitmaken, smaden, kwaadspreken.* KIL. Dat de monden moede zijn van s c h o b b e n en schabbeeuwen. DE BRUNE, Banck.-Werck, I, 64.

2) *Krabben, klouwen, krauwen.* KIL.

3) *Spotten, schertsen, boerten.* Ibid.

4) *Schrobben.* Ibid. Zie ook Taal- en Letterb. 1872, bl. 91.

Scoe. *Hoef der viervoetige dieren.* Zie HALBERTSMA, Aant. bl. 447.

Scoe. 1) *Scheede.*

Dit antwerde Daris doe
Ende trac tswert uten s c o e.
Alex. VI, vs 1011.

Ende trac — —. —
Sijn goede sweert ute sinen s c o e.
Grimb. Oorl. D. I, vs 3734.

Zie nog Werken M. N. L. IV, bl. 406; Ferg. vs. 3469; Alex. X, vs. 1151; Lanc. II, vs. 645; Walew. vs. 629.

2) *Holte eener blijde.*

Als de Meester dat verhort,
Dede hi den steen halen doe,
Ende deden in sinen s c o e.
MELIS STOKE, door HUYDEC. B. IX, vs. 193.

3) *Schoen.* KIL., PL.

Hine droech noyt caproen noch s c o e.
Lsp. B. I, C. 24, vs. 50.

Zie nog Dr. DE JAGER, Handl. bl. 94; Rymb. vs. 25995; HILDEG. Ged. 28, vs. 114; Lanc. II, vs. 10469; MAERLANT, Sp. H. 4° ed. I, 199, vs. 38.

Scoef. 1) *Mantel*, *regenmantel*, *tabbaard.* KIL.

2) *De omslag* (omgeslagen kraag?) *van een mantel.* Ibid.

Scoef. *Schoof.*

Daer cochte Joseph sinen here
Den vijften s c o e f van der vrucht.
Rymb. vs. 8245.

Schoefel. *Schoffel.* KIL. op Schoeffel. Sijn s c h o e f e l e n, ende sijn besprengbeckens. St.-Bijb. Exod. XXVII, vs. 3.

Schoegh. *Schuldig?*

't Maecken was hy aen de snyer,
Aen de winckel 't laecken s c h o e g h.
De Geest van Tengnagel, 1642, bl. D 5 v°.

Scoeyen. *Gaan*, *wegijlen.*

S c o e y duuel s c o e y.
Belg. Mus. IX, bl. 64.

Zie nog ibid. bl. 75, en VAN HELTEN, Woordverkl., bl. 75.

Schoeyen. *Overeenkomen*, *passen.* U. W.

Schoeyer. *Schoenmaker.* Uit KIL. zou men opmaken dat het woord *schoenhoorn* beteekent; zie ook **Schoenhorn** aldaar.

Maer eenen S c h o e y e r heeft zijn werck berispet.
VONDEL, door V. L. I, 297.

Schoejing. *Schoeisel.* U. W.

Scoelde. *Ovengaffel.* KIL.

Schoe-minck. *Schoenlapper.* Wdb. op BREDERO.

Schoen. *Schoeien.*

> Als die broeders weder keren
> Ende hem seide de wille ons heren,
> Staet hi up ende s c o e t hem zaen.
>
> Leven van Ste Franciscus, vs. 6437.

Schoen-vodde. *Schoenwisch.* KIL.

Scoende. *Schoonheid.*

> Der werelt s c o e n d e es al niet.
> Alsoe ons Gregorius bediet,
> Hi sprect: »Wie kiest des hemels s c o e n d e.
>
> Die .X. Plaghen, vs. 2204 en 2206.

Schoenen. *Schoeien.* KIL.

Scoenen. 1) *Ophelderen*, *glans geven.*

> Die in sinen liden vroude toent,
> Hi s c o e n t e r al sijn wesen mede.
>
> BLOMM. Oudvl. Ged. III, bl. 106.

2) *Prijzen.*

> Ende ionghe liede die gherne leren
> Seldi vriendelec hanteren
> Ende gheerne wisen daer ghi coent;
> Daer af werdi sere g h e s c o e n t.
>
> Dr. JONCKBL. Dietsche Doctr. II, vs. 966.

Schoenheit. *Geschenk.*

> Die derde ghichte noem ik oec mede,
> Die deen vrient den anderen ghevet,
> Dats van goede een scoenhede,
> Datmen van vrienden altoes lief hevet.
>
> BLOMM. Theophilus, vs. 816.

> Nemt ende draghet hem sijn s c o e n h e i t
> Ende segt — — — — — —
> Dat ic sijns goets niet en ghere.
>
> Belg. Mus. III, bl. 110.

Zie nog Dr. VERWIJS, Die Rose, vs. 6935 en Belg. Mus. III, bl. 110, vs. 98.

Scoenheit. 1) *Kleinood*, *juweel.* Item sal dit voirseide gheselscap van den voetboghe alle jare ene s c o e n h e i t doen maken ten papengeye. Belg. Mus. IV, bl. 65.

Al dat scoenheide voerdi mede.
Beatrijs, vs. 184.

Cleder, scoenheit ende paerde
Vercochten si te halver warde.
Ibid. vs. 418.

2) *Kostelijkheid*, *sieraad*.

Dus waest .I. penninc werd niet verloren;
No gelt, no cleder, no scoenheit.
VELTH. Sp. H. f° 83.

Scoenheit, beesten ende ghelt.
Brab. Yeesten, III, vs. 1002.

Zie nog ibid. IV, vs. 489; KAUSLER, Die Rose, vs. 12480; Rymb. vss. 20143 en 32355; Dr. VERWIJS, Bll. III, 25, 93, 98.

Scoenkine. *Schoonkens*, d. i. met beleid, bedaard.

Ter portenwaert ghingen si mettien
Al scoenkine onder hem beden.
Walew. vs. 6107.

Hi ruste hem ende volghede mede
Al scoenkine bi liever lade.
Ibid vs. 6329.

Schoenmaeker. *Zeker insekt.* KIL.

Schoenmaker. *Zeelt.* Ibid.

Schoente. *Schoonheid.*

Had Parijs die schoonte niet vercoren.
Mloep, II, vs. 2169.

Daer scoente ende roke te niente gaet.
Dietsche Doctr. III, vs. 1402 (HS.)

Scoep. *Wijnmaat*, misschien *stoep?*

Daer om dincken si sere hinderen,
Die hare ziele bevelen hare kindren,
Die liever hadden een scoep met wine
Dan die ziele van vader ende moeder sine
Uter pinen waren verloest.
BLOMM. Oudvl. Ged. III, bl. 57, vs. 4865.

Scoep. *Overkleed.* Dit es den brief daer mede die scoepen ende ander cledere van geselscappe af geleit sijn. Belg. Mus. V, bl. 93. Ende soe wie binnen Bruecele geseten es aldusdanege scoepen, caprune, rocke, huyken of keerle, of ander cledinge vorseit, van yemanne name. Belg. Mus. V, bl. 95.

Schoepe. *Schop*, om in de aarde te werken. MEYER.

Schoepen. *Scheppen*, *putten*, *opscheppen*. KIL.

Scoepen of **Scoeven.** *Overkleeden.* Zie **Scoep.**

Scoëpen. Imperf. van **Scheppen.** *Maken*, *stellen.*

Kenemaers ende Waterlandre
Quamen daer, ende menich andre,
De hem ter weren s c o e p e n wale.

MELIS STOKE, door HUYDEC. VI, vs. 53.

Schoer. *Scheur*, *spleet*, *kloof.*

Soe dattet mitten claewen soechte
Ende mitten oghen in die s c h o e r,
Daer die sonne blencket doer.

HILDEG. Ged. bl. 54, vs. 69.

Schoeren. *Scheuren*, *breken*, *vernietigen*, *ontbinden.* Hy siet niet anders, dan of hy sacken s c h o e r e n wil. MEIJER, Oude Ned. Spr. bl. 20. Der en sal nyemant u clederen s c h o e r e n. Ibid. bl. 51. Want dat versche heete bocs bloet s c o e r t den adamant, dat harde steenken dat en ghene andere cracht s c o r e n mach. RUUSBR. Tab. II, bl. 59. Ende omme dat men die duven blideleec offert in brande van minnen, so comt Christus ende s c o e r t dat vel, daer die hals ghecroect es. Ibid. bl. 67.

Zie nog Dr. VERWIJS, Bll. II, bl. 101, vs. 46.

Scoeren. *Verwonden.* Al tehant wort si weder grymmende ende te biten ende te s c o e r e n datmense mit ghenen banden en conste ghehouden. Pass. Wynterst. fº. 169, c.

Schoerhaye. *Zekere zeevisch*, *zee-egel.* KIL.

Scoerve. *Schurft?* MAERLANT, van den onyx sprekende, zegt:

Jeghen s c o e r v e es hi goet, dats waer.

Nat. Bl. B. XII, vs. 881.

Schoester. *Schoenmaker.* MEYER.

Dat sinne geure seyt de s c h o e s t e r in den Haeg.

NOOZEMAN, Kl. v. Krijn onverstandt, (1671) 1726, bl. 6.

De snijer schut zijn koud, de Schoester kleed zyn voeten.

SPIEGH. Hartsp. 1615, bl. 21, v. o.

Scoesuttere. *Schoenmaker.*

Een s c o e s u t t e r e .I. sot seriant,
Die daer woende was in 't lant,
Quam eens te Coelne in der stat.

VELTH. Sp. H. B. 1, C. 27.

Cont si allen den ghenen die dese lettren selen sien ochte horen lesen, dat comen sijn vore ons scepenen van Brusele die hir na bescreven sijn, de

commoignemeester, de gheswoerne ende alle ambachte van der stat — — — de scoesuttren, enz. Brab. Yeesten, I, Codex dipl. CXII.

Schoeve. *Schoof*, *mantel*, *overkleed.* KIL. Zie **Scoep.**

Schoeveren. *Zuiveren*, *schudden*, *bewegen*, *schokken.* KIL.

Schof. *Schoft* (een werktijd). Ibid.

Schof. 1) *Hek*, *schot.* KIL. Het vrouw-volck en moeten gheen ratel of klater-spaen tusschen de tanden hebben, maer met een heusche zedigheyde de lippen tot een schof en dam voor' de tongh gebruiken. DE BRUNE, Banck.-Werck, I, 206.

2) *Samengebonden bundel.* KIL. *Schoof.* MEYER.

3) *Broodschieter* bij bakkers. KIL.

4) *Schuiflade.* Ibid.

5) *Grendel.* Ibid.

Schoffeeren. 1) *Nederslaan*, *verdoen*, *verslaan*, *met geweld bedwingen.*

Ay, nu so ben ic ghescoffeert!
van der saken die ghi mi telt.
Esmoreit, vs. 90 en v.

Die Fransoysen diet sagen toe,
Reden alle binnen doe
Ende scoffierden die stad sere.
Limborch, B. V, vs. 403.

Ende selense dus in allen siden
Bestaen van achter ende van vore,
Ende breken hare scare dore,
Ende scoffierense crachtelike.
Ibid. vs. 1291.

2) *Van glans en luister berooven.*

3) *Mishandelen.*

Schoffelen. *Wegzenden*, *verwijderen*, *ontslaan*, *wegruimen.* Wdb. op HOOFT.

Schoffelioen. *Ovendweil.* KIL.

Scoffelture. *Nederlaag in den strijd.*

Daer was die vreselijc scoffelture
Al den dach even groet.
BLOMM. Oudvl. Ged. I, bl. 25.

Die van Grimbergen si u cont
Mochten in der scoffelturen
Langer niet een twint geduren.
Grimb. Oorl. D. I, vs. 3808.

Zie nog Lanc. III, vs. 17515; Dr. VERWIJS, Bll. II, 127, 768; Brab. Yeesten, B. VI, vs. 1361.

Scoffen. *Doen, verrichten.* Taalgids 1864, bl. 264.

Schoffen. *Schoften* (van werklieden). KIL.

Schoffer. *Hek.* Ibid.

Scofferture. *Nederlaag.*

> »Here, waendi dat in dese s c o f f e r t u r e sal
> Alsoe groten strijt gescien
> Alse gi ons hebt geseit van dien?"
>
> Lanc. IV, vs. 11404.

Schoffet. *Valdeur.* KIL.

Scoffieren. 1) *Ter nederslaan* (het gemoed); *neerslachtig, verdrietig zijn.* Die Vlamingen waeren zeer g e s c o f f i e r t, dat hem dese hoemoet van den Hollanders geschiede. Clerk u. l. L. bl. 162.

> Doe men dit in Uxien hoerde
> Wat die coninc hen andworde
> Waren si sere g e s c o f f i e r t.
>
> Alex. VI, vs. 267.

2) *Schenden, onteeren, verkrachten, ontheiligen, te schande maken.* KIL.

> Dies ghelijc ist mitten luden,
> Die hem schalkeliken huden,
> Alsmer gheselscap mede beghint,
> Ende thants der na contrari vint,
> Die moghen tgheselscap seer s c o f f i e r e n,
> Datmen in vroechden waent hantieren.
>
> HILDEG. Ged. bl. 229, vs. 35.

Scoffieren (Hem). *Ter neêr gedrukt worden, zich schamen.*

> Claudas s c o f f i e r d e h e m sere.
>
> Lanc. II, vs. 32029.

> Dies ic m i eweleec moet s c o f i e r e n.
>
> Bibl. Mnl. Lett. I, bl. 66.

Zie nog Alex. VI, vs. 850.

Schoffieren. 1) *Nederslaan, vellen, verslaan.*

> Alse oft gi al met uwer daet
> Des Biscops liede sout s c o f f i e r e n.
>
> Sp. H. B. I, C. 29.

> Ende s c o f f i e r e t s e alle daer naer.
>
> Ibid. B. II, C. 39.

> Doe so worden g e s c o f f i e r t
> Die Fransoyse.
>
> Belg. Mus. IV, bl. 343.

Want hi seide dat men bi nachte
Scoffieren soude met clener cracht
Dat her, oft algader vaen.

Alex. IV, vs. 1183.

2) *Hoonen, bespotten, verguizen.*

Om dat tie Sassen hem vor des
Scoffierden metten Marcgraue.

Sp. H. B. II, C. 10.

Zie nog Belg. Mus. X, bl. 66.

3) *Nadeel toebrengen.* Als die Vriesen den Hollanders gewaer worden, quamen sterckelycken an tegen hem en scoffierde 't Hollantse heer, ende sloegenze by vyf hondert. Clerk u. l. L. bl. 150.

Schoffierigh. *Geweldig.* KIL. en VAN HASSELT.

Schoffierigheid, scoffiericheyt. 1) *Verkrachting.* KIL.

2) *Geweld, gewelddadigheid.* Ibid.

3) *Smaad, beleediging.* Ibid.

4) *Nadeel.* Waer dat hy mit gemaecke, ende sonder scoffiericheyt tot Geneven kwam. Clerk u. l. L. bl. 135; — — — om hem scoffiericheyt te doen. Ibid. bl. 139.

Schoffierighlick. *Gewelddadig, smadelijk.* KIL.

Schofillioen, schuyffelioen. *Ovenzwabber, ovendweil.* Ibid.

Schofhecke. *Valdeur, schotdeur.* Ibid., U. W.

Schoft. *Het bovengedeelte van den rug.*

De Zomer heeft den schoft verlaên met korenschooven.

J. DE DECKER, Rym-Oeff. II, bl. 189.

Zie nog WEILAND.

Scoft. *Hoofdhaar.*

met sinen swerde hi af droech
half den helm ende tbeckineel,
van sinen scoft .i. groet deel.

Ferg. vs. 2398.

Zie verder ibid. vs. 4786 en Taalgids VII, 50.

Schoghenvolck. *Schorrie-morrie, heffe des volks.*

'T is 't recht schoghen volck.

VAN SANTEN, Snappende Sijtgen, 1620, bl, 19.

Schocht. *Schoft* (een deel van den rug). KIL.

Scoien. *Schoeien, aantrekken* (van schoenen).

Ghi moghet u siele an mi scoien.

Rein. door Dr. JONCKBL. vs. 2845.

Daer her Hector sijn cousen scoit.

Dr. VERWIJS, Bll. I, 143, vs. 239.

Gi selt u s c o i e n ende cleden.
Ibid. III, 44, vs. 515.

Zie nog KAUSLER, Die Rose, vs. 8615.

Schoyen. *Gaan, loopen, driftig loopen, zich wegscheeren.* KIL. Met het verding dat dien hupschen Venusruiter op staande voet na Lithou zou s c h o y e n. J. DE BRUNE, Wetsteen, bl. 114.

— — — ghy zijt al ontkleet
En s c h o y t met my naert bedd'.
S. COSTER, Spel van de Rijcke-Man. 1615, bl. 24.

Komt gaen wy dan derwaerts s c h o y e n.
HOUWAERT, Handel der Am., bl. 399.

S c o e y duuel s c o e y.
Belg. Mus. IX, bl. 64.

Zie verder Taalgids 1859, bl. 293, en Dr. VAN HELTEN, Woordverkl. bl. 77.

Schock. 1) *Zestigtal, zestig.* Wdb. op HOOFT, Wdb. op BREDERO en KIL. 2) *Klein versje als onderschrift.* Orlando, voorwerk.

Zie hierover nog Dr. DE JAGER, Taalk. Mag. I, bl. 301.

Schocke. *Een soort van turf,* bestaande uit koemest en afval van riet, hooi of stroo, en daarmede te zamen in de zon gedroogd. KIL.

Schocke. *Hoop, stapel, tas, mijt.* KIL., MEYER.

Schokken. *Tassen, opstapelen, ophoopen.* MEYER. Goedt stopt ghien giericheyt, wat mach dan al 't schrapen en 't s c h o c k e n beduyen? S. COSTER, Isabella, 1619, bl. 32.

Scocken. *Gulzig inzwelgen, verslinden.* Wdb. op BREDERO.

Wy en sullen niet den wittemoes s c o c k e n.
SMEKEN, Tspel, vs. 819.

Ghy hebt oic g e s c o c t stunckende zuvele.
Ibid. vs. 1326.

Troyanen, die 'k, my docht, wou levent s c h o c k e n.
S. COSTER, Polyxena, 1619, bl. 45.

Schocken. *Doen wankelen.* U. W.

Schockieren. *Schakeren, bont kleuren, veelkleurig maken.* Wdb. op BREDERO.

Scolakene. *Schoon-laken, tafellaken.* Zie KIL.

Ende als men gheten adde daer
So heift men s c o l a k e n e up ghedaen
Vor die heren, ende men liet staen
Die taflen.
Walew. vs. 3129.

Here, ic sie daer binnen cnechte

Dragen s c o l a k e n e ende gherechte.
Ibid. vs. 6120.

Dune sult met s c o l a k e n wriuen no droghen
Vule tande ende zeere oghen.
KAUSLER, Denkmäler, II, bl. 581, vs. 611.

Scolaster. *Opzichter over de kloosterscholen van het kapittel, tevens zegelbewaarder en belast met de zorg der archieven.* Jacob Peters soen, s c o l a s t e r tOudemunster tUtrecht. Dr. VERWIJS, De Oorl. van Hert. Albr., bl. 358.

Zie ook NIJH. Ged. III, 124.

Scholcke. *Steengruis, puin.* KIL.

Scholder. *Schouder.* Ibid.

Scholdere. *Beul.* Ibid.

Scholderen. *Een speelhuis houden,* (in 't geheim) *gelegenheid tot dobbelen geven.* KIL.

Zie hierover Horae Belg. VI, bl. 171.

Scholderer. *Houder van een speel-* of *dobbelhuis.* KIL.

Scole. 1) *Geestelijke gemeenschap.*

Ic hebbe bi der s c o l e vergeven
Al vleesch ende vleesch smout.
Rein. door WILLEMS, vs. 378.

2) *Verzameling, vlucht, schaar, troep.*

MAERLANT, van den otter sprekende, zegt:

— hi leghet in sine holen
Vele visschen tere s c o l e n.
Nat. Bl. vs. 3295.

Voghele, met menigh s c o l e,
Vlieghen, om warme lande te vinden.
Heim. der Heim. vs. 1138.

Daer cam met ere scoonre s c o l e n
Sinte Fransois, de helege vader.
Leven van St. Franciscus, vs. 9594.

Ende hinghen voer dat Capittole
.XX. Romeinen teere s c h o l e.
MAERL. Sp. H. 8o. ed. III P. V B. C. LI, vs. 40.

3) *Gezelschap.* BILDERD. Gesll.

Zie over dit woord nog: Werken der M. v. N. L. IV D. 1847, bl. 447, e. v.

Scole (Ter) gheset. *Afgericht, geleerd.*

MAERLANT, van de fretten sprekende, zegt:

Si sijn also g h e s e t t e r s c o l e n

Dat si in der conine hok ı
Gaen, ende bitense dan doot.

Nat. Bl. vs. 1854.

Zie hierover nog M. v. N. L. 1847, IV, bl. 447 e. v.

Scolen. *Schoolhouden, leeren.*

Die mit genoechten s c o l e n gaet,
Sinen wil die staet te prisen.

HILDEG. Ged. blds. 190, vs. 136, var.

Scholieren. *Kapittelen.* CATS. Passim.

Scolenaer. *Student.* Een s c o l e n a e r doe hi bekeerde te mompelier wert van magolam so schoorde hi hem in sijn macht mit een spronc. Passionael Somer Stuck, 1489, f°. ciiij. a.

Scholfert, scholver. Zekere vogel, nog *scholver* of *aalscholver* ge noemd. KIL.

Scholle. 1) *Aardkluit, schijf, klomp.* KIL., MEYER.

2) *Tong*, (zekere visch). KIL.

Scollen. *Bevriezen, vast worden.* Ibid.

Scholp, schollep. *Golf, schep.* S c h o l p e n bloeds. OUDAAN, Toneel-Poëzye. bl. 289.

De eng-gehalsde Kruyk wel langzaam vol getrokken,
Verliest haar water we'er met worstelen en klokken;
De wijt-gerande Pot is met een s c h o l l e p vol,
Maar omgekeert, terstond weer met een s c h o l l e p hol.

OUDAAN, J. Grey, bl. 21.

Scholp-ey, klots-ey, swalp-ey. *Vuil ei, oud belegen ei.* KIL.

Scholpen. 1) *Golven, vlieten, stroomen.*

't Bloed dat weer zouw s c h o l p e n.

OUDAAN, Toneel-Poëzye, bl. 289

Zie ook WESTERBAEN, Ged. I, 234.

2) *Klotsen, slaan.* KIL.

Scholpend. *Golvend.*

De s c h o l l e p e n d e zee met zijn verbolghen baren.

S. COSTER, Polyxena, 1619, bl. 28.

Scholven. *Op en neêr gaan, in eene golvende beweging zijn.*

Door 't heftelyke s c h o l v e n
Der stut ontsnapte golven.

OUDAAN, Poëzy, II, 117.

Scholver. *Lompert, moedwillige knaap.* Wdb. op BREDERO.

Scholwijs. *Stukswijs.*

Op haeren eygen grond, en op haer selfs ghewichte,

Was 't dat ghy, grooten Godt! de sassem aerde stichte:
Sonder dats' oynt verscheen, of s c h o l - w ij s henen dreef
Uyt haer bepaelde plaets', oft uyt haer ronde schreef.
HARDUYN, door SCHRANT, Ps. CIII.

Schom. 1) *Schuim.* KIL., MEYER.

2) *Eene smerige, vuile plaats, kavalje.* KIL.

Schom der boomen. *Boommos.* KIL., MEYER.

Schom, schomme. *Een kaal afgegeten weiland.* KIL.

Schomaker. *Schoenmaker.* Omtrijnt sente Jacob namen die van Enghuysen Wolbert dien s c h o m a k e r uyt Johan Wachters onses burgers schiepe an huden. D[r]. VERWIJS, De Oorl. v. Hert. Albr. bl. 357.

Schommelen. *De vaten wasschen, allerlei keukenwerk doen, zwaar huis-* of *keukenwerk verrichten, voor kok* of *keukenmeid fungeeren.* KIL.

Wey! nu benic doch here van allen
Hout mine huke! gaet s c o m m e l e n, scuren!
Mr. MOLTZER, Bibl. 3, bl. 199.

Schommel-kock, schommel-knaep. *Keukenjongen, die de vaten schommelt* of *wascht.*

Een maeght gehouden aen een block
Is dickmael voor de s c h o m m e l - k o c k.
CATS, door D[r]. V. VL. I, 352, b.

Hiervan het werkw. *Schommel-kocken*:

Koom altje wit of blaeuwtjes stijft,
En s c h o m m e l - k o c k t, en schuyrt, en wrijft.
VANDE VENNE, Bel. Werelt, Boeck-sprake, bl. 1.

Schommel-maertken. *Keukenmeid.* KIL. Wij zouden eerder zeggen: een asschepoester, n. l. een meid, die vooral met vuil te doen heeft.

Schommelwerck. *Vuil, morsig werk.*

De kinders sijn ghegroeyt, de deernen, net en kuys,
Doen al het s c h o m m e l - w e r c k, en houden Roel sijn huys.
BEAUM. Ged. door TIDEMAN, bl. 51.

Schommen. *Schuimen.* KIL.

Schommer, schummer. *Schemering.* Ibid.

Scomminckel. *Aap.* Noyt en spranck s c o m m i n c k e l verren spronck met synen block. MEIJER, O. N. Spr. bl. 95.

Schomperen. *Lachen* (in een spotachtigen zin).

Lachtz' en s c h o m p e r t z' om den Vos?
OUDAAN, Poëzy, II, 94.

Scomperin. *Spotster, grappenmaakster.*

Mar mitten ghecken s c o m p e r i n n e n

Vervalt dat huus van buten ende binnen.
Mloep, B. IV, vs. 2289.

Scone. *Schoonheid.*

Ende te Castrichem luste hem das,
Dat hiere een wijf nam dor haer s c o n e.
MELIS STOKE, Rijmkr. B. I, vs. 835.

So dat si, van groter s c o n e n,
Die jongelinge mochten honen.
Rymb. vs. 6181.

Inne hebbe niet te minen lone
Tfolc vercoren na sine s c o n e,
Maer bider doegt: —
Ibid. vs. 9092.

Scone. *Beleefd.*

Als hi quam
Daer hi den riken coninc vernam
Hi neech hem (ende) groetene s c o n e.
Walew. I, vs. 10911.

Scone. *Reeds, dadelijk.*

— — — maer regneerde s c o n e
Over die Vranken upten Rijn.
MAERL. Sp. H. III P. IV B. C. XX, vs. 8.

Alse hi quam ten Keyserike
Dede hi examineren s c o n e
Dat Consilie van Calcedone.
Ibid. V B. C. XXXIII, vs. 15.

Zie verder hierover HALBERTSMA, Aant. bl. 35 en 173.

Scone. 1) *Schitterend.*

Toten spieren upten rijn
is een gebeelde s c o n e ende fijn
in onser vrouwen eere geset.
HALB. Aant. bl. 50, Inl.

2) Bijw. *Uitmuntend, zeer goed.*

die de paues up dien dach
symachus s c o n e versach.
Ibid. bl. 240.

Scone. *Schoenen.*

Sine s c o n e waren beleit met golde.
Alex. I, vs. 1356.

Scone van jaren. *Reeds bejaard.*

Wijs van worden, scone van jaren.

MAERL. Sp. H. III P. V B. C. L, vs. 67, var.

Sconen. 1) *In een goed daglicht stellen.*

Bi diere redenen willic dattu
Dat scone ende soe wel beters nu,
Dat alle vrouwen dijt selen verstaen
Weten dattuus genoech hevet gedaen.

Lanc. II, vs. 19121.

Datmen u toent ofte seyt
Emmer gaet ter waerheyt,
So suldi u dinghen daer met sconen.

Melib. 1812.

2) *Vergeven, verschoonen.*

Ende in toorne dat ict doe,
Mijn oghen wil ic luken oe,
Soe dat ic hen gheve te lone
Dat ic haerre nemmeer en scone.

Die .X. Pl. vs. 1380.

3) *Verschonen.* Zie Leven van Ste Lutgardis, vs. 819.

4) *Schoon maken, opsmukken.*

Ende omme te bespottene bet
Hadden sine met doornen ghecroont,
Ende met purpre wel ghescoont.

Rymb. vs. 5904.

Sconfelture. 1) *Ongeval.* Verbastering van het Oud-Fr. desconfiture. Zie hierover HUYDEC. op STOKE II, bl. 196 en III, bl. 100; zoomede Lsp. Gloss. bl. 590.

2) *Nederlaag, strijd.*

Doe si die sconfelture sach.

Dr. VERWIJS, Die Rose, vs. 14131.

Ende hi sal in den sconfelturen
Doot bliven ofte mat.

Walew. vs. 8216.

Zie nog ibid. vs. 10559. In dezen zin ook **Sconferture.**

Recht optie gracht bi den mure
Was die vreselike sconferture
Al den dach al even groet.

Fragm. van een oud Ned. Rijmwerk in de N. W. v. d. M. d N. L. I, 223.

Sconfieren. *Verslaan*, *vernederen*, *geweld aandoen.* Dit woord, uit het Oud-Fr. *desconfire*, beteekende bij de Ouden *verslaan*, *vernielen;* ons *schoffeeren*, geweld aandoen en de eerbaarheid schenden, is daarvan afgeleid.

De Vriesen quamen hem te ghemoete,
Ende sconfierden dat heer groot.
M. STOKE, B. IV, vs. 214 en 215.

Wij vinden echter *scoffeeren* ook reeds bij de Ouden, als bij JAN VAN HEELU, in Huydecopers Proeve van Taal- en Dichtk. D. I, bl. 486:

Doen die graue van hollant sach
Dat sijn neue die hertoge lach
Int lant van limborch gelogeert
Ende sijn viande ghescoffeert.

Zie ook nog Karel de Gr. Fr. II, vs. 4437; Lsp. II, C. 58, vs. 197 en III, C. 12, vs. 161; Rymb. vss. 1615, 1640, 6662, enz.; Lanc. II, vs. 10629.

Schonfieren. *Schenden.* MEYER.

Sconffieren (Hem). *Zich verontschuldigen*, *zich schamen.*

Perchevale sconffierde hem des.
Lanc. II, vs. 35992.

Dander es dat scolieren
An wien si leren hem niet sconfieren,
Weder hi si sot of vroet.
Dr. VERWIJS, Bll. II, bl. 212, vs. 220.

Sconfieren. *Verwarren*, *ontstellen.*

So vreselijc waren sine slaghe,
Dat si sconfierden diese saghen.
Walew. vs. 10526.

Sconfieren. *Mishandelen*, *vernederen*, *onteeren.* Hoe Here Walrauen ouer Trict (l. op trect) quam, ende hoese 's Hertogen liede sconfierden. VELTH. Sp. H. B. II, C. 47, opschrift.

Daer en waerre geen ontgaen,
Si en waren doet of gesconfiert.
BLOMM. Oudvl. Ged. I, bl. 44, vs. 166.

Ende omdat ic emmermere
U vrient (ben) alt leven mijn,
Dat gi morgen in onse hulpe wilt sijn,
Dat wi moegen sconfieren daer mede
Der andre hovardichede.
Lanc. II, vs. 14241.

Zie nog Dr. VERWIJS, Die Rose, vs. 5186.

Schongelen. *Slingeren, schommelen.* U. W., MEYER, KIL. Pieter Balling, deezer een, schongelend' ontrent het koor, alzoo hy stikziende was, werd van achtre gedolkt, zulx het hem 't leeven kostte. HOOFT, Ned. Hist. bl. 579.

Schongelvlotigh. *Wankelend.* MEYER.

Sconheit. 1) *Juweel.*

Die maghet dede een coffer halen,
Dat si met hare hant ontsloet.
Van hare sconheide si hem boet,
Dien ouden man, al sijn ghevoech.
Belg. Mus. VIII, bl. 98, vs. 88.

2) *Geschenk van waarde, prijsgift, prijsjuweel.*

Hierom gaven wi hem gherne oppenbaere
Scoenheit die hem ontfanckelec ware.
Limb. B. VI, vs. 2584.

Nemt ende draghet hem sijn scoenheit.
Belg. Mus. III, bl. 110, vs. 98.

Item sal dit voirseide gheselscap van den voetboghe alle jare ene scoenheit doen maken ten papengeye. Belg. Mus. IV, bl. 65.

Schood. *Schoot.* KIL.

Schoof-land. *Een land, dat behalve de tiende ook nog de zesde schoof opbrengt.* KIL.

Schooijen. *Met drift heenloopen, toeloopen.* Met een schooyde 't meerdeel van 't krysvolk herwaarts aan. HOOFT, Ned. Hist. bl. 284. Voorts schooid hy wakker naa den Landtvooghdt toe. Ibid. bl. 364.

Zie verder TACIT. Hist. 423; H. DE GR. 69; VONDEL, door v. L. I, 195.

School, schoole. 1) *Ovengaffel.* KIL.

2) *Verzameling, vergadering.* Wij spreken nog van *een school visschen.*

— — — hi leghet in sine holen
Vele visschen tere scolen.
MAERL. Nat. Bl. vs. 3295.

Zie over dit woord vooral: Werken M. v. N. L. D. IV, 1847, bl. 447 e. v.

Scoelre. *Scholier.* Een scoelre ghenoemt Udo, die daer ter scolen genc om Clergie te leren. Mat. der Sonden, f⁰. 48, d.

Schoon. 1) *Al, wellicht.* Als t'er schoon toe quaam. HOOFT, Ned. Hist. 415. Wen zy 't schoon behielden. Ibid. 417. Als 't hun schoon gelukte. Ibid. 437.

2) *Vaardig.* Zie VONDEL, door v. L. VIII, 406.

3) *Ofschoon.* CATS. Passim.

Schoondienen. *Gunstbejag.* U. W.

Scoenhede. *Sieraad*, *cadeau*.

Daer bi so gheeft so cleene s c o e n h e d e,
Dat ghire niet en vallet mede
In aermoeden met versmade.
KAUSLER, Die Rose, vs. 7611.

Schoonheere. *Grootvader.* KIL.

Scoenheyt. *Behoefte.* Ende mijn vrouwe van Ghelre sal hebben tot haren cost zeven dusent pond, ende die ioncvrouwen zullen hebben tot haren s c o e n h e d e n alsoe vele als redenlic es. NIJH. Ged. I, bl. 176.

Scoenheit. *Sieraad*, *prijsgift*, *prijsjuweel*, *geschenk van waarde.* Zie **Soonheit.**

Schoonen. 1) *Verschoonen.* U. W.

Dat wi vele deuangelie prijsen
Dat en sal ons in doordeel Gods niet s c h o o n e n.
ANNA BYNS, Ref. I, B. 14.

2) *Vergeven*, *sparen* (n.l. iemand sparen). KIL.

Schoonisse. *Voordeel* HOEUFFT, Proeve van Bredaasch taal-eigen, bl. 525.

Schoonken. *Mooiaard.* KIL.

Scoonlaken. *Tafellaken.*

doe si ghenoech alle hadden gheten
ende op waren ghedaen die s c o o n l a k e n e,
Floris gheboot die bedden te makene.
Fl. ende Bl. vs. 1920.

Schoon-praet. *Schoonprater.* KIL.

Schoonste (t' Haaren). *In of tot hun voordeel.* Oorzaak geeven aan andre, om, door wanhoop van ondèrstandt, met deezen oft dien, t' h a a r e n s c h o o n s t e, te daadingen. HOOFT, Ned. Hist. 865.

Schoonste (Zyn) zien. *De beste of schoonste gelegenheid zien om zijn slag waar te nemen.* Om met eyghen' handt, waar hy z y n s c h o o n s t e z a a g h e, zyne Doorluchtigheit om te brengen. HOOFT, Ned. Hist. 901.

Schoonste (Int) sijn. *Het voordeel aan zijne zijde hebben.*

Lucius es metten sine
Van herten in groter pinen,
Dat die Romeine i n t s c o e n s t e w a r e n.
MAERL. Sp. H. III P. V B. C. LIII.

Schoensten (Tot haren). *Tot haar behoef.* Dat huys te vueren van der weer, t o t h a r e n s c h o e n s t e n. NIJH. Ged. II, bl. 174.
Zie nog ibid. V, 17, 141.

Schoont, schoonte. *Schoonheid.* U. W.

So haast u dueghd en s c h o o n t my eens ver-reeckent wart.
BREDERO, Griane, bl. 2.

'k Heb, na de dert'le wijs der Koningen, geen s c h o o n t
Door schildery gezocht.
DE BRUNE, Wetsteen, bl. 73.

Minerva was wel schoon, en Juno faey van wesen,
Maer door een meerder s c h o o n t wierd hare s c h o o n t mispresen.
GROEBE, Versch. Ged. II, 122.

Zie verder Mloep, B. II, vs. 3088.

Schoontaligh. *Welbespraakt.* MEYER. Dies verzelt hem de Heere met synen Broeder den s c h o o n t a l i g h e n. VONDEL, door V. L. I, 45.

Dat een s c h o o n t a l i g h man door zijn welsprekentheyd
De menschen tot zich treckt.
Ibid. I, 237.

Schoonvonder myne. *Ik gelukkige vinder.* Van Gode toeghesonden s c h o o n v o n d e r m y n e! MEIJER, Oude Nederl. Spr. bl. 76.

Schoonvrouwe. *Grootmoeder.* KIL.

Scoor, schoore. *Scheur, opening.* Ibid.

Aldus reet hi den berch dore
Tote hi quam vor ene s c o r e.
Walew vs. 386.

Schoor. 1) *Schor* (aangespoeld land, zooals bijv. de zeeuwsche schorren). KIL.

2) *Oever.* Ibid.

Schoor-buyck. *Scheurbuik.* Ibid.

Schoore. *Steunsel, schraag, stut, voetstuk.* Ibid.

Schooren. *Schragen, onderstutten.* Ibid.

Schoorhout. *Stutters, steunhout.* Ibid.

Schoorleere. *Trapladder.* Ibid.

Schoorloos. *Zonder stut* of *steun bij het gaan*, bij uitbreiding *glad.*

Dees water-beecken soo van lauwe tranen springen,
Die nu soo swierend langs mijn roose wangen dringen,
En banen daer een wech vau s c h o o r l o o s slibrigh spoor.
BREDERO, Het daghet, bl. 7.

Schoor-solderken. *Vliering.* KIL.

Scoersteen. *Oven.* Neemt die handen vol asschen wt enen s c o e r s t e e n. Bijb. 1477, Exodus IX, vs. 8.

Schoorvoeten. *Zich tegenkanten, zijn onwil* of *afkeuring toonen, tegenstribbelen, noode* of *ongaarne tot iets overgaan.* Dat den onnutten

en ongebondenen, die alleenc tegens de geregeltheit schoorvoeten — — — belast werde, enz. HOOFT, Br. I, 33.

Schoorvoetend. *De voeten schoor* of *strak zettend*, en bij uitbreiding, *met tegenzin tot iets overgaand.* De Koning, 't zy dat hy — — — schoorvoetende quam den Spaanschen spie uit den Nederlandschen Raadt te trekken, enz. HOOFT, Ned. Hist. 45.

Schoorvoetingh. *Draling*, *weifeling.* Tiberius arghlistige schoorvoetingh. HOOFT, Tacitus, 5, Kantt.

Schoot. 1) *Loop*, *scheut*, *richting*, *voortgang.* Ende gelijck de quaede suchten nae de cranckste p'aetse des lichaems gewoon sijn haeren schoot te nemen, zoo enz. HOOFT, Br. I, 26.

2) *Zeeboezem*, *golf.* Dr. DE JAGER, Latere Versch. bl. 345.

3) *Schot.* VONDEL, door V. L. II, 177.

4) Een deel der wapenrusting, *de dijplaten.* Item xxj dage in Augusto Stheven van Rijswijc ghegeven van mijns heren jacke up te setten, siin schoet te maken; enz. Oorl. van Hert. Albr. bl. 31.

Schoot (Zyn') op houden. *Gretig aannemen wat men geven* of *toewerpen wil.* Onze achtbaarheit zal opluiken; de vyandt zyn' schoot op houden, en zich lichtelyk berichten laaten van de billikheit onzer voorwaarden. HOOFT, Ned. Hist. 635.

Schoot-horn. *De schoot van een zeil* (touw aan den voet waarmede men het zeil aantrekt). KIL.

Schootje. *Een scheutje*, *een beetje.*

> Ick hebse noch wel een schootje grooter.
> BREDERO, Moortje, bl. 17.

Schoot-kleed. *Voorschoot.* KIL.

Schootlaken. *Servet.* Alex. X, vs. 789.

Schoots. *Mild.*

> Hy leende graag, zijn hand was schoots in 't deelen.
> CAMPH. Ps. 37, vs. 14.

Schoot-vieren. *De schoot van het zeil vieren.* KIL.

Schooven. *Op schooven zetten.* Ibid.

Schooven (Quade). *Schavuiten.*

> Sy doen haer beste om u met de quade schooven.
> In t' vier doen te worpen.
> HOUWAERT, De vier Wterste, bl. 21.

Schooverseyl. *Grootzeil.* KIL.

Schoovling. *Verschoveling*, *verschoppeling.*

> Beeld u niet in dat yetwes quaelijck past,

'T geen de Fortuyn haer' schoovling leyd te last.
VONDEL, door V. L. II, 269.

Scop. 1) *Spot*, *spotternij*, *schimp*, *kortswijl*. KIL.

Ende alse hi sach den vader alsoe,
Wijsde hi daer metten vingher op,
Ende maecte daer mede sijn scop.
Het boec vander Wraken I, vs. 1371.

»Dat mine arme cleine poppe
Moet sterven, alder werelt te scoppe.
Dr. VERWIJS, Bll. III, bl. 58.

Zie nog Brab. Yeesten, B. VI, vs. 10791; Lsp. B. I, C. 33, vs. 14; Sp. Hist. 8°. ed. III P. III B. C. XXIV, vs. 113; Rymbyb. vs. 2393; Walew. vs. 1518: Vanden Levene ons Heren, vss. 1595 en 3051.

2) *Dekkleed*, *deksel*, *deken* (al wat bedekt). KIL. MEYER.

3) *Spel.*

Houdt ment wel so eest goet,
Ende houdt ment qualijc, des zijt vroet,
So en eest maer sceren ende scop.
Belg. Mus. IV; bl. 336.

Schop. *Winkel.* Eng. »*shop*". BILD. Gesll.

Scop (Geen). *Geen gekheid, geen spot.*

Dese Eutrop
Was in der joget geleert geen scop.
MAERL. Sp. H. II P. II B. C. XII, vs. 20.

Scop (Sonder). *In goeden ernst.* Dr. DE JAGER, Archief IV, 135.

Schop (De) geven. *Verwerpen*, *er niet om geven.*

Zy — — — geeft de schop aan eer en deugd.
A. PELS. De Verw. Holl. Fransm. 1684, bl. 43.

Schophamer. *Breeuwhamer.* KIL.

Scop houden. *Bespotten.*

Dune saels, sone, metten ouden
Weder scop no sceren houden.
De Dietsche Catoen, vs. 340.

Scoppe. *Scherts*, *spot.*

Ic en moet met scoppe ende met scherne
Met hare haesteleec thuus wert gaen.
MOLTZER, Bibl. III, bl. 195.

Scoppe (In). *In spot.*

Die daer sat bi der maghet,
Ende hevet hare in scoppe ghevraghet

Wanen hi soe ghelopen quam?

Belg Mus. VIII, bl. 97.

Schoppen. 1) *Vullen, vol maken.* KIL. MEYER.

2) *Stoppen, breeuwen.* KIL.

3) *Met den schommel spelen, schommelen.* Ibid.

4) *Wegjagen, uitdrijven, den zak geven, afdanken.* Ibid.

Scoppen. 1) *Spotten.* Ibid.

Ghemate van drancke ende van ate
Scoppen noch scheren opte strate.

Jans Teesteye, vs. 3779.

2) *Slingeren, drillen, trillen, sterk bewegen.* KIL. U. W.

3) *Jagen, driftig kloppen, bonzen.*

Mijn sinnen borlen taaam, mijn harte schopt van vreesen.

BREDERO, Luc. bl. 51.

Schop-steen. *Cement.* KIL.

Schor. *Gescheurd* of *stroef.*

Diones bloedt
En heeft geen' moedt
Om 't schorre groen te draagen.

HOOFT's Zangen, door BILD. bl. 22.

Schor. 1) *Stijf, overladen.* Zyn' Hoogheit, hiernaa van het toonneel gekoomen, beschreed een wit Naapelsch ros, behangen met fluweelen zaadelkleedt, schor van Borduurzel. HOOFT, Ned. Hist. 807.

2) *Verdroogd, dor, verlept.*

Een traantjen zouw vermurwen snel
U, tot in 't steenigh harte wel,
En 't wreedt gebroedt,
Dat u doorwroet
Het schorre vel.

HOOFT, Gedichten, 169.

3) *Stroef, stram.* Deeze verklaaring scheen de rekkelykheit zyner Majesteit in dit deel, niet alleen schor te maaken, maar zelf in te krimpen. Id. Ned. Hist. 53.

4) *Barsch, stuursch.* Afgeslaaghen met schorre woorden. Ibid. 64.

5) *Droog.* VONDEL, door V. L. III, 169 en VI, 5.

Scorde. *Strook, lap.*

David ne dede hem els gheen leet
Dan hi van sinen mantle sneet
Ene scorde smal, ende ghinc van der stede.

Rymbyb. vs. 9507.

Score, schorre, scuer. *Scheur*, *spleet.* KIL. Nimen en sal bestaen te nayene niwe stroeken in ene oude s c o r e. Ende dade imen dat, so soude dat niwe scoren van den ouden, ende die s c o r e soude merre syn dan si teuoren was. MEIJER, Lev. van Jez. C. 71.

Opten berch in die s c o r e.
Lsp. B. II, C. 17

Ende stac hem den scilt al dore,
Ende maecte hem ene grote s c o r e.
Lanc. II, vs. 39924.

Hi greep den scacht met beden handen
Ende ghinc vor die s c u e r e standen.
Walew. vs. 402.

Zie nog ibid. vs. 386, en Dr. VERWIJS, Bll. III, bl. 44, vs. 534.

Schore. *Stut*, *steunsel.* KIL.

Wel ghemaect mit vasten s c h o r e n
Ende mit stilen.
HILDEG. Ged. 52, vs. 42.

Al setmen noch soe vaste s c h o r e n
Onder een boom, die leit ghevallen,
Ten can hem niet ghehelpen mit allen.
Ibid. 115, vs. 64.

Schore. *Klip*, *rots.* KIL.

Schoren. *Verjagen*, *uitdrijven.* HALBERTSMA, Aant. bl. 204.

Scoren. 1) *Scheuren*, *barsten*, *splijten.* KIL.

Daer die berch g h e s c o o r t es.
Walew. vs. 387.

Sine lendin bene, daert menich horde,
Crakeden als een hout dat s c o o r d e.
Leven van Ste Franciscus, vs. 5936.

Ende die helle s c o e r d e mede.
Jans Teesteye, vs. 440.

Zie nog Limb. IX, 276; Dboec vanden Houte, vs. 767; Rein. door WILLEMS, vss. 338 en 740; Dr. VERWIJS, Bll. I, bl. 117, vs. 263, en III, bl. 69, vs. 63.

2) *Openzetten.*

Gheven brac tsfader torenmoet,
Ende dede Hem sinen hemel s c o r e n.
Van ghevene, vs. 61.

3) *Te gronde halen*, *verbreken.*

Wie dor sine lost te volbringhen
Sinen vleesche wille ghehinghen,
Dat hi sijn wettech bedde hadde scoert.
Die .X. Pl. vs. 2380.

4) *Verbroken worden.*

Aldus wert, mids discoorde,
Daer deendrachticheit mede scoorde,
Haer ghewelt ende hare macht
Algader te niete bracht.
Lsp. B. I. C. 40, vs. 40.

5) *Krabben, bijten, vernielen.* Doe die apostel tot hem comen was, ende hi sijn dochter met veteren gebonden sach, want si plach te scoren die gene die tot haer quamen. Passionael Somer Stuck, 1489, f°. clxx, a.

Schoren. 1) *Verwoesten.* Ende scorden dat roemsce rike. HALB. Aant. bl. 2.

Soe maghic cortelike scoren
Des duvels ghewelt ende sine cracht.
Beatrijs, vs. 738.

2) *Scheuren, vaneenrijten.* Intr.

— ic duchte dat mi mijn herte sal scoren;
mijn scone kint hebbic verloren.
Esmoreit, vs. 299 en v.

mi dunct dat mi mijn hert sal scoren.
Lantsloot, vs. 585.

Doch transitief in VELTH. Sp. H. f°. 227, m.

Ende gincse scoren met ten tanden.

Zie verder VELTH. Sp. H. f° 64, 166, 251, 264; Walew. vs. 5181; Vanden Levene ons Heren, vss. 1574, 1633, 2998; Dboec vanden Houte, vs. 767, e. a. m.

3) *Zich schrap zetten*, evenals wilde men zich ergens tegen verzetten.

Acht geen geveynsde traantjes, s' en schroomt toch voor geen Man,
Neen Bruyt en wilt niet schooren,
Al u moeyten is verlooren,
Neem Jans kint ghy moetter an.
Vander Veens Zinneb. bl. 328.

4) *Onderstutten.* KIL.

Schorchen. *Kruien.* Ibid.

Schorchkarre. *Kruiwagen.* Ibid.

Schorft. *Schurft.* Ibid.

Schorft, schorftigh. *Schurftig.* Ibid.

Schorfte. *Schurftkruid*. Ibid.

Schorftheijd, schorftigheyd. *Schurftigheid*. Ibid.

Scorgie. *Zweep.*

Dies hebbic di gheasent oec mede
Eene scorgie ende eenen stoet.
MAERL. Sp. H. 8°. ed. I P. IV B. C XVII, vs. 15.

Tote haren mule dat si liep,
met ere scorgien ghinc soese driuen.
Ferg. vs. 4407.

Zie verder Dr. DE VRIES, Proeve van taalz. bl. 80.

Schorheit. *Barschheid.* Wdb. op HOOFT, U. W.

Schorie. *Metaalschuim bij het smelten, slakken.* BILD. Gesll.

Schorluyn. 1) *Vlegel, boef, schurk.*

Al is hy fun of schelm, schorluin of opperdief.
CATS, door Dr. v. VL. I, 400, a.

2) *Potsemaker.* KIL.

Scorpe. *Schorpioen.*

— · — ic sal u alle ghader
Seerre met scorpen slaen.
Rymbyb. vs. 12117.

Scorpioen. *Geesels met looden knoopen.* Doe wort decius gram ende deden mit scorpionen slaen, dat sijn geezelen mit loden knopen. Pass. Somer St. 1489, f°. cxlv, d.

Hine dede hem geven slage groet
Met scorpioenen swaer gelood.
MAERL. Sp. H. II P. III B. C. XXIIII, vs. 18.

Schorpen. *Snijden, doorsnijden, verdeelen, klieven.* KIL. MEYER.

Schorre. 1) *Steenbrok.* KIL.

2) *Klip, rots.* Ibid.

3) *Cement, lutum.* Ibid.

4) *Oever.* Ibid.

5) *Scheur, breuk.* Ibid.

6) *Aanwas, aangeslibd land, onbedijkte grond.* CATS. (Nog in gebruik).

7) *Groene aardzode.* KIL.

Scorre van ijs. *IJsschol.* Ibid.

Scorren. *Scheuren.*

Derde werf bries Roelant
met bloedeghen monde den olifant,
met alder cracht die hi mochte,
dat hem die tempel scorren dochte.
Vaderl. Mus. II, bl. 53, vs. 124.

Schorrigheit. *Ruwheid, oneffenheid, moeilijkheid, neteligheid.* Keetel, ooverheet in zynen toeleg, maakte alle schorrigheit glad, en erbood eighen hals te waaghen. HOOFT, Ned. Hist. 1012. — — — ten einde men zich naarder bedachte op de schorrigheeden en zwaarigheeden der zelve. Ibid. 757.

Schors. *Slijkerig.* Deuze dieven wisten de zijd' deur schors water bol té maken. Kl. v. O. bl. 6.

Scorsen (Hem).

Venus scorste hare wel hoghe,
Ende nam den brant enten boghe,
Ende haeldene in wat soe mach.
KAUSLER, Die Rose, vs. 13877.

Scorsen. *Optrekken.*

Ende scorste nese ende mont.
Dr. VERWIJS, Die Rose, vs. 3763.

Schorsen 1) Letterverzetting van *Schrossen*, d. i. brassen.

Veel te schorssen en te slempen.
Doet ons cracht en jeught heel dempen.
J. DE BRUNE, Spreeckw. 1636, bl. 143.

2) *Krabben*, zoo als de hoenders. Ubi?

3) *Ondersteunen, ophouden, op- of ondervangen.* Wdb. op HOOFT.

4) *Torschen, dragen.* DE GROOT, Bew. 12.

Schorshaeck *Gesp of haak voor een ceintuur of tot sieraad.* KIL.

Schors-kleed. *Schort, voorschoot.* Ibid.

Schorsmuylen. *Het voorhoofd fronselen, zuur zien.* Ibid.

Schorspoorte. *Hek.* Ibid.

Schorsse. 1) *Korst.* Ibid.

2) *Schort, voorschoot.* Ibid.

Schorssel Woensdagh. *Woensdag van de heilige week.* Ibid.

Schorssen. 1) *Vastmaken, samenvoegen, hechten.* Ibid.

2) *Ontschorsen, de bast, schors afnemen.* Ibid.

3) *Opgespen, opbinden.* Ibid.

Schorssen den neus. *Den neus optrekken.* Ibid.

Schort. 1) Znw. *Gebrek*, ook *fout.*

— segt my eens in 't kort
Wat schort
Ghy op my weet.
WESTERBAEN, Ged. I, 120.

2) *De schuld* of *oorzaak van iets.*

Ick seyde mijn huur op; mijn Vrouw' die sach bril toe,

Zy vraaghde mijn de s c h o r t.
BREDERO, Jerol. bl. 20.

Zie ook SPIEGHEL, Hertsp. VI, vs. 272.

Schorte-kleed. 1) *Middenschot.* KIL.

2) *Voorschoot.* Ibid.

Schorte-klock-woensdagh. *Woensdag van de heilige week* (de klokken worden dan drie dagen lang niet geluid). Ibid.

Schorteldoeck. *Schort, voorschoot.* Ibid.

Schorten. 1) *Aangespen, aangorden, omdoen* Ibid.

2) *Ondersteunen, onderschragen, stutten.*

De Joffers s c h o r t e n haer, schep moed, schep moedt, mijn leven.
Hoe lastigh valt de gangk: sy ziet, de beenen beven.
VONDEL, door V. L. III, 856, vs. 1385.

3) *Ontbreken, noodig zijn.* KIL.

S c h o r t j e nou een exellente Haes? of geerje nou gien reyne Kappoenen?
BREDERO, Moortje, bl. 15.

4) *Opnemen, opvatten, medepakken.*

Laat ick hem s c h o r t e n, en hem draghen daar sijn wonden
In tijts noch worden tot behoudenis verbonden.
S. COSTER, Isabella, 1627, bl. 18.

Neel. Laet my begaen of ick lapje stracks voor je beck.
Schout. Niet daer ick by ben of ick zouje voort mee s c h o r t e n.
JOOST VAN BREEN, De ziende Blindeman, 1748, bl. 18.

— — — maeckt hier geen gekijf
Of 'k s c h o r t j e daet'lijk mee.
J. NOOZEMAN, Lichte Klaertje, 1681, bl. 14.

De Duyvel vintse. Jae hy s c h o r t s e op syn hooren
En eruytse Grimmer t'huys.
Swols Margrietje, 1639, bl. 34.

Zie nog VONDEL, door V. L. IV, 203, 3 v. o.

Schort-haeck. *Gesp.* KIL.

Schorting. *Gebrek.* Wdb. op BREDERO.

Hoor Mainsje! jy word oud, jou oogen zien zo klaar
Niet als voorheene, dat is al de s c h o r t i n g.
A. PELS, De Verwaande Holl. Fransm. 1684, bl. 67.

Schortneusen. *Den neus van iets optrekken.* HOEUFFT, Proeve van Bredaasch-Taal-eigen, bl. 528.

Schort-neusigh, schorsneusigh. *Iemand met een platneus.* KIL.

Schort-poorte. *Hek.* Ibid.

Schosse. *Peul, schil, schors.* KIL. MEYER.

Schossen. 1) *Brassen.* KIL.

2) *Schorten* of *schorsen*, d. i. gekleed, uitgerust.

> Ghy Roover der zinnen, vol van quader sectie,
> Laet ons Leandrum en Hero onder ons protectie
> Gaen brenghen, wy zijnder toe gheschost en ghebeet.
>
> HOUWAERT, Handel der Am. bl. 394.

Schot. 1) *Gelag.* KIL.

2) *Geld.* KIL. MEYER.

3) *Vrije gevangenis*, d. i. gevangenis zonder boeien. KIL.

4) *Beschot*, *opbrengst.* Ibid.

Scot. *Last.* — — — dat hy een ambacht kiesen moeste, daer hi mede gulde scot ende ghenot. Belg. Mus. IV, bl. 73.

Schot. *Afsluiting.*

> Hier om radic den wisen vroeden,
> Die sloetel hebben ofte slote,
> Dat si bewaren doen die schote.
>
> HILDEG. Ged. bl. 166.

Scot (Een) scieten voer ene dinc. *Een afsluiting maken voor iets.* Ibid. bl. 212.

Schot. 1) *Hetgeen uit verschillende zaken tot een hoop wordt opgezameld.* KIL.

2) *Stuifmeel der bloemen.* Ibid.

3) *Schoft van werklieden.* Ibid.

Schot, gheschot in de zijde. *Steek in de zijde.* Ibid.

Schot ende lot. *Belasting, hoofdelijke belasting.* Ibid.

Schot-spoele. *Schietspoel.* Ibid.

Schot-vrij. *Die niet mede aan het gelag betaalt.* Ibid.

Scotbaer. *Verplicht tot het betalen van schot*, eene oude belasting, welke men als landrente aan den landsheer verschuldigd was. Dr. VERWIJS. De Oorl. van Hert. Alb. bll. 500 en 515.

Scote. *Aanvechting.* Jeghens alsulcke scote der ydelre eren en behoeven wy niet alleen sterkelic te striden, enz. Stemmen, bl. 76.

Schote. *Beet.*

> Hoedet u voer die honts schote.
>
> HILDEG. Ged. bl. 87.

Schote, ter schote staen. *Schot, gereed zijn om afgeschoten te worden.*

> Want als dat schut is toegheleit,

Ende die boghe s t a e t t e r s c o t e
Ibid. bl. 229.

Scote. *Scheut.*

»Ic sach voor mi enen wijnghaert,
»Ende daer uut spruten, metter vaert,
»Drie s c o t e n.
Rymb. vs. 2943.

»Die .iij. s c o t e n menen drie daghe.
Ibid. vs. 2953.

Scote (Ter). *Ten aanval.*

T e r s c o t e hilt hi sinen scacht.
Walew. vs. 7256.

Schotebol. *Onervaren en lichtzinnig jongeling.*

Laet ick en weet niet wie, laet jonge s c h o t e b o l l e n
Aelwaerdigh, onbesuyst, en blint gelijck de mollen
Gaen proncken achter straet.
CATS, door Dr. v. VL. I, 431, a.

Schotebolligh. *Lichtzinnig.*

Om dat een jonge vrou, in daet en in den schijn
Moet deftigh in gebaer, niet s c h o t e b o l l i g sijn.
Ibid. 500, a.

Schotel van de waghe. *Schaal bij een weegschaal.* KIL.
Schotel-vodde. *Schoteldoek* (doek om schotels te wasschen). Ibid.
Schotel-waghe. *Weegschaal, balans.* Ibid.
Schotelen. *Op een schotel doen opdisschen.* Wdb. op HOOFT.

Hy nam een stoel, daer leggende benevens den koek,
(Welcken tvleesch s c h o t e l d e datmen voor den vryer briet).
COORNH. Odyss. II, bl. 73.

Schotel-eten. *Vloeibare spijs*, die uit een schotel gegeten wordt. KIL.
Schotellecker. *Panlikker, tafelschuimer.* Ibid.
Schoten. *Schoeien.*

Al tgeen daer gh'u mee pleegt te kousen en te s c h o o t e n.
STALP. V. D. WIELEN, bl. 99.

Al was het schoon 't onthiet diins mans, wast daerom re'en
Datstu van Godes kind de toegezeide le'en
Van d' Hemelsche levrei heil-schendelick ontblootten,
En nae de i'ele snof van Babylon zoudt s c h o o t e n.
Ibid. bl. 111.

Schotgeldt. *Opbrengst, bedrag van zekere schatting* of *belasting.* Wdb. op HOOFT.

Schotich. *Welig, tierig, vol, vlug.*

— — — s'is van aansicht wat schotich.
BREDERO, Moortje, bl. 63.

Palmerijn 't klene kindt wascht schotich op en stouwt.
Id. Griane, bl. 41.

Zie nog VONDEL, door V. L. III, 599.

Schotigh. *Scheutig.* KIL.

Scotmael, scut mael. *De verte van een boogscheut.*

.I. scotmael waest van den lande.
Rymb. vs. 27005.

Zie nog HALBERTSMA, Aanteek. bl. 496; MAERL. Sp. H. 4o ed. IV P. III B C. XXVII, vs. 31; Taal- en Letterb. IV, 69.

Scotmieter. *Pachter, ondernemer.* KIL.

Schotporte. *Schutpoort, valdeur* van balken met scherpe punten van onderen, die men door middel van een ketting kon doen vallen. *Hek.* KIL.

Die ridder riep datmen met allen
Die scotporte liete nedervallen.
Lanc. II, vs. 19093.

Schots. 1) *Zot, dwaas, gek.* KIL.

2) *Ruw, plomp, brutaal.*

Och docht ick, hoe mennich hoort men met een schotseren tong
Een ander las'erlijck schelden en schennen.
BREDERO, Jerol. bl. 4.

3) *Stug, bits, scherp.*

Eerst hiet ick Schots alleen, doe wierden wy all' Schotten,
En sagen 't Schotsche werck voor wat gedooghlicks aen.
HUYGENS, door BILD. I, bl. 321.

Zie nog Dr. DE JAGER, Taalk. Mag. III, bl. 124 en 472.

Schots (Op) rijden. *De volle laag geven, met gelijke munt betalen.*

Korts geschach mijn een trots
Vanden Hertochs koetsier; ick reedt hem weer op schots.
BREDERO, Moortje, bl. 29.

Schotselick. *Op dwaze wijze.* KIL.

Schotte van melk. *Wei, hui.* KIL.

Scotter, schotter. *Schutter.* Ibid.

— — — Dan zeven scotters, diemen pleget
Hoge te zettene vor een here
Om te vorsiene de were.
Ste Franc. vs. 5844.

Schoudberd. *Haard-* of *vuurscherm.* KIL.

Schoudboesem. *Schoorsteenmantel.* Ibid.

Scoude. 1) *Schouw, vaartuig.* Zie Taalgids 1867, bl. 277.
2) *Schoorsteen.* KIL.

Ende drevense ter selver stont
Inde scoude alte hant,
Dat si sittende bleef upt lant.
HUYDEC. op MELIS STOKE, B. X, vs. 555.

So dat de scoude bleef versonken.
Ibid. vs. 559.

Scoude, schoude, scout. *Schuld, toedoen, vergrijp.* KIL.

Lichter ware, dan een zant
algader mine scoude.
Wapen Martijn, coupl. 54.

Ghi droecht zonder mannes scoude
Den zelven God, die van der moude
Adaem maecte.
Die Clausule van der Bible, aangehaald door SIEGENBEEK.

Toegh mi redene daer van
Wies scout dat dit were.
Wapen Martijn, coupl. 5.

Hadde hi de Stat te vriende ghehouden,
De hi verwrocht bi sinen scouden.
MELIS STOKE, B. VII, 947.

Nu heeft hi hem bi sire scoude
Geworpen onder haren voet
Met sire tongen, alse menich doet.
Dr. VERWIJS, Die Rose, vs. 13904.

Zie verder nog Nieuwe Werken M. v. N. L. 1841, D. V, 2e st. bl. 22 en 63; Belg. Mus. VI, bl. 95; BILD. Taal- en Dichtk. Versch. D. IV, bl. 137; Rein. de Vos door WILLEMS, vss. 4002, 4445 en 4514 en Bibl. Mnl. L. I, 45, vs. 734.

Schoude. 1) *Belasting.*

Gaf scot ende schoude.
Clerk u. l. L. bl. 178.

2) *De nok van een huis.* KIL.
3) *Uitkijk, wachttoren.* Ibid.

Schoudelinck. *Braadvarken.* Ibid.

Scouden. *Scholden* (imperf. van schelden).

Doe viel die hinde in .i. pit,

Als die liede saghen dit,
Waren si blide, ende si loeghen,
Ende s c o u d e n s e, ende sloeghen.
Esopet 325, vs. 6.

Hi s c o u t s e ende seide hen oppenbaer:
Ghi hadt mi sere onteert wel naer.
Lanc. vs. 27702.

Want die Daghobrecht wout driven
Ghenoechte met allen wiven,
Hier omme s c o u t e n Pippijn seere,
Als die lief hadde sijn eere.
Brab. Yeesten, I, vs. 367 (en niet 267, zoo als het Gloss. zegt.)

Zie ook ibid. II, vs. 343.

Schouden. 1) *Broeien*, zooals men de varkens doet, om hun de borstels af te schrapen. KIL. MEYER, Pl. op Broeyen.

Een of twee (biggen)
Schoon gemaeckt, en wit g e s c h o u t.
HONDIUS, Moufe-Schans, 1621, bl. 219.

Zie ook Dr. VERWIJS, Bll. II, bl. 102, vs. 87.

2) *Zieden*.

Doe si hem achter besagen wel,
Hoe dat hem vleesch ende vel
Was dorsoden, ende al ro,
Ende sijn hair uut gevallen also
Gruwelde hem allen so, vor t s c o u d e n,
Dat sijt ter costen niet en wouden.
Rein. door WILLEMS, vs. 7519.

3) *Door heet water schroeien*, *branden*. Fr. *échauder;* Eng. *to scalt*. KIL.

Een g h e s c h o u d e katte heeft oock vreeze van koud water.
DE BRUNE, Bancket-Werck, 1660, I, 99.

Hi stac in dat water die hant,
Dat hi soe sere heet vant,
Dat hem die hant dochte s c o u d e n.
Lanc. vs. 25216.

Schouder (Over). *Minachtend*, *met verachting*.

Ik en kan myn zucht niet dempen
Als ik die fanfarons hoor snat'ren van hun bloed,
En eerelyker lien dan zy, uyt overmoedt
Veracht bejegenen en aanzien o v e r s c h o u d e r.
A. PELS, De verw. Holl. Fransm. 1684, bl. 42.

Schoudgeld. *Belasting op schoorsteenen.* KIL.

Schoud-heet. *Kokend heet.* Ibid.

Schoudig. *Schuldig.* MEYER, KIL.

Scoudren. Van *schouder*, d. i. *bedeesd*, zie beneden op **Scouwer.**

Dar hi ter fontainen inwart sach
Wert hi geware war een hoeft lach
Van enen man, wit, grau, al bloet,
Ende hadde dausichte alsoe roet
Alse oft vanden s c o u d r e n man ware
Vander werelt.

Lanc. 1, vs. 25202.

Den schouderen man = den meest bedeesden man.

Schoud verwe. *Roetkleur.* KIL.

Schouen. *Beletten.* Heer Loef van Cleve vernam dit ende s c h o u t t e t zeer. Clerk u. l. L. bl. 175.

Scout, scouw. *Schuld*, *vergrijp*, *toedoen.*

Want dic s c o u d e n die sijn mijn.

Esmoreit, vs. 734.

ic sie wel, die s c o u w e n sijn mijn.

Lippijn, vs. 153.

Verliese wine, hets bi onser s c o u d e.

Fl. ende Bl. vs. 875.

Ende besiet, wanen die s c o u t,
Ende waer mestaet neemt beghin.

Heim. der Heim. vs. 180.

Ende plaeght God den mensche in desen
Als die blent gheboren wesen,
Des haer ouders, in gheenen weghen,
Noch si voer Gode s c o u t en cregen.

Brab. Yeesten, VI, vs. 3978.

Zie verder hiervoren onder **scoude, schoude.**

Waarschijnlijk ook:

Sulcken eynde creech die vrouwe
Van hoerre vulre minnen s c o u w e.

Mloep, III, vs. 894.

Scout (Van rechter). *Rechtmatig.*

Want elc here sal v a n r e c h t e r s c o u d e n
Sijns lants recht wel houden.

Het Boec vander Wraken, II, vs. 1244.

Want si sijn daer toe ghebonden

Van rechter scout, tallen stonden.
Ibid. III, vs. 497.

Schoutet. *Schout van een landheer*, die de *schuld* (verplichting) *heet* of bepaalt.

Al was den ijsghanc zeer putertiere,
Heer schoutet, hy en heeft ons niet mesdaen.
SMEKEN, Tspel, vs. 945.

Maer nu wordy heel gemineert
Voerware,
En altemael gedestrueert,
Al door den schoutet openbare.
Belg. Mus. IX, bl. 306.

Zie nog HALB. Aant. bl. 150.

Scoutheet. *Kokend, brandend heet.*

MAERL. van den Cisocus sprekende zegt:

Niet lichte mach si verdreven sijn
Uten hole daer si in gheet,
Men (ne) ghieter in water scoutheet.
Nat. Bl. II, vs. 1237.

Schoutheet, schoudheet, schoudheyt, schoudheescher, schuldheys. *Schout.* KIL.

Scoutheetdoem. *Schoutendom.* KIL. op **Schoudheetschap.**

Oec gaf hi hem openbare
Tscoutheetdoem van Alkemare.
STOKE, Rymk. II, vs. 46.

Schoutheit. *Schout.* MEYER.

Die scoutheit in die Kerke ontscoot.
VELTH. Sp. H. II B. C. 48.

Zie ook Tweede Proeve, bl. 55.

Schoutmaenre. *Schuldeischers.* Zie NIJH. Ged. deel II, bl. 131 en 194.

Schouvager. *Schoorsteenveger.* Waerom dat hy somwijlen de kele opsteeckt, als een Schouvager sonder leeder, ende is terstondt wederom soo stil, als ofter een Muys in de Craem laghe. Byen-Korf, bl. 144, reg. 1 v. o.

Schouw. 1) *Schuw, beschroomd, vreesachtig.* KIL.

Daer om en zijt voortaen niet meer so schouw,
So ghy gheen Klop wilt zijn, maer Bruyt en Vrouw.
GROEBE, Versch. II, 196.

2) *Schoorsteen.* U. W.

3) *Onbeschaafd*, *ongetemd*. KIL.

4) *Schuld*.

ic sie wel, die s c o u w e n sijn mijn.
Lippijn, vs. 158.

5) *Vogelverschrikker*. KIL.

6) *Vluchtende*, *voortvluchtig*. Ibid.

7) *Onderzoek*. Zie VONDEL, door V. L. IX, 535.

8) *Afkeer*, *afschrik*. Hoogd. *scheu*. D[r]. DE JAGER, Latere Versch. bl. 346.

Schouw-bergh. *Wachttoren* of verhevenheid om als wachtplaats te dienen. KIL.

Schouwe. 1) *Schouwplaats*, *tooneel*.

Soe wael dient Gode Hein ende Han,
Ghelijck doet een begheven man,
Al staet die een in hogher s c o u w e.
Mloep II, vs. 1819.

Dit was een die meeste vrouwe,
Die leefde inder werlt s c h o u w e.
Ibid. IV, vs. 846.

2) *Schoorsteen*, *haardstede*. KIL. CATS.

3) *Het aanschouwen*, *schouw* (bezichtiging bijv. van de stadsgrachten). KIL.

4) *Kijktoren*, *vuurtoren*. Ibid.

5) *Toren*. Ibid.

6) *Zeker soort van breed*, *plat gebodemd vaartuig*. Ibid.

Schouwelick. *Afschuwelijk*, *verschrikkelijk*. Ibid.

Schouwen. 1) *Zien*, *aanschouwen*.

Si sal verbliden menichfout,
Also zaen als si u s c o u t.
Lsp. B. II, C. 8, vs. 134.

Buten in den s c o u w e n sijns behouders Christi, mensch; binnen in den s c o u w e n sijns sceppers Christi, Gods. Stemmen, bl. 34.

2) *Zien*, *opmerken*, *bespeuren*.

— daer hi oec ontrouwe an s c o u w e,
Dien sal hi so van hem verstooten.
Heim. der Heim. vs. 2144.

3) *Schelden*.

Dirck wierd voor Geus g e s c h o u w t, om datter niet een kruys
Noch in sijn huys en stond, noch voor, noch op sijn huys.
HUYG. Korenbl. II, bl. 110.

4) *Zien, beschouwen.*

Maer dat my qualet weet nu
Dat's om mijn kint, dat ic scouwe
Hier doot liggen.

Grimb. Oorl. D. II, vs. 3694.

Landshere! houd dan dine trouwe,
En dijn belouen: dat beschouwe.

Heim. der Heim. vs. 686.

Zie nog Lev. van St. Franc. vs. 10470; BLOMM. Oudvl Ged. II, 93, vs. 42; Dr. DE JAGER, Taalk. Mag. II, 291.

5) *Aanschouwen, beschouwen.*

Noit en wert hi, des ghetroat,
Op dit aertrike doot ghescout.

Lsp. B. II, C. 60, vs. 56.

Ende met haer XX joncvrouwen,
Die scoenste, die men mochte scouwen.

Bibl. Mnl. Letterk. X, vs. 295.

De Heer schouwt uyt den hemel, en siet alle menschen kinderen. St. Bijb. Ps. XXXIII, vs. 13.

6) *Vermanen.* KIL. Zie ook Tweede Proeve, bl. 55.

7) *Zien, beschouwen, het ergens voor houden.*

— — — ende si gheliken
aen groenen houte, na mijn scouwen.

Dr. DE JAGER, Taalk. Mag. II, 291.

Noit en quam op aertrike
Van heilicheden, alsict scouwe,
Uutghenomen onse vrouwe.

Lsp. B. II, C. 60, vs. 71.

Hoe dat beghin van desen vrouwen
Eerst quam, mach men bescreven scouwen.

MAERL. Nat. Bl. bl. 22.

8) *Schuwen, vermijden.* KIL.

Ick heb mijn voeten oock bevolen
Om te schouwen die wegen quaet.

Sovter Liedekens, 1584, Ps. 118, N.

Elck schou dees dwalinghe.

ANNA BYNS, 1548, Ref. 4e. Ref.

Schouwt (bid ik) argernis, en stortinge van bloedt.

HOOFT's Ged. door BILDERDIJK, I, bl. 167.

Doch om op vasten grond te wijsen aen de vrouwen,

Hoe allerley verschil is in het huys te schouwen.
CATS, door Dr. v. VL. I, 435, a.

Zie nog Belg. Mus. X, 92, vs. 90; Dr. VERWIJS, Bll. II, 193, 91; VONDEL, door v. L. I, 338.

9) *Aantoonen*, *aanwijzen*, *aanduiden*. KIL.

Scouwene. *Beschouwend.*

Scouwene leuen, dat ghijt wet,
Heeft Gregorius dus gheset.
Dietsche Doctrinale, III, vs. 1799.

Scouwer. Van *schouw* of *schuw*, d. i. *bedeesd*. Siet, ic heb aldus gheseit, dat die scouwer minner Gods mit Gode verenicht is. Dr. v. VL. Prozast. bl. 27. Verg. **Scoudren.**

Schouwigh. 1) *Die iets schuwt* of *vliedt*. KIL.

2) *Vreesachtig.* Ibid.

Schouwigheit. *Schuwheid*, *vreesachtigheid*. Ten dien dage, zal ik alle peerden met schouwigheid slaan. St. Bijb. Zach. XII, vs. 4.

Schouwinghe. *Beschouwing.* Met desen .1. strecken, die wi maken selen in elke hare, soe verstaen wi die inwindige ongesaette scouwinge, die ons in onthopene udewert ende inwert altoes houden gevangen. RUUSBR. Tab. I, 83, reg. 7.

Schouwsel. 1) *Schrikbeeld*, *vogelverschrikker*. Want gelijck een schouwsel in eenen comcommerhof niet bewaren en kan. St. Bijb. Baruch VI, vs. 69.

2) *Vertooning.* U. W.

Schouwt. *Opziener*, *toekijker*. KIL. MEYER.

Schouwtoren. *Vuurtoren.* Pl. op Baeck.

Schoveling. *Verschoveling*, *verschoppeling*. Jongh Hovelingh, out schovelingh. R. VISSCHER, Sinne-poppen, 1678, bl. 121.

Beeld u niet in dat yetwes quaelijck past,
'T geen de Fortuyn haer' schoovling leyd te last.
VONDEL, door v. L. II, 269.

Zie nog HOOFT'S Ged. door BILD. I, bl. 16.

Schoven. *In schooven binden.*

Die heren helpen tcoern schoven,
Om datmen keest in weyt.
HILDEG. Ged. bl. 140, vs. 154.

Scoven. *Het hoofdrecht uitoefenen.* VAN HEELU.

Schoverling. *Schaats.* KIL.

Schoverlingen. *IJssleden.* Dit deden sy swinters over t'ijs op haer schoverlinghen. Chronyck van Hoorn, 1617, bl. 193.

Scovuut. *Uil.*

Des scovuuts eiere eet hi bi daghe.
MAERL. Nat. Bl. bl. 282, vs. 931.

Ende hare plumen scone ende fijn
Doense liever ende weerder sijn
Dan den dorpren scovuut,
Die so lelec es in sijn lant.
Ibid. bl. 294, vs. 1173.

Scowuut. *Uil, schavuit.*

Bubo, dats die ule of scowuut,
Die daghes rust ende nachts vliecht uut.
Ibid. bl. 266, vs. 607.

Schraeffelen. *Bijeenschrapen.* KIL.
Schraeffeler. *Samenschraper, pakdrager, ambachtsman.* Ibid.
Schraeffelinghen. *Overgeschoten brokken.* Ibid.
Schraeffen. *Schrappen, glad of effen maken, scheeren.* Ibid.
Schraag. *Bijna, schrap, schrapjes, krap, maar even.*

Het kender schraag deur.
T. ASSELYN, Kraam-Bedt van Zaartje Jans, 1684, bl. 9.

Schraege. *Schraag of onderstel van een tafel.* KIL.
Schraegen. *Daksparren.* Ibid.
Schraeghstoel. *Drievoet.* Ibid.
Schrael-ruydigh. *Smerig, vuil, morsig, haveloos.* Ibid.
Schraap. *Bitse, grauwende berisping.* Wdb. op BREDERO, U. W.
Schraepe. *Roskam.* KIL.
Schraepel. 1) *Schraapsel, splinter.* Ibid.
2) *Schraal, mager.* Ibid.
Schraapsel. *Gekras.*

Vermengt met drank en klank, en Jovis snoeperyen,
En 't schraapsel van Fioel, gekoelt met grove Bas.
VANDER VEENS Zinneb. 1642, bl. 348.

Schraat. *Schroot.*

— — — het Schut met schraat geladen,
Castyde 't arme Volck met duysent ongenaden.
Ibid. bl. 504.

Schrabbe. *Litteeken, kwetsuur.* KIL.
Schrabbelaer. *Krabbelaar, slecht schrijver.* U. W.

Daar verwijt hy de schrabbelaers en de penlickers dat
Het sondt en schandt is, dat sy nemen een grootje voor 't bladt.
BREDERO, Jerol. bl. 45.

Schrabben. 1) *Raken, een schram geven.* VONDEL, door V. L. V, 354. 2) *Krauwen, krabben.* KIL.

Die soo met schrabbe kon een deel papiers bekladden.
BREDERO, Schyn-Heyl. bl. 6.

Schrabber. 1) *Scheermes.* KIL.

2) *Krabber, schaafijzer.* Ibid.

Schralen. *Afzetten.*

Het geldt voedt hare min, haar minne schraalt de guyt.
VANDER VEENS Zinneb. bl. 87.

Scramen. *Schrammen, schrabben.*

Doe sach ic daer een hol staen
Onder enen hage van dicken bramen,
Daer hoordic wat in scramen.
Reinaert, door WILLEMS, vs. 6500.

Schramme. 1) *Litteeken.* KIL.

2) *Een wond, door snijden of houwen ontstaan.* Ibid.

3) *Holletje.* — — — daer by was een schramme, daer in woonde een Muys. Z. HEYNS, Voorb. 1623, bl. 85, v°.

Schrand. *Schrander, vernuftig, scherpzinnig.* KIL. MEYER.

Schrandel. *Schrander.*

Het schrandel Schepsel met verdriet voelt en siet,
Al sijn nietigh onvermoghen.
BREDERO, Griane, bl. 24.

Schranderen. *Schrander maken, verlichten, opklaren.* Wdb. op BREDERO.

Schrandriseeren. *Vernuftig zijn, schranderheid betoonen,* ook *philosopheeren.*

De Armen vinden kunst en raat,
Sy schrandriseren vroegh en laat.
BREDERO, Poëmata bl. 15 (Angen. bl. 6).

Margriete! wat is dit? wildy nu schrandriseeren
Van wat stof dat de ziel hier boven werd ghemaeckt?
Id. Het daghet, bl. 4.

Schranck. 1) *Rustpunt, steunpunt.* Thoeft is hem wt den schranck. MEIJER, Oude Ned. Spr. bl. 47.

Doe faelgierden hem die scranken,
Ende gaf enen groten val.
BLOMM Oudvl. Ged. II, bl. 71, vs. 185.

2) *Staketsel.* Zie hierover HUYDEC. op MELIS STOKE, III, bl. 288.

3) *Schoor*, *stut*, *stutsel*. KIL.

4) *Schraag*. Ibid.

Schrancke. 1) *Grendel*, *sluitboom*. Ibid.

2) *Omheining*. Ibid.

3) *Slagboom*. Ibid.

Schrankel. *Onvast*, *wankel*. Wdb. op BREDERO.

> Maar die dien zielen-stand wat nader gade-slaat,
> Bevind hoe zulk een leen op schrank'le beenen staat.
> OUDAAN, Poëzy, II, 321.

Schrankelbeen. *Krombeen*. KIL.

Schranckelbeenen. 1) *Wijdbeens gaan*, *groote stappen maken*. Ibid.

2) *Met gekruiste beenen zitten*. Ibid.

Schrankelen. *Slibberen*, *uitglijden*. Ibid.

> Sy ree harder dan hy, hy liet hum moytjes slepen,
> En schranckelde so voort.
> BREDERO, Moortje, bl. 68.

Schrankeler. *Krombeen*, *scheefbeen*. KIL.

Schrancken. 1) *Wijdbeens gaan*, *groote stappen maken*. Ibid.

2) *Met een sluitboom sluiten*. Ibid.

3) *Kruiselings leggen*, *over elkander slaan* (van de beenen sprekende).

> hi hadde ghescranct sine been.
> Renout, vs. 50; Hor. Belg. V, bl. 46 en 105.

4) *Wankelen*. MEYER.

Zie ook VONDEL, door V. L VI, 665, vs. 156; VII, 171, vs. 134; VII, 238, vs. 4.

Schrante, schrantse. *Mutsaard*, *bundel*, *takkebos*. KIL.

Zie Taal- en Letterb. 1872, bl. 88.

Schrantse. 1) *Schanskorf*. KIL.

2) *Scheiding*, *verdeeling*, *klieving*. Ibid. MEYER.

Schrantsen. 1) *Breken*, *verbreken*, *verbrijzelen*, *houwen*, *hakken*. Ibid.

2) *Kauwen*, *met de tanden breken*. KIL.

3) *Verschansen*. Ibid.

4) *Brassen*, *zwelgen*. Ibid.

Schrap. *Hachelijk*. CATS.

Schrap. 1) *Geldeloos*, *berooid*.

> 'k Geloof, dat gy daar by wel schrap zoud kunnen raken.
> De Dobbelaar, 1736, bl. 14.

2) *Gereed*, zoowel om een handeling te beginnen, als om zich tegen aanval te vrijwaren en zich te verdedigen. — — — als hy nu naakt op

de vleesbank lagh uitgestrekt, en de scharprechter t' s c h r a p stond. HOOFT, Ned. Hist. 424, 3 v. o. Als de beukeryen t's c h r a p stonden, deed' hy — — — de stadt opvorderen. Ibid. 433, 39.

3) *Stevig, vast, niet wankelbaar* — — — en konde men in 't waater zich niet t's c h r a p zetten, om de pylen te zwenken. HOOFT, Tacitus, 29, 2.

Zie nog VONDEL door V. L. V, 384 en 536, en STARTER, Fr. L. 313.

t' Schrap raaken. *Stand, stal* of *halt houden.* Op welken afdraf hun de speeren dikwyls in den rug zaaten en hen trenden, eer zy t's c h r a p r a a k t e n. HOOFT, Ned. Hist. 359, 34.

Schrapel. *Mager, rank, schraal.* HOEUFFT, Proeve van Bredaasch Taal-eigen, bl. 534.

Schrapen. 1) *Krassen.*

Men songh, men sprongh, men dronk, men s c h r a a p t e n op Fioelen.
VANDER VEENS Zinneb. bl. 332.

2) *Schrappen.*

Ick wilde d' onbeschaemde, die hooch zijn in haer wapen,
Als varckens inde troch wel schoontjens reyn sien s c h r a p e n.
BREDERO, Scheyn-Heyl. Eerste voorr.

Schrapen (De tong) met iemand. *Iemand over de tong halen, bedillen, kwaad spreken.*

Wat Duyvel! gaanse dan m e t m y h a a r t o n g s c h r a p e n?
Id. Roddr. bl. 10.

Schrappai, schrappra, scrapray. *Spinde, etenskas, kas* in het algemeen.

Die kelder en s c h r a p p a i van droog verzien en vocht.
DECKER, Rym-Oeff. I, 87.

— vouwt het ammeloocken met meynen Servyet
En legget op 't s c h r a p p r a.
BREDERO, Jerol. bl. 24.

Als' haer milde hand doet open,
En haer gunste-s c r a p r a y ontsluit.
HEEMSK. Minne-Dichten, Versch. Ged. II, 174.

Schrassen. *Schramen, krassen, opkrabben.*

De plukker (nam. van doornige bloemen) s c h r a s t
Veeltyds de hand, als hy naar het schoonste tast.
OUDAAN, Poëzy, II, bl. 146.

Schratsen. *Krabben, krauwen.*

Een schat van grooter waerde
Ligh onlanghs by geval vertreeden in der aerde,
Daer Hollandt s c h r a t s t e in, maer met Esopus Haen

Voor dierbaar diamant verkoos een gersten graen.

ANNA VISSCHER. Zie Versch. Ged. I, 140.

Schratst en krapt hy hun, met de nagelen, in 't aangezight.

DE BRUNE, Wetsteen 4° ed. bl. 42.

Schratsing. *Schram.*

Maar z'is aan d'andre zy met doorenen getant,
Die zoete schratzingen gevoelen doen ons hand.

Ibid. bl. 107, v. o.

Schrauwen. *Schreeuwden.* Item daer was int hof soo menighen heer ofte edelman, die, door het ansien van de ootmoedicheyt van die van Ghendt, door compassie ende medelijden seer schrauwen, ende het was seer derlijck ende compasselijck om sien het leetwesen dat die van Ghendt betoonden. Belg. Mus. VIII, bl. 391.

Schraveelen. *Weggaan.* Zie Taal- en Letterbode, 1872, bl. 89.

Schravelachtig. *Schraapzuchtig.*

Die schravelachtigh zijn, wilt heyliglijck beloven
Een ampt.

Kl. v. de Uyterse Juffers, bl. 9.

Schraven. 1) *Met een der beenen langs den grond achteruit schuiven*, zooals men vroeger, bij het begroeten gewoon was, en zooals de hoenders nog doen, als zij in een hoop vuil haar voedsel zoeken.

Al om dat ick in het stof
Niet kan schraven g'lijck een hoen.

CATS, door Dr. v. VL. I, 222, b.

2) *Opkrabben*, zoo als de hoenders doen.

Schraven als een hoen.

Ibid. 580. b.

Het schraeft al watter komt van 't hoen.

DE BRUNE, Spreeckw. 1636, bl. 358.

Zie verder Reinaert, door Dr. JONCKBL. vss. 462, 2384 en 2588.

Schraven. *Met gulzigheid tot zich nemen, zich van iets meester maken.*

Of ic di van mire haue,
.ij. half viertel tarwen gaue,
Soutstu dan dijn scrauen laten?
Nenic, seegt si, bi caritaten.

CLIGNETT, Bijdr. bl 336.

Scree. *Schreeuwde.*

Hi huulde, hi jancte, ende hi scree.

Rein. door WILLEMS, vs. 7160.

Schreede maken. *Den weg banen.* Om met aalwarren s c h r e e d e tot het beleidighen t e m a a k e n — — — verscheen hy enz HOOFT, Ned. Hist. 847, 32.

Schreef. 1) *Reet, scheur, spleet.*

Dit hoorde Volker aen, die voor de deure stond,
En keek vast door een s c h r e e f, soo naerstigh als hij kond.
STARTER, Fr. Lusth. bl. 50.

2) *Beschrijving, mate.*

Rijckelick, subtijl, schoon en constich boven s c h r e v e n.
Odyss. B. X, bl. 65, r°.

Schreen, screin. *Schrijn, kastje.*

Doe si thuus hadden alleen,
Doe ghinghen si weder totten s c h r e e n
Al daer zijt vonden legghen schoen.
HILDEG. Ged. bl. 177, vs. 248.

Die tot sinen s c r e i n e n of kiste
Comen mocht mit nauwer liste.
Ibid. bl. 166, vs. 221, var.

Schreff. *Schreef.* Imperf. van schrijven.

Hi nam enen schonen appel roet
Ende s c r e f f mit letteren aldair in.
Mloep, B. II, vs. 2658.

Schrey. 1) *Geschrei, geschreeuw.* KIL.

2) *Gil.* HALB. Aant. bl. 393.

Schreyen. 1) *Schreeuwen, geweldig schreeuwen.* KIL. Want daer by ghevalle Visschers waren, die hoorende s c h r e y e n, tot hem quamen, ende daer uyt holpen. HEYNS, Oude Wyse, bl. 8, v°. Ick s c h r e ij e tot u, maer gy en antwoort my niet. St. Bijb. Job XXX, vs. 20.

Tseghen den somerliken tiden
S c r e y d e n die vorsche, te stride,
Met herde onnutteliken ghescalle.
Die .X. Pl. vs. 840.

Zie verder Dr. DE JAGER, Taalk. Handl. bl. 95; Id. Archief I, 276; HOEUFFT, Bred. Taal-eigen, bl. 534; VONDEL, door v. L. III, 84.

2) *Geluid geven, zingen.*

Ende ginc hem int vrihof meyen,
Daer hi die voghelen hoerde s c r e y e n.
Bibl. Mnl. Letterk. IV, bl. 82, vs. 186.

Schreyer. *Schrijver.* KIL. Zie ook VONDEL, door v. L. X, 577 en XI, 61.

Schreyssel. *Tranen.* KIL.

Schreck. *Schrik* Ibid.

Schrecken. *Schrikken.* Ibid.

Screme. *Schram, schrap.*

Dan sal Hi u vort doen verstaen,
Hoe die jonfrouwe van Meylaen
Heeft enen sone van heme,
Die tusscen siin scoudren bracht .i. s c r e m e
Van goude.

Limborch, B. IV, vs. 1858.

Scremen. *Schrammen, krabben.*

Met carden, met distelen ende met bremen,
Die sere cretten ende s c r e m e n,
Ende doen menich groet verdriet
Den genen diere an comet iet.

Dr. VERWIJS, Die Rose, vs. 1610.

Schremincken. *Loopen, het hazenpad kiezen.*

Ick koos het Hase-padt, en trock de schoenen an
Van een gezwinde hindt, doen voort op het s c h r e m i n c k e n.

Boertige Kl. v. d. Saus, 1679, bl. 4.

Schrempen. *Branden, zengen, schroeien.*

Tot dats' eens in de keers haer' wieken voelen s c h r e m p e n.

HUYG. Korenbl. door BILD. I, bl. 275.

Schrencke, schrencken. Hetzelfde als **Schrancke, schrancken.** KIL.

Schrenckel-schoenen. *Schaatsen.*

Als de diepe water-goten
In een gladde staelen huyd
Van den wind-vorst syn gesloten,
Hey, wie souwer dan niet uyt?
Hey, stae by dan s c h r e n c k e l - s c h o e n e n,
Syn de ysers wat verroest,
Strax aen 't slypen.

WESTERBAEN, Ged. 1657, bl. 32.

Screncken. *Ten val brengen.*

Doe bestont hi harde te dencken,
Hoe hem die vyant soude s c r e n c k e n
Ten ende vanden seven jaren.

HILDEG. Ged. bl. 146, vs. 268, var.

Schrepel. *Mager, schraal,* zooveel als *afgeschraapt.* KIL., U. W., MEYER.

En (een) vent as drooge Bolck
Soo s c r e p e l en soo schraal.

HVYG. Korenbl. 1672, D. 1. 604.

Schrepen. *Glad, effen maken.* KIL.

Hoe drooch wordt u keel gheschreept als met een rakel.
Constth. Jnw. 1607, bl. 28.

Schrepkoppeken. *Koptoestel.* KIL.

Schreppen. *Schrappen.* Ibid.

Schreulert. *Dwaas, zot.*

Neemt een, die jouw meent te meenen,
Trouwt geen schreulert om zijn pracht!
Zeevsche Nachtegael, en daarin Sinne-Mall, bl. 32.

Schreumen. *Schromen.* U. W.

Schreumig. *Schroomvallig.* Ibid.

Schreumte maken. *Vrees, angst, bekommering aanjagen.* Wdb. op HOOFT.

Schreur. *Kleermaker, snijder.* Wdb. op BREDERO.

Veldtmaarschalk van Lootgieters, van Leidekkers, van Pelssers, van Wevers en Schreurs.
Kl. v. Oene, bl. 10.

Daar spreeckt de Keirel recht, seyt Jurrien de Schreur.
VANDER VEENS Zinneb. bl. 507.

Schreusel. Quid?

Een man die van t' schreusel ghesne'en sou worden.
VAN SANTEN, Snappende Sytgen, 1620, bl. 12.

Schreve. 1) *Lijn, rechte lijn.* KIL.

2) *Grens.* Ibid.

Schreve wijns: *Zekere wijnmaat.* Ibid.

Scriben. *Schriftgeleerden.* Hi wert van sijnre stiefmoeder, dat is die oude synagoghe, mitten scriben ende mitten Phariseen, mitter doernen croen ghecroent. Stemmen, bl. 24.

Scriben ende Phariseen.
Lsp. B. II, C. 13, vs. 57.

Zie nog Rymbyb. vs. 22959.

Scriden op enen. *Tegen iemand oprukken.*

Si sijn belegen van hem drien,
Die op hem scriden al in een.
HILDEG. Ged. bl. 2, vs. 82.

Scriden op een ors. *Te paard stijgen.*

Ende Garijn die stoute genoet
Heeft een ander (ors) gevaen,
Dathi hem daer brochte saen,
Daer hi boven es gescreden.
Karel de Gr. Fr. II, vs. 545.

Scryen. *Schrijn*, *kastje*.

Dat nyemant el eu creghe ghewout,
Die tot sinen s c r y e n of kiste
Comen mocht mit nauwer liste.

HILDEG. Ged. bl. 166, vs. 221.

Diemen sluut in vaster hoede
In s c r y e n, in coffer of in lade.

Ibid. vs. 239.

Scrien. *Schreeuwen*.

Die duvel s c r e e daer hi wech scoot.

Dr. VERWIJS, Bll. II, bl. 8, vs. 270.

Schrienen. *Schrijnen*.

Het aanzicht s c h r i e n t en gaapt van zwart' en blaeuwe wonden.

OUDAAN, Gedichten, 23.

Schriftoris. *Schrijfkoker*. KIL.

Schriftuer. *Geschrift*.

Als ic in s c r i f t u r e n heb vernomen.

Mloep, B. I., vs. 2756, var.

Zie verder HALB. Aant. bl. 184 en 204; Rymbyb. vs. 26459 :Dr. VERWIJS, Bll. II, 166, 3.

Scrifture. *De boeken*, *de Bijbel*. Wdb. op BREDERO.

Want dat seghet ons die s c r i f t u r e.

Br. Gheraert, Natuurk. vs. 18.

Also ons die S c r i f t u r e seit.

Meliboeus, vs. 1783.

Scricht. *Geschrift*.

Jheronimus te zire ghichten
Sende hem vele s c r i c h t e n,
Hoe dat paepscap zoude leven.

Lsp. B. II, C. 48, vs. 130.

Schrijdbeenen. *Op stelten loopen*. KIL.

Schrijde. *Schrede*. Ibid.

Scrijden. *Loopen*, *treden*.

Bienaley seide ic sal s c r ij d e n
Also vast sonder waen
Als ghi v paerden moecht doen gaen.

Seghelijn van Jher. fo 39, b.

Schrijf-berd. 1) *Lei* (rekentafel). KIL.
2) *Lessenaar*. Ibid.

Schrijfghetouw. *Pennekoker*. Ibid.

Schrijfhaeck. *Winkelhaak.* KIL.

Schrijflaede. *Pennekoker.* Ibid.

Schrijfmesken. *Pennemes.* Ibid.

Schrijfschaelie. *Lei.* Ibid.

Schrijftafel. *Tablettes om op te schrijven.* Ibid.

Schrijn. *Kast*, *kist* en *doodkist.* Ibid.

> Beteeckent in die trezoren mijn
> Gesloten in mijn s c h r y n e n.
>
> Sovter Liedekens, 1584, Moyses Lofsang.
>
> Ghelijck een cleet vermot bederft die heel s c r ij n e.
>
> AMNA BYNS, Refer., B. I, 10e Ref.

Zie verder HOOFT, Henrik de Gr. 184, 38; HILDEG. Ged. bl. 50, vs. 175; Odyss. I, bl. 44 r°.

Schrijnmaecker. *Schrijnwerker.* KIL.

Schrijvelick. *Dat te beschrijven is*, *beschrijfbaar.* — — — so dattet met lettel redenen niet s c h r ij v e l i c k en ware. Belg. Mus. X, bl. 391.

Schrijven. 1) *Afbeelden.*

> Een Sarrasijn hadde gehat
> G e s c r e u e n in een houtijn blat
> Die ymagie van onser Vrouwen.
>
> MAERL. Sp. H. 8°. ed. I P. VII B. C. XCII. vs. 2.

Zie nog HALBERTSMA's Naoogst, I, bl. 76 en Belg. Mus. VIII, bl. 108 en 113.

2) *Beschrijven*, *ontwerpen*, *afteekenen.*

> Ghelijck een scheeps timmerman s c h r ij f t en schiet na zijn ghenoeghen
> De groote kielen.
>
> Odyss. B. V, bl. 33, r°.

Schrijveyn. *Schrijver*, *secretaris.* KIL.

Schrijver. Hetzelfde. HOOFTS Brieven, door Dr. v. VL. I, 411.

Schrick. *Afwijking*, *verschikking.*

> Te kennen — — de juiste koers om zonder feilen
> Geen hair-breed s c h r i c k s of gins ten Hemel in te zeilen.
>
> OUDAAN, Poëzy I, 121.

Schrickel. *Wankelbare toestand.*

> Op dien dagh, en op die huere
> Sal de dood, met de natuere
> Staen in s c h r i c k e l, en in ruere.
>
> Belg. Mus. X, bl. 15.

Schrikkelen. *Voorbijgaan*, *overslaan*, *overstappen.* MEYER.

Schrikkeling. *Overstapping*, *verschuiving*, *verandering.* Ibid. U. W.

Schricken. 1) *Wenden.*

Al vlamt uw hel aenschijn van blanck en bloosend licht,
Al straeldij Min en Eer, in 't schricken van 't gesicht.
HOOFTS Ged. door LEENDERTZ, 100.

2) *Vreezen*, *beven*. KIL.
Zie VONDEL, Peter en P. bl. 14.

Schrikken. *Schaatsrijden.* WEILAND.

Schricken. 1) *Gaan*, *overstappen*, *voorbijgaan*. KIL.
2) *Verschrikken*, *doen ontstellen*. Ibid.
3) *Schrijden*. Ibid.

Scricken. 1) *Wijd stappen*, *wijdbeens loopen*. Ibid.
Zie hierover nog CLIGNETT, Bydr. bl. 103; HALBERTSMA, Naoogst, bl. 42.
2) *Springen*, *verspringen*, *opspringen*, ook *afspringen* bij KIL.

Maer t moet gelijck een rotz, in 't midden van de zee,
Niet schricken uyt syn plaets.
GROEBE, Versch. Ged. II, 121.

Zie Dr. DE VRIES, Proeve van Taalz. bl. 106.
3) *Ontroeren*, *ontzetten*, *treffen*.

De Rederijcke kunst sy alsoo deftich pleecht,
Dat sy de grooten schrickt en innerlijck beweecht
BREDERO, Luc. bl. 9.

4) *Aanbreken*.

Binnen dien dat dus gemict
Die joncfrouwe, quam die dach gescrict
In die sale: het was claer daer uut.
Dr. VERWIJS, Bll. I, bl. 136, vs. 394.

Zie ook Dr. DE VRIES, Proeve van Taalz. bl. 106.
5) *Terugdeinzen*.

Die joncfrouwe scrac ende wart,
Daer sine sach, so sere vervaert.
Dr. VERWIJS, Bll. I, bl. 170, vs. 145.

Schrikkenburger, schricken bergher, schrencken bergher, schrecken bergher. *Saxische munt van 4 stuiv.* KIL.

Ik win nou vijf gulden 's jaers, en ieu paer nuwe klompen tot men deuvekaeter
En krijgh ieu schrikkenburger tot men kermis maer.
HOOFTS Warenar, door Dr. DE VRIES, bl. 66.

Schriklykheit. *Alles wat angst en schrik baart*, *verschrikking*. Alva, geschaapen zeeker uit enkle schriklykheit. HOOFTS Hist. 531, 2.

Schriks. 1) *Verwrikt*, *scheef*, *uit zijn lood*.

Dan dunktme dat het veld van Mars,

Zoo wel te Roomen als te Athenen,
Aan 't wank'len, ruglings, schriks en dwers
Zyn heiligdommen werpt daar henen.'

OUDAAN, Gedichten, 128.

't Groot Lant-gebouw niet schuins of schriks.

Ibid. 108.

2) *Dwars*, *scheef*.

Dat noit zoo schriks en krom in een gesloten zaten
De strikken op de Moorsche, of Turkise dukaten.

OUDAAN, Poëzy II, 171.

Schrickschoenen. *Schaatsen.* KIL.

Schrikvalligheit. *Angst*, *vrees.* Ter brujloft te koomen, tegens den 4en der naeste maent, vind jk ongeraeden, mits de schrikvalligheit mijner huisvrouwe. HOOFTS Brieven door v. VL. III, 72.

Schrillen. *Trillen.*

Dat zelf den stuyrman 't herte in 't lyf bestond te schrillen.

VONDEL, door v. L. II, 71.

Schrimpel. *Rimpel.*

Zijn wangen werden glat, daer eerst veel schrimpels in vonde.

Odyss. II, bl. 53.

Scriven. *Teekenen*, *afbeelden.*

Wilde hi een pert, hi screef .j. part.

Alex. B. III, vs. 697.

Schrobber. *Krabber*, *schraper*, *samenschraper.* KIL.

Schrobberye. *Schraperij*, *inhaligheid.* Gierigheyd en schrobberye zijn de voornaemste zonde-streken van 's weerelds compas. DE BRUNE, Banck.-Werck, I, 12. Luyden — — — die door schrobbery willen rijck werden. Ibid. bl. 219.

Schroef. *Lichtmis.*

Een ongebonde schroef — — —
Sal stremmen sijnen brant, indien een hitsig wijf
Komt, met een stout gebaer, hem dringen op het lijf.

CATS, door Dr. v. VL. I, 287, b.

Schroef. *Losbandige drinkpartij*, *zwelgerij.*

Ghy moet aen uwen disch uw beste vrienden toeven,
Door reden, door gespreck, en niet door groote schroeven.

CATS, door Dr. v. VL. I, 482, b.

Schroef. *Kurkentrekker.*

Uw vader nam een schroef, en hiet de knechten schinken.

CATS, door Dr. v. VL. I, 442, b

Schroef. *Boef*, *guit*, namel. Cupido.

De kryschgod Mars
Die in t geknars
Van waepens bars
Syn rouwe leven slyt,
Klaeght van 't geweld dat hy van 't Schroefje lyt.
WESTERBAEN, Ged. I, bl. 115.

Siet Cupidootje — — —
Het kluchtige boefje,
Het dertele schroefje.
Ibid. bl. 130.

Schroemeester. *Opzichter bij het afladen van wijn.* »Item dattie scroemeesters op hairs selfs cost den vremden coepman van wijn reescap sullen doen hebben van reepen ende van leederen enz. VAN DE WALL, Handv. van Dordr. bl. 380.

Schroeven. 1) *Zich te buiten gaan*, *lichtmissen.*

Het schaet hem alle tijt, die eenmael heeft geschroeft.
CATS, door Dr. v. VL. I, 401, a.

2) *Een dartel*, *wellustig leven leiden.* Sal men den raedt van een wijs man verwerpen om dat hy in sijn jeught wat geschroeft heeft. R. VISSCHER. Sinne-poppen, 1678, bl. 175.

Wanneer men prijst de booze boeven
Te meer zy voort-gaen in het schroeven.
DE BRUNE, Spreeckw. 1636, bl. 257.

Schroeven. 1) *Pochen*, *snoeven*, *zich beroemen.*

Hier vlamde uw moedigheid op zulk een lot en zegen;
En die gy, al verheugd, nu eigen hebt verkregen:
Waar met gy zegepraalt en moedig pronkt en schroeft.
OUDAAN, Poëzy, II, bl. 351.

En hy drieght, en hy vloeckt, en hy pocht, en hy blaest,
En hy snorckt, en hy snuyft, en hy schroeft.
STARTER, Friesche Lusthof 1684, bl. 352.

2) *Opvijzelen*, *verheffen.*

In zyn doorluchtig werk zal Hollands glori leven,
En dat hem dat met recht ten top van eere schroef,
Dat lust ons rechtevoort te ontdekken.
OUDAAN, Poëzy, III, 509.

Schroyen. *Rimpelen.*

Ondertusschen dat zijn hert
Boven 't hooft verheven wert,

Om in zijn g e s c h r o y d e cragen
Sijnen hooghmoet voor te dragen.
HONDIUS, Moufe-schans, bl. 392.

Schronden. *Scheuren*, *splijten*. Zie Weil.

Al u ydel begeeren sou doen de clocke s c h r o n d e n.
Constth. Juw. 1607, bl. 537.

Schroode. *Band*, *zwachtel*, *lap*. KIL.

Schroode. *Blad* of *stuk papier*. Ibid.

Schroode. *Snoeisel*, *afsnijdsel*, *splinter*, *spaander*. Ibid.

Schrooden. *Snoeien*, *verminken*, *afsnijden*. Ibid.

Schroodyser. *Snoeimes*. Ibid.

Schroodelinck. (Afgesneden) *stuk*. Ibid.

Schrooder. *Gehoornde kever*, vliegend hert geheeten. Ibid.

Schrooder. *Snijder*, *kleermaker*. Ibid.

Schrooder. *Snoeier*, ook van geld. Ibid.

Schrooken. *Rimpelen*, *schroeien*.

Dat hy onze huid als in een' ovengloed
Geroost, g e s c h r o o c k t en uitgedroogt doet schynen.
DE DECKER, Rym-Oeff. I, bl. 305.

Zie ook VONDEL, door V. L. I, bl. 337, 631 en 684.

Schroomenisse. *Vrees*, *schrik*, *angst*. KIL.

Schroominghe. Hetzelfde. Ibid.

Schroomigh. *Verschrikkelijk*. Ibid.

Schroomsel. *Boeman*, *bullebak*, *kinderverschrikker*, ook *vogelverschrikker*. Ibid.

Schroomsel. *Ontsteltenis*, *vrees*, *verschrikking*, *angst*. Ibid.

Schroomte. *Schroom*, *vrees*, *angst*. U. W. — — — en joegh den Teukren s c h r o o m t e en bleecke vrees aen. VONDEL, Eneas, 1737, B. IX, bl. 369.

Zie verder Id. Alt. Geh. Offerspijze, bl. 2; id. door V. L. V, bl. 337.

Schroopen. *Breken*, *verbreken*, *verbrijzelen*, *vermorselen*, *verscheuren*. KIL. MEYER.

Schrossen. *Schransen*, *een gastmaal houden*. KIL.

Wilt eens mercken al de wercken
Van de sondaers, die in 't quaet
Met veel s c h r o s s e n en veel brossen
Leven in veel overdaet.
Belg. Mus. IV, bl. 275.

Schrot (Schroey en). *Uitschot*, *uitvaagsel*.

't Is waer hy isser in — — — —
— — — — — -- met Meester, Knecht en Slaaf,
En al het schroey en schrot van 't ende der vier winden.
VANDER VEENS Zinneb. bl. 418.

Scrouwen, schrowen. 1) *Schreeuwden, huilden.*

Mans hande, honts been,
Si scrouwen oec al in een.
BLOMM. Oudvl. Ged. I, bl. 116, vs. 1750.

2) *Schreiden.*

Dandere twee die sere scrouwen
Waren susteren onser vrouwen.
Vanden Levene ons Heren, bl. 150, vs. 4536.

Scrubben. *Schrobben, schrabben, schrapen.*

Die taertsche goet te samen scrubben.
Mloep, B. IV, vs. 918.

Schruyve. *Potsenmaker, guit, boef* in goede beteekenis, en *fielt, schelm, schurk, deugniet.* KIL.

Scruiven. Ongebruikelijk, doch vandaar het partic. **ghescrouen,** *verstooten.*

Doe ic van danen wart ghescrouen.
Dboec vanden Houte, vs. 60, var.

Zie nog ibid. vs. 118, var.

Schrummel. *Schroom.*

Den schrummel, anckst en vaer, de stillicheydt en rust.
HARDUYN, Uitgel. Dichtst. 119.

Schrunde. Hetzelfde als **schrinde,** *spleet, kloof, scheur.*

Scrupeleus. *Angstvallig, schroomvallig.*

Ick ben te schrupeleus, mijn hert voor 't weyg'ren ijst.
BREDERO, Roddr. bl. 40.
Hy weygerdent wel sterck met schrueppeloose grillen.
Id. Moortje, bl. 40.

Schrussen. *Gastmaal houden.* MEYER. Zie **Schrossen.**

Scu. *Afkeerig, schuw.*

Dat ghi al oncuuscheit versmaet],
Ende maect u alder scalcheit scu.
Saladijn, door SNELLAERT, vs. 102.

Schu. *Vogelverschrikker.* Hoogd. Scheuch.

Keren! siet met desen scu!
Wat duvel! wie heeft u so begaet.
Horae Belg. Die Buskenblaser, vs. 104.

besiet mi wel! duukic u een s c u?
Id. Drie daghe here, vs. 50.

Zie ook Dr. v. VL. Het Nederl. Kluchtsp. bl. 18.

Schud, schudde. *Gemeene vent, deugniet, boef.* KIL. PL. U. W.

'T Is sulcken argen s c h u d: hy trock om zijn deughd uyt den Haech.
S COSTER, Tijsken vander Schilden, 1613, bl. 34.

— — — een deel ghespuys van fielen, s c h u d d e n, weepen.
BREDERO, Jerol. bl. 30.

Schudde. *Bedelaar.* KIL.

Schudde. *Gaffel, vork.* MEYER.

Schuddelingen van de tafel. *Overschot, overgeschoten brokken.* KIL. MEYER.

Schudden. 1) *Storten.* KIL.

2) *Sidderen, beven, trillen.* Ibid.

Oft ic de re hadde, sta ic ende s c u d d e.
Tspel vanden Heil. Sacr. vs. 40.

Schudderen. *Schudden van lachen.* KIL.

Scuden. *Schuwden.* Imperf. van **Scuwen.**

Toen Jozef en Maria naar Egypte vluchtten, wordt er gezegd in het werk *Vanden Levene ons Heren*, vs. 685:

Sie s c u d e n alden rechten wech,
Sie voeren cromp, si daden wel,
Dat si nie en gemoetten Herodes den fel.

Waarschijnlijk is dit *zij schuwden*, *zij ontweken* den gewonen reisweg, maar gingen *krom*, d. i. langs bijwegen, om alzoo door Herodes volk niet achterhaald te worden.

Schuelne. *Schuilen.* Dese plaghen te s c h u e l n e in den grauen van doden lieden. MEIJER. Leven van Jez. C. 67.

Schuecke. *Hoer.* KIL.

Schuer. *Bui, vlaag.* Eng. Shower, Hoogd. Schauer.

als ic dan come met minen s c u r e n
ende bringhe haghel ende couden sne, enz.
Horae Belg. VI, 127.

Ende quam een donre s c u e r e so groot
Dat water van den hemele vloot
Of ment met backen hadde ghegoten.
MELIS STOKE, door Huydec. B. VII, vs. 69.

Schuere van den haese. *Geraamte.* KIL.

Schuer ere. *Dorschvloer.* Ibid. Ook **Schueren ere.**

Schueren *Bedriegen*, *misleiden*. Ibid.

Scuerse. *Schors.*

> Eschen s c u e r s e n ende eschen loef
> Niewe ende moerwe.
> Nat. Bl. VIII, vs. 385.

> Die s c u e r s e es beter dant blat.
> Ibid. vs. 580.

> Rubus es een boem bekent
> Int lantscap van Orient,
> Ende heeft die s c u e r s e n buten roet.
> Ibid. vs. 757.

Scueten. *Ontwijken.*

> Si s c u e t d e n e alle dinc sagen.
> Lanc. vs. 44909.

Scuetle. *Schotel.*

> Ende gaet sijn s c u e t l e brocken.
> Dr. VERWIJS, Bll. III, bl. 180, vs. 20.

Schufelen. *Blazen.*

> Daer rijst een snelle wint, die bijster vinnigh blies,
> Die s c h u f e l t in het want.
> CATS, door Dr. v. VL. I, 415, a.

Zie nog Constth. Juw. 533, a.

Schuffel. *Schop.* (Schoffel). KIL.

Schuffelen. *Schuiven*, *verschuiven*, *wegschuiven*, *verzetten*. U. W. De Hartogh van Brabant gebood by Plakkaat van den tienden in Wintermaant, tien daaghen uit het jaar te s c h u f f e l e n. HOOFT, Ned. Hist. 837, 5.

Schuyeren. *Zijn gevoeg doen.* KIL.

Schuyerer. *Een weeklijvige*, *iemand die den loop heeft.* Ibid.

Schuyeringhe. *Dunne afgang.* Ibid.

Schuyfel. *Ovenschieter.* Ibid.

Schuifelbout. *Indringer.* CATS.

Schuifelen. *Fluiten*, *uitjouwen*, *uitfluiten.*

> 't En baet gheen s c h u f e l e n, als de mery niet seecken wille.
> Constth. Juweel, 552.

Des genen die s c h u y f f e l t, ofte des godtloosen, daer over g e s c h u y f e l t wort. St. Bijb. Kantt. Job 27, vs. 47.

Zie nog VONDEL, door v. L. IV, 502.

Schuyffel. *Schuimspaan* of *pollepel?* KIL.

Schuyffel. *Schop*, *spa.* KIL.

Schuyffel. *Fistel.* Ibid.

Schuyffelachtig. *Glad, glibberig.* Ibid.

Schuyffelen. *Vallen, uitglijden.* Ibid.

Schuyffelen. *Schoffelen.* Ibid.

Schuyffeler. *Tafelschuimer.* Ibid.

Schuyffelinghe. *Gefluit.* Ibid.

Schuyffelioen. *Ovendweil.* Ibid.

Schuyffel-schappraeye. *Tafelschuimer.* Ibid. Alle Ezelsvrijers — — — Schuyffel-schapprayen — — — houden in de H. stadt van Roomen open Hof. Byenkorf, 1645, bl. 219, r°.

Schuyffen. *Verdrijven.* KIL.

Schuyffen, schuyffelen. *Wegloopen, vallen, uitglijden.* Ibid.

Schuyffen, schuyffelen. *Voortdrijven.* Ibid.

Schuyfjen. *Overschot, brok,* hetgeen van de tafel geschoven wordt.

> — — — ik prach met trogglent gnocken
> Nu om een schuyfjen, en, van 't geen zy gulsich slocken,
> Een weynichjen ter sluyck.
>
> ANNA VISSCHER, Aen D. Heyns. Zie Versch. Ged. I, 100.

> Want ick acht dat men u, met een taert, of een struyfje,
> Sou krijghen waermen wouw: t' Ouwerkerck om een schuyfje.
>
> BREDERO, Moortje, bl. 31.

Schuyfijser. *Sluitboom.* KIL.

Schuyfkarre. *Kruiwagen.* Ibid.

Schuyflet. *Fistel.* Ibid.

Schuyfuyt. *Schavuit.* — — — maecktender een Bedelaer, een Speelman, een Landtlooper ende een Schuyfuyt af. P. BOR, Appoll. 1617 bl. 32, v°.

Schuyf-wt. *Nachtuil.* KIL.

Schuyl. 1) *Spruw.* Ibid.

2) *Ziekte der paarden, waarbij het gehemelte en het tandvleesch opzwellen.* Ibid.

Schuil (Te) loopen. *Zich verbergen.* U. W.

Schuilen. *Sluimeren.* KIL.

Schuilen. *Verbergen, verschuilen.*

> Treck het gewenschte zwaerd en schuildt het voor mi niet.
>
> STALP. VAN DER WIELEN, 't Vrouwelick Cieraet, 1622, bl. 141.

> En schuildt de graci niet, maer gaet zoo rach (sic) alst daegdt,
> De alderbliidste ting me deilen haeren vader.
>
> Ibid. bl. 149.

Zie nog HOOFTS Warenar, door Dr. DE VRIES, bl. 40 en 45; J. VOS, Kl. van Oene, bl. 18; Comoedia Vetus, 1718, bl. 56.

Schuylen onder. *Ondergeschikt zijn.*

> Al schuylt sy onder my,
> Het kiesen staat haar vry.
> BREDERO, Angen. bl. 12.

Schuylinghe. *Schuilplaats.* KIL.

Schuyltoren. *Wachttoren.* Ibid.

Schuylwinkel. *Schuilhoek.* Ibid.

Schuylwinckel spel *Blindemannetje.* Ibid.

Schuym. *Vuile taal, onbetamelijke woorden.* Item zo wie prijs winnen wille zal hem wachten van schuym ende vijlonie. Belg. Mus. IV, bl. 416.

Schuym van metaal. *Slakken bij metaal smelting.* Ibid.

Schuymboeve. *Potsemaker, deugniet.* Ibid.

Schuymdichte. *Bedelaarsdeken* (uit stukjes van verschillende kleur). Ibid.

Schuymen. *Schoonmaken, schoonvegen, ontruimen.*

> Als ick 't maar moght verhind'ren,
> En schuymen de Werelt van dat schadelijcke drift.
> BREDERO, Roddr. bl. 19.

> Dat den Prevoost de straat gaat schuymen met zyn mannen.
> Id. Griane, bl. 15.

Zie nog VONDEL, door V. L. III, 558.

Schuymen. *Afschuimen.* KIL.

Schuimen. *Klaploopen.* Ibid.

> Soo lang ick wat by te setten hebb' ghehat,
> Hebje alle daeg wel by mijn comen schuimen en smeeren.
> VAN SANTEN, Lichte Wigger, 1617, bl. 41.

Schuymer. 1) *Aanbrenger, verklikker.* KIL.

2) *Klaplooper.* Ibid.

Schuymigh. *Schuimend.* Ibid.

Schuimtje (Om een) gaan. *Klaploopen.* Maer hy gaet nou om een schuimtje, in plaets hy pleg vrij lag te geven. VAN SANTEN, Lichte Wigger, 1617, bl. 37.

Schuym-woord, schuym-termijn. *Bastaardwoord.* KIL.

Schuyre. *Schuur.* Ibid.

Schuytboeve. *Schuitenvoerder, schipper.* Ibid.

Schuytenaer. Hetzelfde. Ibid.

Schuyven. *Weggaan, vallen, uitglijden.* Ibid.

Schuyver. 1) *Spotboef*, *potsemaker.* KIL.
2) *Ovenschieter.* Ibid.

Schuyverdijnen. *Schaatsen.* Ibid.

Schuyvic. *Zekere vogel.*

Hier hoordemen 't gesucht van s c h u y v i c k e n en uylen.
WESTERBAEN, Ged. I, bl. 154.

De kraeyen van de Gier met s c h u y v i c k e n bedroogen,
En uyt het hout gelockt.
Id. Ockenburg, bl. 74.

Sculd, scoude, scout. *Rantsoen.*

Dat hem onghereet wert die s c o u d e.
Saladijn, vs. 42.

U s c o u t sal mendren bi ghetale.
Ibid. vs. 234.

Schuld. *Geld dat men in te vorderen heeft.*

'K wil gien schoonvaêr die 'er den heelen tijt om zijn s c h u l d e ren.
HOOFTS Warenar, door Dr. DE VRIES, bl. 14.

Sculdare. *Schuldenaar.*

Also wi sijn ghewoene
Onse s c u l d a r e n te doene.
Lsp. B. II, C. 41, vs. 20.

»Laet ons onse sculde varen,
Alse wi doen onse s c u l d a r e n."
Ibid. vs. 120.

Schuldbaer. *Strafbaar*, *strafwaardig.* KIL.

Schuldbode. *Invorderaar van geldlasten.* Ibid.

Schulde. *Schuld.*

Nu moet sijt ymmer hebben gheduen,
Weder si s c h u l d e heeft ofte gheen.
Dr. VERWIJS, Bll. III, bl. 88, vs. 63.

Sculde. *Schuldig.* bnw.

Wye betaelt, dien darf niet sorghen,
Daermen die s c u l d e node hoert.
HILDEG. Ged. bl. 229, vs. 253, var.

Sculdech sijn. *Mogen*, *moeten*, *behooren*, *verplicht zijn.*

Soe goet man alse gi sijt ende wert
En e s niet s c u l d e c h sonder pert te sine.
Lanc. vs. 28617.

Dat si souden gaen harre varde

Die gene die niet sculdech waren
Te sittene.

Dr. VERWIJS, Bll. I, bl. 95, vs. 243.

Zie nog Lanc. vss. 29650 en 35213.

Schuldech syn (Imants). *In iemands dienst zijn.* Want ic noyt mans schuldech en was. MEIJER. Leven van Jez. C. 3.

Sculden. *Beschuldigen.*

Hi sat op enen steen tier ure,
Ende begonste sculden die aventure.

Lanc. II, vs. 18837.

Schuldenaar. *Schuldeischer.* U. W.

Schuldenoot. Hetzelfde. Maer de selve verwachte geen gheweldt, en gaf hem terstont op in handen van den Stadthouder, die hem liet voeren na den Haghe, en daer stellen in een heusche ghevangenisse, tot dat hy zijn schuldenoots voldaen soud' hebben. VELIUS, Chroniick van Hoorn, 1627, bl. 58.

Schulder. *Schuldige, schuldenaar.* Doch het getal was zoo groot, dan anderen, die 't wel wisten, en de schulders kenden, hen niet dorsten beklappen. BRANDT. Leven van de Ruiter, bl. 522. Ende verlaet ons onse scout alse wi verlaten onsen sculderen. RUUSBR. Gheest. Tab. II, bl. 170.

Schuldeysch. *Schout.* KIL.

Schuldheer. *Schuldeischer, crediteur.* Ibid.

Zie ook VONDEL, door V. L. VII, 260.

Schuldig. *Verschuldigd, verplicht.*

Die claghen, die die diere ontbonden,
Proefden si met orconden,
Als si sculdich waren te doene.

Rein. door Dr. JONCKBL. vs. 1883.

Zie ook VONDEL, door V. L. VI, 459, reg. 2 v. o.

Sculdich sijn. 1) *Moeten.* Ende den wech es sculdich alsoe breet te sijne, als hen veertich scape spreyen. Belg. Mus. X, bl. 100. — — — ende dat vervolghen met den rechte ter stat ende voer den richter daer dat sculdech es te gheschiene. Vaderl. Mus. III, bl. 18.

Ende hoe men 't sculdich t' ontfaen es.

VELTH. Sp. H. f°. 27.

2) *Mogen, verdienen, recht hebben, waard zijn, behoeven.*

Mi donct, dat gi niet sculdech en sijt
Hem te wederseggene teneger tijt.

Lanc. II, vs. 21302.

Gine sijt niet sculdech so hoge jonfrouwe
Te wive te hebben alsi es.
Ibid. vs. 19425.

Dor al dat niet es sculdech nochtan
Wijf te versukene van minnen man.
Ibid. vs. 23916.

Zie verder Lanc. II, vss. 24636, 24936, 30692, 31727; BILD. Taal- en Dichtk. Versch IV, 138.

Schuldig (Het) sijn. Gemeene uitdrukking voor *maagd zijn*, nog niet met een man hebbende te doen gehad.

Dat se t noch schuldich was, farrilahey! ick wouse wel een reysjen.'
BREDERO, St. Ridd. bl. 8.

Schuldich (Af) zijn. *Verantwoordelijk zijn voor.*

Ic segge dat icker af sculdech bin.
Rymb. vs. 3106.

Schuldingh. *Beschuldiging.*

Doe zich, o Jacobs God, uw' mond
Ter schulding grammiglijk ontsloot.
CAMPH. Ps. 76, vs. 11.

Schuldkeer. *Opname van geld, om een ander te betalen.* KIL.

Schuldtbeken. *Schuldbekentenis.* — — — om met zwyghen in geen' schyn van schuldtbeken te vervallen. HOOFT. Ned. Hist. 171, 31.

Schuldtkenning. *Bekentenis van schuld.* Hy liet zich verluiden dat de Ooverheit het dempen der Geuzen in haar' handt gehadt, maar hen, op schuldtkenning . . . in genaade genoomen had. Ibid. 139, 5.

Zie ook H. DE GROOT, Bew. 29, 3; HOOFT, Br. I, 110.

Schuldtkennis. *Schulderkentenis.* — — — alles te leen nochtans, en onder handtschrift van schuldtkennis. HOOFT, Ned. Hist. 260, 37.

Zie ook H. DE GROOT, Bew. 131, 25.

Sculen. *Zich verschuilen, de wijk nemen.*

Sijn wijf die screyt, sijn maghet die huult,
Van anxt al sijn gheselscap scuult.
Dr. VERWIJS, Van Vrouwen ende van Minne, 7, vs. 126.

Daer in so scuulde hi bi daghe.
Rymb. vs. 29150.

Want in deser eninge en mach ne gene creature sculen noch woenen. RUUSBR. Gheestel. Tab. I, bl. 126, reg. 23.

Sculleringhe. *Schuilplaats.* Merct ende besiet alle sine sculleringhen daer in dat hi hem berghet. Bijbel van 1477, 1 Sam. Cap. 23, vs. 23.

Schulpen (Niet twee). *Niet het geringste.*

Godt die sal u oock inden noot by staen,
En wilt de dood n i e t achten t w e e s c h u l p e n.
HOUWAERT, De vier Wterste, bl. 118.

Sculperen. *Graven.* Die dien Smaragd s c u l p e e r t ende ghravet. RUUSBR. Gheestel. Tab. I, bl. 209, reg. 10.

Schulte. *Schout.* Tis een arme S c h u l t e, die syn boete niet verbeyden can. MEIJER, Spr. bl. 21.

Scum. Waarschijnlijk *scuw, schuw.*

Die princen ende die baroene
Van Vlaendren s c u m in haren doene.

Rijmchronyk van Vlaanderen, naar KAUSLER, vs. 1482, bl. 473.

Scume (Niet een). *Niets.*

Dat hem die vlamme onghehier
Noch an vedre, noch an plume
Ghedeeren mach n i e t e n e s c u m e.
Nat. Bl. bl. 276, vs. 806.

Scumen. *Schuimen, met de schuimspaan wegnemen.*

Omt vet van den pot te s c u m e n.
HILDEG. Ged. bl. 5, vs. 175.

Soe es zot, die haer lief niet pluemt
Van sinen goede ende s c u e m t.
KAUSLER, Die Rose, vs. 12406.

Schumen. *Wegnemen, met geweld wegvoeren, rooven, uitplunderen.*

Dus ward s c u m e n eerst opbrocht.
VELTH. Sp. H. f°. 234.

Ende s c u e m d e n dat si vonden daer.
Ibid. f°. 235.

Noch si ne lieten niemen s c u m e n.
Ibid. f°. 263.

Schunnen op enen. *Tegen iemand aanhitsen, opruien.* — — — yement, die sij o p h i m s c h u n n e n mochten. NIJH. Ged. III, bl. 290

Schup. *Schop,* in overdrachtelijken zin: *groot gevaar.* — — — dat de wetten te leur, de Staat op een s c h u p gezet was. TAC. 116, 2.

Schup (De) geven. *Laten varen, er van afzien.* ——— dat hy — — zijn voorneemen d e s c h u p g e e f t. HOOFT, Rampzaligheden der Verheffinge van den Huize Medicis, 32, 40.

Schupken, salf schupken *Spatel.* KIL.

Schuppe. *Schop.* Ibid.

Schuppen. *Voortdrijven, voortduwen, weggooien, wegjagen, verdrij-*

ven, *ontslaan*. KIL. U. W. Dat hem geen' geleegenheit faalen zouw, om, ter eene tydt oft ter andre, de Fransoyzen te schuppen. HOOFT, Ned. Hist. 811, 5. Maar hoe kon men ze schuppen, die, van 't begin der oorlooghe, daar in gekoomen waaren? Ibid. 400, 16. Zyn weederparty — — — ziende hem te styf ondersteunt om lichtelyk geschupt te worden, viel hem, van dat pas af, zoo lastigh niet. Ibid. 1055, 47.

Schuppen. 1) *Slingeren*. De hulk der vereenighde gewesten, herwaarts en derwaarts geschupt, van de worstelende winden. HOOFT, Opdracht aan zyn' Hoogheit, 2.

2) *Laten varen*, *ergens van àfzien*. Een moedigh jongeling, die, opgetooghen tot koophandel, den schryfbank geschupt had. HOOFT, Ned. Hist. 1058, 5.

Schuppen. *Schoppen*. VONDEL, door v. L. X, 395.

Schuppen. *Iemand beentje lichten*, *bedriegen*. KIL.

Schuppen. *Met een schop* of *spatel uithalen*. Ibid.

Scure. *Scheur*, *breuk*.

Als hi up staet ter morgen tijt,
Vint hi de scure al geheel,
Dat hi selfs van den hare een deel
Niet daer ute gerecken conde.
Leven van St. Franc. vs. 3921.

Te hant vergaderden de scuren
Ende hi ghenas binnen ter curen.
Ibid. vs. 9823.

Maer binnen hadde hi jeghen die scure
.I. stic van enen andren mure
Jan ghemaect.
Rymb. vs. 32941.

Scure, scuere. *Onweersbui*.

Alc ic dan come met minen scuren
ende bringhe haghel ende couden snc.
Horae Belg. VI, bl. 127, vs. 76.

Ende quam een donre scuere so groot
Dat water van den hemele vloot.
STOKE, VII, vs. 67.

Scuren *Te gronde gaan*, *schipbreuk lijden*.

Tere ander tijt, als een tempeest
Adde dat scip zere gevreest,
Also dat si waenden scuren.
Leven van St. Franc. vs. 9123.

Schuren. *Bedriegen.* KIL.

Zie ook Belg. Mus. X, bl. 35, o. a.

Schuren. *Verscheuren, scheuren.* (trans.)

Achab s c u e r d e sijn cleed van vare.
Rymb. vs. 12779.

dat en sal nemmermeer gheburen,
al sondicse met minen tanden s c u r e n.
Lantsloot, vs. 158 en v.

Schuren (Open). *Openwrijven.*

O ghy Nederlanders! waact op, s c h u u r t u betooverde oogen o p e n.
BREDERO, Poëmata, bl. 63.

Scuren. *Scheuren.* (intrans.)

Si deden faelgieren tier uren
Die halsberge entie scilde s c u r e n.
Lanc. vs. 24821.

Ende ghift der herten een beruren,
Dat sy wil varen ende s c h u r e n
Al daer hoer minne is of ghebleven.
HILDEG. Ged. bl. 116, vs. 15.

Ende Gadiefeer, die overleet,
S c u r d e die bataelge ende dorereet.
MOLTZER, Bibl. Mnl. Letterk. II, bl. 44, vs. 1082.

Schurfdig. *Schurftig.* Soo sal de Heere den schedel der dochteren Zions s c h u r f d i g h maken. St. Bijb. Jesaia III, vs. 17.

Schurken. *Afgrijzen hebben, vreezen.*

Ick selve sie mijn self met schricken en met schreumen,
Mijn siel is soo bebloet, dat icker selfs of s c h u r c k.
BREDERO, Aend. L. B. bl. 24, b.

Scurse. *Schors,* hier *het buitenste bekleedsel van den bloemknop.*

Hine moeste die s c u r s e een lettel ontginnen.
Dr. VERWIJS, Die Rose, vs. 14347.

Scut, schutte. *Geschut, werptuig.* KIL.

Alle die s c u t hebben of bogen.
Reinaert door WILLEMS, vs. 3752.

Item iiij dage in Augusto by mijns heren ende des gemeens raids bevelen ghegeven Dirc die Sluter, om alrande prouanci mede te copen van bussen, van crude, van steen, van s c h u t t e enz. De Oorl. van Hert. Albr. bl. 23.

Zie nog VONDEL, door v. L. I, 177 enz.

Scut. *Schietgeweer*, *schietgevaarte*, *oorlogswerktuig.* U. W. Die Hollanders quamen mitten schutten van Engelant ende van Vlaenderen stoutelic an mit hoeren blenckende teykenen, heerlick geluyt slaende. Clerk. u. l. L. bl. 55.

Schut, schutte. *Beschutting, bescherming.* KIL. U. W. — — — dat het sy onse troost, onse schut, scherm ende bewaernisse teghen de schadelijcke pijlen der vyanden. Byen-Korf, 1645, pag. 165 vo.

De leljjckheyt is als een schut voor de kuyscheyt ghestelt.
BREDERO, St. Ridd. bl 18.

Schut, scutte. 1) *Pijl.*

Beide dor ridders ende dor perde
Ende dor scutte ende dor swerde
Socht hi des conincs Daris wagen.
Alex. B. III, vs. 250.

'K had een Poolsche rok aen, een boogh, en een kooker vol schuts.
HOOFT, Ged. 275, 19.

Voert heeft si hoer een schut ghegheven,
Daer heeft si wonder mede bedreven:
Wat wilt dat si woude raken,
Dat plach si daer mede te ghenaken.
Mloep, B. IV, vs. 2099.

Zie verder HILDEG. Ged. 229, vss. 22, 28 en 41.

2) *Schietgevaarte* en *het afgeschotene.* Die Hollanders quamen mitten scutten van Engelant ende van Vlaenderen stoutelic an mit hoeren blenckende teykenen heerlick geluyt slaende. Clerk u. l. L. bl. 55.

Ghy schiet de schutten los,
Ghy rijdt, ghy rotst, ghy rundt op dijn pick-swarte Ros.
BREDERO, Het daghet, bl. 4.

Zie ook HOOFTS Warenar, door Dr. DE VRIES, bl. 198.

Scut, schutte. *Schutter.* KIL., U. W. Het woord is bij ons nog over in lijfschut, wildschut. — — — ende die scuts hebben hem gheuonden, ende ghewont mit horen pilen. Bijbel van 1477, I Chron. X, vs. 3

Borghermeesteren, scepenen, cleyn ende groot,
Scutten ende gemeynde ambachten.
SMEKEN, Tspel, bl. 70, vs. 1285.

Schut, schutte. *Bolwerk.* KIL.

Schut. *Vrije gevangenis.* Ibid.

Schut, schutte. *Koevanger.* (Iemand, die de koeien en andere beesten, die op ander mans land gras of koren eten, opvangt en gevangen houdt.) KIL.

Schut-berd. *Dunne planken, voor omheiningen geschikt.* Ibid.

Schut-gaeten. *Tralies.* Ibid.

Schut-gheveerd. *Schietgevaarte.* KIL.

Schut-gheveerd houden. *Op den vijand schieten.* Ibid.

Schut-koye. *Kooi, hok voor beesten en wilde dieren.* Ibid.

Schut-mael. *De ruimte, door een afgeschoten werptuig doorloopen.* Ibid.

Schut-mael. *Het werpen van een schiettuig.* Ibid.

Schutdack. *Luifel.* Ibid.

Schutsel. *Tusschenschot.* Ibid.

Schutsel. *Scherm.* Ibid.

Schutsel aan de deure. *Portaal.* Ibid.

Schutsel tegen de sonne. *Zonnescherm.* Ibid.

Schutsel van den biekorf. *Een wasachtige stof, waarmede de bijen de openingen van den korf besmeren en de reten dichtmaken.* Ibid.

Schuttel. *Schotel.* Ibid.

Schutten. 1) *Tegengaan, bedwingen, beletten.*

Heer s c h u t die duivelin.

VONDEL, door V. L. II, 619.

— doorwondende ziin wangen
Al willens, om alzoo te s c h u t t e n het verlangen
Vant vrouwelick geslagt.

STALPAERT VANDER WIELEN, 't Vrouwel. Cieraet, 1622, bl. 85.

Zie verder HALBERTSMA, Aant. bl. 271, v. o.; HILDEG. Ged. bl. 152, vs. 215 en bl. 241, vs. 30, var.

2) *Tegenspreken, ontkennen.*

E. Ach! de schrik, die ge oom zo even
Hebt aangejaagd, heeft hem gewis gekost zyn leeven.
K. Dat s c h u t ik.

H. VAN LOGHEM, Krispyn Testateur, 1725, bl. 42.

Hola dat s c h u t ick.

S. COSTER, Teeuwis de boer, 1633, bl. 10.

W. Ja men mach wel met recht seggen, dat de Komedianten lichte pliviere benne.
M. Dat s c h u t ick, een eerlijk komediant zal hem byloo an dusken guitstuck niet laten kennen.

GRAMSBERGEN, Hertog van Pierlepon, 1679, bl. 30.

L. 't slaapt hier al.
O. Ik niet, dat s c h u t ik Heer.

VINCENT DE VALLEJO, De Pleiters, 1695, bl. 4.

3) *Onderscheppen, afweren.*

Dattie mane comt gheronnen

Tusschen ons ende der zonnen,
Ende s c u t der zonnen schijn dan,
Datsi tons niet comen en can.

Lsp. B. I, C. 9, vs. 37.

So wart haer dat licht benomen,
Ende en es nemmermere clare,
Want die berch die s c u t t e t daer.

Ibid. vs. 72, var.

4) *Afweren, te keer gaan.* U. W.

O hoogh-vermogen Min!
Die Goden schrickt en s c h u t.

BREDERO, Het daghet, bl. 2.

5) *Terugdrijven.* KIL.

6) *Ophouden, tegenhouden.* Ibid.

7) *Bewaren.* Ibid.

8) *Beschutten, beschermen.* Ibid. Zie ook VONDEL, door V. L. II, 90.

9) *Afperken, door omheining afsluiten.* KIL.

Schutten de beesten, in't schut oft schot doen. 1) *Vreemd vee bij wijze van onderpand in bewaring houden.* Ibid.

2) *Vreemd vee pakken en terughouden.* Ibid.

Schutten op sijn tanden. *Niet om laster of praatjes geven.* Ibid.

Schutter. *Voetboogschutter.*

Op dien toren ghingen staen
S c u t t e r s ende steenwerpers mede.

Alex. VI, vs. 253.

Scutter. *Beschutter.* MEYER.

Schutters te voet. *Pijldragers.* De hulp-Gallen en Germaanen in 't voorste, achter de welke de s c h u t t e r s t e v o e t; daar naa vier keurbenden. HOOFT, Tacitus, 43, 1, v. o.

Scuven. *Vluchten.*

MAERLANT, van den Sepia sprekende, zegt:

Maer woert die hi verladen,
Die sie gaet s c u v e n ende ontvliet,
Ende en dankets hem weder niet.

Dr. VERWIJS, Nat. Bl. B. V, vs. 1039.

Zie ook T. en Letterbode I, 237.

Scuven. *Schuiven.* KIL. HALBERTSMA, Aant. bl. 299.

Scuvuit, scuvuut. *Nachtuil.*

Ende daer hi sat ghevaen bi Rome,
Int hof, bi eenen bome,

Een s c u v u u t sat upten boem.

MAERL. Sp. H. I P. VII B. C. XCVIII, vs. 37.

No creature die hevet lijf,
Sonder die ule entie s c u v u u t.

Rein. door JONCKBLOET, vs. 2569.

Scuwel. *Schuw, vreesachtig, schiftig.* ——— recht als een s c u w e l pert, dat van cleynen dingen afterrugge springet. V. VL. Prozast. bl. 204.

Schuwen. *Ontgaan, ontwijken, vermijden.*

Wilwi s c u w e n armoede ende ween,
So laet ons wisselen ja omme neen.

VAN MAERLANT, Verkeerde Martijn, 3e couplet.

maer Keyen hiet hi van hem s c u w e n.

Ferg. vs. 2979.

Ende hier omme s c u w e d i sconinx hof.

Rein. door JONCKBL. vs. 55.

Om den drang der volle markt te s c h u w e n. HOOFT, Ned. Hist. 135, 33. Zie nog VONDEL, door V. L. VIII, 348, vs. 513; BILDERD. T. en D. Versch. VIII, bl. 141; V. VL. Prozast. bl. 282; Reimchr. vss. 7536 en 8904.

Scuwen. *Ontvluchten.*

Want elc goed man s c u w e t quade ghesaten.

Rymb. vs. 32335.

Men mach niet s c u w e n dat sal ghescien.

Ibid. vs. 33785.

Schuwier. *Soldaat.*

Si ginc daer poenten, ende visieren:
Hoe men die Heren, entie s c u w i e r e n
Alle in Vlaendren soude goeden.

VELTH. Sp. H. fº. 264, x.

Si. *Geval.* Het fransche *si* als subst. gebruikt.

Versta ic eenich point of s i
Daer ghi hulpen in hebt te doene.

Leven van Sinte Amand, B. I, vs. 4457.

Si. *Zij.* Pers. Vnw.

Daer na droegense hoer werc
Ende grooten steenen totten mueren,
Daer s i mede souden rueren.

Dr. VERWIJS, Bll. II, bl. 110; vs. 95.

Want s i haetten cylpricke sere
Omme douerdat, die tydebrecht
Sijn sone hem dede jegen recht.

HALB. Aant. bl. 390.

Si. *Wijfje* van eenige diersoort.

Die hi es omme die kele roet,
Dies en heeft die s i clene noch groet.
D[r]. VERWIJS, Nat. Bl. V, vs. 870.

In al dat levet, sonder in desen,
Leven langher, als wi lesen,
Die hye dan die s i ghemeene.
Id. Bll. II, bl. 32, vs. 115.

Sy. *Zich.* Hebbende ghesegh ende gebiedt elck op s y selven. GUICCIARDYN, f[o]. 282, a. Ende hoe wel dit voor een besondere heerlijckheydt, lant ende gebiet op s y selven gehouden wordt, enz. Ibid. f[o]. 223, a. Ende de hoofmeester heeft geseyt in s y selven: wat sal ick doen. Belg. Mus. III, bl. 432.

Si. *Ben.*

Noit snelder bode men en vant
Dan ic Innich Gebede s i.
Belg. Mus. IX, bl. 93, vs. 927.

Sy (Sonder) of **si**. *Ongetwijfeld.* Fr. »Sans si."

Ende beyde sine sonen vry
Ontboet ic te comen s o n d e r s y.
Grimb. Oorl. vs. 948.

„Gheerne, vader!"
Sprac die bisscop, al s o n d e r s i,
Gheen langher letten wasser by.
Leven van Sinte Amand, B. I, vs. 2689.

Zie nog STOKE II, 342; Nieuw Archief I, 222; Dietsche Warande I, 24, 32; NIJH. Ged. I, 243; Gest. Rom. I, 707, v. o.; Vaderl. Mus. V, 290.

Si. 1) *Het ware.*

S i dat iet d'voren quame
Onse licht et ons bename.
Werken M. v. N. L. Deel IV, bl. 169, vs. 1551.

2) *Het zij.*

Ende al ghereet ontfaen
S i troest, s i slaen,
Van minnen doene.
Belg. Mus. II, bl. 305.

3) *Ten zij.*

Dat .xiiij.de, dat hi sine wort
Niet te vele bringhen vort;

S i gesprakich ende ghemate.
Heim. der Heim. vs. 1849.

Si. Vnw. met een telw., **si twee**. *Zij met hun beiden.*

Alse hem s i t w e e n dus ondersien,
Die beide van eenre complexie sijn.
Vander Feesten, vs. 493.

Als hem s i t w e e dus onderkinnen,
Oft si hem dan in beiden siden
Even sere onderminnen.
Ibid. vs. 542.

Sy self (Op). *Op zich zelf.* Dit lidt heeft eenen officier alleen o p s y s e l v e n. GUIC. fº. 142, a. Het landt van Groeninghen is een landtschap ende eenen staet o p s y s e l v e n alleen. Ibid. fº. 169, a.

Siaren, tiaren, tjaren. *Verleden jaar.*

Want men heeft wel verstaen
Dat hi inden wech van Karlioenen
S i a r e n doet sloech der vrowen sone.
Lanc. vs. 19399 en v.

Sibbe. *Verwantschap.* KIL., MEYER.

Hi rekende, dat hi ware mijn oom,
Ende began ene s i b b e tellen.
Rein. door WILLEMS, vs. 2105.

Wacht u voer des wijfs gheclach,
Die uwen vyande is s i b b e.
Mloep, I, vs. 3033.

Dat manne ende maechdekijn,
Die malcander s i b b e sijn.
Ibid. B. III, vs. 1218.

Sibben (Van). *Uit hoofde van stamverwantschap.*

Hoe na dese vrou Marie ende Jan
Malcanderen v a n s i b b e n gingen an.
Brab. Yeesten, B. VI, vs. 208.

Sibschap. *Maagschap.* KIL., MEYER.

Zydbeelt. *Zekere stof.* BERKHEY.

Side. *Partij.* ——— entie hadde die meeste s i d e. HALB. Aant. bl. 236.

Side. *Zijde, kant.*

Die wijn wert dat selve bloet
Dat ute Jhesus s i d e n woet.
Rymbyb. vs. 1696.

Doe rees die sonne .j. deel betide,
Ende hi houtte daer an ene s i d e.
Ibid. vs. 2658.

Side (An ene). *Aan kant, weg.*

Daer suldi delven ende scraven
Een lettel mos a n e n e s i d e.
Rein. door JONCKBL., vs. 2589.

Zie nog VONDEL, door V. L. IV, 303.

Side (Over). *Zijdewaarts.*

Van Sydone oec sonder waen
Ses milen staet Baruch o u e r z i d e.
VELTH. Sp. H. f°. 16, e.

Side (In twier). *In stukken, naar twee kanten, in tweeën.*

Ende scuerde hem sinen bec so wide,
Dat hem thovet hinc i n t w i e r s i d e.
Walew. vs. 862.

Side (An ene) gaen. *Aftrekken, zich verwijderen, zich weg maken.*

Gringolet, dat ne conste gheduren
Binnen den mure, het liep ter scure
Ute ende g h i n c a n e n e s i d e.
Walew. vs. 469.

Zidelgat. *Zijgat, kleine geheime deur* of *doorgang.*

Hier sijn so veel z i d e l g a t e
Dat wi wel te tide ontrumen.
Rein. door WILLEMS, B. 1, vs. 3161, var.

Sydelvenster. *Zijvenster.*

Want siet twee dieven zijn in u kantoor geklommen,
By 't s y d e l v e n s t e r in.
BREDERO, Luc. bl. 44.

Sidemeer. 1) *Dewijl.*

Maer s i d e m e e r datsoe sach
Den gonen daer hare troost an lach
Onder sine vianden ghevaen.
Walew. vs. 8275.

2) *Voortaan, daarna, sedert.*

Gelloen zeide: »S i d e m e e r
Datmen en mach genen keer
Gevenden dat ic pais vercrege
Salic mi hoeden alle wege.
Karel de Gr. door JONCKBL. Fr. II, vs. 4668.

Sidemeer, lude ende stille,
Eerdi met so groter wille
Die miracle van der wonde,
Dat enz.

Lev. van Ste Franc. vs. 8135.

Siden *Sedert.*

Al was si heiden doen te tijden
Si es kersten worden siden ·

Alex. III, vs. 710.

Ende croep doer menich nouwe gat
Daer noit man te voren noch siden
Comen en dorste.

Ibid. VI, vs. 357.

Want van der vren oyt, siden
Edewerd starf, des Conincs vader.

VELTH. Sp. H. fº. 401, u.

Zie nog Reimchr. vs. 1999; Rymb. vs. 2808.

Siden. *Zich ter zijde stellen.* VAN HEELU. vs. 5266 en 8011.

Siden, sidijn. *Zijden stof, van zijde.*

Ferguut hi gaf heme alle bede
den horen ende thoeft cleet van siden.

Ferg. vs. 1961.

Si stac ane haer hemde sidijn.

Ibid. vs. 1437.

twe darengherden waren den coninc ghesent
van Poelien, die toten ghereide
wel voegheden ende waren sidijn beide.

Fl. ende Bl. vs. 1517.

Sident. *Sedert.*

sident dat ic van u voer,
leefdic met groten onghemake.

Ibid. vs. 1135.

Ende Roebrecht de quam te lande,
Ende had al Vlaendren in sine hande
Sident XXII iaer.

MELIS STOKE, I, bl. 130, vs. 1245.

Zie nog N. W. M. v. N. L. 1838, D. V, 1e St. bl. 69; Alex. VIII, vs. 262.

Sider. 1) *Sints, sedert.*

Oec wan den name, metten swaerde,

Hertoghe Godevaert metten baerde,
Sider dat lant met allen
Den gheslachte was ontvallen.
Brab. Yeesten, B. 1, vs. 189.

Sider dat dat ierste wijf
Ende die ierste man was gemaeckt.
Alex. I, vs. 36.

Zie nog Roman van LIMBORCH, I, 2685; Reimchr. vs. 2008; MAERLANT, Verkeerde Martijn, 5e couplet.

2) *Nademaal.*

Ten lest Demophon raet gaf,
Sider dat en es ander raet,
Dat men, alse die dach opgaet,
Porren sal ter stad wert.
LIMBORCH, B. IX, vs. 541.

3) *Dewijl, omdat.*

Maer sider dat hi josteren wille
Men sal jegen hem josteren nu.
Lanc. III, 6020.

Sider meer. 1) *Sedert dat.*

In 't leste so droech so haer raet
Sider meer dat dus es comen,
Dat sy 't anders wilden begomen.
VELTH. Sp. H. f°. 134, y.

Walewein sprac: „Veerman, sidermeer
Datmi outfaren es die joncfrouwe,
Soe varic.
Roman van Lanc. H. S. f°, 107, recto, a.

2) *Dewijl, naardien, omdat.* Sidermeer dat Lucifer ende sine ingle worden verordeelt omme hare mesdaet. MEIJER, Lev. v. Jez. C. 218.

Her Heinriic seide: „sidermeer
Opdat ghiit raet, soe doe ict teer,
Opdat hars selves wille si.
Limborch XII, vs. 1121.

Sidert. *Sedert.* Passim.

Sidewant. *Zijkant.* Voertmeer, die .ij. tafelen, die in die hoerneke staen, daer beide die sidewande inne gevoecht sijn. RUUSBR. Gheest. Tab. I, bl. 104, reg. 12.

Zydgang. *Slinksche weg, looze handeling, kunstgreep.* Hoe 't hun noodigh docht, tot weering van allen omkoop en zydgangen, de

luyden van den Raadt van Staate, enz. jaarlyx te voldoen van hun wedde. HOOFT, Ned. Hist. 811, 34. Gemerkt dat, door dusdaanighe zydgangen de pleghtighe orde der regeeringe zouw omgekeert worden. Ibid. 1104, 2.

Sidijn, zidyn. *Zijden, van zijde.*

Daer in bedden sijn sidijn.
Rymb. vs. 18052.

Een zidyn hemde deedsy ane.
MOLTZER, Bibl. X, bl. 63, vs. 662.

Sie, zie. 1) *Oogappel.* Meerv. **Siene.** Al die zie es wit. JAN YPERMAN, Heelkunst. Ende onderwilen hebben die siene in cleine witte plexkine. Ibid.

Beide voorbeelden zijn aangehaald door SNELLAERT in Alex. D. I, bl. 375.

Die die ogen hart sijn, met ere scarpen zie roerende, bediedet dief, ongetrouwe ende loos. Belg. Mus. III, bl. 232.

2) *Zicht, blik.*

Ende hem oec te wachtene poghe
Dat hi niet neerenstelike langhe
Sine zie vp een dinc en hanghe.
KAUSLER, Heim. der Heim. vs. 1295.

Sye. 1) *Zijden stof.* So wel is liefde onder grau pye, als sye. MEIJER, Oudn. Spr. bl. 76. Men cant niet al te sye ghespinnen. Ibid. bl. 77.

2) *Zijde.*

Die met stade vult synen darm,
synen necke van passe haudt warm,
en syn wyf verre van synder sye,
leeft in ghesondichye.
Ibid. bl. 73 en v.

Vrientschap maer van eender sye,
en can niet dueren langhe tyen.
Ibid. bl. 76.

Sye. Zye. *Zeef.*

Dat vrauwen weten, blyft ghesloten, ghelyc melck in dsye ghegoten. Ibid. bl. 71.

Hets ghetrouwe als die zye:
Mi is leet dat ic waer lye.
Wapene Martijn, 2e coupl.

Prof. CLARISSE weet er niets van te maken en J. AB-UTRECHT DRESSELHUIS denkt dat het eene samentrekking is van *zijge, zeve, zeef.*

Zie hierover vooral Dr. DE JAGER, Versch. bl. 283.

Ziede. *Tasch, buidel.*

Ute enen ziede dat ic doe dede

Een cleine zelverijn naeldekin.
Dr. VERWIJS, Die Rose, vs. 82.

In Belg. Mus. VIII, bl. 106, wordt dit woord verklaard door *naaldenkoker*.

Zieden, sieden. *Koken, trekken.*

Dan doet daer u offerhant op over al de doden,
Eerst met meede (dats dranck van hoonich ghezoden).
Odyss. I, bl. 68 vo.

MAERLANT, van den paling sprekende, zegt:

Hem bedaerf wel langhe sieden:
Ghebraden es hi best den lieden.
Nat. Bl. V, vs. 73.

Anijs stelen sulre toe sijn
Ende venckel stele; siet dit in wine.
Dr. VERWIJS, Bll. II, bl. 40, vs. 135.

Siedge. *Zetel.* Van Brab. die Exc. Cron. Ubi?

Sied-pot. *Metalen bekken* (om in te koken). KIL.

Siege. *Beleg.* Fr. siège. — — — ende naer die vierde maent der siegen, wiert Tarquinius versleghen. Historie van Belgis, fo. 39, b.

Daerna so woudi maken
Sine siege vor Andernaken.
Karel de Gr. Fr. I, vs. 1520.

Zie nog KAUSLER, Reimchr. vs. 8654.

Sieghet. *Ziet.*

Ghi sieghet selve voor ooghen naect.
SMEKEN, Tspel vs. 109.

Ghine sieghet meer na desen tijt
Eest dat ghi vaert inden strijt.
Dr. VERWIJS, Bll. I, bl. 143, vs. 246.

Syegyen. *Zetels.* Deze syegyen ende sittene, si waren overdect met al te scoonen precieusen cleederen, ende daer up saten houde mannen ende wiven. BLOMM. Oudvl. Ged. II, bl. 51, reg. 7, v. o.

Daer boven in 't eewelike leven
Es uwe siegye gheset scoone.
Leven van Ste Amand, II, vs. 5646.

Siecheit. *Ziekte, ongesteldheid.*

Doe quamen siere om te besiene,
Ende tasten siue puls, nochtan
En vonden siere ghene siecheit an.
CLIGNETT, Fabelen van Esopus, LIV, vs. 28.

Maer selue waer hi geuaren met,
Maer siechett (lees: siecheit) heuet hem belet.
VELTH. Sp. H. f°. 108, i.

Grote siechede comen dan.
Broeder Gher. Natuurk. vs. 1169.

Siecher. *Ziekte.*

Want hy 's occ niet volbringen mochte,
Om siecher die hem anequam.
VELTH. Sp. H. f°. 3, s.

Het HS. heeft *siech'*. Zie HUYDEC. op MELIS STOKE, D. I, bl. 608.

Sieck. *Ziek, krank, ziekelijk, zwak.* KIL.

Sieck, in samenstelling. *Begeerig, gretig, belust,* als in: man-sieck, houw-sieck, speel-sieck, lodder-sieck. Ibid.

Sieck-dagh. *Ziekte, krankheid.* Ibid.

Sieck-stoel. *Huisstoel, ziekenstoel.* Ibid.

Siekaert, sieckaerd maecken. (Den) *Zich als zwak of ziek voordoen.* KIL. Dese goede heylighe Vader, doe hy door Bolognien voer na Roomen, als de Stoel ledigh was, soo maeckte hy de sieckaert, verhopende daer door de Cardinalen te winnen. Byen-Korf, 1645, bl. 200, r°.

Sieckertieren. *Ziek, onpasselijk.* KIL.

Siecktenisse. *Ziekte, ongesteldheid.* Ibid.

Siecwaerster. *Zieken oppasster.* Die susteren die vanden oversten daertoe ordiniert sijn dat sie aendienen sullen, sullen altoes weten die siecten der susteren, die men met rade der mater of der siecwaerster wat sunderlinxs gheven sal. Dr. v. VL. Prozast. bl. 300.

Ziel, zieltje. *Keurs, onderkeurs, vrouwen onderrok, jakje, lijfje, kleedje.*

Nou 't zieltje — — — woôr is dat ope?
HUYGENS, Korenbl. 1672, D. I, 578.

Doôr is het zieltjen uyt.
Ibid. bl. 579.

Kinders hout uw zieltjens net.
CATS, door Dr. v. VL. I, 719, b.

Ziel. *Levenskracht?*

— — — neef! niemant wort vet of grof, of hy weet waar of,
Gaat heen gy soet slocker, gaat heen gy buyckje vol zielen.
BREDERO, Luc. bl. 65.

Siel-braecken. *Liggen te zieltogen.* KIL.

Siel-braeckinghe. *Doodstrijd.* Ibid.

Zieldienst. *Lijkdienst, lijkofferhande.* VONDEL, door V. L. D. XI, bl. 665.

Sieldrichtich. *Bezield, zieldragend.*

T' sieldrichtich Dier beredent meest verstandich.
K. VAN MANDER, Olijf-Bergh, 1609, bl. 30.

Sielelesse. *Zielmis.*

Wie daer der siele vers sanc,
Ende wie die sielelesse las.
D^r. VERWIJS, Bll. I, bl. 6, vs. 167.

Zielen. *Bezielen.*

Maer als zy voor 't altaer godtvruchtigh nederknielt,
Zich zegent met Godts Kruis, en toegevouwe handen,
Haere oogen slaet op Godt, die al 't geschapen zielt,
En d'oogen schooner dan de zilvre lampen branden.
VONDEL, Poëzy I, 699.

Als d' almacht hem bootseerde, en zielde tot haer beelt.
VONDEL, Joannes de Boetgezant, bl. 37.

Zielen (Ter). *Overleden.* Zie Taalgids 1859, bl. 306.

Zielen (Ter) varen. *Sterven.*

Wie eens ter zielen vaart, en komter niet weer uyt.
BREDERO, Luc. bl. 68.

Sielen-dagh. Het (jaarlijksch) *allerdooden feest* te Rome. KIL.

Siel-loos. *Dood.* Ibid.

Zyeloos. *Onzijdig, onpartijdig.* De sye-loose en verstandige en kreunen sich niet aan onbescheyden vonnissen. BREDERO, Jerol. Voorw. bl. 4.

Maar isser meerder lust als al des lands onlusten
Heel zyloos God bevelen, en dies vailigh rusten,
In u doorluchtigh tuynhuys overdekt prieel?
SPIEGHELS Hertsp. 1615, B. VII, bl. 75.

Weest in u Reenberaad (wilt ghy u niet verghissen)
Heel lang-zaam, Zyeloos, bedacht, de zaak wel kund.
Ibid. B. I, bl. 16.

Siel-soecken. *Naar iemands leven staan, trachten te dooden.* KIL. Oock seyde de Heere tot Mose in Midian, Gaet henen, keert weder in Egypten: want alle de mannen zijn doot, die uwe ziele sochten. St. Bijb. Exod. IV, vs. 19.

Siel-soecker. *Moordpriem.* KIL.

Ziel-spouwer. *Een zieltogende of stervende op een slagveld.*

U moedich herte leeft in bloedighe slach-oorden,
Ghy hoort met soete lust der ziel-spouwers klaegh-woorden.
BREDERO, Het daghet, bl. 4.

Sielken. *Onderkamizool* (onder de tunica) KIL.

Sien. Adj. Compar. sienre, Superl. sienst. *Schoon.*

Daer wonen inne Acrobine
Grote liede ende s i e n e
Die sijn .XII. ellen lanc.
Alex. VII, vs. 935.

In den tekst staat s i n e, waarschijnlijk om het rijm, maar in de Aant. leest men s i e n e.

Gi sels te s i é n r e scinen, dats waer.
Dr. VERWIJS, Bll. III, bl. 84, vs. 122.

„Heer, soe willic kiesen t s i e n s t."
HILDEG. Ged. bl. 51, vs. 198.

Zie nog Dr. DE VRIES, Mnl. Taalz. 54.

Sien. *Zieden.* Up dat gloyende decsele so lach eene menichte keytivigher sielen, ende daer up brieden si tote si waren versmolten, ghelijc eender caden te s i e n e in eene panne. BLOMM. Oudvl. Ged. II, bl. 35.

Sien. *Gezicht*, namelijk *het vermogen om te zien.*

Van ouder verloes hi sijn s i e n.
Alex. IV, vs. 463.

Mettier gallen bestreec hi den vader
Over beide sijn ogen;
Hi ontvinc sijn s i e n alle gader.
Alex. IV, vs. 976.

Ende doe hi weder ontfinc dat s i e n.
Rymb. vs. 15911.

Sien (Dat). *Die oogappel.* Lutgardis, bl. 31.

Sien. *Aanschijn.*

Als comen sal mynen lesten dach
Dat ic dyns s i e n s ghebruken mach.
5e Coupl. van 51ste Psalm, ed. Baron Van Westreenen van Tiellandt.

Sien. 1) *Gezien, voornaam.*

Om den vreden voeren si tien
Vrode ridders ende s i e n e.
Alex. IV, xs. 162.

Parten en Ciciliene,
En dar toe menege borch s i e n e.
Id. VII, vs. 1879.

Ande Andromacus, die s i e n e,

Dies coninos sone van Agriane.
Id. IX, vs. 196.

2) *Aanzienlijk*, *beroemd*.

Selve ghereedde hire .XV.
Met ridderen stout ende s i e n e.
BLOMM. Oudvl. Ged. II, vs. 948.

3) *Gezien*, *gezocht*, *schoon*, *voortreffelijk*.

Knopt huwe mauwen, kemt hu haer:
Ghi sult te s i e n r e sijn voer waer.
KAUSLER. Die Rose, vs. 2107.

Zie ook D[r]. DE VRIES, Taalz. bl. 54.

4) *Schoon*, *voordeelig*.

Ghilde hadde dorloghe s i e n e
Onder Romeine ende Barberiene.
MAERL. Sp. H. D. III, bl. 221.

Zie HALBERTSMA, Aant. bl. 66.

Sien. *Aangezicht*.

Een wijf can, bi engiene
Keren scietende, hare s i e n e
ende gelaet ter werelt togen
sonderlinge vor den ogen.
HALB. Aant. bl. 78.

Sien. *Hooren*. En hebt gij niet g e s i e n, wat dit volk spreekt? St. Bijb. Jerem. XXXIII, vs. 24.

Zien. 1) *Trachten*, *pogen*. De Prins — — — schreef aan Sonoy, dat hy z a a g h e den ingang tot Alkmaar, voor zyn' knechten, by tyds te verzeekeren. HOOFT, Ned. Hist. 305, 34.

2) *Strekken*, *strekking hebben*. Dit ontwerp, vertoont aan de gemaghtighden der Algemeyne Staaten, scheen verder te z i e n, dan hun last gedroegh. Ibid. 512, 19, v. o.

Zien. *Zijgen*. — — — dan zal men (het deeg) zieden een lang wile, met zoeten viere, ende dan z i e n dor een doec, ende tpast wech werpen. Belg. Mus. VI, bl. 107.

Zie nog Dr. DE JAGER, Versch. bl. 284.

Sien den raet. *Schikken*, *overleggen*.

Reinaert, goede vrient, nu s i e t
D e n r a e t, dat gi met ons gaet
Ten putte.
Rein. door WILLEMS, vs. 2698.

Weten alle d e n r a e t g h e s i e n

Ende ghetelen dat wi ontvlien
Toter andre porten binnen.

Walew. vs. 6533.

Sien tot enen. *Op iemand passen.*

„Vrouwen die sijn in uwen geleide
Daertoe condi qualic sien."

MOLTZER, Bibl. II, bl. 67, vs. 1783.

Sien tot. *Letten op, omzichtig zijn met.* Item xxiij dage in Julio Claisken sonder tromp mit brieven gesent aenden bailiu van Medenblic, dat hi totter provancy sage, datter ghene scade aen en gesciede. De Oorl. van Hert. Albr. bl. 53.

Siende blind zijn. *Oogluikend zijn, knipoogen.* KIL.

Siendelijck, sienlick. *Zichtbaar.* Ibid. — — — het welcke ook Godt siendelijck betooghde, met een vier het welcke hy uyt den hemel liet dalen op Abels offerhande. Historie van Belgis, 1665, bl. 16.

Siender. *Verkieslijker.*

Mi hadde siender geweest te scine
Dan uwes sons amie te sine.

Limborch, B. I, vs. 1227.

Siene. *Kuitvisch, het wijfje der visschen.*

Men seghet dat onder die vische sien
Die siene mere dan die hien.

Dr. VERWIJS, Nat. Bl. V, vs 28.

Siene. *Gezicht.*

Die coninc, die lange daer te voren
Sine siene hadde verloren.

Lanc. III, vs. 10052.

Siene. 1) *Schoon.*

Bi hem ghewonnent die sine so siene,
Dat si des daegs wonnen dat velt.

Rymb. vs. 10694.

2) *Aanzienlijk, gepast.*

Daer soe bleef van Vorslaer
Mijn heer Gheraert, die vrome man,
Ende heer Godevaert van Liere nochtan,
Twee ridders stout ende siene.

Brab. Yeesten, I, B. V, vs. 347.

Daert u alsoe siene stoet,
Daer ghi uwer sestiender waert
Van landsheren, in die vaert.

Ibid. vs. 2456.

Siene. *Goede kans*, het tegengestelde van o n s i e n e. Zie dat woord en MELIS STOKE I, bl. 104, noot.

Ziene. *Oogappel.*

So scarp siet hi (de arend), dat hi ghedoghen
Mach, dat hi die z i e n e van sinen oghen
Int sonnescijn ghevesten mach.

MAERL. Nat. Bl. bl. 240, vs. 96.

Siene (Te). *Te bezitten.*

Dat myn Sone van Oessenine
Des Hertogen dochter heeft te wine,
Ende een Kint oec van haren line,
Dies d'laut hierna t e s i e n e staet.

VELTH. Sp. H. f°. 93. o.

Siene (Te). *Schoon.* Want dese chierheit docht hem boven allen weinschen, ende haerlieder aenschijn bleecte ghelijc der sonnen te middaghe, ende haer haer was t e s i e n e ghelijc den goude. BLOMM. Oudvl. Ged. II, bl. 52, a, reg. 9 v. b.

Sienen. *Verbeteren, in beteren toestand komen, betere gedaante krijgen.*

Nu staet Hollant een deel s i e n e,
Alse de voort trecken met ghenende.

HUYDEC. op STOKE, B. III, vs. 1106.

So dat haer spel daer mede s i e n d e.

Ibid. B. VIII, vs. 354.

Sienlijk, siendelick, sienelijck. *Zichtbaar.* Item hier moghen oock exempel aen nemen, die moordadighe handen hebben, hoe datse Godt oock s i e n e l i j c k placcht. Hist. v. Belgis, 1665, bl. 278 v. o.

Zie nog VONDEL, door v. L. IV, 516; VI, 228; Wdb. op HOOFT en Wdb. op BREDERO.

Sienlic, sienlijck. *Aanzienlijk, deftig, verheven, achtbaar.* Maer de Venetianen — — — hebben 't gebeente van Titus Livius — — — op een s i e n l i j c k e plaetse gheleyt. Historie van Belgis, 1665, bl. 112, v. b.

Sienre (Te). *Te schooner.*

Gi sels te s i e n r e scinen, dats waer.

Dr. VERWIJS, Die Rose, vs. 2118.

Sienst. *Best, verkiesltijkst, gevoeglijkst.*

Ende die wile, dat hi dan wist sijn ogen,
So seldi om u voordeel pogen,
Ende biten ende slaen, welc u dunct s i e n s t.

Rein. door WILLEMS, B. II, vs. 6855.

Hier op stont sijn sin soe stine,
Dat hi coos voert alre s i e n s t
Ghestade te bliuen in horen dienst.

CLIGNETT, Bydr. bl. 397, vs. 127.

Doen was dat scheiden ons beiden s i e n s t.

Belg. Mus. V, bl. 450, vs. 27.

Sientie. *Wetenschap.*

S i e n t i e es dirste, si gaet vore,
Want si wijst al ende leert.

MOLTZER, Bibl. II, bl. 63, vs. 1662.

Siepoog. *Leepoog, druipoog.* KIL. Zie ook Taalgids 1861, bl. 146.

Siepsier. *Zeepzieder.*

Tienwis de S i e p s i e r dat's heur Oom.

BREDERO, Kl. v. d. Koe, bl. 6.

Sier. *Gelaat*, in de uitdrukking e n e n d e b l i d e s i e r m a k e n, *iemand een vroolijk gelaat toonen, zich minzaam jegens iemand houden.* MOLTZER. Bibl. IV, bl. 163.

Sier. *Wormpjen*, vooral dat hetwelk zich in de huid van mensch of dier plaatst. KIL.

Eten sine vlogle de s i e r e n,
So houten in deser manieren.

Dr. VERWIJS, Bll. II, bl. 41, vs. 177.

Zie hierover vooral Dr. DE JAGER, Latere Versch. bl. 118 e. v.

Sier (By mijn). Verbastering van *bij mijn ziel.*

— — — ick sweer 't hem b y m ij n s i e r.

BREDERO, Luc. bl. 35.

Siere. *Zijner, zijne.*

Want de kerke tEgmonde,
De sijn vader in s i e r e stonde (d. i. in zijner tijd)
Van houte teerste maken dede.

MELIS STOKE, I, 61.

God moete ons s i e r e hulpe onnen!

Rein. door JONCKBL. vs. 10.

Het was .i. dief die huwen soude,
Doer sinen wille ende doer sine houde
Quamen s i e r e ghesellen vele
Te s i e r e brulocht, te sinen spelen.

Esopet. Fab. VII, vs. 3 v.

Siere. *Zeer.*

Dauid ginc ten seluen stonde,

Ende trac die roeden vter erden
Ende voeresc s i e r e verde.
Dboec vanden Houte, vs. 430.

Met beden ende met s i e r e claghe
Versamende hi man ende maghe.
MELIS STOKE, B. II, vs. 5.

Ik geloof niet, dat dit woord *siere* hier *zijner* beteekent, zooals voorheen gemeld is. KILIAAN geeft geene beteekenis op, die hierop zou kunnen slaan. Mij dunkt dat men deze regels aldus zou kunnen vertalen:

Met beden en dringende klachten
Verzamelde hij al wat hij kon (d. i. mannen en vrienden).

Dus zou *siere* hier zooveel zijn als *zeer*, *veel*, *aanhoudend*, *sterk*, *groot*, enz., en hiermede komt overeen regel 15:

Daer was ghevochten vaste ende sere, d. i.

sterk, *hevig*.

Alles echter wel bedenkende, moet men zich, zoolang men geene meer afdoende voorbeelden van *siere* voor *zeer* kan bijbrengen, het voor *zijn* houden, en dan wordt bovenstaande regel:

Door zijne beden en geklach, enz.

Sieren. 1) *Versieren.* KIL.

Hi moet oec in vier manieren
Werken na minnen raet, es hi vroet,
Sijn herte suveren ende s i e r e n,
Sal hi ter minnen hebben spoet.
Dr. VERWIJS, Van Vrouwen ende van Minne, I, vs. 223.

2) *Verzinnen*, *verdichten*. KIL.

Sierheit. *Sieraad*, *kostbaarheid*.

W'es, seidi, dijn vorboech,
Van wat tornoye comestu?
W'es dine s i e r h e i t no?
Esopet, Fab. XLIV, vs. 22.

Dwijf begheert oec sonderlinghe
Scoenheyt boven alle dinghe,
Ende daer toe grote s i e r h e d e.
JANS Teestye, vs. 2682

Zie nog Rymb. vss. 15023 en 18122, en Dr. VERWIJS, Bll. II, bl. 165, vss. 53 en 57.

Siericken. *Tjilpen*, zooals de musschen doen.

De voghelkens ghecleet in pluymighe livreyen,
Siet men hier oock ontrent gaen nesten en vermeyen;

End' elck naer zijnen aerd, hier knotert en daer fluyt.
Hier sierickt, daer kivit, daer tiere-liert, en ruyt.
HARDUYN, door SCHRANT, bl. 115.

Siertaal. *Sierlijkheid der tale.* MEYER.

Sies. *Soort van jachthond.*

Honde bracken ende siesen.
MASZMANN, Parthonopeus u. Melior, bl. 3, vs. 24.

(B)racken siesen ende winde.
Ibid. bl. 5, vs. 4.

Dien sies, dien hi bider leissen hilt.
Ibid. vs. 19.

Zieter of **zieter na (Bij mijn).** *Bij mijn achterste.* De uitdrukking moest eigenlijk zijn: Bij mijn *ziet er na*, en deze ging gepaard met gebaren, die daarin bestonden, dat men een slag op zijn achterste gaf.

— — — want met die lui
Is by myn Zieter niet te gekken.
FOCQUENBROCH, 1709, I, 491.

Ik loof by myn ziter, het is de Wacht.
J. DE RIJK, De Besteedster, 1692, bl. 39.

By men zieter nae, hy et de Droes betovert mit ien pruimestien.
Kl. van Oene, bl. 8.

Sieu. Imperf. van zaaien, dus *zaaide.*

In diere ghelike was .i. man,
Die sijn lant sieu ende wan.
Esopet, Fab. LXIII, vs. 8.

Van enen man die zieu coren,
Dat driersins bleef verloren.
Rymb. vs. 23353.

Een ander leidi hem te voren,
Hoe .j. man sieu goed coren.
Ibid. vs. 23384.

Siever. *Zeever,* d. i. speeksel, oudhd. *seifar.*

Mijn blosende wanghen zijn nu wyckende,
Die eens den marmorsteen waren ghelyckende,
Jae ghelyck den sievere het water cout
Sijn blinckende claerheyt is afstryckende.
Dboeck der Amoureusheyt, Antw. 1580, C. vij, r°.

Sif, sifte. *Zeef.* KIL.

De geld-zucht is een hel, — — —

Een onverzaed'lick vat, een z i f t e vol van gaten.

J. DE BRUNE, Zinne-Werck, 1624, bl. 124.

En roert de s i f t e niet.

CATS, door Dr. V. VL. I, 496, a.

Deze raadgeving beteekent: laat de waarzegster voor u de zeef niet gebruiken, om, door het uit- of doorvallen van een der daarin gedane dingen, iets te voorspellen.

Zie nog Dr. DE JAGER, Archief, III, 173.

Sifflen. *Schuifelen*, als een slang, *piepen.* KIL.

Sifflet. 1) *Buis* of *pijp.* Ibid.

2) *Fistel* (verzwering). Ibid.

Sich. Imperat. van *zien.* S i c h ic sende mijnen enghel Bijb. van 1477, Exod. XXIII. Doe sprac Jhs toten ghenen ende seide, s i c h dattu des nimene en segs. MEIJER, Lev. van Jezus, C. 58.

.CC.m. milen ende dusentich,
Ende .b. daertoe, s i c h,
Ende xlij milen mede.

Br. GHERAERT Natuurk. vs. 442.

Zie nog Dr. V. VL. Prozast. bl. 355; Mloep, I, 107, 120 v, II, 1882 v.; Belg. Mus. V, 181.

Sichel. *Sikkel.* KIL.

Zyghen. *Minderen*, *verminderen*, *afnemen*, *krachteloos worden.* Ziende d'achtbaarheit der regeeringe aan 't z y g h e n. HOOFT, Ned. Hist. 108, 8.

Sighen. *Uitzijgen*, *uitpersen.* Blinde leideren, ghi s y g t de moesi en ghi versuelgt den kemel. MEIJER, Lev. van Jezus, C. 191.

Sighen. *Dalen*, *nedergaan*, *afklimmen*, *hellen*, *afhellen.*

Almet gemake op hare hode
S e g e n si neder in een dal.

Partonop. u. Melior, bl. 59, vs. 22.

Dat dede dat z i g h e n al te male
Van den berghe, daer hi an stoet.

Rymb. vs. 11612.

Sighende (Het). *De helling.*

Als Jhesus quam biden ghebete,
Ant z i g h e n d e van Mont-Olivete.

Rymb. vs. 25040.

Sych-soomer. Vleinaam, waarvan de beteekenis mij duister is.

Jy s y c h - s o o m e r! gy roseboom! gy soete-boter!

BREDERO, Griane, bl. 1.

Sicht. *Sedert.* KIL.

Zicht. *Gezicht.*

Ofte hi bleve doot lichte
Van sulker claerheit, van sulken z i c h t e.
Lsp. B. I, C. V, vs. 58.

Wat soude een mensch der oghen s i c h t,
Had God daer toe gheen licht ghescepen?
HILDEG. Ged. bl. 223, vs. 14.

Sichte. *Zeissen.* KIL. Doe ic een kijnt was, doe sende mi mijn moeder in den velde met ander kijnderen om dat koern te sniden mitter s i c h t e n. V. VL. Prozast. bl. 101. Upt V^e^ ar^le^ seggen, dat zy hem generen mit lantelinge, de mans mitte s i c h t ende mitte zeyssene enz. Inform. bl. 546.

Sichte. *Zeef*, *teems* KIL.

Zichtelijk. *Zichtbaar.*

Z i c h t e l ij c k e dingen.
VONDEL, door V. L. I, 698.

Nadien 't nochtans uw' Godlijkheyd behaagt,
Dat menschen-dienst (hoewel u niet van noode)
Getuyge zy, en z i c h t e l ij k e bode.
CAMPH. Ps. 51, vs. 13.

De plaatze daar gy woont,
En z i c h t e l ij k in toont.
Ibid. Ps. 26, vs. 10.

Sichteloos. *Blind.*

De min is s i c h t e l o o s.
BREDERO, Luc. bl. 2.

Sichten. 1) *Zitten.*

Wat, ov, en seley wy niet eens een licken singen?
Wy s i c h t e n racht al hadden wy den moet verloren.
Wat, liefken, sincht ons eens.
Een cluyte van Playerwater, vs. 380.

2) *Zien.* KIL. MEYER.

Wy sijn al uyt het hert als hy ons neyt en s i c h t.
Constth. Juweel, bl. 1229, 168, 169.

3) *Ziften*, *scheiden.* KIL.

Of God wil z i c h t e n, mogen wi beiden:
Noet die staet altoes te wegen.
HILDEG. Ged. bl. 9, vs. 286.

4) *Zijgen*, *doorzijgen*. KIL.

Sichtent. *Sedert.* Ibid. Wdb. op BREDERO.

> De Vleermuys, sichtent om haer trouwloos onderwinden,
> Haer geenzins dorst int choor der vog'len laten vinden.
> VONDEL, door V. L. I, 487.

> Adieu, voorts noch, ende wederom oorlof, adieu,
> Al dat oud was, en zichtent gheworden nieu;
> Adieu, an al dat zy binden, Brugsche mueren, enz.
> Belg. Mus. III, bl. 108, vs. 82.

> In dese scoone victorye es beloken
> So groot welvaren, duecht ende profijt,
> Dat sichtent Christus doot ghebenendijt,
> Ende daer te vooren, ter weerelt was vonden.
> Ibid. VI, bl. 46.

Siet, hier uyt willen sommighe nu beweeren, dat sichtent desen grooten ende generalen aflaet, het Vaghevyer gantsch verwoest is geworden. Byencorf, 1645, bl. 106, v°.

Sichtigh. *In het oog vallende.* KIL.

Sichtighen, sichten. *In 't oog krijgen, ergens heen zien.* Ibid.

Sichtlijck. *Zichtbaar.* Zie **Sichtelijck.**

Sij (Sonder). *Onvoorwaardelijk, zekerlijk.*

> Die stede ongheveynsde truwe
> Ende vast ghelove, die ic buwe
> In dy, ende du oick in my,
> Die blive ghedurich sonder sij,
> Sonder ymmermeer te breken.
> Mloep, B. II, vs. 254.

Sijd. *Sedert, sints.* KIL.

Zijde, sijde. *Laag.* Hoge ende sijde. NIJH. Ged. IV, bl. 116. Sijde ende hoge, groff ende small. Ibid. bl. 346. Zie ook id. VI, bl. 272.

Sijde, sij. *Het wijfje der vogels*, bij voorkeur van den wachtel. KIL. Zie ook NIJH. Ged. IV, 188.

Sijden. *Sedert.*

> In die riviere vint men gemeen
> Gout, ghimmen ende dire steen,
> Ende werder sijn bi onsen tijden
> Dan si oit waren sijden
> Dat Adam gescapen was.
> Alex. IX, vs. 62.

Sijden-sticker. *Borduurwerker.* KIL.

Sijden-wee. *Pijn in de zijde, pleuris.* Ibid.

Sijden weeck. *Hypocondrie* Ibid.

Zijdgang, sijd-ganck. *Slinksche weg, looze handeling, kunstgreep.* KIL. Hoe 't hun noodigh docht, tot weering van allen omkoop en z y d g a n g e n, de luyden van den Raadt van Staate, ... jaarlyx te voldoen van hun wedde. HOOFT, Ned Hist. 811, 34. Een groot getal van persoonen had, op ontrouw aangeven, oft door lichtvaardige gunst, oft andere z ij d g a n g e n, — — — brieven van edeldom verworven. Id. Henrik de Groote, 129, 40.

Sijd-kraemer. *Winkelier.* KIL.

Zydwinde. *Landscheiding* of *waterkeering.* WAGENAAR, Amst. I, bl. 10, b. Zie ook nog MIERIS, Charterb. D. II, bl. 604 en Handv. van Rynl. bl. 10, 11, 107 en 109.

Zijëldeur. *Zijdeur.*

Mevrouw zy staan gereed hier an de z y e l - d e u r.
JAN ZOET, Sabynaja, 1648, bl. 51.

Zijëlkamer. *Zijkamer.*

Ik was zo drae niet in de z y e l k a m e r getreden.
JOAN PLUIMER, Buitenspoorige Jaloersche, 1681, bl. 19.

Sy'el-wint. *Zij-wind.*

Lang door s y'e l - w i n t gedreven.
OUDAAN, Poëzy, II, 116.

Zijël-zaal. *Zijzaal.*

Wy zullen onder-wijl — — — — — — — —
Ons in de z y ë l - z a a l een weinichjc vertrekken.
JAN ZOET, Cornelia Bentivogli, 1650, bl. 18.

Sijffelen. *Sissen* (als de slangen doen). KIL.

Sijflet. *Iets, dat de vrouwen om den hals dragen.* Comoedia Vetus, 1732, bl. 101.

Sijghe. *Zeef, teems.* KIL.

Sijghen. *Ziften, filtreeren.* Ibid.

Sijgen (Sich). *Zich neerbuigen, neerwerpen.*

So ben ick nv oock verbaest, door u godlick wesen,
Dat ick beschroemt, my voor u knyen niet en heb g e s e g e n,
Want ick ben bedroeft, o Princesse uyt ghelesen.
COORNH. Odyss. I, bl. 39. r°.

Sijgh-korf. *Een gevlochten teenkorf* (voor wol bij het spinnen). KIL.

Sijgh-schotel, sijgh-vat. *Doorslag, vergiettest.* Ibid.

Sijl. *Vijver.* Ende ic bin ouer gheguen tot die poort der fonteinen, ende tot die s ij l des conincs. Bijbel van 1477, Nehemia 2, vs. 14.

Zij-laken. *Zijden stof.* Hier zyn nu de reekeningen van de z y l a a k e n en citzewinkel. T. ASSELYN, De Spilpenning, 1693, bl. 30.

Sijle, sille. *Waterloozing, waterval.* KIL.

Zijloos. *Onpartijdig, onzijdig.*

Maar isser meerder lust als al des lands onlusten
Heel z y l o o s God bevelen, en dies vailigh rusten,
In u doorluchtigh tuynhuys overdekt prieel?
SPIEGHELS Hart-Sp. 1615, bl. 75.

Symphonie. *Soort van harp.*

Ende loofdene met haren sanghe:
Vedelen, harpen ende s y m p h o n i e n.
Alex. V, vs. 1041.

Zie ook Horae Belg. VI, bl. 199.

Sijn (Des) om of **op.** *Verbeuren.* Soe wien men vint gaende nae dachterste clocke, h i es o m twintich scellinge. Belg. Mus. I, bl. 249. Alsoe dicke als ment vonde soe w a r e h ij s o p vijf pond, ende tgoet verbuert. Id VII, bl. 303. Zie ook nog VAN HEELU, bl. 543.

Sijnder. *Sedert.* NIJH. Ged. I, 319.

Sijnt. *Dewijl.*

Mi dunct wel in allen manieren,
Dat hijt dede in mijn despijt,
S ij n t dat gi so langen tijt
Hebt geweest in sine macht,
Ende nu eerst toe es bracht
Alse gi sout minen sone trouwen.
Karel de Groote, Fr. I, vs. 1300.

In dat vorvechten godweet,
Dat w't mal' s ij n t leet,
Ende Rt, w'liker dinc.
BILDERD. Nieuwe T. en D. Versch. I, bl. 176, vs. 165.

Sijp, sijpe. *Riool.* KIL.

Zijpen. *Zuipen.* VONDEL, bij VAN LENNEP, III, bl. 832.

Zijpen. *Druipen, vloeien.* KIL. Ende si sneden hem na haer ghewoente mit messen ende mit vlimen tot dat si s e p e n van bluede. Bijb. van 1477, 1 Kon. 18, vs. 28.

Het bloet dat door do dorens z ij p t,
En langs den hals en boezem loopt.
VONDELS Poëzy, I, bl. 482.

Seer selden snijt hi, mer hi nijpt
Sijn vleysch ende spec, daer hi in grijpt,
Dat hem smeer langhes den vingheren s ij p t.

MOLTZER, Bibl. IV, bl. 76, vs. 218.

Sijp-oog. *Druipoog.* KIL.

Daer sitten de druyp-neusen, die s ij p - o o g e n by menkaar.

BREDERO, Jerol. bl. 11.

Sijs, sijsken. De *zes* van dobbelsteenen. KIL.

Wanneer dat wel verholen blijft
Soe ist een speelkijn van solaes,
Mar op twee tarninghen van deus aes
Soe loopt wel menichwerf en s ij s.

Dr. VERWIJS, X Boerden, VI, vs. 69.

»Aen die seste side suldi setten ses oghen, dat men heten sal een s ij s." Oorsprong van den dobbelsteen, in de Versl. en Ber. der Vereeniging, 5, 37.

Sijs. Contractie van si des, *zij daarvan.*

Hadden s ij s danc vanden heren.

JANS Teesteye, vs. 911.

Sijs. Contractie van si es, *zij is.*

S ij s onghedurech ende onghestade,
Ende bringt den menegben in grote scade.

Melib. vs. 2702.

Sijt. *Sedert, sinds.* Hoogd. »seit."

Alse ghi doet s ij t lange stont.

Alex. VI, vs. 868.

Sijt. Contractie van sy et, *is het, gebeurt het, zoo 't gebeurde.*

S ij t dat si jou bi mi bevaren,
Ghi moet emmer jou leven laten.

Walew. vs. 4014.

»Bi onser vrouwen,
Ic sal ooc doen dat ghi begaert,
S ij t dat God mijn leven spaert."

Id. vs. 4096.

Sijt. Contractie van het pronom. *zy* en *et. Zij het.*

Doe s ij t vernamen liepen si toe.

STOKE, II, bl. 353, vs. 73.

Zijt. *Tijd.* Hoogd. »Zeit."

Kortelike na deser z ij t
Was die bitterlichste strijt.

Alex. B. II, vs. 113.

Sic. *Zich.*

Antiochus daer na (den krijg ten eynde brocht)
Met Ptolomeo sic in vriendschap heeft verknocht,
Hy hem sijn dochter geeft.

z. HEYNS, Bartas Wercken, II, bl. 63.

Sick. *Zich.* Ja de Papen begosten sick alreede te schamen over hare cruynen. Byen-Korf, 1645, pag. A 4.

Sicamor, sicmoer, sikomoer. *Wilde vijgeboom.*

Dar hi enen sconen sicamor vernam.

Lanc. II, vs. 24705.

Daer hi vor enen sicamor te hant
In enen put die crone vant.

Ibid. II, vs. 17944.

In midden den beemt in enen pleine
Vant hi ene overscone fonteine,
Die ten voeten van .i. sicamore spranc.

Ibid. vs. 6557.

ic weet ooc, dat gheen boom es,
no sicmoer, no cypres.

Fl. ende Bl. vs. 2559.

Doe lip hi vore ende clam op enen sikomoer. MEIJER, Leven van Jezus, C. 156.

Sickel. *Zeissen.* KIL. — — — dat hy met kousen met schoenen na den Hemel vlieghen sal. soo recht als een zickel. Byen-Korf, 1645 bl. 221 v°.

Sicken. *Geeuwen, bijkomen* uit eene flauwte of ziekte.

Ende dat kint began sicken
Alsoot dede: in weet hoe dicken
Hevet de oghen up gedaen.

Leven van Ste Franc. vs. 8557.

Te minnachte of daer beneven
Began sicken de jonclinc
Ende ene hitte mede ginc
In sine lede ende stont up saen
Ende heeft Gode lof gedaen.

Ibid. vs. 8631.

Sicksene. *Wip van een waterput*, om water op te halen. KIL.

Sickust. *Papegaai.* Ibid.

Sil. *Zout.*

Dees eighen zinlikheid, natuur-behoeftes sil

En neighing, ghants verkeert, en teelt zo eighen wil.
SPIEGHELS Hertsp. 1615, pag. 55, v. o.

Sylam. *Ooilam.* — — — »(een schaep) eygentlick een oy-lam, of sy-lam. Kantt. St. Bijb. Jesaia 53, vs. 32.

Zie Dr. DE JAGER, Latere Versch. bl. 364.

Silgieren. *Verwoesten.*

Hi trac in sgraven Boudins lant,
Ende hevet ghesilgiert ende verbrant
Mids der groter bistandichede,
Die hem die bisscop van Coelne dede.
KAUSLER, Reimchr. vs. 4911.

Zie ook ibid. vs. 6388.

Sille. *Sluis*, *waterleiding.* KIL., Bild. Gesll.

Tote dier wile moeti wesen
Ene padde, ende sitten al stille
Bin uwer porten onder die sille.
Walew. vs. 5740.

Mijn vrouwe ghinc met groten sere
Sitten onder hare sille.
Ibid. vs. 5753.

Daer soe langhe hadde ghesceten
Onder die sille.
Ibid. vs. 10948.

Sille, sulle. *Drempel.* KIL.

Dagon, eer afgod mede
Was onthuet opdie sille.
Alex. IV, vs. 738.

Opdie sulle sit Girechede.
Ibid. vs. 1449.

Doe quam hi al binnen der sille.
Ende voer algeel in di.
Lanc. III, vs. 5052.

Si keerden weder in der nachten
Ende braken in den dore bachten,
Een groet gat onder die sille.
Belg. Mus. X, bl. 75.

Hi sprac: »Er ghi gaet over de zille
Salic u een juwelken gheven."
Dr. VERWIJS, X Boerden, I, vs. 55.

Zie ook nog HUYDECOP. op STOKE I, bl. 525 en 613.

Sille. *Februari.*

Dieu calendier, die wise man,
Ende setter .ij. maende an:
Dat was Laumaent ende S i l l e.

MAERL. Sp. H. 8°. ed. I P. II B. C. XLI, vs. 37.

Sijn dach es, diene houden wille,
Die derde dach van ingange S i l l e.

MAERL. Sp. H. 4°. ed. III P. VI B. XIII, vs. 66.

Zie verder Dr. A. DE JAGER, Taalk. Mag. III, bl. 233 en HALBERTSMA, Aant. bl. 277.

Sille lands. *Honderd roeden.* KIL.

Silt. *Sult* of *zult.*

Rompen van capoenen, brocken van patrijsen, vercke-s i l t,
Hacse-bouten, schaepe-schouren, tot den beenen afgevilt.

BEAUMONT, Ged. door TIDEMAN, I, bl. 97.

Silt-sout. *Zout, uit klipzout bereid.* KIL.

Siluer-bergh, siluer-graue, siluer-kuyl. *Zilvermijn.* Ibid.

Silverde. *Zilveren.*

Twie beeckers, twie schalen met sel s i l v e r d e lepels.

J. H. KRUL, Kl. van drooge Goosen, 1685, bl. 19.

Siluer-glede. *Schuim van zilver* (bij smelting). KIL.

Siluer-schrappraeye. *De uitrusting eens staatsambtenaars die naar eene provincie ging.* Ibid.

Silverijn. *Van zilver.*

Maer inden zac van Benjaminne
Hiet hi sinen s e l v e r i n e n nap doen.

Rymb. vs. 3143.

Die basen daer af wit s e l v e r i j n.

Ibid. vs. 4795.

Wanttie zille, daer men up zit,
Was tien tiden z e l v e r i n wit.

Ibid. vs. 11934.

Zie ook BILDERD. N. T. en D. Versch. IV, bl. 94.

Sim, simme, symme. *Aap.* KIL.

Een s y m m e, die ghebonden staet
Aen, enen pael.

HILDEG. Ged. bl. 89, vs. 86.

Maer als di simiten (lees: s i m m e n) daer naer haken,
Hoe men nootkine best mach kraken

BLOMM. Oudvl. Ged. II, bl. 68, vs. 218.

Zie ook VONDEL, door v. L. I, 439 en CATS.

Simmen-neus. *Opwaarts gebogen neus.* KIL.

Simmijn = semmi. Een eedzwering, voor *soo helpe mi* (*God*).

Walewein antwerde: »S i m m ij n trouwe,
Soe secgict u, joncfrouwe.
Lanc. IV, vs. 1157.

Zie BILDERD. N. T. en D. Versch. I, bl. 160.

Simminckel. *Aap.*

Men mocht daer van allen vinden,
Evere, lupaerde ende s i m m i n c l e.
Rein. door WILLEMS, bl. 292, vs. 15.

Symony. *Handel in kerkelijke bedieningen en geestelijke waardigheden.*, ontleend aan SIMON, waarvan Hand. d. Ap. Cap. VIII.

Die vierde draet is S y m o n y e,
Bij desen draet suldi verstaen,
Dat si gheestelic guet vercopen,
Dair die armen off souden hopen.
HILDEG. Ged. bl. 113, vs. 137, e. v.

Want pause ofte kardenale,
Oft ander prelate alsoe wale
Die s y m o n i e n begaen,
Si sijn inden ban alsoe saen.
Het Boec vander Wraken, III, vs. 872.

Zie nog ald. vs. 904; Lsp. III, B. XVI, en Dietsche Doctr. Gloss. bl. 363.

Symoniake. *Die zich schuldig maakt aan Symonie.*
Zie hierboven.

Simpel. 1) *Oprecht.* KIL.

Die duue es s e m p e l, die aren sterc,
Die vledermuus en doet geen werc.
CLIGNETT, Esopet, Fab. LVIII, vs. 17.

Want ic hebbe oyt ende echt
S i m p e l ende onscale gewesen,
Ende noch so soekict in desen.
Karel de Gr. Fr. II, vs. 4208.

2) *Eenvoudig*, *onaanzienlijk*, *gering.* KIL. Es dine oghe s i m p e l so sal al dyn lichame cler syn. MEIJER, Leven van Jezus, C. 45.

ic sal der liebardinnen s i m p l e
den horen nemen ende den wimple.
Ferg. vs. 1333.

Op een tijt, als die wet gheboot,
So wast een naemkondich dach,

Die men hoghe te viereu plach,
Ende alle die lude, groot ende s e m p e l,
Plaghen te gaen tot euen tempel.
Mloep, B. I, vs. 2609.

Zie nog BILDERD. N. T. en D. Versch. IV, bl. 106.

3) *Slecht*, *gemeen*. KIL.

Zoo sprak hy, en gelijk eeu, die zyne eerste krachten
Mistroude, trof Meneet, eeu' s i m p e l e u soldaet.

d. i. gelijk men anders zegt, een slecht, of gemeen soldaat, die geen hooger bediening, noch meerder aanzien dan van soldaat heeft. HUYDEC., Proeve van T. en D. III, bl. 131.

4) *Bescheiden*, *vriendelijk*.

Hi es hovesch, jonc ende vroet,
Ende wel gemaect van allen leden,
S i m p e l ende van goeden seden.
MOLTZER, Bibl. II, bl. 24.

Die vrouwen sijn daer guedertieren,
Sedich, s i m p e l ende devoet.
Mloep, B. II, vs. 739.

Simpel ende on-ghe-leerd. *Onbedreven*, *onervaren in iets*. KIL.

Simpelen sanck. *Eenstemmig gezang.* Ibid.

Simpelheit. *Eenvoudigheid*, *oprechtheid*. Ibid. Hudt u vor de ualsche profeten, die comen tu in abite van s i m p e l h e i d e n, mar binnen synt gripende wolue. MEIJER, Leven van Jezus, C. 49.

Eude int aensien vanden menschen
Soe eu coudmen gheen beter wenscheu
Van rade, van dade, van zedicheit,
Van sinnen ende van s i m p e l h e i t.
Mloep, B. II, vs. 3912.

— gi ebt mesdaen
met s i m p e l h e d e n sonder waen.
HALB. Aant. bl. 384.

Ende hi daer bi die ondersaten
Troesten conne ende maten,
Ende ghedoghen hare s i m p e l h e d e
Ende hare wonderlike seden.
Dr. VERWIJS, Bll. II, bl. 78, vs. 181.

Simpelick, simpeliken. *Eenvoudig*. KIL.

Ghi moet u s i m p e l i k e n cleden.
Mloep, B. IV, vs. 1173.

Simpels. *Dansterm.*

De dansers connen gansch haar zotheyt niet versaeken,
Vermits sy inden rey ook dubb'le simpels maeken,
Waar deur sy openbaar belyden haar gebrek.
Want dubbel simpel is soo veel als enkel gek.

VANDER VEENS Zinneb. 1642, bl. 59.

't Meesterstuk, soo heele en van kruys als halve Kabriolen,
Moeter voor den dagh, met simpels net gesnêen.

Ibid. bl. 60.

Symphonie. Een soort van *lier.*

Vedelen, harpen ende symphonien,
Cytolen, orghelen ende stiven.

Dr. VERWIJS, Bll. I, bl. 153, vs. 128.

Simpletten. Soort van *dichtstukken.*

Met rikkerakken en Sonnetten en Simpletten,
Ook Bagenauwen en Kreeftdichten en Doebletten.

Dr. DE JAGER, Versch. bl. 163.

Sin. 1) *Geheugen.*

So dattem ane quam in sine zin
Dat dewangelie heuet in:
Schent di oge, hant, oft voet,
Werpt van di.

MAERL. Sp. H. 8°. ed. III P. V B. C. XII. vs. 19.

2) *Lust, zin, verstand, bedachtzaamheid, welbehagen.* Passim

Nochtan addi te somegen male
Sinen zin ende sine macht.

Leven Ste Franc. vs. 9881.

Zie verder HALB. Aant. bl. 63 en 327.

3) *Gedachte, denkvermogen.*

Myn seer strijdighe sin twijffelde langhe tijdt.

BREDERO, Griane, bl. 58.

.J. Joede daer vele sins an lach,
Ende dien ooc die scrifture priset.

Rymbyb. vs. 27122.

4) *De inhoud, de toedracht der zaken.*

Ick heb u sonder schors de volle sin verklaart

BREDERO, Griane, bl. 58.

5) *Richting.* Fr. »sens."

so es hi besloten in allen sinnen

datter niet mach comen inne.
Fl. ende Bl. vs. 2538.

Ende als 't gemeine Volc dit siet,
Dat tie Coninc die Stat wil winnen,
So quamen si toe in allen s i n n e n.
VELTH. Sp. H. f°. 96, v. o.

Die wasem loopt d'in allen s i n n e n.
Br. GHERAERT, Natuurk. vs. 1736.

6) *Geest, gemoed.*

Hi woude storen al dat hi vant,
Dus fel was hi in sinen s i n.
Alex. IV, vs. 1001.

Dit mercke elc wel in sinen s i n.
Br. GHERAERT, Natuurk. vs. 324.

In enen ghelate van droeven s i n n e
Sprac Reinaert.
Rein. door Dr. JONCKBL. vs. 2185.

7) *Meening.*

Die erefst gaet din inne,
Na astronomie z i n n e.
Br. GHERAERT, Natuurk. vs. 1110, var.

8) *Moed, kracht.*

Ende dat hi mi den s i n verlene
Die ander (boeken) te maken vord gemene!
VELTH. Sp. H. f°. 149.

Sin (Jegen sinen). *Bij zich zelven.*

Dit sprac hi — — — i e g e n s i n e n s i n.
Alex. B. I, vs. 463.

Sin (Jegen syn selfs). Hetzelfde.

Hi sprac i e g e n s ij n s s e l f s s i n.
Id. B. VII, vs. 43

Sin. Bez. Voornw. *Zijn.*

Dies daric nu vermeten wale,
dat se so drongen over een,
datter selc brac s i n been,
selc s i n arm, selc s i n hoeft.
Vaderl. Mus. II, bl. 277, vs. 429, e. v.

Zin. *Zintuig.*

Voort willic dat ghijt wet,

Stemmen ende ander lude met
Dat sijn ooc gheestelike zaken;
Men machse zien noch gheraken,
Maer ter oren wille dat in,
Ende anders in en ghenen z i n.
Lsp. B. 1, C. 17, vs. 66.

Want si heeft al minen s i n?
Vander Feesten, IV, vs. 116.

Die scherp was synre s i n n e n,
Beghint te plompen van bynnen.
BILDERD. N. T. en D. Versch. IV, bl. 89, vs. 159.

Sind. *Sedert, nadat.* KIL.

Sind, ghe-sind. *Familie.* Ibid.

Sindael, sindale. *Soort van fijn lijnwaad* of *neteldoek.* KIL. en volgens BILD. Gesll. *Zijden stof, taffetas.*

Hy ne wilde hernasch no diere ɡeamide,
Peller, s i n d a e l, goutbort no side.
Vanden Levene ons Heren, vs. 1543.

In een bliant bleef Fergunt
al bloet staende van s i n d a l e.
Ferg. vs. 1225.

Enen wapenroc van s i n d a l e,
Die roet was dedi ane.
Limborch, B. II, vs. 178.

Zie verder HUYDEC. op STOKE III, bl. 321, alwaar de beteekenis van het woord zeer nauwkeurig wordt opgegeven; NIJH. Ged. I, XLII; Theophilus II, vs. 85; Van Wijn, Hist. Av. II, 150.

Sinde. *Synode.* KIL.

Sindel. *Metaal schuim.* Ibid.

Zindelkolk. *Vuurgloed.* BILD. Gesll. op Sindel.

Sinden. 1) *Zenden.* trans.

Sone weet ic niemen, wat soes gesciet,
Dien icker wille s i n d e n dan.
Dr. VERWIJS, Bll. I, bl. 57, vs. 161.

Die dede hi gaderen ende gebieden,
Ende s i n d e s e ten stride waert.
Id. II, bl. 131, vs. 83.

Dus gaf hi ons zine crone,
Die zonderlinghe is ende scone,

Die hem die coninc van Persen s i n d e.
Lsp. II, C. 13, vs. 85.

Het dochtem bet sijn diet kende
Een wonder van den elven g e s i n t.
Leven van Ste Franc. vs. 10305.

Zie nog ibid. vs. 10330; Lanc. III, vs. 477; Beatrijs, vs. 484.

2) Intrans. *Gaan*, *reizen*. Zie Gloss. Leken Spieghel.

Sindent. *Sedert*, *na dien tijd*.

S i n d e n t sloughene Ninus doot,
Ende bernde cleine ende groot
Sine bouken altemale.
MAERL. Sp. H. 8°. ed. I P. I B. C. XLII, vs. 37.

S i n d e n t maectemen int lant
Enen tempel in sine eere.
Ibid. C. LIII, vs. 44.

Indien tiden maecte mede
Ylus Ylioen, die stede,
Diemen s i n d e n t Troyen hiet.
Ibid. II B. C. XII, vs. 41.

Sinder. *Sedert*.

»Here ic was een coeman,
Die met sinen aerbeide wan
Dies ic levede ende mine kinder,
Die ic niet en sach oit s i n d e r
Daer int wout miin goet verloes.
Limborch, B. I, vs. 2578.

S i n d e r dat ic was gheboren.
Karel en Eleg. vs. 510, var.

Daer na, s i n d e r, overlanc,
Bedachte hem die coninc Daghobrecht.
Brab. Yeesten, B. I, vs. 390.

Zie nog ibid. vss. 719 en 1122; en II, vs. 2031; IV, vs. 1222.

Sindert. *Sedert*. KIL., U. W. — — — ende en is s i n d e r t niet ghedeclineert. Hist. van Belgis, 1665, bl. 403. — — — ende s i n d e r t sijn dees twee Panden eerlijcker ende hooger op ghemaect by die van Antwerpen. Ibid. bl. 492.

Sinde-schalck. *Huismeester*, *hofmeester*. KIL.

Sindon. *Egyptisch linnen*. BILD. Gesll.

Sindvloed. *Zondvloed*. KIL. PL.

Syner. *Om zijnent wille.* Een boeue maect dicwils, dat s y n e r veel vroeme luyden ontgelden moeten. MEIJER, Oudned. Spr. bl. 4.

Singhel. *Hamerslag.* KIL.

Singhel. *Gordel.* Ibid.

Singhele. *Berglelie.* Ibid.

Singhelen. *Branden, verzengen.* KIL.

Singhen. *Tintelen, ruischen, suizen.*

Her Hector ende her Achilles quamen te samen
Die grote slaghe gaven ende namen,
Elc slocch anderen al dare,
Op die helme die ludden clare,
Soe dat alle die bande ontspronghen,
Ende hen die hande weder s o n g h e n.
BLOMM. Oudvl. Ged. I, bl. 38, vs. 3230.

Het ne twivele niemen das,
Dat Waleweine sine oren s o n g h e n.
Walew. vs. 9911.

Singhen. *Schreeuwen.*

Soe waent hi te diere stont,
Dattene die man also mach dwinghen
Alse den hont, dien hi hoort s i n g h e n.
Der Nat. Bl. vs. 2231.

Singhen. *Kraaien.* Ouerwaer segghic di, dattu noch in derre seluer nacht, eer de hane tueewarf s i n g h e n sal, myns driewerf loghenen sout. MEIJER, Leven van Jezus, C. 209. Ende daer na altehant so s a n c de hane tuewerf. Ibid. C. 225.

Zie nog BORMANS, Verslag, bl. 269.

Zinghen zulken zanc. *Hetzelfde liedje zingen, hetzelfde lot ondergaan, op gelijke wijze behandeld worden.*

Ende name hi meer vanden lieden
Ander goet of ander mieden,
Waest groot, cleine, cort of lanc,
Hi moste z i n g h e n z u l k e n z a n c
Alse dandre zonghen op dat recht.
Lsp. B. I, C. 35, vs. 74.

Singhen. *Branden, zengen.*

D i e d u v e l.
Al draechti nu grau abijt,
Het sal noch comen wel den tijt,

Dat hi rekeninge doen sal,
Ende sijns brueders groot ende smal,
Die dus truwanten achter lande
Ende eten der lieden sonden ende scande:
Dies selen si noch voren s i n g h e n
Ende in mineu ketel springhen.

MOLTZER, Bibl. III, bl. 215, vs. 92.

Zie nog de aanteekening in BEAUMONT, Ged. door TIDEMAN, bl. 115.

Singher. *Groote bas*, *basbrommer*. KIL.

Singerie. *Gezang.* Grote s i n g e r i e, grote feeste, ende grote cost van spisen ende van dranke, ochte groete cnoepe van goude, die moet men gheven. RUUSBR. Gheest. Tab. II, bl. 180, reg. 5.

Ende met groter s i n g e r i e
Sacreerde die bisscop Joiadas
Tenen coninc den jongen Joas.

Rymbyb. vs. 13642.

Zie ook Reimchr. vs. 6198.

Singerye. *Heerschappij.* Fr. »seigneurie.”

Om dat hijs nijt hadde ende envye
Dat die meinsche die s i n g e r y e
Besitten soude.

Leven van S. Amand, II, vs. 792.

Te Meds, in de goede poort,
Gaf hi hem de s i n g e r y e
Te besittene die vooghdie.

Ibid. vs. 1772.

Singlatoen, singlaton. *Kostelijke oostersche stof*, waarvan men zekere overkleeden voor mannen en vrouwen vervaardigde.

Wi voren lakene menegertiere,
Some lichte, some dire,
Some gele ende some groue,
Scarlakene ende s i n g l a t o e n e,
Ende dar toe ginbere ende cruut,
Selc alse coephede bringen ut.

Belg. Mus. VII, bl. 197, vs. 383.

Op Troylus si nen viant,
Stac hi met enen spere te hant,
Ane die mouwe van s i n g l a t o e n e.

BLOMM. Oudvl. Ged. I, bl. 31, vs. 2371.

Die straten ware alle bespreit

Met pelne ende met s i n g l a t o n e,
Beide scarlaken ende oec grone.
Alex. V, vs. 939.

Zie nog Walew. vss. 10351 en 10463.

Singuerie maken. *Den spot drijven.* Ende de broedere ende de zustre m a k e n hare s i n g u e r i e metten zieke goede, ende ontrecken hem hare sustinanche. Belg. Mus. VII, bl. 93.

Singureuscelike. *Vorstelijk, heerlijk.*

Men dede den jonghelinc daer te voren,
Die een vos was, als wijt horen,
Wel cleden s i n g u r e u s c e l i k e.
Walew. vs. 11001.

Sinc. *Vijf,* in het dobbelspel.

Ic wedde s i n c contre sijs,
Nochtan eysch ic toe twee aes.
Dr. VERWIJS, X Boerden, IX, vs. 30.

Sink. *Kuur, gril, sprong.*

Soo sou je van je wyf niet sien die vremde s i n k e n.
J. NOOSEMAN, Krijn Onverstant, 1726, bl. 11.

Spreek, maar maak geen kromme s i n k e n.
Y. VINCENT, Loon naar Werk, 1710, bl. 32.

Isset van te veel te drincken?
Off en zijnt maer kromme s i n c k e n?
Zeevsche Nachtegael, 1623, bl. 104.

Wat zijn dit (seyt hy) voor s i n c k e n?
Ibid. bl. 106.

t'Zink gaan. *Te gronde gaan, te niet gaan.* t'Z i n k zouw zyn hoomoedt g a a n. HOOFT. Ned. Hist. 329, 25. Maar, als het heele heir zich s'andren daaghs geschaart vertoonde — — — g i n g de steedelingen oevle angst aan — — — de moedt der soldaaten t'z i n k. Ibid. 1063, 14.

Die, op zulke hol'e baaren,
Lyfloos moet te solle' vaaren,
Kan niet beter g a a n, dan t'z i n k.
HOOFTS Ged. 171, 33.

Zie nog ibid. 64, 23.

Sincke. *Riool.* KIL.

Sincke, cincke. *Trompet, blaashoorn.* KIL., PL.

Zinckel steen. *Peilsteen, steen aan een touwtje om te peilen.*

Die heeren bi rade ghemeene

Worpen hute zinckel steene;
Hoe diepe dat 't water ware.

BLOMM. Oudvl. Ged. II, bl. 27, vs. 2180.

Zinkelingen. *Schepen, die men laat zinken, om den doortocht eens vaarwaters of zijn ingang te versperren.* Dat — — — alle scheepen, gaande niet dieper dan tien voeten, gemaklyk uit en in raaken, oover de zinkelingen heen. HOOFT, Ned. Hist. 1178, 31.

Zinken. *Peilen.* VONDEL, door V. L.

Sinken. *Slinken, minderen.*

Hi goerdene an haren lichame
Daer si hadde die mesquame,
Ende III vingheren alle daghe
Sanc haer lichaem sonder saghe,
Onthier ende twater was ghedaelt,
Ende haer lechame ghesmaelt.

Nat. Bl. VI, vs. 502.

Hoort ghy Princen en raetsheeren mijns herte gedachten,
Elck ga no slapen, den honger en dorst is ghesoncken.

Odyss. I, bl. 44, r°.

Sincken. *Zeker kaartspel*, waarvan de naam aan het Fr. *cinq* ontleend is.

Ick wont weer met het bort, astme met sincken aersling liep.

BREDERO, Kl. van een Huysm. bl. 5.

Sincken. Vroeger bedrijvend voor *dompelen, laten zinken, doen nederdalen.* KIL.

sijn wijf dat hi geboet
te sinkene met enen stene.

HALB. Aant. bl. 241.

De kiel die zegherijck veel' vijands kielen zonck.

HOOFTS Ged. door LEENDERTZ, 209.

Ghedinct oec aen die bitter doot,
Die God aenden cruce leyt
Om dijnre zielen salicheit,
Ende sinct die in dijns herten gront.

Die .X. Pl. vs. 226.

Dus gheneren si haer leven,
Ende sincken haer ziele met hare cunst
In die ewelike brunst.

Ibid. vs. 1759.

toen haere Kist in het Graff gesoncken wierd.
Goudtsch Kronycxken, 1663, bl. 180. (By-voegsel van Scriverius).

Zie nog VONDEL, door V. L. V, 667.

Sincken. *Lager stellen.*

Maer wilt ghy gevrijt zijn soo sinckt uwen moed.
VISSCHER, Tuyters, bl. 128.

Sinken. *Doen zinken.*

Soe laet hi sinken sinen staert,
Recht off hi onnosel ware.
HILDEG. Ged. bl. 88, vs. 50.

Die scepe sinctense, dat men betrapen
Niet en soude waer si ware.
VELTH. Sp. H. f°. 388.

Zie ook WAGENAAR, Amst. I, 330, b.

Sincken. *Ondergaan, te gronde gaan, zakken.* KIL.

Sincken den dooden. *Begraven, ten grave brengen.* Ibid.

Sinken laten. *Laten vallen, laten varen.*

»Swighet, Julocke, soete vrouwe,
Ende laet sinken desen rouwe.
Rein. door Dr. JONCKBL. vs. 1294.

Sinck-loot. *Peillood, dieplood,* bij de zeevaart. KIL.

Sinck-poel. *Moeras, poel.* Ibid.

Zinkrys, sinck-rijs. *Rijshout* voor het dempen van grachten of het maken van dammen. KIL. 'Sdaaghs hieraan dwongen die van binnen, met vuurwerk — — — den vyandt het voorgebouw te verlaaten, — — — ontnaamen hem ook en verbernden eenen hoop van zyn' zinkrys. HOOFT, Ned. Hist. 1172, 2, v. o.

Sinck-roer, sengh-roer. *Vuurwapen,* met een vuursteen. KIL.

Sinck-sand, sinckel-sand. *Stuifzand,* dat door den storm wordt opgewaaid. Ibid.

Sincksen. *Pinksteren.* Ibid.

Zinlijk, zinlyk. 1) *Begeerig.* Het en zal niet ongerijmt zijn te verrekenen etlijke geringe bezonderheden van woorden ende werken te dezen daage gevallen, tot vernoegen van de geenen die zinlijk zijn, om zijnen wandel te weten. HOOFT, Henrik de Gr. 178, 15.

2) *Juist, nauwkeurig.* Mijn swaegher Bartelot deedt my gister lezen de loopmaeren van Vezelaer, dien zy zeggen zinlijker te zijn als Broer, van UE. gemeenlijk koomende. Id. Brieven, II, 198.

3) *Kostbaar*, *weelderig*, *keurig*. Tafelkost — — — hoewel geen zinlyke, nochtans ruime opschaffingh, strekt hun soldy. Id. Tacitus, 492, 15, v. o.

Zinlijkheden. *Spreuken.* VONDEL, door v L. II, 644.

Zinlijkheit. *Genegenheid.* Id. III, 746.

Sinlijckheit, zinlykheit. *Zin*, *genoegen*, *lust*, *behagen*. Den heer oft den slaaf zoudt gy aan geene zinlykheit van opbrengen onderkennen. HOOFT, Tacitus, 494, 32. Ter contemplatie van mijne sinlijckheit. Id. Brieven, I, 66. Te paarde volghden ontrent tweehondert zoo zyn' Eedelmannen als Hopluyden — -- — eensdeels tot bewys van plichtpleeghing, eensdeels uit zinlykheit om te kijken. Id. Ned. Hist. 849, 28. Zie ook HOOFT, door LEENDERTZ II, 212.

Sinlicheit. *Verstand*, *bedachtzaamheid.*

Soe is die rechte medecijn,
Verbeyden, mate ende sinlicheit.
Mloep, B. I, vs. 1709.

Soe behoerter dan sinlicheit,
Op dattet lieve niet en werde leyt.
Ibid. vs. 2099.

Maer sal wijslec verbeiden
Ende striden met sinlicheyden.
Dietsche Doctr. II, vs. 3200, var.

Sinlijkheit. *Begrip*, *oordeel.* Clerk u. I. L. bl. 35.

Zinne. *Beletsel in rechten.* Fr. »essoines." Hier bi sal men verstaen, dats daer partien te lidene hebben daer de here de passen niet gherumen can, of daer partien hare hulpen van oerconden of mannen niet bi sheren gheleide vri ghebringhen connen, daer behoren zinnen toe, also de boec in heeft, daer men van zinnen spreect. Belg. Mus. I, bl. 52.

Sinne. 1) *Gemoed.*

Joseph pensde in sinen sinne.
Vanden Levene ons Heren, vs. 672.

Hi gereide hem met bliden sinne.
Id. 832.

Hi es vercoren in minen sinne.
Id. 971.

Doe was hi blide in sinen sinne.
Beatrijs, door Dr. JONCKBL. vs. 90.

Zie nog Heim. der Heim. bl. 214.

2) *Verstand.*

Ic waendemen niet in der Duncuwen,

no in al die werelt groet
hadde gevonden haer genoet,
van houescheden no van s i n n e.
Ferguut, vs 2009.

Hi antworde met s i n n e.
Beatrijs, door Dr. JONCKBL. vs. 119.

Zinne-wit. *Verstand.*

De roode Draeck, — — — — —
Had eens zoo ver zyn z i n n e - w i t verloren,
Dat hy Gods Zoon dorst droomen te bekoren.
J. DE DECKER, Rym-Oeff. I, bl. 327.

Sinne of zynne hebben (Te). *Van zins zijn, in den zin hebben.* KIL. Zie ook Verh. der M. v. N. L. I, 169.

Sinneken int spel. *Grappenmaker.* KIL.

Sinnelick. 1) *Allengskens.* KIL.

2) *Verstandig, met oordeel.* Ibid.

Zinnelyk. *Bevallig, aardig.* U. W. Ende is dat de z i n n e l y k s t e draet niet, om waepenrocken te bordueren. HOOFT, Brieven, II, 1.

Sinnelijck. 1) *Keurig.*

Naer dat hy 't al deur-pluyst en becnoeyt had,
En twintich winckel-knechts vermoeyt had;
Raet, wat hy kocht die s i n n e l ij c k e Jorden?
Vier houte lepels en ses Taeffel-borden.
BEAUMONT, Ged. door TIDEMAN, bl. 57, vs. 21.

Zie nog VONDEL, door v. L. III, 86, 734.

2) *Zindelijk, rein, net.*

S i n n e l ij c k e Neeltje dat is myn wittelijcke waarlijcke wijf.
BREDERO, Griane, bl. 30.

3) *Verstandig.*

S i n n e l ij c k e Lesers! — — — het spelletje, dat ghy hier siet, enz.
BREDERO, Moortje, Inh. v. h. Spel, bl. 1.

Zinnelykheit, sinnelijkheit, sinlijkheit. 1) *Neiging, genegenheid, zin, begeerte.* Hy wist zich zoo wel in te wikkelen ter z i n l y k h e i t dezer zeer jonge maaghdt. HOOFT, Rampz. bl. 28. Ick ben vyandt van die onbevoelijcke steene Menschen, en van dat houte-volck, die de uytnementheden der Schryveren niet en verstaan, en 't uytbeelden der frayicheden dickwils lasteren, om dattet iuyst met haar murruwe en misselijcke s i n l ij c k h e i t niet over een en stemt. BREDERO, Luc. Voorw. bl. 2.

Wel, is 't jou z i n n ' l ij k h e i t, Got geef geluk'er toe.
HOOFTS Warenar, door Dr. DE VRIES, bl. 14.

2) *Gril, hersenschim.*

'T Is ydel, ongegrond, al dat men van u seyd,
Wat sydy anders dan een malle s i n n e l ij c k h e y d.
BREDERO, Het daghet, bl. 3.

Sinnen (In allen). *In alle opzichten, geheel en al, aan alle kanten.*

Ic weet wel, ic bem van C jaren;
Nochtan hebbic selke cracht, tewaren,
Die gi margen selt moegen sien,
Alse wi te velde sullen tien,
Ende ontwapent es tsciltwachte,
Die hare niene ontsiet bi nachte,
Die wi dan selen met onminnen
Assaellieren i n a l l e n s i n n e n.
Alex. in MOLTZER, Bibl. II, bl. 25, vs. 628.

Sinnen. *Zijn.* Die huysen s i n n e n nerghens mit pannecoecken gedeckt. MEIJER, Oudn. Spr. bl. 39. Sy sitten niet anders, dan of sy mit loghe begoten sinnen. Ibid. bl. 59.

Sinnen. 1) *Zijne zinnen op iets zetten, beminnen.*

— — — ick die haar soo heb g h e s i n t.
BREDERO, Roddr. bl. 14.

Mer een wijf die moet wel minnen
Eenen ende oec den anderen s i n n e n,
Ende toghen hem haer ontfarmichede.
Vander feesten, XI, vs. 248.

Zie ook Belg. Mus. I, bl. 123.

2) *Het oog vestigen.*

Die joncfrou die liet haer ghenoeghen
Mitten ghenen die si minde,
Al wast dat hoer die ridder s i n d e,
Van hem en minde sy groet noch cleen.
S. Geerden Minne, achter CLIGNETT, Bydr. bl. 395.

3) *Bedenken, overleggen, verzinnen.* KIL.

Mair du, wail lieve eerbair man,
S i n dit bat ende deynck hier an.
Mloep, B. II, vs. 2472.

By deser saken moechdi s i n n e n,
Hoe ic meende in mijn beghinnen.
HILDEG. Ged. bl. 102, vs. 93.

De Droes souwt niet s i n n e n, dat hy versieren kan.
BREDERO, Moortje, bl. 29.

Sinnen (Met). 1) *Bedaard.*

Ghi h'en, sprac rol' m e t s i n n e,
Ic sal uaren ten cloester inne.
BILDERD. N. T. en D. Versch. I, bl. 149, vs. 178.

2) *Met aandrang.*

Doe riepen si up Gode m e t s i n n e.
Rymbyb. vs. 7325.

Zinnepop. *Speelpop.* VONDEL, door V. L. III, 270.

Sinnes. *Sedert, sints.* Reimchr. vs. 2795.

Sinnich. 1) *Zindelijk.*

Omdat het s i n n i c h wijf, dat banck en tafel wrijft,
Omtrent haer eygen selfs een vuyle slonse blijft.
CATS, door Dr. V. VL. I, 488, a.

2) *Verstandig, bij zinnen, met verstand.* Want inder kerken so pleghet onse lieve here sijn myraculen te doen, als wi in veel steden geweten hebben, daer blinde lude siende worden, crepel gaende, rasende lude s i n n i c h. V. VL. Prozast. bl. 172 Hi is oec een s i n n i c h rnetsman, want hi, als Bonaventura seit, ingheboren wijsheit had als Adaem. Stemmen, bl. 152.

In Achayen was wijlneer
Een ridder machtich, een edel heer,
Die s i n n i c h was ende wel ghedaen
Ende was gheheten Orphaen.
Mloep, B. IV, vs. 1097.

3) *Begaafd.* Zie HUYDEC. op STOKE, I, bl. 1 e. v.

Sinnicheit. *Verstand, bedachtzaamheid.*

Trouwen, daer om is voer ghesproken,
Dat haesticheit heeft dicke ghebroken,
Dat wael gheheel hadde ghebleven,
Haddet s i n n i c h e i t bedreven
Mit goeden sinnen ende sacht.
Mloep, B. I, vs. 978.

S i n n i c h e i t die is soe fijn,
Si hout een man van schanden vry
HILDEG. Ged. bl. 184, vs 93.

Soe dat nieman met haesten groot
En versume dullic sijns selfs goet

Maer sal wijslec verbeiden
Ende striden met s i n n e c h e i d e n.
Dietsche Doctrin. II, vs. 3200.

Zinninge. *Recht om eenig ontilbaar goed te naasten.* Koopsovergang geschied door Naesting, die andersins Z i n n i n g e, Naekoop, Aenboord, ofte Wederdrijving werd genoemd. HUGO DE GROOT, Inl. tot de Holl. R. 1630, bl. 137.

Sinopre, sinopel. *Groen*, in de wapenkunde; aldus genoemd, waarschijnlijk naar de stad Sinope, waar deze kleur vervaardigd werd.

Sijn wapenroc, die hy hat ane,
Was van rikeliken gedane,
Al van s i n o p r e.
Dr. VERWIJS, Bll. II, bl. 121.

Die velde sijn gescakiert
Van sabel, van kelen geamelgiert,
Van s y n o p e r ende van asuer.
Rein. door WILLEMS, vs. 5511.

Zie nog Grimb. Oorl. III, vs. 3554.

Sinphonie. *Snaren instrument, soort van harp.* Men vindt het vermeld in den Troj. oorlog.

Ghighen, herpen, s i n p h o n i e n,
Pleien, vedelen, armonien.
Nieuwe Werken der M' v. N. L. D. I, 239.

Zinstaal. *Zinnebeeld, toespeling, toepassing.* Ende om te doen blyken, dat zy niet schreumden des bekent te staan, al tzaamen het z i n s t a a l van de verknochte flitsen, op hunne mantels en hoeden hechten. HOOFT, Ned. Hist. 44, 30. Speelende op het z i n s t a a l van den vuurslagh. Ibid. 78, 47.

Sint. 1) *Daarna.*

Hi wert ghister navout alsoe bestaen,
Dat hi noit s i n t woort en sprac.
MOLTZER, Bibl. III, bl. 155, vs. 290.

2) *Dewijl.* Eng. »since”.

S i n t ghy 't begeert, ghi heren stout
Soe doe ic die bootscap gaerne.
Grimb. Oorl. D. 1, vs. 1997.

Mer s i n t mi niet gebueren en mach,
Dan stille te sitten alle den dach.
BILDERD. Taal- en Dichtk. Versch. IV, bl. 103, vs. 73.

3) *Nu, daar.*

Ic bidde dijnre waerder manheit,
S i n t du mij gheves cout ende heyt,
Dat goede antwoerde worde my
Ende dat Leander die bode sy.

Dr. VERWIJS, Bll. III, bl. 99, vs. 212.

4) *Sedert.* Passim.

Aensiet dat wilde vogeliin,
Eest merle, listre, of . . . iin,
Dat inden woude es genaen,
Ende s i n t in muten w't gedaen.

Dr. DE JAGER, Taalk. Mag. III, bl. 172, vs. 92.

Zijn ghenoet en was noch z y n t noch eer.

Nieuwe Werken, M. v. N. L. D. V, II, bl. 86, vs. 52.

Sint. (Zelfst nw.) *Synode.*

Te Romen maecte hi een s i n t,
Daer hi condempneerde sterke
Pauwelse, den patriarke.

Lsp. B. II, C. 48, vs. 834.

Sint Jan. *Zoetelief, minnaar, beminde.*

Want sy riep int volle seltschip, dit is myn eyghen s i n t - j a n.

BREDERO, Griane, bl. 31.

't Is Jan Soetekau, jou eygen S i n t - J a n.

STARTER, Kl. v. Jan Soetekauw, 1646, bl. 6.

De uitdrukking is elliptisch met verzwijging van *ridder*, Fr. *cavalier;* elders leest men vollediger:

Nou mijn Ridder van 't s i n t Jooris, nou mijn vryer.

BREDERO, Jerol. bl. 35.

Sinternel. *Schildwacht;* verbastering van »sentinelle".

Ick heb op geen s i n t e r n e l gestaan.

Kl. v. Hontghe bijt my niet, 1649, bl. 9.

Als oenen om een hoeck op s i n t e r n e l te wacht staet.

JAN SOET, Clorinde en Dambise, 1640, bl. 30.

Sintmeer. *Sedert, daarna.*

Dat ic salich bem s i n t m e e r.

Dr. VERWIJS, Bll. III, bl. 124, vs. 15.

„Bi Gode, here, s i n t m e e r dat si
Die vede versoent tusschen hem ende u,
Soe es si van mi versoent oec nu.

Lanc. III, vs. 15565.

Sinxen. *Pinksteren.*

Die coninc Aertuer hadde hof
gehouden, daer hi groten lof,
eens s i n x e n dages hadde ontfaen
ter borch, die hiet Caradigaen.
Ferguut, vs. 3.

Dus waes't in allen siden beset,
Van Paschen tote t' S i n x e n met.
VELTH. Sp. H. f°. 293.

Zie nog HUYDEC. op MELIS STOKE, III, B. X, in de aanteek.; Limborgh, II, 76, 81, 84.

Sinxendach. *Pinksterdag.*

Hierom doen Christus opgestaen vander doot was,
Blies hy op d'Apostelen (smaect dit ten keeste)
En gaf hen den heyligen geest doen als de meeste
Prelaten der kercken, wilt noch aenmercken, kint
Hoe Gods geest quam met grooten tempeeste
Opten S i n x e n d a c h, gelijc eenen stercken wint.
ANNA BYNS, Ref. III, 1602, bl. 111, verso.

Het was in enen S i n x e n d a g h e
Dat beide bosch ende haghe
Met groenen loveren waren bevaen.
Rein. door Dr. JONCKBL. vs. 41.

Sip. *Verwantschap, aanverwantschap, nauw verband tusschen verscheidene dingen.* KIL.

Sip. *Cipier.* Ibid.

Sypen. *Druipen.*

Hi s e e p van watre ende was nat.
Ferg. vs. 5240.

Hi hadde ghelopen, dat hem tsweet
Neder s e e p neven die liere.
Rein. door Dr. JONCKBL. vs. 895.

Van bloede s e p e n haer parueren.
Dr. VERWIJS, X Boerden, III, vs. 192.

Dat hem smeer langhes den vingheren s ij p t.
Vander Feesten, VII, vs. 218.

Zie ook VONDEL, door v. L. III, 689, vs. 1139.

Zypen. *Zuipen.* Zie VONDEL, door v. L. III, 832, vs. 645.

Sypers. *Cyprus.*

Soo meest dan 't gheen dat Godtheyt sticht,
Inde Goddin van S y p e r s licht.

HOOFTS Ged. door BILD. II, 304.

Sippau. VELTH. geeft hiervoor op: *valsche ontschuldigingen en beloften.* Kan het ook *praal*, *vertooning* beteekenen?

Geeft ons onse sconeide saen!
Ghi hebt t' s i p p a u s genoech gedaen;
Soud'er yet baten af syn comen
Men had hier an wel vernomen.

VELTH. Sp. H. f°. 360.

Al maken si daer haer c y p a u
Te vechten hadden si cleinen wille.

Ibid. fol. 259.

Zie ook op **cypau.**

Sippen. *Slorpende wijn proeven.* KIL.

Sire. *Zijne*, *zijner.* Passim.

Zie hierover Dr. JONCKBL. op van HEELU.

Sire priester. *Heer priester.*

»Sire priester, dieu vo saut!

Rein. door Dr. JONCKBL. vs. 937.

Sirheiden. *Pracht.*

Daer sach hi in, sijt seker das,
Meer s i r h e i d e n dan hi sach nie
In negene stede vor die.

Lanc. III, vs. 11809.

Siricken, sirken, sjirken. *Tjilpen.* KIL. CATS.

Syrt. *Zandbank*, *zandplaat*, *klip* — — — niet ontziende stormen, winden, zee-vlaghen, noch s y r t e n. VONDEL, Pascha. Schiedam 1612, bl. III.

Den Stierder — — — die met 't gevlerckte Schip
Loopt op een blinde S y r t.

VONDEL, door V. L. I, 31.

De berningh woed aen strand op S y r t e n en op platen.

Ibid. II, 176.

Syrurgien, syroergiin. *Chirurgijn.*

Men riep daer den s y r u r g i e n,
Die een yser brochte.

Leven van Ste Franc. vs. 2611.

Item sdinxdages na sinte Bartolomeus dach bi mijns heren bevelen bi aenbrengen Jan Nagels meister Godevert den s y r o e r g i i n, die tot

Hoirne trecken soude tot enen Ingelscen ridder mitten silveren kinne, om siin been, dair hi in gequest was, te meisteren, gegeven enz. Dr. VERWIJS, Oorl. van Hert. Albr. bl. 156.

Sise. *Accijnzen.* Tienden, tins ende s i s e. NIJH. Ged. III, bl. 214.

Sise (Te). *Te pas.* Eng. *size.*

Dus ghevielt ons wel t e s i z e
Bi v Maria vrouwe.
Nieuwe Werken M. v. N. L. 1841, D. V, 2e St. bl. 60.

So dattem niet wel viel te sise.
MAERL. Sp. H. 8o. ed. I P. B. VII, C. LXXVI, vs. 3.

Siserandt. *Halssieraad.*

— — — — — — — — — een s i z e r a n t j e n,
Gedopt hier met een Git, daer met een Diamantjen.
STALP. V. D. WIELEN, 't Vrouwelick cieraet, 1622, bl. 120.

Waerom zoo slecht gehuldt?
De borst zoo ongedopt? waer siin de S i s e r a n t e n?
De bagen vande pruick?
Ibid. bl. 80.

Heb ick u niet vereert met Par'len en Kourael,
Dan met een S i s e r a n d t?
BREDERO, Moortje, bl. 9.

Sisoen, sysoen. *Jaargetijde, tijd, geschikte tijd.*

Doe ghevielt in een s i s o e n,
Dat die wijsheit sprac te samen.
Dr. VERWIJS, Bll. III, bl. 77, vs. 50.

Mijn heer en sel oeck niet vergheten
Menighen dienst, die sy hem doen
Ende hebben ghedaen in sulc s i s o e n.
HILDEG. Ged. bl. 168, vs. 440.

Soe souden si swaer penitenci doen
Voer elke sonde een lanc s y s o e n.
Ibid. bl. 221, vs. 128.

Sisse. *Rust, het ophouden van iets.* KIL.

Sissen. *Ophouden, rusten, niet voortgaan* Ibid.

Sister. *Kilo, gewicht van twee pond.* Ibid. Ende die mate houdt .iij. mudde, ende elc mudde houdt .xxij. s i s t e r, ende elc s i s t e r es .ij. pont. RUUSBR. Tab. II, bl. 72, reg. 5.

Sisterne. *Vijver, regenbak, onderaardsch vertrek* of *hol.* Fr. «citerne». In din tide so plach dinghel te comene van den hemele, ende dat water van der s i s t e r n e n te rurne. MEIJER. Lev. van Jez. C. 116.

Die joncfrouwe nam Fergunt mettien,
ende leiddene in ene s i s t e r n e.
Ferg. vs. 3745.

Sit. *Achterste*, *podex*. HEEMSKERK I, 41.

Sitole. *Zachtklinkend snareninstrument*. Fr. «citole».

Alle dage, al 8333. dage wt,
Was in die Stat d'meeste geluut
Van Trompen, Vedelen ende Tambusen
S i t o l e n (lees: Sitolen,) Harpen, enz.
VELTH. Sp. H. f°. 98.

Zie ook Horae Belg. VI, bl. 199.

Sitte, sitten. *Zetel*, *zitplaats*. KIL. — — — ia veel s i t t e n e n ende bancken stonden voor der lieden deuren die van fijnen silver waeren. VAERNEW. Hist. van Belgis, bl. 126.

Si sullen s i t t e n maken van der lucht.
BLOMM. Oudvl. Ged. III, bl. 67, vs. 5683.

Haer conciencie, haer heilege leven
Die sullen hem daer s i t t e n geven
Daer sal God maken sijn s i t t e n gereit
Op den stoel der almachticheit.
Ibid. vs. 5686 e. v.

Ende ginc sitten sonder vorst
Int s i t t e n daer noit man in ne sat,
Hem ne moeste berouwen dat.
Lanc. vs. 31451.

Hi hadde grote stoutheit gedaen,
Dat hi int vresselike s i t t e n sat.
Ibid. vs. 31465.

Zie nog Reimchr. 122, vs. 1071; Leven van Ste Franc. vss. 1306, 3120 en 9850; Dr. DE JAGER, Latere Versch. 350; VELTH. Sp. H. f°. 101; Twyspraeck der Creat. vs. 2170, enz.

Sitten. 1) *Gevestigd zijn*, *zijn zetel hebben*.

So wan Cotyla daer naer
Prencen die vaste stat,
Daer Herculiaen jn Bisscop stat (lees s a t).
MAERL. Sp. H. 8°. ed. III P. VI B. C. XXXI, vs. 40.

2) *Gelegen zijn*.

Tote Ruem indie stat,
Die tien tiden in Neustren s a t.
Ibid. C. XLVI, vs. 66.

Sitten. *Zitting*, *samenkomst*.

Wat danckje gemannen, dattet gheen rustighe baasen zyn,
Die onder hun drien, op een s i t t e n, droncken twintich kannen wijn?
BREDERO, Moortje, bl. 46.

Sitten. *Staan, betamen, voegen, passen.*

Also qualike s i t t e t den Here,
Dat hi die sine dicke quetst sere.
MAERL. Sp. H. 8°. ed. I P. VIII B. C. XLIIII, vs. 7.

Elc goet wijff proeve dit
In horen sin, off dat wel s i t,
Als sij sulke dinghen plyen.
Mloep, B. IV, vs. 1946.

Zie verder Lanc. II, vs. 38275; Dr. VERWIJS, Bll. III, bl. 35, vs. 150.

Sitten. *In de gevangenis zitten.*

Hij dede al dat sij hem bat
Ende hij ghinc s i t t e n daer sij sat.
Mloep, B. II, vs. 1948.

Sitten (Enen na). *Naast iemand gaan zitten.*

Mettien hi liet
Die tale ende nam doe Edea
In sinen arme ende s a t h a r e n a.
MOLTZER, Bibl. II, bl. 53.

Sitten-en. *Zitten te.*

Dat witte meysje, dat daar ginder s i t e n schreyt.
BREDERO, Moortje, bl. 7.

Sitten op. *Een bijeenkomst hebben om zaken te bespreken en te regelen.*

Nu tavont sullen wy o p 't huwlijck s i t t e n gaen.
Id. Schyn-Heyl. bl. 3.

Want 't avond, tegens jou ezeyt, zal men z i t t e n o p het accordeeren.
Id. Hontghe bijt my niet, bl. 37.

Sitten int leuen. *Ten toon staan, zijn eerbaarheid veil hebben, den kost winnen.* KIL.

Sitten by eenen ghe-houden man, ionghen ghesello, enz. *Onwettig samenwonen.* Ibid.

Sitteren. *Sidderen.* Ibid.

Ja self den Rijn bedroeft, heeft snick op snick gegeven,
Sijn wateren ontstelt staen s i t t e r e n en beven.
GROEBE, Versch. Ged. I, 153.

Sittick, sit-kust. *Papegaai.* KIL.

Sy-varcken. *Zeug.* Dit sulje weten, z y - v a r c k e n! dat jck u geenen danck weet voor, enz. HOOFT, Brieven, III, 443.

Zivaert. *Siegfried*, *Siegfrid*, *Sifried.* Friesch «Sicco».

Arnout wan an sijn wijf Lutgaert
Enen Dideric ende enen Z i v a e r t.
Die Ziuard Zicke gheheten was.
MELIS STOKE, I, vs. 881.

Siward, sjuurd. *Zedebewaarder.* In vroegere tijden stelde men bij de maaltijden een man aan, die zorgen moest dat alles, vooral wat het drinken betrof, naar de zeden en gebruiken des lands zou toegaan. Zulk een man was dus een *zedebewaarder* of *siward.*

Sjaes. Uitroep voor *Jezus!*

S j a e s! wadden grooten Schuyt.
HUYGENS, Korenbl. 1672, D. I, 612.

Sjakes. *Onnoozel*, *onwetend.*

Wy moeten ons s j a k e s houwen.
A. ALEWYN, De bedrooge Woekeraar, 1702, bl. 60.

Ik houw me 's j a k e s, en zal na de tyd my schikken.
J. VAN MEEKEREN, De doorlugtige Dienstboden, 1714, bl. 66.

Sjan (Bij mijn). *Bij alles, wat mij dierbaar is, bij Sint Jan*, d. i. *bij mijn zoetlief.*

't Is b y m y n s j a n waar.
H. VAN DE GAETE, De Metselaar door liefde, 1716, bl. 96.

Zou ik om 't myn niet moogen spreeken?
Dat vind ik b y m y n s j a n al raar.
A. ALEWYN, Jan Los, 1721, bl. 22.

B y m e s j a n, daar 's Gilbert.
J. DE RIJK, De Dagdief, 1696, bl. 18.

Sjap. *Jenever.* Taalgids 1861, bl. 149.

Sjarren. Zal wel hetzelfde zijn als **sjorren:** *trekken*, *rukken.* Zie hierover Dr. VAN HELTEN, Woordverklaring, bl. 19.

Sjases. Verbastering van den naam *Jezus.*

Maar s'j a s u s, wa gheluck!
BREDERO, Jerol. bl. 16.

Nog hoort men jasses, ajàsses, ajakkes, allen evenzeer verdraaide vormen. Zie ook Jerol. bl. 6.

Sjerren. *Kwellen*, *bruien.*

Wat ben ik ook g e s j e r t met zulk een haasen kop.
A. ALEWYN, De Puiterveense Helleveeg, 1720, bl. 25.

Dat s j e r t ons niet.
Id. Jan Los, 1721, bl. 25.

Squamme. *Zwam.* KIL.

Squillen. *Zeekrabben.*

> Welsmakende S q u i l l e n of Zee-krabben.
> VONDEL, door v. L. I, 598.

Squinancie. *Keelgezwel, ontsteking in de keel.* PL.

> Dat salmen dan sieden doen,
> So ist jeghen s q u i n a n t i e goet.
> Nat. Bl. VIII, vs. 537.

Slaef. *Slavin, dienaar.*

> Wy ginghen dese S l a a f ontblooten en ontkleeden.
> BREDERO, Moortje bl. 37.

> Een arm vercochte s l a e v sal die niet wesen bly,
> Als sy door trouwen dienst aen haeren heer beweesen,
> In 't eynde wort ontlast van al haer slaverny?
> HUYDEC. Proeve, III, bl. 307 e. v.

Zie verder VONDEL, door v. L. XI, bl. 246.

Slaefbaerheidt. *Onderdanigheid, onderworpenheid.* Terwijle de strafheit der fortujne my alle middel misgunt, om haar te dienen van de vruchten mijner s l a e f b a e r h e i d t. HOOFT. Brieven I, 311.

Slaafsche doodstraf. *Kruisdood.* Asiaticus heeft de snoode moogenheit met s l a a f s c h e d o o d t s t r a f geboet. HOOFT, Tacitus, 435, 7. De kruisstraf was in die Romeinsche tijden de vernederendste en laagste doodstraf, en werd daarom voornamelijk op slaven toegepast.

Slaagh (Te) komen. *Slagen, gelukken.* U. W.

> JORIS. 't Sal kosten niet een speldt.
> COENRAAT. Dat sult ghy wel bevinden,
> Indien het c o m t t e s l a a g h.
> VANDER VEENS Zinneb. 1642, bl. 137.

Slaeghe. *Slag, houw.* KIL.

Slaeghel. *Houten hamer.* Ibid.

Slaeghel. *Geesel, zweep.* Ibid.

Slaeghel, sleghel. Het gewricht aan de achterpooten van een viervoetig dier, hetwelk aan de voorpooten de *knie* heet. Ibid.

Slaeghen. *Slaan.* Ibid.

Slaegher. 1) *Straatstamper.* Ibid.

2) *Hamer.* Ibid.

3) *Zweep.* Ibid.

Slaak. *Effene, gladde, vlakke plaats in zee.* Tweede Proeve, bl. 164

Slaaken. 1) *Afleggen, nederleggen.* En dat raadzaamst waar, 't

trouwen met gevoeghlykheit te slyten, om de Calvinischen tot slaaken van 't geweer, ende dat in de handt der Ooverheit te brengen. HOOFT, Ned. Hist. bl. 88, reg. 21. Dan Hoohenlo, terwyl men hiertoe orde geeft, zat hun kort op de hakken, tot dat zy 't geweer slaakten, en de schattingen inwillighden. Ibid. 695, reg. 21.

2) *Bot vieren.* — — — raadende hun, midlerwyl vreede te houden, zonder den toom te slaaken aan eenighe nieuwigheit. HOOFT, Nederl. Hist. bl. 461, reg. 2.

Slaaken (Voet of **den voet).** *Zich in beweging stellen*, meestal van krijgslieden sprekende, zoowel om voort te rukken, als om af te trekken. — — — die, aangevoert van fraye Hopluyden, zoo brusk tot de Spaanschen instieten, dat zy voet slaakten, verlaatende 't geschut. HOOFT, Ned. Hist. bl. 280, reg. 7. Dan ziende terstondt het gros der Spaansche den voet slaaken, om hun te keer te gaan, enz. Ibid. bl. 359, reg. 19.

Slaan. 1) *Zich overgeven.* De Koning midlertijdt slaande aan de lusten en overdaadt. HOOFT, Henrik de Gr. 43, 12.

2) *Aanvangen*, *beginnen.* Binnenwyle winterd' het aan; sloegh schielyk en zoo streng aan 't vriezen, dat enz. Id. Nederl. Hist. 291, 43.

Slaen. 1) *Slachten.* Abraham recte sijn hant uwt, ende vaette dat mes, om sinen sone te slaen. Bijbel van 1542, Gen. XXII.

2) *Opstijgen.*

Mit grot' vrucht
Wasem uter erde slaet,
Die altoes climmet ende opgaet.
Br. Gher. Natuurk. vs. 787.

In sine boeken aristotiles
Seit, dat wint el niet en es,
Dan droghe wasem die up slaet
Ende in die lucht gaet.
Ibid. vs. 821.

Dat seit oec aristotiles,
Dat haghel, snee ende reghen es
Wasem, die uut erdrike
Slaet up elker daghelike.
Ibid. vs. 840.

3) Land *verdeelen*, om het te ontginnen en tot bouwland te maken. Zie NIJHOFF, Ged. I, bl. 261, 318 en 407.

4) *Treffen*, *neêrdrukken.*

"Owi, here Firapeel,
Mochte dit ghescien, so ware een deel
Ghesocht die rouwe, die mi s l a e t!"

Rein. door Dr. JONCKBL. vs. 3418.

5) *Kastijden.*

M' om steruen, no om leuen,
Ne conde hijt met ghenen s l a n e
An dat ambocht bringhen ane.

Heim. der Heim. vs. 1681.

6) *Rennen.*

Van Athenen die vrome deghen,
Doe hine sach, quam hi g e s l e g e n
Uten bossche gruwelike.

Dr. VERWIJS, Bll. III, bl. 59, vs. 487.

7) *Dooden*, *verslaan*, *over de kling jagen.* MEYER, KIL.

Hi hadde actinge, over waer,
Die port te slectene neven derde
Ende al te s l a e n mettien swerde.

Alex. VII, vs. 215.

Zie nog Mloep, III, vs. 1086; HALB. Aant. bl. 5, 10 en 28.

8) *Banen.*

Want die hi quam den bosch binnen
Vant hi daer in allen sinnen
Grote wegen, die wel waren
G e s l e g e n.

Lanc. vs. 38727.

9) *Uitslaan*, *uitbrengen.*

Si sijn so recht grof und ruyt,
Eer deen half sijn reden uut,
So s l a e t die ander sijn gheluut.

Vander Feesten, VII, vs. 91.

10) *Spannen.*

Ende gaven hem .ij. ossen saen,
Die hi inden waghen zoude s l a e n.

Het Boec vander Wraken, III, vs. 477.

— — — de paerden zijn inden wagen g e s l e g h e n.

Odyss. II, bl. 35.

Slaen (Den bal). *Kaatsen.*

Menighen rudder sachi daer voren,
Die alle speelden, weet dat wel,

Scaec of werptafelspel,
Ende vele sloegher daer den bal.
Walew. vs. 2967.

Slaen (De trompet). *De trompet steken.* KIL.

Waar op hy heeft terstondt de trompet flucx doen slaan.
BREDERO, Luc. bl. 59.

Slaen (Geluyd). *Geluid geven, roepen, waarschuwen.*

— — — met slaet de wacht geluyd,
En schiet en weckt alarm.
VONDEL, door V. L. II, 616.

Slaen (Geluyt). *Zich doen hooren, schreeuwen.*

— — een kranckzinnigh mensch, die sijn' gedachten pijnt,
En raest en slaet geluyt op al wat hem verschijnt.
VONDEL, door V. L. II, 574.

Slaen (Een adere). *Aderlaten.* KIL.

Ende die joncfrouwe dede hare slaen
Ene adere, dat bloet utspranc saen.
Lanc. III, vs. 9359 en 9360.

Zie ook DE GROOT, Bew., 35.

Slaen (Licht). *Licht, gering achten, er weinig acht op slaan, er geen waarde aan hechten.* Zoo jck hem — — — doe indaeghen, daer en is mijns bedunkens niet dan een' slappe animadversie te gemoet te zien, met licht slaen van woorden, in dronken gelaeghe gesproken HOOFTS Brieven II, 305.

Si slaense licht, om dat si meynen:
Onse lieve here God vergheeftet al.
HILDEG. Ged. bl. 238, vs. 154.

Dat slaen si licht of half te scheren.
Ibid. bl. 247, vs. 24.

Slaen (Op wegen). *Zich op weg begeven.*

Terstont sloech Ulysses vande haven op wegen.
Die scherp zijnde strecten over berch en door deghen.
Odyss. II, bl. 14.

— — om ter selver stonden
Offerhande te doen, eer sy sloegen op weghen.
Ibid. bl. 35.

Slaen (Eenen raet). *Overleggen, beraadslagen.* Ende eer hy tot hen naederde, sloegen zy tegens hem eenen listigen raet, om hem te dooden. St. Bijb. Gen. XXXVII, vs. 18.

Een valsc raet es hier ghesleghen.
Dr. VERWIJS, Bll. I, bl. 49, vs. 485.

Slaen (An hem). *Voor zich aanvaarden, houden, nemen.*

Ghine waert selve niet so ghedaen,
Dat ghi tghelof durst anegaen,
Dat hi an hem hevet ghesleghen.
Walew. vs. 199.

Slaen (Van monde). 1) *Ontkennen, van zich afwerpen.*

Want die quade, vrooch ende spade,
Benijdt des anders weldade;
Ende hoort hire of enich ghewach,
Hi slaet van monde al dat hi mach,
Ende keeret al in arghen dan.
Lsp. B. I, C. 27, vs. 12.

Si slaen die waerheit vanden monde
Mids den valschen orconde.
Ibid. B. II, C. 38, vs. 89.

Al seide yement van hem quaet,
Een ander dat van monde slaet.
Ibid. B. III, C. 2, vs. 142.

2) *Daarlaten, er niet van spreken.*

Ende goeden ridders men oec gaf
Diere scoenheden, daer vele af
Ware tseggene ene lange stonde,
Daer omme so sla ict van monde.
Karel de Gr. Fr. I, vs 1346.

Slaen (Te gronde). *Doorgronden, tot den grond toe begrijpen.*

Want niement en macht te gronde slaen,
Alsic u voren dede verstaen.
Lsp. B. I, C. 2, vs. 91.

Hine wart gheboren nie
Diese te gronde conste gheslaen.
Ibid. B. III, C. 14, vs. 43.

Slaen (Op het wildt). *Verwilderen, een losbandig, woest leven leiden.*

Wangt ik vrees, zoo ik sturf, datze schier of morghen,
In deze ongeregelde tijden, moght slaen op het wildt.
HOOFTS Ged. 261, 9.*

Zie ook Dr. DE VRIES, Warenar, bl. 111.

Slaen van hande. *Afwijzen, van de hand wijzen.*

Slaet die doren van uwer hant,

Wildi behouden der eren pant.
Mloep, B. I, vs. 799.

Ende Boecia al van handen slooch.
Ibid. B. IV, vs. 1706.

Slaen van oghen. *Door de vingers zien, zich houden alsof men iets niet ziet.*

Sy en wisen u niet den rechten vaert,
Want sy soecken alle den aert
Hoe si u tot hem trecken moghen,
Daer om slaen si al van oghen.
Mloep, B. IV, 448.

Slaen in die oren. *De ooren treffen.*

Gheent luut, also alst dingel drouch,
Karele indie oren slouch,
Die VIII milen verre was dane.
Sp. Hist. 4°. ed. IV P. I B. C. XXVI, vs. 46.

Slaen ter bancke. *Slachten op de vleeschbank.*

Doe sach hi zeer sijn onghevoech,
Die dat vleysch ter bancke sloech:
Wat hi seide, twas onghehoert.
HILDEG. Ged. bl. 37, vs. 124.

Slaen op sijn gelach. *Verteren, op zijn rekening brengen.*

Hi soude hem hoeden nacht ende dach
Voele te slaen op sijn gelaech,
Hi en wist een slot van rekeninge.
HILDEG. Ged. bl. 1, vs. 8.

Slaen voer niet. *Gering achten, in den wind slaan.*

Die sintmeer hebben verstolen
Willent al voer niet slaen,
Maer en sal also niet gaen.
Dr. VERWIJS, Bll. II, bl. 6, vs. 173.

Slaen te soeren. *Voor den gek houden.*

Die dan meten ende wegen
Ander maet dan si begeren,
Die slaen hem selven seer te sceren.
HILDEG. Ged. bl. 1, vs. 24.

Goods ghebot ende sijn begheren
Dat slaen si licht of half te scheren.
Ibid. bl. 247, vs. 24.

Slaen met sporen. 1) *Spoorslags rijden.*

Hi sloech met sporen vaste
Ende reet op Elegaste.
Dr. VERWIJS, Bll. I, bl. 22, vs. 259.

Aldus quam die ridder vri
Geslegen voer metten sporen.
Ibid. II, bl. 119, vs. 452.

Ende Gadifier hi sloech met sporen
Vore alle dandre verre te voren.
MOLTZER, Bibl. II, bl. 27, vs. 683.

2) *De sporen geven.*

Doe sloech hi dat ors met sporen.
Ibid. bl. 30, vs. 739.

Slaen de perde. *Den paarden de sporen geven.*

Tierst dat si quamen an dat ander lant,
Slogen si die perde altehant,
Ende Alexander hi voer voren.
Alex. IX, vs. 304.

Slaen in. *Zich driftig in iets begeven, inrennen op.*

Betis quam daer toegereden
Verbolgen ende met haesticheden,
Ende sloech in die meeste porse,
Ende stac enen vanden orse.
MOLTZER, Bibl. II, bl. 31, vs. 771.

Slaen in siekheit. *Ziek worden.*

— — — dat in ghere wise
Die lechame, sonder dranc en spise,
Van den mensce ne mach ghestaen;
Ende, wilde hi dies te vele ontfaen,
Of te lettel, hine const ontgaen
Hine moeste in die siecheit slaen.
Heim. der Heim. vs. 884.

Slaen ten. *Zich keeren naar.*

Die bode ten chasteel sloech.
Mloep, B. I, vs. 2912.

Slaen tot. 1) *Aanrukken op.*

Doen dat binnen wart bekint,
Trockensi ute ten vianden,
Ende sloeghen tote hen te handen.
Lsp. B. II, C. 58, vs. 196.

2) *Neerhangen tot.*

Dalve, dats dat langhe cleet
Dat hem tote op derde sleet.
Ibid. C. 51, vs. 104.

Die langhe stole, dat verstaet,
Die hem toten voeten slaet.
Ibid. vs. 120.

3) *Reiken tot.*

Jacob, die patriarke, zach
In visioene daer hi lach
Die leeddre toten hemel slaen.
Ibid. B. I, C. 47, vs. 85.

Slaen te. *Stijgen ten.*

Ende die rooc sloech te hemel waert.
Ibid. B. I, C. 26, vs. 65.

Slaen deur de billen. *Doorbrengen, door de keel jagen.* KIL.

Slaens ende stekens. *Met houwen en steken.* Ibid.

Slaep. *Slap, dun.* Ibid.

Slaep der leden. *Schrik, ontsteltenis.* Ibid.

Slaep-bye. *Bijslaap.*

— — — houd daer, o ouw slaepbye!
VONDEL, door V. L. I, 361.

Slaepen. *Verschrikken, ontstellen.* KIL.

Slaeper. *Sidderrog, trilrog.* Ibid.

Slaephuyve. *Slaapmuts.* Kantt. St. Bijb. Ezechiel XIII, 53. Zie ook Dr. DE JAGER, Handl. bl. 53 op *huyve*, en KIL.

Voor meerdere zamenstellingen met «*slaap*» zie men het Glossarium op VONDEL, door V. L.

Slabbaerd. *Gulzigaard.* Dese legghen dicke hoer arme besiden hoer scotelen, als die nestelinc-sperwer haer vloghel over haer aes laten hanghen, van anxte dat men mit hem toetasten sal; cortelik besloten, dit sijn onreyne ghierighe slabbaerden. V. VL. Prozast. bl. 166.

Slabbaert. *Klein scheepje.* Oock dat de eerste Buyssen het jaer 1416, om de selve te vangen hier van 't lant voeren, daer men te vooren daer toe niet dan cleyne scheepkens ghebruyckte, diemen Slabbaerts noemde. VELIUS, Chroniick van Hoorn, 1617, bl. 18.

Slabbacken. *Verkwijnen, verflauwen, beginnen te wankelen.* KIL.

EEN CRAENKINT

Wat selen wy craenkinders al hebben te doene
Met wijn ende olye ende engelsche packen

Nu men de orloghe siet slabbacken
Wy en selen nauwe moete hebben om eten.
WILLEMS, Belg. Mus. II, bl. 251.

Slabbe. *Gekookt veevoeder.*

Geeft de koeyen haere balgen
Vol van slabben.
HONDIUS, Moufe-schans, bl. 283.

Slabbe, slabdoeck. *Windsel.* KIL.

Slabben. *Slorpen, drinken, opslorpen, inzwelgen.* Ibid.

Maer doen sijt selve wouden slabben,
Ende daer om ghinghen crabben.
Het Boec vander Wraken I, vs. 1248.

Wie jachhonden slabben op een huyt,
So slabben si, de dom ghebuer,
Ende driven menighen droncken voer.
Vander Feesten VII, vs. 92 en 93.

Slabben. *Afdruipen, nederdruipen, indruppelen.* KIL.

Slabberen. *Lauwe dranken slurpen.* Ibid.

Slabbermenten. Verbastering van *Sakrementen.*

Ben gy vervaart voor wat slabbermenten en vloecken.
BREDERO, Griane, bl. 35.

Slabbert. Soort van *visschuit*, vroeger **Slabschepen** genoemd. Upt V^e^ ar^le^ seggen, dat zy hem generen mitter zeevaert, ende hebben 8 slabscepen, daer zy mede vaeren te slabharinck. (Slappe haring, zoo als veel in de Zuiderzee gevangen en tot bokking gerookt wordt.) Inf. bl 166.

Sladde. *Versleten linnendoek* (om iets af te vegen). KIL.

Sladde. *Slet, traag vrouwspersoon.* Ibid.

Slach. 1) *Beroerte.* Ibid.

2) *Geluid.* — — — datse (de paerden) niet en mercken, selfs op den slach der trompetten. St. Bijbel, Job 39, Kantt. 61.

3) *Slachting.*

Daer hem rovers groten slach
Bi naer doe hadden gedaen.
MAERL. Sp. H. 4°. III P. I B. C. X, vs. 42.

4) *Spoor.*

Om dat hi was op hare slage
Pordi lange vorden dage
Ende quam metter sonne opganc daer.
Lanc II, vs. 45741.

5) *Muntslag, muntstempel.*

Dese slach es ouer waer
Onder dan .cc. jaer
Ende es van 's Keysers Decius slage.
MAERL. Sp. H. 8°. ed. III P. V B. C. XVII, vs. 31 e. v.

6) *Vlam in de boomen.* KIL.

7) *Slaap van het hoofd.* Ibid.

Slach, slagho. *Keer, maal, reis.*

Die nacht gaet dan bouen den dage;
Die lucht vercout dan alle slaghe;
Die winde sijn dan alle swaer.
LULOFS Handb. bl. 66.

Ic hebber 't enen slaghen slicht.
dusgedane xii doet.
Ibid. bl. 184.

Slach. Imperat. van *slaan.* Daer om ganc nu ende slach amalech. Bijb. van 1477, I Kon. XV. Ende die coninc seide hem: — — slach hem doot ende begraven. Ibid. III Kon. II. So seide hem helizeus echter. Slach die aerde mit enen gescutte. Ibid. IV Kon. XIII.

God! Here! riep hi, slach mi doot!
MAERL. Sp. H. III P. III B. C. XXXIX, vs. 18.

Men blies den horen, men riep: slach!
Rein. door WILLEMS, vs. 5803.

Men zie over dezen imp. vorm vooral Dr. DE JAGER, Versch. bl. 197 en v.

Slach hebben (Een). Elliptische uitdrukking voor: *een slag van den molen* (malle-molen) *weg hebben*, d. i. *half dwaas* of *mal zijn.*

Roemer, seydse lest, wil gy my ouer jou wijf trouwen?
Neen, seyd ick, ghy hebt een bueck, ick en slach: dat 'kje nam,
Het sou al sot en mal worden, wat van ons beye quam.
BREDERO, Moortje, bl. 77.

Slach in slach. *Slag op slag.*

Die pape liet den cruusstaf
Ghedichte gaen, slach in slach.
Rein. door Dr. JONCKBL. vs. 812.

Die pape stont, als hem wel sceen,
Al naect, ende sloech slach in slach
Up Tibert, die vor hem lach.
Ibid. vs. 1257.

Slach (Den blinden) slaen. *In den blinde slaan.*

Mer twisken verliesen ende winnen

Soe mach ic s l a e n d e n b l i n d e n s l a c h.
HILDEG. Ged. bl. 169, vs. 463.

Slag. *Gewoonte, handelwijze.* CATS, Passim.

Slagh. 1) *Spoor, weg.* Sta vast Morone, wy zijn hier by een breek den hals, hef op den voet, en laat ons ons wel verzekeren van de diepte van dit s l a g h. HOOFTS Vertalingen, 165, 3.

Voer my door dyns waerheyds s l a g h.
WESTERBAEN, Ps. XXV, vs. 2.

2) *Sluwe vond, om iets te doen mislukken.* Doch deeze s l a g h werd voeghlyk en met bescheidenheit verzet. HOOFT, Ned. Hist. 945, 23.

3) *Stuk dijks, dat een persoon of gemeente te onderhouden heeft, waarop hij is aangeslagen.* Men gebruikt thans nog in dien zin *hoefslag.* Up VI[e] ar[le] seggen, dat zy mede houden moeten den dijck tusschen Muyden ende Naerden 2 s l a e g e n. Inform. bl. 231.

Slagh maaken. *Losbarsten, springen, ontploffen.* In de kerke, ontrent het gestoelte des Prinsen, een' myne te graaven en kruyds genoegh daarin verborghen, te doen s l a g h m a a k e n door een loopend vuur. HOOFT, Ned. Hist. 901, 40.

Slaghboegh. Eigenlijk *de wending van den boeg;* overdrachtelijk *een gelukkig keeren van de kans.* — — — deeze volken zijn oorzaak van groot misquaam aan den Spanjaardt, en een treflyke s l a g h b o e g h voor de liefhebbers der vryheit hier te lande geweest. HOOFT, Ned. Hist. 151, 47. Zie nog VONDEL, door v. L. V, 310 en VIII, 509.

Slach-bosch. *Omgehakt bosch.* KIL.

Slach-braede. *Beuling.* Ibid.

Slach-brugghe. *Valbrug.* Ibid.

Slaghe, slage. *Wagenspoor, groeve, spoor, weg.* Gheen pad zonder modder; gheen wegh of hy heeft zijn quae' s l a g h e n. DE BRUNE, Banck.-Werck, I, 133.

Dit ongelijck gespan veroorsaeckt dese plagen
Soo dat ick staende blijf in alle quade s l a g e n.
CATS, door D[r]. v. VL. I, 701, b.

Des anders daghes porden si metten daghe,
Ende voeren vort optie rechte s l a g h e.
Fl. ende Bl. vs. 1958.

Slage, slaghe. *Slagerij, slachthuis.* Item twie knechts, diet vee inder s l a g e hulpen merken, enz. De Oorl. van Hert. Albr. bl. 79. Item smanedaechs doe ghinghen wii te samen in die s l a g h e om die ossen te besien ende te dinghen. Ibid. bl. 82. Inden eersten in die Sticht van

Utrecht bi Amersfoerde inder slagen ende jeghens den burgheren van Amersvoerde. Ibid. bl. 123.

Slaghe (Alle). *Telkens*, *geduriglijk*, *slag op slag* Fr. «coup sur coup.» Rymb. Gloss.

Slaghel. *Houten hamer.* MEYER.

Slagen. *Slaan.*

Ghelijck een corcelet (kout zijnde voorgedraghen)
Voor d'hamers niet en wijct maer harder wort in 't slagen
Z. HEYNS, Judith II, bl. 72.

Slagen (Van de) weten. *Van zaken weten*, *een oud gediende zijn*, *door ondervinding de zaken weten.* Wdb. op BREDERO.

Die meyt wist van de slagen.
JAN ZOET, Jochem Jool, 1637, bl. 8.

Slaghoorde. *Slagorde.* Overmits de Numiden teegens geen slaghoorde van voetvolk moogen. HOOFT, Tac. 113, 38.

Slachhout. 1) *Hakhout.* KIL.

2) *Heiblok.* Ibid.

Slachhuys. *Hal*, *vleeschhuis*, ook *galgeveld.* Ibid.

Slachmolen. *Oliemolen.* Ibid.

Slachpoort. *Valdeur*, *valpoort.* Ibid.

Slacht. *Geslacht.*

Dijn slacht sal minderen allen daghen.
Mloep, B. III, vs. 814.

Hi heeft verlost des menschen slacht.
HILDEG. Ged. bl. 57, vs. 57.

Die maken wilde eendracht
Die vader entes menschen slacht.
Ibid. bl. 118, vs. 58.

Slacht. *Veldslag.*

Ick die heb uytgestaan soo veel hazaards en lijden,
In tochten prijckeloos, in slachten en in strijden.
BREDERO, Luc. bl. 54.

Slacht. *Moord.* VONDEL, door V. L. Gloss.

Slachten. 1) *Slechten.*

Ende stichten roof en brant
Ende sont al slachten in den grond.
Grimb. Oorlog D. I, vs. 1997.

2) *Gelijken aan.* KIL.

Si moghen slachten den kaytiven.
MELIS STOKE, B. III, vs. 1190.

Dit ne s l a c h t andren boerden niet.
Br. Gher. Natuurk. vs. 29.

Zie nog Werken M. v. N. L. 1847, D. IV, bl. 348; Leven van Ste Franc. vs. 5766; Rein. door Dr. JONCKBL. vss. 18 en 1418.

Slachternut. *Toebehooren.* NIJHOFF, Ged. III, 59; IV, 349.

Slak. *Schildpad.* CATS.

Slaken. Zie **Slaaken.**

Slack. *Slap.* KIL. Een man die s l a c k is en zonder bedrijf is als een huys zonder dack. DE BRUNE, Banck.-Werck I, 110. Ouders — — — s l a c k van aerd. Ibid. I, 213.

Want hare peesen worden s l a c,
Daer hem dat scieten bi ghebrac.
MAERL. Sp. H. 8o. ed. I P. V B. C. LXIII. vs. 7.

Slackaerd. *Een al te zwak, toegevend mensch.* Zulcke s l a c k a e r d s doen niet min noch beter. DE BRUNE, Banck.-Werck, 1660, I, 214.

Slacken. *Verslappen.* En zoo wy in 't alderminste s l a c k e n, wy vallen naer het middel-punt van de af-gronden der helle. DE BRUNE, Banck.-Werck, II, 99.

Slaloos. 1) *Achteloos.* MEYER.

Erfzondigh Misverstand, en s l a l o o s reen-betrachten,
Doet ons het onschoon schoon, en 't kiesbaar waar heil achten.
SPIEGHELS Hartsp. 1730, bl. 163.

S l a a-l o o s e traghe mensch! ist so verre ghekomen,
Dat u de wan-hoop heeft oock alle hoop benomen?
BREDERO, Moortje, bl. 14.

Zie ook Dr. DE JAGER, Archief II, 337.

2) *Achteloosheid.*

Byzonder maar vrouw s l a-l o o s drijft ons als ketijven,
Dat wy in onverstand en qua ghewoont verstijven.
SPIEGHELS Hartsp. 1730, bl. 61.

Slaloosheid. *Achteloosheid.* MEYER.

— — — in 't korte ghy bevind,
Dat s l a l ó ó s h e i d vervoerd, en hoemens' overwind.
SPIEGHELS Hartsp. 1730, bl. 17.

Slammeren. *Slommeren, in zwarigheden wikkelen, belemmeren.* KIL. Zie Proeve van Bredaasch Taal-eigen, bl. 545.

Slampampen. *Lekker eten.* KIL., PL.
Zie ook VONDEL, door v. L. VII, 617.

Slampamper. *Slemper, smulpaap.* KIL., PL., U. W.

Slanen. *Vechten.*

Ghy selt noch tauont moeten s l a n e n.

Een Cluyte van Playerwater, vs. 349.

Slanghe. 1) *Krakeling.* KIL.

2) *Soort van geschut, serpentijn.* Ibid.

Slangsen. *Een draai aan de zaak geven, slingeren.*

Het manvolck leytter toe, ye wetet soo te s l a n g s e,
Altijt heb jy gelijck; de broocke moete dangse
Soo as 't de keurs belieft.

HUYGENS, Korenbl. 1672, D. I, bl. 609.

Slanc. 1) *Dun, vermagerd, afgevallen.*

Die tonge hinc hem uter mont,
hi was herde moede ende s l a n c,
nochtan verlichte hi hem ende spranc,
ende tande den hert in sijn vleesch.

Ferg. vs. 185.

Sijn ors wert mager ende s l a n c.

Ibid. vs. 3029.

2) *Slap.* Si seyde, dijn macht is ghelike enen buke die vol wijnts is ende stect een naelde daer in, so wert hi te hant s l a n c ende al datter stijf in was dat vergaet. Passion. Wijnterstuck, f°. XXXVII, a.

Slanken. *Inkorten, beperken, verminderen, stillen, slinken.* U. W.

Zyn wysheid weet den toom te vieren of te s l a n k e n.

OUDAAN, Poëzy, IV, 163.

Want sonder u en waer mijn pyne niet te s l a n c k e n.

BREDERO, St. Ridd., bl. 27.

Slanckéren. *Loslaten, vrijlaten.* KIL.

Slansen. Hetzelfde als **slangsen**: *overleggen om eene richting aan eene zaak te geven, beredderen.*

Slap. *Zwak.* Een s l a p mensche die heeft altoes een strijt ende nemmermeer seghe. Stemmen, bl. 42.

De s l a p p e moeder sprack bewegelijck van aart.

BREDERO, Griane, bl. 34.

Slapen op list nocht geweldt. *List noch geweld uit het oog verliezen* of *verzuimen.* Aan d'andre zyde ook s l i e p men op l i s t n o c h t g e w e l d t. HOOFT, Ned. Hist. 329, 47.

Slappacken. *Slabbakken, flauwelijk voortgaan* of *handelen.* KIL.

Slappen. *Verslappen.* KIL., U. W.

Slapperloot. Een uitroep, als: *sakkerloot.* Zie HOOFTS Warenar, door Dr. DE VRIES, Aant. bl. 127.

Slapping. *Verslapping, verflauwing.* Met een bewys van ernsthaftigheit, dat de rechtzinnighen in 't geloof styven, den dwaalgeesten vreez aanjaaghen en alle hoop van slof oft s l a p p i n g in deezen, beneemen moghte. HOOFT, Ned. Hist. 52, 2.

Slaten. *Lijfeigenen?* — — — ende hebben hem, ende sijn slot, stal ende lant van Wachtendonc, ende sijn ondersaten, daer bynnen geseten, in onse genade, schirm ende beschudde genomen, te verantwerden, te beschirmen ende te beschudden, nu voert aen, gelijc anderen onsen landen, s l a t e n ende ondersaten. NIJH. Ged. IV, bl. 73, reg. 5. v. b.

Slateren. *Het geluid der trompetten*

Staet, zegh ick, al stille en leeft bestierlijck,
Ende en slaet niet voor de Trompetten s l a t e r e n,
Zoo moghen de Vroukens goedertierlijck
Aenschouwen v Edelheyt zonder tateren,
Nu rijt ane en doet v sweerden klateren.
Vanden Handel der Am. 1621, bl. 163.

Slaven. *Gedurigen, zwaren en als slaafschen arbeid doen, slaaf zijn.* KIL.

De eene soon is knaep, die dient, die loopt, en draeft,
De tweede spit en ploeght, die saeyt, en maeyt, en s l a e f t.
BEAUMONT Ged. door TIDEMAN, bl. 52.

Zie ook VONDEL, door V. L. Gloss.

Slavenie. *Armoede.*

S l a u e n i e, dies sijt ghewes,
Die goddinne van den dieuen es.
KAUSLER, Die Rose, vs. 8875.

Slavetse. *Trage, ellendige slaaf.* KIL.

Slavine. *Pelgrimskleed, pij.*

Hi toochde mi palster ende s l a v i n e.
Rein. door Dr. JONCKBL. vs. 372.

Hout, doet ane dese s l a v i n e.
MOLTZER, Bibl. III, bl. 213.

Onse rijcheit, dats spise alleene,
Ouer die diere cledere fine
Ghenoucht ons wel eene s l a u i n e.
MAERL. Sp. H. 8º. I P. IV B. C. LVII, vs. 18.

Slavoen. *Slaaf.* KIL., MEYER.

Vr. Wie sal de bode sijn?
Antw. Maer een Trojaens s l a v o e n.
VONDEL, door V. L. II, 393.

Voorwaer indien ghi meindt dat uw s l a v o e n misdaen
Heeft.

STALPAERT VANDER WIELEN, 't Vrouwel. Cieraet, 1622, bl. 87.

Zie ook HOEUFFT, Proeve van Bredaasch Taal-eigen, bl. 546.

Slavonie. Vrouwelijk schimpwoord, misschien aan den Slavonischen volksstam ontleend, waartoe wellicht de Zigeuners of Heidens, die men als Sluvoniërs beschouwde, aanleiding konden geven.

De fortuyn, die ooleke s l a v o n i e.

BREDERO, Schyn-Heyl. bl. 35.

Slebben. *Likken, drinken, brassen.* N. W. M. v. N. L. D. VI, 1844, bl. 78. Zie ook KIL. op **slabben.**

Sledde, slidde. *Slede.* KIL.

Sledderen, slidderen. *Slibberen.* Ibid.

Sledderich. *Modderig, slijkerig, slibberig.*

Nu valt de reys te veer, te s l e d d e r i g de wegen,
Ontgrond door sneeuw en regen,
Schier tot de wagen-asch.

VAN PAFFENRODE, Boertige Dichtkost, 1670.

Slee. *Stomp, bot. Tenger, teer, dun.* KIL.

Slee. *Wilde pruim.* KIL. Ook *kleinigheid.*

Hens ridder jndie werelt gheen,
die name heeft iegen hem ij s l e e n

Ferg. vs. 1326.

Het sal eer hondertwarf bedemen
Eer ic u ene s l e e sal gheven.

Limborch, B. V, vs. 89

Hine gaver niet om een s l e e.

HUYDEC. op STOKE, II, bl. 89, var.

Sleedorn. *Wilde pruimenboom.* KIL.

Sleedse. *Slede.* Sy hadden tot dien eynde de paerden al met scherp beslagen, en soo in den Haege, als oock elders, tot 400 nieuwe ijss l e e d-s e n doen maecken. Chroniick van Hoorn, 1617, bl. 224. Desghelijcx de Zuyderzee, datmen langhen tijt met S l e e d s e n van Harlinghen op Enchuysen recht toe recht aen loopen mocht. Ibid. bl. 278.

Sleef, *Pollepel.* KIL.

Sleeck. *Slijk, drek, modder.* Ibid.

Sleen. *Pruim?*

Clerc, noch bedinge noch ween
En helpt den quaden niet en s l e e n.

BLOMM. Oudvl Ged. III, bl. 56, vs, 4734.

Sleep van tyden. *Lengte* of *duur van tijd.* Ende 't een en 't ander neemt toe door s l e e p v a n t y d e n. HOOFT, Tacitus, 79, 16, v. o.

Sleepken. Zekere maat, *halve kan. Kleine beker*, *kroes.* KIL.

Sleepkeurs. *Slepend overkleed.*

't Hooveerdigh weefsel van haer s l e e p k e u r s die zoo gloryt.
VONDEL, door V. L. I, 354.

Sleet. *Wrong*, imperf. van *wringen.*

Upt pauement viel hi saen,
Ende wenede ende dreef mesbaer,
Ende s l e e t mede sijns selfs haer.
MAERL. Sp. H. 8°. ed. III P. II B. C. VII, vs. 26.

Siin dochter weende ende creet,
Ende hoe si hare hande s l e e t,
Dat ware mi te segghen swaer.
Limborch, B. VII, vs. 358.

Sleet. *Verkoop van waren*, *die gesleten*, *in het klein verkocht worden.* Op eisch van schuldt, gesprooten uit koopwaaren ter s l e e t e gelevert. HOOFT, Ned. Hist. 648, 1.

Sleet. *Afneming*, *vermindering.* Dat de Markgraef, nae groote s l e e t in zijn volk, door ujtvallen en pest, entlijk zelf doodtkrank te bedde gestort is. HOOFT, Br. II, 105.

Sleet. *Sloeg*, imperf. van *slaan.*

Quaden tonghen s l e e t meghen doot.
Theophilus I, vs. 342.

Sleet. Van slyten: *trekken*, *het vlas slyten.*

Hi weende, hi claghede, hi s l e e t sijn haer.
Theophilus I, vs. 1021.

Sleeten. *Gesleten*, *versleten.*

Uw s l e e t e schoen myn' voet niet passen.
HOOFTS Ged. 51, 2.

Sleeter. *Afgescheurd*, *versleten stuk*, zoo in overdrachtelijken als in eigenlijken zin. Zyn vendel (werd) aan s l e e t r e n geplukt. HOOFT, Ned. Hist. 719, 51. — — — graatigh om de huiswonde met de s l e e t r e n van den staat te verbinden. Ibid. 798, 48.

Sleeteren. *Slijten.*

Ooc trac sy hem een cleedt aen, een vuyl, leelijc out slet
Gelapt, g e s l e e t e r t, gescheurt, en geel van roocke besmet.
Odysseae, B. XIII, bl. 18.

Sleeuw. *Stomp.* KIL. Die vaders aten die suere druuen ende der kinder tanden worden s l e e u w. Bijbel van 1477, Jeremias, 31, vs. 29.

Sleeuw. *Dun, spits, verdund.* MEYER.

Sleeuwen. *Inslokken, verslinden.*

Om, die geen schildwacht houd, als wildbraad in te s l e w e n.
OUDAAN, Joh. Grey, 1648, bl. 50.

Sleeuwen. *Afnemen, dun worden.* KIL., MEYER.

Slegh. *Onnoozel, slecht, onwetend.*

Van ginder by 't meulewerf,
Onder de steiger van daen, jy houdt je zoo s l e g h,
En begint nou te vraegen nae de bekende wegh.
HOOFTS Warenar, door Dr. DE VRIES, bl. 56.

Slech. *Slechts.*

Oock niet te brusk, o zangrigh riedt!
Haer' slaep s l e c h tockel, steurse niet.
HOOFTS Ged. door LEENDERTZ, 203.

Sleghel. *Hamer* of *bijl.* KIL.

Slegghe. 1) *Damp, mist, motregen.* KIL., MEYER.

2) *Vuil, slijk.* Een greyntjen gouds onder veel s l e g g h e en dreck verborgen. DE BRUNE, Banck.-Werck, I, 248.

Sleggheren. *Misten, nevelen, motregenen.* KIL., MEYER.

Sleggherigh. *Mistig, nevelachtig, regenachtig.* Ibid.

Slegghering. *Motregen, vochtig, regenachtig weder.* Ibid.

Slecht. 1) *Gewoon, gemeen.* De Spanjaardts verlooren booven den keurvorste — — — drie bevelsluiden — — — voorts niet dan s l e c h t e soldaaten. HOOFT, Ned. Hist. 472, 5. Daar waaren s l e c h t e soldaaten, die tienduizent kroonen op eenen dagh verspeelden. Ibid. 475, 8.

Zelf ging hy ronde doen, en sliep als s l e c h t soldaet.
VONDEL, 1682, I, bl. 15.

2) *Arm, gering.*

R. Had je een meisje van achtien jaer op espoort,
Gelijk hier Warnarbuurs dochter, die mocht mijn kommer stelpen.
G. As je daer an woud, ik mien je waert te helpen.
Maer daer en zit niet ten besten, het volk is te s l e c h t.
HOOFTS Ged. 260, 28.

3) *Glad, effen.* MEYER.

Doe leidemen Coppen in dat graf,
Dat bi engiene ghemaket was
Van marberstene, die s l e c h t was.
Dr. VERWIJS, Bll. I, bl. 6, vs. 172.

Tforhoeft upheven ende slecht.
Ibid. bl. 127, vs. 45.

Ende maken wy hier den bodem slecht,
Dat is ons selven alre sienste.
HILDEG. Ged. bl. 104, vs. 74.

Zie nog LULOFS Handb. bl. 93.

4) *Gering*, *nietig*. Zij willen haer slechte vrienden niet kennen. CATS, f°. uitg. 1726, bl. 105.

maer dat waer al te grote scande,
want ghi die beste sijt van den lande,
dat ghi sout minnen so slechten wijf.
Lantsloot, vs. 190 en v.

Slecht staat hier tegenover *best: voornaam*.

Si was van edelre rijcker aert
Ende hi was van slechter coomste.
Mloep, B. II, vs. 2629.

Zie nog Dr. DE JAGER, Lat. Versch. bl. 351, en VONDEL, door V. L. Gloss.

5) *Even*, *vlak*. De wind stilde, en de zee werd zoo slecht, als of ze in een haven hadden gelegen. BRANDT, Leven van de Ruiter, bl. 90. — — — op eenen slechten velde te vergaderen. Kort Chronykje achter den Clerck u. l. L. bl. 211. — — — alle die steden die ghesticht sijn int slechte lant. Bijb. 1477, Deutern. 3, vs. 10.

Alse Daris wiste die nimare,
Dat dat griex her comen ware,
Trac hi op een slechte velt,
Met algader siere gewelt.
Alex. IV, vs. 1098.

Zie nog Belg. Mus. III, bl. 231; VONDEL, door V. L. III, 129.

6) *Eenvoudig*, *deugdzaam*, *vroom*, *behoeftig*, *oprecht*. De Predicant diet ghemaeckt heeft, is vande suyvere Contra-Remonst., nu onlanghs uyt een slecht Dorpken inde Stadt Uytrecht beroepen. Ghepredestineerde Dief, bl. 34. Gy daerom let er op, doet slechte lieden goet. CATS, Gedachten op slaepeloose Nachten, Uitg. W. G. II, 612.

Die werken maken daer die zoene,
Want hi kent die waerheit slecht.
HILDEG. Ged. bl. 120, vs. 78.

Als dus den heren was berecht
Nader scrift die waerheit slecht.
Ibid. bl. 209, vs. 208.

7) *Onnoozel*, *dom*. De getuygenisse des Heeren is gewis, den slech-

ten wijsheyt gevende. St. Bijb. Ps. XIX, vs. 8. De openinge uwer woorden geeft licht, de slechte verstandich makende. Ps. CXIX, vs. 130.

O Vader!
Wilt uijt v hemelsche consistorie
Uwen heijlighen Geest in mij slecht clerck neer senden!
HOUWAERT, De vier Wtersten, bl. 1.

hoe slechtjes sydy noch,
En siedy niet hoe sy steets om gaan met bedroch?
BREDERO, Moortje, bl. 26.

Zie verder KAMPH. Ps. 25, vs. 15; VONDEL, door V. L. IV, 472.

Slecht. *Geslacht.*

Den vierden baenroots sult ghy horen,
Van conincx Willams slecht geboren.
Belg. Mus. V, bl. 106, vs. 20.

Slecht ende recht mensch. *Eerlijk, oprecht mensch.* KIL.

Slecht maken. *Slechten, gelijk maken.*

Tytus wilde met ghewelt
Bet naer der stat slaen sijn ghetelt,
Ende maket al toten mure slecht.
Rymb. vs. 31061.

Slechte (Het). *Het vlakke veld.*

Alsi doen vernamen
datsi biden Frans'. quamen,
si scieden hem op dat slechte,
als die gene die wouden vechten.
Vaderl. Mus. II, bl. 39, vs 55.

Slechtelyk. *Ondoordacht, onnoozel, onhandig.* Aan die van Mechele en Brussel, en den Heer Tempel — — — schreef hy — — — vermommende 't stuk van Antwerpen, als oft het onbezindelyk en uit haastighe toornigheit oover geleede spyt, waare toegekoomen; slechtelyk genoegh, naadien yeder wist, wat hy elders teffens had doen aanrechten. HOOFT, Ned. Hist. 856, 49. Verstaet nu mit vlijt dat hy niet slechtelic en seyt: »Al stroyede ic al mijn goet," sonder meer daertoe. Stemmen, bl. 50.

Slechten. *Gelijk maken, ontwarren, vereffenen.*

Daer hi twout slechten dede.
Karel de Gr. Fr. II, vs. 2182.

Dat ghi die quade sult berechten,
Ende onghelijck ghelycke slechten.
HILDEG. Ged. bl. 48, vs. 344.

ende aldus wan
Dat roomsche here, sonder 'strijd,
Jaef die poort in corter tijd,
Ende s l e c h t e n s e neven der erden echt.
Rymb. vs. 29499.

Vertoeft een weynichjen, 'k heb wat met u te s l e c h t e n.
BREDERO, Luc. bl. 60.

Slechten. *Gelijken*, *slachten*.

Want hi anders sinen geslachte
Een twint niet s l e c h t e n ne soude.
Lanc. III, vs. 595.

Slechten. 1) *Beslissen*, *afdoen*. — — — om eenigh — — geschil — — door waapenen te willen s l e c h t e n. HOOFT, Ned. Hist. 199, 45.

2) *Te gronde helpen*, *te gronde raken*.

Haar ben ik quyt, en zie voort al myn toeleg s l e c h t e n.
HOOFT, Ged. 35, 36.

Slechter. *Beslisser*.

Die te rechte souden s l e c h t e r e n
Sijn jeghen ongherechticheit.
Die .X. Pl. vs. 1718.

Slechtheit. 1) *Onzin*.

Maer hoe, wat zegh ick toch? wat s l e c h t h e y t mach ick praten?
HOOFTS Ged. door BILD. II, 285.

2) *Eenvoudigheid*.

Wilt mijn s l e c h h e y d t niet verachten,
Soo ick u een vrage vraegh.
VAN BAERLE, Bruylofts-vraegh.

't Sal in u macht wel zijn mijn s l e c h t h e y t te bedrieghen.
BREDERO, Angen. bl. 22.

Slechtigheit, slechticheit. *Onnoozelheid*, *eenvoudigheid*. KIL. 'T zouw bespottelyke s l e c h t i g h e y t zyn, zoo schoon' een kans te verkyken. HOOFT, Ned. Hist. 1026, 9.

Ick kantje niet seggen, so lachen wy daer binnen,
Siet om u s l e c h t i c h e y t en om myn kloecke sinnen.
BREDERO, Moortje, bl. 71.

Daar wil ik me quinkeleeren,
Daar me God den Heer der Heeren
Loven na mijn s l e c h t i g h e y t.
VANDER VEENS Zinnebeelden, bl. 352.

Als Menelaus bleef te langhen tijd in Creten,
So heeft Helena hem met Paris haest vergeten.
Wat s l e c h t i g h e i d was dit.
GROEBE, Versch. Ged. II, 44.

't Was s l e c h t i c h e y t van hem dat hy niet eens nam merck
Wat hem was in de weech.
ANNA VISSCHER. Plockhaertie van Jonck-Vrou Anna Roemers
met Cupido, in GROEBE, Versch. Ged. I, bl. 11.

Sleghtingh. *Slachting, moord.* Ende alse ghi hoert segghen van den striden, ende die niemerden vernemt van din volkewighen, ende van din s l e g h t i n g h e n, en veruert u nit. MEIJER, Leven van Jez. C. 195.

Sleie. *Houten hamer.* Item bi Heynric Jacobs ghecoft eskenhout, daermen hieken, s l e i e n, stelen an scoppen ende an bilen, breecbilen of maecte. De Oorl. van Hert. Alb. bl. 329.

Sleye. *Zeelt.* KIL.

Sleik. *Plat, effen, gelijk.* MEYER

Sleycken. *Kruipen.* KIL., MEYER.

Sleycker. *Vos.* Ibid.

Sleynke. *Diepe kuil.* KIL.

Sleyp. *Sleep,* van vrouwen kleederen sprekende. Ibid.

Ende enen s l e y p na haren ganc,
Oft waer een steert twee ellen lanc.
Dr. VERWIJS, Bll. II, bl. 165, vs. 65.

Zie nog HOEUFFT, Proeve van Bredaasch Taal-eigen, bl. 549.

Sleypen. *Slepen.* KIL. Want ick sal besoeckinge over hen doen met vier geslachten, spreeckt de Heere; met den sweerde, om te dooden; ende met de honden om te s l e y p e n. St. Bijb. Jez. XV, vs. 3. Met eene ezels begraeffenisse sal hy begraven worden: men sal hem s l e y p e n ende daer henen werpen verre wech van de poorten Jerusalems. Ibid. XXII, vs. 19.

De Minne godt belacht dien eedt, een' lossen knoop,
Waer hy te velde trekt, en s l e i p t zoo groot een' hoop
Van helden achter aen en uitgeleze vrouwen, enz.
VONDEL, Poëzy I, bl. 672.

Zie nog HOOFT, Ned. Hist. 528, 40.

Sleyphouder. *Slipdrager.* KIL.

Sleyp-net. *Treknet, zegen.* Ibid.

Slek. *Schroef van Archimedes.* BILD. Gesll.

Sleck. *Schildpad.*

In die see oec van Endi
Vint men s l e c k e n, so groet sijn si
Dattie liede huse maken
Van eren scellen.

Alex. VII, vs. 1011.

Sleck. *Slak.*

Wilen vant .i. aren .i. s l e c k e,
Hi namse ende droechse op biden becke.

CLIGNETT, Bydr. Fab. XIV, vs. 1.

Slecke. *Slak*, overblijfsel bij metaalsmelting. KIL.

Slem. *Scheef.* Ibid.

Hi ginc op, in weet hoe?
Ende stont s l e m, op werd wide ontdaen.

VELTH. Sp. H. B. II, C. XIX.

Slem. *Gulzigheid, slemperij.* KIL.

Slemmen. *Slempen.* Ibid.

Elck wil mijn moeder trouwen: die is niet gheneghen
Tot een ander man: maer weygert sulcken bruyloft hatelie
Dies slocken zy thuys op met s l e m m e n demmen en vegen.

COORNH. Odyss. I, bl. 4. r°.

Slemmer. *Slemper.* KIL.

Slemp. *Slemppartij, brasserij.* Ibid., U. W.

Wat hy ter handen treckt, en wat hy onderwindt,
Het luckt wel, en het gaet met hem al voor de windt.
Wel waerom maeckt hy dan soo seer den ongesinden?
Hy en weet desen dach gheen vrye s l e m p te vinden.

BEAUMONT Ged. door TIDEMAN, bl. 82.

Wilt om geen Bruylofts-Feest, noch s l e m p, u reis vertraghen.

GROEBE, Versch. Ged. II, 105.

Slempje. *Buitenkansje.*

Wat doffjes, wat s l e m p j e s willender dan oploopen
Voor myn! 'kwedt dat hy mijn voorseker sal koopen
Een nieuwe Mantel of een kleet van 'tbeste stof.

BREDERO, Moortje, bl. 64.

Slenke. *Diepe kuil, afgrond.*

So hebt bi u u lose visier,
U nauwe vonde, u valsce maniere;
Dan besiet wie u sal scenken
In donkeren, diepen s l e n k e n.

Nieuwe Werken M. v N. L. D VI, 1844, bl. 140.

Ghy bracht op my u crachten goet
En trooste my met woorden soet
En toocht my wt den slencken.
Souter' Liedekens, 1613, Ps. 70.

Slenken. *Slinken, minder* of *kleiner worden, inkrimpen.*

Uw stevigh hart en weet van swellen nocht van slenken,
Is altijdt even groot, en vult zijn' boezem net.
HOOFTS Ged. door LEENDERTZ, 310.

Het welck mijn opset niet int minste dede slencken.
BREDERO, Moortje bl. 38.

Slenter. *Morsebel, onreine vrouw.*

Van boven zynse schoon, en 'tschijnt al vry wat jenters,
Alst inder waarheyt is, want onder zyn't maer slenters.
BREDERO, Moortje, bl. 64.

Slenteren. *Verslensen.* De bloemen werden in verscheyd en koelte bewaert, maer verwelckeren by het vuyr en in de hitte; zoo wert de kuysheyd in matigheyd en soberheyd behouden en in wellust gheslentert en verfoolt. DE BRUNE, Banck.-Werck, I, 288.

Slentrig. *Slap.*

De Oogen hol en ingezonken.
De Wangen slentrig en geslonken.
De Neus getrokken plat en breed.
OUDAAN, Poëzy, I, 308.

Slep, sleppe. *Slip van een kleed.* KIL.

Met sire sleppen drogedi sinen hont.
Ferg. vs. 225.

Slepinghe van recht. *Uitstelling, verschuiving van een vonnis.* KIL.

Sles. Bedorven uitspraak voor *slechts.*

Zoo zal ik hem het sles toe roepen van veere,
O War'nar, War'nar, onthoudt mijn leere.
HOOFTS Warenar, door Dr. DE VRIES, bl. 5.

Wee my, verneemt hy 'er of 't minste maer sles.
Ibid. bl. 9.

Sleschat. Zóó werd gemeenlijk het heerlijk-recht genoemd, dat door de muntmeesters, van elken muntslag, aan den souverein, of de landvorstelijke hoogheid, moest betaald worden. — — — daer af wy hebben soelen toe sleschat van elker marck fijns golts vier gulden. Nijh. Ged. III, bl. 198.

Slessen. *Bedaren, verminderen.* — — — ende altehant so s l e s s e d e dat onweder ende die zee wort saft. Pass. Wijnterst. 1480, f°. 176, a.

— — — indien hi met caresseu
Zijn liefde zou voldoen en haeren brand zou s l e s s e n.
STALP. VANDER WIELEN, 't Vrouwel. Cieraet, 1622, bl. 117.

Slet. *Doek, linnendoek.* KIL.

Men bant ziin hendeken mit s l e t t e n
Die die sterre ane setten
Doe hi den hemel wrachte.
Nieuwe Werken M. v. N. L. 1841, D. V, 2e St. bl. 113.

Slet. *Lap, gesleten kleed, vaatdoek, afneemdoek.*

— — — ick heb den besten bouwen,
Den nieuwen schorteldoeck zien wringen tot een s l e t.
HUYGENS, Hofwijck, bl. 359.

Zie ook VONDEL, door v. L. IV, 546 en V, 633.

Slet, sleter. *Slordige vrouw, nietswaardige persoon.* KIL.

Want vrijsters staegh al even net,
Soo haest getrout, soo haest een s l e t.
CATS, Houwelijks I D. bl. 14.

Zie ook Dr. VAN HELTEN, Woordverklaring, bl. 69.

Slete. *Breuk.* Hernia bij KIL.

Slete (Ter). *Ten nadeele.* Taalgids 1865, bl. 214.

Sleten (Te). *Gebroken.* — — — die den bult hadden, ochte die t e s l e t e n waren. RUUSBR. Gheest. Tab. II, bl. 1.

Sleter. *Splinter.* Kaabels aan s l e e t e r e n geflenst. HOOFT, Ned. Hist. bl. 1001.

De schepen craecten aen s l e t e r s, elc heeft een bert genomen,
Daer hy op swam.
COORNHERT, Odyss. I, bl. 16.

Zie over dit woord en de voorgaanden vooral HUYDECOPER. Proeve van Taal- en Dichtk. B. VII, bl. 367.

Sleter. *Stuk, lap, brok, lompe, vodde.* De staet moet aen s l e t e r e n scheuren. DE BRUNE, Banck.-Werck II, 89.

Ja eest daeromme dat ick verwaten blijve,
En verstooten als een verworpen s l e t e r e.
HOUWAERT, Handel der Am. bl. 300.

By mijnder trauwen,
Ghy waert weerdich ghesmeten met vurte s l e t e r e n,
Zonde ghy Gods werken willen verbeteren?
Belg. Mus. II, bl. 128.

Sleteren. *Tot splinters verbrijzelen.*

't Waer troostelijck om beteren, 't welck onghebetert· is,
Maer neen 't als sleteren 't Hert g h e s l e t e r t· is.
HOUWAERT, Handel der Am. bl. 155.

Sleterigh. *Slordig, sleets.*

Uw wijf is hesselick, nochtans hebt ghij se lief,
S'is boos en bars van kopp, nochtans is s'uw gerief,
S'is vuyl en s l e t e r i g h, nochtans gunt ghij se kleeren.
HUYGENS, Korenbl. B. XIX, 202, Sneld.

Sleters. *Plat.*

So groeien si, die daer te sitten plogen,
Dat sise metten nagelen verdriven,
Ende s l e t e r s ende wel te stucken wriven.
Reinaert door WILLEMS, vs. 5138.

Sletten. *Lorren, flarden.*

Klaes hiet sijn' kale Broeck vernaeyen,
Daer hongen een paer Hosen aen,
Tot op en door de leste draeyen
Gehackelt en vergaen.
De Snijder schrickte voor de S l e t t e n,
En seid', hy wister meer geen' Mouwen aen te setten.
HUYGENS, Korenbl. II, bl. 467.

Sleu *Stomp, bot.* Zie **sleeuw.** — — — ende hare kinder tanden worden s l e u. Bijb. van 1477, Ezechiel, C. 18, vs. 1.

Sleulijch. *Achteloos.* Hoogd. »schleuderig".

Hi sprac ter hinden wael minnichlijch:
»God gruetti, mijn alder liefste scat!"
Ende si antworde hem s l e u l ij c h.
Belg. Mus. VI, bl. 419, vs. 27.

Sleunen. *Snoeien.* KIL.

Sleur. *Sleep, trek* (beweging in zekere richting). Ibid.

Sleur (Te). *Te hangende, te vet?*

Sy (de wangen) swellen niet te bol, oock zijnse na 't behoren,
Met een bequame ruymt, niet magher noch t e s l e u r.
BREDERO, Apollo of Ghesangh der Musen, 1615, bl. 77.

Sleuren. *Voegzaam zijn.* Bij BREDERO »*Sloeren*".

Als ick sag het s l e u r e n mocht
Doen sprong ick mee in de bocht.
G. VAN SANTEN, Graefs-Wandel, 1626, bl. 4.

Sleuren. *Uitstellen, vertragen.* CATS. Passim.

Sleutelraex. *Sleutelbos.* Wdb. op HOOFT, en Wdb. op BREDERO.

De Trouw-ringh aen de hand, met noch een Suff daerby
Van Claesens Petemeu; de Sleutelraex op zy.
HUYGENS, Korenbl. 1672, D. I, 564.

Zy kreeg binnen 't jaer tot een buyte-kangs een moye sulvere sleutelraeckx. J. Z. BARON. Kl. van Kees Louwen, 1667, bl. 1.

Sleve. *Mouw.* KIL. Eng. »sleave".

Sly. *Afgesloofd, verzwakt.* Bancket voor goede vrienden wort nimmermeer gelaeckt of mispresen: de hongerige die is sly, laet hem met grove kost en swart broodt haest vernoegen. R. VISSCHER Sinnep. 1678, Voorwerk A 4.

Sly, slij. *Listig, arglistig.* Eng. »sly".

Help my zingen
Gy, die sly 't gevry hervat.
OUDAAN, Poëzy, II, 280.

Dieven, dieveggen sly.
S. COSTER, Spel van de Rijcke-Man, 1615, bl. 25.

Slibbe. *Slijk, modder.* KIL.

Slibberen. 1) *Zich niet op één punt vestigen, maar van het eene op het andere overgaan.* U. W.

Laets' haer vergaepen niet aen kostelijcke perlen,
Die een bekoort gesight doen slibbren met haer spel.
HOOFTS Ged. door LEENDERTZ, 167.

2) *Uitglijden.*

Zijns Heeren Wet, in 't harte diep en veer,
Heeft heel zijn grond met Deugd liefd' ingenomen:
Zijn wissen tred en slibbert nimmermeer.
CAMPH. Ps. 37, vs. 17.

3) *Wankelen, onvast zijn.* En nochtans 'verwacht ick u: kom slechs, al verlangt u lieffte met smarte: opdat aldus uw trou alleen voor een tijdt lang geslibbert hebbe. VONDEL, door V. L. IV, bl. 168.

4) *Stameren.*

Gestadige gebeên, gezouten in uw tranen,
't Ontrecken van de spijs, het spanen van den wijn,
Gesteurde slaep, om vroegh in acndachts oegst te zijn,
Stilzwygentheit, om niet te slibberen in 't spreken.
VONDEL, door V. L. IV, bl. 349, vs. 41.

Slibberen van tong. *Buitensporig spreken, uitspatten, niet in toom blijven.*

Zoo 't slibbren van mijn tong uw rechtbijl quam te na.
VONDEL, door V. L. III, 567.

Slidderen. 1) *Vallen, neervallen, afvallen.* KIL.

2) *Glijden.* Onse voetstappen slidderden inden wech van onsen straten. Bijb. van 1477, Klaagliederen van Jeremias, C. 4, vs. 18. In des Keysers Claudij tyden, was in een Speel-banen, aen eenen platten muer een huys geschildert, van het welcke dat dak ende alle ander dinghen soo wonderlijcken wel ghemaeckt was, zoo dat die Craeyen oft voghelen meynden op het dack van desen huyse te beeten, ende slidderden af, soo datter dicwils omme ghelacchen was. VAERNEWYCK, Hist. van Belgis, 1574, f°. 121, b.

Slie. *Pruim.*

Ofte deese weenen alle drie,
En achtes nie eene slie.
KAUSLER, Die Rose, vs. 7116.

Slief! Uitroep van bespotting. Wij zeggen: *sliep uit!*

Gr. Hoor hier wat sipsa! N. H. Slief!
BREDERO, Roddr. bl. 45.

Sliere. *Klier, liesgezwel.* KIL.

Slier-slaer. Bijw. *Trippelde trip.* Sy gaet niet sleep-lenden slier-slaer, maer sy treed' as een paeuw. G. C. VAN SANTEN, Lichte Wigger, 1617, bl. 42.

Sliet. Waarschijnlijk *een hooge ranke boom.*

Of trekt uw lust na blaan
Of loover-schaauw, hy zoekt een ipe-laan,
Of dreef van elze-slieten.
OUDAAN, Poëzy II, bl. 145.

Slifferen. *Glijden, glibberen.* Dr. DE JAGER, Proeve, bl. 156.

Slicht. 1) *Gemakkelijk, licht.*

Ic hebber 't enen slaghen slicht
dusgedane xii doet.
LULOFS, Handb. bl. 184.

2) *Gelijk.*

Grote veete droech .i. part,
Ende groten nijt ten h'te w't,
Om dat het sach den hert soe licht,
Sijn hoecke groet, sijn h' soe slicht.
CLIGNETT, Fab. van Esopus, Fab. XX, vs. 4.

Wel ghemaect waren haer de lede,

Hare haer was kersp ende blont,
Ende rosenroet was haer de mont,
Tvoerhoeft **s l i c h t**, ront haer kinne,
Daer een cleene daelkin stont inne.

KAUSLER, Die Rose, vs. 515.

3) *Glad*, *vlak*, *effen*.

Die zee wart **s l i c h t**, ende onse Vrouwe
Brochtse te lande, sonder rouwe.

MAERL. Sp. H. 8⁰. ed. I P. VII B. C. LXIII, vs. 41.

Die maue es in eere stede
S l i c h t ende effen mede.

Br. Gheraert, Natuurk. vs. 966.

Die oghen addi scone ende grawe,
Brune ende **s l i c h t e** winbrawen.

Walew. vs. 1408.

4) *Gepolijst*, *beschaafd*.

Ic sel hebben groot loff
By u, als men in dat hoff
Siet dat ic dus wel can dichten,
In sconen woorden ende in **s l i c h t e n**;
Al ist dat ics niet en can.

Rein. door WILLEMS, vs. 3299, var.

5) *Eenvoudig*, *onnoozel*, *nederig*. Het is een **s l i c h t** Joseph; hy steet oft hy ghien vyne can tellen. MEIJER, Oude Ned. Spr. bl. 50.

Wy bidden u, eerweerdeghe heeren,
Ons werck wilt in de beste voude slaen;
Wilt danckelic nemen ons **s l i c h t** vermaen,
Want tes bestaen uut vuregher minnen
Des sheliche gheest ende der drie santinnen.

Belg. Mus. VI, bl. 47.

Slichten. *Effen maken*, *vereffenen*. KIL. Ende alle siin wtgheuen van beyden rekeninggen vorscr. teghen siin opboren te zamen gherekent ende **g h e s l i c h t**, so bliue wi hem schuldich enz. NIJH. Ged. II, bl. 49. Ende dat sij die grauen **s l i c h t e n** moghen. Ibid. bl. 174.

Na dese quamen met staden
Die de lande **s l i c h t e n** wale,
Ende worpen die hille in die dale.

Rymb. vs. 28405.

Voetgangers sende hiere te hant

Die souden s l i c h t e n die straten.
Ibid. vs. 28473.

Slichten. *Beslissen*, *beslechten*. Dat sal in eene wettelijcke vergaderinge g e s l i c h t worden. St. Bijb. Handel. XIX, vs. 39.

Daer staen de Throonen om Godts volck te richten
En alle twisten onder haer te s l i c h t e n.
KAMPH. Stichtel. Rijmen, 101.

Met Maten en Gewichten
Is alle scheel te s l i c h t e n.
HUYGENS, Spaensche Wysheit, in Korenbl. 1672, bl. 672.

Slichts. *Recht toe?*

Die swarte riddre spaert twint:
Hi comt sporslaghende als een wint.
S l i c h t s so rijt hi ter joncfrouwen,
Die was bevaen in groten rouwe.
Walew. vs. 9707.

Slij. *Listig*, *arglistig*. Zie **Sly**.

Slije. *Zeelt.* KIL.

Slijferen. Hetzelfde als **Slifferen**.

Slijc. 1) *Leem.*

Maer sech mi also claer dat blike,
Hoe die Sone, die ewelike
Den Vader es alreneest,
Menscheit ontfinc van onsen s l i k e?
Dr. VERWIJS, Wapene Martijn, III, vs. 244.

2) *Slijkerig.*

Want in den winter reinet daer
So sere, ende so lange stonde,
Dat tie eerde werd tot 'en gronde
So moderechtech, ende so s l y c,
Dat noyt man sach dies gelyc.
VELTH. Sp. H. fº. 289, a.

Slijck. *Akkergrond.*

Veel plaetsen, die de plaets van ons gheboort verwinnen,
In vruchtbaerheyt van s l ij c k, in schoonheydt van lansdouwen.
HOOFTS Ged. door BILD. II, 312.

Slijck-schoen, slijck-hose. *Laars van ruw leder.* KIL.

Slijm. 1) *Slijk*, *aarde*. Oec seit hi in sinen boeken dat cristus noch een kint was dat hi voghelkijns scyep vanden s l ij m der aerden. Pass. Wijnterst. fº. 71, d.

— — — gedenckt altyt
Als dat ghy zyt maar stof en s l y m der Aarden.
BREDERO, Griane, bl. 46.

2) *Heffe*, *moer*, *grondsap*.

Wat schaet het dat wy t'saem in eerbaerheydt verkeeren?
Moet my daerom het s l ij m van 't volck dus onteeren?
Id. Het daghet, bl. 10.

3) *Onverschilligheid*, *flegma*. KIL.

Slijp. *IJzerroest.* KIL., MEYER.

Dan begootenze de draeden met sop van vijlsel, en s l ij p, en aar swaer goet.
JAN VOS, Kl. van Oene, 1662, bl. 6.

Slijte. *Tering.* KIL.

Slijten. 1) *Slinken*, *vermageren*, *verteren*. Zeer s l e e t dit de burghery en 't luttel soldaaten dat'er in was. HOOFT, Ned. Hist. bl. 239.

Want ick sie te ghemoet der mannen ondergangh,
Die ghy lien vol van trots wel spijtich hebt g h e s l e t e n,
Nae de liefkooserij van heele jaren langh.
BREDERO, Angen. bl. 38.

Zie ook Gloss. Lsp. op *sliten* en VONDEL, door v. L. VII, bl. 738, vs. 66.

2) *Uittrekken*.

Soe wranc haer hande ende s l e e t haer haer.
KAUSLER, Die Rose, vs. 821.

3) *Doen ophouden*.

Latinus pooght terstont,
Gelijck een middelaer, het krijghskrackeel te s l ij t e n.
VONDEL, door v. L. V, bl. 368.

4) *Omgaan*.

Ondanckbaer volck, zy heeft u t'onrecht hier g e s l e t e n.
VONDEL, door v. L. V, bl. 730, vs. 898.

Soo hebt ghy onbekent dus lange my v e r s l e t e n.
Ibid. III, bl. 420.

5) *Afmatten*, *heimelijk doen slinken* of *afnemen*, *te niet doen loopen*. De Hartogh — — gaf — — den Graave van Arenbergh last, om met het regement van Sardinje van ontrent duizent mannen, samt — — Graaf Luidewyk in te toomen, en zonder slagh, te s l y t e n. HOOFT, Nederl. Hist. 177, 28.

6) *Afdoen*, *ten einde* of *in orde brengen*. Maar alsnu — — wilde zy zich met den eerste op wegh geeven, en de zaaken, in die brieven geroert, — — op 't spoedighste s l y t e n. HOOFT, Ned. Hist. 80, 10. Maar zaaken, be-

treffende haare Hoogheit en opperste gezagh, die verstond zy niet, dan by haare bezondere, ende te dien einde ingestelde Raaden, te doen slyten. Ibid. 414, 31.

7) *Weg doen*, *uit den weg ruimen*, *slechten*.

Nu is de wet der strengheit in gena
Verkeert; gelijck 't altaerampt der Levijten
In 't Priesterdom, dat niet bestaet in slijten
Van runderen, en stam noch afkomst kent.
VONDEL, door v. L. IV, bl. 579, vs. 612.

't Onbloedigh, vry wat meer dan spier en aêr
En vlam en roock der bloedige Levijten;
Die zulck een maght van offerkudden slijten,
En weide en stal verarmen van hun vee.
Ibid. bl. 589, vs. 1032.

8) *Breken*.

Een eilant leght 'er, daer d'Egeesche zee op slijt.
VONDEL, door v. L. VIII, bl. 338, vs. 101.

Slijtende ziekte. *Ondermijnende*, *kwijnende*, *de levenskrachten verminderende ziekte*. Wdb. op HOOFT.

Slijting. *Het afdoen*, *het ten einde brengen*. In allen gevalle behoort men hun Rechters te verleenen tot slyting hunner zaaken. HOOFT, Ned. Hist. 1105, 21.

Slijtinghe. *Kwijnende ziekte*. KIL.

Slijver. Waarschijnlijk *een soort van vischnet*.

De armen tot den elboog opgestroopt
Om in de slyver
De Puitaal en de Paling ga te slaan
Om Pos en Baars t'ontwarren uit de dra'en.
OUDAAN, Poëzy, II, bl. 143.

Slike (In den helschen). *In den helschen poel*.

Dese sullen ewelike
Sitten inden helschen slike,
Om datsi andren tgoede leren
Ende selve nochtan archeit hanteren.
Lsp. B. III, C. 14, vs. 182.

Slikken. *Likken*. Ondertussen zijn de jeghenwoordighe vertellingen verre van laf- en smaekeloosheit, ende als wy niet anders hadden, zouden 'er onze vingers nae slikken. HOOFTS Brieven door Dr. v. VL. II, 243.

Slicken, slocken. *Verzwelgen*, *verslinden*, *inzwelgen*. KIL.

Slicker beetje. *Lekkerbeetje*.

Die in sulcke slicker beetjes haer gelt verteeren.
S. COSTER, Tijsken vander Schilden, 1613, bl. 26.

Slickeren. *Slorpen*, *inslorpen*, *opslorpen*, *inzwelgen*. KIL.

Slickery. *Smulzucht*. Dies hy nae de Zee gingh om garners te vanghen, ende quam daer om zijn leven, soodat hy die slickery dier ghenoegh betaelde. VONDEL, door V. L. I, 534.

Slickermick. *Lekkere brok*, *lekkerbeetje*. Elders: *Smicker-lickjes*.

As wy tot jouwent te gast waren, je vaar sneet gien stiefvaars sticken;
Seker hy slacht myn, ick houw niet van de kleyne slicker-micken.
BREDERO, Moortje, bl. 63.

Slickmuyl. *Lekkerbek*.

Sulcken slickmuyl was Diogenes.
VONDEL, door V. L. I, 534.

Slim. Adj. en adv. Dat niet richtig, niet in orde is, waaraan iets gebreekt, dus:

1) *Gebrekkig*, adj.

— — — maar komter aan-ghetreden,
Een rijcken sagghelaar, al is hy slim van leden,
Die nau een lit aan 't lijf heeft, daar niet wat op schort.
BREDERO, Angen. bl. 55.

2) *Scheef*, *krom*, adj. en adv.

Jannetje het een schoon aenschijn, maer sy het een slimme hals.
BREDERO, St. Ridd. bl. 17.

Al willens zit hy slim.
Id. Luc. bl. 19.

Die een slim lichaem heeft, of dat wat uyt wil puylen,
Moet 't geen dat haer misstaet in een ruym kleet verschuylen.
GROEBE, Versch. Ged. II, 66.

3) *Kwaad*, *erg*, *slecht*, adj.

— — — op zijn slim vermoen
Heeft hy den jongen Heer door al 't hof soecken doen.
BREDERO, Luc. bl. 59.

Mijn eenvoudich gemoet en u te slim vermoeden.
Id. Angen. bl. 21.

Hier sprack hy dickmael van ook met een vollen mont,
Als of dit slim bejach hem wel en eerlick stont.
CATS, door Dr. V. VL. I, 723, a.

4) *Verkeerd*, *boos*.

Om mijn vertellingh gaer te hechten, dan en nu

Een kreupel veers insluypt s l i m, half gevijlt en ruw.
VONDEL, door V. L. I, bl. 348, vs. 38.

Alle zijdegangen staen
Voor hem op: geen kromme wegen
Staen hem tegen,
Zijn te s l i m om in te slaen.
Ibid. VII, bl. 256, vs. 24.

5) *Schuin.* — — — dat die Persyns geslachte aen namen van dien tyt voert in hoir wapen te dragen IX roede (d. i. roode) s l i m m e crucen. Clerk u. l. L. bl. 103.

6) *Scheef.*

Maer laes! wat help 'et al? nu dese coelte soet
Gheblusschen niet en kan haer brandende ghemoet,
Noch van dat s l i m gedrocht de blicsemen en straelen,
Die het met duysent duyst doet nyt haer ooghen daelen.
HARDUYN, Uitgel. Dichtst. door SCHRANT, bl. 17.

Rood van haer, swart van vel, s l i m van lijf, manck en scheel:
Sijt ghy een eerlijck man, voorwaer, Hans Poep, 't is veel.
BEAUMONT Ged. door TIDEMAN, bl. 106.

Slime. *Slijk, aarde.* Dus formeerde die here God den mensche vanden s l i m e der aerde. Bijbel van 1477, Gen. II. O der luden coninc com, ende behoude den mensche die du vanden s l y m e makeste. Pass. Wijnterst. f°. 84, a.

Slimheid. *Scheefheid.* KIL.

Sliminghe. *Vuil, drek.* Hi heft den armen op uter s l i m i n g h e Bijbel van 1477, Ruth, C. 2, vs. 8.

Slimmen. *Slecht worden.*

Men wil dat d'oude tijt
Gebloeit hebbe onder hem: zoo stil, en onbenijt,
En vreedtzaem leit hy 't volck, tot dat de tijt, aen 't s l i m m e n,
Zijn eerste verf verschoot, de goutzucht raeckte aen 't klimmen.
VONDEL, door V. L. VIII, bl. 503, vs. 481.

Slimte. *Slimheid.* Op zoo een boght der gemoeden pasten terstondt eenige bewintgraaghe geesten de s l i m t e hunner gezintheeden. HOOFT, Ned. Hist. 1241, 17.

Slinden. *Vernielen, verslinden, inzwelgen, gulzig eten.* KIL.

Een eerloos graeu — — —
Houd zeldzaem huis, stelt Parlementen, Staten
Nu aen, nu af, al naer 't hem schiet in 't hoofd;

Scheurt, schend en s l i n d, en laet geen' Onderzaten
Onuitgeput, geen Buuren onberooft.
DE DECKER, Rym-Oeff. 1726, II, bl. 347.

Sy slocken en s l i n d e n de soetste leckerny.
BREDERO, Moortje, bl. 65.

Hi s l i n t warlike
al datter es gereet,
rou, gesoden, God weet!
Vaderl. Mus. II, bl. 277.

Slinden op. *Begeerig grijpen naar.*

Wat wy dichten, wat wy vinden,
Die hier o p daertsche have s l i n d e n,
Die bliven durich int volherden.
HILDEG. Ged. bl. 141, vs. 194.

Slinder. 1) Soort van *waterslang.* KIL.
2) *Mager*, *teeder*, *tenger.* Eng. »slender". KIL., MEYER.

Slinderen. *Voortkruipen.* KIL.

Slinghe. *Werpslinger.* Ibid.

Slinghen. *Slingeren.* — — daer komen zomtijds wel zenghen, en buyen, die 't vriende-scheepjen wat doen s l i n g h e n, maer 't houdt de kiel noch altijd onder. DE BRUNE, Banck.-Werck II, 296.

Slinghen. *Slinken*, *verminderen.*

Maar als die door den tydt g e s l i n g h t is en besaat.
BREDERO, Griane, bl. 28.

Slinghen. *Kruipen*, *voortkruipen.* KIL.

Slingher. *Slingeraar.* Ende die coninclike stede wort omleit vanden s l i n g h e r s. Bijbel van 1477, II Koningen 3, vs. 25.

Slingheren. *Met een steentje keilen op het water.* KIL

Slingher-ledor. *Het leertje van den slinger*, waarop de steen gelegd wordt. Ibid.

Slingerliefd. Adj. *Wispelturig in de liefde.* U. W.

Ick ben niet s l i n g e r l i e f d noch licht.
Noch van weyffelbare sinnen.
BREDERO, Gr. Br. d. M. bl. 84.

Slingermin. *Geveinsde* of *wankelbare*, *loszinnig opwellende liefde.* Als Koning Hendrik de vierde Mevrouw Antragues eerstmaal zagh, en 'er met s l i n g e r m i n door bevangen wiert, vraaghde hy, enz. J. DE BRUNE, Jok en Ernst, bl. 100.

Slingher-slangher. *Kronkeling in de rondte*, als van de slang. KIL.

Slingher-slippen. *De panden van de toga om zich heen slaan.* Ibid.

Slingher-spel. *Keilspel;* hoe menigmaal het geworpen steentje de oppervlakte van het water raakt, vóórdat het zinkt. Ibid.

Slingher-vuysten. *Met de vuisten vechten.* Ibid.

Slingerzucht. *Verliefdheid, verzotheid, verslingerdheid.* Voor eenighe daeghen heb jck Uwer Ed.Gestr. gebieght zekere mijne slingerzucht nae eenighe Fransche rijmen op mijnen Henrik de Groote. HOOFTS Brieven II, 297.

Slinck. *Linker.* U. W. KIL.

Die hantvane dien hi dan langt
Ende anden slinken arm hangt,
Bediet den bant enz.

Lsp. B. II, C. 51, vs. 128.

Soe leestmen daer tallen tiden
Dewangelie ter slinker siden.

Ibid. C. 52, vs. 60.

Dan pensde hi dat beter ware
Aen die slinke side te jaghene.

Dr. VERWIJS, Bll. I, bl. 153, vs. 9.

Slinckaerd. *Iemand die linksch is.* KIL.

Slincker. *Linker.* — — — op dat ick my ter rechter of ter slincker hant wende. St. Bijb. Gen. Gen. XXIV, vs. 49.

Dat derde sach hi ten seluen tiden
Te sire slincker siden staen.

Dboec vanden Houte, vs. 313.

Slincx. 1) *Verkeerd.*

Maer wie sich willigh plaeght, en overgeeft aen 't leet,
Verdient te derven 't goed, dat slincx aen hem besteed,
Hy niet te rechter tijd weet vrolijck te gebruycken.

VONDEL, door v. L. II, bl. 721, vs. 538.

2) *Onheilspellend, verderf aanbrengend.*

Een doncker nachtzeyl blint beschaduwde den dach,
Dat t' licht alsins verdween, oft zoo men schijnsel zach,
Wast blicxem wederlicht, dat men een slincx gheflicker
Jupijn van boven wierp, met eysselijc gheklicker.

VONDEL, door v. L. I, bl. 74, vs. 769.

Der berghen tzoppen die sich in de locht verheffen
Afgrijsselijc men ziet de slincxsche blixems treffen.

Ibid. bl. 81.

De May, veraert en slinx, die trof ons maeghdepuyck.

Ibid. II, bl. 197, vs. 1.

Slinsieck. *Verslindend*, *tuk op roof*.

Myn s l i n - z i e k ongediert en kan de dolle lusten
Der holle gierigheid niet keeren van myn' kusten.
DECKER, Rym-Oeff. II, bl. 188.

Slypen. *Strijkaadjes maken*.

Hy can meysterlick s l y p e n ende wenden.
MEIJER, Oudned. Spr. bl. 48.

Slip. *Slijp*, *slijpsel*. KIL.

Slipinc. Quid?

Ic moet eten cranc broot
Ende s l i p i n c gemaect van hoye.
Seghelijn van Jher. fo. 54, a.

Slippe. *Insnijding*. KIL.

Slippe. *Slip*, *pand van de toga*. Ibid.

Slippe bieden. *Weggaan zonder zijn schuldeischers te betalen; met de noorderzon vertrekken*. KIL.; eig. iemand de slippen of panden van zijn jas laten zien. Verg. «een slippertje maken».

Slippen. *Afsnijden*, *scheuren*, *verscheuren*, *in stukken snijden*. KIL.

Slippen. *Sluipen*. U. W.

Slippen. *Ontslippen*, *wegraken*. KIL.

Jae toen hem de doot quam op de lippen,
Uit vrees dat het zoud' s l i p p e n, en zeid' hy noit woort
Tegen zijn eigen zeun.
HOOFTS Warenar, door Dr. DE VRIES, bl. 4

Slipperen. *Nederstorten*.

Nicanor, and'ren erm uws Maerschalcx! waer zijt ghy
Die een gevedert hout de' s l i p p'r e n aen mijn zy'?
VONDEL, door V. L. I, bl. 692.

Slipperglad. *Glad*, *om uit te glijden*.

Siet toe, ghy snevelt licht, het isser s l i p p e r g l a d.
VONDEL, door V. L. II, bl. 385.

Slysen (Gans). Basterdvloek; wijziging van *gans zakkerlijsjens!* d. i. *bij Gods sacre calice!* (bij den heiligen kelk des Heeren!), of misschien uit *Gans sakker lijden* verbasterd. HOOFTS Warenar door Dr. DE VRIES, bl. 98.

Slissen. 1) *Bedaren*, *lesschen*, *blusschen*. Eindelyk doen den dageraat begon op te komen ende den wint begon te s l i s s e n. LEEGH-WATER, Haarlemmer Meer-Boek, 1714, bl. 12.

De wreede bloeddorst wordt door 't zuipen niet g e s l i s t.
HOOFTS Ged. bl. 99, 11.

Engels bier, of dubble faro vochticht haer de drooge borst,
Maer sy slist met frisse roomers eerst te degen haren dorst.
BEAUMONT Ged. door TIDEMAN, bl. 97.

Neptunus heer des Zees kost met sijn groote plas
Niet slissen (soo hy wou) het vier dat in hem was.
GROEBE, Versch. Ged. I, bl. 145.

Daerze ongeleschten kalk met water willen slissen.
HUYDEC. Proeve II, bl. 310.

Zie nog VONDEL, door v. L. XI, 512.

2) *Slijten*, *afnemen*.

Dies Ephron Carnaim wy met ons tortzen blaecken,
En vlammen nae den roof, en slaen eer 't woeden slist
Al watter wapens draeght.
VONDEL, door v. L. II, 98.

3) *Effenen*, *glad maken*. KIL. U. W.

4) *Beslechten*, *een einde maken aan*, *eindigen*. De Koningen zullen belooven naa 't slissen der binnenlandsche beroerten, met ernst een wettigh Concilie te bevorderen. HOOFT, Ned. Hist. 18, 43.

Sal ick zyn Majesteyt de Tydingh laten weten,
Van 't vreed'lyck slissen van myn seer beroerde staat.
BREDERO, Griane, bl. 23.

Slist dit moetwillich spel myn Heeren! bruyckt verstant.
Ibid. bl. 45.

Haar wranghe kild' slist int ende.
Id. Gr. Br. d. M. bl. 88, a.

Zie over dit woord vooral HUYDEC. Pr. II, bl. 310 e. v.

Sliten. 1) *Verscheuren*, *verderven*.

Duuele quamen in swinen gelike,
Verwoet, die omme die celle liepen
Ende gnereeden ende riepen,
Met langhen tanden, swart van hare,
Alse oft sine sliten soude dare.
Sp. H. 8°. ed. 1 P. VII B. C. LXXXIII, vs. 10.

Hare cleeder soe van rouwen sleet.
Rymb. vs. 13647.

Want uwe cleeder ende uwe scoen
Sijn niet ghesleten in gheen doen.
Ibid. vs. 6366.

Maer gi sult hier van hongere sterven,
Ende biden beesten bederven,

Die scoren sullen ende s l i t e n u.
Lanc. III, vs. 4801.

2) *Uittrekken.*

Ende wenede ende dreef mesbaer,
Ende s l e e t mede sijns selfs haer.
Sp. H. 8o. ed. III P. II B. C. VII, vs. 26.

Haer hande wringhen ende s l i t e n haer haer.
Fl. ende Bl. vs. 1584.

Si s l e e t haer haer ende wranc haer hande.
Ibid. vs. 2285.

Si s l e e t haer scone gheln haer.
BLOMM. Oudvl. Ged. bl. 29, vs. 2476.

Dus moeste si clagen overwaer,
Wringen handen, s l i t e n haer.
N. W. M. v. N. L. 1841, Deel V, 2e St. bl. 17.

Soe wranc hare hande ende s l e e t haer haer.
Walew. vs. 8311.

3) *Voorbijgaan*, *ten einde loopen.*

Ghi siet onnutteliken s l i t e n
Die tijt, die God ghegheven haet
Te bruken tonser zielen baet.
HILDEG. Ged. bl. 184, vs. 86.

4) *Scheren*, *afsnijden.*

Ende si sullen sprac iudas
Met haren monde s l i t e n gras.
Noch min noch meer in die gebaer
Ghelijc oft elc een calf waer.
Seghelijn van Jher. fo. 57, a.

Sliten (Te niete). *Te gronde richten*, *vernielen.*

Datsi deen den andren verbeten
Ende also t e n i e t e s l e t e n.
Lsp. B. I, C. 34, vs. 66.

Slyten. 1) *Beslissen*, *beslechten*, *eindigen.* Item — — — dat nyemant en toge mitter wone in steden ter tijt toe dattet oirloge van Vriesla g e s l e t e n ware. Dr. VERWIJS, De Oorl. van Hert. Alb. bl. 298. - .at om de geschillen in 't geloof, door een' wettigh Conçilie, te s ——— HOOFT, Ned. Hist. 17, 42. .l y t e n.

2) *Nederleggen*, *uit den weg ruimen.* U. W.

3) *Verminderen, doen verteren.* Zeer s l e e t dit de burghery, en 't luttel soldaaten dat 'er in was. HOOFT, Ned. Hist. bl. 239.

4) *Afmatten, doen slinken* of *afnemen.* De Hartogh — — gaf — — den Graave van Arenbergh last, om met het regement van Sardinje van ontrent duizent mannen, samt enz. — — Graaf Luidewyk in te toomen, en zonder slagh, te s l y t e n. HOOFT, Ned. Hist. 177, 28.

Slytende ziekte. *Ondermijnende, kwijnende, de levenskrachten verminderende en slepende ziekte.* De felle winter daarnaa, oft d' onverzienheit van medevoerte, en een' s l y t e n d e z i e k t e, uit het een en 't ander gesprooten, dringen Vologeses het jeegenwoordige te verlaaten. HOOFTS Tacitus, 199, 7. Een deel lagh 'er aan knellende, oft quynde aan s l y t e n d e z i e k t e n. HOOFT, Ned. Hist. 641, 31.

Slyting. *Het afdoen, het ten einde brengen.* In allen gevalle behoort men hun Rechters te verleenen tot s l y t i n g hunner zaaken. HOOFT, Ned. Hist. 1105, 21.

Slob. *Modder, slijk.* U. W.

Slobbe. *Slijkschoen, slijkschoeisel.* KIL.

Slobben. 1) *Te wijd, te slap zijn.* Als een schoen te nauw is *wringt* hij, te wijd, *slobt* hij. Zie Gebr. en Misbr. bl. 12.

2) *Waden, plassen.* Door dik en dun te s l o b b e n HOOFT, Ned. Hist. f°. 370.

Ghelijck de Eentjens die in 't water s l o b b e n.
S. COSTER, Clucht van een quacksalver, 1615, bl. 6.

3) *Slooven, tobben.*

Ist niet belachens weert, dat d'arme mensch soo wroet
En s l o b t, en slooft, en sweet, om onnutt' overvloet?
HEEMSK. Versch. Ged. I, 33.

Slobber. *Labbekak.* Belg. Mus. I, bl. 319.

Slobberen. *Drinken* gelijk de honden. KIL

Slobberig. *Slap en vochtig.*

Hollachtich es erdrike binnen;
Die wasem loopt d' in allen sinnen.
S l o b b r i c h w't hi d' saen,
Dat hi niet weder uut mach gaen.
Br. Gher. Natuurk. vs. 1737.

Als men deech in een oven leit,
Droghe wasem gaet d' in gereit;
S l o b b r i c h w't hi d' inne.
Ibid. vs. 1743.

bid. bl. 446.

Slodde. *Onzindelijke* en *onbeschaafde*, *slordige vrouw.* KIL.

Slodder, slodderer. *Slordig, onbeschaafd man.* Ibid.

— — — — — — — hoe bijster vrijden haer lodder,
En onse Dirck dierten en blaeuwe Jaap en jonge Jan s l o d d e r.
BREDERO, Griane, bl. 30.

Slodderachtig. *Vuil, slordig, nalatig.* KIL.

Slodderen. *Verslensen, kwijnen, slap* of *krachteloos worden.* Ibid.

Haer prael weeght over en s l o d d e r t van dertelheen.
HOOFTS Ged. door LEENDERTZ, 143.

Slodderhoos. *Slofkous*, dat is iemand wiens kousen op de hielen hangen, of bij uitbreiding: *iemand die slordig op zijne kleederen is*, of *zich slordig kleedt.* KIL. Past men op de voeghlijckheid van zijn persoon niet, 't is: siet, dat's een s l o d d e r h o o s, dat's een sulfus. HOOFTS Br. door Dr. v. VL. III, 391.

Siet hem daer comen aen, 't puyck vande s l o d d e r h o o s j e s.
BREDERO, Schyn-Heyl. Voorr. bl. 2.

Slodse. *Pantoffel, voetzool.* KIL

Sloef. 1) *Slordig, lui, haveloos, vadzig mensch.* Ibid. Niemant en heeft oyt, sonder merckelijke oorsaken, besetheyt in een s l o e f gesien. CATS, 1828, I, 49.

De wellust maackt den mensch
Een s l o e f, een vuyle kreng.
A. HOFFER, Poemata, 1635, bl. 160.

Gaet maer Diogenes eens in zyn' ton bezoeken;
Ghy zult daer niet veel meer ontmoeten als een' s l o e f,
Een' doeniet, bedelbrock, een' vuilen lodderboef.
J. DE DECKER, Rym-Oeff. I, bl. 148.

Off hier een sloor, off daer een s l o e f f,
Off erghens, noch een slimmen boeff.
Sinne-Mal, 1623, bl. 83.

2) *Boef, schelm.*

Moest ick niet zijn een wicht, vervreemt van alle reden,
Een eer-vergeten s l o e f, een vyant van de zeden.
CATS, door Dr. v. VL. I, 269, b.

3) *Plompert.*

So spronghde s l o e f my op het lijf.
Ibid. I, 819, a.

4) *Grove gelapte en morsige mantel.* KIL.

5) *Langzaam.* Ibid. Eng. »slow".

Sloeck, sloecke. *Welp, jong.*

Want een wilt vercken niet soo verbolghen grult,
Alst gheiaecht oft vervolcht wort in alle hoecken,
Noch een Leeuwinne niet om vercloecken,
En is soo fel niet, dit suldy weten,
Verloren hebbende heur Jonghe s l o e c k e n.

CORN. V. GHISTELE, De conste der Minnen. Antw. 1581, bl. 21.

Sloepe. 1) *Kleine ijzeren spijker* of *nagel.* KIL.

2) *Klein vaartuig.* Ibid.

3) *Hol, kuil, groeve.* Ibid.

Sloepen. *Kruipen, zachtjes ergens insluipen.* Ibid.

Sloeren. 1) *Den ouden gang blijven gaan, in zwang blijven.* U. W. Misslagen, die niet s l o e r e n moghen. HOOFTS Br. II, 132.

Een jeder lacht hem uyt en seyt ten con niet s l o e r e n,
Soo over-grooten Seyl op sulken Schuyt te voeren.

VANDER VEEN, Zinneb. bl. 135.

2) *Gelukken, gaan, passen.*

't Magh zoo heel wel s l o e r e n.

JAN ZOET, Zabynaja, 1648, bl. 63.

— — — — 't souw niet mogen s l o e r e n,
Dat een Hopman by daagh sou sling'ren gaan met hoeren.

BREDERO, Moortje, bl. 31.

Sloeren (Laten). *Laten sleuren, laten loopen, in het vergeetboek stellen.* Als men dit s l o e r e n l i e t, slaat hy zelf voort tot het misdryf, verweeten aan andren. HOOFT, Ned. Hist. 696, 42. — — — mijn Heere sal my — — verwittighen of ick sal aenhouden ende comen met hem over, dan of ick het stilletjes wil l a t e n s l o e r e n. BREDERO, Poëmata, bl. 60.

Sloester. *Bolster van vruchten, schaal, schel, dop.* KIL.

Naer de suer s l o e s t e r e volcht de soete keerne.

ANNA BYNS, Ref. 1602, B. III, bl. 44, verso.

Sloesteren. *Schillen, de schil wegnemen.* KIL.

Sloetel. *Sleutel.*

Ic wilde ons proeven ende oirkonden,
Hoe deerste s l o e t e l wert ghevonden,
Off waer om datmen s l o e t e l draecht.

HILDEG. Ged. bl. 164, vs. 34 en 35.

Sloeten. *Met sloten bedwingen.* — — doe hy die Vriesen aldus bedwongen ende g e s l o e t hadde. Clerk u. l. L. bl. 158.

Sloevigh. *Onnoozel*, *simpel.*

> Help, maats help! ist niet wel droevigh
> Dat ick hier soo byster s l o e v i g h
> Staan en pinck-oogh, mit ghequel
> Na dien slimmen sté-gheselP
> Sinne-mal, 1623, bl. 23.

Slof. *Verslapping*, *verflauwing.* U. W. Al 't welk men in jeegenwoordigheit der Landtvooghdesse verhandelen moest, met een bewys van ernsthaftigheit, dat de rechtzinnighen in 't geloof styven, den dwaalgeesten vreez aanjaaghen, en alle hoop van s l o f oft slapping in deezen, beneemen moghten. HOOFT, Ned. Hist. 52, 2.

Sloffelyk. *Met weinig zorg bereid*, *klaar* of *geschikt gemaakt.* U. W. Vellen van wilde dieren draagen zy ook, s l o f f e l y k de naasten aan den oever, keurlyker de veerder woonenden, als die geen sieraadt door koophandel bekoomen. HOOFT, Tacitus, 493, 27.

Sloffen. 1) *Verflauwen.* Terwyl zy, in twyfel gehouden, s l o f f e n en slappen zouden. HOOFT, Ned. Hist. 485, 40. Tiberius, zonder daar op te s l o f f e n, neemt zynen wegh naar 't huis, enz. Id. Tacitus, 113, 2.

2) *Talmen*, *den tijd of de gelegenheid zorgeloos laten voorbij gaan.* Dies heb op 't beantwoorden van den haren van gisteren niet konnen s l o f f e n, ten einde UEd. Gestr. zich des te eerder bedenken moghe, aen wien zy 't voorsz. Boek geleent hebbe. HOOFTS Br. II, 148.

Sloffen op iets. *Op iets inslapen*, *er geen werk van maken.*

> Zoo wacht uw hoofd, en kroon, ghy mooght'er niet o p s l o f f e n.
> VONDEL, door V. L. III, bl. 666, vs. 500.

Sloffìcheyt. *Nalatigheid.* Dit is nagebleven, ofte door s l o f f i c h e y t ende onachtsaemheyt. St. Bijb. Jos. 5, vs. 7.

Slochter. *Gracht* of *sloot.* KIL.

Sloy. *Sloof*, *sukkelaarster.*

> Maer Miewes en Trijntje, die soete slechte s l o y,
> Die liepen met menkander uytten huys in 't Hoy.
> BREDERO, Boert. L.-B. bl. 5.

Zie nog Dr. JONCKBL. Specimen, bl. 110.

Sloien, sloyen. 1) *Slieren*, *slepen.* Sulke makent so lanc, dat men hoeghe moet opschorten, ende sulke makent dat achter hem s l o y t in die moudere. V. VL. Prozast. bl. 33*.

> Hi s l o i d e hem toter eerden daer.
> Lanc. III, vs. 12518.

> Maer ene joncfrouwe die daer was,

Hare s l o i d i op deerde, sijt seker das.
Lanc. III, vs. 12522.

Scarlaken cleder ocht camelijn,
Die u s l o i e n achter straten.
Dr. VERWIJS, Die Rose, vs. 8576.

S l o i t u iet te lanc u cleet,
So dat u verre op derde geet.
Ibid. vs. 12441.

En was niemen in 't lant Here
Hi ne s l o y d e hem .ij. voete oft mere.
Sp. Hist. III B. C. 32.

2) *Slippen* of *strooken*, die van achteren bij wijze van vleugels of waaiers uitstaken aan de zoogenaamde hoornen, en met deze het hoofdhulsel der middeleeuwsche vrouwen uitmaakten. Dergelijke hoofdsieraden treft men bij de boerinnen in Braband en Vlaanderen nog wel hier en daar aan.

Hoet u ooc van hen allene,
Die legghen haer goet ane diere stene,
Ane diere striketten, ende ane langen s l o i e n,
Ende altoes staen ter poien,
Ende an andren diere saken,
Die die liede aerm maken.
BLOMM. Oudvl. Ged. I, bl. 83, vs. 733.

Slock, sloke. 1) *Keel, keelgat.* KIL.

2) *Dronk*, *slok*, bij uitbreiding *drinkplaats.* Ibid.

3) *Slokker*, *gulzigaart*, *vraat.* Ibid.

Een leelijcke sloore crijcht eenen vuylen s l o c k.
Belg. Mus. IV, bl. 86.

4) *Wilde hond.* KIL.

Slocken. *Slikken*, *verzwelgen.* Ibid.

Slocker. 1) *Zwelger, verbrasser.* Ibid.

2) *Geduldig en lijdzaam mensch.*

R. Wat dunkje van mijn leven, schoeit het wel op de zelfde leest?
W. Wat, je hebt al jou leven een goet s l o k k e r geweest.
HOOFTS Ged. 261, 19, v. o.

Gaat heen gy goet s l o c k e r, gaat heen gy buyckje vol zielen.
BREDERO, Luc. bl. 65.

Slock-moes. *Goedkoope potspijs*, *dunne lepelkost*, bijv. meel- of erwte brij. KIL.

Slockspek. *Smuller*, *pannelikker.*

Wel slokspek! wie heeft jou gehuurd om altyd de vreemdelingen an te randen.
De Gelyke Twélingen, 1715, bl. 53.

En gy slockspeck bint wel te vreen, denck ick, as gy een kabeljau het.
BREDERO, Luc. bl. 65.

Slom. *Gekronkeld, verdraaid, krom.* KIL.

Hare rancken crom en slom.
HONDIUS, Moufe-Schans, bl. 438.

Noyt pot so slom, hy en vant syne schyue.
MEIJER, Oudned. Spr. bl. 77.

Noch beter is 't een lap en stick,
Dan rou, krom- slom en sonder schick.
VANDER VENNE, Wijsmal, 35.

Elck ien seyt dan foey boerinne,
Fy, die slomme slonse-bel.
Id. Sinnemal, 32.

Zie nog YPEY, Taalk. Aanmerk. bl. 98; VAERNEWYCK, Hist. van Belgis, bl. 392.

Slommer. *Beslommering.* CATS. Passim.

Slommeren. *Vermengen, verwarren, beletten, beslommeren.* KIL., MEYER.

Slommering, slommeringhe. *Verwarring, beletsel.* Ibid.

Slomp, slompe. 1) *Snede, wond.*

De pen most zijn versneen, en 't pennemes was plomp,
In plaets van pen sneet in mijn hant een diepe slomp.
ANNA VISSCHER, zie Ged. van C. VAN BAERLE en anderen,
verzameld door D. GROEBE, Amst. 1827, I, 45.

2) *Klomp, groote brok.* MEYER. ——— de zwaare slompen schats, gesmeedt uit het verbeurtmaaken der goederen. HOOFT, Ned. Hist. 343, 49. Biron —— braght 'er slompen buits af. Id. H. de Groot, 118, 48.

Slonde. 1) *Krop aan de keel;* de *keel* zelve. KIL.

2) *Slokdarm*, die tot de maag gaat. Ibid.

3) *Kolk, afgrond.* Ibid. Dat zijn niet alleenelick pesten van den Staet, maer oock slonden, en zinck-putten van huys-gezinnen. DE BRUNÉ, Banck.-Werck, 1660, II, 37.

Slonden. *Verzwelgen, verslinden.* KIL.

Slonen. *Snoeien.* Ibid. op *slouen.*

Slonsje. *Dieven lantarentje.* Daer een kloeck verstandt in een man van laeghe staet zoo veel mee verscheelt, als een kleyn Slonsjen, maer vol lichts, dat men in de handt moet nemen, om zijn scheenen niet te stooten. ROEMER VISSCHER, Zinnep. Ie Sch. XXIII.

Dit woord wordt nog bij VAN DALE opgegeven.

Zoo veel dit slonsje kleyn de groot te boven gaet,
Oock boven rijck en schoon 't verstant te loven staet.
Ibid. onder de plaat.

Slonsmoer. *Slordige vrouw*, *morsebel.* Met d'eene slonsmoer of de andere wat te staen labbekakken aen de deur. T. ASSELYN, Echtsch. van Jan Klaasz en Saartje Jans, 1685, bl. 5.

Sloo-bra, sloo-brade. Een soort van *worst*, waarschijnlijk het Hoogd. Presskopf. KIL.

Sloof, slooue. 1) *Voorhang*, *voorschoot.* Ibid.

2) *Vadzig*, *slecht en slordig gekleed mensch.* KIL. op *sloef*, en bij uitbreiding *slaaf* van kwade neigingen of hartstochten.

Maar nevens dit verstand, zo mooghdy wel verwerven
Een aar verstand, een waan, ghevoelen of gheloof,
Dat ghiericheid is zond, en dat ghy zyt haar sloof.
SPIEGHELS Hertsp. 1615, bl. 68, v. o.

Sloopen. 1) *Splitsen*, *verdeelen.* MEYER. De vyandtschappen van Agrippina, die veel heftiger branden zouden, zoo 't huwelyk van Livia het huis der Caesaren als aan parthyen sloopte. HOOFTS Werken van Tacitus, 120, 26.

2) *Bezwijken*, *te niet gaan.*

Onzalige Godin, wat neemt ghy te verwoesten
Voor bloeyend rijk, 't welk sloopt, vermast van weeld en schat?
HOOFTS Ged. 49, 3.

3) *Barsten*, *uiteenspatten.* Want terwijl het op den uitstekenden bult van een banck hangen bleef, tegens het zant aenstiet, lang in twijffel verlet wiert, en den stroom stuitte, zoo sloopte het, en zette de mannen midden in 't water. VONDEL, door v. L. V, 350.

Sloor, sloore. 1) *Vrouwelijke dienstbode*, *gewone dienstmeid.* Peinzende aan middelen, om de lyftoght te rekken, deeden by huiszoeking beschryven, wat yder in voorraadt had, en stelden den man op een pondt broods des daaghs, 't wyf op een half, 't kindt op een derdendeel ponds, slooren en jongens op moutkoeken. HOOFTS Ned. Hist. 314, 3.

2) *Slet*, *slons.* KIL. U. W. CATS.

Een arme, en slechte Sloor, die eerstmael quam aen 't schrapen,
Bequam een Lombaertsche' Hen, heel sonderlingh geschapen.
VONDEL, door v. L. I, 615.

Slooren. 1) *Sleuren*, *slepen.* KIL.

2) *Ontucht plegen.* U. W.

Sloorigh. *Slordig.* KIL.

Sloosje. *Naam eener bloem.*

Nu vlecht een Cranselijn van wit en roode roosjens
Van Venckel en van Tijm, van bruyn en blancke sloosjes.
BREDERO, Het daghet, bl. 7.

Sloove. 1) *Voorhuid.* KIL.
2) *Deksel.* MEYER.

Slooven. 1) *Dekken, bedekken, bedekt houden.* KIL., MEYER.
2) *Omslaan*, zoo als de mouwen. KIL.
3) *Kwellen.*

Mijn Heere ick en kan in 't minste niet gelooven,
Dat ick yets heb in mijn dat u persoon sou slooven,
Of dus wanhopen doen.
BREDERO, Luc. bl. 39.

Slop, slope. *Sluiphol.* KIL.

Want gheen slop
En is u op,
Dair ghi moocht vlien.
Belg. Mus. I, bl. 293.

Slop. *Slap.*

Heur kousen hinghen slop.
G. C. VAN SANTEN, Lichte Wigger, 1617, bl. 15.

Slop. *Uitgang.*

Slopen. *Bezwijken, te niet gaan.*

Onzalige Godin, wat neemt ghy te verwoesten
Voor bloeyend rijk, 't welk sloopt, vermast van weelde en schat?
HOOFTS Ged. door BILDERD. I, bl. 78.

Sloppen. Hetzelfde als **slobben.**

Sloppen. *Slippen, randen van een paardensiersel.*

Die ghespen waren silveren, die tonghen van goude,
van siden waren al te samen
die sloppen, die daer jeghen quamen.
Fl. ende Bl. vs. 1523.

Slorde. *Slordige.* Zie Taalgids 1866, bl. 26.

Slorde. *Gescheurde lap.* U. W.

Slore. *Slordig vrouwmensch.*

Sijn moder was, na minen waen
Een gyantinne, ene slore.
Alex. V, vs. 85.

Slorel. *Sloerie, vuilpeuk, sloddervos, gemeen wijf.*

Wel waar moey jy jou me? jou konkel, houd je bek,
S l o r e l, karonje, zwyg, of ik breek jou de nek.
P. DE LA CROIX, De ingebeelde Zicke, 1715, bl. 11.

Sloren. *Sleuren, trekken, naar zich halen.* KIL.

Slory. *Haveloos, slordig, gemeen.*

Hoe moogen deese s l o o r y meenigte dus staan kycken.
Kl. van Hontghe bijt my niet, 1649, bl. 23.

Slorp. 1) *Afgrond, kolk.* KIL., MEYER.

Hy leeft getroost, en houd het staande,
Tot hy zijn vyand (die zich waande
Zijns ondergangs te zullen spotten)
Met lust ter neder ziet geworpen
In onheyls grondelooze s l o r p e n.
CAMPH. Ps. CXII, vs. 11.

Slorpe. *Olifantssnuit.* KIL.

Slort. *Todde, vodde, vuile lap.*

Ey siet iens watten s l o r t heb ick hier veur mijn buyck.
BREDERO, Jerol. bl. 16.

Slose. *Voetzool.* KIL.

Slot. 1) *Het sluiten, besluit.* Ende was daarom haar raadt geweest, dat men zaaghe 't geschil, by s l o t van paishandel, te slechten. HOOFT, Ned. Hist. 445, 2.

Wille dat is een weldich s l o t
Van smenschen sinne hier op eerde.
HILDEG. Ged. bl. 189, vs. 42.

Tot dat de breede raet der Kercke te Niceen
Den hoogen rechterstoel der waerheit quam bekleên,
De Godtheit van Godts Zoon en zijn eenwezigh wezen,
Met Godt den Vader eerde; een kercks l o t noit volprezen,
En trou van Konstantijn gehanthaeft oost en west.
VONDEL, door V. L. X, bl. 234.

2) *Schip, zee kasteel.*

— — — hoe soudy u verwond'ren?
Zoo onse S l o t e n ghy zoo verre hoorden dond'ren?
VONDEL, door V. L. I, 141.

3) *Versterkte plaats.*

Prudentia antworde doe:
Hoe mochtic dat bringhen toe?
Die cost waer u alte groet,

Want die s l o t e ligghen bloet.
Melib. vs. 2315.

4) *Slot*, waarmede iets gesloten wordt.

Dus quam eerst des hemels s l o t,
Dat hi ontsloet Marien soen,
Die voer ons allen droech die croen,
Want God is s l o t ende sloetel beide.
HILDEG. Ged. bl. 164, vs. 54 e. v.

5) *Slot* van een boog.

Want als dat schut is toegheleit,
Ende die boghe staet ter scote,
Soe wijst ons pese entaer toe note,
S l o t, tellier ende oec die roede,
Eendrachticheit, als ic bevroede.
Ibid. bl. 229, vs. 25.

Slot hebben. *Met gezonde rede of het verstand overeenkomen.*

Maer Rijkert, ik hoorde noit van mijn leven
Datje zukken quant waert; h e e f t dit ook s l o t,
Mit een out arm man, as ik bin, te drijven de spot?
HOOFTS Ged. 261, 6, v. o.

Slotel. *Sleutel*. Dat cruus Christi is een s l o t e l des paradijs. Stemmen, bl. 20.

Die s l o t l e heefsi genomen
Ende esser mede ter dore comen,
Ende ontsloetse haestelike.
Karel de Gr. Fr. II, vs. 1997.

Die s l o t e l e vander sacristien,
Die ghi voer tbeelde hinct.
Beatrijs, vs. 686.

Ooc beloofde hi hem al dare
Die s l o t e l e van hemelrike.
Rymbyb. vs. 23927.

Die coninginne, diet al wagt,
Sochte die s l o t l e tes sise vant.
Dr. VERWIJS, Bll. I, vs. 211.

Twe paer s l o t l e vantse daer.
Ibid. vs. 231.

Slotel op t'graf legghen. *De sleutels op de kist leggen, afstand doen van zijne nalatenschap ten behoeve zijner schuldeischers.* KIL. Men

denke aan de weduwe van Hertog Albrecht van Beijeren, die een stroohalm op de kist lei; een soortgelijk symbool.

Slotel des iaers. *Epacta*, het getal dagen, die op den 1en Januari sedert de laatste nieuwe maan verloopen zijn. KIL.

Slotelen van de snaren. *De sleutels waarmede men de snaren van een viool spant of opwindt* KIL. Vergel. een sleutel, waarmede een klok wordt opgewonden.

Slotelbloemen. *Hofbloemen.* KIL.

Slot-ver-loren. *Ongebonden*, *tuchteloos mensch*, *slemper.* Ibid.

Slouw. *Waterloop*, *kanaal*, *tocht.*

Daer sat ick alleen en keeck
Op een slouw of op een kreeck.
CATS, door Dr. v. VL. I, 592, c.

Sloven. *Snoeien.* KIL., PL.

Sluce. *Sluis.* Item Jan van Zevenbergen betaelt, ende hi wtgeleyt ende gegeven hadde die gravers, die tsloet ter Lune begraefden ende die sluce op stoten ende dammeden enz. De Oorl. van Hert. Alb. bl. 236.

Sluerip. *Slurp*, *teug*, zooveel als men op eenmaal slurpen kan. Dat sy de Oostersche kop met geen Pomersche sluerip souwen kunnen uytswelghen. BREDERO, Moortje, bl. 46.

Sluyer. 1) *Lederen riem* of *band.* KIL.

2) *Armband.* Ibid.

Sluyerkroon. *Tulband.* MEYER.

Ick plagh wel eer, ick ken 't, eens anders staet te hoonen,
En maghteloos mijns selfs op purpre sluyerkroonen,
En op mijn maghtigh rijck te snorcken sonder maet.
VONDEL, door v. L. II, 250.

De rijxhofmeester broght de beide sluierkroonen.
Id. X, 118.

Zie nog id. VIII, 639.

Sluyer-wl. *Soort van uil*, met veeren om het gezicht. KIL.

Sluyf. *Soort van eend.* Ibid.

Sluick. *Dun*, *tenger.* U. W. De kraamvrouwen moesten zich met een vierendeel tweebaks in 't etmaal onderhouden; de zwangere waaren sluik van gebreklykheit en de vrucht in den lichaame ten naaste by verteert. HOOFT, Ned. Hist. 390, 46

Of meent ghy, slechte maeght, zoo sluick van middel, daer
Te wringen door den muur, waer in geen zon kan schynen.
VONDEL, 1720, Peter en Pauwels, bl. 13.

Sluikbed. *Bed van ontucht.*

Maer Venus wrokkende zocht zulk een' smaet te wreeken,
En strafte Febus, den aenbrenger, los van zin,
Die 't sluikbed had beschaemt, met een gelijke min.
VONDELS Ovidius, B. IV, vs. 251.

Sluikdienst. *Dienst als koppelaarster, koppelarij.*

Nu 't bedt de vrou ontbeert,
En wettige echtgenoot, dient d'onberade voester
Den koning — — — haer' trouwen sluikdienst aen.
Id. B. X, vs. 619.

Sluiken. *Overspel bedrijven.*

Gewis hier komt mijn bedtgenoot niet achter:
En schoon zy 't sluiken quaem te rieken, en bespien,
't Is om een' graeu te doen, dat zal ik niet ontzien.
Id. B. II, vs. 570.

Laat ons de vryheid, die ons toekomt, wel gebruiken;
Wy minnen wie 't ons lust, wy hoeven niet te sluiken.
P. VAN HAPS, Brieven van minnaars, Br. IV, vs. 57.

— — — vermits dat ghy de liefd' misbruyckt,
En met een ander vaeck 't ghenot uws lusten sluyckt.
BREDERO, Het daghet, bl. 27.

Sluiker. *Overspelige.*

Zy schroomde voor Jupijn, een' sluiker, lang voor dezen.
VONDELS Ovidius, B. I, vs. 762.

Sluikery. *Bedekte minnenhandel, overspel.*

— — — waerom zy om begon te kijken
Naer Jupiter, gewoon haer listigh uit te strijken,
En dienze menighmael betrapte op sluikery
Id. B. I, vs. 739.

Jupijn beholp zich al van oude tyen
Met loos bedrog en minnesluikeryen.
POOT, Minnedichten, bl. 166.

Middlerwyl terwyl wint en zee my alle dingen weigeren, zoo breng ick den tyd door met denken aen myne eerste sluickeryen. VONDEL, Ovidius Nasoos Heldinnenbr. bl. 100. Hoe onze sluickery min tydts hadde, hoe wy ons meer wachtten van dien onnut door te brengen. Ibid. bl. 101. Indien uw sluickery bij de overschoone Tyro niet valschelyk vertelt wordt. Ibid. bl. 109.

Sluykhandel. *Heimelijke onderhandeling.* Door den heer van Swieten

werd nu ernstigher voortgedreeven, een' s l u y k h a n d e l, die, noopende 't wenden van Woerde, voor een' wyle was aangevanghen. HOOFT, Ned. Hist. 267, 9.

Sluym. 1) *Schil*, *bast*, *bolster*. Zie ook **slume**.

Gheen goud en vind-me zonder schuym,
Gheen boon, of heeft een pel of s l u y m.
J. DE BRUNE, Spreeckw. bl. 402.

Een schotel boons l u y m e n niet half ghezoden.
HOUWAERT, Handel der Am. 1621, bl. 343.

2) *Bast*, *korst*. KIL.

De letters zijn de schel', de schael', de korst', de s l u y m e n,
Daer in pit, keest en mergh, jeughd, kerne, graen en kruymen.
J. DE BRUNE, Zinne-werck; 1624, bl. 248.

3) *Sluimering*, *inslaping*.

Maar als een Held, die, sterk van wijn bevangen,
Zijns zelfs vergeet, en 't hooft ten s l u y m laat hangen.
KAMPH. Ps. LXXVIII, vs. 41.

Sluymen. 1) *Luimen*, *lonken*. MEYER.

2) *Sluipen*. Ibid.

3) *Pellen*, *schillen*. KIL., MEYER.

4) *Brassen*, *smullen*.

Brast daer, bruyst daer, s l u y m t daer bi beurten na u quade zeden.
COORNHERT, Odyss. 1606, bl. 8, v°.

5) *Sluimeren*. MEYER, KIL.

Si brassen si s l u y m e n
Op saechte pluymen.
ANNA BYNS, 1548, Ref. 11.

By veel, ist weelde-lust, vrouweren, s l u y m e n, duymen.
SPIEGHELS Hart-Sp. 1615, bl. 34.

Deur my geweckt ter rechter tijt,
Gaet elck een aen sijn werck met vlijt,
'tWelck hy met slaepen ende s l u y m e n
Onachtsaem anders sou versuymen.
BEAUMONT Ged. door TIDEMAN, bl. 179.

Zie ook Tael- en Dichtk. Bydrage, I. 96.

Sluymer. 1) *Smuller*, *lekkerbek*.

Trouwen men sietet veel tijts 't gheen dat een gierich mensch bespaert,
Dat daer een s l u y m e r en slemper dickwils wel of vaert.
BREDERO, Kl. v. d. Koe, bl. 10.

2) *Smulpartij*, *slemperij.*

Wy willender byget een lustige s l u y m e r af houwen;
Waerdinnetje! schaf op, 't is evellins vleys of vis.
Ibid. bl. 14.

3) *Arglistig.* KIL.

4) *Slaper*, *zorgeloos mensch.* Ibid.

Sluymervallen. *Inslapen*, *insluimeren.*

Schoon of Bourgonje juycht, en huppelt om ons' wallen
Om datwe voor een poos een weynigh s l u y m e r v a l l e n.
VONDEL, door V. L. II, 306.

Sluymervallich. *Geneigd tot sluimeren*, *vakerig*, *slaperig.* MEYER.

De minne' Endymions deed quijnen en verdroogen
Het s l u i m e r v a l l i c h hart van de vergulde Maen.
HOOFTS Ged. door LEENDERTZ, 104.

Sluype. *Schuilhoek.* KIL.

Sluypen. *Heimelijk gaan*, *sluipen.* Ibid.

Sluipen. *Bedriegen*, *misleiden.* De booden, van Antonius gezonden, boorden deur, by middel van verscheide konsten van s l u i p e n. HOOFTS Tacitus, 415, 29.

Aan den voet der bladzijde wordt «sluipen» door «fallendi» opgehelderd.

Sluypsel. *Schuilhoek.* KIL.

Sluystocht. *Sloot* of *vaart*, die het water naar de uitwateringssluis voert. — — — seggen, dat zy belast zijn tonderhouden up elck mergen — — — inwegen, sluysen ende s l u y s t o c h t e n. Inform. bl. 143. — — — dat wy voer ons ende voer onsen nacomelinghen ghegeven hebben — — — om sonderlinge gunste — — — die ambocht heerscap — — — van Oldebarcoep mit sinen toebehoren, — — — rotgheset die sluzen ende s l u y s t o c h t e n. D^r. VERWIJS, De Oorl. van Hert. Albr. bl. 508.

Sluytelyk. *Ten slotte*, *eindelijk.* S l u y t e l y c k men wert wijs dat de Dochter noch een levend' en seer welvarende Broeder hadde. BREDERO, Moortje, Inh. v. h. Spel, bl. 2. Zie ook Jerol. bl. 24.

Sluyten. 1) *Zijn zoo als het behoort*, *te pas komen*, *betamen.*

Ick wacht, ick kom, ick gae; ghy stelt my altijt uyt,
Van dagh tot dagh, en dat my spijt, en minder s l u y t,
Ghy maeckt dat maeckelaers en klappers van my praten.
BEAUMONTS Ged. door TIDEMAN, bl. 120.

Wonder weet ghy te versieren, of het s l u y t, of niet en s l u y t,
Stout, met ongebloosde kaecken, geeft ghy 't al voor waerheyt uyt.
Ibid. bl. 109, vs. 3.

Maer wat 'er over zee in eenigh lant geschiedt,
In Hollant luyt 'et vreemt, in Zeelant s l u y t 'et niet.
CATS, door Dr. V. VL. I, 487, b.

2) *Besluiten.* — — al waer sy s l o t e n dat sy het oorlooch teghen de Persen souden voeren met Alexander. Plutarchus, f⁰. 295, a.

Wy s l u y t e n huyden aars vaak dan wy ghistren deden.
SPIEGHELS Hartsp. 1615, bl. 7.

Te s l u y t e n, dat van niet gheen jet oit is ghemaakt.
Ibid. bl. 28.

3) *Zijn grond hebben.*

Dit dier, nu in zijn kracht, blaest ieder een, hoe langer
Hoe meer, zijne ooren vol, of 't s l u i t, of niet en sluit.
VONDEL, door V. L. VIII, bl. 368.

4) *Bestemmen*, *bevestigen*, *beämen*, *besluiten.*

Ten leste, door 't geroep des eilanders geperst,
Hem, volgends hun bespreck, de stem ter keele uitberst,
Die doemtme ten altaer, dat alle stemmen s l u i t e n,
En 't geen een ieder vreest, dat zoeckenze te stuiten.
Ibid. VIII, bl. 309.

Is 't u om d'eer te doen, zoo s l u i t hetgeen wy s l u i t e n.
Ibid. III, bl. 747, vs. 323.

Sluyter. Benaming van den persoon, die de domeingoederen, welke tot de aanhoorigheden van eenen burcht gerekend werden, als *rentmeester* beheerde. Zoo hadden de hertogen hunnen sluiter (*claviger*) op den burcht te Gelre. Weert oec sake, dat hare s l u y t e r, of dyen sij hare renthen beuele aldaer, mijnre te doen hedden enz. NIJH. Ged. II, bl. 272. — — — dat hij — — in sijnre verpleginge hebben sall vijfftich personen, dair onder — — — eenen s l u y t e r. Id. V, bl. 79.

Slume. *Schil*, *bolster van vruchten.*

Der noten gelijct dese hystorie.
Die bitter hevet buten de s l u m e,
Die scale so ard, dat mense cume
Metten tanden can gewinnen.
Rymbyb. Prol. vs. 39.

Zie Dr. DE VRIES, Mnl. Taalz. bl. 146.

Slumeringe. *Sluimering*, *slaapje.* — — so sach hi in een s l u m e r i n g e op wert een cruce inden hemel. Passion. Somer Stuck 1489, f⁰. xxij, a.

Sluns. 1) *Zwak*, *slap* van karakter. KIL.

2) *Werkeloos*, *traag mensch.* Ibid.

Slupelinge. *Op onmerkbare wijze.*

So dat men ons geene scade
Slupelinghe en doe met onrade.
Grimb. Oorl. D. I, vs. 2279.

Slupen. *Voorbijsluipen, verstrijken.*

Hoir blyscap heeft een corte tijt,
Die jaren sijn al thants gheslopen.
HILDEG. Ged. bl. 83, vs. 41.

Ja sulke slopen uter poort,
Ende al omme troomsche here voort.
Rymb. vs. 32469.

Slurf. 1) *Sloof, dauwel, onnoozel lam.*

Want ghy sout ten minsten vresen.
De ouminne van u vrou,
Of is het een rechte slurve.
WESTERBAEN, Ged. 1657. Verantwoordinge op 't Nootsaeckelijck Mal, Coupl. 39.

Anne is sulcken slechten slurf.
S. COSTER, Kl. v. Teeuwis de Boer, 1627, bl. 8.

Geeftse an menkaer, dese twie verdoolde slurven.
W. D. HOOFT, Kl. v. Stijve Piet, 1682, bl. 30.

Zy slacht Neel-Jans, die gaet voor geen slechte-slurf heen.
J. Z. BARON, Kl. v. Kees Louwen, 1667, bl. 1.

Siet mijn vry an veur so soeten slechten slurf.
BREDERO, Kl. v. Symen, bl. 10.

2) *Drank, drinken.*

Als ik dan met twé drie bakken
Engelsche Oesters aan kwam sakken,
Dan was 't: Slurf!
Y. VINCENT, Loon naar Werk, 1710, bl. 8.

K. Waarom had je 't aangenomen?
L. Om eens aan de slurf te komen
'k Had van daag geen wyn geproeft.
Ibid. bl. 5.

Dubbel ordinaris van knap en van slurf.
De Amsterdamsche Dragonnade, 1714, bl. 53.

Slurven. *Drinken.*

Laat ons slurven, laat ons schranssen
Dat de luizen op de kop
Barsten door het druivesop.
Y. VINCENT, Loon naar Werk, 1710, bl. 34.

Slus, sluts. *Slap.* KIL.

Veel Goden noch op sulcke gronden sluts
Zijn al gebouwt.

K. VAN MANDER, Olijf-Bergh, 1609, bl. 5.

Sluten. 1) *Opsluiten.*

Maer sint dat men die vrouwe sloet
Ende benam hare vriheit.

Karel de Gr. Fr. II, vs. 2066.

Si mocht gaen onghebonden,
Mar vast ghesloten tallen stonden.

Mloep, B. II, vs. 3376.

2) *Passen.*

Nu hoortmen rucht wel int ghemien,
Dattet soe niet en sluyt.

HILDEG. Ged. bl. 66, vs. 95.

3) *Een overeenkomst maken, een contract sluiten.* Item brieven gezent — — — inhoudende dat hi mitten Ingelscen, die mynen here te dienst comen souden, niet alinge en sloet, voir die tijt dat enz. Dr. VERWJS, De Oorl. van Hert. Albr. bl. 147.

Sluten. (Sinen raet). *Aan het raadplegen een einde maken, een besluit nemen.*

Hecuba ghinck sonder saerne
Ende sloot mit Parijs horen raet.

Mloep, B. I, vs. 3065.

Sluien op. *Neerkomen op.*

Wort een mensch ter werlt verheven,
Ende wil hi onredelyken leven
In groten wille ende in voerspoede,
Tsluut int leste al op armoede.

HILDEG. Ged. bl. 247, vs. 34.

Sluum. Hetzelfde als *slume: bast, dop, peul*, nog in Vlaanderen in gebruik. Hier zal bedoeld zijn het *vlies* of *vluus*, waarin het schaap voor zijne geboorte gewikkeld is; het moet iets zijn, dat nog verbazender is dan de drek, ja zelfs het vlies, enz. MAERLANT, van het schaap sprekende zegt:

Hen es an hem niet een twint
Dat onnutte es ofte quaet,
Selfs die drec die van hem gaet,
Ja, dat sluum daert in leghet.

Nat. Bl. bl. 191, vs. 3136.

Smaecklustigh. *Lust, trek naar den smaak van iets.*

Oom Reyntjen werd verlieft een's wijngaerts purpre Druyven,
Indien 't ghelucken won, smaecklustigh op te kluyven.
VONDEL, door V. L. I, 499.

Smaels. *Op eenmaal, telkens.* Op 's Olieslagers huys waren dry mudden ghemeten, maer met een meuken smaels. Belg. Mus. VIII, bl. 415.

Men can maer een dinck smaels doen.
MEIJER, Oudned. Spr. bl. 76.

Smaels (Met eenen). *Dadelijk.*

Ghy moetter om sterven met eenen smaels.
SMEKEN, Tspel, vs. 658.

Smaeltiende. *Kleine tienden.* — — — want een ghescil ende discoert heeft ghewest tusschen heeren Willem van Nyspen ende die ghemeyn gebuere van Nispen, van alderhande vervalle, rechten, — — — van alderhande smaeltiende, enz. Belg. Mus. II, bl. 163.

Smaer, smare. 1) *Smeer, vet.*

Maer om dat soo hoogh te achten, dat ick om de vette smaer
U sou volgen, eeren, vleyen, of ick uwe dienaer waer.
BEAUMONT Ged. door TIDEMAN, bl. 107, vs. 5.

Van desen diere eest dat men leest
In Plinius boeken, dat sijn smare,
Ghesoden, seere nuttelijc ware
Hem, die hem ontsaghe der scaden,
Dat hi twater soude laden,
Bestreke hire mee sine lede.
Nat. Bl. bl. 134, vs. 1950.

Ende wat soet in spisen verteert,
Wert al vetheit ende smare.
Ibid. bl. 433, vs. 47.

2) *Onderbuik.* KIL.

Ende stac Eglonne dor sijn smare.
Rymbyb. vs. 7266.

Zie ook VONDEL, door V. L. I, bl. 431, vs. 11.

Smairkerse. *Smeerkaarsen, vetkaarsen.* Item Pilgrim betailt, die hi wtgeleyt hadde om alrande turken ende smairkersen, enz. Dr. VERWIJS, De Oorl. van Hert. Albr. bl. 446.

Smaerotsen. *Schuimloopen.* KIL.

Smade, smadde. *Berisping.* Ibid.

Smaden, smadden. *Berispen, versmaden, verachten.* Ibid.

Smadigh, smaddigh. *Verachtelijk, berispenswaard.* Ibid.

Dit is, een rechte spijs voor mijn, en voor mijn krijntje,
Sy bijtt, sy krabd', sy nijpt ghelijck ons Buermans Stijntje,
En vattmen by den haer so s m a d d i g h datse beeft.
Zeeusche Nachtegael, 1628, bl. 87.

Smadigh. *Smadelijk.* Eenen oproerstichter in graadt van onverplichten vyandt te stellen — — — waar te s m a a d i g h een' verkleening der Koninklyke waarde. HOOFT, Ned. Hist. 205, 20.

Die baerden hovaerdy, verwaent, en trots, en s m a d i g h.
VONDEL, door V. L. V, 629.

Smadigen. *Smaden, versmaden, verachten.* Hier toe arbeijden wij oock, ende worden gesmadight. St. Bijbel, I Timoth. IV, vs. 10.

Deugd, by 't onaerdigh
En beestigh volck v e r s m a d i g h t en verschoven.
KAMPH. Stichtel. Rymen, 10.

Want hy heeft niet verlaten de eenzaemheydt des armen;
En hem oock niet v e r s m a d i g h t.
Ibid. 412.

Smadigheit. *Smaadheid.* — — — eeven oft 'er eenighe smaadt heften konde op den geenen, die de meeste s m a a d i g h e i t om der eere wille versmaaden dar. HOOFT, Ned. Hist. 389, 17.

Smacht. *Hooge mate van honger, vreeselijke honger.*

Die hongher lyden ofte s m a c h t
Om der gherechticheden staet.
HILDEG. Ged. bl. 125, vs. 190.

Die voer die rechtichede kiven,
Entaer voer s m a c h t off hongher doghen.
Ibid. bl. 126, vs. 207.

Smachten. 1) *Hongeren.* KIL.

2) *Verwerpen, verachten.* Dr. DE JAGER, Taalk. Magaz. I, bl. 53.

Smaken. 1) *Bemerken, beproeven, onderzoeken, ontdekken.*

Die papen zoelent s m a k e n.
Wapen Martijn, 12e coupl.

2) *Ondervinden, ondergaan.* Mijn zoon, die de rampen, den Trojanen beschoren, s m a e c k t e. VONDEL, door V. L. V, 244.

Ic lossede, die mi therte verzwairt
Soude ic hare laten s m a k e n tzwairt?
Dr. DE JAGER, Versch. bl. 273, noot.

Eer Cristus zelve die doot

S m a e c t e om onse zalichede.
Lsp. B. II, C. 16, vs. 37.

Maer om sijn onsuverheit groot
Moeten wi alle s m a k e n die doot.
BLOMM. Oudvl. Ged. III, bl. 36, vs. 3082.

Die ons sciep ende maecte,
Ende die doet om ons s m a e c t e.
Dietsche Doctr. III, vs. 1550.

Den groten rouwe die hi s m a e c t,
En tie syn herte alle dranc,
Maer v te secgen al te lanc.
VELTH. Sp. H. B. IV, C. XL.

Dien sal Ick dadelick Mijn' swaere hand doen s m a k e n.
HUYGENS, Korenbl. 1672, bl. 19.

Zie nog HUYDEC. op MELIS STOKE, II, bl. 333; HALBERTSMA, Aant. Gloss. bl. 592.

3) *Genieten*, *proeven*.

Ende dat arme ende rike met
S m a k e n souden ghelike wet.
Jans Teesteye, vs. 1229.

Die edele have, dat diere pont,
Het s m a e c t allene der vriende mont.
Wapene Martijn, 28e Coupl.

In 't onbesnedendom, ten spot
Van al wat reên gebruickt,
Bootzeert elcks brein zijn' eigen Godt,
En afgodt, die niet ruickt,
Noch hoort, noch ziet, noch iet kan s m a e c k e n,
Noch voelt, noch weet van 's weerelts zaecken.
VONDEL, door V. L. VII, 883.

Op dat geen ballingen de vrucht des levens s m a e c k e n.
Id. X, 421.

Zie nog Id. X, 369 en 408.

Smack. *Sumak, run.* KIL.

Smacke. 1) *Stoot, hevige aanraking.* Ibid.

2) *Soort langwerpig vaartuig.* Ibid.

Smacheuyc *Een nauw om 't lichaam sluitende huik, een huik in den vorm van een hemd.* KIL. Item Herman den heraut te Dockem gegeven om een s m a c h e u y c mede te copen, enz. Dr. VERWIJS, De Oorl. van Hertog Albr. bl. 247, v. o.

Smackebacken. *Mokkelen, herhaaldelijk kussen.* Verg. KIL. op *smackmuylen.* Voor de vorming vergelijke men *schorriemorrie*, *kersversch*, *hak en mak*, e. a. rijmende uitdrukkingen.

En dan volghen sy huu jent Lief ten offere,
Om de stoole daer te s m a c k e b a c k e n e,
Die sy ghekust heeft.
HOUWAERT, Handel der Am. 162, lbl. 305.

Smakken. 1) *Slaan, werpen.*

Dirckgien (hoord ick strack een' ander)
Sel 't dan nummer wese, kind?
S m a c k j e staegh een oogh op Sander,
En mijn' woordgies in de wind?
HUYGENS, Korenbl. 1672, I, bl. 105.

2) *Vallen.*

Ghéeft bestevaer toch eens de hant,
Dat hy niet en struyckel, de weg is — — — oneffen,
En ghelooft, dat oude luyd' er s m a c k e n dapper treffen.
Tiisken van der Schilden, A, 2, r°.

Smakken. Primitief van smachten, *verwerpen, verachten.* Zie D^r^. DE JAGER, Taalk. Magaz. I, bl. 53.

Smacken (In de grabbel). *Er uit flappen.*

Wat hoort men menighmael onnutte kackelacken
By speelders ommegaen en i n d e g r a b b e l s m a c k e n.
CATS, door D^r^. v. VL. I, 505, b.

Smack-muylen. 1) *Smakken* bij het eten. KIL.
2) *Kussen geven, kussen.* Ibid.

Smal, smael, smale. 1) *Gering, klein.* Eng. «small». Ibid.

Nv en v'staet groet no s m a l,
Dat die dode leuen sal.
D^r^. DE JAGER, Taalk. Magaz. IV, bl. 48.

Ontgaet mi tgrote, ic neme t s m a l e,
Emmer vullic mine male.
Esopet, Fab. LXIV, vs. 9.

Dat sijn hautwere groet ende s m a l
Also moet leven in dit dal.
Nieuwe Werken M. v. N. L. 1844, D. VI, bl. 149.

Ende sette daer ter stede
Een Goedshuus van steine al,
Dat van koste niet was s m a l.
MELIS STOKE, I, 61.

Des derden daghes, nader noene,
So ghinc die edele kuussche s m a e l
Alleyne spaitseren in een dael.
Mloep, B. I, vs. 1525.

2) *Lief, tenger, bevallig.*

Doe bleef mi die cusce s m a l e
Basilie, die dochter mijn.
Karel de Gr. Fr. I, vs. 1670.

Moest ick met mijn schoon liefste s m a l
Spanseeren in het roosendal.
HOEUFFT, Proeve van Bredaasch Taal-eigen, bl. 553.

Smal (Niet). *In geen geringe mate.*

Die heilegen seggen ons, sonder saghe,
Dat hi daer binnen leerde al
Die wijsheit, die hi hadde n i e t s m a l.
Der Ystorien Bloeme, vs. 400.

Smalbient. *Spillebeen.*

Hoe staat dit s m a l-b i e n d t goet en siet.
BREDERO, Griane, bl. 30.

Dit s m a l-g e b i e n t dat raast alle avont op den Dam.
VANDER VEENS Zinneb. 1642, bl. 508.

Smal-rood. *Bleekrood.*

Hi en kent nau wit voor r o o t s m a l.
Reinaert, door WILLEMS, B. II, vs. 5146.

Smale. Vleiwoord: *Kleine, lieve.* Fr. «mignonne».

„Wie es die jonghe nonne ende die s m a l e,
Die hier sanc soo wale?
Belg. Mus. I, bl. 332, vs. 208.

Dammirus ontfincne wale
Ende Gloriande die s m a l e.
Ibid. II, bl. 338, vs. 122.

Van hem latic nu die tale,
Ende segghe u vander scoender s m a l e.
Beatrijs, vs. 192.

o Reyne maghet, cuussche s m a l e,
Boven allen maeghden principale.
BLOMM. Oudvl. Ged. II, bl. 58, vs. 126.

Ysabele, die scone s m a l e,
Ende Walewein, die riddre vri,

Waren gherne elc andren bi.
Walew. vs. 7936.

Die hi sende dan der s m a l e,
Waer omme te ghelieuen hare.
KAUSLER, Die Rose, vs. 7774.

Smalen. *Beteugelen*, *matigen*.

Ghi moget u tale wel s m a l e n.
Limborch, B. II, vs. 976.

Smalen, smaelen. 1) *Verminderen*, *verkleinen*. KIL.

Als dan tghelt beghint te s m a l e n,
Soe sietmer sommighe nederdalen
Vanden hoghen in dat laghe.
HILDEG. Ged. bl. 123, vs. 141.

In weeter wat toe segghen el:
Die scalc hout boesheit over spel,
Hi pijnt, hoe hi doghet s m a l e.
Wapene Martijn, 10e Coupl.

»Knape, ghi mesdoet,
Dat ghi deser joncfrou goet
Met waudelinghen s m a e l t haer ere.
Dr. VERWIJS, Bll. III, bl. 25, vs. 105.

2) *Laag neerzien op*, *beschamen*, *beschaamd maken*.

Ey ziet wat schoonder Zon verlaet de zuyder palen,
Opheffende haer perruyck die op de Vorsten s m a e l t.
VONDEL, door v. L. I, 387.

3) *Dunner worden*.

Ende III vingheren alle daghe
Sanc haer lichaem sonder saghe,
Onthier ende twater was ghedaelt,
Ende haer lechame g h e s m a e l t.
Nat. Bl. VI, vs. 504.

Smalheer. *Vassal*. KIL., U. W., MEYER. PL. op «Vassael». Zie HUGO DE GROOT, Inl. tot de H. R., 1631, bl. 27 e. v.

Smalherberge. *Kroeg*, *kuf*.

Ga ick in een s m a l h e r b e r g e om een Tryn.
BREDERO, Griane, bl. 60.

Smalig, smalijk. *Versmadend*, *smadelijk*.

— — — dees s m a e l i g e Vrouw, die mijn twee jaren lang,
Helaas, doen singen heeft den droeven jammer-sang.
BREDERO, Luc. bl. 55.

Maar dese s m a l ij c k e mener deed niet dan byten, smyten, krabben.
Id. Kl. v. d. Koe, bl. 5.

Hoe heb ik het mit je, War'nar? datje me veur een dief anziet.
Binje al wel by jou zinnen? o dit is te s m a l ij k.
Dr. DE VRIES, Warenar, bl. 57.

Smaljonker. *Een schraalhans, een jonker zonder geld.*

Ic sou hier iens gaan tot en s m a l-j o n c k e r, 't is ien ien-loopende knecht,
Ick heb hem een huys verhuurt en hy deynckt om gieu betalen.
BREDERO, Jerol. bl. 46.

Smallen. 1) *Beperken*, *beteugelen*, *doen ophouden.*

Ooc dronc hy de wijn, nochtans wert hy grootmoedelijc gram,
En dacht der vrijers vreuchde met ter doot te s m a l l e n.
Odyss. II, bl. 17.

2) *Verminderen*, *verkleinen.*

Tantsweer eenpaer sal ick u doen s m a l l e n.
Dietsche Warande, D. X, 2e afl. bl. 106.

3) *Versmallen.* U. W. Hy hadde de dikte van den muur des Tempels t'elken een elle g e s m a l t. St. Bijb. I Con. 6, vs. 19. Kantt.

Smalt. 1) *Email*, *émailleersel.* Van «**smallen**, **smaelen**», *blinken.* MEYER.

Zoo 't kleinoodt van doorschynigh s m a l t,
Daar 't geurigh mondelyn meê bralt.
HOOFTS Ged. 180, 23.

Die, met glimpen, van uw s m a l t,
Boven 't goudt der starren bralt.
Ibid. 20, 66.

2) *Smout.* KIL.

Smalts, **Smaltsch.** 1) *Vloeibaar.* Ibid.

2) *Zeer vet.* Ibid.

Smare. *Smeer*, *vet.*

Van desen diere eest dat men leest
In Plinius boeken, dat sijn s m a r e,
Ghesoden, seere nuttelijc ware.
Nat. Bl. B. II, vs. 1950.

Bi proyen eest dat hem gheneert,
Ende wat soet in spisen verteert,
Wert al vetheit ende s m a r e.
Ibid. B. IV, vs. 47.

Maer alse hem die hongher doet wee,
So verteert sijns selves s m a r e.
Ibid. vs. 61.

Smaren. *Smeren, honig om den mond smeren, vleien.*

Sint dat die vrouwen garen,
Dat wy smeken ende s m a r e n
Ende licken omtrent den baert,
Dat vaert gaerne hinderwaert,
Op dat wy in die burse sijn dul.
Vander Feesten, VIII, vs. 2.

Smarkarssen. *Smeerkaarsen.* It. XII d. van S m a r k a r s s e n. Nieuwe Werken M. v. N. L. 1838, D. V, 1e St. bl. 251.

Smartdaigs. *Marktdag.* Soe wat voircopere enege hooftbome cochte binnen der vryheit van Bruessele voir der noenen s m a r t d a i g s oft tsheylichs daegs, enz. Bulg. Mus. VII, bl. 299; d. i. «des mart (of marct)daigs».

Smarten. *Pijn doen.*

Hem s m a r t e sijn vel ende het dede hem seer.
Vander Feesten, VIII, vs. 298.

Door 't s m a r t e n uwer roede, op Isrels rugh gesleeten.
VONDEL, door v. L. III, 658.

Smartig. *Smartelijk.*

Hy schreit hier aen de zy van zijnen vader s m a r t i g h,
Den stroomgodt Peneus, en hy noemt u onbermhartigh.
VONDEL, door v. L. VIII, bl. 265.

Smed. 1) *Timmerman.* Ende es dit nit Josephs des s m e d s sone? ende es syn moeder nit Maria? MEIJER, Leven van Jez. Cap. 97.

2) *Smid.* KIL., MEYER.

Gaet beide, souct ons enen s m e t,
Ic willene ghebonden hebben bet.
Limborch B. II, vs. 1791.

Een meester s m e d antwerde sciere,
Die meester Tubal was geheten:
"Ghi heren, seiti, wildiit weten,
Levert mi stael ende yser mede,
Ic sal eer wtgaet die vrede,
Hebben gemaect selc engien,
Dat ghi selt met oegen sien,
Daer men dolifante met al
Oft ossen waren met doeden sal."
Ibid. B. IX, vs. 886.

3) *Werkman in hout of ijzer.*

Hem wondert, ende addent onmare,
Wanen sulke sake ware

Een s m e e t s sone nv ghesciet;
Want Joseph, die sijn vader hiet,
Was een s m e t van houtinen werke,
Ende luut alleene onder die clerke
Temmerman ende s m e t also wale;
Dies seghet ment s m e d e in Dietscher tale.
MAERL. Sp. H. 8°. ed. I P. VII B. C. XI, vs. 51 e. v.

Hulp Mamets wonden!
Ghy slaet hier slaghen alsoe milt,
Soe een s m e t doet op sijn aenbilt.
Dr. VERWIJS, Tspel vanden Heil. Sacr. bl. 40.

Smede (Van goeder). *Welgesmeed.*

Voert so coft hi een schoon zwaert,
Dat veel gheldes wel was waert,
Ende harnasch v a n g o e d e r s m e d e.
Mloep, B. II, vs. 2903.

Smedegetouwe. *Smids gereedschap.* Item Dirc van Maersen gegeven, ende hi mede betalen soude alrehande yserwerc, s m e d e g e t o u w e, celen ende des gelijc, enz. Dr. VERWIJS, De Oorl. van Hert. Albr. bl. 236.

Smedelicheiden. *Smaadheden, verachtelijkheden.* Mer allencken coemt men van ledighen woerden tot achter spraec hent ter tijt toe dat men ten lesten wtbreect tot openbaren s m e d e l i c h e i d e n. Spiegh. der Volcomenheit, f°. 235, v°.

Smeden, smeeden. *Vervaardigen, zich verschaffen.*

"Mi es leet dat hi ye g h e s m e e t wart",
Sprac die bezijnchde capelaen.
Dr. VERWIJS, Bll. II, bl. 9, vs. 282.

Het oorloghsvolk, dat onbetaalt op den huisman lagh, s m e e d d e daaruit, niet alleen 't geen het tot noodtdruft, maar ook tot handtgebaar der dartelheit van doen had. HOOFT, Ned. Hist. 400, 14, v. o.

Smedigh. *Zacht, handelbaar, iets weeks, iets dat verzacht.*

't En sij dees barsse stof gemengt werd met yet s m e d i g h s.
VONDEL. door v. L. III, 67.

Smeech. *Smalend, hoog.*

Wantze waen-wijs, met een voor-oordeel, eer ick spreeck,
Al knickbollend', en met 't aensicht s m e e c h te trecken,
Grammoedich gin'kend' seyt, al weer ghequelt met ghecken.
S. COSTER, Rijcke-Man, 1615 bl. 1 of B. 2.

Smeeken. Zie **Smeken.**

Smeelen. *Verminderen*, even als **Smalen.** Dairna mach men na noitturfft die koesten s m e e l e n. NIJH. Ged. VI, bl. 721, v. o.

Smeelijk. *Smalend*, *smadelijk.*

Mayken is leelijck, maer singht met soeten toon,
En daer by seer vriendelijck en goedertieren,
En Trijntjen is s m e e l ij c k, maer sy is schoon,
Daerom verdraeght men haer spitse manieren.
ROEMER VISSCHER, Brabb. bl. 46.

Smeente. *Penelops*, *soort van kleine eend.* KIL.

Smeer. *Buik.*

Gaet henen ioncker Wolf, u s m e e r en pelsen huyt
Betuyghen wie ghy zijt.
VONDEL, door V. L. I, 431.

Smeeren. 1) *Reinigen.* KAUSLER, Reimchr. van Vlaanderen vs. 4056 bl. 511.

2) *Smullen.*

Kwieryntje! zel ik meê s m e e r e n?
De Gelyke Twélingen, 1715, bl. 7.

Zulcken knuyst ronde schyven, men zouder een jaar met kunne s m e e r e n. Kl. van Hontghe bijt my niet, 1649, bl. 31.

De voerman zo het lykt, houdt ook veel van te s m e e r e n.
J. VAN RENDORP, De Geschaakte Bruid, 1690, bl. 12.

Soo lang ick wat by te setten hebb' ghehat,
Hebje alle daeg wel by mijn comen schuimen en s m e e r e n.
G. C. VAN SANTEN, Lichte Wigger, 1617, bl. 41.

Smeerig. *Lieflijk*, *vleiend*, *fleemend.*

Hoe ist hier Griet Smeers? jy hoeft soo s m e e r i g h niet te lacchen.
BREDERO, Roddr. bl. 10.

Zie ook Dr. DE VRIES, Warenar, bl. 110.

Smeermaand. *November.* KIL., MEYER.

Smeet. *Slag*, *klap.*

Ghi selter nochtan s m e t e n omme ontfaen,
Vul out quaet grijsaert!
Dr. VERWIJS, Bll. III, 195, vs. 179.

Oec quamen mede aude vaert
Der Hollanders vele met haren staven,
De hem grote s m e t e n gaven.
HUYDEC. op MELIS STOKE, B. IX, vs. 814.

Zie ook VONDEL, door V. L. II, 740.

Smekelik. *Vleiend.*

So lange ghinc hine castien,
Ende seide smekelike worde,
Dattene partonopeus gehorde.

BILDERDIJK, T. en D. Versch. D. III, bl. 185.

Smeken, smeecken. 1) *Vleien, streelen.*

— — — 't schynt als ofze hem smeeckt
Met eenen zoeten lach.

VONDEL, door v. L. II, 103.

De wolf veel eer den das sal smeecken met sijn' muyl.

Ibid. bl. 726.

Wanneer gy 't graeu alom van nieuwe Rycken preekt,
En met verlossingen van 't jok der vreemden smeekt

J. DE DECKER, Rym-Oeff. 1726, D. I, bl. 21.

En zenden zyn gevlei, met al 't aanminnig smeken
Voor heen aan my gepleegt, hem weder tot een teken.

Gedichten van BROEKHUIZEN, bl. 17.

Meester Ypocras hiet sinen dicipulen, dat si hen souden wachten iegen die gene die hebben naturlike bleecheit, — — — ende oec sonderlinge vore die vleyen ende smeken. Belg. Mus. III, bl. 231.

Reinaert ghinc met scoonre tale
So smeken ende losengieren
In so menegher maniere,
Dat hi bi barate brochte
Cuwaert in sine haghedochte.

Rein. door Dr. JONCKBL. vs. 3071.

Lijdt liever met de deughdt, dan dat ghy smeekt de boosheidt.

HOOFTS Ged. door BILD. I, bl. 174.

2) *Troetelen, koesteren.*

'T een zy met liefde omhelsde en lieflijck heeft ghesmeeckt,
Het ander zy verwerp en liet het in groot lijen.

VONDEL, door v. L. I, 409.

Lucius Quintius als doen om hem wederom van zijn zijde te troetelen, ende te smeecken, seyde tot hem. Plutarchus, fo. 149, a.

3) *Lenigen.* Taalgids, VII, bl. 144.

4) *Zachtmoedig, genadig zijn.*

Want al wilden die Wandele smeken
Ende iet goets doen den leken,

Den Papen waren si emmer gehat.
MAERL. Sp. H. III P IV B. C. VII, vs. 77.

Zie ook HALBERTSMA, Aant. bl. 13.

Smeken (Mitten sterte). *Kwispelstaarten.*

Thooft die diere neghen
Te Cristum waert, ende zweghen,
Ende smeecten mitten steerte.
Lsp. B. II, C. 18, vs. 21, var.

Smekend, smeeckend. *Zachtmakend, weekmakend*, volgens BILDERDIJK, *verlokkend* volgens LEENDERTZ.

Neen, neen, voor geen geweldt uw sterkheidt swight; men moet
Haer maecken dwee, door treck, van eenigh smeeckend soet.
HOOFTS Ged. door LEENDERTZ, 196.

Smeker, smeeker. *Vleier.*

Den smekers suldi zien
In den mond, ende merken wale,
Waeromme si segghen hare tale,
Oft om gewin is, haer flateren.
MELIS STOKE, D. III, bl. 420.

Ende die den smeekere mint,
Ende die mesdadeghen niet en doet ghenade.
Belg. Mus. VI, bl. 206.

Dat meeste deel was mettien Here
Alse die smeekers noch pleghen.
MAERL. Sp. H. I, bl. 307, vs. 11.

Smeekers en diene wilden prisen,
Die scuwede in alle wisen.
Id. II, bl. 96.

Dauid in den Souter mede
Bidt Gode te menegher stede
Dat hine hoede van quaetsprekers
Ende van gheueinsden smekers.
Dietsche Doctrinale II, vs. 738.

Smekertje, smeeckertje. *Vleiertje.*

Het smeekertje, de Min, heeft hier op dus gezeidt:
HOOFTS Ged. bl. 124, 23.

Smekingh. *Vleierij.* Den heylighen ere te doen ende niet na te volghen, dat en is anders niet dan loghelike smekinghe. Stemmen, bl. 37.

Bliscap sit vor der vrouwen voete
Die alleweghe singhet soete,

Ende S m e k i n g h e ende Wale Onnen
Singhen scone na haer connen
Vor die vrouwe Victoria.

Dr. VERWIJS, Bll. I, bl. 156, vs. 97.

Ende S m e k i n g h e waser ooc mede,
Die nu hevet hare stede
Met hoghen lieden, in die sale.

Ibid. bl. 159, vs. 83.

Smelike. *Smadend, hoonend.* Wat Alexander antworde dien boden, die dese smelike worde brachten. Alex. I, 56, Opschrift.

— — — — — — hi trecket voert,
Daer hi s m e l i c wert ontfaen.

HILDEG. Ged. bl. 237, vs. 115, var.

Smeliten. *Barnsteen, amber.* Mhd. «smelz», Oudd. «gismelz», As. «smelting», «smylting»; Ital. «smalte», Fr. «émail».

Dien s m e l i t e n vintmen daer mede.

Alex. VII, vs. 1058.

Smellen. *Smaken, proeven.* CATS, Passim.

Smelt. 1) *Vocht dat men ergens uitperst.* KIL.

2) *Uiteinde, rand.* Ibid.

T s m e l t vander riemen entie lede
Waren alle goudijn mede.

Walew. vs. 3329.

3) *Drek, uitwerpsel van vogels.*

Alse mense iaghet werp si hare s m e l t
Verre na hem met ghewelt;
Daer si de iaghers en die honde
Met stanke letten langhe stonde.

Nat. Bl. B. II, vs. 3598.

Zie ook Taalgids 1860, bl. 117.

Smeltelick. *Smeltbaar.*

Maer beter' Tonnen schats heeft hy se leeren vullen
Dan die haer mogelick ten deele vallen sullen,
Voll s m e l t e l i c k Metael, voll schijven die het Vier,
Het Water ende Tijd kan brengen tot Papier.

HUYGENS, Korenbl. I, bl. 376.

Smelten. 1) *Versmelten*, van mededoogen.

Jegen daerme ende dongesonde
Dochti s m e l t e n telker stonde.

Leven van Ste Franc. vs. 4228.

2) *Met drek bevuilen*, *drek ontlasten*, *zijn gevoeg doen*. KIL.

Doen hi dit sprac, hirenbinnen
Stoet een odeuaer op die kerke,
Ende ontede daer sine vlerke,
Ende besmelte daer wel onsoeten,
Vanden hoefden toten voeten.
VELTH. Sp. H. IV, 10.

Experimentator seghet
Dat die das te makene pleghet
Hole, daer hi in rusten sal;
So comt die vos ende onsuvert al,
Want die vos hi smelter in.
Nat. Bl. B. II, vs. 3906.

Van de uilen sprekende, zegt MAERLANT:

Dolie uten lampen si drinken
En smelter in ende doense stinken.
Ibid. vs. 615.

Eest dat hi smelten niet en can,
Eens hanen galle gheeft hem dan,
Of witte slecken ghesoden teten
Smelt hi te seere, du selt weten
Hoe dat hi te stelpen si.
Ibid. vs. 1711.

Een swaelwe smalt eem in sijn ogen.
Alex. B. IV, vs. 958.

3) *Verdwijnen*, *te niet gaan*, *wegsterven*.

De liefde soude smelten en vergaen.
SMEKEN, Tspel, vs. 1203.

Om mijn Kreüse, die om hoogh
Gevaren, smolt in bey mijn armen.
VONDEL, door V. L. III, bl. 210.

Smeltigh. *Vloeibaar.* KIL.

Smerdene. Imperf. van «smeren», *vleien*, *honig om den mond smeren*.

Entie quade valsche propheete
Smerdene met sinen beheete
Den verdoemden riken man.
MAERL. Sp. H. 8°. ed. I P. VII B. C. LXVII, vs. 48.

Zie vooral HALBERTSMA, Aant. bl. 95.

Smeren, smeeren. 1) *Dienen*.

T'is de Best, die God recht eert,
Die de Goden, niet en s m e e r t.

VONDEL, door V. L. III, bl. 42.

2) *Eten en drinken, smullen, een vroolijk en weelderig leven leiden.*

En zijn zeun die moest hem voort op zijn renten geneeren,
Die 'er niet naa waren om wel op te s m e e r e n.

HOOFTS Ged. 255, 22.

Jan heeft sijn Paerd verkocht, en spilt het Geld met s m e e r e n.

HUYGENS door BILD. IV, bl. 94, sneld. 140.

Soo keurt hy Rijckdom voor vergift,
En s m e e r t schoon op Geld, Goed en Kleeren.

Ibid. bl. 124, sneld. 131.

Zie ook Dr. DE VRIES, Warenar, bl. 86.

3) *Vleien, liefkozen, honig om den mond strijken.* Zie HALBERTSMA, Aant. bl. 95 en Dr. DE VRIES, Warenar, bl. 110.

4) *Met vet bestrijken, blanketten.*

Dat wijf boven al scoenheyt begheert:
Dat moghedi merken, want si s m e e r t
Haer aenschijn ende hare ghedane
Anders dan God maecte daer ane.

Jans Teesteye, vs. 2689.

Smerigh, smeerigh. *Vleiend, liefelijk.*

Hoe s m e e r i g h kan hy kallen, dit's al om de pot.

HOOFTS Ged. 260, 3, v. o.

Hoe ist hier Griet Smeers? jy hoeft soo s m e e r i g h niet te lacchen.

BREDERO, Roddr. bl. 10.

Zie ook Dr. DE VRIES, Warenar, bl. 110.

Smertend. *Pijnlijk, zeer.*

Godt sende een rustighe slaep in mijn s m e r t e n d e ooghen.

Odyss. I, bl. 45, ro.

Smertnesse. *Smart, pijn*

Want hem ten nese enten monde
Dat bloet unt spranc tire stonde,
Ende hadde s m e r t n e s s e so groet,
Dat hi te hant waende bliven doot.

Lanc. B. II, vs. 3449.

Smet. *Golfslag.*

Doch dreyght soo groot een' s m e t geenssins der schepen boord.

VONDEL, door V. L. II, bl. 745.

Smet. *Werkman in hout of ijzer.* Zie op **Smed** 3).

Smete. *Slag, stoot.* KIL.

Gaet ende doet dat ic u hete,
of ic gheve u selke s m e t e
dat u craken selen die rebben.
Horae Belg. VI, bl. 110, vs. 162.

Hier souden slechts meer s m e t e n vlieghen
Omtrent uw oren dan onder grote.
Ibid. bl. 117, vs. 330.

Ghi selter nochtan s m e t e n omme ontfaen.
Belg. Mus. I, bl. 73, vs. 78.

Smets. *Slemperij.* KIL., MEYER. — — — die hare gebeerden ende tongen om een stuck broots, ofte s m e t s (alsmen seyt) verkoopen. St. Bijb. Ps. 35, vs. 29, Kantt.

Smetsen. *Smullen, eten, schaffen.* U. W.

Wanneer men bont en mest, als zou men eeuwig leven,
En s m e t s t, als of men dacht den geest eerstdaegs te geven?
J. DE DECKER, Rym-Oeff. 1726, I, bl. 163.

Men s m e t s t 'er viermael daeghs; zes ledigen een' back,
Elck nuttight zijn ranssoen, zijn koi en ongemack.
VONDEL, Poëzy I, bl 153.

Zie verder Taalgids 1864, bl. 261; COORNH. Gebr. en misbr. bl. 9.

Smetser. *Smuller, slemper.*

De S m e t s e r s, Drinkers ook, haar zelven so bedroeven,
Door smaak-verbeelding lust, niet door natuurs behoeven.
SPIEGHELS Hertsp. 1615, bl. 68.

Smetsch. *Zouteloos, lafzoet, laf,* en ook *walgelijk zoet.* KIL., MEYER.

Smetten. 1) *Beschimpen, uitschelden.*

Vrouwe, waer omme s m e t t i mi
Sonder verdiente? data mi leet.
Horae Belg. VI, bl. 121.

2) *Besmetten.* Kling, koeghel, pest, en andre s m e t t e n d e quaalen. HOOFT, Ned. Hist. 641, 28. — — — mits wylen mijn dienstmaaghd — — kortelings een zusters dochterken — — aan de s m e t t e n d e ziekte verlooren heeft. Id. Br. 403, 43.

3) *Besprengen.*

Abraham looft den Heer', t' slacht-offer vande koorde
Ontslaet hy op den velde, en aen den selven oorde
Hy seltsaem eenen Ram met d' hoornen vind verlet,

Met welckers bloed devoot hy 't groenende Altaer s m e t.
VONDEL, door v. L. I, 336.

Smettig. *Besmet, bezoedeld.* U. W.

Smydigh, smijdich. *Lenig, smeebaar, zacht, vleiend.* KIL. — — die hare redenen s m y d i c h maeckt, ofte glatte, ofte smeeckende woorden geeft. St. Bijb. Spreuck. 2, 26, Kantt. Dan hy dacht niet dat aan dat bars metaal jaa, maar aan dit s m y d i g h zuivel geen knellen is. HOOFT, Ned. Hist. 161, 7.

En beter, dat myn s m y d i g h smeeken
Uw hart verfraay,
Dan in gedruis, van slaan en steeken
Het veldtgeschraai.
HOOFTS Ged. 177, 91.

Smydighen. *Lenigen, verzachten, vermurwen.* KIL. Deze aanspraak in een' geleeghenheit, die voor 't quaadtste deed duchten, verquikte en s m y d i g h d e 't meeste deel der Majestraat. HOOFT, Ned. Hist. 249, 20. Zoo driesch, dat hy Lucum — — met toortsen toegingh, tot dat men hem met geldt s m y d i g h d e. Tac. Hist. 334, 28.

Gheen purper ruylden ick oft Koninclijc g h e s m ij d,
Met myn omgorden rock, myn herderlijck habijt.
VONDEL, door v. L. I, 48.

Die, schoonze 't nootlot, hardt als yzer, niet vermogen
Te s m y d i g e n.
Ibid. XI, 811.

Smijt. *Een pak slagen.*

Mer sijn wijf dreychde hi mitter s m ij t,
Mer doch si maect hair al guet.
Belg. Mus. IV, bl. 34, reg. 15.

Smijten. *Treffen, slaan, kloppen, woest terugstootend zijn.* KIL. Sarda — —s m y t 'er eenen, dat hy ter aarde stort. HOOFT, Ned. Hist. 482, 45. — — — wat betrapt werd, s m e e t men dood. Ibid. 385, 37.

Ik zel 'er after her tyen mit roepen en krijten,
En zoo langh as ik staen kan, niet ophouwen van s m ij t e n.
Dr. DE VRIES, Warenar, bl. 29, v. o.

Hadde oec Agulant geweten
Dat hem quam na Gelloen g e s m e t e n.
Karel de Gr. Fr. II, vs. 1356.

Hier nae s m ij t die priester voer sijn borst. Spieghel der Volc. HS. fº. 113.

Die niet en s m ij t, al werd sy eens ghesoent,

En met een tweede kus haest sy versoent.
BEAUMONT Ged. door TIDEMAN, bl. 68, vs. 11.

Smyt de borst met felle slaegen.
VONDEL, door v. L. II, 243.

Een knecht die wel weet sijns Heeren wille
En dien niet en doet openbaer oft stille
Die sal met veel roeden werden ghesmeten.
ANNA BYNS, Ref. II, 33.

Verkeerde rechters, zegt, is 't niet genoeg gesmeten
Niet lang genoeg gewoed?
DE DECKER, Rym-Oeff. 1726, I, 228.

Nu zalze (de wreedheid) gaen aen 't hout de teêre voeten hechten:
Daer smytze door den rechten,
Daer door den slincker heen.
Ibid. bl. 234.

Zie ook HUIG DE GROOT, Bewijs enz. bl. 11 en 54

Smijter. *Vechter.* Niet genegen tot den wijn, geen smijter, geen vuil-gewin-soecker. St. Bijb. I Timoth. III, 3.

Smilten. *Smelten, verminderen, wegsterven.* Zoo ras de koude sneeuw — — — beginne te smilten. VONDEL, Virgil. Lantged. 1737, bl. 39. Virgilius te vore vast smiltende, en zijnen sterfdagh te gemoet ziende, eischte menighmael en ernstigh sijne schriften, om den Eneas — — — te verbranden. VONDEL, door v. L. V, 21.

Een sneeuwen beelt, dat in de sonneschijn versmilt.
VONDEL, door v. L. I, bl. 57.

— — — hoe ze smilten, die op wal
En stercke muuren zich verlaaten.
Ibid. II, bl. 136.

Dat Godt mijn hart in 't uwe smilte.
Ibid. X, bl. 377.

Smis, smisse. *Smidse.* KIL., CATS, Passim.

Smisse. 1) *Smid.*

Daer waren ghevanghen in den hoop
Gheraert ende — — — — — —
Ende Alewijn met siere smisse.
HUYDEC. op MELIS STOKE, II, bl. 372.

2) *Werkkracht, vermogen.* Zie DE GROOT, Bewijs, bl. 10.

Smit. *Smet.*

God groet u, merghensterren,

O spieghel sonder s m i t,
Schoonheit sonder meren,
O lelie onbesmit.
Dr. VERWIJS, Bll. III, bl. 154, vs. 18.

Smit. *Werkman.* Ende de Heere toonde mij vier s m e d e n. St. Bijb. Zachar. I, 20.

Zie Dr. DE JAGER, Taalk. Mag. II, bl. 437.

Smiten. 1) *Zich werpen.*

Ende doe quamen si .XV. wale
Op mi g e s m e t e n altemale.
Lanc. III, vs. 19892.

2) *Slaan.* Zie **Smijten.**

Ende oft men v an dene wanghe s m i t,
Soe biedt die andre daer toe mit.
Dr. JONCKBL. Dietsche Doctrin. II, vs. 3451.

3) *Pijlsnel voortrijden.*

Die riddere es na hen g e s m e t e n
Ende quam gereden in een wout,
Daer vogle in songen menechfout.
Lanc. III, vs. 14818.

Smyten. *Op eene ruwe wijze de eene beschuldiging op de andere werpen.* Te Rome werdt Lepida —— beticht, dat zy een valsche vrucht opgedraaghen hadt aan P. Quirinius, die ryk en zonder kinderen was. Men s m e e t 'er by, dat zy overspeelen bedreeven hadt, met vergif gewoedt, en de Chaldeen doen vraaghen tot last van 't huis der Caesaren. HOOFTS Werken van Tacitus, 80, 19, v. o.

Smiten (Ten halse). *Op den nek nemen.*

Die dief den bake t e n h a l s e s m e e t.
Dr. VERWIJS, Bll. III, bl. 19, vs. 92.

Smitte. *Smet*, op het oog.

Tote Bolonge was een kint
Metten enen oghe al blint,
Want datter ene s m i t t e op lach.
Leven van Ste Franc. vs. 6721.

Daer sach hijt an voer sinen oghen,
Dattet ene s m i t t e creech.
HILDKG. Ged. bl. 176, vs. 175.

Smodderen. *Smullen, lekker en gulzig eten.* KIL.

Smodderigheyt. *Smerigheid.*

De smodderigheyt van de tinne schotels.
POIRTERS, Het Masker, 1688, bl. 4.

Smoddermuilen. *Zoenen en likken.*

Hoortse smoddermuylen.
HOUWAERT, Handel der Am. 1621, bl. 320.

Ze smoddermuilden samen,
Niet als getroude lui, maar als dat jonge goed.
H. ANGELKOT, Het Vroutje van Ephesen, 1721, bl. 10.

Smoddig. *Vuil, smerig.*

Zijn — — — smoddigh toppers hoetjen.
VONDEL, door V. L. II, bl. 170.

Smoegen. Hetzelfde als **Smuigen:** *heimelijk snoepen, zich aan iets te goed doen.*

Ien hielen dag sit hy in de herreberrigh wijn en bier te smoegen.
W. D. HOOFT, Klucht van Stijve Piet, 1682, bl. 10.

Smoel. *Zoel.* KIL., MEYER, PL., HOEUFFT, Proeve van Bredaasch Taal-eigen, bl. 555.

Smoelen. *Smeulen.*

— — — smoelen in haer assche en bloed.
VONDEL, door V. L. II, 62.

Smoelend. *Smeulend.*

Harde Megera! voort! doet op de vuysterbranden,
Tsmoelend vier.
S. COSTER, Ithys, 1615, bl. 32.

Smoken. 1) *Walm, rook of damp verwekken.* KIL.

Op dat die ghecheit niet en smoke:
Want soude ghecheit smoken veel,
Die wijsheit smoerde in hoer keel.
Mloep, B. II, vs. 2134 e. v.

Ende alle dinck reynlick wart ghecoect,
So dat gheen vuyl daer uut en smooct.
Ibid. B. IV, vs. 1614.

2) *Broeien.*

Wat smoockter in 't besluyt van dijn' Voorsichtigheden?
HUYGENS, door BILDERD. I, bl. 4.

Smockelbier. *Soort van bier*, ook «smockeul» of «smockuel» genoemd.

Secht nou enreys Balich, waar is het beste smockelbier inde stadt?
BREDERO, Jerol. bl. 52.

En as daar een paar vaans kan is,
Met Dantsicker s m o c k u e l of met dat mannelijck Rosticker bier.
Ibid. bl. 7.

Smockelhuis. Wellicht een huis, waar gesmokkelde waren verborgen worden of waar valsch gespeeld wordt. 'T geld hebb' ick hem gegeven en hy ging 't verdrinken in een s m o c k e l-h u i s. VAN SANTEN, Lichte Wigger, 1617, bl. 10.

Smockeltappen. *Gesmokkelden drank tappen*, bij uitbreiding: *bedriegen.*

Hy bedrieght, hy lorrendraeyt, hy s m o c k e l-t a p t.
BEAUMONT, Ged door TIDEMAN, bl. 78, vs. 10.

Smockeltje. *Kruimeltje*, *beetje.*

'k Heb geen s m o c k e l t j e an geld.
VAN SANTEN, Lichte Wigger, 1617, bl. 21.

Smockeluel. Zie **Smockelbier.**

Smocxken. *Vuil*, *slordig vrouwspersoon*, *olijke hoer.* Zie HOEUFFT, Proeve van Bredaasch Taal-eigen, bl. 555.

Smolen. *Smeulen*, *branden;* van wonden: *gloeien.*

Mijn kint es nv meer zugens mat,
Hi hanget an terace nv ter stat,
Siet sine wonden s m o l e n.
Nieuwe Werken M. v. N. L. 1841, D. V, 2e St.

Smollen. *Grimlachen.* KIL.

Smolt. 1) *Helder*, *klaar.*

Die zee was s m o l t, dat weder was linde.
Mloep, B. I, vs. 1546.

2) *Smout*, *olie*, *vet.* Daer en mach niet aff, dan s m o l t van steencannen. MEIJER, Oudnederl. Spr. bl. 26.

Smoocke. *Knecht die het zwaarste werk doet.* KIL.

Smooken. *Offeren.*

En speelt tot 's Heeren lof veel lieden, veel gezangen,
En s m o o c k t te Gibeon, en inden geest aenschouwt.
VONDEL, door V. L. I, bl. 854.

Hoe ghy geteelt, g e s m o o c k t, geheerscht, geleert, gestre'en,
En overwonnen hebt.
Ibid. II, bl. 12.

Smoor. *Rook*, *damp*, *smook.* KIL.

Smooren. 1) *Rooken*, *dampen*, *smoken.* Ibid.

2) *Dempen*, *blusschen.* Ibid.

3) *Dompelen*, *doen zinken*, *doen wegzinken*. Ibid.

4) *Warm houden*, *koesteren*. Ibid.

Smooren de pooken. *De pokken uitzweten*. Ibid.

Smooren ende stampen. *Iemand met groote woorden bedreigen*. Ibid.

Smoorotsen. *Schuimloopen*, *smullen*, *panlikken*. Ibid.

Ghy Vrijers onbeschaemt die hierin valt soo vry
Tot suypen en smorotsen, sonder eenich ghemy.

COORNHERT, Odyss. II, bl. 129.

Smoorotser. *Schuimlooper*, *panlikker*. KIL.

Smoorpot. *Doofpot.*

Get zakker willigen! daer het hy een hiele smoorpot;
Is die boorde vol gelts, zoo ben ik eret.

Dr. DE VRIES, Warenar, bl. 46.

Smoren. 1) *Dompelen.*

Alle elefanten droncken
In hunnen slaep gesmoort, in ste van waecken, roncken
Op hunnen breeden rugh.

VONDEL, door v. L. X, bl. 545.

2) *Stikken*, *sterven.*

Hoe sy daer in hoir sonden smoirde.

Mloep, B. II, vs. 558.

Die wijsheit smoerde in hoer keel.

Ibid. vs. 2136.

Smotse. 1) *Lasteraar*, *kwaadspreker*. KIL.

2) *Huiswerkknecht*, *knecht die het zwaarste werk doet*. Ibid.

Smotsen. *Lasteren*, *kwaadspreken*. Ibid.

Smout. 1) *Vet*, *olie*, *smeer*. Ibid.

Doch minnen zi voer dwater smout.

Wapen Martijn, 60ste Coupl.

Doch en nutte hi geen broot;
Maer colen ende polement
At hi twee jaer ommetrent,
Ende daer jnne smout niet groot.

MAERL. Sp. Hist. III, bl. 336.

'T gheloove sonder werck is een lamp sonder smout.

Refer. van A. Byns, B. II, 31.

Als het smout niet uyt en walt,
En niet in het vier en valt,
So en rijster nimmer vlam,
Die den kock sijn boter nam.

CATS, Emblem. moral.

Medicinael so es sijn s m o u t.

MAERLANT, Nat. Bl. B. III, vs. 663.

Bestreeck 't met salf en s m o u t, en klaeghd' aen elcken een
De jammerlijcke pijn, die hy leed in sijn been.

BEAUMONT, Ged. door TIDEMAN, bl. 115, vs. 3.

Alse Jan dit versach
Dat si hadden enen dijc na
Ghemaect den torre Anthonia,
Hi onderminerde ghene dracht
Met houte onderset, dacht ende nacht,
Ende droegher in s m o u t ende vier,
So dattie brant was ongehier

Rymbyb. vs. 82557.

2) *Helder*, *klaar*.

De zee was s m o u t ende luide.

Mloep, B. I, vs. 1546, var.

Smouten. 1) *Smelten.* KIL., MEYER. Ende als hi die misse ghedaen hadde, soe wort dat ijs g h e s m o u t e n, ende dat vuer dat si waenden dat si saghen dat voer wech als een bedrochnisse vander stat. Passion. Wijnterstuc, 1480, fº. 8, a.

2) *Smeren*, *vetten*. Item, geven van elck vat olye, omme de wolle mede te s m o u t e n, enz. Inform. bl. 245.

Smoutig. *Vet.*

Een brok die s m o u t i g is.

Het ingebeeld Fortuin, bl. 4.

Smoutmolen. *Oliemolen*. KIL.

Smoutpere, smout-peyre. *Een weeke en sappige peer*, fr. «beurrée». KIL. Item — — — betailt — — — om xl scepel s m o u t p e r e n, coste elc scepel XV gr. Dr. VERWIJS, De Oorl. van Hert. Albr. bl. 11.

Smuig (Ter), ter smuick. *Ter sluiks*, *heimelijk*. Zij handelden nu niet langer t e r s m u i g h, maar hielden, binnen der stadt oopenbaare zaameningen. HOOFT, Ned. Hist. 457, 14. Deez' (brief) was van hem, t e r s m u i k, aan verscheiden' onbeampte luiden te leezen gegeeven. Ibid. 157, 1.

Smuigen. *In het verborgen smullen.*

Die zijn hoen alleen wil s m u i g e n,
Moet alleen zijn paardtjen tuigen.

HUYGENS, Korenbl. door BILD. VI, bl. 112.

Smuigen, smuycken. *Bedektelijk handelen*. CATS.

Smuyck. *Damp*, *mist*, *walm*. KIL.

Smuycken. 1) *Smeulen.*

Smuyckende kolen maken groote hitte.
HOUWAERT, Handel.der Am. bl. 80.

2) *Dampen*, *misten*, *walmen*. KIL.

Smuyckend weder. *Nevelachtig weder.* Ibid.

Smuyl. *Muil*, thans «smoel».

Die de vreeslijcke smuyl Charybdis willen schuwen,
En vallen Schilla wreet bedoven inde kuwen.
BREDERO, Luc. bl. 59.

Smuylen. *Grimlachen.* KIL.

Smuirigh. *Vuil*, *smerig*, *morsig*, *voddig*. MEYER. Smuirigh en luy zyn ze al t' zaamen. HOOFT, Tacitus, 504, 4.

Smuysteren. *Smeren.* KIL.

Men derf niet vasten, al dat gheerne smuystert
Dat steeckt hierane haest sijnen seghele
ANNA BYNS, Ref. 1548, II, 62.

Smuysteringe. *Veeg*, *smeer*. Hy en is voer eene smuysteringe niet seer verueert. MEIJER, Oude Ned. Spr. bl. 47.

Smuck. *Opschik*, *sieraad*. Want de olie wert gebruyckt in de offerhanden, ende Propheten, ende in 't gemeyn tot spijse, cieraet ende smuck van 's menschen lichaem. St. Bijb. Richt. IX, Kantt. 22. Alsoo proncken de godtloose met overlast ende gewelt, als ofse haer cieraet ende smuck waren. Ibid. Ps. LXXIII, Kantt. 12.

Smuken. 1) *Buigen*, *kruipen*, *een nederige houding aannemen.*

Want het raet mi mijn vader,
Dat ic aldus leuen soude,
Dan comen die lide menichfoude
Mi te gheuene goede muken:
Dus winnic altoes an mijn smuken.
Want ant beiach es mine antente.
KAUSLER, Die Rose, vs. 10658.

Zie ook Dr. DE JAGER, Archief I, bl. 402.

2) *Buigen*, *overhellen*, *haken*, *verlangen*.

Hoe minnentlike haer herte smuct
na horen lieven leyden gast.
Mloep, B. I, vs. 1114.

Zie ook Dr. DE JAGER, Archief I, bl. 403.

3) *Smeken*, *vleien*.

»Ghi moghet wel om niet smuken,

Sprac hoer oem, here Frombont.
Limborch, B. III, vs. 124.

Smucken. *Sieren, tooien.* KIL., MEYER.
Zie ook Dr. DE JAGER, Archief IV, 151.

Smukich. *Kruipend, laag.*

"Ghi wilt mi al te nauwe bevaen;
Ja ben ic ghesont ende miins gebrukich,
Inne ben niet soe smukich,
Of ben ic daer ict can verlingen,
Sone latict niet verdinghen.
Limborch, B. III, vs. 1084.

Zie ook Dr. DE JAGER, Archief I, bl. 402.

Smul. 1) *Mond.* Men denke om «smoel».

Komtse weer by mijns gelijcken,
Die weet Lijs dan fraey te strijcken
Pap, en heunigh om de smul,
Datme schier, word' mall, off dul.
VANDE VENNE, Sinne-mal, bl. 22.

2) *Dronkaard.*

Een iongh meysken, ende ouden smul,
dats alle iare eene wieghe vul.
MEIJER, Oude Ned. Spr. bl. 79.

3) *Verhit van den drank, dronken.* KIL.

Wy willen ons van blijschappen gaen drincken smul
Om dattet huys van neringhe is open ghedaen.
Belg. Mus. II, bl. 251.

Smullen. *Lekker eten, smullen.* KIL.

Smuts. *Slag, stoot.* Ibid.

Snaer. 1) *Schoonmoeder.* Die bruyt sprac tot haer snaer ofte moeder. Gesta Rom. Cap. XV.

2) *Schoondochter, schoonzuster.*

— — — Priaems dochteren, en aengehuwde snaeren.
VONDEL, door v. L. II, bl. 240.

Heer! 't is zukken dochter, en 't zel jou zukken snaer wezen.
Warenar, door Dr. DE VRIES, bl. 68.

Schoonmoeder zijnde van twee slecht-gestelde snaeren.
HUYDECOPERS Proeve, D. II, bl. 141.

Zwaghers en snaren schijnen dickwils aen malkander gheschakelt en als een kleed zonder naed. DE BRUNE, Banck.-Werck, I, bl. 131.

3) *Meisje*, *vrouw*, niet altijd in eerbare opvatting.

U vrijster dat is oock een deughdelijcke snaer.

OGIER, Zeven Hooftsonden, bl. 190.

O bloet, hier ontrent wonen sulcke overdadige moye snaren.

Klucht van de Koe, bl. 5.

Daar was ter selver tijdt bij ons een lichte snaer,
Die ons vertelden, enz.

OGIER, Zeven Hooftsonden, bl. 152.

Hier leyt Lucretia met naem, maer vuyl end' quaet,
Een hoer, Alexanders dochter, bruyt, snaer met daet.

Marnix Byencorf, 1645, bl. 209.

d. i. schoondochter of swagerinne, dewijl deze Lucretia ook door 's Pausen zoon beslapen werd. Zie Byencorf, bl. 208.

Het woord «Snaer» komt af van het Lat. *nurus*, met voorvoeging der S. Hoogd. Schnurr, Angels. snore, bij KILIAEN, *snorre*, *snurre*, *snarre*.

Snaer. *Bits*, *vinnig*.

Hooch dragent van ghelaet, opsichtich snaer en schots
Van ommegangh en tael.

BREDERO, St. Ridd. bl. 19.

Ende sloech op Waleweine soe snare,
Dat hi ter eerden gevallen ware.

Lanc. B. II, vs. 28644.

Snaars (Met een). *In eens weg*, *in ééne teug*.

Wat dunckt u, Roosje! klaerden ick dat niet met een snaers?

BREDERO, Kl. v. d. Koe, bl. 5.

Dan wast met een beniste boortje, en dan met een rondeeltje,
Dan de Santé van de Matres, dan een klaverblaatje met een steeltje,
Dan konfloribus, dan met een oochje, en dan met één snaers.

BREDERO, Moortje, bl. 47.

Snabbe. *Sneb* van een vogel. KIL., PL., MEYER.

Snabbelinge. *Gesnap*.

Hoort en siet naer mijnen spiegel claer, siet,
Die ick hier sal toonen; dus ent u snabbelinge.

De Dietsche Warande X, bl. 120.

Snabben. 1) *Naar iemand happen* of *bijten*. KIL, MEYER.

2) *Blaffen*. KIL.

3) *Pakken*, *vangen*. Ibid.

Snac. *Geblaf*. KIL.

Ic en hoede mi niet voerden snack.

HILDEG. Ged. bl. 87, vs. 5.

Hoedet u voer die honts schote;
Hoir s n a c die is van sulker note.
Ibid. vs. 10, var.

Snak. *Snik.*

En als zijn dood s n a c k gaf de zoon van myn weerdinne.
VONDEL, door V. L. II, bl. 65.

Siet u bedroefde Bruyt is moedeloos en swack;
Mijn troost! secht my Adieu met d'alderleste s n a c k.
BREDERO, Luc. bl. 58.

Snake. *Slang*, *adder*. KIL. Eng. «snake».

Snacken, snakken. 1) *Praten*, *babbelen*, *vertellen*.

De luy verwond'ren heur, dat ick soo op rym s n a c k e n kan.
BREDERO, St. Ridder, bl. 81.

Mijn tongh is niet genoegh
Te s n a c k e n wat ick sach.
SWOLS Margrietje, bl. 8.

Ick weet wel, dat je wel s n a k k e n kan.
Kl. van Hontghe bijt my niet, 1649, bl. 34.

Ik antwoord kort en goed en zonder veel te s n a k k e n.
P. DE LA CROIX, Promotie van den ingebeelden Zieken, 1742, bl. 10.

Ik zeg, me ja is me ja, en me neen is me neen,
Jy zelt 'et zoo bevijnen, ik weet niet van veul s n a k k e s.
HOOFTS Ged. 284, 21.

2) *Slaan*, *geluid geven*.

Drie uren s n a c k t de Klock.
J. VAN ARP, Kl. van Claes Klick, 1640, bl. 12.

3) *Kruipen*. PL.

Snacken. 1) *Ademhalen*. KIL.

2) *Snikken*. Ibid.

3) *Pakken*, *snappen*, *met open bek vangen*, *inademen*. Ibid.

4) *Blaffen*, *snappen*, *babbelen*. Ibid.

Snackeren. Freq. van **snacken.** *Sterk verlangen.*

Soo s n a c k e r t sijn herte oock als een ghier.
Antw. Spelen van Sinne, bl. 430.

Snackje, snakje. *Vertelseltje*, *praatje.*

Lieve Roeltje
Spin-huis boeltje,
Troost u nu met s n a c k j e s.
VONDEL, door V. L. II, bl. 696.

Of schoon een groot ghetal
Van Jonghmans over al
U volgen en u dienen,
Met s n a c k j e s sonder mienen.
BREDERO, Angen. bl. 19.

Snacks, snaks. *Gepraat*, *gebabbel*, *praats.*

Segt me — — — songder — — veul s n a c k e s.
C. BIESTKENS, Claes Kloet, 1619, bl. 6.

Wat hebje al s n a k s!
De malle Wedding, 1727, bl. 77.

Snacksieck. *Snakkend*, *ziek van verlangen.*

Indien my van u mach alsoo veel jonst gheschieden,
Als daar myn eerlijck hart so s n a c k - s i e c k na verlanght.
BREDERO, Griane, bl. 54.

Snap. 1) *Wegvoering*, *roof*, *onderschepping.* KIL.

2) Klankwoord, tusschenwerpsel.

In den hemel, daer Lucifer zal patroon sijn,
Daer sullen sy s n a p sonder vaghevier varen.
Byns, Ref. II, 46.

3) *Gesnap*, *gepraat.* KIL. In de gewone spreektaal nog over in de uitdrukking «*veel snaps hebben*». Hebt niet veel s n a p s in de menichte der ouden. St. Bijb. Jes. Sirach VII, 14.

Snaphaen. 1) *Vrijbuiter*, *roover*, *strooper*, *plunderaar.* KIL. Snaphanen waren heerlooze krijgslieden of ruiters, die op stroop partijen uitgingen. Vandaar werden de zesstuiverstukken, wegens den daarop afgebeelden ruiter, snaphaan geheeten. Zie NIJHOFF, Ged. VI, bl, 777.

2) Zeker geldstuk van vijf of zes stuivers. KIL. Zie de afbeelding in *de Munten der Graven en Hertogen van Gelderland*, door Prof. VAN DER CHIJS, pl. XVIII, n°. 38, 39, enz.

Een knoppel-doeck, met een s n a p - h a a n met een vier-yser en met oly-kruys.
BREDERO, Griane, bl. 30.

Snapper. 1) *Onderschepper*, *achterhaalder.* KIL.

2) *Prater*, *blaffer*, *babbelaar.* Ibid.

Snapperkaken. *Meesmuilen.*

Wat stode en s n a p p e r k o o c k t, he?
BREDERO, Jerol. bl. 7.

Snar, snarre. 1) *Niet op haar mond gevallen*, *een kwaad wijf.* KIL.

En sijn' Meyd, die wat s n a r in de beck is,
Sey, Meester weetje wel dat onse Vrou geck is?
VONDEL, door V. L. III, bl. 108.

2) *Bits*, *norsch.*

Maer stracx rees onder ons een s n a r en hevig kyven.
CATS, door W. G. I, bl. 3, 6.

Sy sal met wil of niet u door myn toedoen trouwe,
Al weygert sy dus s n a r, hartneckigh en eenrints.
BREDERO, Griane, bl. 28.

Hier heb ick wat te ras, daer al te s n a r gesproken.
CATS, ed. 1828, door W. G. I, bl. 296, a.

3) *Schel*, *sissend*, *fel*, *hevig.* CATS, Passim.

Snaren (Sich op die) verstaen. *Kennis van zaken hebben*, *ergens in bedreven zijn.*

Al ree man (seyd hy) moer, ic selje dat wel opeen elvendartichst klaeren,
I c k v e r s t a e n e o p d i e s n a e r e n, also wel als onse buurman Klaes Os.
BREDERO, Moortje, bl. 17.

Snarre. *Schoondochter.* KIL. *Schoonzuster.* MEYER.

Snarren. *Twisten*, *kijven*, *razen*, *tieren*, *bulderen.* KIL.

Snarrig. *Bits*, *brutaal*, *grauwend.* WEIL.

Wat isse s n a r r i g in de bek.
T. ASSELYN, Echtsch. van Jan Klaasz, 1685, bl. 8.

Snarricheyt. *Norschheid*, *bitsheid.*

Gy sout mijn wel mal, sot en half dol maken,
Met dit versoorde goed, oock eensdeels door iou s n a r r i c h e y t.
BREDERO, Kl. v. Symen, bl. 9.

Snater. *Snapachtigheid*, *kwaadsprekendheid.* KIL.

Snateren. *Snappen*, *kakelen*, *blaffen.* Ibid.

Snaterzucht. *Praatziek*, *babbelzucht.*

en noch heden is dees vlught
Van vogelen de lust van 't spreecken bygebleven,
Een keesche s n a t e r z u c h t, ter spraeckkunde aengedreven.
VONDEL, door v. L. XI, bl. 469.

Snats. *Gesnater.*

Er daar voor zullen wy u voor die s n a t s wat klouwen.
A. PEYS, Reinout in het betoverde Hof, 1697, bl. 63.

Snauw. *Norsch*, *bits gezegde*, *geblaf.* KIL.

Snauwen. 1) *Grijpen.*

Over .i. brugghe ghinc .i. hont
Die .i. been droech inden mont,
Doen hi die scade int water sach
Vanden bene, hort wat hi plach.

Hi snauwede omt stic van onder;
Dus wert hi vanden bene sonder.
Esopet, Fab. V, vs. 5.

2) *Op een norschen toon spreken*, *aanblaffen*. KIL.

En te deser causen ziet men daer noch snauwen
Aphricaensche leeuwen, in des Conyncx pallaeys.
V. VAERNEW. Spiegh. fº. CXXXI.

Snaversnel. *Babbelaarster*, *snapster*.

Nu, Snaversnel! gaat deur.
BREDERO, Moortje, bl. 59.

Snebbe. *Eene lange Groninger schuit*, volgens HOOFT; meer onderscheidend: *een schuit met sneb*, *een spits toeloopenden vorm hebbende*, gelijk de sneb, neb of snavel van een vogel. KIL. Hij deed loopschansen opwerpen onder Nieuwezyl aan het diep, en 't zelve oovërspannen met keetenen en snebben. HOOFT, Ned. Hist. 792, 44.

Snebel. *Snavel.* KIL.

Snedel. *Snood*, *boos*, *slecht mensch*.

Doet hi loesheit als een snedel,
So is hi so veel meer gheschant
Als hi hogher is becant.
Mloep, I, vs. 3132.

Liet hi dat, hi waer een snedel.
Ibid. II, vs. 1890.

Snedelinck. *Kind*, *door de keizersnede ter wereld gebracht*. KIL.

Snedig. *Scherp.*

Want Hollants Zeeleeuw hanthaeft snedigh
Sint Markus Leeuw, en stont noit ledigh.
VONDELS Poëzy, I, bl. 73.

Het snedigh kouter glimt, en glijt door vette klay.
Ibid. bl. 281.

Hy wet zijn klaeuwen 'eens zoo sneedigh,
En Villa dempt al 't helsch gebroet.
Ibid. bl. 398.

Snee. *Sneeuw.* Het breckt al wt, wat onder den snee verborgen is. MEIJER, Oude Ned. Spr. bl. 29.

Worpmen daer een aenbilt in, het smoute,
Alse oft ware een snee.
Lsp. B. I, C. 12, vs. 11.

Sijn cleder wit als een snee.
Ibid. B. II, C. 36, vs. 881.

Velt ende wout was al mit s n e e
Ende mit groten vorst bevanghen.
HILDEG. Ged. bl. 33, vs. 18.

Stont een duve, wit als een s n e e.
Brab. Yeesten, B. I, vs. 1520.

Een s n e e was ghevallen groot.
Rymbyb. vs. 10718.

Sneech sijn. *Bij zijn verstand, bij zijne zinnen zijn.* Thans in de volkstaal verhard tot *snik*, in de gewone uitdrukking: *ben je wel snik? hij is niet recht snik.*

Sinje met de kop quelt? loopese wat spuellen?
Hoe siedy mv dus an? wat isser? ist geen deech?
Wel hy! hoe swyghdy dus? maer toch b e n gy al s n e e c h?
BREDERO, Moortje, bl. 37.

Sneeclatte. *Sneeuwklomp, sneeuwbal.*

Want hare tonghe platte
Smelten alse s n e e c l a t t e.
Wapene Martijn, I, vs. 390.

Sneering. *Stier.*

Se het lang met de vaering loopen, deur 't hiele langt
En waert niet wel locken wou, daer hulpse hem te rechten mit heur hangt.
Je meucht seggen tis ien panckt, hetse loopen met de s n e e r i n g,
Ick moeter na geve datter na comt, sy verstater op de neering.
BREDERO, Kl. van een Huysm. bl. 2.

Men bedenke, dat *vaar*, *vaars*, eene jonge koe, en *var*, *varing* een stier beteekent. Daar nu *snaar*, *snarre* mede eene jonge koe is (zie Bremer Nieders. Wörterb.), is ook *sneering* analogisch een stier.

Sneersen. *Razen, tieren, twisten.*

O menschen! 't gincker al te met op ien s n e e r s e n.
BREDERO, Kl. v. d. Molen, bl. 4.

Snees. *Band of lus om te binden of te koppelen.*

Twien neemstu niet paerden bi hopen
Du sietste hier sond' here lopen
Coppeltse hier aen teenre s n e s e n.
Seghel. van Jher. f°. 40, d.

Snees. *Twintig, twintigtal.* KIL.

Sneeze. *Deugniet.*

Ses duysent Mannen reyn
Zoo bleven daer int pleyn,

Al vau die spaensche s n e e z e n.

Belg. Mus. IV, bl. 10.

Sneesen. *Binden, snoeren.*

Ooc heb ic
Mijn onreyn conscientie niet nauwe gecleest,
Dus hangen de sonden daer ane g e s n e e s t
Met grooten hoopen, seer vaste gheclist.

ANNA BYNS, Ref. 1602, B. III, bl. 68, verso.

Sneetje (Een) leggen. *Met messen vechten en elkander sneden in het aangezicht toebrengen.*

Hy wodt gisteren al weer e e n s n e e t g e int hondert l e g g e n.

BREDERO, Griane, bl. 31.

Sneevelen, snevelen. *Vergaan, verloren* of *te gronde gaan.* Voor de haven beliep haar een zwaar onweeder, waar door zy, ter nauwe noodt te lande raakte, en 't meeste der vloote te s n e e v e l e n. HOOFT, Ned. Hist. 26, 4.

Die iemandt quaadt toeschrijft, eer dat hy 't weten kan,
En uit vermoeden haat, is waardigh dat hy s n e v e l.

HOOFTS Ged. 67, 5, v. o.

Snec, snecke. *Slak.* KIL. Hoogd. «Schnecke».

In het Eng. is, zegt CLARISSE, *snake* (ons *snaak* misschien van arge slimheid en listigheid) wel een slang, maar mogelijk alleen wegens zijne oprolling, of kruipende beweging, daarin aan de snek, snak, slak, gelijk. 't Rad in het horlogie, dat opgewonden wordt, heet nog, van zijne gedaante, 't s n e k r a d.

Sneken. 1) *Verbazen.* MEYER.

2) *Omverwerpen, ter nederslaan, ontmoedigen.* KIL.

Snel, snelle. *Beker.* KIL. Zie ook HOEUFFT, Proeve van Bredaasch Taal-eigen, bl. 557.

Snelle. *Snelle overbriever.*

Soe quam een s n e l l e daer ghegaen
Ende hoirde hem tweder roepen aen.
Die s n e l l e woude wesen goet kint.

Mloep, IV, vs. 2155 e. v.

Snellen (Hem). *Zich spoeden.*

Omdat si niet en waer vervaert
Liet hi sine duvelike ghedane,
Ende s n e l d e h e m tontfane
Die grote scoonheit weder.

Dr. VERWIJS, Bll. I, bl. 161, vs. 186.

Zie ook Alex. III, vs. 1154.

Snellig. *Snellijk.* CATS, Passim.

Snelriem. Hier voor *snelloopend paard.* Terstont gebiet hy deze s n e l r i e m e n, met purpere en tapijte deckleeden voor de borst met gout gegespt, allen Trojanen, elck naer zijnen staet te brengen. VONDEL, door V. L. V, bl. 283.

Snel-waghe. *Waag* of *weegschaal.* KIL.

Sneppe. *Snip*, *veldhoen.* Ibid.

Sneppen. 1) *Babbelen*, *snappen.* Ibid.

2) *Schroeien*, *branden* of *door overmatige koude branden.* Ibid.

Sneppende wind. *Een wind die doet verstijven* of *bevriezen.* Ibid.

Snepper. *Snapachtig.*

O wee, valsche tonghen blat,
Dat altoes s n e p p e r is ende rat
Te spreken arch van goeden dinghen.
Mloep, II, vs. 448.

Sner. Komt voor in de hier onder aangehaalde plaats; men leze daarvoor echter *suer*, d. i. *zuur*, *scherp.*

Die witte kydele tooghde wel,
Dat soe ne was s n e r no fel.
Dr. VERWIJS, Die Rose, vs. 1157.

Snerpen. *Kwellen*, *pijnigen.* MEYER. *Pijnlijk doordringen*, *pijnlijk aandoen.* Echter storf der een deel; zommighe g e s n e r p t van de koude, verlooren de vingers enz. HOOFT, Ned. Hist. 1038, 27. Elk prikkelt den andren met s n e r p e n d e woorden. Ibid. 1163, 6, v. o.

— — — een verlangen zonder maat,
My 't harte nemmermeer te s n e r p e n af en laat.
HOOFTS Ged. 61, 39.

Gy breid vergeefs de handen voor my uit,
Dus s n e r p t s e, daar die Rechter me beschuldigt.
OUDAANS Poëzy, I, bl. 56.

Sners. *In ernst.*

Ende alsi in deser manieren
Weder comen waren ter rastaliren
Drogen si t s n e r s over een soe,
Dat hi alle moesten sceden doe.
Lanc. III, vs. 5911.

Sneze. *Twintigtal.* Item — — — om xvij s n e z e faxen, elke s n e z e xv gr. enz. Dr. VERWIJS, De Oorl. van Hert. Albr. bl. 208.

Sneukelaer. *Liefhebber der vrouwen*, *najager van onkuische vermaken.*

— — — dan is den grammen koel,
Den ritschen sneuckelaer en heeft dan gheen ghevoel.
BREDERO, Angen. bl. 85.

Och 't was sulcken vrouwe man! och 't was sulcken sneuckelaer.
Id. Luc. bl. 50.

De dienaar voerde zijn Heers gebod vierdig uit, en na de vrouw toe gaande, die met open armen tot hem aanstoof, meinende dat het heuren sneukelaar was, enz. J. DE BRUNE, Wetsteen, bl. 100.

Sneuvel, snevel. 1) *Misdaad, misslag.*

De sneuvel is te groot, die ik te laet beken.
BREDERO, Roddr. bl. 56.

En of de snevels snoot vol grouwels en afgrijs
Door haer, of Cupido, of hoe dat sy, gheschieden.
Id. Angen. bl. 39.

2) *Ongeluk, val*, als gevolg van de misdaad. KIL., MEYER, U. W.

Dat dese Ridder moet geraekt zijn aen een sneuvel.
COSTER, Isabella I. B. 4, T.

Wat snevel (zegt hy) och! was't voor mijn jonge jaaren.
HOOFT, Granida I. B. 6, T.

Sneuvel (In). *Ten val.*

Wie volght natuurgods les? Wie gaat recht op den huevel
Tot heil? zy raken al by eighen-wil in snuevel.
SPIEGHELS Hartsp. 1615, bl. 63.

Sneuvelen, snevelen. *Vallen, te niet-, te gronde gaan.* MEYER, CATS.

En so ongse Koeyen heur verworghen of sieck zijn, sterven heur eyghen doodt,
Of heur self verdreyncken of sneuvelen en smooren inde sloot.
BREDERO, Kl. v. een Huysm. bl. 1.

— — en lieten tranen, langs hunne kaecken, biggelen, over den rampzaligen val des onschuldigen jongelings, sneuvelende van den wagen. VONDEL, door V. L. III, bl. 803. Alleen gelaten van haren man is zy gesneuvelt. Ibid. IV, bl. 192.

Siet toe, ghy snevelt licht, het isser slipper glad.
VONDEL, door V. L. II, bl. 385.

Dat ick al lijckewel de tijngh soo ien reys creegh,
Dat hy erghens ghesnevelt was in ien drooghe sloot.
S. COSTER, Kl. v. Teeuwis de Boer, 1627, bl. 30.

Die schrikt: en waande met een sprong t'ontgaan de doodt,
Gebonden op het paardt, maar snevelt in de sloot.
HOOFTS Ged. door BILD. I, bl. 118.

Zie verder hierover HUYDEC. Proeve, III, bl. 137 e. v.

Sneuwen. *Zoo dicht als sneeuw opeenvallen.*

Mijn liefde is of ick de seyl steen was vande menschen,
Soo s n e u w e n sy mijn op mijn lijf, ick krijch het al na wenschen.
BREDERO, Schyn-Heyl. bl. 60.

Snevelen. *Wankelen.*

Ende sprac: oom, nu slaet drie slage
Op u huut myt deser gheerde,
Dair na legt se neder op die eerde
Ende sprinct dair driewarff over aen een,
Sonder s n e v e l e n off bugen been.
WILLEMS, Reinaert, vs. 1680, var. vs. 5.

Snevelval. *Ongeval*, *ongelukkig geval.* MEYER.

Sneven. Als subst. voor *misslag.*

Laes, in een oogenblick begaen wy so veel s n e v e n s,
Dat niet te bet'ren is met hondert duysent levens.
BREDERO, St. Ridd. bl. 37.

Sneven. 1) *Aarzelen.* KIL.

Recht ende vernoem, Here, sonder s n e u e n,
Nauwe sprake, daert al sal beuen.
MEIJER, De zeven boetpsalmen, Ps. 51, vs. 19.

2) *Vallen*, *bezwijken*, *wankelen.*

Die suyver leeft, en niet en s n e e f t.
BREDERO, Aend. L-B. bl. 16.

Daer nam hi een ors te sinen spele
Ende reet na die hinden soe,
Dat hi ene hinde wel na doe
Metten spere hadde gesteken daer,
Maer sijn ors s n e e f d e daer naer
Ende mietde an enen voet.
Lanc. II, vs. 38246.

Omdat men lichte h'en begheuet
Als men in mesualle s n e u e t.
Heim. der Heim. vs. 1562.

Dat ors en laet hem niet beslaen,
het soude u emmermeer oec gaen,
berch ende dal eer dat s n a u e.
Ferg. vs. 3723.

Dicwile dat hi s n e f t ende treget,
so dat hi achter waert gleet.
Ibid. vs. 1604.

Dan haddi ewelic sonder s n e v e n
Daer bouen in dewige vruecht genaren.
Belg. Mus. IX, bl. 78, vs. 432.

3) *Vervallen.*

Doet ramp in droefheid s n e v e n?
SPIEGHELS Hartsp. 1615, bl. 38.

Al ist schoon dat ghy in ziekt, in armoe s n e e f t.
Ibid. bl. 84.

4) *Ellende, leed.*

hi sal verwinnen al sijn s n e v e n.
Caerl ende Eleg. vs. 1005.

weest verduldich in uw s n e v e n,
ghi en moocht doch niet langher leven.
Reinardus Isegrimum succumbentem sic alloquitur, vs. 3723, aangehaald door HOFFMANN in Caerl ende Eleg.

Want hi Adame ende die werelt al
Brochte in dat s n e v e n.
Nieuwe Werken M. v. N. L. 1841, Ve D. 2e St. bl. 22.

5) *Te niet gaan, verdwijnen, te gronde gaan.*

Alse dus met onwettechede
't Hoeft van der Werelt leuede,
Wat wonder waes 't, dat dan s n e u e d e
't Goet datsi hadden beseten?
VELTH. Sp. H. fº. 375.

Daer om in ghedeelden rade
Salmen volghen, vroech ende spade,
Den raet die de vroetste gheven
Sone machmen niet lichte s n e v e n.
Melib. vs. 2127.

Hi moeste hebben swaer verdriet
Ofte s n e v e n swaerlike.
Jans Teesteye, vs. 556.

Legt dien berch dan voor de stadt, soo moet heur Zeevaert s n e v e n.
COORNHERT, Odyss. II, bl. 6.

6) *Struikelen.* KIL.

Een paert droech .i. vergult ghesmide.
.i. esel s n e e f an sine side.
Esopet, bl. 224.

Zie nog Tweede Proeve, bl. 32.

7) *Leed, jammer.*

Het es groet rouwe ende groet s n e v e n
Dat in die werelt liede leven,
Dar goet no bate af ne mach comen,
Mar deze ende quaet ende onvromen!
Lanc. vs. 19510.

8) *Te kort doen.*

Ghi en sult niet rechten
Na den aenghesichten,
Ghi sult recht gherechte gheven,
Ende aen den rechte niet s n e v e n.
Die .X. Plaghen, vs. 191.

9) *Dwalen.*

Ende en eest v niet wel cont
Leght v hant op. uwen mont,
Ende bepeinst v dat ghi niet en s n e e f t
Als ghi v vonnesse vte gheeft.
Dietsche Doctr. I, vs. 210.

Want davonture dicke s n e e f t.
Lsp. B. III, C. 3, vs. 302.

10) *Sterven.*

Een wijs man seit in siere leren:
Die alle dinc wilt keren
Te sijns selfs baten properlike
Es onnutte op ertrike,
Ende hets recht dat hi s n e e f t,
Want hi luttel vriende heeft.
Dietsche Doctr. II, vs. 1525.

11) *In gebreke blijven.* MEYER.

Sneven na iets. *Naar iets streven.*

Tgoet en maect den mensche rike niet,
Maer arm, diet te rechte besiet;
Want soe hi meer goets heeft,
So hire meer n a s n e u e t.
Dietsche Doctrin. II, vs. 2486, var.

Snibbesnabben. *Praten*, *babbelen.*

Off en kunje niet je woordt
S n i b b e - s n a b b e n as het hoordt.
VANDE VENNE, Sinne-Mal, bl. 14.

Snibbesnabbig. *Praatachtig*, *babbelzuchtig.*

Lichte Koen soeckt losse Vrijsters,
Sware Stoofsters, losse Rijsters,
S n i b b e - s n a b b i g h in den Beck.
VANDE VENNE, Belacch. Werelt, bl. 278.

Snyden. *Grieven*, *treffen*, *zeer doen*, *wonden*. Deeze weederwaardigheit, schynende nu zelfs de weirlyke regeering aan te ranzen, s n e e d eerst die van der wet, zulx de verbolghentheit hun 't hart onder den riem stak. HOOFT, Ned. Hist. bl. 103, reg. 10, v. o.

Snident. *Sedert*, *sints*.

Hoe bartaengen eerst began
Dat dingelsche volc s n i d e n t wan
Der wandele begin ende haer rike.
MAERL. Sp. H. 8°. ed. D. III, Voorber. bl. XXIX.

Snider. *Maaier*.

Hi droech sinen s n i d e r s pulment.
Rymbyb. vs. 17118.

Ende doe hi was ghedreghen verre
Tote Babilonien in die stede,
Quam hi saen weder upter stede
Te sinen s n i d e r s sonder waen.
Ibid. vs. 17167.

Snyen. *Sneeuwen*.

Wantet haghelt, vriest und daer toe s n ij t.
Dr. VERWIJS, Van Vrouwen ende van Minne, XII, vs. 20.

Snieme. *Spoedig*, *weldra*.

Bruneel ende hi si namen
Die scerpe vanden halse Beline,
Die bi der dompheit sine
Hier toe hadde gheseit so verre,
Des hi s n i e m e sal worden erre.
Rein. door Dr. JONCKBL. vs. 3356.

„Vrient, ic ben nu haestech sere;
Vaerd te Kardoel: alsic kere,
Dat s n i e m e sal sijn, sonder waen,
Ic sal u riddere maken saen.
Lanc. III, vs. 14685.

Op pennenaren es hi geseten,
die grote spronge spranc op tgras,
vore rikenstene hi s n i e m e was.
Ferg. vs. 4670.

S n i e m e saghen si die maste
Vanden scepen in die see.
Walew. vs. 9496.

Sniemen. *Snel, spoedig.*

Ende dedene met geenoepten riemen
.iiij. scrianten geselen s n i e m e n.
Lanc. II, vs. 18736.

Hi volgede, ende daer na s n i e m e n
Sprac die coninginne Keyen toe.
Ibid. vs. 246.

Hi seide: »Gi sulter sien s n i e m e n.
Ibid. vs. 2366.

Si daden hem of den helm s n i e m e n.
Walew. vs. 8205.

Hi bidt hem om al verdienen
Dat hiit hem late weten alsoe s n i e m e n.
Limborch, B. I, vs. 1664.

Sniffel. *Steenpuist.* KIL.

Snigghe. *Slak.* Ibid.

Snijdelinck. *Snipper, stukje, afsnijdsel* Ibid.

Snijde. *Snede van een mes* of *ploegijzer.* Ibid.

Snijden. 1) *Beeldhouwen, graveren.* Ibid.

2) *Snijden, ontmannen.* Ibid.

3) *Maaien.* H DE GROOT, Bewys, bl. 9.

Snijden (Het). *Het indrukwekkende, het verpletterende.* In 't bestraffen gingen hem de woorden af met zulk eene scharpheidt, ende den misdoenden zoo naa, dat men meent eenige daar over gestorven te zijn, als ook aan 't s n ij d e n van een gesteurt opzicht. HOOFT, Henrik de Groote, 182, 27.

Snijder. 1) *Graveur, plaatsnijder.* KIL.

2) *Mes, kouter* van een ploeg. Ibid.

3) *Kleermaker.* Ibid.

Snikgedingel. Klank nabootsend woord.

Hy kiest een klokmuzyk, en bauwt het geestig na;
Daar 't s n i k - g e d i n g e l noit met tripplen stille sta.
VONDEL, door V. L. XII, bl. 94.

Snikje. Waarnaar men *snikt* of *snakt.*

Wie van u beyden is een s n i é k j e van de Hel?
VONDEL, door V. L. III, 113.

Snikken. *Verlangen, smachtend begeeren.*

Mijn opgetogen hart,
Van groot verlangen overwonnen,
Naer u, o Godt, g e s n i c k t.

VONDEL, door V. L. VII, bl. 339.

Sniksnakken. *Hijgen, afgebroken ademhalen*, ook *sterk verlangen*, en *babbelen, praten.* Dr. DE JAGER, Versch. bl. 165, e. v.

Snime. *Ras, schielijk.*

Grote onnere quam daer af s n i m e.

MAERL. Sp. H. 8o. ed. D. IV, bl. 151, vs. 40.

Snippen. 1) *Snerpen, snijden.*

Maar hy voelt al onderwylen
Hoe de winter s n i p t en zuurt.

OUDAAN, Poëzy, III, 410.

Want het s n i p p e n van den vorst sluit dan het aertrijck. VONDEL, door V. L. V, bl. 98. Gelijck het vogellijm, gesproten uit snippemest, dat aen de schors kleeft, in het s n i p p e n van den kouden winter, in de bosschen op een nieuw plaght te bloeien. Ibid. V, bl. 256.

Dat niemant oock, hoe wijs hy schijnen magh, u ra
Den acker 's winters om te delven met de spa;
Dewijl het s n i p p e n van den vorst den grond komt sluiten.

Ibid. VIII, bl. 228, vs. 457.

2) *Afsnijden, doorsnijden, insnijden.* KIL.

Snipperingh, snipperlingh. *Stukken, brokken, snippers.* Ibid. — — — wiens lijck, op het velt voor d'oogen van zijnen triomfeerenden vyant, aen riemen en dunne s n i p p e r l i n g e n gesneden lagh. VONDEL, door V. L. X, bl. 494.

Snipsnappen. *Snoepen, opsnappen.* Dr. DE JAGER, Versch. bl. 166.

Snirs. *Teug.* De Tracische Damalis, die veel wijns stuwen kan, Bassus, met eenen s n i r s te drincken, niet overtreffen. VONDEL, door V. L. VI, bl. 446.

Wie hand sloegh aen den thirs,
Most maghtigh sijn te veegen,
Euoe, Euoe,
Een beker met een s n i r s.

Ibid. III, bl. 288.

Snit. *Kleine bijl.* KIL. *Kleine aks.* MEYER.

Snobbelen. *Kussen, zoenen.*

Sie ick hem ginder niet s n o b b e l e n op de leuningh van de Brugh?

J. S. KOLM, Jan Tots vryery, 1662, bl. 12.

Ghy laakt het met de mondt,
Maar prijst het inde grondt
Voor goet,
En denkt hoe soet
Het snobb'len wesen moet.

VANDER VEENS Zinneb. 1642, bl. 303.

Ick wouwer flusjes wat snobbelen, wat soenen, wat sabben.

BREDERO, Kl. v. d. Koe, bl. 5.

Snobbeligh. *Geschikt om geliefkoosd, gezoend te worden.*

Waerachtich, Giertje! gy bint so snobbelighen Waerdin.

Ibid. bl. 15.

Snobbelsieck. *Mangek, zoenziek.*

Die met een snobbel-siecke meyd
Wat speelt voor tijt verdrijf.

JAN ZOET, Jochem Jool, 1637, bl. 2.

Snodder. 1) *Snot.* KIL.
2) *Vuiligheid, smerigheid, onreinheid.* KIL., MEYER.

Snode. *Slecht, gering.*

Kersten, joeden, ende heyden
Sullen hem siin eere bereyden.
Wie snode dat hi si gegoet,
Die men vint in moeden reyne.

BILDERD. T. en D. Versch. D. III, bl. 165, vs. 27.

Snodel, snoedel. 1) *Dwaas, dom, verachtelijk, gering.*

Hoe lange sal gedogen dit
edelheit, die die werelt besit
met hore voghedie,
dat een snodel ries beamit,
die cume tusschen suart ende wit,
heren wille castien?

Verkeerde Martijn, 2e coupl.

Snoedel en v'staen dinc en geen;
Want nie wijsheit in hem en sceen.

Idem, 8e coupl.

Hi hiet mi snodel ende gooc.

Walew. vs. 8910.

2) *Onwetend, gek.*

Eer sterven hovesce liede ende wise,
die staen in alder werelt prise,

dan die s n o d e l e entie domme.

Limborch III, vs. 1315.

so liep
si henen, ende toende oppenbare,
als ocht si sot ende s n o e d e l ware.

Leven van Ste Christina, vs. 1204.

3) *Slechtaard*, *slecht mensch.*

Soude een s n o d e l besitten dat leen,
dat die wijsman cochte.

Verkeerde Martijn, 8e coupl.

Die jeghen enen oven gaept,
Die gelijct den ghenen ende verknaept
Enen s n o d e l sonder danc:
Gaept hi meer, sijn loen is cranck.

Dr. VERWIJS, Van Vrouwen ende van Minne, III, 16e coupl. vs. 3.

Snoedelic. *Gering, arm, armoedig.*

Snoedelic bereyt sijn. *Armoedig ingericht zijn*, *armoedig leven.*

Doe vraechtmen hem ende sprac hem toe
Van allen sticken, ende hoe
Dat hi soe s n o e d e l i c w a s b e r e y t,
Want hi hadde grote rijcheit.

HILDEG. Ged. bl. 77, vs. 155.

Zie ook HUYDEC. Proeve III, bl. 201 e. v.

Snoecken. *Boomen snoeien.* KIL.

Snoecks. *Neuswijs.* Ibid.

Snoer. 1) *Lichtekooi*, *ontuchtig meisje* of *vrouw.*

Daer komt dan een gerit — — —
— — — van hoeren en van s n o e r e n.

BREDERO, Moortje bl. 64.

2) *Zekere afperking lands* Ik sal u het landt Canaan geven, een s n o e r van u-lieder erfdeel. St. Bijb. I Chron. XVI, vs. 18. Zie ook WEILAND en Dr. DE JAGER, Taalk. Mag. II, bl. 438.

3) *Schoondochter*, *stiefdochter.*

Men vintse veel der quader snoeren,
Die hem gheneren mit sulker voeren
Ende houden man ende wijff
Diewijl leven in een kijff.

Mloep, B. IV, vs. 1661.

4) *Touw, koord.* KIL. Dit es den oncost die ghegaen es up die beesten

van sciphuier, van weydehuier, van s n o e r e n enz. Dr. VERWIJS, De Oorl. van Hert. Albr. bl. 75. Item ghebezicht ende ghecoft viiftien hondert s n o e r e n tot alle den beesten. Ibid.

5) *Muilband.*

Wanneer hy groot wort, past een prickelende s n o e r
Vol ysrc pennen hem om zijnen beck te knoopen.
VONDEL, door V. L. VIII, bl. 247.

Snoer (Aan zijn) hebben. *Als volgers achter zich hebben, alsof zij aan eene lijn achteraan komen.*

Dan h e e f t ze noch zoo veel larysters a n h a e r s n o e r datj' 'er 't hooft of omme loopt.
HOOFTS Ged. 270, 22, v. o.

'T huys is tot onzent een heelen tijt in rep en in roer:
Wat h e e f t Vrou oock een hoop volcx a e n h a e r s n o e r!
S. COSTER, Tijsken vander Schilden, bl. 27.

Snoeren. *Windsels, doeken.*

Ick lach bewindelt in schoon Sye rijcke s n o e r e n.
BREDERO, Griane, bl. 58.

Snoeren. 1) *Toerijgen.*

Des anderdaghes vor sonnenupganc
Dede Reinaert sine scoen s n o e r e n.
Rein. door Dr. JONCKBL. vs. 2913.

2) *Binden, strikken, zamenbinden, beperken, omwinden.* KIL.

Snoeren den beck. *De lippen in bedwang houden, den mond snoeren, de tong bedwingen.* KIL.

Snoeren de perlen. *Kralen aanrijgen.* Ibid.

Snoer-recht. *Loodrecht.* Ibid.

Snoeshaen. *Ondeugende haan, pocher, grootspreker.*

Somma, leek ik van buiten wilt, ik was van binnen noch wilder s n o e s h a e n.
HOOFTS Ged. door BILD I, bl. 232.

Zie ook Dr. DE VRIES in zijn Warenar.

Snoester. Hetzelfde als *sloester*, d. i. *schaal, schel, peul, dop.* KIL.

Snoesteren. 1) *Schillen, doppen, pellen.* Ibid.

2) *Inzwelgen, verslinden,* voornamelijk van ooft. Ibid.

Snoesteringhe. *Klein ooft*, zoo als noten, kersen, enz. Ibid.

Snoeve. *Ademhaling.* Ibid.

Snoeven. *Ademhalen.* Ibid.

Snoeven (Sonder) wt drincken. *In eens leeg drinken, zonder adem te halen.* Ibid.

Snof. 1) *Reuk*, *lucht*. Ik heb ten laatsten den paarden willen slachten die den draf spoeyen, als hun de s n o f der stallen in de neus slaat. HOOFTS Br. 271, 10. De kromme dolfyns, hebben alree den s n o f van onse liefde wech. VONDEL, door V. L. IV, bl. 254.

2) *Mode.*

Wie? ik een Bruigom naar de zwier en nieuwste s n o f?
Don Bertrau de Cigarral, 1712, bl. 55.

Dat's van de nieuwe s n o f kijnd.
J. STARTER, Kl. van Jan Soetekauw, 1646, bl. 5.

Al sen klieren bennen op sen nieuwe s n o f s emaeckt.
Id. Kluchtig tafelspel van Melis Tyssen, 1646, bl. 1.

Of zijt ghy op de s n o f geschoet.
J. VANDER VEENS Zinne-Beelden, 1642, bl. 246.

't Is gheen nieuvve s n o f van trouvven
Want de Ouvven
Deden ook soo in 't ghemeen.
Ibid. bl. 312.

Snof, snuf, snoteringhe. *Verkoudheid.* KIL.

Rieckt dy dat, so heb dy de s n o f niet.
PL.

Snoffelen. *Stuiven*, *vallen.*

Die daer ridende quamen op een,
Dat si beide s n o f f e l d e n neder.
VELTH. Sp. H. f_0. 86.

Snoffelen aan. *Aan iets snuffelen* of *ruiken.*

De Leeuwen rijsen en zy grimmen, maer int moeten,
Sy s n o f f e l e n a e n hem en vielen voor zijn voeten.
BREDERO, St. Ridd. bl. 13.

Snoffen. *Snuiven*, *snakken.*

Oh wat was 't een arrebeyd
Van wt den viervliet, die met vlammen welt verbolgen
Te s n o f f e n na de lucht.
VONDEL, door V. L. II, 738.

Snofje (Nuw). *Iets nieuws*, hier doelende op een nieuw aangekomen meisje:

So datter niet een n u w s n o f j e komt van oosten of van Brabant,
Of hy heefter sijn Kouranct of.
BREDERO, Moortje, bl. 35.

Het was vooral in gebruik voor nieuwe mode.

Snogger. *Schraal*, *dun*, *tenger*. KIL.

Het is door deze, dat men 't galmen wort gewaar
Van fluit, oft van trompet, van boll' oft s n o g g r e snaar.
HOOFTS Ged. 302, reg. 4, v. o.

Snoyelis. *Snoeisel*.

S n o y e l i s van wyngaert daer si op plach te rusten.
Passion. Somer-Stuck, 1489, f°. cclj, d.

Snock. *De hik*, *een hikkende adem; het snikken*, *snik*. KIL.

Snocken (Bij-). *Bij snikken*, d. i. *bij tusschenpoozen*, *zoo nu en dan*. Die Gods heylige Woord, bij poozen, en met sprongen lezen, en dat boeck, met Johannes, niet op en eten, maer proeven 't alleenelick, met het tipjen van de tonge, bij s n o c k e n, en ter snaps, enz. JOH. DE BRUNE, Banckct-Werck, 1660, II, 127.

Snocken. *Snikken*. KIL. Zie ook HUYDEC. Proeve III, bl. 115 e. v.

Snocker. *Snugger*, in den zin van *rank*, *slank*, *vlug*.

Een lief, een levendich wicht,
Soo tengher, s n o c k e r en spicht.
BREDERO, Boert. L-B. bl. 75.

Snol. *Lichte vrouw*. Banketteerende, des zoomers, onder meer gezelschaps en etlyke s n o l l e n. HOOFT, Rampz. 29, 6.

Dus spraken sy te saem, als Eurimachus uyt grol
Penelope cloecksinnich, met woorden dus aenranden
Icarij dochter jent, Penelope schoon s n o l
Saghen u de Griecken nu, die met Jason t'Argos landen.
Odyss. II, bl. 89.

— — — — vrou Venus zoete s n o l
Die maeckten meen'gen spronck en luchte kabriol.
VONDEL, door V. L. I, bl. 179.

Snollen. *Jacht maken op snollen*.

— — ic wod liever mijn leven niet uyt s n o l l e n gaen.
BREDERO, Kl. v. d. Molen, bl. 8.

De uitgave van 1638 heeft verkeerdelijk *snolen*.

Snollich. *Aanlokkend*, *lustwekkend*, *begeerte prikkelend*, van «*snol*».

De koken, lieve baas! die is so uytgelesen,
Dat elck die bemint om heur soetsapich s n o l l i c h wesen.
BREDERO, Luc. bl. 12.

Snoô. *Slim*, *schrander*, *leep*.

Ik ben, wat meenje, geen noomkooltje,
Of neskebolletjen, oft jooltje,

Maer Nicker en sijn moêr te s n o ô.
HOOFTS Br. door Dr. v. VL. I, 398.

Snood, snoodt, snoot. 1) *Gering, van weinig waarde, schamel, armoedig, schraal.* Ende dan hadden wi ymmer goeden coep dat hi hem selven gheven woude om soe s n o d e n penninc. Stemmen, bl. 82. Het s n o o d e not, getooghen uit dit onguur en heilloos tuigh, baarde bederf van ingewant, rotting van bloedt, enz. HOOFT, Ned. Hist. 1159, 52. In sijnre gheboorten had hi die maechdelike melc tot voetsel ende s n o d e doeken tot enen decsel. Spieghel der Volc. HS 1419, f°. 153.

Het leghet in eenre cribben,
Dat lieve cleine kint,
Met sinen verweenden ribben,
In s n o d e n doekerkijn.
Horae Belg. II, 20.

Daer na gaf hij alle costelijcheyt tot behoef der armer, ende was daer nae ghecleet met s n o d e n clederen ghegort met een coerde. Passion. Wijnterst. 1480, f°. 186, a.

Mijn cleedren sijn s n o o t, des ic om ander bat so gy weet.
Odyss. II, 80.

Doch ist dicwijlen wael gheschiet,
Dat een groot vorst ende heer
Ene s n o d e juffrouwe minde zere.
Mloep, B. I, vs. 2738.

2) *Slecht, verkeerd, mis.* Ende dit Cruyswerck werdt gestelt op de plaetse, die wy voorgheseyt hebben, dat weynich te vooren van een poel was opghehaelt, zijnde grootelijcx te verwonderen, hoe het doenlijck gheweest is, dat soo s n o o d e n gront soo grooten swaren werck heeft cunnen draghen. VELIUS, Chroniick van Hoorn, 1617, bl. 16. Caim wert van alle quade menschen dat hooft: want hy was den eersten gierigen ende vrecke mensche, die Godt vanden s n o o t s t e n offerde. VAN VAERNEWYCK, Hist. van Belgis, 1665, bl. 17.

Men mach die beste niet uutlesen,
Want nyemant en wil die s n o o t s t e wesen.
HILDEG. Ged. bl. 255, vs. 71.

Teu lesten sal si liefte legghen
Anden s n o o t s t e n van hem allen
Ende sal daer mede inder asschen vallen.
Mloep, B. II, vs. 4227.

3) *Schrander, slim.* U. W.

Wij mogen hier niet langer aesen;
De menschen werden ons te s n o o d.
HUYGENS, door BILD. III, bl. 123.

Snoodelick. Adv. *Verachtelijk.* KIL.

Snoodheyd, snoodigheyd, snootheid *Slechtheid*, *laagheid.* KIL. *Armoede*, *geringheid.*

Tot teken van uwe armoede en uw s n o o t h e i t.
VONDEL, door V. L. IV, bl. 565.

Een s n o o t h e i t, die te snoot, haer geensins staet te lijden.
Ibid. V, bl. 492.

Leert, genooden,
Dat geen goden
By Godt haelen,
En zijn straelen,
Noch geen s n o o t h e i t
By zijn grootheit.
Ibid. VII, bl. 452.

Snorcken. 1) *Snikken.* KIL.

Van alle mijn gheschrey, mijn s n o r c k e n, en mijn huylen.
HARDUYN, door SCHRANT, bl. 86.

2) *Pochen.*

Dees sal voortaen zijn handen, wel houden uyt ons haer
Vrienden en past ooc niet op Mentors s n o r c verwoet.
Odyss. II, bl. 147.

De Vorsch benijde dat 't ghehoornde Beest af-snoeyde
Het lisch en 't groene kruyt dat by sijn poelen groeyde,
En zwillende onbedacht van haet en afgonst dul,
Bestond hoe kleyn en teer te s n o r c k e n op den bul.
VONDEL, door V. L. I, bl. 465.

Snorcker. *Pocher.* — — — maer oock datmen sonder grouwel niet dencken en kan: — — — alle S n o r c k e r s ende Stuytvossen enz. MARNIX, Byen-Korf, 1645, bl. 219, ro.

Snorre. 1) *Schoondochter*, *stiefdochter.* KIL., MEYER.

2) *Bijzit*, *boelin.* KIL.

Snorren. 1) *Fluisteren*, *mompelen*, *brommen.* Ibid.

2) *Vliegen.*

Van hier s n o r t Perseus door de lucht van volck tot volck.
VONDEL, door V. L. XI, bl. 434.

Zoo sprac Uranie, en na datze dit verhaelde

Hoort Pallas een g e s n o r van vleughlen in de lucht.
Ibid. bl. 456.

Snorrepijpen. *Nietigheden*, *kleinigheden*, *prullerij*.

Ik zal wel acht op die s n o r r e p y p e n slaan.
E. VAN DER HOEVEN, Het viervoudig Huwelyk, bl. 2.

Wat het deuse koomen al voor s n o r r e p y p e n te koop?
BIESTKENS, Klaas Kloet, 1619, D. II, bl. 2.

En halen in haer Bancketten, soet-smakende Maersepeynen, Confituren, Marmeladen, en diergelijcke s n o r r e - p y p e n. ROEMER VISSCHER, Zinnepoppen, 1678, bl. 74.

Ick kan geen van al die toerientayen noch s n o r r e p y p e n.
BREDERO, Luc. bl. 29.

Snorrepijperij. Hetzelfde als «*snorrepijpen*».

Comcommers, veugelbout en s n o r r e p y p e r y.
OUDAAN, Poëzy, II, 136.

Snossen. *Snorken*, *snoeven*.

Die gist'ren soo vermeetel s n o s t e
Op sijn sware rijckdom groot.
BREDERO, Het daghet, bl. 49.

Snot-baerd. *Knevel.* KIL.

Snot-schrabber. Ironisch. *Barbier.* Ibid.

Snoter, snoteringhe. *Verkoudheid.* Ibid.

Snotolf. 1) *Snotterig.* Ibid.

2) *Soort van visch.* Ibid.

Snotten. *Snuiten.* Ibid.

Snottolf. *Dwaas*, *gek.*

Her heer, ghy kerstene s n o t t o l v e n!
Dr. VERWIJS, Tspel, bl. 40, vs. 643.

Zie verder Dr. DE JAGER, N. Arch. v. Ned. Taalk. 245.

Snouen. *Aangrijpen.*

Twoort Godts alleene, wiet oyt beschoude,
Bleef onbedroghen, hoe wel tpersequeren
En 't vervolghen menich s n o u d e.
Belg. Mus. X, bl. 323.

Snouwen. *Sneeuwen.*

Het moet al ligghen in die muut,
Alst vriest ende es g h e s n o u t.
MOLTZER, Bibl. III, bl. 227.

Snovelen. *Sneven.* KIL.

Snuedel. *Snood, boos mensch.*

> Si waer so dueghende ende so edel,
> Liet hi dat, hi waer een snuedel.
> Mloep, B. II, vs. 1890, var.

> Die hem dese antworde an leide:
> Snuedel! lettel ghi ghevroet,
> Dat dese edel man ende goet
> Alleene moet varen hene.
> MAERL. Sp. H. 8°. ed. II, bl. 240, vs. 65.

Snuf. *Verkoudheid.* KIL. Ruycky dat? soe en hebdy den snuff noch niet al. MEIJER, Oude Ned. Spr. bl. 59.

Snuf (Nieuwe). *De laatste mode, nieuwtje.*

> Ghelijck de Fransche die de dertelheden quellen,
> Dick na den nieuwen snuf haer cleedinge herstellen.
> BARTAS Weken door HEIJNS, 1621, bl. 53.

Snuggher. *Schraal, tenger.* KIL.

Snuyel. *Kleinoodiën* BILD. Gesll.

Snuifelen. *Schuifelen.* Gelijck dickwils een slang — — een paer gloeiende blicken opslaet, en met den beck snuifelt. VONDEL, door v. L. V, bl. 233.

Snuyren. *Snoeren, binden.* Hy can syn mont niet hecken of snuyren. MEIJER, Oude Ned. Spr. bl. 10.

Snuysteren. Zie **snoesteren.**

Snuistering. *Iets van kleine waarde.* Den krytenden jongen stilt men met kleen geldt, ooft, oft andere snuistering. HOOFT, Ned. Hist. 780, 28.

Snuit. *Voorsteven, scheepssnebbe.*

> Noch leeft de Zeeleeu van Sint Marck,
> En keert met afgeruckte snuiten
> Van zeegalajen, fors, en sterck,
> — — — — — — , uit het bloedigh perck.
> VONDEL, door v. L. VI, bl. 731.

Snuitdoek. *Zakdoek.* Toen rees de Graaf oover eindt, smeet den hoedt en snuitdoek ter zyde. HOOFT, H. DE GROOT, 20, 15.

Snuyte. 1) *Neus.* KIL.

2) *Snavel, snebbe,* van vogels. Ibid.

3) *Snuit,* van dieren. Ibid.

4) *Scheepssnebbe,* voorpunt van een schip. Ibid.

Snuytert. 1) *Neuswijs.* Ibid.

2) *Vlet,* klein vaartuig. Ibid.

Snuyve. *Verkoudheid.* KIL.

Snuyven. *Den neus snuiten.* Ibid.

Snuiven. 1) *Snorren.*

Siet hoe hy zijnen pijl vol-aerems inne treckt,
Die hy soo rechte schiet, dat hij s n u ij f t in zijn herte.
HARDUYN, door SCHRANT, bl. 19.

2) *Snuffelen.*

Sy s n u y f t het al deur, het sy kamers, in keucken, in kelder.
BREDERO, Schyn-Heyl. bl. 18.

3) *Snuivend* of *snuffelend voortsluipen.*

Wel, wat wil dit toch zijn, dit sta ick vast en peys,
Dat ick Ascagnes sie van d'eene reys op reys
Soo s n u y v e n heen ter sluyp op onse Juffers kamer?
Id. Luc. bl. 35.

Van waar overdrachtelijk:

Wel wat belet my nu een vrolijck Liedt te singhen?
Op dat de treuricheyt, die door mijn sinnen s n u y f t,
Sich menghet inde Wint en inde Lucht verstuyft.
Id. Roddr. bl. 6.

4) *Ronken, snorken.* PL.

Nien, Miester! se slapen niet al die der s n u y v e n.
BREDERO, Kl. v. d. Molen, bl. 12.

Snuyver. *Snuffelaar*, die begeerig uit is op alle nieuwtjes.

Get, hoe gluerden daer die s n u y v e r s na een tas van een parlde pop.
BREDERO, Moortje, bl. 17.

Snurre. 1) *Schoondochter.* KIL.

2) *Bijzit, boelin.* KIL., MEYER

Snutteldoeck. *Zakdoek.* Ende haere S n u t t e l d o e c k, die altijdt veerdigh ende ghereedt is, dat sy altijdt gereedt zijn alle de aerdtsche vuyligheyt te verlaten ende volkomentlijck af te sterven? MARNIX, Byen-Korf, 1645, bl. 187, v°.

Snutten. *Snuiten* KIL.

Snutter. *Snuiter.* Ibid.

Snütteren. *Snipperen.* Ibid.

Snutterling. *Snipper, afsnijdsel* Ibid.

So. *Zoo.*

Omme te hoerne den soeten
Spreken die worde s o reene.
MAERL. Sp. H. 8°. ed. IV, bl. 115, vs. 19.

Want hem noch doen sijn claeuwen voren
S o sere.

Reinaert door WILLEMS, bl. 252, vs. 6774.

Zo. 1) *Tot.*

Aldus sprac he z o dien luden.

Alex. II, vs. 95.

2) *Toen*, *zoodra*. Z o zy hun geschil verstaan hadde, kokermuildeze wat. DE BRUNE, Wetsteen, bl. 102.

3) *Alzoo.* Z o oordeelt Socrates by Xenoghon. Ib.

Zoo. *Toen.* Z o o hy eens met den Hartogh Cosmus door Florenzen ging wandelen. Ibid. bl. 130. 't Was s o o, dat die van Wtrecht hem inde voorgaende krijgh seer hadden tegen geweest. VELIUS, Chroniick van Hoorn, 1617, bl. 19.

Zo, so. *Hierzoo, daarzoo*, als expletivum gebruikt.

Altoos z o volghet hem mede
Die helle ende dat torment.

Lsp. B. I, C. 7, vs. 24.

Hi s o maecte gheeste twee,
Die einde en hebben nemmermee.

Ib. C. 17, vs. 27.

So, soe. Gevolgd door een vragend of betrekk. vnw., strekkende om even als het Lat. — cunque de algemeenheid aan te duiden, als:

So wie. *Wie ook.*

S o e w y e voer hem te rechte coomt,
Die moet al daer der waerheit ghyen;
S o e w y e dat schaet ofte vroemt,
In hem en mach gheen nijt gheschien.

HILDEG. Ged. bl. 120, vs. 105 e. v.

So. Herhaald bij een tweeledig voorstel, en in beide gevolgd door een vergr. trap, *hoe — des te.*

S o e m e n den dommen langher leert,
S o e hi hem min ter wijsheit keert.

Ibid. bl. 222, vs. 13 e. v.

Van daghen te daghen s o lanc s o mee.

Ibid. bl. 242, vs. 4.

S o blider tijt s o blider herte,
S o blider herte s o meer minnen.

Winter ende Somer, in Horae Belg. VI, bl. 134, vs. 266, e. v.

So-hoe. In denzelfden zin.

Want s o m e n den bosen meer verdraecht,

H o e hi liever onrecht jaecht.

Ibid. bl. 156, vs 95 e. v.

So-so. Bij een tweelėdig voorstel, zonder den vergr. trap, *zoowel — als.*

S o e mit werrken, s o e mit rade.

Ibid. bl. 236, vs. 85.

So. Bij een vraag: *of.*

Sidi abt, s o prihore?

Rein. door Dr. JONCKBL vs. 945.

So, ze. *Zij.*

Wasem s o es menichrande.

Br. Gheraert, Natuurk., bl. 179, vs. 1717.

S o ne wilde niet zijn te ghereet
Te ghelovene dese grote mare.

Lsp. B. II, C. 6, vs. 90, var.

Wijsselijc bedachte z o hare.

Ibid. vs. 92, var.

S o was beede lusch ende scele.

KAUSLER, Die Rose, vs. 296.

— — — — ende sonder vorste
Gaf s o mi den horen in die hant.

Lanc. II, vs. 614.

So. *Naar gelang, naarmate.*

S o die lucht drogher was,
Die blexem es te roder das.

Br. Gheraert, Natuurk. bl. 119, vs. 759.

So. *Dewijl.* Korts hier nae, s o Rollon over al gheluckigh ende voorspoedigh in zijne saecken was, wert Coninck KAREL benoodicht ende bedwonghen met hem te overkomen. GUIC. fo. 287, a.

So. *Te.* Hoogd. «zu».

Weder z o volgen mine viande
S o bescermen mine lande.

Alex. B. I, vs. 1338.

So dat. *Terstond, zoodra, zoo haast als.*

S o d a t hi op was gestaen — — —
Hi ginc uyt.

Alex. B. I, vs. 1191.

Zie ook nog Clign. Taalk. Mengel. I, 59.

So (Wer — — —). *Of — — — of.*

W e r hi woude daer ontbeiden

Dar ise ende sijn gewelt,
S o vorder soeken op dat velt.
Alex. B. II, vs. 605.

So — — — so. *Of — — — of.*

Niet wel en weetmen wiese wan,
S o Maers, s o een ander man.
MAERL. Sp. H. 8°. ed. I, bl. 121.

Ende vragede, wat machtichs mochte sijn,
S o die Coninc? s o die wijn?
S o dat wijf?
Ibid. bl. 197.

Welc es meerre s o dat gout s o die temple diet in reuerentien wesen doet? MEIJER, Lev. van Jezus, C. 191.

Welc is dan edelre, berecht mi des:
S o dat van niete ghecomen es,
S o dat eerst nam sijn rueren
Uter godliker naturen.
Lsp. B. I, C. I, vs. 52 e. v.

So wie so, so wat so. *Wie, wat.* Ende s o w i e s o hem oetmudegt ghelyc desen kinde. MEIJER, Lev. van Jezus, C. 133. S o w a t s o ghi den vader bidt in minen name. Ibid. C. 220.

Vander zielen zuldi verstaen
Dat, s o w i e s o vleesch gewan
Van Adame.
Rymbyb. vs. 395.

Coemt, ende siet hier enen man,
Die mi al heeft bediet
S o w a t s o mi es ghesciet.
Ibid. vs. 23058.

So vele. *Zoo zeer.*

Doch dat hijs hem s o v e l e bat,
Dat sijt daden.
Rymbyb. vs. 1867.

So ghedanen. *Zoodanigen.* Al daer so stonden steinne kroeghe sesse, die daer ghesett waren na der yoden ghewonte, die hare purificatie in s o g h e d a n e n vaten plaghen te doene. MEIJER, Lev. van Jezus, C. 57.

So doen. *Vleeschelijke vereeniging hebben.* Gy hebt by den Cremer Herman geslaepen mennygen lieven nacht, en gy hebt u van den Mesmaker s o e d o e n laten (natuurlijk moet men hier aan een vingertee-

ken van den duim tusschen twee vingers denken) ind daervan gordel ind Pater Noster genaten (d. i. genoten). VAN HASSELT, Arnh. Oudh. III, 230. Hebt gy een Krygsman geweest? Gy hebt uw Moeder soe gedaen. Ibid. bl. 231.

So help u ere. Bevestigings formule, even als *so help mi God, so helpe mi mijn leven*, enz.

Doet dat irste, so help u ere.

Dr. VERWIJS, Die Rose, vs. 6415.

Zie hierover verder HUYDEC. op MELIS STOKE, D. II, bl. 470; Horae Belg. V, bl. 109.

Sobbelen. *Struikelen, waggelen, met wankelende schreden voortgaan.* KIL.

Dat t'slibberich gheberght weer in syn holte slorpt,
Dat yder over hooft en hals int diepste sobbelt.

VONDEL, door V. L. 1, bl. 109.

Sobben. 1) *Struikelen, waggelen.* KIL.

2) *Stoeien, zoenen.*

Ons lobben door 't sobben syn uyt 't fasol.

VANDER VEEN, Zinneb. 1642, bl. 314.

Sobben (Hobben en-). *Op en neer gaan, heen en weer slingeren.* De weereld is een bare en holle zee, daer in de menschen met een leck schip hobben en sobben, somtijts tot aen het zwergh rijzende, dan weder in de barninghen overstort werdende. DE BRUNE, Banck.-Werck, I, bl. 114.

Sobel. *Kostelijk zwart bont*, nog *sabelbont.* KIL.

Sober. *Matig, spaarzaam, sober.* KIL.

O mensch d'oordeelen Gods opt nauwst niet naer en spoort,
T'is een te diepen Meyr, t'en heeft noch grond noch boord,
In soob're wysheyd doch u selven steld ghelaten.

VONDEL, door V. L. I, bl. 329.

Soberheit. *Matigheid.* U. W.

Die vijfte doecht der minnen zede
Dat is Ghereohte Soberhede.

HILDEG. Ged. bl. 85, vs. 114.

Mer soberheit in sijn verhoghen
Ghebruuct hi mit een wijs beraden.

Ibid. bl. 190, vs. 108.

Sobertjes. *Niet buiten gevaar.*

Ze leid hiel sobertjes, ik hebber de gansche nacht by gewaakt.

T. ASSELYN, Kraam-Bedt van Zaartje Jans, 1684, bl. 25.

Sobréren. *Matig leven.* KIL.

Sociertje. *Erwtjes*, verbastering van *cissiertje.*

Hoewel sy uit twie kykers kykt as twie sosiertjes.
A. ALEWYN, Latona, 1703, bl. 16.

Zociertje. *Schoteltje;* elders *sauciertje* en *soucier.*

De pasjes (zyn) niet wyd, twee net in een zociertje.
C. G. MOERING, De Gehoorende Filosoof, 1738, bl. 44.

Sod. *Zot*, *nar*, *gek.*

Ende weder hi sod es, ofte vroed.
Lev. van St. Amand, I, vs. 2770.

Sode. 1) *Zieding*, *verhitting*, *opbruising.* KIL. Deze oploopende zode van spyt en verbolgenheidt. HOOFT, Henrik de Gr. bl. 148.

2) *Kokend water.*

Een hont, die eens het lijf van sode was verschroeyt.
CATS, door Dr. v. VL. I, bl. 924, b.

Zode, zoede. *Kooksel*, *kokend vocht.*

Dic coocs die waren op haer hoede,
Ende hadden hem te voeren versien
Mit heten zoede ende mitten stien.
HILDEG. Ged. bl, 90, vs. 84.

Dat mense after sel beghieten
Mitten zode off mitten peke.
Ibid. bl. 91, vs. 141.

Soe. 1) *Zij.* Pers. vnw. KIL.

hi begonde te wenen ende soe.
Fl. ende Bl. vs. 3349.

Dit ende noch me sei soe
Ende sprac hem nidelike toe.
Renout, vs. 1338.

Soe gaf hem ene taefle diere
HUYDEC. op STOKE, I, bl. 65.

Ic sterue, seegt hi, van rouwen,
Om die nachtegale, dat soe
Scoenre singt dan ic doe.
Esopet, Fab. LVIII, vs. 3.

2) *Wijfje.*

Solinus seghet, dat die hien
Hare soen te eerne plien.
MAERLANT, Nat. Bl. I, vs. 3799.

In al dat leeft, sonder in desen,
Leven langher, alse wi lesen,
Die hie dan die zoen ghemeine,
Sonder in den iachthont alleine.
Ibid. bl. 74, vs. 742.

Die soe gaept van groter hitte,
Ende die hie, die anesiet ditte.
Steect haer thovet in den mont,
Entie soe bitet of tier stout.
Ibid. VI, vs. 825 e. v.

3) *Zoo.*.

Vrouwe die dinc die ghi vraeght,
es soe utermaten groet,
dat mi te sprekene daer af wanhaeght.
Dr. DE JAGER, Taalk. Mag. II, bl. 287.

Ende dese werelt en hevet inne
Geen linen dat es soe dinne.
Lanc. III, vs. 4909.

Als die archebisscop verstoet
dat selc een man was, ende soe goet,
ende soe volmaect, ende soe volcomen.
Theophilus I, vs. 179.

4) *Dewelke.*

Ane die knechte mochtmen merken,
Soe bloet, soe coenlike metter hant
Haren heeren holpen.
JAN VAN HEELU, door WILLEMS, vs. 6225.

5) *Als.*

Soe dat vernam dat wijf
Wert bevende al haer lijf.
Karel de Gr. Fr. I, vs. 471.

Soe wien. *Indien iemand*, hier *ook wien.*

Daer bi nemic des ane
Soe wien het si te hoorne leet,
Ic die vroetheit kinne ende weet,
Dat ic dies wille op waerheit bliven.
VAN HEELU, door WILLEMS, bl. 345, Byl. vs. DLXIII.

Zie Dr. JONCKBL. op VAN HEELU, bl. 62.

Soe — — — soe. *Of — — — of.*

»Here her coninc, soe berecht mi,
Welc u dunct dat sterker si,
Nature, soe leringe, soe minne?"
Limborch, XI, vs. 357.

Mi dunct vrouwe, ghi vraget mi
Wiltiit die vrienscap vast si,
Soe vore den wille, soe na.
Ibid. vs. 1055.

Soe hoe dat. *Hoe ook.*

Soe hoe dat ic bem beraeden,
In wille u, here, ontseggen niet
Noch oec u geloven iet.
MOLTZER, Bibl. II, bl. 55, vs. 1480.

Soe-tande. *Tanden van het wijfje.*

Der hie tande, dats hare maniere,
Sijn crom boven, ende der soe recht
MAERL. Nat. Bl. bl. 107, vs. 1402.

Soebe. *Wijde vrouwentabbaard.* KIL., PL.

Zoede. *Kokend water.* Zie Taal- en Letterbode, 1870, bl. 232.

Soeffen, soffen. *Slorpen, slobberen, binnenslurpen.* KIL.

Soeffen, soeffelen. *Blazen.* Ibid.

Soech. *Zeug, zogge.* KIL., PL.

Soeye. *Zode.* KIL.

Zoecken. 1) *Vergen.* Zie Taalgids VII, bl. 144.
2) *Verzoeken, afsmeeken.*

Die arme dienren die di vloeken,
Ende bitterlike soeken
Gods wrake met hare claghe.
Dic .X. Pl. vs. 1678.

Int leste wort hi alsoe bloot
Van goede, oec watmen an hem sochte,
Dat hi nyemant wel en mochte
Yet betalen, groot off clyen.
HILDEG. Ged. bl. 115, vs. 87.

Dat si an Pilatus sochten,
Datmen ymmer crucen soude.
Ibid. bl. 159, vs. 212.

Zoeken. 1) *Vinden,* volgens GROEBE in HOOFTS Warenar.
2) *Aanvallen.*

Al hadden si gheweest die beste,
Die nie met storme s o c h t e n veste,
Si haddent eerlike genoech aengaen.

Dr. VERWIJS, Bll. II, bl. 136, vs. 280.

Ten upgange vachtmen sere,
Daer si tlant van Bertaengen s o c h t e n.

MAERL. Sp. H. 8º. III P. VI B. C. XXIX, vs. 51.

Soecken. *Onderzoeken.*

„Verraden!" riepen si alle met desen,
Ende men s o c h t e n e weder ende vort,
Wie gedicht hadde sulke mort.

Ib. III P. II B. C. XVII, vs. 43.

Soeken an enen. *Om iets aanzoek doen bij iemand, iets van iemand begeeren.*

Ende si ontseit hare minne
Meneghen wel gheraecten man,
Dies a n h a r e s o e c t met sinne.

Vander Feesten, I, vs. 523.

Soeker. *Roover.*

Omtrent middernacht geen vier vernamen
Drie s o e k e r s ende vaste derward quamen.

Lanc. III, vs. 17177.

Doen riep en s o e k e r e: „Laet staen! laet staen!"

Ibid. vs. 17188.

Soele. *Drempel.* KIL.

Soem. *Zoom.* Doe Moyses Aaronne den bisscop ende sine sonen consacreerde, doe storte hi die heileghe olie alsoe mildelec op Aarons hoet, dat si nedervloeide op sinen baert, ende van sinen baerde tote in den s o e m van sinen cleede. RUUSBR. Gheestel. Tab. I, bl. 271, reg. 17.

Soen, zoen. *Zoon.* Hy liet after hem een jongelinc tot eenen S o e n. Clerck u. l. L. bl. 109.

Soen. *Geluid.*

Riches, spreect Aristotiles,
Dat oec mede een voghel es,
Die menegherhande s o e n gheeft uut.

MAERL. Nat. Bl. bl. 368, vs. 2427.

Zoen. *Lossing.*

Dies gaf ons God dit lant goet
Te z o e n e n ende te mieden.

Sinte Brandane, vs. 1987.

Soen. *Wijfjes.*

Si (de olifanten) en striden niet om hare s o e n,
Want si gheen overspel en doen.
MAERL. Nat. Bl. bl. 112, vs. 1508.

Soen. *Bevrediging*, *verzoening*, ook *de boete door den beleediger betaald.*

Ic gheve di weder lijff ende leven;
Mar du sals goede s o e n e gheven
Des doden maghen, na dat buert
Ende van ghewoenten dat behoirt.
Mloep, B. II, vs. 2024.

Soe datter ene s o e n e wert gheset,
Dair die man doe zoende mede
Voer die confuus die hi hoer dede.
Ibid. vs. 3282.

Soendach. *Zondag.*

Om t s o e n d a g h e s na sire sede
Vernachten soude in zine gebede.
Leven van Ste Franc. vs. 1610.

Zie ook Dr. DE VRIES, Proeve van Middeln. Taalzuivering, bl. 168.

Soendinc. 1) *Zoen*, *verzoening.* KIL.

Ende dat wy maecten een s o e n d i n c.
Grimb. Oorl. I, vs. 5338.

Dus waende Karle die coninc
Met crachte maken een s o e n d i n c.
Karel de Gr. Fr. II, vs. 4409.

Mine sach noit man te dien rade,
Hier, noch elre, no te ghere stede,
Daer men lachterlec s o e n d i n c dede.
BLOMM. Oudvl Ged. I, bl. 10, vs. 846.

Here Isengrijn, wildi anegaen
S o e n d i n c, ende dat ontfaen.
Rein. door Dr. JONCKBL. vs. 188.

Zie verder HUYDEC. op STOKE II, bl. 261; Belg. Mus. VI, bl. 181; Melib. vs. 3442; Vander Feesten, I, vs. 388; Reimchr. vs. 664.

2) *Verdrag.*

Soe dat Pippijn daer ontfinc
Van den coninc selken s o e n d i n c
Dat hi hem gaf te sijnder partien

Alt lant van Normandien.
Brab. Yeesten, B. I, vs. 672.

Dat soendinc dat waert ghedaen
Te Rode, ter selver wilen.
Ibid. B. V, vs. 1738.

In welc soendinc was ghesproken.
Ibid. vs. 4654.

Zie nog HALB. Aant. bl. 307.

Soene. *Verzoening.* Ende en can hi dis nit ghedoen te sinen wille, so sendt hi sine boden te sinen aduersarys, die wile dat hi noch verre van hem es, ende doet hem bidden omme pais ende omme soene. MEIJER, Lev. van Jezus, C. 85.

Dat ghi alle dese dinghen
In goeder soenen laet bringhen.
Melib. vs. 3101.

Soene doen. *Zich verzoenen.*

Een wijs man maect ons vroet
Dat nieman seker soene en doet
Met vianden, hoe ment toent,
Daer men eens jeghen versoent.
Melib. vs. 1825.

Soenen. 1) *Bevredigen, verzoenen.* KIL. — — om dat hi den hertoge van equitanien weder soude soenen mitter kercken. Passion. Some^r Stuck, 1489, f°. clxvij, c. — — om dese twe Broderen te soenen. Clerck u. l. L. bl. 61.

Met liste soent men menighen nijt.
Mloep, B. II, vs. 3810.

Zie ook HALB. Aant. bl. 307 en VONDEL, door V. L. VI, bl. 185.

2) *Vereffenen, klaar maken.*

Is yemant so voldoent
Dat hy het huw'lijck soent
So wert het hem verweten.
BREDERO, Luc. bl. 7.

Soenlic. *Verzoenend, bevredigend.*

Om laughe vielt, dat si te samen
Vriendelic elc bij anderen quamen,
Om van soenliken saken
Broederlike woerden te maken.
Mloep, B. IV, vs. 1011.

Soepen. 1) *Karnemelk.* KIL.
2) *Zuipen*, *inzwelgen.* Ibid.
Soer. *Zuur.* Ibid.
Soerken. Een zeer vreemd woord voor *zoeken*, van het oorspronkelijke «cerchier».

Entie pade recht ende cromme
Ghinc hi t s o e r k e n al daer omme.
KAUSLER, Die Rose, vs. 14170.

Soesel. *Zoet.* Belg. Mus. VIII, bl. 192.
Soeseler. *Zoetelaar.* KIL.
Soezen, soesen. *Suizen.*

Het windeken s o e s e t het over de heiden.
Horae Belg. VIII, bl. 3.

De vlammen neemen toe, en gaen om 't lichaem s o e z e n.
HUYDEC. Proeve, II, bl. 483.

Zoo z o e s t en broest ze (de zee) dan, dat self de rotsen beven.
JAN ZOET, Olimpias, 1640, bl. 15.

Soet. *Roet.* KIL., PL.
Soet. *Zacht*, bnw.

Alse wort te mate dese rinc,
Die schinet dat omme die mane ghinc,
Ent varinghe oueral,
Dats tekijn, dat wesen sal
In die lucht s o e t e weder,
Bede hoghe ende neder.
Br. Gher. Natuerk. vs. 949.

Salomon seghet: «S o e t e spraken
Connen vele vriende maken.
Melib. vs. 3728.

Zoet. *Zacht.* Adv.

Ghy hebt plattijnen aen de voet,
Men hoort uw comst, al gaet ghy z o e t.
DE BRUNE, Spreeckw. bl. 337.

Soet. 1) *Lief en aangenaam*, *vriendelijk*, *aardig.*

Hoort, hoort, een s o e t e stroom die dartel golven schuyft,
En met een frissche groent' des Aemstels hooft omkruyft.
GROEBE, Versch. Ged. I, 238.

Ende sach met haren s o e t e n ogen
Haren sone die wonden togen.
Sp. Hist. 4°. I P. VII B. C. XXX, vs. 5.

Ghi sijt van s o e t e r wandelinghe.
Rein. door Dr. JONCKBL., vs. 3044.

Ende men hoerde daer hemelsche s o e t e sanghe. Pass. Wijnterstuc, 1480, f°. 119, b.

2) *Snaaksch*, *geestig.*

Maar, Writsert! watje seght? ick kanme niet bedwinghen
Van lacchen; dats een klucht! o Menschen! watte dinghen!
Het is te wonder s o e t.
BREDERO, Moortje, bl. 22.

3) *Lekker.*

Wat hede Lackerdings? ba jemy wats dit, een kiecken?
Of ist hamele vlees? jasus, hoe s o e t dase riecken!
Id. Jerol. bl. 40.

4) *Versch.*

Daer vant hi sine tafle gerecht,
Ende broot van s o e t e r smaken echt,
Ende wit wacst sere, dat hi at.
MAERL. Sp. H. 8°. III P. II B. C. XXVII, vs. 10.

En hoe lieflijck dat daer onder,
't S o e t e groen, tot een verwonder,
Lancx het water weeldrig groeyt.
GROEBE, Versch. Ged. II, 256.

5) *Fraai*, *mooi*, *schoon.*

Van lustigh dansen, oock van meesterlyck te singhen,
Int kort, sy brochtse op in alle s o e t e dinghen.
BREDERO, Moortje, bl. 4.

Soet. Contractie voor *zoo het*, *alzoo het.*

Want God, voer waer ghesproken,
Laet gheen dinc onghewroken,
Ende so hogher es die man
S o e t God starker wreken can.
Het Boec vander Wraken, 1, vs. 889.

Soet (In 't) aannemen. *Voor lief aannemen*, *goed opnemen.*

— — — dus wertet u vergeven
Met een goetwillich hart, en n e e m t oock a n i n 't s o e t.
BREDERO, Moortje, bl. 59.

Soete. *Zachtelijk.*

Ende droghedse met haren hare s o e t e.
Rymbyb. vs. 23208.

Soete boter. *Versche boter*, ook een vleinaam. Doe dede ic hem gheuen een paer corspet met s o e t e b o t e r. Histor. van Reyn. de Vos, 1479, f°. 59, b; en eenige regels verder; goet schoen broet met s o e t e b o t e r.

Gins komt hy met de s o e t e-b o t t e r.
J. S. KOLM, Malle Jan Tot's boertige vryery, 1662, bl. 12.

Jy sych-soomer, gy roseboom, jy s o e t e-b o t e r!
BREDERO, Griane, bl. 1.

Soete boom. *Zoethout.* KIL.

Zoetelec. *Zoet, zacht, langzaam.* KIL. Die mensce die leget in ziecheiden, ende men hem tast sinen puls, gaet hi effene ende z o e t e l e c, so es men in hopen dat hi sal genesen. Belg. Mus. VI, bl. 107, VIII.

Soetelen. 1) *Bevuilen, bezoedelen, bevlekken.* KIL.

2) *Een gering bedrijf uitoefenen, op eene min edele wijze aan den kost komen.* Ibid.

Soetelen in den krijgh. *Zoetelaar zijn.* Ibid.

Soeteler. 1) *Een die het morsigste werk doet.* KIL., PL.

2) *Daglooner.* KIL.

3) *Marketenter, zoetelaar.* Ibid.

Soetelic. *Smeekende.* Du selste weten dat ick van onser vrouwen die moeder gods marie die du s o e t e l i c anrieps tot di ghesent ben. Passion. Wijnterstuc, f°. 121, c.

Soetelpapier. *Vloeipapier.* PL.; *morsig, vuil papier.* KIL.

Soeten. *Langzaam verminderen, bedaren, stillen.* Midts welcken haerlieder cracht, stercte, hertheyt ende vroomheyt van lichame begonste te s o e t e n, ende te verminderen. VAERNEWIJCK, Hist. van Belgis, 1574, f°. 49, b.

O mensche liefst! verwacht die daghe,
Thent die waghen sijn g h e z o e t e t.
Dr. VERWIJS, Bll. III, bl. 99, vs. 209.

Soetheyt. *Zachtheid.* KIL.

Dat crancste dierken ende dat cleynste met
Dats die bie, als ghi wel wet:
Hare coninc en heeft gheen strale
Om dat hem s o e t h e y t toe hoert wale.
Melib. vs. 3667.

Zie nog T. en Letterbode, IV, 79.

Soeticheit. 1) *Zachtmoedigheid.*

'k Hoor scherpe Leeraers bitter kijven;
Dat mannen min voeght als qua wijven.

Indien ick my ten Bijbel keer,
Sy souden, dunck my, best beklijven,
Met my, ten minsten, meest bedrijven
Met soetigheit van Geest en Leer.

HUYGENS, door BILD. IV, bl. 97, sneld. 156.

2) *Troostrijke*, *opbeurende woorden.*

Maer wat sal David doen? Nathan door soetichede,
Pooght wederom zijn hert te stellen in de vrede.

HARDUIJN, door SCHRANT, bl. 50.

Zoetlykheit. *Minzaamheid*, *zachtzinnigheid*, *innemendheid.* Aldegonde verhief ten Heemel toe zyn goedertierenheit, zoetlykheit van zeeden, en heusheit. HOOFT, Ned. Hist. 745, 17.

Zoetrokigh. *Liefelijk van geur.*

Scheert hier tgroen-hair'ghe loof, spaert kruydt, noch Bloemkens geurich,
T'lacht hier doch altemael, zoet-rokigh en couleurich.

VONDEL, door V. L. I, bl. 47.

Zie ook de Nalezing hierop, bl. 18.

Zoetsape, soetsapich. *Lekker*, *welsmakend.*

Mijn hartje woeldt in lusjes,
En snackt vast in zyn grondt
Na die soet-sape kusjes
Van u beminde mondt.

BREDERO, Boert. L-B. bl. 104.

De koken, lieve baas! die is so uytgelesen
Dat elck die bemint om heur soetsapich snollich wesen.

Id. Luc. bl. 12.

Soeuwe. *Zode.* KIL., PL.

Soeven. *Zeven.*

Ten raesde nye hont soeuen jaer.

MEIJER, Oude Ned. Spr. bl. 2.

Hy hefter soeuen te voeren, tegens een ander een.

Ibid. bl. 43.

Soeuen man te roer ende een cleyn knechtken.

Ibid. bl. 54.

Sofereyn. *Heer*, *souverein.*

Nu was daer een casteleyn,
Die over vele lands was sofereyn.

Leven van St. Amaud, I, vs. 32.

Soffelen. *Blazen.* KIL.

Soffen. *Slorpen, opslorpen.* Ibid.

Sofferaen. *Saffraan.* Item gecoft — — ij pont ende xx loet s o f f e- r a e n s, tpont iij Vlaemsce nobl. Dr. VERWIJS, Oorl. van Hert. Albr. bl. 265.

Soffire. *Saffier.*

Van s o f f i r e glase, van maerberstene
Was di camere gemaect rene.
Lanc. III, vs. 25498.

Soffisant. *Voldoende, genoegzaam.* Fr. suffisant.

— — — dat hi
Des werdech ende s o f f i s a n t si.
Ib. I, vs. 21494.

Sofficiant. Hetzelfde.

— — een scone woninghe,
S o f f i c i a n t enen riken coninghe.
Ib. I, vs. 27310.

Soffiet. *Vuistslag, kaakslag.* KIL.

Soffraen. *Saffraan.* Ibid.

In dat lantscap, alse wijt horen,
Wasset dalre beste s o f f r a e n.
MAERL. Sp. Hist. 8o. I P. I B. C. XXIII, vs. 37.

Soch. *Zeug,* wijfjes varken.

Alse du daer comes op dat lant,
Soutu daer vinden te hant
Ene s o c h met dertich jongheren ende alle wit.
Lsp. B. I, C. 42, vs. 85.

Soch (Soete). Vleinaam, *lieve meid.*

Gaat heen, ghy s o e t e s o c h! hoe laugh suldy noch praaten
BREDERO, Moortje, bl. 49.

Soghe. *Belegeringswerktuig ter ondergraving.*

si brochten manghen ende penieren
slingren, tribuken van manieren,
talpen, s o g h e n ende catten.
Renout, vs. 1543.

Soghedaen. *Zoodanig.*

die so diere es ochte so goet
ochte die s o g h e d a n e vrucht doet.
Fl. ende Bl. vs. 2563.

die nu s o g h e d a n e n maken soude,
hi soude groten cost doen daer toe.
Ibid. vs. 627.

daer was ooc een boom gheplant,
soghedanen vint men ghenen int lant.
Ibid. vs. 963.

Datter niemen was soghedaen,
Die dat belof durste anevaen.
Walew. vs. 109.

Ghine waert selve niet so ghedaen,
Dat ghi tghelof durst anegaen.
Ibid. vs. 197.

Zocht. 1) *Zacht, mild, aardig, aangenaam.*

Zijt genadich ende zochte.
Nieuwe Werken M. v. N. L. 1841, D. V, 2e St.

Ende hi diende haer suete ende sochte.
Mloep, B. II, vs. 439.

Ende si is zoete ende zochte.
Lsp. B. I, C. 9, vs. 20.

Dies hi leefde vele te sochter.
Brab. Yeesten II, vs. 718.

„Vrouwe," seide Edea, „gi scernt sochte."
MOLTZER, Bibl. II, bl. 50, vs. 1278.

2) *Zachte, zoele temperatuur.*

Onder de dingen die het menschelijk lichaam vet maken, wordt in Heim. der Heim. vs. 1215 opgegeven:

Warem drinken soete melc;
Waren soeten wijn te drinkene;
Ende namaels in slape te winkene,
Daert sochte es entie roke soete.

Socht doen. *Streelen.*

Dese wort sijn hem bequame,
Bruun, ende daden hem so sochte!
Rein. door Dr. JONCKBL. vs. 621.

Socht, sochte. *Kwade ziekte,* hoogd. Seuche.

Hi en moeste grote siecheit liden
Van der socht, ten selven tiden.
Brab. Yeesten B. V, vs. 830.

Van overtollighen humoren comen sochte ende reden.
RUUSBR. Gheest. Brul. bl. 94.

Ende seenen hebben sochte ende rede

Ende alrehaude ongemake mede.
Ystorieu Bloeme, vs. 3143.

Sochte drachte. *Schoone, fijne zet in het schaakspel.*

Floris dede vort gaen sijn spel;
hi leider an harde sijn ghedochte
ende maecte nauwe d r a c h t e ende s o c h t e.
Fl. ende Bl. vs. 2742.

Zochten. *Verzachten, bedaren.*

Dat God dor sine goedertierede
Sine herte z o c h t e n dede.
Lev. van Ste Franc. vs. 6970.

Doe proefdi hem, in waren zaken,
Dat sine redenen waren goed,
Ende hi s o c h t e haren moet.
Rymbyb. vs. 24692.

Ende saen sijn moet g h e s o c h t daerbi.
Dr. VERWIJS, Bll. II, bl. 35, vs. 70.

Doe s o c h t e tweder, seidemen mie.
HUYDEC. op STOKE, III, bl. 226.

Mochte dit ghescien, so ware een deel
G h e s o c h t die rouwe, die mi slaet!
Rein. door Dr. JONCKBL. vs. 3413.

Sochter. *Gemakkelijker, lichter, zachter.*

dat si op haer bedde blive
ende si bidde, dat men hare dochter
met hare late, want si s o c h t e r
ende haer bat bewaren dan een ander sal.
Fl. ende Bl. vs. 460.

U vader souts leven te s o c h t e r,
Wisti dat ghi met mi waert.
Limborch, B. I, vs. 476.

Dits comen van sier ere dochter;
Dandre es doch een deel s o c h t e r.
Ib. B. III, vs. 1296.

Zochtheit. *Zachtheid.*

Als men hem een roc gaf,
Daer hi z o c h t e i t gevoelde an,
Riedde hine met pesen van binnen dan
Dr. VERWIJS, Bll. II, bl. 51, vs. 95.

Soye. *Zode.* KIL.

Soyen. *Bekennen*, *beslapen*. Futuere.

Ic hebbe g h e s o y t
Des weerts dochter.
Dr. VERWIJS, .X. goede Boerden, bl. 16, vs. 170.

Soyken. *Zogen*. Die smekers of die flattieres, dat sijn des duvels ammen off voesteren, die hem hoer kynderen s o y k e n ende voeden in sunden. Dr. V. VL. Prozast. bl. 170.

Zok, sook. *Zog*, *zoogsel*.

— want voor reens begrip hi voorleers hulp behoefd
Tot ziel spijs, die tgemoed of zalight of bedroefd:
Ghelijk het voebaar of vergiftigh z o k den lijve.
SPIEGHELS Hart-Sp. 1615, bl. 11.

Dus pijnt omzichtelik Goods vreese te bewaren,
Vant z o k der wieghen tot u grauwe after-jaren.
Ibid. Wterste-Wil, reg. 10.

Nou Giertje, seyd hy, drinckt en reys, dan krijghie weer wat s o c k.
BREDERO, Moortje, bl. 61.

Sook. *Zog*, vore of vaarwater van een schip. KIL.

Sook (In iemands) volgen. *In iemands zog varen*. Scheepsterm. MEYER.

Siet, Broertje! dat is gang, v o l g t gy so wat stijfjes i n m ij n s o c k.
BREDERO, Kl. v. d. Koe, bl. 7.

Sook maecken. *De zee doorklieven*. KIL.

Soken. 1) *Zoeken*. Als die coninc dit hoorde seggen, datmen genen balc van desen houte en conde maken, dede hise weder varen inden woude, om enen anderen balc te s o k e n. Dboec vanden Houte, Bijlage A, reg. 294.

Nu hort hier af die clage gerede
Ende van Lanceloete te s o k e n e mede.
Lanc. II, vs. 1572.

Ende sijn geporret nu ter ure
Om hem te s o k e n e al dure
Die lande harentare.
Ib. vs. 4748.

— — — — — so waerstu
Sculdich te s o k e n e wrake
Doer minen wille van deser sake.
Ibid. vs. 5865.

om dat si dauid s o k e n souden. Bijb. van 1477, I Sam. 26, vs. 2.

2) *Zogen.* — — dat sara s o e c t e enen zoon. Bijb. van 1477, Gen. XXI, vs. 7. — — ende si namen twe coeyen die calver s o e c t e n. Ibid. Sam. I, Cap. 6, vs. 10.

Socke. *Lage schoen* (der Grieken, ook door de blijspelers gedragen). KIL.

Sockelen. *Struikelen.* Ibid.

Socken. *Weggaan.* Zie Dr. VAN HELTEN, Woordverklaring, bl. 20, noot.

Sockeren. *Schokken, bonzen, tegen elkaar stooten.* Fr. «choquer.»

Want die perde s o c k e r d e n met allen.
Lanc. III, vs. 23712.

Sockieren. Hetzelfde.

Fel was die steke ende swaer die stoot.
Si s o c k i e r d e n metten orssen,
So dat si met groter porsse
Die starcke scilde frotsieren daden.
Walew. 9808.

Soccoersen, soocoersen. *Hulp geven aan.* Fr. «secourir.»

Maer hi s o o c o e r s d e n e sciere.
Rymbyb. vs. 28795.

Waer hi verneemt enech lant
Daer coren diere es ofte ghewant,
Goet van ghewichte of ander goet,
Daerwert vaert hi metter spoet,
Ende s o c c o e r s t dat lant haestelike
Jans Teestye, vs. 2338.

Soccoreren. *Helpen, bijstand bieden.*

Om die twee te bescudden doe
Spréngen ane beiden siden toe
Elkerlijc die wilde s o c c o r e r e n
Den sinen ende den anderen deren.
Lanc. IV, vs. 11357.

Soccors, soccorse, sockoerse. *Hulp, bijstand, onderstand.*

Ende dese boetscap dede Walewein,
Ende voer henen berch ende plein,
Ende liet s o c c o r s onder wegen,
Op aventure wies si plegen.
Lanc. IV, vs. 9897.

Eer eem quam enech toe verlaet,
Ofte s o c c o r s mochte comen.
Alex. IX, vs. 872.

Vt'er hauenen oec van Ingelant,

Tusscen Doeure ende Wisant,
Ende daer omtrent, ende vor Calaes
Trocken wt, of enich aes
In s o c c o r s e van den Vranken
Souden comen?

VELTH. Sp. II. f°. 268.

Dat si sonden van haren scat
Den lieden s o c k o c r s e n leenen.

KAUSLER, Die Rose, vs. 4963.

Socoorsen. *Te hulp komen.*

Die riddre seide: »ncent twaren,
Daer quamen .II. ridders in ghevaren
Van buten, die s o c c o r s e n die stad.

Limborch, B. VII, vs. 261.

Ic salne weder stedegen varen,
Ende dan modi sonder sparen
Varen s o c c o r s e n u lant."

Ibid. vs. 1585.

Socklam. *Zuiglam.*

Siet dats een Wieringer s o c k - l a m.

BREDERO, Moortje, bl. 15.

Sol. *Zool.* KIL., MEYER.

Sol ouer bol. *Hals over kop.* KIL.

Solaes. 1) *Genoegen, verpoozing, vermaak.*

Het saten vogelkine vele
Op .i. boem, met groten spele,
Ende met s o l a c e saten si daer.

Esopet, Fab. LI, vs. 3.

M' t s o l a e s van minen line
Doet mi, dat ic an v bliue.

Id. Fab. LXII, vs. 17.

Dat grote s o l a e s, die soete vie,
Dat grote amoers, die melodie,
Die si onderlinghe dreven.

Walew. vs. 7939.

Alsoe souden die menschen cranck werden ter contemplacien waert dat hi altoes in stijfheden bleef ende gheen s o l a e s en name. Passion. Wijnterstuc, 1480, f°. 139, a.

Dus hadde Perna hoer s o l a e s

Mitten groten jonghen dwaes.
Mloep, B. I, vs. 839.

So sal ic lopen bider straet,
Vermacct als een gheboren dwaes
Ende doen den luden veel solaes.
Ibid B. II, vs. 3250.

2) *Hulp, troost, verkwikking.*

Hets mijn solaes ende mijn delijt.
.Ferg. vs. 3171.

Waren si onderlinge getrouwe,
Soe ware die minne solaes groet.
Vander feesten, I, vs. 178.

Ende die hebben oude mannen,
Die hem gheen solaes en gannen
Noch en doen noch en driven.
Ibid. XI, vs. 152.

Ende om dat haer niet en was
Comen also sulc troost ende solas.
Lsp. B. II, C. 55, vs. 56.

Solaes baren. *Genoegen aan den dag leggen, ergens genot, vreugde in vinden.*

Al moechdi onueruaert solaes en spel baren
Gods stathouders beclappende, wilt sulcken rel sparen.
ANNA BYNS, 7e. Ref.

Solaesen. *Troosten, verkwikken.* Fr. «soulager.»

Tvijfte, hoe hi hem zette ten zuren,
Ende hoene solaesten de creaturen.
Leven van Ste Franc. vs. 102.

Solacelick. *Lustig.* Het es waerachtich dat metten minnelicxsten, ghenouchtelicxsten, solacelicxsten spele alle heren — — pleghen — — te spelene ende hemzelven daer mede te verblijdene. Belg. Mus. IV, bl. 411.

Solacien. *Vertroosten.* Ende alse de yoeden, die met hare waren omme hare te solaciene, saghen dat si met hasten op stont, enz MEIJER, Lev. van Jez. C. 183.

Sold. *Soldaat.* KIL, MEYER.

Sold. *Soldij.* PL., U. W.

Soldaan *Sultan.* De groote Turk, ende Soldaan van Egipten, verwekt door de klank zyner faame, dongen naa zyn gunst. HOOFT, Rampz. 8, 13.

Soldaatye. *Krijgsmacht*, meestal overal elders *krijgsvolk*, somtijds ook *krijgswezen.* 'T welk hem 't knyf in de vuist geduwt waar, om hun

thans in de strot te vaaren, en de rechte slagh, tot splitsing hunner soldaatye. HOOFT, Ned. Hist. 485, 20. — — verghd' hy den Staaten hunne gansche soldaaty zynen gebiede t' onderwerpen. Ibid. 492, 2 v. o. Zonder soldaaty van d' een' oft d' andere zyde in te neemen. Ib. bl. 243, 11. Dit is geweest het muiten der Koningsche soldaatye. Ibid. 452, 34.

Soldenaar. *Soldaat, huurling.* Twee regementen van dubbeld soldenaars. HOOFT, Ned. Hist. 800, 23. Item — — datmen tgelt over sende toter soldenairs behoif. D^r. VERWIJS, De Oorl. van Hert. Albr. bl. 190.

Solderen. 1) *Op den zolder of in de voorraadschuur bergen.* KIL. 2) *Bevloeren.* Ibid.

Door my de vlacke zee met schepen wiert ghesoldert.
HARDUIJN door SCHRANT, bl. 7.

Soldighen. *Voor soldij in dienst nemen.* Wyders zouden de gemelde Ooverheit en Raadt vermooghen, naar geleeghenheit van zaaken, voet- en paardevolk te soldighen. HOOFT, Ned. Hist. 762, 13.

Soldtburgers. *Bezoldigde burgers.* U. W.

Sole. *Pantoffel.* KIL., PL.

Solement. *Open plaats of dorschvloèr.* KIL.

Solemne. *Plechtig.* Die ierste dach es heilech ende eene solemne feeste. RUUSBR. Gheest. Tab. II, bl. 163.

Solfer. *Zwavel.* KIL.

Solen. *Zullen.* Om dat alle menschen solen eeren den sone, also ghelike alse si eeren den vader. MEIJER, Leven van Jez. C. 118.

Omdat si solen achter lopen
Datsi seer solen becopen.
Alex. B. II, vs. 824 e. v.

Wi Reynaut graue van Gelren doen koent alle den ghenen, die desen brief zien zolen ende horen lesen. NIJH. Ged. I, bl. 147.

Solick. *Zulk, dusdanig.* KIL.

Sollebollen. *Hals over kop nederwerpen of nederkomen.* MEYER.

Sollefus. Schimpnaam, zooveel als *sloddervos.*

Siet hem daer comen aen, 't puyck vande slodderhoosjes,
Ja dats een sollefus.
BREDERO, Schyn-Heyl. 2^e Voorr.

Solle' (Te) varen. *Heen en weder of op en neder geslingerd worden.*

Die, op zulke holle baaren,
Lyfloos moet te solle' vaaren,

Kan niet beter gaan, dan t'zink.

HOOFTS Ged. 171, 32.

Sollen. *Zekere wijze van kaatsspelen.* Wie met colven t s o l t es om twintich scellinge oft op hare overste cleet. Belg. Mus. VII, bl. 308.

Noch vintmen onlede, dat verstaet,
Die goet en is noch quaet:
Alse sounds spel ende ooc t s o l l e n,
Scaec spel ende mit cloten rollen.

Lsp. B. III, C. 25, vs. 121.

2) *Door worstelen of tegenstreven afmatten.*

De Min is op sijn hoe voor die te luyde krijten;
Met s o l l e n, niet met slaen, is hy uyt 't hert te smijten.

HEEMSKERK, Raet teghen de Liefde, Versch. Ged. II, bl. 115.

3) *Door hoop en vrees geslingerd, afgemat worden.* Ick wort g e s o l t. onder slangen, onder wilde zwynen, hongerige leeuwen, en honden die u met hun drie muilen verscheuren zullen. VONDELS Heldinnebr. bl. 42.

Sollicitieren *Voortzetten, bevorderen.* — — — ind is mede bekalt dat vyt elcken vyerdell eyn guet bequeem man geschickt sall werden, myt reden ind vrinden mijns gen heren die saicken to helpen s o l l i c i t i e r e n. NIJH. Ged. VI, 1e St. bl 83.

Solre. 1) *Bovenvertrek, zolder.*

Op enen s o l r e in dien paleise
Sit Victoria.

Alex IV, vs. 1453.

Entie planken sprongen saen
Van den s o l r e.

Lev. van Ste Franc. vs. 9887.

Item — — — om die erweten voerscr. van den s o l r e te dragen. Dr. VERWIJS, De Oorl. van Hert. Albr. bl. 106.

2) *Dak.* Hier om spreiden si absalon sijn tabernacule opten s o l r e. Bijbel van 1477, II Samuel 16, vs. 22.

Solren. *Op den zolder brengen.* Item noch vij hoet meels, dat te Staveren bleef, te malen, te z o l r e n, te verscieten, enz. Dr. VERWIJS, De Oorl. van Hert. Albr. bl. 221.

Solt. *Zout.* PL. Hy mocht wel willen, dat hy dat woort mit s o l t gegeten hadde. MEIJER, Oude Ned. Spr. bl. 49.

Soluwen. *Bevuilen, bemorsen, bevlekken.* KIL.

Solveren. *Ontbinden, oplossen, lossen.*

Dese vraghe soude ic node
S o l v e r e n, want icx niet en kan.

Mloep, B. III, vs. 437.

Soe souden si antwoerden saen
Den joncfrouwen op haer begheren
Ende haer questien gaen s o l v e r e n.
Vander feesten, IV, vs. 60.

Mar wye mit ghelde cau s o l v e r e n,
Die crijcht macht te sulken hove.
HILDEG. Ged. bl. 133, vs. 64.

Som, **some**, **somene**. *Last*, *vracht*, *pak*. KIL., MEYER.

Som. 1) *Eenige*, *sommige*. Sekere liedens, die hem, s o m met verraderije, s o m met verghift, s o m met andere listigheydt soude ommebrenghen. MARNIX, Bienkorf, 1572, bl. 236, v°.

Entie heren hievense daer,
Die keyserinne ende Margriete, dats waer,
Ende s o m van den andren jonfrouwen.
Limborch, B. XII, vs. 871.

Speelde hi voer dat heylichdoem
Mitter harpe ende andere z o m.
Mloep, B. IV, vs. 686.

Nochtan, diet alre meest berieden,
Sijn s o m van minen liefsten maghen.
Rein. door Dr. JONCKBL., vs. 2199.

Zie vooral Dr. DE JAGER, Versch. bl. 123 e. v.

2) *Somtijds*.

Die dieue en consten hem niet ontwinken,
hi sloech hen af voete ende handen,
s o m cloefdise toten tanden.
Ferg. vs. 3232.

Als ongeluk my parst, vind ik my heughlijk s o m,
En somtijts treurigh, dat ik niet kan zien waarom.
HOOFTS Ged. 62, 7.

Want de tweede mans meestendeel mincken
T'goet dat d' ierste mans plochten te vergheiren,
Sy brenghent s o m over met drincken en schincken,
Oft sy sullent in ander maniere verteiren.
HOUWAERT, De vier Wterste, bl. 155.

3) *Gedeeltelijk*, *deels*. Eng. «some.»

— — — — — dat hi soude
Scriven, entie heilege kerken
Daer mede chieren ende gesterken.
Ende daer hi screef al ende niet s o m,
"In principio erat verbum."
Der Ystorien Bloeme, vs 1419

Om die rode spise tetene **s o m**
Dies liede daer Esau edom.

Rymbyb. vs. 2273.

Voert meer so seldi weten dat die guldene croene was s u m plein ende s u m ghegraven. RUUSBR. Gheest. Tab. II, bl. 130.

Som (De). 1) *Sommigen.*

D e s o m verscheiden mond aen monden.

VONDEL, door v. L. III, bl. 602, vs. 1330.

Zie hierover vooral LULOFS. Handb. bl 290 en 295.

2) *Het meerendeel, de rest.*

— — — die schiet net
Met boogh en pijl: d e s o m met bijlen vechten leeren.

VONDEL, door v. L. III, bl. 248.

Som eenig. *Eenigdeels.*

Desen psalm sprac ic s o m:

Brab. Yeesten I, B. II, vs. 4356.

Ende d i e men noch s o m houden moet.

Ibid. vs. 4483.

Sombairder. *Zeker soort van schip.* Item upten vierden dach inden Oext by heren Hugo ende Coenraed voirscr. tot Schyedamme gehuyrt tot mijns heren behoef xviij s o m b a i r d e r s, dair elc of hebben soude vanden c sweens v nobel ende xvj gr. die maend. Dr. VERWIJS, De Oorl. van Hert. Albr. bl. 17.

Sombeest. *Lastbeest, lastdier.* KIL.

Somdecksel. *Beestendeksel.* Ibid.

Some si of die. *Sommigen, eenigen.*

S o m e gaen s i ter marct.

Fl. ende Bl. vs. 1622.

Also s i s o m e connen wele.

Dr. DE JAGER, Taalk. Mag. III, bl. 176.

S o m e d i e dinc, die ghi hier ziet.

Lsp. B. II, C. 10, vs. 1.

Dese heren segghen s o m e.

Reinaert, door Dr. JONCKBL. vs. 1018.

Alse dat horden die van binnen,
S o m e spraken s i:

Ferg. vs. 4152.

Someoh. *Sommige, eenige.*

Het es, seit hi, s o m e c h dach,

Dat ic v niet int velt en sach.
Esopet, Fab. XLVIII, vs. 9.

Someghe. *Sommigen*, *eenigen*. Want de s o m e g h e seiden hi es goet, ende dandre antwerdden hine es, mar hi bedrighet tfolc. MEIJER, Leven van Jez. C. 142.

Daer hi z o m e g e n dach in was.
Leven van Ste Franc. vs. 625.

Nochtan addi te s o m e g e n male
Sinen zin ende sine macht
Ende aneriep Sinte Fransoisen cracht.
Ibid. vs. 9880.

Somen (Hem). *Aan sommigen of eenigen.*

Doen werd een vrede daer genomen
Die herde leet was h e m s o m e n.
VELTH. Sp. H. fº. 121.

Zomeghen tevromen,
en tonneren h e m z o m e n.
Wapen Martijn, 40ste Coupl.

Somen. *Sommigen*, *eenigen.*

Mer valsch dorperlijc venijn
dat cayn droech, is noch inscijn
aen z o m e n.
Wapen Martijn, 39ste Coupl.

Vule vleesch ik heb ommaer,
u worden vallen mi te swaer,
nochtan lie ic oppenbaer,
dat u van s o m e n segghes waer.
Theophilus II, vs. 664.

Somen (Hen of hem). *Sommigen van hen.*

Hi was vele meer willecomen
den bisscop ende oec h e m s o m e n.
Theophilus I, vs. 678.

Doe sprac hi noch voert tote h e n s o m e n. MEIJER, Leven van Jezus, C. 161. Nochtan so tuivelde h e n s o m e n. Ibid. C. 244.

Somen (Met hem). *Met sommigen hunner.*

En ware miin her Heinriic niet comen
Toten stride m e t h e m s o m e n
Die hi van achter toebrochte.
Limborch, B. VII, vs. 1160.

Somer. *Lastpaard.*

Ende als die here dat verhoort,
Dat hi emmer varen woude,
Dedi van selvere ende van goude
Enen s o m e r sciere ghereden.
Walew. vs. 4705.

Dus quamen si ten pauwelgoene
Ende brochten gheladen met venisoene
Enen s o m e r. Si riepen: »Owach!"
Want up enen andren s o m e r e so lach
Een doot lichame sonder hovet.
Ibid. vs. 8818.

twelf s o m e r e n selen voor mi lopen.
Fl. ende Bl. vs. 1439.

Niet lange daerna so quam gereden
Enen Knape op enen s o m e r e ter stonden,
Dien hande ende voete waren gebonden.
VELTH. Sp. Hist. f°. 102.

Item, van enen s o m e r met peltrien. Brab. Yeesten II, Byl. bl. 434.

Du moets doen gereiden metter spoet
.iij. starke s o m e r s.
Lanc. vs. 35283.

Ende sijn vader gaf hem te geleide
vii. s o m e r s wel geladen.
Belg. Mus. IX, bl. 429.

Somer-pert. *Last-* of *trekpaard.*

Doe si dit horden, som die doren,
Vergaderden hem van 's Conincs lieden,
Ende wilden proeuen dit bedieden
An een s o m e r - p e r t, dat daer was.
VELTH. Sp. Hist. f°. 118.

Somergheck. *Vrijer, dien een meisje, bij gebrek van eenen anderen, voor eenen enkelen zomer neemt.*

Wanneer si heeft enen s o m e r g h e c k,
So gaet sijn lijff al queck, al queck.
Mloep, B. I, vs. 741.

Zomerlijck. *Zomersch.*

In enen z o m e r l y k e n tyde.
HILDEG. Ged. bl. 21, vs. 1.

Tseghen den somerliken tiden
Screyden die vorsche te stride.
Die .X. Pl. vs. 339.

Zomeruyl. *Kapel*, *vlinder*.

Heer geeft ze my, ick quijn, ick flaeuwe, of zoo ick leve
Ick heylge vuyrvliege in haer vlamme leve en zweve,
En nieuwe zomeruyl te stout in 't licht ghesmoock
Van hare lampkens ick mijn vlercxkens te'er verschroock.
VONDEL, door V. L. I, bl. 357.

Ziet hoe een bende van dees' Pottertjens te gaer
De gulde Wittjens iaeght zoo dertel hier en daer
't Een met een roozetack wil vangen 't zomeruyltjen,
Die met zijn handjes te'er, een ander met een tuyltjen
Ibid. bl. 367.

Somme. 1) *Keer.*

Ach, wat mach die sake sijn,
Dattu verghetes die havene mijn,
Die du tot so menighen sommen
Manlic over hebs ghezwommen?
Mloep, B. II, vs. 245.

2) *Een deel.* Item so wort een deel provyancy, die ter Lune geweest soude hebben, tot Staveren verteert, ende somme vircoft. Dr. VERWIJS, De Oorl. van Hert. Albr. bl. 265.

3) *Last*, *pak*. KIL.

4) *Oordeel*, *begrip*.

Hem dochte die werelt alomme ende omme
Bescreven staen in sinen somme.
Alex. I, vs. 727.

5) *Kort sommier*, *slotsom*.

Wildi nu weten tere somme,
Hoe menighe mile heuet al omme
Eerdrike gaens?
Br. Gher. Natuurk. vs 1677.

Hy seyt, dat de somme aller leere dese is, Godt te vreesen, ende sijne geboden te houden. St. Bijbel, Kantt. Pred. XII, Inh.

6) *Sommigen.*

Saen ende sere werden die man,
ontsteken metter joncfrouwen minnen,
maer somme en houden siere lettel an
ghestadelijc, als ic kinne.
Dr. DE JAGER, Taalk. Mag. II, bl. 291.

Om dat s o m m e steden ende baenrits heeren
Van Brabant, ridders, ende knechten verkoren,
Manscap, trouwe ende eet geswoeren
Hebben onsen vorseiden neve.
Brab. Yeesten, II, B. VI, vs. 1800.

7) *Menigte.*

Hi beleide die porte al omme
Met eerre harder groter s o m m e.
Alex. III, vs. 860.

Sine cracht en mocht niet diden,
Jegen al die grote s o m m e.
Id. V, vs. 276.

Somme (In). *In 't kort, in één woord.* In s o m m e, jck begin geloof in de droomen mijner gedachten te stellen. HOOFTS Brieven door Dr. v. VL. II, 248.

Somme (In eere). *Allen te zamen.*

Hi heuet al i n e e r e s o m m e
Gedisputeert die meesters omme.
HALBERTSMA, Aant. bl. 200.

Somme (Ter). *Bijeen.*

Dese miracle breedde zere
Verre wide, al omme ende omme,
Ende brochte menighe t e r s o m m e,
Teerne den vercoornen man
Ende duegt mede te vangne an.
Leven van Ste Franc. vs. 6518.

Somme (Teere of teenre). 1) *Bij elkander, achter elkander.*

Een lanc jaer al omme ende omme
herde hi dit t e e r e s o m m e.
HALBERTSMA, Aant. bl. 68.

Drie hemele sijn t e e n r e s o m m e,
Ende deen gaet al omme ende omme
Aertrike, al ist wonder,
Boven, besiden ende onder.
Lsp. B. I, C. 3, vs. 1.

Daer was vele volcs t e r e s o m m e.
Rymbyb. vs. 29846.

2) *In eens, op eens.*

Doe nam hi eere ossen huut
Die sneet hi alle wt ende wt

Teere rieme al omme ende omme,
Ende beringheder in teere somme
Eene grote wide stede,
Daer hi ene borch maken dede.
MAERL. Sp. Hist. III P. V B. C. VIII, vs. 36.

.XLIX. cubitus, lesen wi hier,
Vlooch die vlamme al omme
Den oven, ende verbrande tere somme
.Diese hare vant so naer.
Rymbyb. vs. 16416.

Sommels. 1) *Sommigen.* Die derde boet was dat sacrifici, want gregorius seyt dat dese sacrificie waren tegen die eerste sonde nochtan so moste wesen ten minsten dat die een waer vader of moeder ghelouich was ende want sommels mochte beide vader ende moeder wel ongelouich sijn. Passion. Wijnterst. 1480, fo. 208, b.

2) *Somtijds.*

Sommels is dat weder claer
Recht oft bliven soude ghestadich,
Sommels doncker ende onghenadich.
HILDEG. Ged. bl. 98, vs. 52 e. v.

Die moet van node sommaels sneven.
Ibid. bl. 198, vs. 23, var.

Want al hoert menich simpel mensche sommels inder kerken wat goets segghen. Lsp., Bijl. D., bl. 342.

Sommen. 1) *Kusjes rondgeven*, naar 't getal der glazen die men dronk. Op 't eerste glas één, op 't tweede twee, enz. altijd met de zon (als men 't noemt) omgaande. Dit spel liep altijd uit op een goede verheuging, die in dartele dansen of volkomen dronkenschap eindigde. Het spel heette: **Op een sommeke** of **sommetjen drinken**.

Nicht, hedde wel gesomt
In onlie land, of op e sommeke gedroncke?
HUYGENS, door BILD. III, bl. 19.

Dan had ik het iene meisje der glaesje te vol eschonken,
Of 't aare te dikkels ezoent, of op en sommetjen edronken.
BUYSERO, De schoonste of het ontzet van Scheveningen, 1717, bl. 4.

2) *Drinken.*

Met Rhijnsche Wijn en Seck,
Met singen en met rijmen,
Met sommen en met lijmen,

Met sitten en met gaen
In Sonne-schijn en Maen.
HUYGENS door BILD. II, bl. 152.

3) *Opsommen.*

Wanttie rechter van hier boven
Die wetet altemael g h e s o m t.
HILDEG. Ged. bl. 249, vs. 195.

Ons groote salicheit z o m d y hier.
Dr. VERWIJS, Tspel v. d. Heil. Sacr. vs. 243.

Daneyl Jacobs soens schip wart ter selver tijt mede ghenomen, ende dat guet en is hiir niet g h e s o m m e t. Dr. VERWIJS, De Oorl. van Hert. Albr. bl. 355.

Zie nog KAUSLER, Reimchr. vs. 6764.

Sommer. 1) *Voornaamste* of *hoofdbalk eener vloer.* Eng. «summer.» Jaloerzie is een fenijnigh zweerd, dat schrickelicke verwoestinghen in 't herte maeckt. Die van die slanghe ghebeten is, maeckt van een spaentjen een balck, van een splinter, een heele s o m m e r. DE BRUNE, Bancket-Werck, I, bl. 261.

En wat ist voor een boor, dat door de s o m m e r raeckt.
WESTERBAEN, Ockenburgh, bl. 170.

2) *Lastdier.*

Ende hi wilt hem gheven in desen
Scat ende penninghe menichfoude,
Gheladen met silvere ende met goude
S o m m e r s vele, sonder ghetal.
Brab. Yeesten, I, B. II, vs. 2808.

Soe gheviel, op enen dach,
Dat sine s o m m e r e quamen gherant,
Met visschen, al over tlant.
Ibid. B. IV, vs. 844.

Sommier. *Lastpaard.* KIL. MEYER.

Sommighe (De). *Sommigen*, *eenigen.*

Men moet d e n s o m m i g h e n helpen, daer
Hi node is ende gheerne waer.
Mloep, B. II, vs. 2823.

Ende vele andere, waer van sy d e s o m m i g e sloegen, ende d e s o m m i g e doodden. St. Bijb. Marc. XII, vs. 5.

Sompe. 1) *Broekland.* KIL.

2) *Knots*, *kolf.* Ibid.

3) ***Marot*, *narrestok*, *stokpaardje*.** Ibid.

4) ***Mank*, *kreupel*, *hinkende*.** Ibid.

Sompelingh. *Moerassige plaats.* — — soo **dattet** als in een s o m p e l i n g h e, oft zack vergadert is gheweest. VAERNEWIJCK, **Hist.** van Belgis, Ghendt 1574, f°. 106, c. Hooghe boomen vielen in zulc een s o m p e l i n g h e des woelenden waters soo dattet afgryselick was. Ibid. f°. 109, c.

Sompen. *Strompelen*, *struikelen*, *waggelen.* KIL.

Sompigh. *Moerassig.* Ibid.

Somsadel. *Pakzadel*, *zadel voor lastdieren.* Ibid.

Sondale. *Zijden stof.*

Maer comt mijn heere gheeleet wale
Met bonten, met grauwen, ende met s o n d a l e.
Leven van Ste Amand, D. II, vs. 1912.

Sonde. *Gezonde*, *gezondheid.*

Sente Matheus bescryft ons dat:
Dat die s o u d e in gere stat
En heeft te doen der Medecine,
Mer die sieke, alst es in scine,
Heeft der Medecine noet.
VELTH. Sp. Hist. f°. 75.

Ende allent dat my toebehoert,
S o n d e off siect in enich lant,
Hout my int beste, dats di becaut.
HILDEG. Ged. bl. 92, vs. 35, var.

Sondelyc. *Zondig.*

Ic gheve hem jaer ende dach
Vul pardoen ende aflaet
Van alre s o n d e l i k e r daet.
Rein. door Dr. JONCKBL. vs. 836.

Dat hi leeft ende leven mach
Soe langhe, dat hi wort ontladen
Van sinen s o n d e l i k e n daden.
HILDEG. Ged. bl. 245, vs. 176.

Hadwy niet s o n d e l ij c k gheleeft.
Ibid. bl. 75, vs. 68.

Sondelicheit. *Zonde.*

Is hi der s o n d e l i c h e i t ghewoen,
Hi moet selve betering doen.
Mloep, B. IV, vs. 2221.

Sonden. *Gezondheid.*

> En gefstu niet die s o n d e n,
> Du mags corten doch mijn leit.
>
> Alex. IX, vs. 1005.

Zie ook ib. Aant. bl. 418.

De hier aangehaalde regel in corrupt, en moet waarschijnlijk gelezen worden:

> Al en gefstu niet die s o n d e.

De bron van MAERL. heeft: »cum sit hoc *insanabile* vulnus."

Sonder. 1) *Maar.* — — ind die geweldenere en sullen in ennigen onser lande ende gebiede nyet onthailden, gehuyst noch geherbercht, s o n d e r opgehalden, getuefft ende then rechten gestalt worden. NIJH. Ged. V, bl. 83.

> S o n d e r alse die Kemele quamen.
>
> VELTH. Sp. Hist. f°. 8.

> Sent mi waer ghi ghebiet,
> S o n d e r in india en gaic niet.
>
> Yst. Bloeme, vs. 2770.

2) *Uitgezonderd*, *behalve*, *uitgenomen.*

> Doe Adaem ende Yeve quamen
> In dat paradijs te samen,
> Oorloofde hem God dat hi mochte
> Eten van alle vruchte,
> Die daer stonden ghemeene,
> S o n d e r van eene boeme alleene.
>
> Lsp. B. I, C. 21.

> Hens nieman dan, jonc ende out,
> dien du scale dunken zout,
> z o n d e r die weldaet deren,
> ende alle die doeght verkeren.
>
> Wapen Martijn, 44ste coupl.

> Ende na die doet des broeder syn
> So doet di alle sine kinder saen,
> S o n d e r enen.
>
> VELTH. Sp. H. f°. 7.

> M'dats om niet; hine mach niet l'en,
> S o n d' allene smede ambacht.
>
> Heim. der Heim. vs. 1655.

> Allerhande dinc verstervet
> S o n d e r ere die man verwervet.
>
> Alex. VI, vs. 871.

3) *Dan alleen.* Niet en was hem int herte s o n d e r saftmoedicheyt ende vrede ende ontfermhertichet. Passion. Wijnterstuc, 1480, f°. XXI, b. Want hi plach te legghen op die blote aerde, s o n d e r dat hi onder hem leyde een haer. Ibid. c.

Sonder, sondere. *Zondaar.*

Dan sal Jhesus van paradijs
Ten s o n d e r e n seggen in derre wijs.
Vanden Levene Ons Heren, vs. 4815.

Al es een mensche s o n d e r e.
Het Boec vander Wraken, III, vs. 1174.

Sonder blame. *Zonder logen, oprechtelijk gesproken.*

Hi seide: vrouwe, s o n d e r b l a m e,
Ic come gegaen van ouer zee.
BILDERD. Taal- en Dichtk. Versch. IV, bl. 163, vs. 5.

Sonder blijf. 1) *Voorzeker.*

Ic wille u raden s o n d e r b l i j f,
daer u goet af sal ghescien.
Ferg. vs. 4312.

2) *Onverwijld.*

Affricus bleef Here s o n d e r b l i j f,
Ende was Coninc, wet vorwaer,
In Surien .XII. jaer.
MAERL. Sp. H. 8°. ed. I P. V B. C. LVIIII, vs. 38.

Doen quam van Saffenberghe die here,
Ende meinde dat verstorven were
Hosden op sijn vrouwe, sijn wijf,
Ende quam te Bruessel s o n d e r b l i j f,
Ende begeerde sijn leen tontfaen
Van den hertoghe
Brab. Yeesten II, B. VI, vs. 2284.

Sonder breken. *Zonder in gebreke te blijven.*

Als dit dus verre was bedreven
Worden hier brieven af ghegeven
Van submissien, van beide den heeren,
Daer si hem ganslec in keeren
In grave Willeme, s o n d e r b r e k e n
Te houdene vast sijn uutspreken.
Ibid. vs. 1657.

Sonder dinghen. *Zonder proces, zonder geding.*

Wien so die Romeyne vingen
Sloeghen si, s o n d e r eneghe d i n g e n.
Rymbyb. vs. 33960.

Sonder fel. *Zonder arglist.*

Dien berch dede hi weder ende voort
Met enen mure vesten wel,
Dat there daer in, s o n d e r f e l,
Logyeren soude te sinen doene.
Ibid. vs. 30896.

Die jonfrouwe es s o n d e r f e l.
Limborch, B. VIII, vs. 1646.

Sonder gelijke. *Ongelijkbaar.*

Ende prijsden Melibeus sere
Dat hi mechtech waer ende rike,
Ende van maghen s o n d e r g h e l i k e.
Melib. vs. 306.

Sonder ghenoot. *Zonder weerga.*

Dattie stede was wijt ende groot,
Ende vast van muren s o n d e r g h e n o o t.
Rymbyb. vs. 29970.

Sonder ghetal. *Ontelbaar, talloos.*

Ende van vrienden s o n d e r g h e t a l.
Melib. vs. 307.

Sonder hoede. *Onverhoeds.*

Seiden si: »Dits toyr van den goede;
Sla wi desen s o n d e r h o e d e,
Bliven wi heren."
Rymbyb. vs. 25280.

Sonder hone. *Zonder bedrog, voorwaar.*

Jheremias sprac s o n d e r h o n e.
Ibid. vs. 14965.

Sonder keren. *Onwederroepelijk, zonder falen.*

Maer tkint besterver s o n d e r k e r e n.
Ibid. vs. 10319.

Sonder lette, sonder letten. *Terstond, onverwijld, zonder verzuim.*

Hi sprac al s o n d e r l e t t e
Tote sinen zone Zette.
BILD. T. en D. Versch. IV, bl. 115.

Om dattu teyken moechste zyen,

So doe ic altoes sonder letten
Opten toorn een kaerse setten.
BILD. T. en D. Versch. IV, bl. 103.

Te Damas quam hi sonder letten.
Rymbyb. vs. 20466.

Sonder loos, sonder lieghen. *Zonder bedrog, metterdaad.*

Dit dede Esau sijn broeder echt,
Ende svoer, dat hi den eet altoos
Vaste sonde houden, sonder loos.
Ibid. vs. 2272.

Soe ne vant waer rasten, sonder lieghen,
Ende beette uptie arke neder.
Ibid. vs. 1212.

"Gelooftu dat Sinte Fransoys tleven
Dinen kinde mach wedergeven
Om de minne die hi altoos
An Jhesum Criste drouch, sonder loos,
Om te bringene man ende wive
Tote eweliken live?"
Leven van Ste Franc. vs. 8548.

Sonder mee. *Slechts.*

Ende Jadus hadde, sonder mee,
Enen broeder, hiet Manasse.
Rymbyb. vs. 18415.

Sonder noot. 1) *Zonder letsel* of *afbreuk.*

So datter .iij. legioene
Sonder noot logierden ende leden.
Ibid. vs. 31171.

2) *Zonder noodzakelijkheid.*

Ende weet wel, hi es versaghet ende bloot
Die sterven wille sonder noot,
Ende, als te doene es, danne ontsied.
Ibid. vs. 29260.

Sonder scamp. *Zonder missen*, ook *zonder uitstel.*

Doe sprac Rt. sonder scamp.
BILD. Nieuwe T. en D. Versch. I, bl. 147, vs. 140.

Sonder sy. *Zekerlijk*, *volkomen.*

Die kint es van hondert iaren
Hijs vermaledijt, sonder si.
Doctrinale, B. II, f°. 17, c.

Die stadighe ongheveynsde trouwe,
Ende vaste gheloue die ic bouwe
In di, ende du oeck in mi,
Die blijft ghedurich s o n d e r s i,
Sonder ymmermeer te breken.

BILD. T. en D. Versch. IV, bl. 101, vs. 58.

Sonder sparen. *Zonder uitstel, onverwijld.*

Die liever hadden s o n d e r s p a r e n
Dat si hem selven tleven namen.

Rymbyb. vs. 29104.

Die bisscoppe te voren waren,
Troosten die liede s o n d e r s p a r e n
Te vechtene uptie Zeloten.

Ibid. vs. 30144.

Sonder vorste. *Zonder uitstel.*

Doe reeddemen daer, al s o n d e r v o r s t e,
Wat so hem in den wech bedorste.

Ibid. vs. 15535.

Dus bleef soe doot, al s o n d e r v o r s t e.

Ibid. vs. 20844.

Sonder waen. *Gewisselijk, zonder twijfel.*

Ende hine sal niet met sinen cnapen
Nachtes met gemake slapen,
So smorgens met rusten vpstaen,
No eten no drinken, s o n d' w a e n.

BILD. Nieuwe T. en D. Versch. I, bl. 128, vs. 235.

Die colommen selverin goed,
Dat decsel alstic hemel ghedaen,
Dat verwelf ooc, s o n d e r w a e n.

Rymbyb. vs. 18028.

Sonder wanc. *Zonder twijfel, voorzeker.*

Wantic set mijn ghetrouwen al
In di, leander, s o n d e r w a n c,
Ende ch gheer oec nymmermeer wisselganc.

BILD. T. en D. Versch. IV, bl. 102, vs. 79.

Wi sullen al dat wi moghen
Altoos om weldoen poghen
Ende Gode loven, z o n d e r w a n c.

Lsp. B. III, C. 27, vs. 33.

Die ghene is zot, sonder wane,
Dien den tijt dunct te lanc.
Ibid. C. 25, vs. 127.

Sonder were. *Weerloos, ongewapend, zonder slag of stoot.*

Hi vantse slapende ende ombewaert,
Ende dronken, ende sonder were.
Rymb. vs. 1639.

Hier naer benam hem buten dat here
So dat water, dat si, sonder were,
Up wilden gheven hare stat.
Ibid. vs. 17552.

Daer ontfingene sonder were
Sefforis, die vaste stat.
Ibid. vs. 27936.

Sonder worden. *Kwijt raken, missen, verliezen.*

Over .i. brugghe ghinc .i. hont
Die .i. been droech inden mont,
Doen hi die scade int water sach
Vanden bene, hort wat hi plach.
Hi snauwede omt stic van onder;
Dus wert hi vanden bene sonder.
Esopet, Fab. V.

Sonderen. *Uitzonderen, boven anderen doen uitmunten, afzonderen.* KIL.

Want recht als de natuur u schoonheyt heeft gesondert
Tot die volkomentheyt, dat yder is verwondert.
BREDERO, Luc. bl. 40

— — dat eens diepsinnigen, ende eensamen mans genegentheyt, ende voornemen, noch eenichsins van een verstandich man kan ondersocht, gesondert, en ontdeckt worden. Kantt. St. Bijb., Spreuck. 20, vs. 20. Want eerstelik zeggen wy, dat het sterven gelukzalight: dewijl de volmaaktheit eener ziele daar in bestaat, dat zy geheellik van 't lichaam gezondert is, en 'er niet ter werelt meê te schiften heeft. DE BRUNE, Jok en Ernst, CXIII.

Sonderheyt. *Zeldzaamheid, uitstekendheid.*

Door 't onkeerlijck gewelt der meer als sonderheden
Des goddelijcken glans van u volmaackte leden.
BREDERO, Luc. bl. 31.

Sonderlanghe. *Zonderlinge, bijzondere.*

Omme deze opvaert s o n d e r l a n g e,
Daer v omme loven met sange
Alle dingle onbesmet.
Nieuwe Werken M. v. N. L. 1841, D. V, 2e St. bl. 49.

Dat si Lancelote s o n d e r l a n g e
Vele gesocht hadde ende lange.
Lanc. I, vs. 22870.

Omme z o n d e r l a n g h e vrienschepe dar wi bi minnen de portres van Middelburg. v. VL. Prozast. bl. 4.

Sonderlanchede. *Zonderlingheden in kleeding en spijs.*

Hine tastet metter tongen al,
Hi tast haer ydelheit van zinne,
Vrecheit, gierecheit van gewinne
Houerde ende s o n d e r l a n c h e d e.
MAERL. Sp. H. 8o. ed. III P. IV B. C. XXVII, vs. 61.

Sonderlick. *Bijzonder.* Niet door den arbeyt eeniger menschen, maar door Godes s o n d e r l i c k e n segen. Kantt. St. Bijb. Exod. 23, vs. 19.

Sonderling. 1) *Uitdrukkelijk.*

Zoo geef ik jou last, volmacht, en z o n d e r l i n g h bevel.
HOOFTS Warenar, door Dr. DE VRIES, bl. 18.

2) *Afzonderlijk.* — — ghemeenschappen oock soo wel als s o n d e r l i n g e luiden. H. DE GROOT, Inl. tot de H. R. 1631, bl. 49.

Ende daer is een s u n d e r l i n g palaes paep Johans ende der doctoren, ende daer houden si oec horen s u n d e r l i n g h e n heymeliken raet. Dr. v. VL. Prozast. bl. 75. Ende vercoes meer in een s o n d e r l i n g h e herberge te wesen. Passion. Wijnterstuc, 1480, fo. CXCVIII, d.

Dat ic prisede hare lede
S o n d e r l i n g h e, haer scoenhede,
Dats een dinc dat niet en dochte.
Beatrijs, vs. 24.

Dit sijn die poente s u n d e r l i n g e
Die God haet voer alle dinge.
Doctrin. B. I, vs. 250.

3) *Inzonderheid*, *in 't bijzonder.* — — dat hi haer z o n d e r l i n g e patroen ware. Passion. Somer Stuck, 1489, fo. CCXVI, c.

Mer s o n d e r l i n g h e wil hi dat die een
Tijtlike zaken zal ghebouwen.
Mloep, B. IV, vs. 6.

Den lichaem behoren z o n d e r l i n g h e

Van natureu toe drie dinghe:
Dat sijn dese drie, wildijt weten,
Slapen, drincken ende eten.
Lsp. B. I, C. XVI, vs. 1.

4) *Gemeen*, *eigen*, *gemeenzaam*. — — ende hi vraechde heymelic een van den knapen, die hem s o n d e r l i n x t e was wat dit beduden mochte. Passion. Wijnterstuc, 1480, f°. lv, c. Is die doot alre luyden, of enighe luyden s o n d e r l i n g h e. Ib. d.

Sonderlingh. 1) *Bijzonder*. Of hy wel door Gods s o n d e r l i n g h e ghenade een dapper onversaeght ghemoedt ende groote sterckte had. VONDEL, door v. L. I, 524.

Deder Dauid die coninc
Omme slaen enen z o n d e r l i n g h e n rinc.
Dboec vanden Houte, vs 510, var.

2) *Afzonderlijk*. Die heylighe Abt Gerardus gaf elcken Cloostere eenen z o n d e r l i n g h e n Abt. VAERNEWIJCK, Historie van Belgis, Ghendt, 1574, f°. 116, a.

Zonderling. 1) *Buitengewoon*.

Elck land te maeyen gaf een s o n d e r l i n g e n oest.
VONDEL, door v. L. II, bl. 181.

Athene en Rome dragen bey
Een z o n d e r l i n g e lieverey
Van kunsten, elck in zijn gewest.
Ibid. V, bl. 779.

2) *Voornamelijk*, *vooral*. Dat niemandt van hun eenighszins uitmoght, — — — z o n d e r l i n g t' eener tydt vol bedenkens. HOOFT, Ned. Hist. 44, 5. Zy lieten 't bevrachten der Nederlandsche scheepen niet toe, zoo lang men daar Engelsche bekoomen kon, z o n d e r l i n g ten tyde van de Koningin Mary. Ibid. 82, 16.

3) *Bijzonderlijk*, *in het bijzonder*.

Dat God altoes de sonden
Ghewroken heeft van ouden stonden,
Ende s o n d e r l i n g h e, sijts gewes,
Ghiericheyt die alte groet es.
Vander Wraken, III, vs. 1164.

Ende wilden enen procureerre maken
S u n d e r l i n g h e om dese saken.
Maskeroen, vs. 60.

Een die sijn s o n d e r l i n g h verstandt en eygen sin

Wil tegen allemans gevoelen dringen in.
BEAUMONT Ged. door TIDEMAN, bl. 156.

4) *Merkwaardig, op buitengewone wijze.*

Wt t'water, wyn seer claer, als een fonteyn deed' springhen,
Vervult ses cruycken vol, int Galileetsche landt,
Te *Cana* in de Stadt, een Bruyloft s o n d e r l i n g h e n.
VONDEL, door V. L. I, bl. 20.

En om Israel bequaem
Stof te gheven om te zinghen
Z o n d e r l i n g h e n
D' eer van synen heyl'ghen Naem.
Ibid. bl. 85.

5) *Uitnemend.*

Dan wel om theylich zaet, haer sterck gheloof, te toonen,
En haer stantvasticheyt als s o n d e r l i n g h patroonen.
VONDEL, door V. L. I, bl. 325.

Geen schepsel soo gering,
Of 't predickt s o n d e r l i n g
Zijns Scheppers lof en prijs.
Ibid. II, bl. 150.

Sonderlinghe. 1) *In het bijzonder, vooral.*

Ghemeenelike so sal ic te voren
Ghemeene nature laten horen,
Die beesten hebben int gheminghe,
Daer na van elken s o n d e r l i n g h e.
MAERL. Nat. Bl. B. II, opschrift.

Datic begere te doene sere
Uwe bede opdat si ginge
Ane mi allene s o n d e r l i n g e.
Karel de Gr. Fr. II, vs. 1520.

Hi en heefter of voor Gode prijs,
Ende z o n d e r l i n g h e voor die goede ere,
Die hem blijft emmermere.
Lsp. B. I, C. 27, vs. 21.

2) *Afzonderlijk.* Ende elc vragde hem s o n d e r l i n g h e, ben ic dat Here. MEIJER, Leven van Jezus, C. 208.

Doe zaten si neder ende screven
Elc van andren z o n d e r l i n g h e.
Lsp. B. II, C. 36, vs. 1343.

Sonderlinghen. *Inzonderheid, boven al.*

— — — 'k beveel u sonderlinghen,
Dat ghy de jonghe Maacht bewaart voor alle dinghen.
BREDERO, Moortje, bl. 32.

Zonderlings of **zonderlinx** (**Yet**). *Iets bijzonders.* Dewyl nu 't getyde, om yet zonderlings in dit jaar te bedryven, verloopen was. HOOFT, Ned. Hist. 1158, 35. Is 't dat UE. yet zonderlinx heeft, vertrouwe dat 'er haer pen niet op slaepen zal. HOOFTS Brieven, door Dr. v. VL. II, 282.

Sonders (**Iets** of **wat**). *Iets* of *wat bijzonders.*

Ick weet niet dat ick nu yet sonders meer begeer.
BREDERO, Moortje, bl. 10.

Ik hebje wat zonders te zeggen.
HOOFTS Ged. 261, 14.

My valt yet zonders in.
JAN ZOET, Thimoklea, 1641, bl. 25.

Sonders (**Niet**). *Geen bijzonder.* Hier is niet sonders nieuws. HOOFTS Brieven, door Dr. v. VL. III, 34.

Sondersche, **sondaersche**. *Zondares.* Ic onsalighe sondersche ben waerdich gheacht te cussen daer onsen heer wenende in lach. Passion. Wijnterstuc, 1480, f°. Cxcij, a. Ende hierom verloes si horen name ende men hietse sondersche. Dr. v. VL. Prozast. bl. 234. — — — want si sondaersche was. Ibid.

Sondersse. Hetzelfde.

Dese bedinghe ende dese claghe
Dreef die sondersse alle daghe.
Beatrijs, vs. 554.

Dat heeft de vrouwe van hemelrike,
Sonderse, doer u ghedaen.
Ibid. vs. 697.

Zondvloed, **sundtvloet**. *Watervloed*, en niet: overstrooming *om* de zonde der menschen, zoo als dikwijls beweerd werd.

Zie hierover Dr. DE JAGER, Handl. bl. 107 en Archief, I, 407.

Sondwater. *Water van het zond-offer.* Als de Leviten — — met het sondwater besprengt — — werden. Kantt. St. Bijb. Num. 8, vs. 6.

Sone. 1) *Zoen*, *verzoening.*

Dus was die sone gemaect der,
Die gedurde menich iaer.
VELTH. Sp. H. f°. 89.

So dede noit coninc van so hogen done

Armen man alselke s o n e.

MOLTZER, Bibl. II, bl. 6, vs. 124.

Siet, ane desen goeden man
So hebbic gemaect uwe s o n e
Van Gadifers doet, dien riddre conc.

Ibid. bl. 10, vs. 231.

2) *Zij niet of zij en.*

Noch s o n e mach niet sijn ghewonnen.

namel. de stad.

HUYDEC. op MELIS STOKE, I, 65.

3) *Zoo en.*

Hier bi s o n e twifel ics niet.

d. i. Hierbij zoo en betwijfel ik het niet.

Ibid. bl. 70.

4) *Zoo hem.*

Maer s o n e meer haetten de zine
So hi hem dede meerre pine.

d. i.

Maar zoo (of hoe) meer de zijnen hem haatten
Zoo (of hoe) meer hij meer vlijt aanwendde.

Ibid. bl. 365.

5) *Aldus niet.*

In al dat lant van Vermendois
S o n e woonde gheen pape riker.

Rein. door Dr. JONCKBL. vs. 1515.

S o n e doe ic, sprac Reinaert,
Ic ga maerghin te Romewaert.

Ibid. vs. 2727.

Sone houden. *Kennis maken.*

Si sijn der weelden so gewoene,
Dat sij en durren gene s o n e
H o u d e n iegen die scarpe swerde.

Alex. B. II, vs. 941.

Sonech. *Zoodanig.*

Dat nie en sach noch kinde man
Dat s o n e c h pays werd gesien.

VELTH. Sp. H. f°. 438.

Alsoc dat tie Werelt nie
In s o n e g e n stote quam als die.

Ibid. f°. 442.

Zoning. *Omheining, tuin.*

Zijn verckens mest ic vet, die werden van vremde vermoort
Sy nemense geweldich tot spijs uyt mijns heeren zoning
Die doolt behoeftich van spijs, ver uyt zijn woning.
Odyss. II, bl. 15.

Zonnacht. *De nacht van zaterdag op zondag.*

Joseph seide in zonnacht,
Daer ic gevaen was in uwe cracht,
Ende ic in bedingen was,
Verbeuede thuus al daer ic las.
MAERL. Sp. H. 8°. ed. I P. VII B. C. XXXVII, vs. 15.

Up enen zonnacht so waest dan,
Te mattijntide, dat Martijn staerf.
Ibid. III P. III B. C. VIII, vs. 4.

Sonnen. *Koesteren en verkwikken*, als in het zonlicht.

Hier op de galdery moet ick my wat verluchten,
En sonnen 't hartje van de dampen van mijn suchten.
BREDERO, St. Ridd. bl. 30.

Zonnen. 1) *In den zonneschijn laten luchten, te droogen leggen.*

Hy zont tapijten, dekens, bedden vol veeren.
R. VISSCHER, Brabb. 1851, bl. 58.

2) *Verzamelen.*

En deze mierkens rijk, haar winter koren zonnen.
SPIEGHELS Hertsp. 1615, bl. 36.

Sonnendach. *Zondag.*

Die al haer winninghe ende baten
Des Sonnendaechs in die taverne laten.
Vander Feesten, XI, vs. 172.

Doe docht hem dattet wel behoerde,
Dat hi maecte enen sonnendach.
HILDEG. Ged. bl. 8, vs. 203.

Sonnenglas. *Zonnewijzer.*

Wy sien den dach voer onsen oghen
Opdringhen mitter sonnen glas.
HILDEG. Ged. bl. 230, vs. 51.

Sonnenonderganc. *Het westen.*

Si seide: »Here, sijt seker des,
Dat hi woent ene dachvart
Inden wech ter sonnen onderganc wart

In enen casteel, heet Estrangloet."
Lanc. II, vs. 23587.

Sonnenscede. *Zonnenondergang.*

Doch quamen si metter s o n n e n s c e d e
Te Libet in de port.
Limborch, B. VIII, vs. 206.

Zonnepauwen. *Werkeloos in de zonneschijn staan.* Zie Belg. Mus. I, bl. 401.

Zonneraejen. *Zonnestralen.*

Even als de spieghel draejen
Doet, de maen oft z o n n e r a e j e n,
Heenen, daerse 't aensight wendt.
HOOFTS Ged. door LEENDERTZ, 224.

Sonnescine (Tusschen twee). *In eenen dag.*

Hi seit, hi sal houden taine,
Of men salt hem t u s s c e n .II. s o n n e s c i n e
Avewinnen al bi crachte.
Limborch, B. III, vs. 62.

Zonnezwijm. *Zoneklips.*

Gelijck bij z o n n e z w ij m al schemerende in 't duyster
De weereld sprietooght.
VONDEL, door V. L. I, vs. 720.

Zie nog ibid. bl. 920 en IX, bl. 559.

Sonnewende. *Zonnebloem.* PL

Sonswijm. *Zoneklips.* Zie VALENTIJN, O. en N. O. I., VIII, bl. 401, b.

Sont. *Gezond.*

Sulc die quam mit zwaren pande
Ende brocht twee crucken in sijn hande,
Ende ghinc te huus mit s o n d e n leden.
HILDEG. Ged. bl. 178, vs. 330.

Al wortet hem een deel te suer,
Dan si tlijf in davontuer
Setten of hoer z o n d e lede;
Want vrouwen hebben altoes gheerne vrede.
Ibid. bl. 181, vs. 233.

Sonts (Om). *Om niet.* Hoogd. «umsonst.»

Hoe listigh hy versoeckt, zijn kunst is al o m s o n t s.
BREDERO, Aend. L-B. bl. 23.

Soo doen. Zie **So doen**.

Zoo. *Toen.* Seker jongeling had een groote Mevrou een weltepassen dienst bewezen; voor dewelke zoo zy hem plichtelik bedankte; Mevrouw, zei hy enz. DE BRUNE, Wetsteen, bl. 159.

Soo. *Dewijl*, *omdat*, *doordien.* Maar soo de ghemeene Speelen van ouwts af niet anders en verhandelden als het gene by de ghemeene man ommegingh, so hebben wy, enz. BREDERO, Jerol. Voorw. bl. 4. Maar soo de wacht haer ghewaer wert, en de Burger flucx int geweer was, trockense terstont weder af. VELIUS, Chroniick van Hoorn, 1617, bl. 60.

Zoo (Aan de). *Aan het koken*, *aan de kook.*

Mijn hart is aen de zoo, gestoockt met duisent vieren
En sijne stoockster slaept.
HOOFTS Ged. door LEENDERTZ, bl. 26.

Sood. *Bron*, *waterbron*, *fontein.* PL. op *Burnput.*

Zooger. *Vet kalf.* Haelt ook te feête de zooger uut het kot, en slaet hene; van dage es 't kermesse en feeste. Belg. Mus. III, bl. 386.

Soole. *Vadzig*, *traag*, *lui*, *vuil*, *slordig vrouwmensch.* KIL.

Soon. *Klank.* Fr. «son.» Het is een seer goede clocke van Soone. VAERNEWIJCK, Hist. van Belgis, Ghendt 1574, f°. 122, d.

Zoop. *Drank.*

'Laetten al verbranden tot colen.
Morgen zuypti van den selven zoope.
Dr. VERWIJS, Tspel, bl. 47, vs. 797.

Zoor, soor. *Droog*, *dor*, *uitgedroogd*, *schraal.* KIL.

Zijn huit is zoor en hardt.
VONDEL, Publ. Mar. Wercken, ed. 1737, bl. 89.

Soo zeer haet ick het licht, dat tot mijn zoore huyt,
Nu my de dach beschijnt, 't sweet breeckt van bangheyt uyt.
S. COSTER, Spel van de Rijcke-Man, 1615, bl. 33.

Geweeckt van 't nat: gebraen van hit en soor van 't sout.
VONDEL, door V. L. II, bl. 499.

En al wat binnens boords, van schuym en pekel soor,
Nu ommewegen soeckt.
Ibid. bl. 169.

Zie nog VONDEL, door V. L. V, bl. 117; X, bl. 387, vs. 352; Taalgids 1859, bl. 306.

Sooren. Hetzelfde als **soren**, van 1—6.

Soort. *Aanzien*, *rang.* U. W. De Heer van Seroskerke, — — — en verscheiden' andre luiden van soorte, verzelschapten hen, uit naaryver van eere. HOOFT, Ned. Hist. bl. 438.

Soos. *Bloed, arme bloed.* MEYER.

Soos, soost. *Makker, kameraad.* Ibid. De Heer Abt en sijn s o o s t accorderen seer fray. R. VISSCHER, Brabb. 1669, bl. 189. Ick krygh lichtelijck een s o o s t, een diefleyer of een aar van myns ghelyck. COSTER, Tijsken van der Schilden, 1613, bl. 33.

Sop. *Top, kruin.* KIL.

Sy kiest een eycken boom, die boven al verheven,
Het s o p van haer geway had in de lucht gedreven.
CATS, door Dr. V. VL. I, 407, b.

'k Sal witter sijn dan snee, die uyt de locht gheresen,
Op 't s o p van eenen bergh heur witte vlocken hoopt.
HARDUIJN, door SCHRANT, bl. 80.

Boven in den s o p soe saten
Voghelkine.
BLOMM. Oudvl. Ged. I, bl. 4, vs. 823.

't Gebergte steyl en hooch, waer van de s o p p e n naken
Het dick der wolcken vocht.
Z. HEYNS, Bartas Wercken, I, bl. 101.

Sope. 1) *Vocht, sap.* KIL.
2) *Dronk, slok.* Ibid.
3) *Aftreksel.*

Dat moet men drinken ende ghereiden
Met s o p e van weghebreiden.
MAERL. Nat. Bl. B. II, vs. 1397.

Sophire. *Saffier.*

Daer lagen torpase ende robine,
fine mirauden, ende s o p h i r e.
Ferguut, vs. 8057.

Soppen. 1) *De toppen wegnemen.* KIL., MEYER.
2) *Soppen, smullen.* KIL.

Nu seldi mit sulck gheselscap s o p p e n,
Dat u te rechte wel sal payen.
HILDEG. Ged. bl. 35, vs. 192.

Soppen opten ketel. *Met een stuk brood in den ketel soppen of stippen.*

Wye mocht dan o p t e n k e t e l s o p p e n,
Den heer en moste dat vetste bliven?
HILDEG. Ged. bl. 22, vs. 68.

Sopperen. *Eten, het avondmaal nemen.* Fr. «souper.»

»Blijft wel, ic vare ter herbergen wert,
Ghi moet s o p p e r e n eer ghi vaert."
BLOMM. Oudvl. Ged. I, bl. 11, vs. 878.

Die wilde s o p p e r e n, die wilde ginc slapen,
Selc ginc te worptafel, selc ten scake.
Ibid. vs. 896.

Al daer si s o p p e e r d e n al dus,
Benediede dat broot Jhesus.
Rymbyb. vs. 25931.

Sorbe. *Spree-* of *spreeuwbezie*, een zure bes. KIL.

Sore. 1) *Drooge haring, gerookte haring*. Ibid.

2) *Zweer*, *verzweering*, *etterbuil*, *gezwel*, *zeer*. Ibid.

3) *Smart*, *angst*. Ibid.

4) *Droog*, *dor*, *schraal*. Ibid.

Sie Bergh, en Bosch, wiens s o o r e vaale blaen,
Wel eer met douw, syn nu met rijp belaen,
Des menschen gangh verflaeuwt, syn hair begraauwt.
VANDER VEENS Zinneb. 1642, bl. 260.

Soren, sooren. 1) *Smart* of *pijn lijden*, *gevoelen*. *Zeer doen*. KIL., MEYER.

Het hoot uwer moeder s o o r t.
Drie daghe Here, vs. 304; in Horae Belg.

2) *Kwetsen*, *verwonden*. KIL.

3) *Doen zweeren*. Ibid.

4) *Benauwen*, *prangen*, *drukken*. Ibid.

5) *Droogen*, *verdorren*, *droog worden*, *droog maken*. Ibid., MEYER.

Gelijck de Lov'ren groen van onsen asem z o o r e n,
Soo sal 't ontelbaer tal der Ed'len gaen verlooren.
Suffri di Sixtini, Geraerd van Velsen, 1681, bl. 7.

6) *Verwelken*, *verflensen*, *verrotten*, *kwijnen*, *krachteloos worden*. KIL.

Soren. 1) *Iets slecht besturen; niet recht gaan met zijne zaken*. Ibid.

2) *Bedriegen*, *misleiden*, *bedotten*, *oplichten*, *doeken*, *om den tuin leiden*. Ibid.

3) *Ontstelen*, *ontfutselen*, *heimelijk ontdragen* Ibid.

Sorfachtecheit, sorfechtegheid. *Zorg*. Daer omme siet vor u seluen, dat uwe herten nin werden versuart van ouerate ende van ouerdranke, noch van s o r f e c h t e g h e i d e n des leuens. MEIJER, Lev. van Jez. C. 198.

Want .i. mensche moet s o r f a c h t e c h e i t
Vore hem seluen draghen spade ende vroe.
JAN DECKERS Dietsche Doctrin. door Dr. JONCKBL. III, vs. 1832.

Sorfeghtech. *Zorgvuldig.* Dar omme segghic u, en syt nit al te sorfeghtech om uwen lichame war met dat ghine uuden ende cleeden selt. MEIJER, Lev. van Jez. C. 46.

Sorchachtelijc. *Zorgvuldig, nauwlettend.* Du sultste doen soe wat di leren sullen die papen van levijs gheslachte — voldoetet sorchachtelijc. Bijb. van 1477, Deuteron. 24.

Sorghe, sorge. *Vrees, bezorgdheid.*

Doe was hi in sorghen groot,
dat si soude wesen doot.
Fl. ende Bl. vs. 537 en v.

Dat hem die sorghe verboot te doene,
dat hiet hem die minne ende maecten coene.
Ibid. vs. 2152.

In sorghen heb ic ghewest altoes.
Vander Feesten, III, 21, vs. 1.

Soe moechdi leven sonder sorghe.
HILDEG. Ged. bl. 207, vs. 293.

Ende die kindre so vaste belegen,
Dat si met sorgen sijn bevaen.
MOLTZER, Bibl. II, bl. 11.

Dien hi herhaelde was in sorgen,
Datten niemene en mochte borgen.
Ibid. bl. 44.

Zie ook Dr. DE VRIES, Warenar, bl. 93.

Sorghe. *Voorzorg.*

Doe droeghic sorghe vor ons allen.
Rein. door Dr. JONCKBL. bl. 90, noot.

Sorghe draghen. *Bezorgd zijn.*

Hi sal altijt sorghe draghen,
Hoe hi eere mach bejaghen.
Mloep, B. I, vs. 1773.

Sorghe staen (In). *In gevaar verkeeren, in bezorgdheid zijn.* Item uptie selve tijt — — — mit brieven gezent — — — dat sy sonder vertrec mit horen luden tot Staveren toghen, wantet in sorghen stonde. Dr. VERWIJS, De Oorl. van Hert Albr. bl. 296.

Daer moet onrecht staen in zorghen
Voirden rechter vanden troen.
HILDEG. Ged. bl. 182, vs. 110.

Doch staetet in groten zorghen,

Want wy en hebben ghenen morghen.

Ibid. bl. 248, vs. 125.

Sorgheleo, sorgelijck. *Vreesbarend, onrustbarend, zorgzaam.* KIL.

Ter Nyeuwervaert eest al verwatert,
Daer en can nyemant te voet geraken;
Tes daer s o r g e l ij c k.

Dr. VERWIJS, Tspel enz., vs. 931.

Daer omme eest die s o r g h e l e ç s t e zonde,
Die men noemen mach met monde.

Dietsche Doctrin. door Dr. JONCKBL. III, vs. 461.

Zie verder Taalgids 1859, bl. 306.

Zorgelijck. *Te vreezen, gevaarlijk.* Stille waters zijn z o r g e l ij c k en bedrieghelijck. DE BRUNE, Banck.-Werck, I, 152.

Vp die rootse, die staet daer,
Staet I s o r g h e l ij c bosch voer waer,
Daer wonderlike bome in staen.

KAUSLER, Die Rose, vs. 5664.

Sorghelijc, sorghelic. 1) *Zorgvereischend, oplettendheid behoevend.* Het is ambacht subtijl, s o r g h e l ij c, ende die alle sekerhede inhout. Matth. Anal. I, bl. 410.

'T heetste werck van heel den jaere
Is het s o r g h e l i c k e saet.

HONDIUS, Moufe-Schans, 1621, bl. 285.

Wel hem die sonder leed van Vrienden en Gebueren
Soo s o r g e l i c k e n lid (de tong) kan dwingen en bestueren.

HUYGENS, Koren-Bloemen, 1672, I, bl. 25.

2) *Gevaarlijk.* Want ten betaemt niet dat ymants aen een s o r g h e-l ij c k e plaetse gae, soo hy op een ander comen kan daer hem gheen goet ghebreeckt. Z. HEYNS, Oude Wijse, 1623, fo. 91, vo.

Sorghelickheyd. *Gevaar.* KIL.

Sorghen. 1) *Vreezen.*

Ghy hoeft gheen quaed te s o r g h e n.

STARTER, Darayde, 1621, bl. 40.

Vermerredi maerghin den dach,
So s o r g h i c, dat u ne mach
Neghene ghenade mee ghescien.

Rein. door Dr. JONCKBL., vs. 1378.

Met betraende wanghen,
Z o r g h 'i c k, zullense in't leste noch scheyen.

HOUWAERT, Handel der Am. 1621, bl. 5.

Ick z o r g h e hy zalder luttel vruchten maeyen.
Ibid. bl. 44.

Ic s o r g e ghy vint v ooc schuldich in dien.
ANNA BYNS, Ref. 1548, II, 160.

dan ic z o r g e dat de Schepen al schade zullen hebben gheleden met dit onweder. P. BOR, Appollonius, 1617, bl. 38, verso, ick z o r g h e dat ic vander siecte niet ghenesen en zal. Ibid. bl. 46, r°.

Si spranc op, alse die s o r g e d e das,
Dattie coninginne in frenesien was.
Dr. VERWIJS, Bll. I, bl. 56, vs. 131.

Zie ook VONDEL, door v. L. III, 379 en V, 626.

2) *Bezorgd zijn*, *bezorgd maken*.

Nu ne s o r g h e t niet om mi!
Rein. door Dr. JONCKBL. vs. 494.

Bruun sprac: »Reinaert, ne s o r g h e t niet
Waendi dat ic bem onvroet?
Ibid. vs. 670.

Tibert sprac: »Wat souden wi
Eten, Reinaert, oft ic bleve?"
— »Daer omme s o r g h e ic, lieve neve.
Ibid. 1114.

Si maken veel een bitter lach,
Die om betalen niet en z o r g h e n.
HILDEG. Ged. bl. 170, vs. 43.

Wye betaelt, dien darf niet s o r g h e n,
Daermen die schuldighe noemen hoert.
Ibid. bl. 229, vs. 252.

Zie verder VONDEL, door v. L. I, 764 en VII, bl. 289.

3) *Verlegen zijn*.

De moet wil hier, tgoet wil daer;
Om desen crijch sal menich s o r g e n.
BILD. T. en D. Versch. III, bl. 166, vs. 45.

4) *Angst*.

Doe saghen die Godskint,
Soe vele vissche in die zee,
Dat hem die s o r g h e n dede wee.
BLOMM. Oudvl. Ged. I, bl. 108, vs. 1105.

Sorchlic. 1) *Wat zorg geeft*.

Die minne draghet zelden rast,

Ende is ene sorchlike zake
Vol van nyde ende onghemake.
Mloep, B. I, vs. 185.

— — — ende vraechde,
Hoe hem die reyse daer behaechde,
Die zorcheliken was aenschijn.
HILDEG. Ged. bl. 147, vs. 329.

2) *Bekommerd, bezorgd.*

Ic hebt ghehoert van goeden wiven,
Die daer sorchlic over claechden,
Ende mi oick om raet vraechden.
Mloep, B. I, vs. 807.

Hi mach hem sorchlijck verblyden,
Die hier om daertsche have spiet.
HILDEG. Ged. bl. 64, vs. 229.

Zorghlijkheit. *Bezorgdheid, vrees.* In de zorghlijkheit van schier oft morghen met wijf en kinderen op den dijk gezet te worden. HOOFTS Brieven, door Dr. v. VL. bl. 29.

Sorgvoud, sorrichvoud. *Zorgvuldig.*

Het kleene vonckje viers is lichter in 't begin
Te dooven in de pot met sorrichvoude handen.
BREDERO, Luc. bl. 38.

Sorgvuld. *Bezorgdheid, kommer.*

Waerom zijt gy bevangen met sorgvuld
Waer meê dat gy uw leden dekken sult?
DE GROOT, Bewijs enz. bl. 181.

Sorghvuldigh. *Hachelijk.* KIL.

De sorghvuldighe strijdt, die ick uyt Liefden streedt.
BREDERO, Roddr. bl. 34.

Zorghvuldighlijck. *Vol zorg en vrees.* KIL.

Zy verft zorghvuldighlijck met schaemroot en beschaemt
De wang, uit achterdocht voor onbeschaemde schalcken.
VONDEL, door v. L. V, bl. 532.

Sorigh. 1) *Lastig nieuwsgierig, eigenzinnig.* KIL.

2) *Bedriegelijk, listig.* Ibid.

Zorigheid. *Scherpte;* de meerdere of mindere pijn, die het kokend water doet, als men er de hand in steekt. Zie **soren, sooren. 1).**

Als het vischwater zied,
Zo zulje aan de zorigheid kunnen voelen of t' water
Zout genoeg is of niet.
JOAN PLUIMER, Krispijn, Starrekijcker, 1709, bl. 41.

Sorcoers, sorcours. *Hulp*, *bijstand*. Fr. «secours.»

Daer omme sullen die Nubiene
Onderdaen bliven voort
Gods zoons volke van Noort,
Om dat sorcoers datsi hem zinden
Jeghen die felle Inden.

Lsp. B. IV, C. 3, vs. 73.

Hi en troeste hem niemene dan her Hectors,
Dats alte male sijn sorcoers.

Blomm. Oudvl. Ged. I, bl. 28, vs. 2379.

Als ons de vite doet te verstane,
Tsinte Maertins grave brochte te Tours
Sonder menscelike sorcours.

Lev. van Ste Franc. vs. 2078.

Hi heft ons groet sorcoers gedaen.

Ferg. vs. 4011.

Sorcoersen. *Helpen*, *onderstand bieden*.

Vrouwe, laet staen uw mesbaren.
te Beverepaer sal ic varen,
alse helpe mi Sente Jan!
te sorcoersene den valschen man,
met minen volke ghemenelike,
jeghen die ghenote van Vrancrike.

Renout, vs. 994 en v.

Doe antworden si alle schiere:
ioncfrouwe! die hadde den ridder fiere,
die u sorcoersde in u noet.

Ferg. vs. 5003.

Nu dunct mi dat god onser rouct,
Ende heeft ons te sorcorsen u
Ghesent, ghelovet ane hem nu.

Limborch, B. II, vs. 747.

Sorcoes, surcoes. *Hulp*. KAUSLER, Reimchr. vss. 5519, 7251, 7274.

Sorcoet. *Kleed*, *overkleed*.

Al hantharich si op schoet,
dede ane .i. hemde, ende .i. sorcoet.

Ferg. vs. 2310.

Doe dede di waerd bringen daernaer
Een herde wel gemaect sorcoet,
Datmen Walewein ane doet.

Lanc. III, vs. 19129.

Ende nemmeer hu laten ter noot,
Dan eenen roc ende I sorcoot.

KAUSLER, Die Rose, vs. 8670.

Daer sachmen menegen vromen
Man, in sijn wambeis al bloet,
Comen te hove sonder sorcoet.

VAN HEELU, vs. 8868.

Sorcors. *Hulp, onderstand.* Fr. «secours,» Eng. «succour.»

Maer Ywe die uw gout nam,
hi sende sorcors den riken man,
hi verriet u ende niemen el.

Renout, vs. 861 en v.

Hi dede sijn swert in haer siden baden,
Met groten slaghen, ende met sueren,
Soe dede hijt hen allen becueren,
En hadde ghedaen sorcors van hem.

BLOMM. Oudvl. Ged. I, bl. 19, vs. 1542.

Soe dat hi quam opten derden dach
Ten castele van Galoye gereden,
Daer di vrouwe lange hadde ontbeden
Om te weten niemare daer of,
Daer si om hadde gesint in Arturs hof
Ene joncfrouwe, dat si haer brochte
Sorcors, oft sijt hebben mochte.

Lanc. II, vs. 17483.

Sorcorsen. *Ondersteunen, helpen.*

Om dat hem Vlaendren so scone seide
Te sorcorsene van dranke, vitaelge
Ende volx ghenouch, tsiner bataelge.

Belg. Mus. VIII, bl. 260.

Sorsorien. *Tooverijen.* Fr. «*sorcerie.*»

Dese hi maecte tlant scone
Van afgoden ende van sorsorien,
Ende van alrehande quadien.

MAERL. Sp. H. 8°. ed. I P. II B. C. XLIIII, vs. 7.

Sort maken. *Tooverkunsten maken om de toekomst te kennen.*

Agulant, die wale siet,
Dathi aldus gewinnen niet
En can, ginc sijn sort maken.

Karel de Gr. Fr. II, vs. 565.

Zie ook Dr. DE VRIES, Brief aan Dr. JONCKBL. bl. 31.

Sorterie. *Tooverij.*

Goet es hi jeghen s o r t e r i e
Ende jegheu alrehande toverie.
MOLTZER, Bibl. VIII, bl. 198, vs. 154.

Sortes. *Lot of lotbriefjes.* Sy wierpen s o r t e s, om te weten oft dat landt hemlieden orboorlijck ende bequame mochte wesen, ende vonden noen. VAERNEWYCK, Hist. van Belgis, 1665, bl. 106.

Sosghedane, *Zoodanige.* Dits ene harde tale, wie mach s o s g h e- d a n e redene hoeren? MEIJER, Lev. van Jez. C. 109. Dit was een der oksune ende der saken waromme datten de yoden haetten, dat hi s o s- g h e d a n e werke warchtte op den saterdach. Ib. C. 117.

Sos uele. *Zoo vele.* Hir es een kint dat heft uif gherstene broet ende tuee uische, mar wat sal dat onder s o s u e l e volcs MEIJER, Lev. van Jez. C. 100.

Sot. 1) *Wild.* S o t t e vijchbomen. Bijbel van 1477, II Chron. I, vs. 15. 2) *Redeloos.*

Si sijn vele s o t t e r bi waerheiden
Dau die beesten indieu wonde.
Dr. VERWIJS, Die Rose, vs. 4690.

Sot fier, sot vier. *Dwaallicht.* — — — soo sal dat vier voor dien mensche gaen, ofte het sal hem volghen, en dit heet men in het Latijn Ignis fatuus, oft het s o t v i e r. VAERNEW. Hist. van Belgis, Ghendt 1574, fo. 73, d.

Sots kolue. *Marot, gekkenstok der narren, pol.* KIL.

Sots-voere. *Zotternijen, ongerijmdheden.* Ibid.

Sottaen. *Sultan.*

Die s o t t a e n mint wel sottelike.
Et moet ontgelden al siin rike.
Part. u. Melior, bl. 54, vs. 13.

Arnout voer to marberon
Ende berichte dien casteel:
Heuet h.xl. daghe vordeel
Dat hijt besetten moge binnen,
Sone maget die s o t t a e n niet winnen.
Ibid. bl. 56, vs. 22.

Sottekluit. *Kluchtspel, gekheid, dwaasheid, kluchtige streek.* Ick magh dencken, dat het vermaerde Delfs bier die virtujten heeft, dat het de lieden verandert van gedaente; oft soudet volck hier soo geestigh wesen, dat se sulcke s o t t e c l u j t e n wt haer hooft konnen spreken? HOOFTS Br. door Dr. v. VL. III, 404.

Een doctoor is inde werelt, ghelijck een geck in een Sottekluyt.
COSTER, Tijsken van der Schilden, 1613, bl. 13.

Sotten. *Gekken, gekscheren.*

Wel hoe sel 't dan wesen deynck ick, al 't sotten overgeslagen.
J. S. KOLM, Malle Jan Tot's boertige vryery, 1662, bl. 1.

Sotternie. *Pots.* Passim.

Sottie. *Zotternij.*

Nenic niet, het ware sottie,
Ic wille gaen eer men mi sie.
Limborch, B. III, vs. 633.

Of Medea dede die moert,
Ende hem Narchisus hevet versmoert,
Dats minne van sottien.
Dr. VERWIJS, Wapene Martijn, II, bl. 54, vs. 162.

Soucier. *Erwtje*, zie **sociertje.**

Twee ooghjes lijck soucieren.
Swols Margrietje, 1639, bl. 29.

Soud. *Soldij, bezoldiging.* KIL.

Soudaen. *Opperbevelhebber van de legers der Kalifen*, en ook *stadvoogd van Babilon, sultan.*

Doe quam gegaen als een bruyt
Die Soudaen Macheus uyt.
Alex. B. V, vs. 862.

Daer hi vele angnissen te waren
Wilde ebben ende gedogen,
Om te comene vor soudaens ogen.
Leven van Ste Franc. vs. 5086.

Ooc maecte hi, dat si u becant,
In Egypten die stat Babylone,
Daer die Soudane in draghen crone.
Rymbyb. vs. 17670.

Soudanen. *Mohammedanen.*

Cloosters abdyen (accusatief)
Bederuen dese boose lutherianen
Als heydenen turken ende soudanen
Breken si beelden in kercken in cappellen.
ANNA BYNS, Ref. ed. 1548, bl. 118.

Soude. 1) *Soldij.*

Ende men nam der borgers scat met pinen,

Omme te ghevene in z o u d e.
MAERL. Sp. H. 8°. ed. I P. V B. C. XXXII, vs. 25.

Sonder die catte, ende die baren,
Die alle in Bruuns s o u d e waren.
Reinaert door WILLEMS, vs. 2468.

2) *Moest.*

Hi is puer nijdich so aristotiles scrijft
Die druck heeft in tghene daer hi in s o u d e verbliden.
De Nederlaag van Frans van Brederode, een gedicht van het einde der 15e eeuw, medegedeeld door J. KONING, in de N. W. v. d. M. d. N. L. D. 1, 2e stuk.

Ende ochtic in enegher stat mesgripe in te uele te segghene ochte te lettel, ochte in anders te segghene dan ic s o u d e. MEIJER, Leven van Jezus, bl. 3.

Om dat dit merken dan die vrouwen,
Dat hare vriheit dus wert v'loren,
Die bi naturen hem s o u d e siin geboren.
Dr. DE JAGER, Taalk. Mag. III, bl. 170, vs. 47.

Souden. *Moesten*, even als somtijds het Eng. «should.»

Om dat wy gheen van al en doen so wy s o u w e n
Hier om gaet de weereldt al soo sy gaet.
ANNA BYNS, Ref. 1548, II, bl. 122.

Al sietmen oncruydt ouer berch en dal saeyen
Eest wonder? want sy slapen diet keeren s o u w e n.
Ibid, bl. 168.

Doe my de menschen anders dan si s o u w e n
Den Heere sal ick alleene mijn lijden clagen.
Id. 1602, III, bl. 22, r°.

So dat wy geen van al en zijn soo wy s o u w e n.
Ibid. bl. 59, r°.

Hoe werdt de rechtveerdicheyt verdruckt van den ghenen die haer z o u d e n beschermen. P. BOR, Appollonius, 1617, bl. 5, r°.

Alselke liede, alse ic hier nome,
Sijn knecht der penninge, di si houden
Vaster dan si te rechte s o u d e n.
Dr. VERWIJS, Die Rose, vs. 4996.

Soudenair, soudenier. *Wapenknecht*, *huurling*, die soldij trekt. Item den selven Foeye noch gegeven, ende hi mede betalen soude sommige s o u d e n a e r s, enz. Dr. VERWIJS, De Oorl van Hert. Albr. bl. 142.

— — wanter die here van Brederode na wachtede, ende die s o u d e-n a i r s van Staveren wech trecken wouden. Ibid. bl. 392.

> .XII.m hadde hiere te voet
> Ende .cc. ende .l. ridders goed
> S o u d e n i e r s, tors ende te voet.
> Rymbyb. vs. 28196.

Soudens. *Sultan.*

> Die ghesien hadde doe
> Tgheeriit dat die heyden maecten
> Die s o u d e n s sere messaecten
> Ende sere te vliene begonden.
> Limborch, B. VII, vs. 814.

Soudye. *Soldij* KIL. U. W. Ende gaf den heren s o u d y e een iaer lanc. Bijbel van 1477, Machabeen, Cap. 3, vs. 28. Item wtgegeven ende betailt van alrehande z o u d i e. D^r. VERWIJS, De Oorl. van Hert. Albr. bl. 140.

Soudier. *Krijgsknecht.*

> Doen si bekinden (gewaar werden) der heren sin,
> Sone was daer ne geen ridder in
> Noch oec s o u d i e r noch seriant,
> Dat hi wilde gaen in hant.
> Lanc. II, vs. 46877.

> Ic seet u:
> Daer sijn binnen ridders tiene,
> Ende s o u d i r e een groet getal.
> Ibid. vs. 46801.

Alse Jhc din riddren ende din s o u d i r o n gheleuert was, so namen sine ende leiddenne weder in die virschare. MEIJER, Lev. van Jezus, C. 228.

Soudsspel. *Soort van spel met een bal.*

> Alse s o u d s s p e l ende ooc tsollen,
> Scaec spel ende mit cloten rollen.
> Lsp. B. III, C. 25, vs. 121.

Soudure. *Soldeersel.* KIL.

Sout. 1) *Soldij*, waartoe ook een gedeelte van de buit behoorde.

> Hi woude dat die soudeniere
> Elkerlike na sijn maniere
> Wiste eer (haar, hun) seker s o u t.
> Alex. VI, vs. 83.

> Daer gaf hi meldelike dat s o u t

Diere stene ende gout.
Ibid. vs. 149.

Ende uwe liede oec met gewelt
Dienden nie op 't s o u t, God weet.
VELTH. Sp. H. fº. 93.

— — om s o u t dat hy hem luden gaff. Clerk u. l. L. bl 93. Voert en sal gheen ghoselle van deser voerseide gulden yemen, die leeft dienen opt t s o u t. Belg. Mus. IV, bl. 69.

2) *Loon.*

Dat moet in duvels name sijn,
sprac die dief, her drieten sone
u vorders sijns qualic gewone
te varne in sconinx s o u t.
Ferg. vs. 543.

Daer si reden op dat s o u t,
Dat donsculdighe dicke ontgout.
Het Boec vander Wraken, III, vs. 1925.

Mar doe men mi boet sulken s o u t,
Daer ne doech jegen steen no gout,
Ontfing ic die vrucht dine.
N. W. v. d. M. v. N. L. D. V, 2e St. bl. 23.

3) *Pekelveld*, *zee.*

Ach wat verandering, als hy, gewent op woelen
Der golven, hol van gang, te schoppen, komt te voelen
Voor waagh van 't werklijk z o u t, deez' wiegh der zoete rust?
HOOFTS Ged. 139, 88.

Soutaen. *Sultan.*

Hi duanc al dat hem was omtrent
Geseten verre ofte bi
Sonder dien s o u t a e n van persi.
Partonop. u. Melior, bl. 20, vs. 7.

Sout-back. *Zoutkeet.* KIL.

Sout-brijne. *Pekel.* Ibid.

Souter, soutre. 1) *Harp*, *psalter;* speeltuig der Ouden.

Wel op S o u t e r s en Herpen,
Wel op ghij snaren gespel.
Sovter Liedekens van 1584, Ps. 107.

En wilt hem lof bewijsen
Al metten S o u t e r Sanck.
Ibid. Ps. 150.

Een s o u t e r van thien snaren.
Ibid. Ps. 32.

Si droech twee gebondene scoen,
Enen z o u t r e hilt si in die hant.
Dr. VERWIJS, Die Rose, vs. 403.

2) *Het boek der Psalmen.* KIL.

In des Gratiaens tiden mede
Leestmen dat Jeronimus dede,
Biden Paues Damasiuse, lesen,
Bi wies orloue het moeste wesen,
Den z o u t r e jn ons Heren kerke,
Ende quam eerst onder die clerke
Ten seluen tiden van hem beeden,
Alse wi vanden salmen sceden.
MAERL. Sp. H. 8º. ed. III P. I B. C. XXVIII, vs. 43.

Doe vragde hen Jhc. noch voert, hoe comt dan datten Dauid in den s o u t r e Here heett, daer hi sprect aldus. MEIJER, Lev. van Jezus, C. 175.

Ende die den s o u t r e eerst maecte en las.
Lsp. B. I, C. 38, vs. 60.

So dat hi stoutelike zeget
Twoort, dat in den z o u t e r leget.
Leven van Ste Franc vs. 5108.

Zie ook nog Dr. DE JAGER, Taalk. Mag. I, bl. 96.

3) *Psalm.*

Clerke camer meer dan vive
Nachts hare vigelie te zingene
Enten z o u t e r uut te bringene.
Leven van Ste Franc. vs. 8420.

Alse Dauid die wise man
Inden s o u t e r e wel segghen can.
Dietsche Doctr. II, vs. 336.

David leert menich ghebede goede,
Die se met ootmoedigheit verstoede,
Also men in den s o u t e r mach lesen.
Leven van St. Amand, II, vs. 263.

Zoutery. *Zoutmakerij*, wellicht ook *zoutziederij*. De z o u t e r y e n in Borgonje. HOOFT, Ned. Hist. 48, 17.

Souterie. *Citer met tien snaren.*

Sele hoort gherne melodien

van orghelen, van fluten, van s o u t e r i e n.
Beghinsel van alle spelen, vs. 26 en v. in Horae Belg. VI.

Sout-kuyl. *Zoutmijn.* KIL.

Sout-klijver. *Haarklover*, *gorteteller*.

Fy! moey-al, roert-de-pot, s o u t - k l y v e r, vrouwe-quelder.
CATS, door Dr. v. VL. I, bl. 430, a.

Sout-mangher. *Zoutverkooper.* KIL.

Soutspel. Zie Soudsspel.

Sout-spijcker. *Zoutmijn*, *zoutgroef.* KIL.

Souttaen. *Sultan.*

Nu laet ons liden dese bataelge,
Die margen sijn sal sonder faelge,
Van Alexanders Macedo
Ende van ons lieden met alsoe
Jegen Claerruse den s o u t t a e n.
MOLTZER, Bibl. II, bl. 56, vs. 1457.

Souw. *Haastigheid.* MEYER.

Souw, souwe. *Riool*, *goot voor de huizen om het vuil af te voeren.* KIL. Zie PL. op Mosc.

Souwe. *Zog*, *zeug.* KIL.

Soven. *Zeven.*

Soe wyerre een heeft, al sonder twy,
Daer staen die ander s o v e n bi.
HILDEG. Ged. bl. 126, vs. 620, var.

Doe bestont hi harde te dencken,
Hoe hem die vyant soude crencken
Ten einde vanden s o v e n jaren.
Ibid. bl. 146, vs. 269, var.

Spaey. *Spade.* KIL.

Spaey. *Laat.*

Si quam hem besoecken s p a e y en vroech.
Belg. Mus. IV, bl. 11.

Spaegh. *Spade.* KIL.

Spaen. 1) *Lepel.* KIL., MEYER.

2) *Schuimspaan.* KIL.

Spaenen. *Verzoeken.*

Doe begonste hem 't herte te sweerne,
ende die viant begonsten te s p a e n e n e,

ende begouustem te vermaenene,
hoe groten here hi hadde ghewesen.
Dr. DE JAGER, Taalk. Mag. II, bl. 283.

Spaengien. *Spanje.* HOOFTS Brieven door Dr. v. VL. II, 425.

Spaansjes. *Figuren van naaldwerk*, waarschijnlijk aan Spaansche modes ontleend.

Om dat myn wijf huir Nues-doecken maackt met lommerstickjes,
Mit schuyntjis, mit spaansjis van drie bieutjis.
BREDERO, Griane, bl. 60.

Noch kreegh ick drie oorkussens, die waren estickt en enaeyt
Met spaensjes, met soomtjes, vol strickjes deur malkaer edraeyt.
STARTER, Kl. Taf.-Sp. v. Melis Tyssen, bl. 2.

Van daar ook een werkwoord:

Spaansen, *met figuren van naaldwerk voorzien*, bij LE FRANCQ VAN BERKHEY, Nat. Hist. v. Holl. III, 586, waarbij hij het volgende uit Jan Saly aanhaalt: Tryn Brantjes die sey dat haer Hempjes rondom espaenst waren en om de hals mit kanckjes.

Spaer-beck. *Iemand die zeer spaarzaam of karig leeft.* KIL.

Spaeren. 1) *Sparen, zich van iets onthouden.* Ibid.

2) *Sparen, verschoonen.* Ibid.

Spaerigh. *Spaarzaam, zuinig.* Ibid.

Doe Rijkaart hadd' niet half so veel,
Doe was de man wel eens soo eel,
't Is waer, hy was wel spaerigh
Maar nargens-na soo kaerigh.
VANDER VEENS Zinneb. 1642, bl. 77.

Spaer-kant. *Kleingeestig, vrekkig mensch.* KIL.

Spaercke. *Vonk.* Ibid.

Ende thooft bewaert ghelijc eere puten,
Wanneer dat ghi comt buten,
Ende chapele met guldinen spaerken,
Die wert sijn te LX maerken,
Dat ic hu ghecocht hebbe al.
KAUSLER, Die Rose, vs. 8645

Sdaghes sone sietmene her no dare,
Maer snachts sietmen in der ghebare
Recht als die spaerke ghebaert.
Nat. Bl. VII, vs. 399.

Spaercken. *Vonkelen, vuur schieten.* Eng. «to sparcle.»

Sine ogen waren te scouwen ane
Ghelijc den leuwe int ghedane,
Die s p a e r c t e n inder ghebare,
Ghelijc oft een carbonkel ware.
MAERL. Sp. H. 4°. III, bl. 170, b, vs. 27.

Ende hi sloegene weder van hogen
Op den helm, dat hem s p a r c t e n doghen.
Lanc. II, vs. 33142.

Zie ook Dr. DE JAGER, Taalk. Mag. IV, bl. 586.

Spaerlick, spaerlike. *Weinig* of *sober*. KIL. — — — so dwanc hi sijn vleysch eenpaerlic mit s p a e r l i k e spisen. Passion. Somer Stuck, 1489, f°. XC.

Spaersen. 1) *Verspreiden*, *verbreiden*. KIL.

Sijn here wart g h e s p a e r s e t wide.
MAERL. Sp. H. 8°. ed. I P. V B. C. XXXVI, vs. 18.

Dat heidijn volc sere beniden
Die miraclen, die daer gescieden,
Ende ontgroeuen met haren lieden
Sijn gebeente met gewelde,
Ende s p a e r s d e n t daer achter velde.
Ibid. VII B. C. XII, vs. 26.

Maer si die gherne haer leuen,
Tormenteerden jndie Gods ere,
Ghinghen s p a e r s e n ons Heren lere.
Ibid. VIII B. C. XI, vs. 44.

2) *Besproeien*, *sprenkelen*.

Ende hi twater onfinge te handen
Van Fransoysen voeten ende handen,
Ende s p a e r s d e r zine beesten mede.
Leven van Ste Franc. vs. 7125.

3) *Strooien*, *verstrooien*.

Onse Here sprac na des
An Aaron ende an Moises:
„Nem asschen van den viere;
„Ende Moyses die salse sciere
„S p a e r z e n, daert Pharao siet,
„In die lucht, ende latens niet.
Rymbyb. vs. 3923.

4) *Spatten*, trans.

Ende dat peeper entie brine

S p a e r s d i hem inden anschine.
MAERL. Sp. H. 4°. IV P. 11 B. C. LXXX, vs. 102.

5) *Spatten*, intrans.

Die vaste scilde, die helme starc
Dede hi s p e r s e n in dat parc.
Walew. vs. 8234.

Ende stakene also onsoete,
Dat hi hem die herssenen s p a r s e n dede.
Ibid. vs. 9231.

Spaersenlick. *Hier en daar verstrooid.* KIL.

Spaerswater. *Wijwater*. Ibid.

Spaetsieren. *Wandelen*.

Hi ghinc s p a e t s i e r e n bij der stranghe.
Mloep, B. I, vs. 2909.

Spacemen een bobckskon. *Een boekje innaaien.* KIL.

Spaci. *Tijdruimte*. Ibid.

Dat duerde ene langhe s p a c i,
Dat elck was doen in sanders graci.
Mloep, B. I, vs. 1091.

Spacieren, spasieren, spaitseren, spaetseren, spetsieren. *Wandelen*. KIL.

Mer niet en comen zij alleen,
Dan alsmen dus s p a c i e r e n gaet.
Mloep. B. II, vs. 787.

By wilen so ghinghe ic s p a s i e r e n.
Ibid. B. I, vs. 85.

Si ghenc s p a s i e r e n bider zee.
Ibid. vs. 409.

So ghinc die edele kuussche smael
Alleyne s p a i t s e r e n in een dael.
Ibid. vs. 1526.

Daer hi die vrouwe heeft vernomen
Gaen s p a e t s e r e n inden graze.
Ibid. vs. 2861.

Daer ghinc hi opter vesten s p e t s i e r e n.
Ibid. B. IV, vs. 1393.

Spacieringhe. *Wandeling*. KIL.

Spade. *Degen*, *zwaard*. MEYER, KIL.

Ende alstie inge hevet vernomen

Dat soe sijn heten maecte onmaer
Ginc men haer an met pincn swaer,
Als met s p a d e n yserinen
Dede men haer dat lijf verdwinen,
Dat men din adren mochte sien.
Belg. Mus. I, bl. 281, vs. 137.

Spade. *Laat.* KIL.

Ende daer bi werken vroech ende s p a d e.
Melib. vs. 824.

In dire auontstonden van din sondaghe, alst s p a d e was ende de doeren beloken waren. MEIJER, Leven van Jezus, C. 240.

Dach ende nacht, s p a d e ende vroe.
Beatrijs, vs. 67.

Dat si s p a d e sullen verwinnen.
Rein. door Dr. JONCKBL. vs. 1480.

Spade. *Langdurend.*

Dat orlof nemen dochte hem s p a d e;
Want hi geerne danen ware.
Rein. door WILLEMS, vs. 3004.

Spade (Het). *Het einde.*

Het geluidt
Ontzinkt my t' elken maal', en kan ter keel' nauw uit.
Ik zijgh, ik zijgh; ik ben gekomen op h e t s p a d e.
O Schepper, ik ontschep, ontsluit my uw' genade.
HOOFTS Ged. 72, 6.

Spadelijk. *Traag, langzaam.*

Waerom dan is Marill van adel afgedaelt?
Om datze spoedig koopt, maer s p a d e l y k betaelt.
J. DE DECKER, Rym-Oeff. 1726, II, bl. 29.

Spadelinck. *Nakomer, achterblijver.* KIL.

Spaden. *Spitten, met de spade werken.*

Hi sal s p a d e n ende eren,
Om sijn zaet ter aerden te bringhen
HILDEG. Ged. bl. 210, vs. 226, var.

Spadenier. *Spitter, graver.* KIL.

Spadigh hoy. *Laat gewonnen hooi.* Ibid.

Spadigheit. *Vertraging, het late.* — — de s p a a d i g h e i t deezer bezeindinge t' ontschuldighen. HOOFT, Ned. Hist. 925, 10.

Spadoen. 1) *Slagzwaard*, dat lang en breed was, en met twee handen tot een slag werd opgeheven.

Hi seinde darom twe spadoen.
Alex. IV, vs. 907.

2) *Gesnedene.*

Gevnerde capen alse capone
Diemen tien tijde heet spadone
Waren der vrouwen camereren.
Ibid. II, vs. 323.

Doen sacht een spadoen ende liep
Uter tenten ende riep.
Ibid. VII, vs. 131.

Spadone-kinder. *Hermaphroditen.*

Oec maken ons meesters vroet
Dat men, te meneghen stonden.
Spadone-kinder hevet vonden,
Die scamelheit van manne ende van wive
Beide hadden in haren live.
Der Vrouwen Heim. vs. 1054.

Spaecke. *Stang, roede,* b. v. om te meten. KIL.

Spaken. 1) *Smachten.* Zie **verspaken.**

— den bitteren dranc met galle gemingt
Uwen spakenden mont geboden om drincken.
ANNA BYNS, Ref. III, 1602, bl. 73 v°, of 1646, bl. 136.

Als een geiaecht hert wy seer iachtich spaken
Naer v Fonteyne claer.
Ibid. 1602, bl. 109, v°.

2) *Van droogte en warmte splijten, barsten.* KIL., MEYER.

3) *Spiegelen.*

O Herders wilt v aen v ghebueren spaken.
ANNA BYNS, Ref. 1602, B. III, bl. 38, of 1646, bl. 62.

Zie Dr. VAN HELTEN, Gloss. op A. BIJNS.

Spakerigh. *Dor, droog.* KIL., MEYER.

Spaloke. 1) *Liniaal; een dun, recht stuk hout.* KIL.

2) *Roede*, om iemand mede te slaan. Ibid.

Spalken. *Spannen.* Ibid.

Aldus mismaeckt, most hy met pynelijcke gangen
'T hout dragen daermen hem gespalckt korts aen zou hangen.
VONDEL, door v. L. I, bl. 748.

Spalte. *Spleet, kloof.* KIL., MEYER. Verg. «tweespalt.»

Spalten. *Splijten.* Ibid. U. W.

Spalting. *Spleet, scheuring, oneenigheid*. MEYER, KIL.

Span. 1) Imperf. van *Spinnen*.

> Doe Adam spittede ende Eua s p a n,
> Wie was doe een edelman?
> MEIJER, Oude Nederl. Spreuken, bl. 17.

Ende als si den armen niet en diende, so s p a n si wolle. Passion. Somerstuck, 1480, f°. XXX, c.

> Die diere cleedere, die wilen s p a n
> Dat behendege volc van Cezen.
> Alex. VIII, vs. 242.

2) *Haak*. Ende du sulste maken vijftich coperen s p a n n e n daermen die lissen mede vergaderen mach. Bijbel van 1477, Exod. XXVI, vs. 11.

3) *Verdeeldheid, geschil, oneenigheid*. KIL.

4) *Spaantje*. N. W. M. v. N. L. 1838, D. IV, bl. 129.

Span (Niet een). *Niet een spaantje, geen zier, niets*. Ibid.

Spanceren. *Wandelen*. — — en s p a n c e e r d e met Madame op een Bergh. Gheprœdestineerde Dief, 1619, bl. 7.

> Mocht icker een cort half uertje
> S p a n c e r e n al langhes de see?
> Dr. VERWIJS, Bll. III, bl. 137, vs. 16.

Spanen. 1) *Kort houden, schaars van 't noodige voorzien*. Vergel. ons «spenen.»

> Want wijf, te nauwe g h e s p a e n t
> Oft oec ghehouden te verwaent,
> En es orboer noch oec goet,
> Si en ware van naturen vroet.
> Lsp. B. III, C. 9, vs. 53.

2) *Verleiden, verlokken*.

> Die die bose mit valscher treecke
> Te swaren sonden hadde g h e s p a e n t.
> HILDEG. Ged. bl. 148, vs. 419. var.

> Doch willics mi ghenenden,
> Ende wille afsteken minen caproen,
> Ende horen watti hier toe s p o e n.
> Dr. VERWIJS, Wapene Martijn, bl. 49, vs. 47.

> Ende die viant begonsten te s p a e n n e.
> Id. Bll. II, bl. 13, vs. 5.

Zie hierover verder Dr. DE JAGER, Archief I, bl. 402.

3) *Aantrekken*. Dr. DE JAGER, Archief IV, bl. 223 e. v.

4) *Spenen*, *onthouden*. MEYER, U. W. Dus wies dat kint: ende het wort g h e s p a e n t. Bijbel van 1477, Genesis XXI, vs. 8.

Doe men mi s p a e n d e vander mammen.
Rein. door Dr. JONCKBL. vs. 2081.

Maar ick heb, Lief! om u van tranen my g h e s p a a n t.
BREDERO, Roddr. bl. 59.

Daarom s p a a n u wat beter, laat de Dieet u niet verdrieten.
De Gelyke Twélingen, 1715, bl. 2.

Spanen. *Spaanders*.

Si sloegen hem te clenen s p a n e n
Den scilt.
Karel de Gr. Fr. II, vs. 4292.

Ende ghinckene houwen na minen wane
In herde menighen clenen s p a n e.
Walew. vs. 5192.

Spang. *Sieraad*, *gesp*, *haak*, *windsel*, *klamp*. KIL., PL.

De s p a n g e n van het hayr.
CATS, door Dr. v. VL. I, 475, a.

Uwe wangen zijn lieflick in de s p a n g e n. St. Bijbel Hoogl. I, vs. 10. Wij sullen u goudene s p a n g e n maken met silvere stipkens. Ibid. vs. 11.

Dan wort de praght gevoet met sluyer, s p a u g h e n, doppen,
Met naeld- en spellewerck.
CATS, 1828 I, bl. 205.

Spange. *Gesp*, *spansel*; *windsel*, *zwachtel*. MEYER. KIL.

Eene gouts p a n g e vor tforhoeft.
Alex. I, vs. 1369.

Spangh-groen. *Spaansch groen*. KIL.

Spanghen. *Banden*, die het schaakbord samen houden.

Nu willic u tsaec bedieden:
Die stapple waren root goudijn
Entie s p a n g h e n selverijn:
Selve waest van elps bene.
Walew. vs. 56.

Spangsel. *Halsband*. Ende hy sondt hem een gouden s p a n g s e l. St. Bijbel, I Machab. X, vs 89. Hy gaf hem macht — om een gouden s p a n g s e l te hebben. Ibid. XI, vs. 57.

Spanion. *Spaansche jachthond*. KIL. op *Spilgioen*.

Spanne. 1) *Spankaken*, *broche*.

Meldelike si hen gaf
S p a n n e ende dierbare juweele.
Brab. Yeesten, II, B. VI, vs. 11887.

2) *Palm*, *handvlakte*. KIL.

3) *Balk*. Ibid.

Spannen. 1) *Op de pijnbank uitrekken, om iemand, door die foltering, tot bekentenis van schuld te brengen.* Dies waanden d' onderzoekers den strydt gewonnen, en eenen wyden wegh gebaant te zien, tot vangen en s p a n n e n. HOOFT, Ned. Hist. 426, 26.

2) *Vastbinden*, *binden*, *knevelen*.

Doe hilt hi dat bet over waer,
Ende hietene houden ende s p a n n e n daer.
Rymbyb. vs. 29460.

Twas wonder om te sien hoe dat die fraye Mannen
En al dat Krijghs-volck haar so klackeloos liet s p a n n e n
Van sulck gorle goy.
BREDERO, Moortje, bl. 13.

De Moeders zyn wel sot die hare kleene kind'ren
So rijghen, dat sy haar het wassen gants vermind'ren,
En dringhen 't teere wicht in een gheboot ste lyf,
Van blick of loodt benaydt; in harde steecksel stijf
Daar gaan de wichters in benepen en g h e s p a n n e n.
Ibid. bl. 23.

Die camerlinc maecte hem vore,
ende s p i e n hem sinen rechteren spore.
Mijn her Lanceloet, die ridder goet,
s p i e n hem den luchteren ane den voet.
Ferg. vs. 1082 e. v.

.ij. veteren daer sinte peter mede gespannen was. Passion. Somer Stuck, 1489, f°. CXXIX, a. — — so dat hi in yseren helden g h e s p a n n e n sat. Passion. Wijnterstuck, 1480, f°. clxxiiij, b.

Al moder naect, harde onsoete,
Om dien hals in om die voete
G e s p a n n e n uter maten vaste.
Alex. VIII, vs. 814.

Doen menne s p i e n sprac hi dese tale.
VAN HEELU, vs. 6132.

Starke orsse, die men daer aen s p i e n,
Dede men den wagen vorwaert tien.
Ibid. vs. 6157.

3) *Aanzetten.*

Wie hem te loghene spannet,
Hem selven hi verbannet.
Die .X. Pl. vs. 1843.

4) *Omwinden.* HALBERTSMA's Letterk. Naoogst, bl. 44.

5) *Vastmaken, bevestigen.*

ende dede hem spannen twe goudene sporeń,
die hi te sijns selfs boef hadde vercoren.
Fl. ende Bl. vs. 1558.

6) *In de boeien slaan, in verzekerde bewaring nemen.* — — ende her tuintich van heren Otten partie, die wi kisen zolen tuschen hir ende zente Andries dage, die zolen in comen tot Gelren ende hem laten spannen hent acht daghe na dertien daghe. NIJH. Ged. I, bl. 147. Voert so wye gespannen wurt tot Zautbomel tot deser stad bade huus, so sal die ghespannen minsche gelden drie schillinghe tot ysergheelde. Ibid. bl. 219.

Nochtan haddense veteren vele bracht,
Daer si mede hadden geacht
Den Hertoge te spanne, ende sine manne;
Daer worden si selue mede gespannen.
VELTH. Sp. H. f°. 165.

Maer int irsten litemenne gaen
Achter hove gespannen wel.
Lanc III, vs. 17062.

Spannen (In boyen). *In boeien slaan.*

Ende lach in boyen gespannen daer.
Lanc. II, vs. 599.

Spannen (Crone). *De kroon dragen, de kroon op het hoofd zetten.*

Oetmoet es een rike ware,
Si spant crone in elken laude.
Saladijn, vs. 226.

Si ware wel weert te spannen crone.
MOLTZER, Bibl. I, bl. 97.

.II. cronen hi hem spannen dede
Van Egypten ende van Asien mede.
Rymbyb. vs. 19863.

Spannen. *Sieraden.* Costelijke britsen ende spannen trede ick onder die voeten. Passion. Wijnterstuc, 1480, f°. C, c.

Spansel. *Band, halsband, gordel.* Oorcierselen, ende ringen, ende

spanselen. St. Bijbel, Exod. XXXV, vs. 22. Ende sy sullen u tot voorhooft-spanselen zijn tusschen uwe oogen. Ibid. Deut. VI, vs. 8.

Een aardekloot verciert en drukt
Het spansel uwer kroone.
HOOFT, Ged. II, 152.

Spanssels. *Linten.* KIL.

Daer Tytonis Bruyt beperelt
Haer blont hair met spanssels toyt.
VONDEL, door V. L. I, bl. 129.

Spans-voets. *Staandevoets.* KIL.

Spans-voets springhen. *Met gesloten voeten springen.* Ibid.

Spare. *Speer.*

Ende her Walewein daer binnen vare
Ende soeke dat blodende spare.
Walew. vs. 38609.

Sparen. 1) *Dralen, vertoeven, blijven, talmen, verwijlen, uitstellen.*

Die cnape kerde van den stride,
Ende sloech met sporen sijn rosside,
So dat hi lang' niet en spaert.
Fragm. van een oud Nederd. Rijmwerk, voorkomende in de N. W. v. d. M. d. N. L. te Leyden, I, 217.

Seth en Spaerde langher niet,
Doe hem die Inghel hadde bediet.
MAERLANTS Versch. Ged. f°. 92, H. S.

Her Wolfaert sprac al sonder sparen.
MELIS STOKE, B. VI, bl. 468.

De inden wich niet en waren
Volgheden hem al sonder sparen.
Ibid. B. IV, vs. 422.

Van dueghden, ic en sal niet sparen.
SMEKEN, Tspel, vs. 359.

Die Gallen sijn, die niet en sparen,
Sine vechten ane nacht ende dach.
MAERL. Sp. H. 8°. ed. I P. VI B. C. V, vs. 30.

— „Here, dat wart niet gespart",
Sprac Cassamus, die oude vieliart.
MOLTZER, Bibl II, bl. 18, vs. 431.

2) *Terughouden.*

Zijn weghen heeft hij Moses g'openbaert,

En aen 't geslacht van Israel. Gestaadigh
Bewijst hij zich barmhartigh en genaedigh.
Zijn goedigheit hij nemmermeer en s p a e r t.

HOOFTS Ged. door LEENDERTZ, 272.

3) *Vermijden, nalaten.*

Tlant van Lempnes heeft hi g h e s p a e r t
Ende heeft Ysiphile vergheten.

Mloep, B. I, vs 2160

Hi seyde: »neen, ic wil u s p a r e n,
Want ghi hebt mijn liefte g h e s p a e r t
Ende hebt my ghehadt onwaert
Seder dat ic u eerst diende.”

Ibid. B. II, vs. 2968.

Die wislic leeft ende schanden s p a e r t.

Ibid. B. IV, vs. 1558.

Hi en wil den rechte gaen te naer
Ende daer toe die waerheit s p a r e n.

HILDEG. Ged. bl. 167, vs. 329.

Sparen (Sonder). 1) *Onverwijld, zonder uitstel.*

Dit swoeren alle gemenlike
Die kerstine, arme ende rike,
Datsi, s o n d e r enich s p a r e n,
Te ihrl'm souden varen.

BILDERD. Nieuwe T. en D. Versch 1, bl. 173, vs. 74.

W't hi drouue in sinen moet,
Ende riep te rade s o u d' s p a r e n,
Alle sine man die d' waren.

Ibid. bl. 121, vs. 31.

Dit teyken hevet God ghedaen,
Dat wy sullen buten waen
An hem gheloven, s o n d e r s p a r e n.

HILDEG. Ged. bl. 178, vs. 342.

De Grave de hiet s o n d e r s p a r e n,
Dat men sadelde al de paert.

MELIS STOKE, B. IV, vs. 1434.

Die up wille sitten s o u d e r s p a r e n
Dit scaecspel halen ende achter varen.

Walew. vs. 71.

Deze uitdrukking is lang in zwang gebleven, althans in de Sovter

Liedekens, Gheprint t' Hantwerpen, by Hans de Laet, 1584, en vervaardigd door Willem van Nieuveld, Heere van Bergambacht, staat nog Ps 19:

Godt moet al u begheerten zeer
Vervullen sonder sparen.

2) *Ongetwijfeld.*

Ende hoe hi noch, sonder sparen,
Sal neder comen doemen hier,
Ende erdrike verbernen in .j. vier.
Ystorien Bloeme, vs. 3210.

Sparen jegens iemand niets. *Alles voor iemand over hebben.*

Dusghedaneghe sullen die heeren
In werdecheden houden ende in eeren,
Opdat mense ghetrouwe vint,
En sparen ieghen hem niet een twint.
Heim. der Heim. vs. 2108.

Sparghel. *Aspersie.* KIL.

Sparich. *Sober, matig, spaarzaam, zuinig.* Sparich in spise ende in clederen. Passion. Wijnterstuc, 1480, f°. liiij, a.

— — — — dan hem docht best gheraden
Wat te versoecken meer, en te vergaren sparich
Wat goets en gelts by een, te comen thuys gheladen.
Odyss. II, bl. 104.

Sparicheyt. 1) *Gebrek, hongersnood, ontbering,* Want also bernardus seit soe sijn drie manieren van mertelyen sonder bloet storten, dat is sparicheyt in oueruloedicheit, die dauid hadde, ende miltheyt in armoede die thobias hadde. Passion. Wijnterstuc, 1480, f°. iij, d.

2) *Spaarzaamheid.* U. W.

Sparke. *Vonk.* KIL., MEYER.

Die sparken vlogen so bedichte
Uten helmen ende uten swerden.
Lanc. vs. 43052.

Ende die sparken sprongen uut,
Doe si die helme gerochten.
Ibid. vs. 44048.

Ooc leestmen dat ute sinen oghen
Also clare sparcken vloghen.
Rymbyb. vs. 25120.

Sparkelen. *Glinsteren, vonkelen.* MEYER. De reden hier van spar-

k e l t van zelfs in d' oogen aller menschen: DE BRUNE, Wetsteen, 1665, bl. 159.

De vette nachtlamp scheen te s p a r c k e l e n in 't branden.
VONDEL, XIX, 159.

Sparcken. *Vonkelen, glinsteren, lichten.* Eng. «to sparkle.»

Sijn oghen waren te scouwen ane
Ghelijc den leuwen in ghedane,
Ende s p a r c t e n in die ghebare.
Brab. Yeesten, B. II, vs. 1789.

Ende hi sloegene weder van hogen
Op den helm, dat hem s p a r c t e n doghen.
Lanc. vs. 33141.

T' Bosch schijnt in vuyr en vlam te s p a r c k e n en te gloeyen.
VONDEL, door V. L. I, bl. 52.

Een' fackel s p a r c k t van voor en worpt haer' schaduwe achter
Het gruwelbeeld.
Ibid. II, bl. 618.

Zie ook Dr. DE JAGER, Taalk. Mag. IV, bl. 586

Sparre. *Musch.* KIL. Eng. «sparrow.»

Sparren. *Opslaan.* Ende hi had sine woninghe g h e s p a r t totter valeyen. Bijbel van 1477, Richteren, C. IV, vs. 11.

Sparsen, spersen. *Uiteenvliegen, splijten, verstuiven, verspreiden.* KIL.

Ende stakene also onsoete,
Dat hi hem die herssenen s p a r s e n dede.
Walew. vs. 9231.

Die vaste scilde, die helme starc
Dede hi s p e r s e n in dat parc.
Ibid. 8284.

Haer orssen waren g e s p a r s e t so verre
Ouer .iij. milen, dies waer si erre.
MAERL. Sp. H. 8°. ed. III P. VI B. C. XXI, vs. 47.

Doe hiet die keyser die maecht verbranden.
Doe tfier gemaect was, quam te handen
Een regen, die s p a r s t e den brant
Op die quade, die daer stonden omtrant.
Ibid. 4°. ed. II P. III B. C. XII, vs. 113.

Sparswater. *Wijwater.*

Met s p a r s w a t e r e hise benet.
MAERL. Sp. H. 4°. ed. II P. II B. C. XLI, vs. 41.

Sparten. *Fonkelen, vonken schieten.*

Dat dat vier tien tiden
Uten helmen spranc in allen siden,
Ende dat hen spartten (lees: sparcten) die oegen
Vanden laste dien si doegen
Van slaegen.

Lanc. vs. 4507.

Hestor giŋc jegen den liebart,
Die sere spranc te Hestore wart,
Die hem naest was gespart.

Ibid. vs. 4583.

Sparware, sparwer. *Sperwer.* KIL.

Dat die op die borch boven
Te Hoesdinne lagen, ute stoven
Alse musschen voor den sparware.

VAN HEELU, vs. 1037.

Spat. 1) *Spat*, gebrek bij paarden. KIL.
2) *Kramp.* Ibid.
3) *Proppeblazer.*

Daar hebje noch een kogel na je gat,
Niet uit een windroer, dat je 't vat
Neen kwiebus, neen; maar uit deez' spat.

De Schilder door liefde, 1716, bl. 20.

4) *Goot, buis, koker.* KIL.

Men spreeckt de schiltwacht door de holte van een spat.

VONDEL, door V. L. X, bl. 518.

5) *Springende boog*, om ongedierte te vangen.

Zy vreesde kluitboogh, spat, noch knip.

VONDEL, door V. L. VI, bl. 68, vs. 9.

Spat (De) zetten. *Wegloopen, het hazenpad kiezen.*

Ik sta 'em niet — — — — ik zet de spat.

S. STOL, Gewaande Kraamvrouw, 1712, bl. 42.

Spatie. 1) *Stonde.*

Van niemant en hebt ghy consolatie.
Te deser spatie, u vrienden vluchten.

Belg. Mus. IV, bl. 252.

2) *Ruimte.* U. W.

Spatse. *Musch.* KIL.

Spatten. *Ontvluchten.*

De vloot van Monk voor stroom aen 't spatten
Den Teems voortvlugtig op.
A. VAN DER GOES, door BILD. I, 145.

Spau. Imperf. van *spuwen.* Alse hi dit ghesproken hadde so spau hi op derde. MEIJER, Leven van Jezus, C. 179.

So dat hi bloet spau uten monde.
Rymbyb. vs. 20357.

Speciaal. *Vriend! beste man! kameraad!*

O Speciaeltje! laet jou sulleks niet iens verwonderen.
W. D. HOOFT, Kl. v. Stijve Piet, 1682, bl. 17.

Och, mijn goede speciael! wilje mijn t'huys brengen, ick selje wat vereeren.
J. H. KRUL, Kl. v. drooge Goosen, 1685, bl. 23.

Wel, speciael! hebb'je de courant gelesen?
A. FR. List tot welstandt, 1660, bl. 6.

Ja wel speciaal, gy hebt de kunst geweldich innenomen.
BREDERO, Luc. bl. 29.

Specien. *Specerijen.*

Noyt soeter specie.
SMEKEN, Tspel, vs. 73.

Heete specien, machmense gherichen,
Noten sijn goet dan en fighen.
Heim. der Heim. vs. 1175.

Na der maeltijt dat clareit,
Die diere specie ende dat cruut.
Walew. vs. 11007.

Ocht alle die specien waren daer
Diemen vonde verre en naer.
Lanc. II, vs. 15065.

Specien stonden daer soe vele.
BLOMM. Oudvl. Ged. I, bl. 104, vs. 726.

Specier. *Kruidmenger.* Josias ghedencken is gheuonden inden werken van roke, eens speciers werck. Bijbel van 1477, Jesu Sirach, C. 49, vs. 1. Item — — — betailt van alrande recepten, crude — — — als hi mitten speciers overdragen hadde, xxxij scilde. Dr. VERWIJS, De Oorl. van Hert. Albr. bl. 370.

Specioen. *Geld, specie.*

Of had ick maer iou specioen, ick sou datelijck strack
Gaan hylicken metter vaart.
BREDERO, Luc. bl. 11.

Speeck. *Potsig, moedwillig, vermetel.* KIL.

Speecke. 1) *Spaak.* Ibid.

2) *Kruis- of dwarshout.* Ibid.

3) *Beitel.* Ibid.

Speeckel. *Speeksel.* Ibid. Vergaderden in sinen mont een vette grote quad van vette speekel ende spoechse in sijns meysters dyogenes aensicht. Twijspraeck der Creaturen, dyal. 81. — —- — ende minghent metten speekele harer devocien. Dr. v. VL. Prozast. bl. 340.

Speeckelen. *Spikkelen.* KIL.

Speeck voghel. *Spotvogel.* KIL.

Speeldochter. *Onechte dochter.*

U speel-Dochter Diaen tracht daegh'lijx u t' ontlyven.
J. STARTER, Darayde, 1621, bl. 35.

Speeldoerne. *Braambosch.* Dier benedictie die openbaerde inden speeldoerne moet comen op iosephs hoeft. Bijbel van 1477, Deut. C. XXXIII, vs. 16.

Speelen vaaren. *Met rijden zich verlustigen.* Ballingen, die hy 's daaghs te vooren, onder schyn van speelen te vaaren, met zynen waaghen, in stadt gehaalt had. HOOFT, Ned. Hist. 271.

Speelhuis. *Lusthuis, buitenplaats.* Firenze heeft onder de steden van gansch Italia de naem verdient van schoone — — om d' ongeloolfelijcke menichte van palaysen ende speelhuisen, die m' er buiten rontsom siet. HOOFTS Br. door Dr. v. VL. II, bl. 434. Pratolino van Trancesco gebouwt, is een speelhuis, gelegen tusschen de berghen. Ibid. bl. 437.

Speeliaere. *Speler.* Ne gheen dobbelaere noch ander speeliaere en sal meer verliesen dan hy bringet te spuele. HUYDEC. op MELIS STOKE, II, bl. 524, aant.

Speelkind. *Onecht kind.* KIL.

Eer hou my Jacob voor zijn speelkind en zijn basterd.
VONDEL, door v. L. I, bl. 682.

Speelsoon. *Onechte zoon.*

U speel-Soon Florarban eer voor u dood te blyven.
J. STARTER, Darayde, 1621, bl. 35.

Speeltje. *Speelbal, spelletje.*

In voegen, dat de schrale wint
Daer als een eygen speeltjen vint.
CATS, door Dr. v. VL. I, bl. 159, b.

Speelvogel. *Potsenmaker.* KIL. Het Hebreeusch woort by sommige

voorts genomen wort voor boets-makers, speelvogels. St. Bijb Ps. 35, vs. 29, Kantt.

Speenen. *Verloren gaan.*

Maer gaet doch eens besien de pers,
Wanneer haer bloeysel valt en speent,
Sy staet verlept, verslonst, verqueent.
CATS, door Dr. v. VL. I, bl. 152, b.

Speer. *Haarsiersel, haarnaald.*

Eer de Wrongen, eer de Doppen,
Eer de Peerel, eer de Speer
— — — — — —
Geven datter noyt en was.
HUYGENS Korenbl. 1672, I, bl. 99.

Speermilt. *Mild in 't werpen van speren.*

— — — en schoten algelijck
Met speeren van alom, zoo speermilt en zoo rijck.
VONDEL, door v. L. VIII, bl. 616.

Speer te paarde. *Lancier, speerruiter.* Rennenbergh niettemin, weetende, dat Hoohenlo vier vendels tot Nyenoordt beschreeven had, zond hun ter yl een deel speeren te paarde en goedt voetvolx op 't lyf HOOFT, Ned. Hist. bl. 714.

Speest. Gewaagde en onjuiste vorm van het imperf. van *spijzen*, hier in den zin van *voeden, verkwikken.*

Ic prijs u Edel bloedt,
Dat God'lijc is ghevoedt
Met Hemelsche ghedachten,
Daar ghy myn vaack met speest
Als ic hier quam verkeeren.
BREDERO, Gr. Br. d. Minnen, bl. 81.

Speet. *Braadspit.* KIL.

Speeten. *Spitten.* MEYER.

Speeuwen. *Spuwen.* KIL.

Spegel. *Spiegel.*

Hi sach dat ene joncfrouwe sat
In dien pawelgoen, ende dat
Si hare in enen spegel besach.
Lanc. II, vs. 9627.

„Broeder, alstu den armen zies,
Men leigt di voren, zijt zeker dies,
Den spegel Jhesus zoete baren

Ende sire moeder, die arem waren.
Leven van Ste Franc. vs. 4247.

Doe sach hi in dat water claer
Sijn anscijn alse openbare
Alse ocht in enen spegel ware.
Dr. VERWIJS, Die Rose, vs. 1380.

Ick moet hier vesten een ander regule,
En den bruydegom ende bruyt gaen scencken een speegele.
Dietsche Warande, X, bl. 117.

Specht. Scheldnaam.

— — — — want de Spechten de'en hier
So veel quaats niet, als wel de Bloedt-raadt en het vier.
BREDERO, Moortje, bl. 10.

Speiden. Imperf. van *bespieden.* Ende de scriben ende de phariseusen die daer waren, wachtten ende speiden ochte hi imene ganssen soude. MEIJER, Leven van Jezus, C. 87. Ende alse Jhc in dis princhen hus comen was, so wachtten ende speiden die yoeden, ochte hi it doen soude dar sine af berespen mochten. Ibid. C. 151.

Speyen. *Spouwen*, *spuwen.* KIL.

Speyeren. 1) *Verbreken, verbrijzelen, vermorselen.* Ibid.
2) *Verspreiden, verstrooien.* Ibid.

Spein, beter **spien.** Imperf. van *spannen.*

Men spein die ossen in die wagen.
Alex. III, vs. 1047.

Speinen (Zich). *Zich onthouden*, *zich wachten.* Dat het volk, op de been getooghen ten getaale van tweehondertduizent, niet t' ontwaapenen was, zonder verzeekering van veiligh ter preeke te mooghen verzaamen, op de plaatsen, daar zulx jeeghenwoordelyk werd; mits dat het zich van arghernis en ongebondenheit te speinen hadde. HOOFT, Ned. Hist. bl. 109, reg. 21, v. o.

Speirre. *Spion.*

Daer waren doe .ij. speirres int hof
Van Gaule omme comen daer of
Te verhoerne wat daer ware,
Ende om te bringene niemare
In Gaule van Arture den coninc.
Lanc. vs. 32002.

Spek. 1) Schimpnaam voor Spanjaarden.

Nooyt treffen diergelijk, 't goldt nooyt soo lijf om leven,

Nooyt Spek in sulken anghst, in jammer en verdriet,
Nooyt ginght soo Boegh an Boegh noch Steven tegen Steven,
En Zy op Zy, als doe, doe Mistent ummer niet.
VANDER VEENS Zinneb. 1642, bl. 516.

De Specken, die haar lyf met gelt niet konden boeten,
Die nam het Grauw gheswindt en spoeldese de voeten.
BREDERO, Moortje, bl. 6.

Maar 'k heb aan u noch eene bee
Heer Eduard! dat ik u als een Spek mag kleeden.
De Malle Wedding, 1727, bl. 23.

Ook lykt Heer Eduard natuurlyk een Spek.
Ibid. bl. 47.

2) *Smeer*. KIL.

Specken. *Lardeeren*, *met spek besteken*. Ibid.

Spek laden. *Grootsch zijn*.

Wat groeyde my mijn hert, wat laden ick een speck
Als icker drymael thien, en een hadde op den neck.
VONDEL, door V. L. II, bl 54.

Speck-naelde *Lardeerpriem*. KIL.

Spekelde. *Gespikkeld*.

Fundibula es een visschekijn,
Ende wil als in riviercn sijn
Altoes beneden in den grout:
Boven sietment cume cuighe stont.
Spekclde es sijn vel ghemanc.
D^r^. VERWIJS, MAERLANTS Nat. Bl. V, vs. 497.

Dander es groet ende stranc,
Ende spekelde boven wit.
Ibid. vs. 577.

Maria, die heet Magdalene,
Hadde ene busse van Labastre,
Men vint ghene so witte plastre;
Nochtan daer toe spekelde sijn
Rymbyb. vs. 24961.

Spekelen. *Spikkelen*.

Ru eest ghehaert; sijn vel es hart,
Ende ghespekelt wit ende swart.
MAERL. Nat. Bl. IV, vs. 514.

Speken. *Spuwen*

Het jonge dier begint te speecken, spouwen, braken.
CATS, door Dr. v. VL. II, bl. 622, a.

Spectaseyen. *Zekere koek*, van meel, melk, eieren, kruiden, enz. KIL.

SpeckterseY. *Spekkoek* met appelen in geklutste eieren gewenteld.

Geef my slechts een specktersey
Wel gewentelt in het ey.
CATS, door Dr. v. VL. I, bl. 586, a.

Speckvoghel. 1) *Specht*. KIL.

2) *Spotvogel*. — — — maer oock datmen sonder grouwel niet dencken en can, alle — — — Lavuytgevers ende speckvogels. Biënkorf, 1569, fo. 353, vo.

Spel. 1) *Speld*. 't Geschiet by wylen, dat zulcke hoogh-dravers een keers verquisten, om een spel te vinden. DE BRUNE, Banck.-Werck, 1660, bl. 243.

Al zijn zes-en-twintig spellen
Zijn niet waerdig eene spel.
VONDEL, door v. L. II, bl. 331.

2) *Vreugde*, *genot*.

Binnen hem ne was bliscap no spel,
Hi was emmer rouwich ende fel.
Vanden Levene ons Heren, vs. 770.

die daghe waren hem te cort vele
te hare bliscap, te haren spele.
Fl. ende Bl. vs. 348.

So wie sore hadde gheweest bi
Ende hadde ghesien de bliscap, die de kinder
Met cussen ende helsen hadden ghinder,
Die bliscap ende dat grote spel.
Dr. VERWIJS, Bll. I, bl. 175, vs. 351.

Want orloge dat es een spel,
Dat sere ter avonture staet.
MOLTZER, Bibl. II, bl. 33, vs. 818.

3) *Strijd*, *gevecht*, *veldslag*.

Ende vele meer, dat weet wel,
Verloesser Agulant in tspel.
Karel de Gr. Fr. II, vs. 1018.

Staat ook te gelooven, dat de Majestraat, uit kunde haarder zwakheit, de burghery uit eerbiedenis, die zy noch aan haare Oovcrheit toedroegh, schroomde 't spel te beginnen. HOOFT, Ned. Hist. bl. 138.

Artoys sach 't s p e l verloren.
VELTH. Sp. Hist. f°. 254.

D'ander vloen, al wass 'er niet vele,
Swerlike (ter nauwernood) van desen s p e l e.
Ibid. f°. 276.

Dees keerde 't s p e l te dien stonden.
MELIS STOKE, B. IX, vs. 1068.

Dat hi bleef doot in ghenen s p e l e.
BLOMM. Oudvl. Ged. I, bl. 36, vs. 3093.

4) *Jokkernij, scherts, minnekoozerij.*

Dies ne hadde niemen gheloof
Dat het iet anders ware dan s p e l.
Rymbyb. vs. 30647.

Niemen ne hebbe tghetal vor s p e l.
Ibid. vs. 34157.

Tkint loech ende waende dat waer s p e l.
Vanden Levene ons Heren, vs. 731.

Die liefte had licht cort vergaen:
Want soemen des s p e e l s meer hantiert,
Eer die hetten meer faelgeert.
Mloep, B. III, vs. 425.

5) *Feest.*

Vrouwen, heren, waren daer vele
Gheoomen tot des conincx s p e l e.
Mloep, B. I, vs. 622.

In gheselscap ende in s p e l e
Salmen horen sinen kele.
Ibid. vs. 995.

Vant hise in plaetsen, vant hise int s p e l?
Vanden Levene ons Heren, vs. 167.

6) *Muziek.*

Daer was bliscap, ende groet s p e l,
Trompen, Vedelen, ende Sanc.
VELTH. Sp. H. f°. 115.

Spel driven. *Vreugde bedrijven, minne plegen*, in welke laatste beteekenis «spel» zeer gewoon is.

Mer mit him so mocht si wel
Openbaerlic d r i v e n s p e l.
Mloep, B. III, vs. 488.

Spel maken met. *Den spot drijven met iemand.*

Daer maecten met hem spel
Kinder .xl. ende .ij. nochtan.
Rymbyb. vs. 13098.

Spel (Sonder). *In ernst.*

Ic segge u al sonder spel,
Ende sweert u oec, sekerlike.
LULOFS Handb. bl. 139.

Spel (Van) gaen. *Ernst worden.*

Het waer hem van spel gegaen.
Dr. VERWIJS, Bll. II, bl. 126, vs. 734.

Spel van wapene. *Wapenoefening, wapenhandel.*

Daer men die marthen visiteerde
Ende men spel van wapene leerde.
Lsp. B. III, C. 26, vs. 184.

Spelbert. *Tiktakbord.* Horae Belg. VI, bl. 170.

Spele (In). *Uit gekheid, uit scherts.*

In weet, of si in spele,
Of in eernste, seiden dat.
MELIS STOKE, B. IX, vs. 682.

„In weet of ghijs hout in spele,"
Sprac Walewein; „hets nerenst met mie.
Walew. vs. 8574.

Spele (Uten) gaen. *Tegenloopen, slecht afloopen, ernst worden. Spel, spele* is *vreugd, blijdschap. Uten spele* is het tegenovergestelde, en dus *droefheid.*

Renout wil geen kamp wagen; want, zegt hij:

inne ben hier maer allene
ende ghi sijt hier met riddren vele,
het mochte met mi gaen uten spele.
vs. 1147.

Want Otte hadde van harer daet
Wondere gehort alte vele
Dat met hem ginc uten spele.
Karel de Gr. Fr. II, vs. 2987.

Aldaer wart Isengrijn teblouwen,
So dat hem ghinc al uten spele.
Rein. door Dr. JONCKBL. vs. 1585.

Spele (Te) tellen. *Voor een kleinigheid achten.*

Dit telde hi te spele al gader.
Rein. door Dr. JONCKBL. vs. 2437.

Spele (Tallen, in allen). Eig. *in of bij ieder wapenspel, bij al wat er geschiedt, bij elke gelegenheid, in elk opzicht.*

Mate es tallen spele goet.
Lsp. B. II, C. 54, vs. 94.

Der vroukijn sijn op deser tijt vele,
Die him gaerne vueghen tallen spele.
Mloep, B. I, vs. 2400.

Deen is subtijlre vele
Dan dander is in allen spele:
Lsp. B. I, C. 7, vs. 42.

Spele (Van goeden) sijn. *Zich goed gedragen.*

Fillis was van goeden speel:
Athalanca gheckeder veel.
Mloep, B. I, vs. 2473.

Spele (Met groten). *Met vermaak, genoegen.*

Daer wi saten tArturs hove,
Eens coninx van groten love,
Met groter joyen, met groten spele.
Walew. vs. 1163.

Spele (Uten). *Buiten berekening.*

So dat hem ginc al uten spele.
Rein. door WILLEMS, vs. 1585.

Nu gaet Reinaerde al uten spele.
Ibid. v. 1890.

Spele (Te). *Van pas.*

Maer gheuiele mi noch de stonde
Dat ic an haer sulke ioye vonde,
So waere mijn zeer comen te spele.
KAUSLER, Die Rose, vs. 2441.

Spelen. 1) *Bespotten, schertsen.*

Die luttel mach ende becoemt vele,
Hets recht, datmen met hem spele.
Esopet, Fab. XXI, vs. 16.

„Here, so willic u vragen dan,"
Sprac Cassamus, die wel spelen can,
„Nu segt mi, dat u goet gescie.
MOLTZER, Bibl. II, bl. 52, vs. 1328.

2) *Dansen.* In deze beteekenis komt dit woord somtijds bij MAERLANT voor. Zoo leest men in zijn Rijmbyb. f°. 112, c.

Dat die dochter Herodias
Spranc ende s p e e l d e in die zale.

En in zijn Sp. Hist. II, 116.

— — — — der tumde ende spranc
Eene dierne voor coninx banc,
Die was dochter Herodas.

Het w.w. *tumen* beteekent hier *dansen*, waaruit CLIGNETT het besluit opmaakt, dat *spelen* en *tumen* somtijds hetzelfde beteekenen. Zie zijne aanteek. op deze plaats, bl. 108.

Het volck satt neder om te eten, ende te drincken; daerna stonden sij op, om te s p e l e n. St. Bijb. Exod. XXXII, vs. 6. Het volck sat neder, — ende sij stonden op, om te s p e l e n. Ibid. Kor. X, vs. 7.

Zie verder YPEIJ, Taalk. Aanm. bl. 107.

Al zonder die der werscap waren,
Bleven doet daer ter scaren
Omtrent III^{m}. wijf ende man,
Diene zaghen s p e l e n an.

LULOFS, Handb. bl. 48.

3) *Vechten.* Ende Abner seyde tot Joab: Laet sich nu de jongens opmaken, ende voor ons aangesichte s p e l e n. St. Bijb. II Sam. II, vs. 14.

So wie," seit hi: "met swerde sleet
Ochte s p e e l t ens.

Vanden Levene ons Heren, vs. 2195.

Zie hierover verder Dr. DE JAGER, Taalk. Mag. II, bl. 439.

4) *Zich verheugen, vervrolijken, verlustigen.*

Dicke s p e e l d i c ende loech
Dat ic daer toe was vercoren.

Vanden Levene ons Heren, vs. 3300.

In sijn wout was hi s p e l e n gaen.

Ferg. vs. 5101.

Verg. het woord *speelwagen*, bij onze boeren nog in gebruik.

5) *Minvermaak plegen.*

Dus laghen sy in groter weelden
Lieflic mit malcander ende s p e e l d e n.

Mloep, B. II, vs. 1532.

So langhe s p e e l d e si mitten broeder,
Dat si wert eens kints moeder.

Ib. B. III, vs. 999.

6) *Zinspelen*, *doelen*. Speelende op het zinstaal van den vuurslagh. HOOFT, Ned. Hist. 78, 47.

Spelen riden. *Voor vermaak uit rijden gaan.*

Die heren hem oick andaden
Hoer beste clenoden ende ghewaden,
Ende reden spelen bijder muren,
Om te sien die schone figuren.
Mloep, B. I, vs. 2245.

Die coninc Minos ende die beste
Reden selve spelen daer.
Ibid. vs. 2249.

Spelen (Uit den aassak). *Goochelen*, waarbij de *aes-* of *eetsack* voor goocheltasch gebruikt werd.

Ick ken behendich en fray spelen uyt den aes-sack.
BREDERO, Kl. van Symen, bl. 13.

Spele varen. *Zich verlustigen*, *uit spelen gaan.* — — ballingen, die hy 's daaghs te vooren, onder schyn van speelen te vaaren, in stadt gehaalt had. HOOFT, Ned. Hist. 271, 52. Ik meen speelen te vaaren, en men komt my 't hoofdt breeken met een' weereldt van boodtschappen. HOOFTS Br. 544, 36.

Speelen van 't geschut. *Schieten.* — — in spyt van zes stukken geschuts, daar gestaadelyk uit speelende. HOOFT, Ned. Hist. bl. 187, reg. 30.

Spelhof. *Lusthof.* KIL.

Spelle. *Speld.* Ibid.

Spellec. *Spelig*, *speelziek.*

Tvolc es blide, des seker sijt,
Ende spellec in desen tijt.
Belg. Mus. VI, bl. 307.

Spellecheit. *Genoegen*, *vermaak.*

Souke haer gedichte, hi vinter inne
Spellecheit ende wijsheit van zinne.
MAERL. Sp. H. 8o. I P. III B. C. III, vs. 12.

Zie ook N. W. M. v. N. L. D. IV, 1838, 212.

Spellen. 1) *Noemen*, *verklaren*, *duidelijk aanwijzen*, *verkondigen*, *uitleggen*, *voorzeggen*, *beteekenen*, *beduiden*, *besluiten*, *afnemen*, *van stuk tot stuk verklaren.* KIL.

Mer valsch dorperlijc venijn,
dat cayn droech, is noch inscijn

aen somen, die ic s p e l l e
van herten zijn ghesello.

Wapen Martijn, 39ste Coupl.

Ende wye daer comt van sonden reyne,
Die wort den dach soe groot g h e s p e l t
Van dusent jaren lanc ghetelt.

HILDEG. Ged. bl. 46, vs. 85.

My duncke diet wel te rechte s p e l d e
Dat woeker es oft also quaet.

Dr. VERWIJS, Bll. II, bl. 194, vs. 150.

Hebdi wel verstaen mijn s p e l l e n.

N. W. M. v. N. L. D. VI, 1844, bl. 147.

Doen sprac .i. jode, hiet Cayphas,
Die hen hare wet s p e l d e ende las.

Vanden Levene ons Heren, vs. 1307.

Maer mijn here sente Daneel,
Conste van drome spreken wel
ende s p e l l e n, waren si licht of swaer.

Theophilus, bl. 99, vs. 9.

ende hebbet hem also wel g h e s p e l t
dat hi daer jeghen niet en can ghesegghen.

Horae Belg. VI, bl. 155, vs. 231.

Die clerc ginc hem dat vers s p e l l e n.

N. W. M. v. N. L. 1825, D. I, 2e St. bl. 264, vs. 56.

Die dat s p e l d e ende dat woude,
Dat God dor ons sterven soude.

Rymbyb. vs. 4967.

En dat ghy in de Vesper gaet, dat s p e l t
Dat in u beurse en is gheen gelt.

E. VISSCHER, Ghen. Boert. III, 2.

Om dat hi s p e l d e al durenture
Des conincs droem.

Alex. IV, vs. 581.

Zie hierover verder vooral HUYDECOPERS Proeve I, bl. 364 e. v.

2) *Melden.* Zy speuren daar in 't zwart, geel kooperverwighe letteren gekrabt, s p e l l e n d e, dat hy twee ooverfelle tornen der paleye had afgestaan. HOOFTS Ned. Hist. 408, 3.

3) *Met spelden vaststeken.* KIL.

Spellen (Te vooren). *Voorzeggen, voorspellen.* UE. wedervaeren met den Lantmeeter had jck t e v o o r e n g e s p e l t. HOOFTS Br. II. 79.

Spelligheit, spellicheit, spellycheit, spellijcheit. *Boert, vermaak, vermakelijkheid, grap, tooverpots.*

Men vint dat dese heilege sant
Eens hadde een vogelken in de hant,
Als in ene s p e l l ij c h e i d e.
MAERL. Sp. H. 4°. II P. II B. C. XXVI, vs. 39.

Ene ander s p e l l y c h e i t bracht hi vort
Die ic dicwile hebbe gehort.
VELTH. Sp. H. f°. 33.

Daer hi dicke wonder dede,
Van sconen dingen, van selsenhede,
Ende van sconen s p e l l i c h e d e n.
Ibid. f°. 26.

Du sout somwile in groten dingen
Een deel s p e l l i c h e d e n minghen.
MAERL. Sp. H. 8°. I P. VIII B. C. XXXVI, vs. 74.

Zie verder Taal- en Letterb. IV, bl. 77; BILD. Gesll. 288.

Spelling. *Voorspelling.*

— — — waerin ick onlangs in 't beraeden,
Op Delfis dryvoet in de kerck gezeten, schreef
De s p e l l i n g van de pen, waerop ick wichle en zweef.
VONDEL, door V. L. XI, bl. 139.

Spelmaent, speltmaent. *September.* KIL., MEYER.

Den derden, doe ic v ghewach,
Tswondaghes na des crucen dach,
Die s p e l m a e n t altoes heuet.
Br. Gher. Natuurk. vs. 45.

Na alf s p e l m a e n t es dit al,
Dat het dus gheuallen sal.
Ibid. vs. 1111.

Ghenas si daer of, onghewaent,
Achte daghe in S p e l t m a e n t.
Lsp. B. II, C. 3, vs. 162.

Speloncа. *Spelonk.*

Eer hoir die beeste conde ghesien,
Was si ghelopen alte hant
In een hol dat sij daer vant,
Een s p e l o n c a van ene steen.
Mloep, B. II, vs. 1037.

Spelte. *Spelt.* KIL.

Spelthaen. *Sprinkhaan.* Ibid. Ende sine spise dat waren eerhande s p e l t h a n e n ende boschhoenech. MEIJER, Leven van Jezus, C. 21. — — sich so sal ic morghen brengen op dinen lande s p e l t h a n e n. Bijbel van 1477, Exod. X, vs. 4.

Die achtenste plaghe hoor een yghelike:
Dat lant wert vol ghemeenlike
Keeveren ende s p e l t h a n e n mede.
Die .X. Pl. vs. 1700.

Pepelo, ende S p e l t h a n e n, ende al selke dinghe mochten si eten. RUUSBR. Gheest. Tab. II, bl. 222, reg. 21.

Spelwerk. *Speldewerk*, *kant.*

Zijn gesaffraende kraegh tot s p e l w e r c k heeft wel honderd
Karbonck'len rood als vuyr.
VONDEL, door V. L. I, bl. 376.

Spende. *Dispens*, *provisiekast.* KIL.

Uwe s p e n d e en u schapprae
Staan — — — — open.
HONDIUS, Moufe-schans, bl. 197.

Spenden. *Besteden*, *uitgeven*, *verteren* KIL.

Spene. 1) *Borst*, *tepel*, *uier.*

Onder dene s p e n e so lach
Daer toe mede so zwaer een slach
Dat die wint daar of, sijt seker dies
Ses kercen tsamen ute blies.
Leven van Ste Franc. vs. 8239.

Inder gelike, wet vorwaer,
Alse melc, vor beesten s p e n e.
MAERL. Sp. H. 8o. III P. IV B. C. XL, vs. 49.

2) *Aanbei.* PL., KIL.

3) *Zog*, *moedermelk.* KIL.

Spenelic. *Achterhoudend.*

Dus en wilt u biechte niet wesen s p e n e l i c.
Belg. Mus. VI, bl. 59.

Zie ook Dr. DE JAGER, Archief IV, bl. 232.

Spenen. 1) *Verloren gaan*, *verwelken*, *afvallen.*

Wanneer haer bloeysel valt en s p e e n t,
Sy staet verlept, verslonst, verqueent.
CATS, door Dr. V. VL. I, bl. 152, b.

2) *Kort houden*, *zich onthouden.* KIL.

Een wijff, te nauwe ghespeent
Off ghehouden te verweent,
Dat en is oerbair noch guet,
Si en waer van naturen vroet.

HILDEG. Ged. bl. 97, vs. 53.

3) *In knop komen*, en dus *vrucht zetten*. KIL.

Ghy siet
— hoe het bloeysel set, en teêre vruchten krijght.
Maer siet een groot getal van dat begon te spenen,
Is, ick en weet niet hoe, in korten stont verdwenen.

CATS, door Dr. V. VL. I, bl. 945, b.

Spenghel. *Versiersel*, *sieraad*. KIL.

Spenne. 1) *Vrouwenmelk*. Ibid.

2) *Zetel*, *bank*. Ibid., MEYER.

Spennelic. Zie **Spenelic.**

Spennekoets. *Slaapbank*. KIL., MEYER.

Spensel. *Vruchtgevend beginsel*. KIL.

Spensen. *Spoken*.

Het kerck-hof, daer het spenst.

VONDEL, door V. L. II, 208.

Sperde-wagen. Quid? Paerden om haer in de sperde-wagen te veuren. R. VISSCHER, Brabbel. 1669; bl. 76.

Spere. *Speerruiter*. Item Hanninc Wederfelt ende Loyc mit iij speren ende xij bogen op rekeninge enz. Dr. VERWIJS, De Oorl. van Hert. Albr. bl. 232.

Zie ook ibid. bl. 234.

Sperehandt. Speervoerende hand, d. w. z. *mans zyde*, in tegenstelling van *spille hant*. Zie aldaar. HALB. Aanteek. Praef. bl. 88.

Sperghel. *Asperge*. KIL., PL.

Sperck. *Vonk*. KIL.

Wt ooren, wt bachuyse blase ic helsche sperken.

Marieken van Nijmegen, bl. 41.

Sperlinck. *Musch*. KIL., PL.

Sperre. *Speer*.

Hy hadde eene sperre in sijn hant.

Grimb. Oorl. D. II, vs. 3651.

Sperrelinck. *Grendel*, *sluitboom*, *klink*, *keten*. KIL.

Sperren. 1) *Spreiden*, *uitspreiden*. KIL., HOEUFFT, Proeve, bl. 562.

2) *Gezet zijn*, *behagen in scheppen*.

Alsic weder peinsede om den knop
Daer mi therte vp es g h e s p e r r e t.
KAUSLER, Die Rose, vs. 3016.

Wacht hu dat ghi niet ne merret,
Ghine comt besien, daer leit g h e s p e r r e t
Huwe herte ende huwe belanghe.
Ibid. vs. 2545.

Spersen. *Splijten, verstuiven.* Zie **sparsen.**

Spers-waeter. *Wijwater.* KIL.

Spertelbeenen. *Spartelen.* Ibid.

Dat wy Ulyssem treffen, so die comt int verdriet
En valt neer s p a r t e l b e n e n d, de rest en acht ic niet.
Odyss. II, bl. 147.

Ghelijckmen de duyven siet, s p e r t e l b e e n e n met beeft
In het net vanden bogaert, daer s'in zijn met den kop.
Ibid. bl. 153.

Sperwaen, sperwaer, sperwair. *Sperwer.* KIL.

Ic moet nu op dese tijt
Uwen sconen s p e r w a e r draghen.
HUYDEC. op STOKE, B. IV, vs. 1483 e. v.

Item noch, die hi enen knecht gaff, die mire vrouwen enen s p e r w a i r tot Hairlem van enen ridder wt Henegou brocht. Dr. VERWIJS, De Oorl. van Hert. Albr. bl. 61. — — ende voirt tot Huesden om j s p e r w a i r voir minen here. Ibid. bl. 418.

Sperwer-bese. *Spreeuwbezie.* KIL.

Spet. 1) *Spit, braadspit.* Ibid.

2) *Speer, korte lans.* Ibid.

3) *Spit, lendepijn.* Ibid.

Spetael. *Hospitaal.* HUYDEC. Aant. op STOKE D. I, bl. 441, en III, bl. 299.

Speten. *Aanhechten, vastmaken, aanrijgen.* KIL.

Speten het vleesch. *Vleesch aan het braadspit steken.* Ibid.

Speten. 1) *Werpspiezen.*

Ende stac oec met s p e t e n.
Alex. III, vs. 143.

2) *Pluggen, pennetjes,* welke de schoenmakers in de hakken der schoenen drijven, om ze te harden. HALB. Aant. bl. 465.

Speten met de spelle. *Met een speld vaststeken.* KIL.

Spetmuys. *Aardmuis.* KIL.

Spetten. *Spitten.* KIL.

Spetvercken. *Braadvarken, speenvarken.* Ibid.

Speur. *Spoor, voetstap.* Ibid., MEYER.

Speuren. 1) *Opsporen.* KIL. «'t wilt welckes voetstappen men dickmael niet en kan speuren, om dat te volgen. St. Bijb. Kantt. Ephesen 3, vs. 16.

2) *Bespeuren.* — — hoe hem wel verwonderde noch zulk een' stouten onbeschaamtheit in die van Antwerpen te speuren. HOOFTS Ned. Hist. 169, 16.

Speurie. *Spurrie.* KIL.

Speven. *Gelukken, goed werken, goed gevolg hebben.*

Ic seggu, dat die ioncfrouwe moet
Luder spreken, sal het speuen
Dat hi sal antworde gheuen.

Part. und Mel. bl. 41, vs. 3.

Spi. *Hoe!* of *foei!*

Die andre riepen alle gader: »Spi!
Laeti u enen ruddcr dwinghen?

Walew. vs. 6216.

Echt riepen si: »Spi! ketyven.

Ibid. vs. 6284.

Twi seghetmen ten dorpre: »Spi!
Ganc wech, God onnere di!

Dr. VERWIJS, Wapene Martijn, bl. 23, vs. 475, var.

Ic mach wel tote jou segghen: spi!
Dat ic ju goet ende heerscapie
Gheve, ghi sijd so blode partie."

Dr. VERWIJS, Bll. I, bl. 121, vs. 423.

Spie. *Spion, bespieder.* KIL.

'k Heb een' Trojaenschen spie den halsch versch afgesneen.

VONDEL, door v. L. II, bl. 411.

Ghy Helden hoogh van moedt! Ick heb van daagh vernomen
Van mijn ghetrouwe Spien een onverwachte Maar.

BREDERO, Roddr. bl. 23.

Spiede. *Bespiedster.* Deeze (nam. vrouw Fy Harmans) dan, verkeerende als spiede veel in 't verhoolen, ten huize van den Schout. HOOFTS Ned. Hist. bl. 58, reg. 29.

Spieden. Imperf. van **Spien**, *spuwen.* Ende donatus die bisscop die sonderlinge heylich was, hi spiede hem (een draak) in sinen mont ende dode hem soe. Passion. Somer Stuck, 1489, fº. CXXIX, c.

Spieder. *Be-*, *verspieder.*

Mijn s p i e d e r s gaen my nae met loose schreden.
WESTERBAEN, Ps. LVI, vs. 1.

Spieghel. 1) *De Lekenspieghel.*

Des heb ic S p i e g h e l horen lyen,
Die menighe wijsheit binnen heeft.
HILDEG. Ged. bl. 117, vs. 6.

2) *Voorbeeld.* — — — dat zy, met den s p i e g e l van Heiligherleê voor ooghen, daar de zeeghe op gelyke wyze verwaarloost was, enz. HOOFT, Ned. Hist. bl. 358, reg. 17.

3) *Spiegelbeeld.*

En Phoebus zach in Zee syn s p i e g h e l stralen vurich.
VONDEL, door V. L. I, bl. 73.

Spiegelaar. *Iemand die bespiegelingen maakt.* Daar was 'er evenwel, die — — den Hartoge in 't oor bliezen, dat deeze s p i e g e l a a r, en droefaardige droomgeest yet oevels broedde. HOOFT, Rampz. bl. 18, reg. 11.

Spiegeldaad. *Daad die ten voorbeeld van anderen strekt.* MEYER. D'uitmuntende s p i e g e l d a a d t zyner gemaalinne Epponine, zullen wij t' zyner plaatze verhaalen. HOOFTS Ned. Hist. bl. 462, reg. 39. Met alle groote s p i e g e l d a a d e n is iet onbillyks gemenght. Id. Tac. Jaarb. bl. 250, reg. 6.

Spiegelen. *Van spiegels voorzien.*

Een paloer dede hi doe maken
Alomme g e s p i e g e l t, dat hi die saken
Al mach bescouwen, diemer in doet.
MAERL. Sp. H. 4°. II P. II B. C. XXI, vs. 28.

Spieghelen. *Op iets gezet nadenken.* Die van Noordthollandt — — s p i e g h e l d e n op verscheiden' aanslaaghen. HOOFT, Ned. Hist. 338, 45. — — gemerkt ik daarop wel wat diene te s p i e g e l e n, om de bedenkingen, die andren daarop gehadt hebben te vatten. Id. Br. 185, 6.

Spieghelen (Hoogh). *Zich aan hooge bespiegelingen overgeven, de zaken diep inzien.* Daar waaren 'er, die met korter oordeel eevenwel h o o g h e r s p i e g h e l d e n. HOOFTS Ned. Hist. bl. 241, reg. 4.

Spiegheling. *Bespiegeling, theorie.* MEYER. — — ende, die, onder de kerkelyken, een gereeghelt leeven leidden, waaren opgetooghen in vuurighen yver tot heiligheit en geestelyke s p i e g e l i n g e n. HOOFT, Ned. Hist. 34, 1. Welke s p i e g e l i n g e n vernemende, hy zich hooren liet. Id. H. de Gr. 71, 17.

Maer hy omhelst geensins des spieg'linghs bloote aenmerckingh
Met zulcken yver als de nutzame bewerckingh.
VONDEL, door V. L. I, bl. 360.

Spiegelkloot. *Holle spiegel.*

Godt zelf, den spiegelkloot der waerheit.
VONDEL, door V. L. IX, bl. 461.

Gelijck een torts haer vlam in eenen spiegel ziet,
En uit den spiegelkloot de vlam te rugge schiet.
Ibid. bl. 467.

Ick laet den spiegelkloot der groote weerelt staen,
En zie vooreerst den mensch, de kleene weerelt, aen.
Ibid. bl. 475.

Spiegelnut. *Een waarschuwende spiegel*, nuttig voor stoute (ondernemende) vogels.

Om 't kristalijn der watren met sijn naem
Te helpen aen de spiegelnutte faem
Van stoute vogels.
VONDEL, door V. L. III, 202.

— — Wanneer de jongste dagh het treuren
Des sterfdaghs inneluit, en 't spiegelnut schavot
Den scherreprechter daeght.
Id. VI, bl. 675.

Spieghelslecht. *Vlak*, *effen*, *glad.* KIL.

Spieghelvisch. *Zeehaan.* Ibid.

Spieghen. *Overdenken*, *overwegen*, *turen.* Grooten dank voor UE. twee brieven teffens, ende zoo vreemde tijdingen, daer, gelijk UE. zejdt, wel wat op te spieghen valt. HOOFTS Br. door D^r. v. VL. II, 372.

Spien. 1) *Onderzoek doen*, *vernemen.*

Gheraert.
tlantscap waers in goeden hoghen,
(de hertogh) hadde hi een wijf ende kinder daer bi.
Godevaert.
Heer Gheraert, daer omme selen wi ic ende ghi
onder ons beiden daer na spien.
Gloriant, vs. 60 en v.

Ende seiden: »David sende omme spien
»In dit lant, ende doet besien."
Rymbyb. vs. 10231.

2) *Begluren*, *bespieden.*

Nu dus tfolc van binnen vacht,
Tytus spiet, merct ende wacht.
Rymbyb. vs. 31562.

Het es om v al dat hi spiet,
Hi sal v scieten, ghine vliet.
Esopet, Fab. LI, vs. 23.

Alse therte wille vlien,
Om niet dan die oghen spien,
Daer nes gheen ghedoghen.
Dr. VERWIJS, Wapene Martijn, I, vs. 746.

3) Imperf. van *Spannen*, *aandoen*, *vastmaken*.

Hi spien indie egede sijn
.i. osse, ende een caluekijn.
Esopet, Fab. LXIII, vs. 9.

Doe hi sijn gheecke sporen spien.
Mloep, B. I, vs. 901.

Hi spien hem ij gulden sporen.
Belg. Mus. VI, bl. 99, vs. 150.

Doe spyen hi hem t' eenen boghe.
BLOMM. Oudvl. Ged. II, bl. 26, vs. 2127.

4) *Spuwen*. — — ende si sal in sijn aensicht spien. Bijbel van 1477, Deut. 25, vs. 9.

Die zoo dikwils als hy gaept, brokken gouts als boonen spiet.
HOOFTS Ged. bl. 277, 8.

5) *Uitzien*, *uitkijken*, *loeren*, *belagen*.

Dit es der mordeneren sede,
Die immer spien na dorperheit.
Alex. IV, vs. 1221.

»Here, ic wille dat gi om dese dinc
Doet wachten nauwe ende spien
Oft mense te gadere daer can gesien.
Lanc. IV, vs. 429.

Mer die spieste na mine ziele om die te doden. Bijbel van 1477, I Sam. 24, vs. 12. Spien wi na bluet. Ibid. Spr. Salomons, Cap. 1, vs. 11.

Spien om iets. *Uitzien naar*, *toeleggen op*.

Om enen andren salic spien.
Ferg. vs. 1392.

Om genade moet hi spien,
Ofte hi souden slaen te doet.
Ibid. vs. 1388.

Want hem dinct in sinen sin,
Dat ic niet beters waert ne bin
Danne hi dus s p i e t o m m e m i n e n s c a m p.
Walew. vs. 1459.

Ic was in herde dommen rade
Dat ic s p i e d e o m m e j o u s c a d e.
Ibid. vs. 5240.

Spienen. Imperf. van *Spannen.* Om dies wille dat zylieden niet wt opghesetter quaetheyt met Lucifer aen en s p i e n e n. VAERNEW. Historie van Belgis, Ghendt 1574, f°. 2, b.

Spier. 1) *Verspieder, spion.* Ende die s p y e r s keerden weder na veertich daghen. Bijbel van 1477, Numeri 13, vs. 25.

Myn Heer de s p i e r brenghet tijdingh' opter daet
Dat Hector te ghemoet den Amasonen gaet.
HOOFTS Ged. door BILD. II, bl. 263.

Maer die bisscop, alse heren pleghen,
Hadde sijn s p i e r e s ute ghesent.
Brab. Yeesten, B. IV, vs. 1327.

2) *Gierzwaluw.* KIL.
3) *Kuit.* Ibid.

Spiere, spierre. *Spion.*

Want du ghebaers
oftu s p i e r e ochte verrader waers.
Fl. ende Bl. vs. 2671.

Hi sprac an hen met talen swaer,
En hietse s p i e r r e s al openbaer.
MAERL. Sp. H. 8o. I P. I B. C. L, vs. 16.

Gi sijt s p i e r e n, dat dunct mi.
Belg. Mus. VII, bl. 442, vs. 31.

So dat Sauls s p i e r r e s saghen
Die viande vlien ende jaghen.
Rymbyb. vs. 8925.

Spierinck. *Spier.* KIL.
Spiersack. *Reiszak.* Ibid.
Spiesse. *Lans, speer.* Ibid.
Spiet. 1) *Pijl, werpspies.*

Om dat si te bat souden scieten
Beide met bogen ende met s p i e t e n.
Alex. VIII, vs. 164.

Endochiun hi mede schoet
Met enen s p i e t e steen doet.
Alex. III, vs. 148.

Negusar — — — — — —
Was dorscoten met s p i e t e n.
Ibid. vs. 225.

Hi scoet op Clitus drie s p i e t e.
Ibid. V, vs. 143.

2) *Speer*, *lans*, *spiets*.

Saul die greep enen s p i e t,
Ende wildene steken.
Rymbyb. vs. 9376.

Ende Acglavael hadde enen starken s p i e t,
Daer hi Keyen met heeft gesteken.
Lanc. III, vs. 20066.

Demophons ors sat op sine hamen
Ende viel neder, want hine const niet
Ghestaen, ne ware dat die s p i e t
Brac, hi ware doet bleven.
Limborch, B. VIII, vs. 1500.

3) *Jachtspriet*.

Soe bleef staende alse hijt hiet
beuende: in de hant eenen s p i e t,
dien liet soe sinken uptie erde.
HALB. Aant. bl. 418.

Spietsen. *Spietsdragers.* — — — oft hy s p i e t s e n oft speeren zaagh. HOOFT, Ned. Hist. 672, 52.

Spichout. *Spint*, het zachtere deel van het hout onder de schors; hier *boomen*.

Mer vele luden, jonck ende oudt,
Sorghen voer tsgraven s p i c h o u t,
Des billix gheen node en dede.
Mloep, B. III, vs. 644.

d. i. zijn bang dat de boomen van den graaf zullen bederven, misschien een spreekwoordelijke uitdrukking voor: bezorgd zijn over dingen waarmede men niets te maken heeft.

Spicht. *Spichtig.*

Een lief, een levendig wicht,
Soo tengher, snocker en s p i c h t.
BREDERO, Boert. L-B. bl. 75.

Spichte. *Spichtige.* Zie Taalgids 1866, bl. 26.

Spije. 1) *Speeksel.* KIL.

2) *Spui, verlaat.* Ibid.

Spijen. *Spuwen.* Ibid.

Spijcke. *Spijkerbalsem, nardusbalsem.* Ibid.

Spijcker. *Winkel, magazijn, pakhuis, voorraadschuur.* Ibid. *Graanschuur.* MEYER. Hoogd. «Speicher.»

> De huysen vol yvoirs, de spijckers overgoten
> Hier van Ternaetschen oegst, daer van Bandaensche noten.
>
> DE GROOT, Bewys enz., bl. 1.

. — — — daer in de schatten, d. lantvruchten plegen opgedaen ende bewaert te worden, de koornhuysen, spijkers enz. St. Bijb. Joël 1, vs. 37, Kantt.

Zie ook Dr. DE JAGER, Versch. bl. 327 en Lat. Versch. bl. 358.

Spijnde. *Spinde, etenskas.* KIL.

Spijssen. *Van mondbehoeften voorzien, van nooddruft verzorgen.* Soe sall ick — — tot allen tijden dat huys ende voerborchte waell spijssen. NIJHOFF, Ged. II, bl. 218.

Spijssiers. *Lansiers.* De spijssiers waeren al in blau harnas hebbende alle roode causkens an, haer spijsen met vier roode sijden fringhen, dat fray om sien was als sy buyten int squaedron stonden. Belg. Mus. VIII, bl. 429.

Spijs-strate. *Keel.* KIL.

Spijswaerdersche. *Spijsverzorgster, opzichtster over de provisie.*

> Doet hem ooc weeldelick door u spijswaerdersche spijsen.
>
> Odyss. I, bl. 43, v°.
>
> Die spijswaerdersche heeft de spijs camer ontsloten.
>
> Ibid. bl. 44, r°.

Spijt. 1) *Werk van vlas.* Hiede, werck, spijt, snuyte: Dit is 't gene dat uyt het vlas gehekelt wort, dwelck seer snellick van 't vyer verteert wort. St. Bijb. Jes. 1, vs. 101, Kantt.

Zie ook Dr. HALBERTSMA, Overijss. Alm. 1836, op *hee.*

2) *Kwaad, onrecht.* KIL.

> dat ghy sout afstant doen, vant strafweerdighe spijt
> door u soonen bedreven.
>
> Odyss. II, bl. 179.

Spijten. *Hinderen.*

> Dat men silver in gods dienst besicht siet men spijten
> Den gheenen die aen hen en aen haer dreelen
> Tsilver en tgoudt onnuttelijck verslijten.
>
> ANNA BYNS, Ref. 1548, II, 20.

Spijzen, spijssen. *Van spijze voorzien.* Daer quam Graef Jan binnen den Burch, ende sach hoet geschepen stont, ende dedet s p ij z e n. Goudtsch Kronycxken, bl. 77. — — soo tooch hy op sijn Casteel te Moermont ende s p ij s d e dat. Ibid. bl. 78. — — soe sall ick hom tot allen tijden dat voergen. huys ende voerborchte .wael s p ij s s e n. NIJH. Ged. II, bl. 218.

Spiker. *Pakhuis, schuur, voorraadschuur.*

> Die selve pape hadde enen s p i k e r,
> Daer menich vet bake in lach.
> Rein. door Dr. JONCKBL. vs. 1516.

> Onder dien s p i k e r haddie een gat
> Verhohenlike ghemaect.
> Ibid. vs. 1519.

> — — — dat daer ware
> In spapen s p i k e r een wulf ghevaen.
> Ibid. vs. 1579.

Spikkelen. *Besproeien, besprenkelen.* KIL. Zie ook HOOFTS Ged. fo. 185, 13.

Spikken. *Spuwen, rochelen, overgeven.* KIL.

> Sy geeuwt en s p i c k t en spout.
> CATS, door Dr. v. VL. I, 405, a.

Spickerinck, spickhaering. *Bokking.* KIL.

Spickingh. *Uitspuwing, rochel.* Ibid.

Spil. 1) *Poot.*

> Ende sach daer ene tafle staen
> Op .iiij. s p i l l e n.
> Lanc. I. vs. 29555.

> Ende si hiet hem dat si souden saen
> Soe vele houts vanden bome slaen,
> Dat si daer af ene s p i l l e
> Mochten maken na haren wille.
> Ibid. III, vs. 8707.

> Si dede die timmermanne
> Drie s p i l l e n daer af maken danne.
> Ibid. vs. 8730.

2) *Spel.*

> Soe wye der werlt becopen wil
> Die volghet recht der apen s p i l.
> HILDEG. Ged. bl. 255, vs. 98.

> Wye mit gheecken leven wil,

Die moet hantieren ghecken 's p i l.
Dr. VERWIJS, Bll. III, bl. 88, vs. 74.

Spilden. 1) *Verminderen*, *verkleinen*. KIL.

2) *Verspillen*, *verkwisten*. MEYER.

Spilder. *Dun*, *teeder*, *mager*, *schraal*, *spichtig*. KIL.

Spiljoen, **spilgioen**. *Jachthond*. Ibid.

Om dese jacht te helpen doen
Met meenigh rekel en s p i l j o e n.
WESTERBAEN, Ged. I, 462.

Die met het haevick-stuck wil vliegen op patrysen
Versie sich van s p i l j o e n s om hem het wild te wysen.
Ibid. Ockenburg, bl. 155.

Spille. 1) *Vrouw*.

Wist hy dat ick vrijde hy zou my met opzetten wille
Al levende doen dolven inder eerden
Ghelijck Oppie, oft als een ydel s p i l l e
Doen verslinden met hongherighe Peerden.
HOUWAERT, Handel der Am. 1621, bl. 384.

Maer hoort Neve wat sy uytstroyt d'ydel s p i l l e.
Ibid. bl. 398.

2) *Weefklots*.

In die stat te Cenomane,
Als sinte Fransoisen dach ginc ane,
Nam een wijf rocke ende s p i l l e
Als ene die spinnen wille.
Leven van Ste Franc. vs. 10053.

3) *Windas*. KIL.

Spille haluen. *Van moeders kant*, *om moeders wille*. Ibid.

Spillehant. De spinrok voerende hand, d. i. *de vrouwszijde*, in tegenstelling van «spere hant.» Zie aldaar en HALBERTSMA, Aant. Praef. bl. 88.

Spillekens. *Meisjes*, die met de spil werken.

Knechtjens, die den doeyer hangt aen haer billekens,
Die soecken jonghe ydel s p i l l e k e n s.
Belg. Mus. IV, bl. 86, vs. 16.

Spillen. 1) *Beenen;* in fig. zin: *kracht*, *macht*, *vlugheid*.

„Koomt rappen wispeltuyr, die schijnt den baers t'ontgallen,
„Uw roem is al ghedaen, uw s p i l l e n zijn ontvallen.
VONDEL, door v. L. I, bl. 629.

Nu legghen (riep hy) al mijn s p i l l e n in der asschen!

O Magellaen! vaert wel, Draeck, Candisch, Olivier.
Ibid. bl. 776.

2) *Spinnen.*

si sitten nu bi haren viere
ende haspen, s p i l l e n, die vul keitijfs.
Horae Belg. Drie daghe Here, vs. 205.

3) *Verteeren, verspillen.*

Dewijl ik dan sulke goeje winst doe, so moet ik ook eens s p i l l e.
Kl. van de bedroge gasten, 1679, bl. 5.

4) *Doen verloren gaan.* Eng. «to spill.» Terstondt werden zy doorpriemt, 't welk hunne naamen g e s p i l t heeft. HOOFTS Werken van Tac. 399, reg. 49.

5) *Verloren raken.* Ende kan ik met kennisse zeggen, dat by mangel van juiste aanteekening, de heughenis g e s p i l t is van verscheide doorluchtighe daaden, door donkere persoonen bedreeven. HOOFT, Ned. Hist. 237, reg. 7, v. o.

6) *Schipbreuk lijden.* — — en oock veel Schepen hier en daer op de Zee s p i l d e n en vergingen. Chroniick van Hoorn, 1617, bl. 70. — — onse schepen, die nae Suythollant om bier en ander comanschappen buyten om voeren, op de Noortzee s p i l d e n en verdroncken. Ibid. bl. 223. — — dicwils eenighe Schepen onderweeghen s p i l d e n. Ibid. bl. 268.

Spillezij, spillesijde. *Van vrouws zijde.* KIL.

De zwaertzy zet hem hoogh: de s p i l l e z y
Verneêrt hem door d'onwettigheit in 't erven.
VONDEL, door v. L. VIII, bl. 28.

Spillevoeten. *Stuiptrekken, trekbeenen.*

Een stoot hy in de borst den deghen, dat hy viel
En s p i l l e - v o e t e n d e verliet hem voort de ziel.
BREDERO, St.-Ridd. bl. 18.

Spillich, spillic. *Vermakelijk, aangenaam.*

Want ic kenne, die wijflijck list
Soect alle weghe dat s p i l l i c ist.
Mloep, B. I, vs. 932.

Waer ich rijck jonck ende s p i l l i c h,
Frisch, als ic mocht wesen billich.
Ibid. II, vs. 2453.

Spilling. *Verspilling, verlies.* Als dit haaperde bestond hy eenen aanslagh op Deeventer, die ontdekt werd, en zonder s p i l l i n g van volke niet afliep. HOOFT, Ned. Hist. 1131, 39.

Spilpenning. *Verkwister*, *doorbrenger*.

> Een deel jonge spil-penningen mogender wat op smaelen
> Maer by de vroede zel ik 'er eer meê behaelen.
> HOOFTS Ged. 266, reg. 1, v. o.

> Ick ben spil-penning noch quistgoed, ick hou het al suynighjes by malkaer.
> STARTER, door Dr. v. VL. bl. 441.

> Een vleys-dief, een quist-goed, een spil-penning, een doorslach, enz.
> BREDERO, Klucht van de Koe, bl. 4.

Spin, spint. *De witte bast van een boom.* KIL.

Spin, spind, spint. *Het zachte gedeelte van een varken.* Ibid.

Spindbroodt. *Brood, dát den armen uitgedeeld wordt.* MEYER.

Spinde. *Klein korfje.* KIL.

Spinden. 1) *Wegwerpen.* Eng. «to spend, to squander.»

> Toten scaecspele si scire voer,
> Dat lach gestroit opten vloer,
> Ende rapet al in haren scoet,
> Ende dede coenheit vele groet,
> Ende ginc staen ter camerdore:
> Den dorperen dire stonden vore
> Ginc si deilen ende spinden
> Gene rocken metten vinden,
> Ende gene ridders mòtten ouden.
> Lanc. I, vs. 38425.

2) *Uitdeeling houden van brood aan de armen.* KIL., MEYER.

Spinder. *Spijsmeester.*

> So dienden daer wel hondert drossaten,
> hondert spindren, hondert bottelghiere.
> Fl. ende Bl. vs. 3893.

Spindinghe. *Spijs bedeeling.* KIL., MEYER.

Spindse. *Bundel van klein hout, takkebos* (om te branden). MEYER.

Spinjoen. *Spaansche jacht- of patrijshond.* Verbastering van *spanjool.* Eng. «spaniel,» Fr. «épagneul.»

> De snelle Hasewindt, de Spinjoens en de Bracx.
> BREDERO, Het daghet, bl. 2.

Mr. VAN LENNEP heeft *spilgioen;* zie Elizab. Musch, II, bl. 11 en 12.

Spinne. *Vrouwenmelk.* KIL.

Spinnecobbe. *Spinrag, webbe.* Hem en sal ghien spinnecobbe voor de mont wassen. MEIJER, Oude Ned. Spr. bl. 61.

Spinninge. *Drinkpartij.* «Een ieder kan bekent zijn, hoe dikwils

ende op hoe veelderleye wijse Wy, ende onze voorsaeten, 't sedert eenighe jaeren getracht hebben, elck in sijn bisdom, uyt te roeyen het verfoeyelijck misbruyck van die dertele ende onbeschaemde samenkomsten van jongmans ende dochters in de herbergen, ende alle andere voorvallen, die men op sommige plaetsen noemt *labbayen*, *quanselbier*, spinninghen, ofte met andere namen. Belg. Mus. I, bl. 317.

Spinrock. *Spinnewiel.* Tis teuangelie van den spinrock. MEIJER, Oude Ned. Spr. bl. 99.

Spire. Zie **Spier.** *Verspieder.*

> Sidi spire ic doe u hangen,
> Sidi bode ic doe u vangen,
> Ende sidi riddere van aventuren
> Sone mogedi vor mi niet geduren;
> Ic neme al den ridderen dleven.
>
> Lanc. III, vs. 1652.

Spireren. *Blazen, ademen, leven.*

> De gheest spirert daer hi welt.
>
> MEIJER, Lev. van Jezus, C. 163.

Spise (Van kleenre). *Matig.* MAERL. 8e ed. bl. 212, a. vs. 15.

Spisel. *Spuwsel, vuiligheid.*

> Een dinc met spisel stont daar geclac..
>
> Rein. door WILLEMS, vs. 6670.

Spisen. *Van leeftocht voorzien.*

> Ende Otte dede — — — — —
> — — — — — — — — — — —
> Vervesten sine stede
> Ende wale spisen mede.
>
> Karel de Gr. Fr. I, vs. 978.

Spyscip. *Proviandschip.* IIII d (eniers) Sterling, ene Cnape die wake in Spyscip. Oude stedelyke rekening van Dordrecht van den tijd van Graaf Floris V.

't Spit in de asch wenden. *Den boel in 't riet sturen.*

> Het dorp begon te twisten,
> Gantsch duyzent sacrament!
> Reintje 't spit in d' asse went.
>
> VONDEL, door V. L. II, vs. 629.

Spitael. *Hospitaal.* MELIS STOKE, door HUIDEC.

Spite. *Speer.* VAN HEELU, vs. 5453.

Spithout. Hetzelfde als **Spichout.** *Spint.* Het zachtere gedeelte van 't hout onder de schors. KIL.

»Mer vele luden, jonck ende oudt,
Sorghen voer tsgraven s p i t h o u t,
Des billix gheen node en dede.
Mioep, B. III, vs. 644.

«*Sorgen voer tsgraven spithout*» is, meent LEENDERTZ, misschien een spreekwoord voor «*bezorgd zijn over dingen, waarmede men niets te maken heeft.*

Spitlip. *Spade, schop.* Onze Magistraat gheboodt haer Burgers, dat elck, die een s p i t l i p of *spaed* in huys hadde, deselve te voorschijn zoude brengen. Chronick van Hoorn, pag. 200.

Spits. 1) *Schrander, scherpzinnig, geestig.*

Ghy die in 't heyligh' Choor der s p i t s e Negelingen
U vaersen op de maet so sinnelijck kunt singen.
Poëmata, bl. 47.

Sijn vader de Palsgraaf, s p i t s van beleyt en raat.
BREDERO, Luc. bl. 58.

2) *Spitsbroeder* of *troost, hulp.*

Hij is Pirithöus, zijn vriend, zijn s p i t s voor desen.
WESTERBAEN, Ged. I, 170.

3) *Pijl.* In deze beteekenis door VONDEL gebruikt, naar HUYDECOPER verkeerd. Zie Proeve enz.

Spitssinnigh. *Spitszinnig, scherpzinnig.* Aengaende nu voorts de slotreden, die Meester Gentianus hier bij hanght, die is voorwaer wel aerdich ende s p i t s s i n n i c h, ende is een beweysreden die de Pedagogisten te Loven noemen Argumentum Cornutum, dat is te seggen, een Argument met hoecken ende met hoornen. Byencorf 1642, bl. 160.

Spitter. *Zeker vogeltje.*

Des couckouks ouden lul, en 't s p i t t e r s soet gheluyt,
Der cijskens cnoteringh, en 's spreeuwen wildt ghefluyt.
HARDUIJN, Ged. bl. 16.

Spleetvoete. *Spleetvoetig, met gespleten hoeven.*

S p l e e t v o e t e eest, alsic hore.
Nat. Bl. vs. 2535.

Splentren. *Splinters.*

Dat siin spere ten menegen steden
Op sinen scilt in s p l e n t r e n brac.
Limb. B. II, vs. 1135.

Spletten. *Splijten.* KIL.

Spletter. *Splinter.* Ibid.

Spletvoete. Zie: **Spleetvoete.**

Splyten. 1) *Uiteengaan, scheiden, scheuren.* My is van goeder handt overgeschreven, dat de Vroedschap van Haerlem begint te splyten. HOOFT, Br. II, 19. Graaf Wilhelm van Nassau, stortende met eenen drom paarden op andere van Verdugo, deed ze splyten. Ibid. Hist. bl. 791.

2) *Verdeelen.*

Om te bedrieghen mijn simple onnooselheydt,
Met het gheleent ghelaat van u ghesplete minne.
BREDERO, Moortje, bl. 8.

Splijting. *Drinkpartij.* Belg. Mus. I, bl. 318.

Splijtmijt. *Vrek, gierigaard.* PL.

Splijtpenning. *Vrek, gierigaard.* Constt.-Juweel. bl. 186.

Splissen (Sich). *Zich verdeelen.*

Daer spotte 't heydendom, met hun die God bespotten,
En onder het belegh sich splissen, in twee rotten.
VONDEL, door V. L. III, bl. 89.

• **Splytemijt.** Denkbeeldige munt van de geringste waarde, nog kleiner dan eene mijt.

Men sal ou ou gelt tot een negemanneken, tot een mijtken hebben doen,
Ja tot een splytemijt.
BREDERO, Jerol. bl. 47.

Spliten. 1) *Barsten, doorboren, splijten, afzonderen, verdwalen.*

Hem quam sulke vrese an,
Dat hi daer iut water vel
Ende drancs so vele, dat hi wel
Waende spliten daer af thanden.
Lanc. B. II, vs. 1521.

Des ontfaermedi, here God!
Dat wi om desen vulen sac
Ende om dit corte ghemac
Onser edeler ziele vergheten,
Daer dine zide omme was gespleten.
Lev. v. St. Fr. vs. 30.

Lasers (melaatschen) of uptie zee gespleten,
Of in karkene gevaen.
Ibid. vs. 8020.

2) *Scheiden, afzonderen.*

So spleet hi vander kerken dan
Tienden, daer hi vrome man
Mede goedde ende maecte rike,
Lsp. B. I, C. 26, vs. 141.

Want hi en wert nie ghespleten
Van dier volmaecter godhede,
Al wast dat hi dede
Den zac der menscheit an
In die vorme van enen man.
Ibid. II, C. 10, vs. 78.

Zie verder Rymb. vs. 33424.

3) *Van koude openspringen.*

ic (de Winter) doe den meneghen cliptanden
ende ook slaen met sinen handen
dat hem die vingheren maghen spliten.
Hor. Belg. Winter ende Somer, vs. 45.

Splyten, splijten. 1) *Uiteengaan*, *scheiden*, *scheuren*, zoowel door overmacht als door oneenigheid. Wdb. op HOOFT.

2) *Ontspruiten.* Zie **Spliten** 2).

Dit doet uwen vader weten,
Dat ghi saecht een kint ghespleten
Uter herten der godlycheden.
Vanden Houte, vs. 205.

Splitruiter. *Lichtekooi.*

— ick raakten daar me op 't hollen
By de soete split-ruyters, die troetel-siecke snollen.
BREDERO, Kl. v. d. Koe, bl. 1.

Splits. *Spie.* HEYNS. Voorbeeldsels 1623, bl. 9.

Splits- en smeerhoorn. *Splitshoorn;* beteekent volgens V. L. *marlpriem.* Zie zijn Zeemans-Woordenb.

En sloech met een slach door last, door mast, door sack, — —
Door sout, door smout, door teer, door smeer, door 't splits en smeerhoorn.
BREDERO, Luc. bl. 41.

Splitse. *Spleet eener pen*, vervolgens *de pen zelf.* Dat de grootheid van uwen naam, eens, door de splitse van over de vijftigh pennen der vermaartheit werde ingeënt. HOOFT, Vertalingen, bl. 184.

Splitze. *Scheuring, verdeeldheid.* Hierdoor opgewekt, had hy, by de Majesteiten van Engelandt ende Denemarken, Chur- ende Vorsten van Duitsland, aangehouden, om de splitze in 't geloove geheelt te hebben. HOOFT, Hendrik de Groote, bl. 54.

Splitten. *Splijten.* MEYER.

Splitter. *Splinter.* Ibid.

Spoed. *Voorspoed*, *geluk*, *heil*, *zegen.*

Wie meer staet na dertsche guet,
Of na deser werelt spoet,
Dan na die hulde van sinen God,
Hine es niet wijs, maer hi es sot.
Meliboeus, vs. 872.

Hi moet oec in vier manieren
Werken na minnen raet, es hi vroet,
Sijn herte suveren ende sieren,
Sal hi ter minnen hebben spoet.
MOLTZER, Bibl. Mnl. L. I, 224.

God gheve mi spoet
Ende gratie wel te doene!
Walew. 6978.

Spoedigen. *Bespoedigen.* Dat hij in alle maniere zijne reize zal hebben te spoedigen, zoo veel doenlijk. BRANDT, Leven van De Ruyter, I, 389.

Spoedigen (Zich). *Zich haasten.*

Tot dat hy, dus voor God in kleynheyd verdemoedigt
Zich ter bekeering spoedigt.
OUDAAN, Uytbr. over Job, 159.

Zie verder, DE JAGER, Taalk. Handl.

Spoeye. *Sluis*, bepaaldelijk *uitwateringssluis.* Van hout ende balcken, die zij behoeven in de spoeye ende tot styfsel van dien. Oude rekening der Stad Rotterdam. Inf. bl. 464.

Spoeyen (Hem). *Zich spoeden.*

Ghine had u dairwairt niet ghespoeyt,
Om den cock sijn vleysch tontdraghen.
HILDEG. Ged. bl. 91, vs. 124.

Spoeien. *Voorspoed geven.*

Den Hemel (wensche ick) wil uw' zee-aenslagen spoeien.
DE DECKER, Rym-Oeff. II, bl. 224.

Spoeyen. *Bespoedigen.*

De schiltpadde haren wegh spoeyt stadigh sonder dralen.
VONDEL, door v. L. I, bl. 629.

Spoele. 1) *Klos van een spinnewiel.* Mijne dagen zijn lichter geweest dan een wevers spoele. Job. VII, 6, in DE JAGER, Handl.

2) *Palm.* KIL.

3) *Penneschacht.* Ibid.

4) *Langwerpig tarwebrood.* Ibid.

Spoelen. 1) *Spelen.* Dat hoert die such (zog, varken) liever dan opt orgel s p o e l e n. MEYER, Oude Nederl Spreuken.

2) *afspoelen.* Doe ghinghen sy hem van den swe̊te s p o e l e n. HILDEG. Ged. bl. 80, vs. 66.

3) *Woelen* of *winden van het inslaggaarn om het pijpje van den weverspoel.* HALB. Aant. bl. 368.

Spoeljeren. *Afzetten, berooven.*

Men moest de Reizigers s p o ê l j e e r e n.
L. V. D. BROEK, De Nieuwsgierige Reizigers, 1742, bl. 5.

Spoen (Hem). *Zich iets aantrekken, zich aan iets laten gelegen liggen, iets behartigen.*

Oeck kiestmen rade in elker stede
Ende oec schonten ende wet,
Ende wes men daer te rade set,
Dat selmen wiselic behelen,
Off nymmermeer gheen recht bevelen
Die ghene, die h e m anders s p o e n;
Want wisen raet es wel te doen
Inder heren moghentheit.
HILDEG. Ged. bl. 137, vs. 61.

Zie verder, M. v. N. L. Dl. V, St. II, bl. 149.

Spoet. 1) *Geluk, voorspoed, heil, zegen, lot,* in 't algemeen.

Soe (Maria) es onse troost vaste ende rike:
Van hare sal ons comen die s p o e t.
Rymbyb. vs. 2452.

Die appel die 't al leven doet
Sie ic dat die Maget voet
Met horen edelen zoge;
Daar neemt hi wasdoem ende s p o e t.
Eene disputacie van onser vrouwen ende van den heilighen cruce, bl. 41.

Wij moeten vleesch en bloedt ook mannelyck bevechten,
En dragen met gedult de stormen van de s p o e t.
BREDERO, Het Daghet, bl. 40.

S p o e d in quaad, geeft vroomheyds schijn.
CAMPHUYZEN, Psalm 38, vs. 20.

2) *Hulp.*

Des biddic u, Maria soete,
Met Jhesum uwen Sone goet;
Want hebbic uwer beider s p o e t
So ne es mijn dichten niet te swaer.
VELTH. Sp. H. bl. 1.

3) *Spoedig, snel, oogenblikkelijk.* DE GROOT, Bew. bl. 160.

Spoet (Goede en crancke). *Voor- en tegenspoed, gebrek.*

Uw volk heeft overvloed
Van heyl en g o e d e n s p o e d,
O! wenschelijken zegen.
CAMPHUYZEN, Psalm 3, vs. 9.

Want vrient es ghehouden goet,
Men heefter toe soe c r a n k e n s p o e t.
Lsp. C. 4, vs. 470.

Spoyden. *Door den neus ademhalen, snorken.* KIL.

Spoken. *Tooveren.* CATS.

Spole. *Spoel van een wever.*

Al dat ic sie, dat syn crayolen (schreeuwers)
In die wapen, ende scieten s p o l e n.

m. a. w. *'t zijn maar Vlaamsche wevers.*

VELTH. Sp. H. bl. 244.

Spon. 1) *Stop.*

— en even als het nat
Eens nieuwen soeten wijns die bobbeligh int vat,
Soeckt locht en adem-tocht, in 't eynde ontlast sich selven
En spuyt de schuym en s p o n aan 's kelders hoogh gewelven.
VONDEL, door V. L. I, bl. 381.

2) *Spaan.* MEYER.

3) *Sponde.*

De bedt s p o n stut hem daar hij leunt.
VONDEL, door V. L. XI, bl. 678.

4) *Sponning.*

Een maeght, die, huwbaer
Raeckt de s p o n van 't weeligh bedt.
Ibid. IV, bl. 312.

Sponden. *Onderlagen van een bed, zijstukken, onderstel, ook wel het geheele bed.*

Doe leiden sine op een bedde saen,
Dat rikelijc was ende diere,
Ende vulmaect in alre maniere:
Van finen goude die pilare,
Entie s p o n d e n van yvare.
Walew. 874.

Spongie. *Spons.*

Der wolcken s p o n g i met zijn hant
hadde uitgedruckt.
VONDEL, door V. L. XI, bl. 313.

Sponne. *Sap, melk.* KIL.

Sponne, spunne. *Borst, speen* KIL., MEYER.

Spoock. *Verschijning.*

Een onwaerschijnlijck s p o o c k
Wordt selden vast gelooft.
VONDEL, door V. L. II, 246.

Zie verder, aldaar Dl. VIII, bl. 511.

Spook. *Gespook, gespuis.*

— al dit s p o o k in duisternis te dompelen.
Ibid. VI, bl. 278.

Spooksel. *Verschijnsel.* Ick zoude geen gewagh maaken van zeeker s p o o k s e l, gespeurt omtrent twee maanden hier te vooren, tot Uitrecht. Wdb. op HOOFT.

Spoor. *Weg.* Ghy weegt de s p o o r des rechtveerdigen. Jes. 26, 20.

De spoor, die gy my gaeft om 't s p o o r van u gereeden
Te volgen, scheen weerom te wackeren mijn schreeden.
WESTERBAEN, in de Opdracht van Ockenburgh.

Spoer nemen. *Een voorbeeld ter navolging nemen.*

Eert vader ende moeder, ende arbeit hen voer,
Soe dat dijn kint an di n e m t s p o e r.
Die .X. Plaghen enz. vs. 674.

Spoorkele. *Februari* of *sprokkelmaand.* Ende dit gheviel omtrent uutgaan van s p o o r k e l e in 't jaar 1384. Belg. Mus. II, bl. 139.

Spoorwaer. *Sperwer.* KIL.

Spordelen. *Spartelen.* Ten laesten s p o r d e l d e t so zeer. Passionael Somer Stuck 1489, f°. LXI, d.

Sporen. 1) *Sparen.* NIJH. Ged.

2) *Trachten, zoeken.*

Nochtans en ga ick niet na dese wapens s p o r e n,

Om dat van Moeders zij ik hoogher ben gheboren.
HOOFT, Achilles en Polyxena, V^e. Handelinghe.

3) *Bespeuren, opmerken.*

Eert vader ende moeder, ende sijt hen hout.
Soe datmen trouwe aen di spore.
Ned. Ged. uit de veertiende eeuw, door SNELLAERT, bl. 635.

Sporen (Met). *Spoorslags.*

Alse Lanceloet dat sach met oghen
Hine wouts niet langhere gedoghen,
Ende sloech op Waleweine soe snare,
Dat hi ter eerden gevallen ware,
Maer dat hi hem an dartsoen helt
Ende reet met sporen over tvelt.
Lancelot, II, vs. 28647.

Sporen (Met slaende). *Spoorslags.*

Die riddre maecte vele ghescals,
Daer hi met sporen slaende quam.
Walewein, vs. 9695.

Sporewaen. *Sperwer.*

Die snel den sporrewaen comt vlieghen achter naer
HARDUIJN, door SCHRANT, bl. 38.

Sporeware. 1) *Sperwer.*

driehondert vogle, die gaet waren,
hondert valken, haveke, sporewaren.
Fl. ende Bl. vs. 621.

Zie verder: Rymb.

2) *Dundoek*, dat men in de heete landen, om het bed spant, om muggen en ander ongedierte af te weren.

Daer si ghingen van berghe te dale,
Vingense die spiernes (spionnen) te hant,
Ende leeddense daer soe vant
Holofernese, die sat al dare
Onder enen dieren spore ware
Van ziden ende van goude verheven.
Rymb. vs. 17578.

Zie verder ald. vs. 17623, 17630.

Sporck, sprock. *Bros, breekbaar.* KIL.

Sporkel. *Sprokkelwaand.* DE JAGER, Taalk. Mag. III, bl. 231.

Zie verder, Rymb. vs. 6339, 14439.

Sporkelle. *Vonk.* MEYER.

Sporreling. *Beweging*, *gehaspel*, *moeite.*

— sonder s p o r r e l i n g h van schande noch van schaden,
Alleen door het beleyt van mijn voorsichtich raden.
BREDERO, Moortje, bl. 64.

Zie verder, U. W. en Dr. DE JAGER, Proeve bl. 79.

Sporslagen. *Spoorslags rijden*, *de sporen geven.*

Hi s p o r s l a e c h d e ilanc so mee
Den rechten wech dien hi vernam,
Tes hi ter wegesciden quam.
Lanc. I, vs. 45010.

Metten sporen van roden goude
S p o r s l a g h e d i tors daer hi up sat.
Walew. vs. 8605.

Sijn goede ors Gringolet
S p o r s l a g h e d i in lanc so bet.
Ibid. vs. 8608.

Sporslagende. *Ventre à terre.*

Hi comt s p o r s l a g h e n d e als een wint.
Walew. vs. 9706.

Sport. *Tralie van een vogelkooi.* CATS.

Sportelen. *Sporrelen*, *spartelen.*

Ja 't is halstarrigheid en blintheid — — —
Hier tegen aan te willen s p o r t e l e n.
OUDAAN, I, 84.

Britanje, na een ruime wijl
Te leggen s p o r t'l e n, volgt dien stijl.
Ibid. I, 198.

En valt terstont, zoo dra de wint haer t e g e n s p o r t e l t.
VONDEL, door V. L. XI, bl. 646.

Sporten. *Takjes als spruiten.*

Het vuur vat in de drooge blaân,
Reikt nu het zuiver sout, en vuren s p o r t e n aen.
HOOFT, Baeto door B. bl. 150.

Sporteren. Zie **Sportelen.**

Spot. *Strook*, *reep.*

Hi dede, dat men Brunen sneet
Van sinen rugge een vel s p o t af.
Rein. door WILLEMS, vs. 2849.

Spotgeval. *Spot.*

Want wie met andren schempt en houd zijn spotgeval
Denck vrylyck dat hy weer beschempet worden zal.
VONDEL, door V. L. I, bl. 418.

Spot maken. *Schertsen, smaden.*

Hier comt Judas ende maect sijn spot.
Vanden Levene ons Heren, vs. 2049.

Die joden maecten haren spot
Ende hieven hem dat cruce op.
Ibid. vs. 2923.

Zie verder aldaar vs. 3032, 3081.

Spotte. 1) *Vlek.* Eng. *spot.* KIL.

Op sine scoudre draagt (panthera) mede
Ene spotte.
Nat. Bl. vs. 8237.

2) *Gespikkeld.*

Swart spotte es hi (Leopardus), valu ende root.
Nat. Bl. vs. 2284.

Spotten. *Bespotten.* Wdb. op BREDERO.

Spotterij. *Spotternij.* KIL.

Zie Byencorf bl. 167, Spreuk. I. 22, en BILD. Verh. over de Gesl. 120.

Spou. *Spog.* De fluymen en het spou bewijzen dat onze lichamen met zout ondermengelt zijn. J. DE BRUNE, Wetsteen 1665, bl. 254.

Spouden. *Spouwen, splijten, klieven.*

Want si hem selven dus verbouden,
Dat si hem liever lieten pinen,
Mit enen zwaerde hoer zyden spouden,
Eer si hoer woirt lieten verdwinen.
HILDEG. Ged. bl. 196, vs. 43.

Spouwe. *Spog.* KIL.

Spouwen. 1) *Spuwen.* PL.

2) *Splijten, openen.*

"Heer, — — — doeten spouwen;
Ic sal wel aen dic lever sien
Of hi waer seit."
Rein. door WILLEMS, vs. 6007.

Spraay. *Verspreiding.* U. W.

Spraeyen. *Spreiden.*

Hi (Pilatus) neech Jhesum mit groter waerden

Ende s p r a e y d e daer opter aerden
Die bussele (bossen bies of stroo).
Lsp. II, C. 36, vs. 74.

Asschen s p r a e y d e hi op zijn hoot,
Ende dede een hare au.
Ibid. C. 44, vs. 522.

Want si (de sterren) zullen uut hem s p r a e y e n
Eenrehande vierighe raeyen.
Ibid. IV, C. 9, vs. 73.

Zie verder U. W.

Spraak. 1) *Tijding*, *vermelding.* Daer werdt de tydingh gebraght van den ongelukkigen strijdt. Maar de soldaaten, die s p r a a k voor valsch verwerpende. HOOFT, Tacitus, bl. 368.

2) *Onderhandeling.* 'T liep evenwel aan — — tot den tienden in bloeimaandt; op den welken zy s p r a a k verzoghten, en vier persoonen in stadt zonden. HOOFT, Tac. Jaarb. bl. 252.

3) *Toespraak, uitspraak.* Zie VONDEL, door V. L. I, bl. 555.

Spraec (In wâre). *In waarheid.*

Want si hadde i n w a r e s p r a e c
Den riken ridder ghelovet, — — —
— — —, dat si comen soude
Tot sinen bedde.
MOLTZER, Bibl. IV, bl. 83, vs. 192.

Spraak (Ter) komen. *Te spreken krijgen.*

— — — van aavond spaa dan sal sy gaan ter kercken
Laat hy se nemen waâr, niemant sal daar op mercken,
Hy canse dan, na wensch, daar k o m e n wel t e r s p r a a c k.
BREDERO, Lucelle, bl. 31.

Spraeckin. *Sprookje.* Zie HUYDEC. op STOKE, II, bl. 120.

Sprake (Gemeenre). *Samenkomst.* Clerk, U. l. L. bl. 125.

Sprake. 1) *Gesprek*, *afspraak.*

Int ende men te rade ghinc,
Dat men makede ene s p r a k e,
Op zulke covent, op zulke zake,
Dat men Willem soude laten varen,
Ende al de ghene die mit hem waren.
HUYDEC. op MELIS STOKE, III, 103.

2) *Uitspraak.*

Prudentia antworde nu:
Also ic voerseyde u

Also es noch mine **s p r a k e**
Dat bat toe hoert dese wrake
Den rechter, sijt des vroet,
Dant u of anderen lieden doet.

Meliboeus, door SNELLAERT, vs. 2758.

3) *Beraadslaging.*

Legate, Biscoppe ende Cardenale;
En tie Prinsen van der stede
Waren daer ontboden mede,
Om raet te hebben op dese sake;
Doe werd dus gehent die **s p r a k e**.

VELTH. Sp. H. bl. 228.

4) *Grootspraak, bluf.*

Hoe wy mogen gecrigen wrake
Ende gestillen hare **s p r a k e**.

Grimb. Oorl. I, vs. 3919.

Sprake (In hogher). *Op hoogen toon.*

Die broeder seide: »knape, ghi mesdoet,
Dat ghi deser joncfrou goet
Met wandelinghen smaelt haer ere,
Daer aen mesdoedi al te sere."
Die knape seide, **i n h o g h e r s p r a k e n**,
Des soudi sekerlike missaken (loochenen) enz.

Belg. Mus. III, bl. 111, vs. 107.

Sprake (Eenen te) staen. *Iemand te woord staan, met iemand staande spreken.*

Van een fatsoenlijke vrouw wordt gevorderd:

nyemant lanc **t e s p r a k e s t a e n**.
Langhe sprake ende vele tale
En voeghen ghene vrouwen wale,
Die in eren willen bliven.

HILDEG. Ged. bl. 241, 46.

Sprakelijk, spraaklijk. *Spraakzaam.* U. W.

Sprakelijkheid. *Spraakzaamheid.* Ibid.

Spranc. Imperf van *springen.*

Sprankel. *Vonk.* U. W.

Spranckel. *Sprinkhaan.* Passionael Wijnterstuc, bl. CCXXIX. d.

Sprant. *Spruit, laat uitspruitsel.*

Den Hemel loech, het aerdrijck was verheugd

En liet uyt haer bedande kluytten
Groeysame s p r a n t e n spruytten.
Roselyns oochies, 1660, bl. 1.

Het zaad van hen, die door hun listen
Als kanker-s p r a n t e n uitgebreid,
Als kettingen te zamen risten.
OUDAAN, Poëzy I, 75.

Het kleed vol Lelien, uitspruitselen en s p r a n t e n.
Ibid. II, 329.

Sprantelingh. *Tegenstreving, tegensparteling.* — — — want dezen last het volck veel te swaer viel, en daer eenighe s p r a n t e l i n g h e tegens rees. Chronick van Hoorn, bl. 74.

Sprantelincx. *Tegenstribbelend.* Dese somer was oock yet s p r a n t e l i n c x aengaende de deurvaert van de sonde. Ibid. bl. 72.

Spreden, spreiden, gespreed. *Uitspreiden, verspreiden, bestrooien, bedekken.*

Hy wort gheeert, hi wort ghepresen,
Sijn naem g h e s p r e e t, zijn lof gheresen.
HILDEG. Ged. bl. 53, vs. 12.

Ic lach in droem tot enen tiden,
Daert mi docht in allen syden
Mit grase, mit bloemen wel g h e s p r e i t.
Ibid. bl. 204, vs. 9.

Zie verder Wdb. op BREDERO en 't spel van den Heiligen Sacramente van Nyeuwervaert, bl. 47.

Spreed, spreyde. *Sprei, dekkleed.*

een d e c k s e l ofte s p r e y d e over den Tabernakel.
St. Bijb. Exod. 26, 7.

(eenen deken) ofte een ruych, rouw s p r e e d.
Ibid. Richt. 4, 31.

Zie verder DE JAGER, Latere Versch. bl. 360.

Spreeder. *Slaaplaken.* KIL.

Spreekbarigh. *Spraakzaam, minzaam.* MEYER.

Spreeuw. *Spotvogel.* CATS.

Spreeuwe. *Kaf.* KIL.

Spreeuwen. 1) *Smalen, bekladden.*

Ik bid u laat dat s p r e e u w e n en dat smaalen.
De listige Vrijster, bl. 53.

2) *Spotten.* Een dienaar van zeker Edelman, die daer tegenwoordigh

was, dee mee zijn best om met hem te s p r e e u w e n: onder andere dingen, trok hij hem den hoet van 't hooft enz. J. DE BRUNE, Wetsteen, 1665, bl. 112. Zie verder CATS.

Spreye. *Net om vogels te vangen.*

Hier die 't gevoghelt noyt met s p r e y of vlou verriet
De Weyman na de proy de Valck om hooge schiet.
Oud Batavia, bl. 27.

Spreiden. *Verspreiden, uiteengaan.*

Soe dat hem die trane liepen
Ute sinen ogen bedichte
Ende s p r e i t d e n op sijn ansichte.
Lanc. IV, vs. 5994.

Zie verder Wdb. op HOOFT en U. W.

Spreiding. *Verspreiding.* U. W.

Spreilinx. *Verspreid.* Wdb. op HOOFT

Spreo. Imp. van *spreken.* Zie DE JAGER, Versch. I, 203.

Spreke, sprook. *Gedicht.* VERWIJS, De Oorl. van Hert. Albr. bl. 278.

Sprekelen. *Spikkelen.* Zie **Gesprekeld.**

Spreken (Iemand te na). *Beleedigen.*

„Nichte," seit si doe, Edea,
„Gi s p r e e c t den riddre a l t e n a,
„Gi doet u zelve groet onnere.
MOLTZER, Bibl. II, bl. 64.

Spreken (Wien te) vinden. *Dapperen wederstand vinden.* Tot verscheide reizen seedert pooghden die van buiten deur te booren, maar v o n d e n w i e n t e s p r e k e n. HOOFT, Ned. Hist. 614, 7.

Zie verder Wdb. op HOOFT.

2) *Aanspraak maken, vorderen.* Alle des heren rechte, die hi hevet tho s p r e k e n e, op dien bisschop van Monster. NIJHOF, Ged. I, bl. 130.

3) *vermelden, vertellen.*

Mijn heere Willem, daer men ave
S p r e k e n mach veel vromicheden.
Grimb. Oorl. I, vs. 579.

Spreken uit den mond. *Voor zijne meening uitkomen, zich openlijk verklaren.*

Delft ontzagh zich noch u i t d e n m o n d t t e s p r e e k e n.
Wdb. op HOOFT.

Spreken op. *Beschuldigen, de schuld werpen op.*

Die buten ere willen halen,

Die souden binnen hore palen
Oversien dat haer ghebrect,
Soe datter nyemant op en sprect.
HILDEG. Ged. bl. 75, vs. 118.

Berooft de vader zelf het kint zijn wettigheit,
Waertoe Sint Peters stoel dit stuck te last geleit?
Zoo zelf de staet des Rijcks haer dorst van 't Rijck versteken,
Wat heeft Elizabeth op Paus of bul te spreken?
VONDEL, door V. L. V, bl. 444.

Spreker. *Rondvarende dichter.*

Die sprekers, die haer tonge verhueren,
Mogen hier in veel verbueren,
Logen te spreken met berade,
Daer scande af comt ende lijfs scade!
Rein. door WILLEMS, vs. 4255.

Die sprekers waren Reimsprecher, die durch Hersagen gereimter Erzählungen, Sittensprüche und Lobreden an den Höfen der Fürsten und reicher Edelleute die Gesellschaft zu ergötzen pflegten. Hor. Belg. VI. 200.

Sprengh. *Val.* Soo maeckten zy eenighe sprenghen van dicke planeken, daer zy steen op leyden — — en vinghen soo altemet sommighe Vossen. Begin en Voortgang der Oost-Ind. Comp. I, bl. 26. a.

Zie verder HUYDEC. M. S. III, bl. 316.

Sprenckel. 1) *Sprinkhaan.* KIL.

2) *Vonk.* KIL. U. W.

Sprenkel. *Sprank.*

Wat goed zich in 't geschapen spreit
By sprengkelen, is hier volkomen.
VONDEL, door V. L. X, bl. 164.

Sprenckeld. *Bont, gesprikkeld.* Zie Wdb. op BREDERO.

Sprenkvleys. *Gezouten vleesch.* Ibid.

Sprenkwadel. *Kwispel.* MEYER.

Sprenckwater. *Wijwater.* KIL., MEYER.

Spriet. 1) *Speer.*

Sinen helm hi oec binden doet,
Enen spriet nam hi starc ende goet.
Oudvl. Ged. bl. 38. vs. 3248.

2) *Mast.*

Het seyl vond Icarus, en Dedalus den spriet.
VONDEL, door V. L. II, bl. 169.

Sprietelen. *Verstrooien, verwarren.* VONDEL, door V. L. I, 720. Een spriet is een stang, die zich vorkswijze verdeelt. Ibid. II, bl. 169.

Sprieteling. *Spranken.*

't Was nacht, soo dat alree het sterrelicht vergult,
Hadde de duyster locht met sprietelingh vervult.
HARDUIJN, bl. 28.

Sprieten. *Splitsen, zich verdeelen.* Ende es dat dese linie (der hand. n. l.) sprietende es boven, dit beteekent dat een mensch swighende es, ende van goeder conscientie; maer alsi te vele climt, dit bewiset pine. Uit een Handwaarzeggerij in Belg. Mus. X, bl. 279.

Sprietooghen. *Verstrooid, verward zien*

Errentfeste, die verschenen
Als een heldre zon in 't oog,
Straalt het Raadhuis, en den boog
Van dien Hemel, overhenen;
Dat er menig zwak gezicht
Traant en sprietoogt van uw licht.
OUDAAN Poëzie, I, bl. 312.

Gelijk bij zonnezwijm al schemerende in 't duyster
De weereld sprietooght.
VONDEL, door V. L. I, 720.

Spring (De soute). *Zee.*

Is dat noch niet genoeg, dat dan de soute sprinck
Geen stranden kenne, en al mijn volck te hoop verdrinck.
Ibid. III, bl. 261.

Spring. *Sprenkel*, een werktuig, waarin een of ander dier, door het opspringen van hetzelve beklemd wordt. U. W. Zie verder KIL op **sprinckhael** en MELIS STOKE door HUYDEC. III, bl. 313.

Springh, sprinck. *Bronader, waterkwel, springvloed.*

De Godsheit kan dees straf quijtschelden voor den spring.
VONDEL, door V. L. XI, bl. 70.

Springaal. *Werktuig om door loslating van een gespannen stuk hout pijlen of te schieten.* V. L. en Hofdijk, Kasteelen 1e Serie I, bl. 14.

Zie boven op **Sprinckhael.**

Springen. 1) *Bespringen, zich onverwacht voordoen.* Hy aarzelt derhalven, maar, om beter te springen; en komt, op den zesten van Zoomermaandt, met grof geschut, maakt brenk, enz. HOOFT, Ned. Hist. bl. 782.

Zie verder VERWIJS, Die Rose, 12863.

2) *Ontspringen, ontluiken, onispruiten, oorsprong nemen.*

Spronck. *Waterval*, *springbron*. KIL., MEYER.

Sprot. *Spruit*, *uitspruitsel*. KIL.

Sprote. Letteromzetting van *sport*, eigenlijk *spaak*.

Daerna quam dies coninces wagen
Die s p r o t e n scemerden van goude.
Alex. B. II, vs. 292.

Sprote. *Sport*. KIL.

Sprotich. *Sproetig*, *met sproeten*.

— — — s' is van aansicht wat schotich,
En tusschen 't blancken en 't bruyn, maer s' is een weynich s p r o t i c h.
BREDERO, Moortje bl. 63.

Sprotten. *Spruiten*, *uitspruiten*. KIL., MEYER.

Sprouw. *Spruw*. Haere tonge is zeer beslaeghen, ende heel raeuw van 't schraepen, dat ik voor s p r o u w aenzie. HOOFT, Brieven II, bl. 164.

Sprouwer. *Kaf*. KIL.

Spru. *Bros*, *broos*.

Dat men 't yzer dient te smeden
Als het heet is; hard noch s p r u,
Niet weerborstig, kond en killig.
OUDAEN, IV, bl. 193.

Spruitelen *Wortel schieten*, *voortspruiten*, *ontkiemen*. Prangende honger, wassende vreez, verstervende hoope, deeden 't zaat der weederstreeving zoo verre s p r u i t e l e n, dat vyftien burghers, ten stadthuize ingetreeden, der Majestraat quaamen afvorderen, dat men hun voedsel aanweeze. HOOFT, Ned. Hist. bl. 388.

Sprutte. *Spruit*. KIL.

Spruten. *Spruiten*.

Ic sach voor mi eenen wijnghaert,
Ende daer uut s p r u t e n, metter vaert,
Drie scoten, ende emmer wies toe.
Rymb. vs. 2942.

Spu. *Spuw*, *speeksel*.

Neemt heimelike huwen s p u,
Ende netter mede, dat radic hu,
Hu hoghen
KAUSLER, Die Rose, vs. 6911.

Zie verder ibid. vs. 10923 en Rymb. 733.

Spuye. *Sluis*. KIL. Zie verder VONDEL, door v. L. I, bl. 62.

Spulcks. *Weelig*, *dartel*, *brooddronken*. KIL., MEYER.

Sprock. *Bros, breekbaar.* KIL.

Sproke. 1) *Vertelling.*

In deser minne van soeter roke
Daer wy aff dichten dese s p r o k e,
Daer moet wancke (ongetrouwheid) sijn verdriven.
Mloep, II, vs. 44.

2) *Gezegde.*

Vrouwe, ic hebbe u nu ghehoert
Spreken harde menech woert,
Maer also vallen u s p r o k e n.
Melib. vs. 1982.

3) *Spreuk.*

Nu neemt eens wisen s p r o k e n waer:
"Alre menschen ghedachte
Es Gode te wetene sachte."
Die X Plaghen ende die X Ghebode, vs. 505.

Sprokelle. *Sprokkelmaand.* VONDEL, door V. L. II, bl. 16.

Sprockel. *Molm, vermolming.* KIL.

Sprockelsteen. «*Marmer* of *andere steen, met aderen en vlekken door de natuur besprenkeld.*» Hertspieghel door VLAMING, bl. 39.

Sprong. *Begin, jeugd, bloeitijd.*

Ende al mocht hi weder wesen jonc
Ende in sijn alrebesten s p r o n c
Soe en begheert hi niet te sterven.
HILDEG. bl. 244, vs. 14.

* **Sprongen (Hooge).** *Overmoedige handelingen, verheven voorrechten.*

O mijn Mensch, hoe h o o g e s p r o n g e n
Doet uw luck.
VONDEL, door V. L., III, bl. 271.

Spronc. 1) *Oorsprong.*

Vore al beghin soe was een,
Die beghin en heeft en gheen,
Ute wien dat alle dinghen
Horen iersten s p r o n c ontfinghen.
Dietsche Doctr. III, vs. 1934.

2) *Lente, jeugd.* Zie **Sprong.**

Ic was arm in mienen iersten s p r o n c,
Ende buten minen lande, ende jonc.
Lanc. II, vs. 21428.

Spronck. *Waterval*, *springbron*. KIL., MEYER.

Sprot. *Spruit*, *uitspruitsel*. KIL.

Sprote. Letteromzetting van *sport*, eigenlijk *spaak*.

Daerna quam dies coninces wagen
Die s p r o t e n accmerden van goude.
Alex. B. II, vs. 292.

Sprote. *Sport*. KIL.

Sprotich. *Sproetig*, *met sproeten*.

— — — s' is van aansicht wat schotich,
En tusschen 't blancken en 't bruyn, maer s' is een weynich s p r o t i c h.
BREDERO, Moortje bl. 63.

Sprotten. *Spruiten*, *uitspruiten*. KIL., MEYER.

Sprouw. *Spruw*. Haere tonge is zeer beslaeghen, ende heel raeuw van 't schraepen, dat ik voor s p r o u w aenzie. HOOFT, Brieven II, bl. 164.

Sprouwer. *Kaf*. KIL.

Spru. *Bros*, *broos*.

Dat men 't yzer dient te smeden
Als het heet is; hard noch s p r u,
Niet weerborstig, kond en killig.
OUDAEN, IV, bl. 193.

Spruitelen *Wortel schieten*, *voortspruiten*, *ontkiemen*. Prangende honger, wassende vreez, verstervende hoope, deeden 't zaat der weederstreeving zoo verre s p r u i t e l e n, dat vyftien burghers, ten stadthuize ingetreeden, der Majestraat quaamen afvorderen, dat men hun voedsel aanweeze. HOOFT, Ned. Hist. bl. 388.

Sprutte. *Spruit*. KIL.

Spruten. *Spruiten*.

Ic sach voor mi eenen wijnghaert,
Ende daer uut s p r u t e n, metter vaert,
Drie scoten, ende emmer wies toe.
Rymb. vs. 2942.

Spu. *Spuw*, *speeksel*.

Neemt heimelike huwen s p u,
Ende netter mede, dat radic hu,
Hu hoghen
KAUSLER, Die Rose, vs. 6911.

Zie verder ibid. vs. 10923 en Rymb. 733.

Spuye. *Sluis*. KIL. Zie verder VONDEL, door v. L. I, bl. 62.

Spulcks. *Weelig*, *dartel*, *brooddronken*. KIL., MEYER.

Spumen. *Spuwen.* (*Schuimen?*)

Een broeder was verswaert ooc mede
Van so der zware siechede,
Dat het dochte sijn duvels spel
Dan siecheit van naturen fel,
Want hi dicken ter neder tumede
Ende wentelde ende s p u m e d e enz.
Leven van St. Fr. vs. 6758.

Spumen. *Schuimen.* Here, ontfarmdi myns soens, want hi es mi een eenich sone, en de quade gheest heften beseten en werpten dikke ter neder, en doeten s p u m e n en krysselen metten tanden, enz. Lev. van Jezus, C. 129.

Spunne, *Speen, borst, mamme.* MEYER.

Spunt. *Lid* of *deksel* eener kan. KIL.

Spuwe. *Speeksel.* Nat. Bll. Bl. 282, vs. 934.

Spuwen. *Braken, uitbraken.*

Enen steen so draeghtet (Idros) binnen,
Daerment om vloet, wilmen kinnen,
Jof so berooct dat et en s p u w e t.
Nat. Bl. VI, vs. 491.

Stae, stade. *Voegzaamheid, pas, plaats.*

Want kunnen heeft syn' tijd, syn' s t a e, syn' overslagh.
HUYGENS, door BILD. V, bl. 291.

Staach (Over) liggen. *Van zijn stuk gebracht* of *in verlegenheid zijn.*

Nu l e c h ick o v e r s t a a c h en dapper in de ly.
BREDERO, Moortje, bl. 12.

Staadje. *Verdieping.*

De tweede s t a e d j e om hoogh — — —
Bewaert in haer gewolf, noch trotser dan Venedigh
De wapens enz.
VONDEL, door V. L. VI, bl. 619.

Staads. *Steeds.* MEYER.

Staedsie. *Verdieping.* KIL.

Staef. *Badstoof.* Magazijn van Taalk. IV, bl. 140.

Staef. *Knods.*

Si vochten also langhe,
Beide met s t a v e n ende met swerden.
STOKE, VI, vs. 915.

Staags. Samentrekking van *stadig* (*gestadig*) *met de adverbiale s.*

Wy dolen heen en weer, en worden s t a e g s ghestuyt.
VONDEL, door V. L. I, bl. 394.

Staaghsblijvende. *Aanblijvende, nimmer aftredende.* Wdb. op HOOFT.

Staeyen (In) komen. *Helpen.* Zie **In stade komen.**

Staeyen (Met). *Langzaam.* Zie **Met staden.**

Staaken. *Stuiten, doen ophouden.* Wdb. op HOOFT.

Staey. PL. Fr. *Loisir.*

Staal. *Schepsel* in minachtenden zin.

Als die meid myne was, moest ze aanstonts voort;
Sulken onfatsoen! — — — — — — — —
Maar daar komt Warnar met dat s t a a l t j e n aan.
H. VAN DE GOETE, De Metselaar door liefde 1716, bl. 70.

Staal. *Voorbeeld, toonbeeld.* Wdb. op BREDERO.

Het S t a a l, de Bloem, het Puyck van alle Ridderschappen.
BREDERO, Roddr. bl. 36.

Stael. *Steel der planten.* KIL.

Stael. *Belegen bier.* N. L Nieuwe W. VI, bl. 82.

Staele (Te) staen. *Onbewegelijk staan.*

Hi strecte sine leden saen
Ende sine oegen gingen t e s t a l e s t a e n
Hi viel in onmacht daer nare
Gelijc ocht hi doet ware
Lanc. II, vs. 11968.

Staelblint. *Stekeblind.*

Maer si sijn alle s t a e l b l i n t,
Ende volgen tweges met een twint;
Alse die blinde den blenden leet
Deen volget den anderen daer hi geet.
Ibid. III, vs. 25536.

Stamerbolt. *Stamelaar.* MEYER, Spreuken

Staemlen (Zich). *Met moeite doorheen komen? met moeite uitspreken?*

Edoch wat wonder is't dat mijn gouddienstig Roomen
Van my of myne munt zoo diep is ingenomen;
't Welk op zyn lusten zoet en zot van hoovaerdy
Geen hooger goed en kent dan pracht of zwelgery?
't Welk eer zyn Lolliaes en dartele Lucullen
Verkleên zag aen een kleed en op een mael versmullen
Een' som zoo machtig groot, dat een Euclides naeu
Z i c h s t a e m l e n zou daerdeur, alwaer hy noch zoo gaeu.
DE DECKER, 1726, I, bl. 209.

Staen. *Standplaats*, *toestand*.

Dies godesdags moesti die sterren
Ende die sonne ende oec die maen,
Die ons lichten noch van verren;
Hi sette si in eren s t a e n.

Alex. B. IV, vs. 406.

Ende zeiden hem vanden lande 't s t a e n.

STOKE, III, bl. 192.

Staen. 1) *Liggen*.

Marabien waerd, ane d' ander bort,
S t a e t dat dal van Carnuym.

VELTH. Sp. H. fº. 15.

2) *Staan*, *voegen*, *passen*.

Dat vierde poent daermen mede
Te poente brinct verbolghen minne,
Dats wel s t a e n d e gestadichede
Van moede, van herten ende van sinne.

MOLTZER, Biblioth. IV, bl. 16.

3) *Gelden*, *gehouden worden*. Het weygheren zelf zouw voor een weldaadt s t a a n. HOOFT, Ned. Hist. bl. 445, reg. 22.

4) *Volharden*. Als wi onze ghebreken niet bekennen en willen ende daer gheen berou van en hebben of dat wi mit wille s t a e n in enighen swaren ghebreken ende ons daer niet van keren en willen. VAN ITERSON, Stemmen, bl. 111.

5) *Hangen*.

Daer alle mijn troest ende toeverlaet
Ende alle mijn salicheit an s t a e t.

BILD. T. en D. Versch IV, bl. 101, vs. 46.

6) *Bestaan*.

De deughd s t a e t niet so seer in vorstelycken adel.

VONDEL, door V. L. II, bl. 311.

7) *Toeven*.

twine haddi in stickelkine (stukjes)
gescuert desen? Wat weldi s t a e n?

HALB. Aant. bl. 110.

8) *Veroorloofd zijn*.

— des hemels diepe saken
En s t a e n u niet te zien.

CATS, 1828, bl. 69, b.

9) *Zich bevinden, zijn.*

Ander passage daer en s t o e t
Om te comene in die stat.
Roman van Cassamus, MOLTZER Biblioth. II, bl. 18.

10) *In stand blijven, duren.*

Die heidine seggen, in haren treken:
„Hi es onrecht, die God van Israel
Dat hi Saulle was so fel,
Ende David meer heeft mesdaen:
Nochtaen laet hi sijn rike s t a e n."
Rymb. vs. 10326.

Zie verder vs. 10805, 16821, 18023, 21279.

11) *Betrouwen, zich verlaten.* CATS.

12) *Getrouw blijven aan.* Vl. Redenr. Bergh. bl. 115.

13) *Zoover komen.*

Het s t o n t hem so, hi moest ghedoghen.
Rein. door Dr. JONCKBL. vs. 1590.

14) *Rusten, berusten, eigen zijn, toebehooren.*

Beschrijft de Ridderschap, beschrijft de groote steên,
Daar d' opperheidt bij s t a a t.
HOOFTS Ged. bl. 60.

15) *Gestand doen.*

De Graaf zeide, dat hij syn woord s t o n d.
HOOFT, Ned. Hist. bl. 107.

16) *Liggen.*

Daer sach hi menech scep s t a e n.
Lanc. II, 39194.

17) *Moeten.*

Mi s t o n d e r omme in die helle te sine.
Rein. door Dr. JONCKBL., vs. 2191.

Staen (In bate). *Vergoeden.*

Entie meest andren heeft mesdaen
Sal den andren i n b a t e s t a e n.
Ibid. vs. 192.

Staen (In love). *Geacht worden.*

Ware mijn oom wel te hove
Ende s t o n d e i n sconincx l o v e.
Ibid. vs. 196.

Staen (In tale). *Spreken.*

Doe Grimbert stont in deser tale.
Rein. door Dr. JONCKBL. vs. 283.

Staen (In baten). *Te hulp komen, ter hulpe zijn.*

God sal ons helpen, ende staen in baten.
VELTH. Sp. H. bl. 246.

Staen (In stade). *Helpen.*

Schape, hy (God) sal my noch staen in staden.
ANNA BYNS, Ref. 1602, III, bl. 21.

Staen (Tot ene dinc). *Zich ophouden met, verplicht zijn?*

Vriendscap die al te gheven staet
Dunc den wisen (herde) quaet;
Want als dat gheven sessiert,
Wert die vrientscap faelgiert.
MOLTZER, Biblioth. IV, bl. 41.

Staen (Laten). *Ophouden.*

Nu latewi die tale staen
Van Lancelote, ende anevaen
Van Bohorde te houdene tale enz.
Lanc. IV, vs. 3533.

Staen, gevolgd door **aen**. *Afhangen van.*

Soude al onzer poerten recht
Staen aen eens mans ghevecht?
MELIS STOKE, II, 506.

Staen (Doen). *Staande houden, bewijzen.*

die jude sprac, ic mach doen staen
dattu mijn gelt heves ontfaen.
HALB. Aant. bl. 85.

Staend' (Met een) zeil. *Recht toe, recht aan; regelrecht.* Wdb. op HOOFT.

Staand-tresoor. *Spijs-etenskast*, spinde van het Fr. *dressoir*. Wdb. op BREDERO.

Staende. *Terstond.*

Doen wert die wilch staende groet.
Limborch, VII, vs. 1091.

Staende dinge. *Gespannen vierschaar.* MEYER.

Staendes oorloghs. *Gedurende den oorlog.* Wdb. op HOOFT.

Staer. *Star.*

Voor al dandre ontferme u dies
Dat hi mijn wijf hevet verhoert,
Ende minen kindren so misvoert,
Dat hise besekede, daer si lagen,
Datter twee noint meer ne sagen,
Ende si worden s t a e r blint.

Rein. door WILLEMS, vs. 77.

Zijn oogen (van den vos n.l., die zich dood hield) stonden te s t a e r beide.

Ibid. vs. 3574.

Staerblind. *Stekeblind.*

Een quam ter zelver stede
Diene doot wonde slaen;
Ende daer hi tswaert uut liet gaen,
Wart hi thant s t a e r b l i n t.

Lsp. B. II, C. 48, vs. 833.

Zie verder aldaar, C. 58, vs. 193.

Doen stont Paulus op met dezen — — — —
Ende was al s t a e r b l i n t.

Ystorien Bloeme, fol. 3, b.

Staerc. *Sterk.* Lev. van St. Fr. vs. 4192.

Staart. *Achterste, aers.*

Een roomsch riddre quam daer ter steden,
Die hare feeste hadde onwaard
Ende toochdem sinen naecten s t a e r d.

Rymb. vs. 27272.

Staert of steert. *Steenrif.*

wat sterffelycke lippen
Oyt melden stuurmans sorgh, de blinde en siende klippen,
De s t e e r t e n hard van steen.

VONDEL, door v. L. II, 175.

Staart-juffer. Gevolg-dame, die *à la queu* komt.

De dorre boom die is s t a a r t-j u f f e r van de Tyd.

BREDERO, Griane bl. 41.

Staart-sleep. *Nasleep.* Wdb. op BREDERO.

Staarten. *Vluchten.* MEYER.

Staet. 1) *Toestand, gesteldheid, stand.*

ic bidde u, vertrect mi uwen s t a e t:
waer omme sidi daer op so gram.

Esmoreit, vs. 164.

2) *Stand, soort van menschen*

— — nu alle staeten
In lijden zijn. — —
VONDEL, door V. L. VIII, bl. 703.

3) *Staatsie.* CATS.

Staet doen. *Te stade komen, nut of voordeel doen.*

De Rijckdom is een wensch'lijck dingh,
Noodich en nut den Jonghelingh;
Den wel bejaerden d o e t sy s t a a t.
BREDERO, Poemata, bl. 10.

Staat (Veel) maken van iemand. *Iemand in groote eere houden.* Wdb. op HOOFT.

Staatgrijns. *Een politiek masker.*

— — — laet sich onweetenden vergaepen
Aen beelden van een wolck, of schricken voor een schicht
En staertstar, root van vier, en schitterend wederlicht
Van blixemstraelen en het buldren van den donder:
Met zulk een s t a a t g r ij n s houdt men kleine kinders onder.
VONDEL, door V. L. XI, bl. 54.

Staets, staeds. *Steeds.* Om dat hi s t a e t s harde ende starcke dinghen dede. Passionael Somer Stuck, f°. XV, b.

Ysis heeft hoer sijn noot gheclaecht
Ende den brant te kennen ghegheven,
Daer hi s t a e t s in plach te zweuen.
Mloep, B. I, vs. 1188.

Zie verder B. IV, vs. 268, 275; KIL. en MEYER.

Staetwaerdein. *Bestuurder.* VONDEL, door V. L. IX, bl. 719.

Stacie. 1) *Leger.* Com ende gaen wi over totten philistinen s t a c i e. Bijb. van 1477, Samuel Cap. XIV, vs. 1.

2) *Bezetting.* Ende die s t a c i e van de philistijn trac uut. Ibid. Cap. XIII, vs. 23.

Stad sijn (Hebben). *Bestendigheid hebben, onveranderlijk zijn.*

So v'geeft ons God die s t a d s ij n h a d.
BILD. T. en D. Versch. bl. 140 en 143.

Stade. 1) *Gelegenheid.*

ter minnen hadden si goede s t a d e.
Fl. ende Bl. vs. 327.

2) *Rust.* Hebt ghijs stade van uwen dienst ende orloff van uwen prelaten, soe suldi mysse hoeren; V. VL. Prozast. bl. 23.

3) *Tijd.*

Nu hi dat een of ander moet
Seggen, ende hi des heeft s t a d e,
Wart hi des wel cort te rade,
Ende ginc met soeten woorden hem an.

Rein. door WILLEMS, vs. 7199.

4) *Uiterlijk figuur.*

Alse Tybaut sine s t a d e siet
Vrachdi Walewein twi hi liet
Dat hi nine tornierde heden?

Lanc. III, vs. 37405.

5) *Plaats*, *rang.*

Sie kennense (de planeten n.l.) diere af sijn vroet:
Ende ic salse nomen alle,
Nadien dat elc sine s t a d e valle.

Natuurk. van Broeder GHERAERT, in N. L. Nieuwe Reeks IV, vs. 294.

6) *Plaats, stad.*

Si ontwapindene alte hant
si weenden utermaten sere,
alsi vonden den ionchere,
dore slegen in so meniger s t a t.

Ferguut, vs. 4185.

Elf s t a d e n stonden daer,
Daer Romen nu staet, — — —

Lsp. B. I, C. 43, vs. 10.

7) *Nut*, *voordeel.* So bekenne ich Johan van Bueren proest t Aken — — — onverbreclic te holden ende te voldoen sonder ennich argelist ende sonder ennige sake, die my off mynen erven hier in of hier tegens onschuldigen off s t a d e doen moichten. NIJH. Ged. IV, bl. 30.

8) *Reede.* MEYER.

Stade. Bijv. nwd. *Gestadig*, *standvastig*, *sterk.*

Dair twie ghelieven sijn ghebonden
Mit s t a d e r minnen vast in een.

MOLTZER, Bibl. IV, bl. 42.

Stade (In) staen. *Bijstaan*, *te hulp komen.*

Der heyligher kercken staet nu i n s t a d e n.

ANNA BYNS, Ref op den geheelen A, b, c, het laatste R.

Verloes mijn siele, s t a haer i n s t a d e n.

Uit een Boetpsalm, in N. L. Nieuwe W. V, St. 1, bl. 197.

Stade (In) komen. *Helpen.*

Sy segghen groot quaedt te hebben bedreven
Dat sy waenden haer ghebet mocht comen in staeyen.
ANNA BYNS, Ref. 1548, II, bl. 32.

Stade hebben. *Iets machtig zijn, gelegenheid hebben.*

— — en bid bi goeden rade
Terst dat hijs mach hebben stade,
Dat hi verwerve omdat hi scouwe
Sonder orlof die joncvrouwe.
Parthenopéus, fragm. B. in BILD. T. en D. Versch. I, bl. 187.

Noch soudic gherne, hadde wij stade,
al lettel vraghen sonder waen,
maer neen ic niet, hets te spade.
Theophilus, bl. 98.

Stade doen. *Nuttig zijn, helpen.*

Dongheval doet somtyts stade.
MEYER, Spreuken, bl. 99.

Stade (Met). *Op zijn gemak, bedaard, terstond.*

Maer ic beide noch met staden,
Inne wille u noch dus vroech niet verladen.
Limborch, B. III, vs. 1340.

Haer vrou die sprack, ick wil nu dat
Ghy haer sult helpen trecken wat
En Lijsken die deet met staeyen.
Antw. Spelen van Sinne, bl. 740.

Alsi hen ondersagen dreven si
Grote bliscap, bedi
Si haddent beide begert lange.
Tierst datsi spraken onderlange
Vrachde die coninginne met stade
Lancelote wat hi dade.
Lanc. II, vs. 20678.

Daernaer
Sagen si comen negen ridders daer,
Al gewapent, die doe op daden
Hare wapine al met staden.
Ibid. III, 10296.

Stade (Te). *Bij toeval.*

Dat peinsdic in mijn ghedochte

Dat icse hier binnen dor ghenade
Bidden soude: ic vant te stade
Twiket hopen, ic ghinc binnen.
Walewein, vs. 6256.

Stadegen. *Vasthellen.* Dit sijn sterren die met claerheiden die si hebben hemelrike ende erterike verlichten, ende si maken ons selven claer ende vrochtbaer van binnen, ende stadeghen ons in dat firmament dies ewichs levens. RUUSBR. Tab. I, bl. 69, reg. 19.

Ende dit es de vijfte vemme (vin), die ons stadicht in de ghenade Gods. Ibid. II, bl. 195, reg. 7.

Stadelic. *Voortdurend, op den duur.* In enen cloester in Brabant, van der aerden van Cistercien, was een leecbroeder genoemt Hermen, die stadelic ziec was. V. VL. Prozast. bl. 293. Die alre meeste wijsheyt is stadelic aendachticheyt des doots. VAN ITERSON, Stemmen, bl. 6. Zie verder aldaar bl. 22 en 34.

Stadelijck, stadelick. *Gestadig.*

Het lijt die menighe groet verdriet
Eer hi werft daer hi na loept,
Nochtans dat hi stadelijck hoept
Te ghecrighen sijnre harten sake.
Mloep, B. I, vs. 1277.

Staden. 1) *Plaatsen.* Meerv. van *stad.* Mar dat makic al denghenen cont die dit bestaen te lesene, dat hier toe groete pine behoert, want de vire ewangelisten en schinen niet concorderende in allen staden. Lev. van Jezus, Inl.

2) *Vergunnen.* Hetzelfde als **Gestaden.**

Om te volbringhene sinen eet
Ghestaede men hem doen, dat
Hi riden mochte vor die stat.
VAN HEELU, vs. 421.

3) *Bevestigen, grondvesten.* MEYER.

4) *Vertragen, tegenhouden.*

De Coninck ginc selfs langs t' schip, en schiktet door zijn dienaeren
Opdat het gheen — — — sou mogen staden.
Odyssea II, bl. 8.

Staden (Bi). *Langzaam, voorzichtig.* DE JAGER, Taalk. Mag. IV, bl. 60.

Staden (In) staen. *Bijstaan, ondersteunen, hulp verleenen.* Zie **In stade.**

Staden (Met). *Bedaard, op zijn gemak, met ernst.* Zie **met stade.**

Te rechter tijd. Doe vil die knecht sinen here te voeten en sprac aldus. Hine, kire dine ghenaden ane mi, ende ic sal di ghelden met staden, dat ic di schuldech ben. Doe ontfarmde din here syns knechts en lieten gaen, ende al dat hi hem schuldech was dat schoot hi hem quite. Lev. van Jezus, C. 137.

De uitgever (G. J. MEYER) verklaart deze uitdrukking door *bij beurten.*

Stade (Te) staen. *Te hulp komen.* Hetzelfde als **in staeden staen.** *Ten voordeel zijn.*

Sonder dat si hem ter noot
Te staden stonden, en gerieden
Ende holpen van den quaden lieden.

MAERL. Spiegh. Hist. in DE JAGER, T. Mag. IV, bl. 60.

Zie verder NIJH. Ged. I, bl. 263.

Staden (In) van. *In staat zijn, gelegenheid hebben tot.*

Wi sollen rekeninge houden
Van onsen sundeliken daden,
Ende wie dat gevens is van staden,
Soe eest best bi gesonden leven
Metter wermer hant gegeven
Wat men Gode wil toescriven.

HILDEG. Ged. bl. 3, vs. 200.

Stade (Borgende). *Borgschap en vergoeding van vaste goederen.* Alex. VIII, 47, bl. 358.

Stadevaste. *Stedevast,* van *gezeten* burgers gezegd. Belg. Mus. IV, Gloss.

Stadig. *Ernstig, deftig.* Maar al genoeg gemalt; laat ons tot yet stadigers keeren. DE BRUNE, Wetst. bl. 116.

Stadich. *Standvastig.* Hetzelfde als **stede** en **stedich.**

Doe sy hoer van hoer vrienden keerde
Ende sette hoer liefte doen ende vast
An enen verren vreemden gast,
Dien si en kende meer noch min,
Weder hi hadde enen stadighen sin,
Off dat hi wanckel was van herte.

Mloep, B. I, vs. 1640.

Wye lief heeft, die is selden vry
Van sorghen, des hi stedich sy.

HILDEG. Ged. bl. 254, vs. 67.

Gheen discoort en is in beyden,
Dan des den enen wael ghenoecht,

Daer toe him die ander vuecht,
Dueghentlic, mit gueden sinne,
Als temelic is in steder minne.
Mloep, B. I, vs. 278.

Stadicheit. *Standvastigheid, duurzame getrouwheid, bedaardheid.*

Wat baet is an een stueren sin,
Daer heil, stadicheit noch ghewin
Noch gheenre leye goet off eu comt.
Mloep, B. II, vs. 4218.

Des Conincs raet: mannen, out van jaren, sittende met opgheloken (ontsloten) boecken voor hem gheleghen; mannen zullen si wesen overmits stadicheit; want van naturen die mannen stadiger ziin ende bet helen kunnen dan die vrouwen. v. VL. Prozast. bl. 81.

Stadigen. *Bevestigen, vestigen, bekrachtigen.* KIL., U. W., MEYER.

Stadigheit, staedigheyd. *Standvastigheid.* KIL.

Stadt. *Plaats.* Wij hebben hier geene blijvende stadt. Staten-Vert. Heb. XIII: 14.

Dese Dijogenes, die vroede,
Minde sere die aermoede,
Eens hi in die sonne sat,
Ende Alexander quam tier stat,
Ende sach an den aermen wisen.
MAERL. Spiegel Hist. bij YPEY, bl. 108.

Stadtlieden. *Stedelingen.* De stadslieden ofte inwoonders der steden. Staten-Vert. Jerem. IV, 73.

Staf. 1) *Stok.*

— — hier es
Dese pelgrijn; leest hem een gheles,
Ende ghevet hem scerpe ende staf.
Rein. door Dr. JONCKBL., vs. 2931.

Also die ziecke sonder waen
Met enen stave moet gaen,
Also behoeft, dat verstaet,
Die leke der scrifturen raet.
Doctrinale bij YPEY, bl. 111.

2) *Wapen.*

Gysarinen droegen si ende staven.
Alex. B. I, vs. 838.

Staffier. *Stafdrager, dienaar.* MEYER.

Wy raeckten nauwelijcks met moeite door 't klincket

De Bronpoorte uit, zoo was de breede straet bezet
Van oudt en jongk, en mans en vrouwen, die vast schreiden,
Zoo verre een ieder kon, en drongen de s t a f f i e r s.
VONDEL, door V. L. V, bl. 737.

Stagh (Over) werpen. 1) *Iemand overbluffen, van zijn stuk brengen.* Dies bersten de gemachtighden uit: landtverraader, aartslandtverraader, en doen hem, o o v e r s t a g h g e w o r p e n met schreeuwen, voort wegh sleipen. HOOFT, Nederl. Hist. bl. 426.

2) *Overhoop werpen, doen omvallen, bestormen.*

Doen ghy in arbeidt sat met barens noodt beladen;
Kocht ick de vroevrouw om, dat sij uw lijf soud schaden?
Of loofde' ick 't al den Goon, wat ick te loven sagh,
En w i e r p den Hemel met gebeden o v e r s t a g h,
Juno voor al dat sij wilde' uw verlossing spoeyen?
HOOFT, Ged. door LEENDERTZ, bl. 147.

Stage. 1) *Stellage.*

die mielre (schilder) stont up sine s t a g e
ende pingierde gene ymage.
Halb. Aant. bl. 176.

2) *Verdieping.* De huysen waren vier oft vijf s t a g h e n hooghe. VAERNEWIJCK, bl. 43.

Staggeren. *Wankelen, onvast staan.* KIL., MEYER.

Stagie. *Verdieping, bevloering, dek, gewelf.*

Dus wat wy soecken onder shemels s t a g i e
Ick segghe, en wy proevent al ghemeene
Niet en mach ons versaden dan God alleene.
ANNA BYNS, Ref. 1602, bl. 22, verso.

Staige. Hetzelfde als **Stagie.** VAERNEW. f°. 12, a.

Stake. *Stuk hout, stang?*

een horen daer an enen s t a k e hinc;
die horen was yvoren, cypres die stake
ende was daer ghehanghen om die sake:
die den verman hebben woude,
dat hi den horen blasen soude.
Fl. ende Bl. 1960.

Staken. 1) *Gebruiken, bezigen.*

Midts quamen daer de Maechden van binnen uyt het pleyn
daer de vrijers hoochmoedich goet cier hadden gemaect
En brochten me het broot (het overschot ick meyn)

Tafels en potten oock, lampen en hout g e s t a e c t
Tot lichten ende warmen.
COORNHERT, Odyssea, bl. 97.

2) *Door staken afpalen.*

Der woende een dorpere van Pelande
die op die see van Ingelande
op ene roetsche hadde gemaect
sine husinge, ende al omme g e s t a e c t
met groten ende met langen bomen.
Ferguut, vs. 274.

3) *In elkander hechten, vastmaken, ondersteunen.*

Menschelijcke figuren, eerden cyborie
Slijckachtigen wormsack, alderbrooscht g h e s t a e c k t
ANNA BYNS, Ref. 1602, III, bl. 110 recto.

4) *Volproppen?*

Loeft en dankt den Heere met oytmoedicheyt,
En van u vruchten door Godts behoedicheyt,
Soo sullen u schuren vol worden g h e s t a e c k t,
U wijnperssen van most hebben overvloedicheyt.
De vier Uterste, bl. 164.

5) *Planten, voortbrengen.*

Door de liefde Godts sult ghy sijn behouwen,
Want Godt heeft het al lief dat hy hier g e s t a e c k t heeft
Godt en haet niet, dat hy selfs ghemaeckt heeft.
Ibid bl. 197.

Stacte. *Specerij.* Mirre ende s t a c t e. Bijb. van 1477, Gen. XLIII, vs. 11.
Stackelswyn. *Stekelvarken.* KIL.
Stal. 1) *Plaats, standplaats.* CATS.
2) *Aard, natuur.*

Want die van naturen is quaet,
Daer toe en helpt gheen raet,
Hi moet quaet sijn over al;
Want dat quaet is inden s t a l, (van nature slecht)
Moet over al quaet wesen:
Dit is een ghemeine lesen.
Lsp. B. I, C. 22, vs. 83.

3) *Gestalte.*

Recht als een boog, die, van een sterken manne
Stijf ingehaalt, sich kromt; maar weer ontspannen,

Door eygen aard van 't buyghelijke hout,
Den eersten s t a l zijns juysten maaksels houd.
CAMPH. Psalm LXXVIII, vs. 35.

Zie verder Wed. op BREDERO, U. W.

4) *Stand.*

— — en 't sterck geblas
Der op-gerezen winden
Houd s t a l, en laat zich ras
Zijn' Heer' ten dienste vinden.
CAMPH. Psalm CVII, vs. 13.

Zie verder HOOFT, Warenar bl. 146, U. W.

5) *Bouw*, *vorm.*

Eene andre, om 't heerlijk s t a l te toonen van haer leden
Wist met een eng satijn die geestig te bekleeden
Dat alles uitpuilde en bedekt zich stelde in 't licht.
Antonides, door BILD. I, bl. 83.

6) *Rust*, *stilstand.* U. W.

7) *Stoel*, *zitplaats.* MEYER.

Stal houden. *Stilstaan*, *stand houden.*

Siet de stock-stille wind van 't laeuw en luwe zuyen
En h o u d niet langer s t a l, maer raest en blaest by buyen.
BREDERO, Het daghet, bl. 2.

Zie verder Dr. DE VRIES, Warenar bl. 146.

Stal nemen. *Ophouden*, *eindigen.* Wetsteen, 4º. ed. bl. 144.

Stalich. Quid? In latere uitgave staat *stralig.*

Als gij het s t a l i c h licht uws aenschijns van ons went.
VONDEL, (uitg. 1720) Pascha, bl. 10.

Stalijn. *Van staal* of *hard ijzer.*

Op die Grieken stont hem die moet;
Onder sinen s t a l i n e n hoet
Was sijn anschijn roet als een vier.
LULOFS, Handb. bl. 193.

Zie verder Dr. VERWIJS, Bll. I, bl. 145, 327.

Stalkaars. *Dwaallicht.*

Een boo van hooger hand, die ons — — seyt
Wat dat de s t a l k a e r s is, die menschen kan verleyden.
WESTERBAEN, I, Ockenburgh.

Stalkeers. *Standkaars.* Nyemant en sel meer keersen hebben, daer een dode is, dan vier s t a l k e e r s e n, ende elke keerse van 6 ponden groet. Utr. Placaetb. III, p. 280a bij STOKE door HUYDEC.

Stalle. *Urine, water.* KIL., MEYER.

Stallecht. *Toorts, kaars, waskaars.*

Elkerlijc van desen hanen
Droech een berneude s t a l l e c h t
Dat lanc was ende recht.
Rein. door Dr. JONCKBL. vs. 303.

Twee milen vor die middernacht
Quam hi den doden also naer,
Dat hi sach bernen bi hem claer
Tortijtsen ende s t a l l i c h t e vele.
Walew. vs. 4761.

Met tortijtsen ende met s t a l l e c h t e n
Scoten up cnapen ende cnechte.
Ibid. vs. 4511.

Zie verder BILD. T. en D. Versch III, bl. 152 en VERWIJS, Bll.

Stallen. *Waterloozen.* CATS, door v. VL. I, bl. 920, KIL., PL., MEYER.

Stallicht. *Handlicht, kaars.*

Ende hi sach vor den outare
Enen selverinen candelare,
Daer .vij. s t a l l i c h t e op stonden,
Die clare bernden tier stonden.
Lanc. B. III, vs. 2677.

Zie verder BILD. T. en D. Versch III, bl. 152.

Stallicht. *Dwaallicht.* Die ghene welcke voor lichters gheacht wierden, maer in der daed niet anders dan s t a l l i c h t e n waren. JOH. DE BRUNE, Bancket Werck, 1660, I, bl. 452.

Het s t a l l i g t, 't welck de lucht tot eene wagen heeft,
Waer door het komt dat het voor ons voor heenen streeft
Als wy het volgen, en daer door de lucht beroeren,
Daer wy integendeel sien naer ons heenen voeren
Soo wy het vluchten.
Burgerlijcken Edelman naar Molière, bl. 12.

Zie verder KIL. en MEYER.

Stallingen. *Stallen*

Hier quamen s t a l l i n g e n, en hoeven voor den dag,
Palaizen, vee en vracht.
VONDEL, Poëzy I, bl. 669.

Stalpen. *Stampen met den voet.* KIL.

Dat sal ic wel doen sekerleken

Ende grote worden connen spreken,
Ende stalpen.

VELTH. bl. 41.

Stalschaap. *Uitgelezen schapen.*

Het past u beter, uit het puick van 't vee, te slaghten
Een zuiver zevental van rundren, noit in 't jock
Gespannen, en zoo veel stalschaepen, rein van vlock,

VONDEL, door V. L. VIII, bl. 424.

Stalwaerder. *Stalknecht.*

Die dede nachts voor tsconinc zale
Sinen stalwaerdre, in stilre hale,
Sinen orsse ene merie riden.

Rymb. vs. 17730.

Stambeeld. *Standbeeld.*

De leerzucht volght hier vlack het leven, geen papier
Noch print, noch stambeelt, om door zulck een middel 't vier
Der kunstbeminners meer t' ontvoncken.

VONDEL, door V. L. VII, bl. 15.

Stamerboud. *Stamelbold, stamelaar.* Die eene stamerboldt verstaet den anderen alderbest. MEYER, Spreuken bl. 40.
Zie verder Dr. DE VRIES, Warenar, bl. 201, Wdb. op HOOFT, KIL.

Stamet. *Een kleed uit fijn wollen draden geweven.* KIL.

Stamine. *Wollen of haren kleed.*

Hout! doet ane dese stamine.

De Truwanten, vs. 45.

Swiget des, gaet man,
Gi selt mi die covele laten,
Ende uwe pelse, ende gaet uwer straten,
Dar toe boten ende consen mede;
Dus soe mogedi hebben vrede;
En dien goeden stamijn,
Hi moet verdronken zijn.

Belg. Mus. VII, bl. 191, vs. 174.

Stampel. *Stempel.* KIL.

Stampen. *Op de harp spelen.*

Van stampen die maniere,
Die men nog houdt in tiere.

Een oude Chronyk in BILD. N. V. IV, bl. 169.

Stampeye. 1) *Harplied, danklied.* Ibid. bl. 169.

Die spise vloide, ende die dranc;
Men sprac daer sproken ende stampien;
Dat hof was al vol melodien:
Het mocht een lusten, die sulc hof sagen!
Rein. door WILLEMS, vs. 3507.

Zie verder Brab. Yeesten, I. B. V. vs. 641.

Stampye. *Oneenigheid.*

Wat hebben dees Heeren met onsen twist te doene,
Dat wy met boosen opinioene, dus kijven, vechten en smijten,
D' een d' ander veel injurien verwijten,
En op ons tanden bijten met grooter envije?
Wout ghy u beteren, wy en hadden nimmermeer stampije.
HOUWAERT, bl. 346.

Stampyen. *Met de voeten op den grond stampen.* KIL.

Stan. Imperf. van *Stenen.*

Mittien sloech hi den onsalighen man
Mit enen stock om sijn lijff,
Dat hi stan als een siek wijff.
Mnl. B. II, vs. 3724.

Hi suchte zere ende stan
Ende gheliet hem droevelike.
Lsp. B. III, C. 4, vs. 216.

Stand. *Standplaats.*

De vyandt hieldt alleen het hooge niet; maer standen
Van wacht, op elke kamp enz.
HOOFT, Ged. door BILD. II, bl. 119.

Standaftigh, standachtigh. *Standvastig.* KIL.

Standachtigheid. *Standvastigheid.*

Cicero — — — —
Leed zijn smaad en list met groote standachtigheid.
VISSCHERS, Brabb. 1851, bl. 117.

Stande. *Stonde, uur.* Lev. van Jesus, C. 158.

Standen. 1) *Staan.*

Hi greep den scacht met beden handen
Ende ghinc vor die scuere standen.
Walew. vs. 402.

Dan ginc hem niet ten besten vaert:
Want lettel Ridderen entie ghebuere
Hebbensi wederstanden sture.
STOKE, door HUYDEC. I, bl. 409.

Zie verder STOKE, door H. 3, bl. 18, 35, 260. KIL., MEYER.
2) *Stand houden.*

Ende hi daer boven niet en liet
Enen man te live bliven,
Hine dede te hant ontliven:
Ende was ghegaen al Walchren dore,
Hem dorste niemant s t a n d e n vore.

STOKE, door HUYDEC. III, bl. 516.

Standig. *Bestendig.* NIJH. Ged. II, bl. 265.
Standzaam. *Onwrikbaar, onwankelbaar, standvastig.*

Hij (de Hemel) geeft u macht uw' mogentheit te dragen,
O Vaderland, om s t a n d z a a m te bestaan.

OUDAAN, Poëzy, II, bl. 13.

Standzaamheid. *Bestendigheid, onwrikbaarheid, duurzaamheid.*

Om 't zichbare rond, tot in zijn ingewanden
Doorwroetend', in zijn stof en s t a n d z a a m h e i d
Dat schoon Geschep t' ontschokken uit zijn banden.

Ibid. I, bl. 91.

Zie verder aldaar bl. 209.
Standttydeloos. *Kortstondig.*

In d' ouwde eenvouwde tijdt voor duizend jaer verleden,
'T s t a n d t t ij d e l o o s geslacht, dat van der Aerden leeft,
Met loffelijcken naem van goôn, vergolden heeft,
De geene die haer nut, of vreuchd of vriendschap deden.

HOOFT, Ged. door LEENDERTZ, bl. 100.

Standtwachten. *Vaste wachtplaatsen.* Wdb. op HOOFT.
Stane. *Stand.*

Die zonne is in haren s t a n e
Veel hogher dan die mane.

Lsp. B. I, C. 9, vs, 28.

Die paues vertelde datti sach
In sinen drome, daer hi lach,
Die kerke van Latrane
Wille vallen uut haren s t a n e;
Ende harde na den valle zijn enz.

Leven van St. Fr. vs. 1450.

Zie verder STOKE door HUYDEC. II, bl. 520 en MAERL. I, bl. 8.
Stang. *Vijver, stilstaand water, poel, meer.* U. W., MEYER.

In s t a n g, in stroom

In gras, in boom,
(Zou) 't gedierte dartel speelen.

HOOFT, Ged. door BILD. II, bl. 35.

Stang. Spottende benaming voor *Standaard*. Wdb. op BREDERO.

Stang. *Pak*, *spiets*, *lange stok*. MEYER.

Stang. Adj. Quid? **Stange-le'en.** Samenstelling der bd. subst. **stang** en **leden?**

De jong' en frisse druiveloot,
Het wilde klim, zyn vlecht
(Die telkens haer te rugge stoot,
Als het sig vaster hegt)
Wil schudden van haer s t a n g e-le'en.

OUDAAN, Poëzy II, bl. 127.

Stangel. *Steel*, *stengel*. MEYER.

Stanck (Met) scheiden. Platte woordspeling.

Deuze man et alzoo slim as de Duivel eweest in zen uitgank;
Want hy scheide mit wijndt, en die met wijndt scheidt, die s c h e i d t m e t s t a n k.

JAN VOS, Kl. van Oene, bl. 11.

Stanck. Imperf. van *stinken*.

Lazarum, die doot
Hadde gheweest vier daghe lanc,
Verwecte hi, die lach ende s t a n c.

Lsp. B. II, C. 35, vs. 80.

Stankgioolen. *Stinknesten*.

De kerckers, naeuwe holen,
Vol slijm en vochtigheit, die vuele s t a n c k g i o o l e n
Vergiftighden terstont, verstickten, als een pest,
Het lichaem, dat gezont beklemt wert in dit nest.

VONDEL, Poëzy bl. 256.

Stanclien. Quid? Dit woord komt voor in het H. S. van VELTHEM'S, Sp. H. LE LONG verandert het in *stanken*.

Ende die Ridders, sonder waen,
Sneet men af, daer ter stede
Tusscen die been die manlijchede;
Ende daarna gevilt alse een pund,
Ende gesleep op een bere-hund;
Ende vaste gebonden na desen
Voete ende hande met starken pesen;
Si waren op s t a n k e n geset,
Te Pontoyse op tie marct net.

VELTH. Bk. VI, C. 8, bl. 374.

Het zal in het H. S. corrupt zijn. De *w* en *u* d. i. *v* verschillen niet. Zoo ook de *c* en *e*.

Lees dus *stavelien*, dat LE LONG vertaalt door *stellage*, *schavot*.

Stant. *Toestand.*

Nu luste mi seer den sin te weten,
Qualic dorstic mi vermeten
Hem te vraghen om den s t a n t,
Dat dede, twas mi onbecant
Wye si waren of waen sy quamen.
HILDEG. Ged. bl. 204, vs. 33.

Stant. Imperatief van *staan*.

Daer die Tybre valt in die zee,
Daer heeft hi (Eneas) in slape verstaen:
»Stant op vollic, du zout gaen
»Tote Eneandre, den Coninc
Die regneert inden rinc,
Daer die zeven berghe zijn.
Lsp. B. I, C. 42, vs. 72.

Zie verder D[r]. DE JAGER, Versch. bl. 198. T. Magazijn bl. 692.

Stantaftich. *Standvastig.*

of si s t a n d h a f t i c h moghen bliven.
Sp. der Volc. f°. 22.

Stantaftelijk. *Vastberaden*, *met vastheid.* — — ende seide s t a n t-a f t e l i k e n dat hi niet en twifelde van sijns vrients trouwe. Twijspraeck 54[e] Dyalogus..

Stantachtelick. *Standvastiglijk.* Ende want (d. i. dewijl) wij willen, dat die voirs overghevinghe ende alle die voirs punten ende voirwairden s t a n t a c h t e l i c k gehouden worden, so enz. Oud Handschr. van 1447, voork. in het Nederl. Archief voor Kerkel. Geschiedenis VII, 79.

Stantachtig of **stantaftig.** *Standvastig.*

Geef mijnen geest, o heer mijn God almachtigh,
Een rechten smaeck end' onvervalscht verstandt:
Want ick geloov aen dijn gebodt s t a n t a c h t i g h.
Marnix, Ps. 119, vs. 66.

Stantachticheit. *Standvastigheid.* — — — ende die apostelen bleef onuersaecht ende starctese al mit lydsaemheit ende s t a n t a c h t i c h e i t. Passionael Somer Stuck 1489, f°. ccvj, b.

Statiens (Sijn) wenden. *Van stand of toestand veranderen.* Wdb. op BREDERO.

Stap. 1) *Trap*, *sport.* KIL., MEIJER.

En naer den dienst loopt over tuynen en s t a p p e n
Om ghehouwede vrouwen, bagijnen en nonnen,
Maeghden oft ander sulck bier te tappen.
Drie Spelen van Zinne in WILLEMS, Belg. Mus. X, bl. 332.

2) *Kruk.*

Daer quam up haren s t a p ghesprongheu
Sulke quene, die van oude
Cume een tant hadde behouden.
Rein. door Dr. JONCKBL. vs. 766.

3) *Wandelstok*, *staf.* KIL.

Stapel. *Paal tot stut*, *voet*, *steun.*

Jozeph was een tymmerman
— — ook van bedde staden.
— — — — — — — —
Doe hiet Jhesum Joseph die oude,
Dat hi een hout corten soude
Na een ander, met eenre zaghen,
So datsi ghelijc laghen.
Jhesus dede dat men hem hiet,
Maer hine mat dat hout niet.
— — — — — — — —
Jozeph stact uut ende stact in,
Maer en hulp hem meer noch min;
Het en conste niet wel
Gheraken in den s t a p e l.
Lsp. B. II, C. 29, vs. 20.

Maer die tafele hadde .iiij. voete, ende dat waren iiij s t a p e l e daer si op lach, dat oec na der letteren hare hoechde was. Met desen .iiij. s t a p e l e n verstaen wi die iiij. Ewangelien, die ons die iiij Ewangelisten bescriven, daer alle wette in volbracht sijn ende daer alle onse minnenwerke op ghefundeert sijn. In dese iiij s t a p e l e waren iiij guldene ringghe ghevaecht enz. RUUSBR. Tab. II, bl. 126.

2) *Krekel.* KIL., MEYER.

3) *Traptreder.* KIL.

4) *Steel*, *stengel.* KIL., MEYER.

Stapelen. *Vaststellen*, *verzekeren.* KIL.

Stapen *Zich verzetten.*

So grote concordie adde te samen
Sijn geest ende tvleesch sijns lechamen,

So onderhorich, so onderdaen,
Als hi ter helicheit wilde gaen,
Dat tvleesch daer jegen nienen stiep
Maer pijndern hoe het vor liep.

Lev. van St. Fr. vs. 7451.

Stapen, stappen. *Zetten.*

Die goede man, die in clenen dingen
Die grootheit van onsen here
Plach te wonderne wel sere,
Wart dicken gewect tons heren love
Biden crekel van dien hove,
So dat hi tenen tiden riep,
Entie crekel up sine hant stiep.

Ibid. vs. 4584.

Tis seven maenden wel na,
Dat ic nye op voet en stiep,
Dan ghister, doen ik harwaert liep.

HILDEG. Ged. bl. 21, vs. 13.

Zie verder STOKE, door HUYDEC. III, 1084, en HILDEG. bl. 12.

Staphans. *Dadelijk, onverwijld.*

Syn wy staphans wel ghesont
Wy worden zieck in corter stont,
Ende worden wy zieck, wy sterven thant

HILDEG. Ged. bl. 47, vs. 205.

Staphans quam daer 1 man, die scoet
Met sinen boghe den havec doet.

Esopet. bl. 250.

Zie verder STOKE, door HUYDEC. II, bl. 281.

Staphans up der stat. *Zonder eenig uitstel.*

De porters de vernamen dat,
Ende vielen staphans up der stat
Te weren, ende lietse niet in comen.

STOKE, door HUYDEC. III, bl. 32.

De Grave sende also houde
Tote Sirixe staphans ter stede.

Ibid. bl. 120.

De galeiders versaghen dat,
Ende setter ieghen staphans ter stat,
Ende onderroyden hem den ganc,
Ende deedse keren.

Ibid. bl. 237.

Staphant. *Dadelijk.* Grimb. Oorlog, II, vs. 2252.

Staple. *Stijl.*

Soe dede af hàre diere ghewaden,
Ende ginc te bedde waert met staden,
Up een bedde, dat diere was.
Ic wane van betre noit man en las,
Die sponden van selvere, die s t a p l e guldijn.
Oudvl. Ged. II, bl. 79, vs. 351.

Stappans stede. *Terstond.*

van hoerdome willic wesen quite;
hens man gheen, diet mi op tien
wilde, ic en sout hem doen lien,
dat logene ware ende sceren;
wildix mi weren.
Ferg. vs. 409.

Stappans. 1) *Terstond.*

Dies onne mi God die soete,
Dat nu s t a p p a n s ware gesciet.
Karel de Gr. Fr. II, vs. 3310.

S t a p p a n s was ic ghescoffiert sere,
Als men mi van hare ghewoech,
Die mi leven doet met sere.
BLOMM. Theoph. bl. 73, vs. 113.

Zie verder Walewein vs. 8272; VERWIJS, X Boerden, Gloss. enz.

2) *Alreede;* — soe wie een wijf siet met quader begheren, die heeft s t a p h a n s oncuysheit ghedaen in sijn herte. V. VL. Prozast. bl. 62.

Stappen. *Trappen.* Belg. Mus. X, bl. 332.

Stapspoor. *Voetspoor.* U. W.

Stapstee. *Voetstappen.*

Tgemoed herwenscht verloore vrolijkheden
En wentelt in den schijn van het voorleden,
Wanneer 't de s t a p s t e ê n ziet, die 't heeft getreden.
HOOFT, Ged. bl. 158.

Star. *Voorhoofd.*

— — — doen 't bloed sprongh uyt zijn s t a r.
VONDEL, door V. L. II, 61.

Zie verder VONDEL, door V. L. VI, bl. 541.

Stare (Te) staen. *Onbeweegelijk staan.* Alex. X, 1454.

Staren. *Schemeren.*

— — — — mijn oeghen die s t a r e n my.

SMEKEN, vs. 59.

Starc. 1) *Zwaar, hevig, streng.*

Ic gadere berninghe en hout,
En make pelsen jeghen tcoud,
En spise mijn huus der ieghen:
Ic weet, het sal s t a e r c winter wesen.

Heim. der Heim. vs. 812.

Reghenwater, dat hier neder
Vallet in s t a r c onweder.

Ibid. vs. 1394.

Ic mach well segghen van elende:
Wat wil men mi van den live niet prenden!
Ic sit hier in eenen onbehenden
S t a r k e n stoc mit yseren benden,
Dat ic rugghe, bien noch lenden
Nauwelic en can ommewenden.

Van Vrouwen ende van Minne, in MOLTZER Biblioth. Afl. IV, bl. 74, vs. 146.

Die soeckt heeft wel een s t a r c k beghinnen,
Mar tvolherden valt haer te zwaer.

HILDEG. Ged. bl. 69, vs. 148.

2) *Moedig, dapper.*

In striden zalmen wesen s t a r c k.

Mloep, B. II, vs. 2265.

3) *Sterk, krachtig.*

Here Brune, die s t e r c was ende fier
Ne conste Reinaert niet ghewinnen.

Rein. door Dr. JONCKBL. vs. 1029.

Starckeliken. *Moediglijk.*

Alst vuer is in sijn heetsten branden
So moet menre toe mit allen handen
Ende s t a r c k e l i k e n wederstaen,
Off het wil al vorder gaen.

Mloep, B. II, vs. 2277.

Starcken. *Moedig maken.*

Hoe sy haer selven gheert te creyncken
Om hem te s t a r c k e n ende te hueghen.

Ibid. B. II, vs. 1743.

Starken. *Versterken.*

Ghi wilt s t a r k e n uwe woert,
Die ghi nu hier bringhet voert,
Met truffen ende met poetrien.
Wapene Mart. II, bl. 157.

Starcheit. *Sterkte*, *dapperheid*, *stoutmoedigheid*, *onbuigzaamheid.* Hiermede versta wi de iiij sedeleke dogede, want si sijn onder enecheit ene sunderlinge cierheit, udewert werkende in dogeden. Ende si sijn ene onverwenlike s t a r c h e i t, alse wi, overmids hen, inkeren ende besitten die enecheit. RUUSBR. Tab. pag. 31.

Dat sijn vier volmaecte doechden:
— — mate ende wijsheit
S t a r c h e i t ende rechtveerdicheit.
Mate hout den eersten graet,
Wijsheit den anderen wel bi staet,
S t a r c h e i t ghift den derden maet.
Mloep, B. II, vs. 2086 en 2089.

Vingere die cort sijn bediedet sotheit, ende zere minnende gerechtecheit. Die cleine voeten heeft bediedet hartheit ende s t a r c h e i t van naturen. Belg. Mus. III, bl. 235.

Starclec. *Sterk*, *ernstig.*

Ic woude de ghene die so strac
Den wech maken ende so inghe,
Dat si poertiers sonderlinghe
Ter hellen worden ghesat,
Si souden so naauwe houden tgat
Daer en soude nieman comen in,
Dat mach elc merken in sinen sin,
Na dien dat si hemelrike
Sluten also s t a r k e l i k e.
Teesteye, bl. 219, vs. 2433.

Starckmoedech. *Kloek*, *kloekmoedig.*

Heren souden scemel wesen
Ende ghestadech in allen leden,
Beyde van sinne ende van seden,
Niet te saen lachen no erre sijn
In enen state, hebben danschijn
S t a r c m o e d e c h van sinne,
Niet te blide van ghewinne
Noch niet te droeve om verlies

Die starcmoedeghe pleghen dies.

Teesteye, bl. 169, vs. 958.

Starlings. *Straf, stijf.*

Een duyfjen — — wanneer 't met min bevaen
Sijn gay siet starlings aen.

J. DE BRUNE, Jok en Ernst 1665, bl. 355.

Starre. *Voorhoofd.*

(hy) hief met kracht de hant,
Tot drywerf toe om hoogh, en, mickende op de starre
des woudstiers, klonck met kracht en al zijn maght den varre
de hersens in.

VONDEL, door v. L. VIII, bl. 406, vs. 659.

Starrestocken. *Verrekijkers.*

Starrestocken aen te stellen
Om de fackelen te tellen,
Om de kaerssen gae te slaen,
Die het hemelhol begaen.

HOOFT, Ged. door LEENDERTZ, bl. 219.

Start. *Staart.*

Ick heb een glad ael bij de start.

J. STARTER, Daraide, 1621, bl. 14.

Wat weet men wat hy altemet voor kuren in sijn start mocht krijgen. Klucht v. d. Pasquil-maecker voor den Duyvel, bl. 16.

Zie verder Wdb. op HOOFT en dat op BREDERO.

Startblint. *Stekeblind.*

Hi sach ongetellede liede,
Die al gader startblint waren.

Lev. van St. Fr. vs. 938.

Starte. *Keel, hals,* omzetting van *strot.* Lev. van St. Fr. vs. 9025.

Stat, stadt of **stad.** *Plaats, vaste plaats, stand, oord, plek.*

Dese Dijogenes, die vroede
Minde sere die aermoede,
Eens hi in die sonnē sat,
Ende Alexander quam tier stat,
Ende sach an den aermen wisen.

MAERL. Spiegel Hist., aangehaald by YPEY,
Taalk. Aanm. bl. 108.

Zie verder Mnloep. Gloss. en Reinard door WILLEMS, Gloss.

Doer die baniere wert ghevelt,

Bleef daer die grave alsoe mat,
Dat hi en hilt en ghene stat;
Nu voer hi ute, nu quam hi in,
Ende en gheberde, meer noch min,
Dan ochte hadde willen tornieren.

HEELU, Slag van Woeringen bij LULOFS, Handb. bl. 122.

Zie verder HALBERTSMA, Aanteekeningen bl. 118.

Mar doe si op quamen,
Ende si wisten ende vernamen,
Hoe die dinghe ghesciet ware,
Maecten si ene scare
Van herden also groot,
Datsi. Amulus sloeghen doot,
Haerre moeder oem, die Coninc zat,
Ende setten in zine stat
Numtore, haren ouder vader,
Die verdreven was algader.

Lsp. B. I, C. 42, vs. 178.

Zie verder Ferg. Gloss., Mnloep. Gloss., Lsp. Gloss., Belg. Mus. VI, 419.

Stat. *Afkomst, rang.*

Goede mannen sy versmaden,
Die niet en sijn van hoghen staden.

Mloep, B. II, vs. 2222.

Hi begonde haer an te legghen
Ende van sijnre liefte te segghen,
Want si waer van soe edelen stade
Twaer groot jammer ende schade
Zoudsi niet in minnen zweven.

Ibid. vs. 4059.

Cassandra, die edele vorstinne,
Pryamus dochter, wijs van sinne,
Socht an Agamenon ghenade,
Omdat hi die overste was van stade.

Ibid. B. IV, vs. 316.

Stat (In selke). *Bij die gelegenheid.*

Want die nochtan seges dat,
dat so menech in selke stat
hem ontsculden sal harde vele
Omme redene van desen bispele.

MAERL. Sp. H. aangehaald bij HALB. Aant. bl. 108.

Stat (Up die). *Aanstonds*, *in loco.* HALB. Aant. bl. 87.

Stat (Ter). *Voorop*, *aanstonds*, *op het eigen oogenblik.*

Wat's u lief, twi vraechdi dat?
Die man antwerde mi ter stat:
Here! Ic socht u te deser stont.
VELTH. bl. 368.

Zie verder HALB. Aant. bl. 99 en de vele samenstellingen met **Stade.**

Stater. *Sikkel.* Ende die spise die du eten sultste sal wesen in ghewichten twintich stateren in den daghe. Bijbel van 1477, Ezechiel IV, vs. 10.

Statigh. *Gestadig.*

maer 't bond van durige eeuwen,
Het statige verbond, dat d' afkomst der Hebreeuwen
Met God den Heer verbind.
VONDEL, door V. L. I, bl. 385.

Statighen. *Bezadigen.* Ende dair vijndet die mensch een huus of een woeninghe! dat is: die lichtverdighe of die stuere menschen vinden daerin. dair sy hen in satighen moghen of vermorven tot ynicheyt. V. ITERSON, Stemmen, bl. 108.

(In de uitgave door ITERSON staat *satighen.*)

Stave, staf. 1) Een wapen dat te gelijk diende om *te houwen*, *te steken*, en *te kneuzen.*

Gysarinen droegen si ende staven.
Alex. B. VI, vs. 838.

2) *Letter.* MEYER.

Stavelie. Zie **Stanclien.**

Staven. *Vasthechten.* MEYER.

Staven. *Steven.* Alex. D I, bl. 289.

Staven (Den eed). *Den eed voorzeggen.* KIL.

So heft up jou hant ende swert
Up dese hilte wel ghereet,
So salic u staven den eet,
Dat ghi sult eren die heilighe kerke,
Ende starken Gods ghewerke enz.
Walew. vs. 4332.

Staver. *Hij die dengene, die voor de vierschaar of rechtbank zweert den eed van woord tot woord voorzegt.* Tweede Proeve X.

Ste (Op). *Terstond.*

— — — o reyckt my handt op ste,

Brenght my flucx beddewaerts.
VONDEL, door V. L. I, bl. 398.

Stede (Ter). *Terstond.* HALB. Aant. bl. 305.

Stede. Evenals **Stade** *gelegenheid*, *kans.*

Walewein, die gherne soude winnen
Den casteel, hi tart in mede
Die wile dat hijs hadde stede.
Walew. vs. 6562.

Stede. *Plaats.*

David vant ene scone stede,
Daer hi syn bedde maken dede.
Dboek v. d. Houte, vs. 418.

Als vrouwen, maekden, vroe ende spaden,
Heymeliken willen wanderen
Mitten enen, mitten anderen,
Ende wel betrouwen elken man,
Daer en leyt hem eer noch wijsheit an;
Want heymelijcke stede ende stonde
Bringt menich man tot — zonde.
HILDEG. Ged. bl. 179, vs. 11.

Steden (Van). *Van de plaats*, *voort*, *weg.*

Aldus is boven maten last
Op mi gheladen alsoe vast,
Dat ic qualic much van steden.
HILDEG. Ged. bl. 92, vs. 17.

Stede. *Standvastig*, *getrouw*, *vast.*

Die stede ongheveynsde truwe
Ende vast ghelove, die ic buwe
In dy, ende du oick in my,
Die blive ghedurech sonder sij,
Sonder ymmermeer te breken.
Mloep, B. II, vs. 251.

Daerom vergadert daer dijn goet, daer du waenst stede lant te vijnden. VAN ITERSON, Stemmen, bl. 1.

Zie verder Dr. VERWIJS, Bll. Gloss.

Stede. *Standvastigheid*, *getrouwheid.*

Men sal mit gueden wiseu sinne
Draghen edele reyne minne,
Vuerich, tru, mit ganser stede.
Mloep, B. I, vs. 2103.

Stede houden. *Stand houden.*

Die heydene, alsic versta,
Sijn noch mechtich ende houden stede.
Teesteye. bl. 202, vs. 1924.

Stede maken. *Eer bewijzen, helpen.*

Die vremden van gherechten scouden
Selen verdraghen den ouden,
Ende stede maken ende eren,
Als ons die wise leren.
Doctrinale, B. II, bl. 120, vs. 1658.

Stedelic. *Steeds, gestadig.*

Reyne minne, die stedelic blueyet
Ende in edelen herten grueyet,
Die salmen houden onbevlecket.
Mloep, B. II, vs. 707.

Steden halden. *Stand houden.* Zie **Stede houden.** Eynen goeden steden holden (vasthoudende, duurzamen) vreden. Brab. Yeesten, II, bl. 670.

Steder (In) qualen. *In gestadige kwalen.*

In steeder qualen leeft si sus.
Die .X. plaghen ende die .X. ghebode, vs. 2103.

Stedes. *Steeds.* Oft schoon oock de Apostel tot den Hebreen seydt, dat wy Godt stedes sullen opofferen de Offerhanden des Lofzanghs. MARNIX Byencorf, bl. 61.

Sijne hoogheyd is geraeckt, en hayligheyd: die stedes
Midts d' onderkruypingen, en list van Palamedes,
Allencx gemuylband word, en van sijn' glans berooft.
VONDEL, door V. L. II, bl. 397.

Stedig. 1) *Bedaard, stemmig, statig.*

Sijn suet gelaet, sijn scoen maniere,
Stedich in wesen, hoefsch, goeder tiere,
Milde, oetmoedich ende niet fel.
Brab. Yeesten, VIe B., aangehaald in N. L. Nieuwe Recht IV, bl. 388.

Zie verder Limb. B. I, vs. 552 en 607, B. III, vs. 552.

2) *Standvastig, vast, bestendig.* MEYER.

Stedeghen wiven, van trouwen daden,
Moet verbliden die rike God!
Belg. Mus. VI, bl. 419.

Wye lief heeft, dic is selden vry
Van sorghen, des hi s t e d i c h sy.
HILDEG. Ged. bl. 254, vs. 67.

3) *Hardnekkig*, *halsstarrig*, *koppig*. KIL.

Stedicheit. *Standvastigheid*, *getrouwheid*.

Wanneer haer (der vrouw) ene in liefden faelt,
So valt dat elck van anderen dwaelt,
So is s t e d i c h e i t verloren.
Mloep, B. IV, vs. 195.

Stedigen. *Bevestigen*.

Gheeft mi vrede .I. half jaer,
Ende wildi voert dan daer,
Ic salne weder s t e d e g e n varen,
Ende dan modi sonder sparen
Varen soccorsen u lant.
Limb. B. VII, vs. 1583.

Die vrede wert tien tiden
Vaste g h e s t e d i c h t in beiden siden.
Ibid. B. IX, vs. 874.

Met dezen .V. grindelen, die God Moysesse geboet te makene in elke side ende in dat ende des tabernakels, daermen den tabernakel mede s t e d e g h e n ende sluten zoude. Ruysbr. Tab. bl. 109; ende dan gevoelen wi rechte penitencien die ons ane nemt twivel ende vaer, ende wonderbaerheit van wille, ende s t e d e c h t ons in die gave der starcheit Goods. Ibid. bl. 170.

Zie verder U. W. en MEYER.

Steds. *Gestadig*, *voortdurend*. KIL.

Steeden. *Uitstellen*. — alsoe daer clachten ghecomen waren aen den Hertoge aengaende de Schepenen van Hoorn, dat sy dickwils haer vonnissen s t e e d e n en verlanghden tot costen ende moeÿten van de gheene die aen hen lieden waren recht versoekende; soo geboot hy — — — — dat sy voortaen geen vonnis langer zouden s t e e d e n dan drie recht dagen, ende dat sy dat uyten souden op den vierden dagh, sonder eenigh langer vertreck. VELIUS, Chroniick van Hoorn, bl. 12.

Steedsch. *Bestendig*.

Die binnen Saba heerscht, daer s t e e d s c h e lentens teelen
Den Wieroock zoet van reuck.
VONDEL, door V. L. I, bl. 382.

Steegh. *Steil*. KIL.

Steeg. *Onbuigzaam*, *halsstarrig*, *stijfkoppig*, *stuursch*.

Welke muil men met gebit en breidel toomt
Als 't beest te s t e e g, niet naader tot u koomt.
SIX VAN CHANDELIER, Davids Psalmen 1690,
Ps. XXXII, vs. 5.

Maeck van haer s t é g e n steen een vleessiger Gewiss.
HUYGENS Korenbl. I, 7.

Zy zyn gelyk een paerd dat s t e e g is; die 't wil mennen
Moet niet alleen het paerd, maer oock den teugel kennen.
JOAN PLUIMER, De Vrek 1685, bl. 29.

Sy, s t e e g h gelijck een muyl, beweeght haer niet met allen.
CATS, door Dr. v. VL. I, bl. 478, a.

Zie verder OUDAAN, Poëzy I, bl. 56; BEAUMONT, bl. 70; VONDEL, door v. L. II, bl. 49.

Steeghe. *Steile plaats, steilte naast een afgrond.* KIL.

Steegheit. *Halsstarrigheit, onbuigzaamheid.*

— — ; laet schrick uw' s t e e g h e i t buigen,
Ghy Mytermuts van 't Sticht: geweld en wrocht noit goed.
DE DECKER, II, bl. 165.

Steek. *Slag.*

Ende onderstaken hen met nide
So dat hare scilde braken
Van den s t e k e n, die si staken.
Lanc. II, vs. 130.

Steek (Niet een) zien. *Volstrekt niets zien kunnen.* CATS.

Steekat. *Een vrouw uit de stad, minachtend.* Wdb. op BREDERO.

Steeckade. *Degen stoot.* Zie **Stekade.**

Steeckaden. *Schermoefeningen.*

een wapenknecht
Geoefent, en op zijn s t e e c k a d e n afgerecht.
VONDEL, door v. L. VIII, bl. 217, vs. 252.

Steeken. 1) *Hechten, vastmaken.* Ghij vindt u hier niet, om nieuwen Landsheer in te hulden, een ooverdraght van Kaizar Karel op zynen zoon te beäangenaamen, en aan 't welbehaaghen der Vorsten uw zeeghel te s t e e k e n. HOOFT, Ned. Hist. bl. 634.

2) *Doelen, zinspelen.* Na 't raaken op deeze trap, was men gekoomen tot de tweede, te weeten de bezending van Egmondt, waarmede genoeghzaam oopentlyck, naa de gemelde twee dinghen g e s t e e k e n werd. Ibid. bl. 92.

3) *Trachten.*

Een yder steekt nae 't hof.

HOOFT, Ged. door LEENDERTZ.

4) *In 't klein verkoopen.* Zie *butter steecken* en *wijn steecken* in Informacie van Hollant ende Vrieslant, bl. 324 en 412.

Steecken op. 1) *Schimpen op?*

Ghy Geesten, vaert dan wel, die boven op ons wacht,
Em nu zo spytigh s t e e c k t o p 's Keyzers prael en pracht.

VONDEL, door V. L. I, bl. 694.

2) *Er op aankomen.*

Ten s t e e c k t den Grajen niet op tien of twalef kielen.

Ibid. II, bl. 421.

Steecker. *Graveur.* Den konstigen s t e e c k e r, schilder, ende antiquarius H. G. Wissborger. GUICCIARDYN, Belgium f°. 296, b.

Steeckyzer. *Graveerstift.* PL.

Steeklick. *Stedeling, stadbewoner.* Wdb. op BREDERO.

Steeckspel. *Oorlog, strijd, slag.* PLUT. f°. 548, d. en f°. 567, c.

Steeckte. 1) *Ontsteking, pijn.*

— — maer d' arts moet niet alleen
Verstaen, hoe hoogh de brand der koortse zij gestegen,
En waer 't den siecke schort, wat s t e e c k t e hem verlegen
Van pijne kermen doet, enz.

VONDEL, door V. L. III, bl. 240.

2) *Steek.* De voorseide gridseling komt met s t e e k t e n in haer zijde, van waer zy al 't quaedt acht te spruyten, ende dat daerom 't naeste zijn zal de leverader te openen. HOOFT, Brieven III, 178.

Zie verder Taalgids 1864, bl. 14.

In Breda's Taaleigen door HOEUFFT, lezen we op 't woord **Steekte:** Zoo noemt men hier, schoon niet bij uitsluiting, het zijde-wee, hetzij het uit koude, hetzij het uit ontsteking ontsta. Men voegt er wel eene bij *in de zijde* (*een steekte* in de zijde).

Zie verder nog Passionael, Somerstuck f°. 122, b. en MAERLANT, Spieg. Hist. I, P. 4, B. 54 c, vs. 24 en Wdb. op HOOFT.

Steel. *Stijl eener zuil.*

Tporticus dat voor die porte stoet
Hadde colommen, diere ende goet,
Ende alle van copre ghemaect,
Twee waerne dore wel gheraect,
Ende stonden — — —
Voor die dore, onder hem beeden,

Recht daer men in den monster ghinc,
Die s t e e l was hooch, dats ware dinc, enz.
MAERL. Rymb. vs. 11526.

Steelsgewijze, steelscherwijze. *Ter sluik.* U. W.

Steen. 1) *Gebouw, kasteel, burcht, gevangenis, kerker.*

Caerl betrendem sinen leen
ende gaf hem borghe ende s t e e n.
Renout, vs. 1662.

Hierom, stort men smenschen bloet;
hierom stichtmen metter spoet
borghe ende hoghe s t e n e,
meneghen tewene.
Wapene Martijn, 49ste Coupl.

Op U mijn hoop' nooyt tref my schande,
Red, Heer, en ruk m' er uyt
Na billikheyds besluyt.
Ter be'e sta 't oor, ter hulp uw handen,
Weest my een s t e e n en stede
Om veylig toe te trede.
CAMPH. Ps. LXXI, vs. 1.

Aermoede heeft Ghiericheden bracht,
Die in de weerelt heeft grote macht,
Want Ghierichede heeft gedaen
Dicken menighen man verslaen,
Ende ghemaect menech orloghe
Tusschen coninc ende hertoghe,
Borgen doet so maken, ende s t e e n e n groot.
KAUSLER, die Rose, vs. 8891.

2) *Rotssteen.* Ghi woenaren van den s t e n e. Bijb. van 1477, Jesaia XLII, vs. 11.

3) *Rots.*

Eer hoir die beeste conde ghesien,
Was si ghelopen alte hant
In een hol dat sij daer vant,
Een spelonca van ene s t e e n.
Mloep, B. II, vs. 1037.

Daer staet oec, sijt seker des,
Die s t e e n OREB.
VELTH. I, Cap. 12.

Zie verder Brandaen, vs. 438, 510; Wdb. op HOOFT.

Steenbickler. *Steenhouwer.* Brab. Yeesten, I, bl. 723.

Steenbusse. *Bus, waaruit steenen werden geworpen.* Dr. VERWIJS, De Oorlogen bl. 276.

Steendoot. *Morsdood.*

Oec diende men hem met groten slaghen
So langhe, dat hi ghelove was,
Doe viel hi neder up dat gras
Oft hi ware al steendoot.

Rein. door Dr. JONCKBL. vs. 1601.

Een der meestre tots hem ghinc,
Ende las hem in sijn ore een dinc
Dat van machte was zo groot
Dattie verre viel steen doot.

Lsp. B. II, C. 46, vs. 40.

Steenen of **steynen** *Steenigen.*

Joas loendem lettel na desen
Tguet dattem sijn vader dede;
Want hine dede steenen daer ter stede
Tusscen den tempel enten outaere.

MAERL. Sp. H. 8o. ed. I, bl. 140.

Hadde Maria ghehadt een kint
Ende ghenen ghetrouweden man,
Men hadde haer gheteghen an
Dat sijt in overspele wan,
Ende hadse willen steenen dan,
Also dat recht is der wet
Die die Joodscap hadde gheset.

Lsp. B. II, C. 8, vs. 70.

Steengrave. *Steengroeve.* De steengraven, ofte de plaetsen daer de steenen gehouwen ende gegraven worden. Richt. III, 29 in DE JAGER; Latere Versch. bl. 361.

Steenigh. *Hard, zwaar, moeilijk, als steen.*

Het schip wert een rots, t' began steenich te verstijven
En wortelde in den gront.

COORNHERT, Odyssea II, bl. 6.

Zie verder HUYGHENS, I, bl. 146.

Steenin. *Steenen, van steen.*

Ende daer up maecten si aldus

Eén steenin werc hooch ende wijt.
MAERL. Rymb. vs. 34657.

Steenroche. *Steenrots.*

Mettien hevet hi van verren vernomen
Ene steenroche hoghe ende clene,
Die men hiet te Ravenstene.
Walew. vs. 2874.

Hi hilt beneden up sijn paert,
Ende sach ter steenroche up waert
Om den casteel.
Ibid. vs. 2928.

Steenroke. *Steenrots.*

Rechte in desen stonden
Wart Sinte Michiels kerke vonden
In een steenroke (var. steenrootse) als men daer siet:
Wiese maecte, en weetmen niet.
Lsp. B. II, C. 48, vs. 455.

Zie verder STOKE, door HUYDEC. I, bl. 552 en 614.

Steenrootse. Zie 't aangehaalde op **Steenroke.**

Steente. *Gesteente, edelgesteente.*

Salomons woert dat wil ic prisen,
Tot onser leer een deel bewisen;
Wanttie scrifte van hem hout
Boven sulver ende gout,
Boven steente, boven crude,
Boven al dat ic bedude
Of mach bewisen inder tijt.
HILDEG. Ged. bl. 94, vs. 5.

Steenwaerder. *Cipier.* KIL.

Steenwende. *Rots.*

Doe begonste se een wint driven
Van daer in 't oest hende,
Jeghen eene steenwende,
Doe sach sente Brandaen
Eenen sconen monster staen:
Daer woenden moonken inne,
Die Gode dienden met zinne,
Ende hadden ghedaen menich jaer,
's Nachts so bleef sijn kiel daer,

Onder dien hoghen s t e e n e;
Sente Brandaen alleene
Ghinc boven up dien hoghen berch.
Oudvl. Ged. II, bl. 8, vs. 448.

Zie verder aldaar vs. 1252, 1276 en 1560.

Steenwerper. *Slingeraar*. Zie **Scutter**.

Steevast. *Bestendig*. U. W.

Steffardich. *Stijf*.

Stefferdicheit. *Stijfheid*.

Want hi dicken ter neder tumede
Ende wentelde ende spuwede
Sine lede nu crepel, nu recht,
Nu gebogen, nu gewrongen echt,
Nu hart ende s t e f f a r d i c h van leden,
Nu al gestrect van s t e f f e r d i c h e d e n,
Voete ende hooft, dat wonder sceen,
Al gheëffent over een enz.
Lev. van St. Franc. vs. 6761 en 6762.

Steghe. *Twintig*. KIL.

Stegebant. *Stijgbeugel*.

Over den luchteren s t e g e b a n t
Die sadel onder dors want.
Lanc. II, vs. 44745.

die voorboech, — — —
was ene rikelike goutborde,
binnen ghevoedert van Corduwane;
menegherhande bellekine hingher ane,
van goude waren die s t e g h e b a n d e.
Fl. ende Bl. vs. 1528.

Steghel. *Steunsel*, *stut*. KIL., MEYER.

Steghen. *Stijgen*, *rijzen*. Ibid.

Steger. 1) *Trap*.

Dien hogen s t e g e r ic doe op clam
Met groter haesten: ende alsic quam
Boven in die overste zale enz.
Twee fragmenten bij DE JAGER, Taalk. Mag. 3de Dl. bl. 185.

2) *Steiger*. MEYER.

Want so hogere es die s t e g h e r
So die val es hoger ende leger.
MAERL. Sp. H. 8o. ed. Dl. III, bl. 261.

Stegereep. *Stijgbeugel.*

Dat hem niet bescoet
— — — — — —
Noch s t e g e r e e p noch gereide
Hi en keerde die been upwert beide.
Karel de Gr. Fr. II, vs. 371.

En kloof door stalen hem 't beckeneel in twee
Dat hy gesneuveld, viel uyt s t e g e l r e e p, en zadel,
Die ons braveren wou met zynen basterd adel?
VONDEL, door V. L. II, vs. 686.

Steigh. *Stil.* KIL.

Steygh. *Steil.* Ibid.

Steigeren. *Iemand doen steigeren.* HUYDEC. Proeve III, bl. 62 en 63.

Steighe. *Steeg, kleine straat.* MEYER.

Steylen. *Opheffen, optillen, opsteken.* KIL., Ibid.

Stein. *Ridderslot, burgt.* VELTH. bl. 82[1].

Steinen. *Steenigen.*

— maect mi vroet
Waerom dat tfolc datmen nu vint
Gode also sere niet en mint,
Ende laten hem tormenteren ende vanghen,
Villen, s t e y n e n, aen crucen hanghen.
Teesteye, vs. 583.

Zie verder Lev. van Jesus en RUYSBR. Tab. Gloss.

Steiniin. *Van steen.*

Inne soude niet wanen dat hare
Hare herte meer es s t e i n i i n
Dan andre vrouwen herten siin.
Limb. B. VI, vs. 147.

Steinne. *Van steen.*

Nu waren ghinder VI s t e i n n e cannen.
Rymb. vs. 22373.

Zie verder Lev. van Jezus, Gloss.

Steyrlincks. *Starende, zonder af te wenden?*

Also brocht hy door jammer, de tranen dees in d' ooch
Die haren man beweende, die aldaer by haer sat
Dien sulcken droeffheydt me, recht aen het harte vlooch,
Hoewel dat hy zijn oogen (de tranen hiel int vat)
Met dwanck wist zonder draeyen s t e y r l i n c k s te houden mat.
COORNHERT, Odyssea, II, bl. 102.

Steck. *Priem.* Zie **Hachten.**

Stec. Imperat van *Steken.*

S t e c dine mamme in 'skiuts mont
Want got soldi verlenen
Melc genouch enz.

MAERL. Lev. van Franciscus, aangehaald bij
DE JAGER, Verscheidenheden bl. 204.

Steck. *Schijf, damschijf.* KIL. Maarten had zijn partye eenige dammen afgeslagen, en wist middel van hem, met het verzetten eener schijve, zo te benarren, dat hy zich niet meer kon reppen of weiren. De s t e k was naaulix ter deeg verschoven enz. DE BRUNE, Wetst. bl. 53.

Steek. *Stok,* waarin de voeten van gevangenen worden besloten. KIL.

Stekaat. *Zijdgeweer.*

Komt me niet zoo na met jouw s t e k a a t.
Kl. v. d. Schoester, 1660, bl. 13.

Stekade. 1) *Zijdgeweer, sabel, degen.*

Kies wat geweer je wilt, 't zy slagtwaart, tashaak, stangen,
Kampier en ponjaart of s t e e k a d e, 'k salse langen.
J. NOOZEMAN, Rombout of de getemde Snorker, 1732, bl. 33.

Zie verder Wdb. op BREDERO.

2) *Degenstoot.* Volscen op s t e e c k a d e n afgerecht. VONDEL, Virgil. 1737, bl. 61.

3) *Staketsel.* Percken ofte plaetsen voor 't vee, die met heggen, s t e c k a d e n, ofte mueren, omtuynt ende verzekert waren. Num. XXXII, vs. 18, aangehaald bij DE JAGER. Latere Versch. bl. 361.

Steke. 1) *Stoot, slag.*

— op die vaert bleven doot
Sonder slach ende sonder s t e k e.
V. HEELU, p. 97, aangeh. bij HUYDEC. STOKE, III, bl. 158.

Ooc setten si jeghen die kartele
So vele scutters telken dele,
Dat niemen mochte sien upten muur.
Die ram stak ene s t e k e stuur,
Entie van binnen roepen begonnen
Recht alstie poort ware ghewonnen.
Maer Josephus vant enen sin,
Waer bi die ram scaedde min:
Jeghen sine s t e k e heeft hi ghedaen
Sacke vul stroys hangen saen.
Rymb. vs. 78778 en 28783.

2) *Knip, vogelknip, strik.* KIL.

Stekeling. *Baars.* Ibid.

Stekemes. *Ponjaard, lange dag.* HALB. Aant. bl. 128.

Steken. 1) *Ergens vast in gewikkeld zijn.* Wij steken in groot misverstant. Jes. LII, vs. 20 bij de JAGER, Latere Versch. bl. 361.

2) *Stooten, schudden, openen, weigeren, afwijzen, beuken, houden, plaatsen, zetten, verrijken, laten varen, prikkelen, loeren.*

Soe langhe stuuct men ende steect
Den stoep (kruik) te watre, dat hi breect.
Esopet, bl. 189.

Nemt enen pot van motale
Ende enen anderen daer bi,
Die van erden ghemaect si;
Eest dat si taamen steken,
Die erden pot hi sal breken,
Ende die ander blijft geheel.
JAN DECKERS, Doctrinale, II, vs. 591.

Ende als hi toter cellen was
Es hi stoutelike toe gestreken,
Dat deurkin heefti gesteken,
Ende heeft sijn hooft in gedaen
Als die binnen waende gaen.
Lev. van St. Fr. vs. 5506.

Maer doe si tgelt van hem staken (van zich wezen, weigerden),
Wonderdem zere der saken.
Ibid. vs. 1839.

— , als men vernam al bloot
Die mare van des heren doot
Entie miracle, cam daer ter stede
Dat volc toe gevloeit mede,
Om vleescelike te siene de zake
Die hem van der hirten stake (nam. verwijderde)
Allen twifel ende waen.
Ibid. vs. 7842.

Dese torre quetsten sere
Die Joden, dat si vele te mere
Gaven den (storm-) ram tijd te stekene (beuken)
Ende den muur ontwee te brekene.
Rymb. vs. 31711.

— die rovers die binnen waren,

Met seden weder sonder sparen
Enen muur, ende leiden hout ende stene
Ende morter over een ghemeene,
Jeghen dat steken van den ram.
Rymb. 34677.

Op den scilt dien hi stac voeren (vooruit hield).
Dr. VERWIJS, Bll. II, bl. 119, vs. 460.

Ailbrecht etc. — Doen cond — — — — — — — — dat sy Prinsel onsen stalwaerder ende huusgesinde voirn., of den ghenen dien hi die voirscr. baken bevelen sal, die selve baken met allen horen nutscip ende profijt rustelike laten hebben ende gebruken, sonder him enigen hinder of moeyenisse dair aen te doen of te laten gheschien van yemande: behoudelic dat Prinsel voirn. dese baken op zijns zelfs cost zal doen steken (plaatsen) ende houden enz. Dr. VERWIJS, Oorl. van Hert. Albr. bl. 542.

Ende hi stacse (verdreef) uten paradyse doe.
Lanc. III, vs. 8329.

Dies so stac (joeg) hijn uten lande.
STOKE, door HUYDEC. I, bl. 120, vs. 1145.

Ay! Onselige Comenschap,
Dat gi daerom sout werden slap,
Ende steken sout uwen moet,
Om daer met te winnen 't goet.
VELTH. fº. 398.

Ombiet hi hare bi letteren hiet,
So salse bezien en latens niet,
Ende watter in ghescreven staet;
Ende of soe es sonder beraet
Ghescreven, ende al up trauwe,
Maer dan sal niet zijn ghedaen
Sonder beiden alsoe zaene,
Want beiden steect, des sijt ghewes,
Den minre,
KAUSLER, die Rose, vs. 12369.

Wapen over die felle nijt,
Die schiet in steden off op tlant!
Sulc lacht den mont, hem steect een brant
Van groten nijt in sijnre herten.
HILDEG. Ged. bl. 103, vs. 54.

Daer waren der Conincs wedersaken
Een deel met, die op hem staken

Doen hi twiste iegen simone.

VELTH. bl. 112 i.

Steken. *Stikken, borduren.*

P. Zoude ik haar nu niet konnen spreekken?
W. Heer! sy is beesig in het steekken.
P. Wat steekt sy dog?
W. Een tafelkleed.

S. VAN DER HEYDEN, d' Adellykke Juffer, 1688, bl. 20.

Steken (Naar). *Streven.*

Zoudze zulk een storrem afstaan?
Meen ze: ziet gh' haar voor zoo straf aan?
Jaa ze: zy gelooft te laauw

— — — — — — — — — — — —

Jaa ze: zy zoekt maaghdoomslof,
Neen z': een ieder steekt naar 't hof.

HOOFT, door BILD. II, bl. 151.

Steken (Up). *Aantijgen.*

gene mesdaet dat hi stac
up sine heimelike vriendinne.

HALB. Aant. bl. 58.

Eene jonkvrouw, die haren vinger op het schild eens ridders stak, teeg hem daarmede het een of ander oneerlijk stuk aan. HALBERTSMA, Naoogst bl. 88.

Steken (Tegen). *In opstand komen tegen.* Ende om dat in deser tyt gallien tegens troomsche rijc stac. Pass. Somer stuck 1489, fº. cxliv, d. dat herodes vrienscap gemaect had mitten coninc van persen om dat hi tegen troomsce rijc steken wilde. Ibid. fº. clxxxiiij, a.

Zie verder het U. W.

Steken (Den moord). *Sterven.* CATS.

Stekevol. *Stikvol, boordevol.* Verg. *stekeblind, stekedood, stikdonker.*

Ic scocte ende ic vrat
Al steke vol.

MOLTZER, Biblioth. Afl. IV, bl. 71, vs. 72.

Steckeknecht. *Cipier, stokkewaarder.* KIL.

Stechueder. *Cipier.* Brab. Yeesten, II, bl. 654.

Steekijzer. *Aalgeer, graveerstift.* KIL.

Steckspel. *Tornooispel.* Ibid.

Stecksweerd. *Korte degen, dolk, moordpriem.* Ibid.

Steekvogel. *Havik, grijpvogel.* Ibid.

Steckwerk. *Snijwerk* Ibid.

Stekte. *Steekte.* Ibid.

Stel. *Grasheuvel.*

Ghy preest vrijsters, die op s t e l l e n
Hare vette schapen tellen.
CATS, door Dr. v. VL. I, 592, a.

Schapen had hij op de s t e l l e.
Ibid. I, 709, a.

Stel. *Oud, oudbakken.* MEYER, KIL. Eng. «stale». PL. **stellebier** = oud bier.

Stel. *Stil.* KIL.

Stelen. 1) *Bestelen.*

als die coninc seghet,
datti hem selven s t e l e n wille.
Caerl ende Eleg. vs. 613.

2) *Al wat men heimelijk doet, slecht handelen.*

Al hoir dinck ende hoir bedrijff
Soude in eren worden vertelt,
Want wes andere mit ghewelt
Of mit liste mosten s t e l e n,
Des en dorsten si niet helen.
Mloep, B. III, vs. 483.

Want hi mocht hem vrilic togen
Ende by hoer comen als hem lust,
Dat een ander s t e l e n must.
Ibid. vs. 500.

— — en es niet so smal
Van weldaden al dat ghetal,
Hen werde van grade te graden
Van Gode geloent, die niene hal,
Dat men wel dede ofte s t a l:
Wapene Mart. I, vs. 284.

Stelen (Weg). *Wegsluipen.*

Die knecht die heeft him w e c h g h e s t o l e n
Wijsliken, mit snelre list,
Datter nyemant off en wist.
Mloep, B. 2856.

Ende maecte zelscotte (slingertuig)
Daer hi den vianden mede diene,

Sa datter een deel ute stolen.
Rymb. vs. 19327.

Stelckeren. *Stallen.* KIL., PL.

Stelle. *Gesteltenis.* KIL.

Stellen. *Aanstellen.*

Ay god here, mochtie die ghevaen,
Soe en waere mine aerbeit niet verloren!
Noch willic steken minen horen
Ende besien, hoe si haer stellen zal.
MOLTZER, Biblioth. III, bl. 159.

Stellen. *Bergjes of heuvelen op de schorren.*

Sy quam van de Vlaemsche stellen.
CATS, door Dr. v. VL. I, 590, a.

Stellen (Sich). *Zich houden, zich aanstellen, eene gestalte of houding aannemen:* dat ick my niet anders gedragen, noch niet haestiger gestelt en hebbe, al eenen Propheet toestaet die u navolgt — — — ick en hebbe my niet weygerlick gestelt u te volgen. Jerem. XVII, vs. 60, aangehaald bij DE JAGER, Latere Versch. bl. 361.

Stellen. *Stallen.*

hebdi enech huus in dese port,
dat ghi mi moocht herberghen met minen ghesellen,
onse someren ende onse paerde stellen?
Fl. ende Bl. vs. 1989.

Stellen (Op geweer). *Wapenen.* Wyders braght hy te weeghe, dat men de Vriesche boeren op geweer stelde. HOOFT, Ned. Hist. bl. 532.

Stellio. *Spinnekop.* Een stellio gaet op die handen, ende woent in der Coninghen huus. Spreuk. Salomons. Bijb. van 1477, Cap. XXX, vs. 28.

Stelpen. 1) *Stillen, doen ophouden.* Waer sal ic gaen, daer ic mynen honger mach stelpen. P. BOR, Appolonius 1617, bl. 13 verso.

So dat Josephus bevant,
Hi hinc natte cleeder uut
Ten mure, ende stelpte tgheluut
In dier ghelike, in dier ghebare,
Als of daer waters te willen ware.
Lsp. vs. 28648.

Nu siet, ghi heren vander doot,
Helpt ons gheraden terre noot,
Die wile dat men ons mach helpen
Laet ons dies mans daet stelpen

Dat hi niet dieghene en si
Die die helle sal hebben vri.
Dr. VERWIJS, Bll. I, bl. 164, vs. 268.

2) *Bevredigen.*

— — — wie kan helpen
Wie slempen onze wond en dees ellende s t e l p e n.
OUDAAN, Tooneelp. bl. 247.

3) *Minderen.*

Verstonde hi sin grote leet,
Sin groet vernoi, dar hi in legt,
Hadde hi sin, hi sonde hem helpen
Ende sine quale s t e l p e n.
Parthenopeus, bl. 90, vs. 15.

Steltenaer. *Iemand, die op krukken loopt.*

Mettesen worden si beide quamen
Toter salen, daer si vernamen
Sittende enen s t e l t e n a r e,
Die rike was ende vorbare,
Ende een die fierste mede vorwaer,
Die men wiste verre ofte naer.
Lanc. I, vs. 39627.

Stem. *Woord* Huimetuit, hoedt u voor de weêrstuit. Dit is een outpreuksche byspreuk, waar van 't eerste bij zommighen gehouden wordt voor een gekrompen laschwoordt, van de drie s t e m m e n: huiden, maat, uit. HOOFT, Ned. Hist. bl. 63.

Stem. *Befaamdheid, naam.*

Aen Reinaert sluut men al den raet;
Si crupen al in Reinaerts hol;
In sijn baen is al die rol,
Die s t e m, die hem doe was gegeven,
Die is hem ie sint gebleven.
Rein. door WILLEMS, vs. 7685.

Ist int paeus of keizers hof,
Elc pijnt den andren te steken of
Van sijnre eren ende s t e m m e n,
Ende selve int voordeel te clemmen
Met simonien, of met gewelt.
Ibid. vs. 7711

Stemmaetigh. *Stemhebbende. stemgerechtigd.* Wdb. op HOOFT.

Stemme. *Stam.*

Die linde is altemael
Sacht natuerlijc of tontbinden,
Die rechte stamme (var. s t e m m e) vander linden
Die beteykent ons Oetmoet enz.
HILDEG. Ged. bl. 215, vs. 142.

Stemmen. *Bestemmen*, *bepalen*, *vaststellen*, *schikken*, *voegen*. Wdb. op HOOFT en MEYER.

Stemmig. *Statig.*

Den bloon verbeelden sy dat hij is wijs altoos,
Den dronckaerd bly van geest, d' ontrouwen eng en loos,
Rechtvardig Vorst en Prins zy noemen 's volcx verdemper,
Der stemmen s t e m m i g h Heer, Augustus den verslemper,
En als doorsnuff'lend' zy zijn neygingh nu verstaen
Zij als in hem veraerd zijn boosheid bidden aen.
VONDEL, door V. L. I, 350.

Stempen. *Stelpen.*

Om die wonde met zyn hand
Te streelen, zuiveren, te s t e m p e n, te verbinden.
OUDAEN, II, bl. 291.

— — — wie kan helpen,
Wie s t e m p e n onze wond, en dees ellende stelpen.
Ibid. Tooneel-Poesy, bl. 24[illegible].

Zie verder, KIL. en U. W.

Stempen. *Stampen.* KIL.

Stempjes. *Geluidjes*, *stemklankjes.*

Scheutigh paertje van robijntjes (n.l. de lippen)
Ambarkustjes, perelmijntjes,
Die de zoete s t e m p j e s stort,
Daer de droefheyd blijd af wordt.
HOOFT, Ged. door LEENDERTZ, bl. 261.

Stenen. 1) *Steenigen.*

Moeyses, hi maect ons mare
Daer dus een wijf vonden ware
Die in hordoeme ware gevaen,
Dat mense soude s t e n e n saen.
v. d. Levene O. H. vs. 1683.

2) *Hijgen*, *zuchten.*

Ick hoor, ick hoor hem naer den lesten adem s t e n e n.
DE DECKER, I, bl. 239.

Hare burgers slap van beenen
Gaen om brood almechtig s t e n e n.
DE DECKER, I, bl. 284.

Hi stont met enen spade ende wrochte
Soe moede dat hi nemmer en mochte;
Cranckelike stont hi ende s t a n.
Dboec v.d. Houte, vs. 49.

Steng. *Standaard.* U. W.

Stengdrig. *Standaarddrager.* Ibid.

Stenine. *Van steen.*

(Moyses) brachte met hem de X ghebode
Besloten in twee tafeline,
Die beide waren s t e i n i n e.
Dboec v.d. Houte, vs. 380.

Steperen. *Aanhitsen, aanvuren.* KIL.

Steperquaed. *Aanhitser, aanvuurder tot het kwade.* Ibid.

Ster. *Voorhoofd.* Zie **Star.**

Sterff. *Stierf.*

Ghi vrouwen, eernstelick daer op ghist:
Heeft hi mit wille eens ghemist,
Hi speelt dat spil wel anderwerff,
Menichfolt noch nye en s t e r ff.
Mloep, B. II, vs. 40.

Sterflic. *Doodelijk.*

Dat brinct my in een s t e r f l i c leyt.
Mloep, B. I, vs. 430.

Sterfte. *Epidemische ziekte.*

Alse ene (een comeet) in enich lant schijnt,
Dat lant wort ghepijnt,
Van ene plaghen van drien
Moet hem emmer dan ghescien,
Deerstè es s t e r f t e ghemeene
Van oud en ionc, groot of clene,
Dander honger enz.
N. L. Nieuwe Reeks, IV, bl. 110.

Sterk. Waarschijnlijk *boos, vergramd.*

My van nyders vryde hy
Die s t e r c k op my waren.
Souter Liedekens, Ps. 17.

Sterken. *Versterken, bevestigen.* U. W.

— — hier op sterft de vrucht, de zusterschennis
Staeckt van haer weeklaght, en de broedermoort het bloên,
Of Absalon, in schijn van offren om zijn' zoen,
Leght op zijn luimen, om nu Nathans dreigementen te stercken.
VONDEL, door v. L. IX, bl. 19.

Zy achterdochtigh, of het Godendom gestoort
Dien vloeck des vaders eens moght stercken.
Ibid. XI, bl. 109.

Sterking, *Versterking.* U. W.

Sterkenisse. Ende zijn de penninghen gecommen van den vercoften renten besteet tot reparatie ende versterckinge van der Nyeuwpoert, ende hebben gefondeert 2 nyeuwe poerten, ende voert bossen ende artillerie gecoft tot sterckenisse van der stede. Informacie, bl. 399.

Stercheit. *Sterkte.*

Dus siet men dat behendichede,
Beter es dan sterchede.
Esopet. bl. 311, vs. 20.

Onder de «VRAGEN, den heere VONDEL voorgestelt: Hoe te noemen in Nederduitsch?» behoort ook: *sterkte* en *sterkheid.* VONDEL, door v. L. XII, bl. 12.

Sterhalligh. *Halsstarrig* KIL. *Sterhalzigh.* MEYER.

Stercmoedecheyt. *Kloekmoedigheid.*

Want stercmoedecheyt, wet wale,
Es een der doghet cardinale.
Meliboeus, vs. 1467.

Sterhaemer. *Een knods met ijzeren pinnen bezet.* KIL.

Sterlinghs. *Staroogend, strak.* MEIJER en CATS.

Want als den vis verneemt het licht,
Set daer op sterlinghs sijn ghesicht.
CATS, door v. VL. I, 169, a.

Sterlinck. *Spreeuw.* KIL.

Stern. 1) *Voorste deel eens dierenkops.* Een bock — wiens horens eerst ten stern beginnen uit te botten. VONDEL, Horatius Gez. 1735, B. III, bl. 49.

2) *Voorhoofd.* KIL., MEIJER, VONDEL, door v. L. VI, bl. 508, vs. 3.

Sterne.

Die sone nu, sijt seker das,
Gelijc den vader gewapent was;

Maer oen s t e r n e, seldi geloven,
Van sable stont int hooft boven.
Dr. VERWIJS, Bll. II, bl. 121, vs 552.

Sternloos. *Onbeschaamd.* KIL., MEIJER.

Sterre. 1) *Voorhoofd.* KIL.

. De kranssen versch van kruyd gevlochten men van verre
Zagh lieflijck groeneu en omschaduwen haer s t e r r e.
VONDEL, door v. L. I, bl. 709.

2) *Stergeflonker.* KIL.

3) *Parel of eenig ander vijf- zes- zeven- achthoekig voorwerp.* KIL.

4) *De staar* (cataract), zekere oogziekte. KIL.

5) *Oogappel.* Ibid.

6) *Star, stijf, onbuigzaam.* Ibid.

7) *Spreeuw.* Ibid.

8) *Kruisstraat.* Belg. Mus. X, bl. 108.

Sterre of **starre.** *Onbuigzaam.* MEIJER.

Sterrelincks. *Starende.*

En s t e r r e l i n c k s altijdt sal ick mijn ooghe slaen
Daer ghy sult henen gaen.
HARDUYN, bl. 69.

de stralen die haer oogh
In 't mijne, die de mijn' s t e r l i n c k s in 't haere sonden,
Vergaerden enz.
HUYGHENS, door BILD. IV, bl. 318.

Hy wandelt by den weg met slechte, sluycke treden;
Maer wacht u, die hem moett, voor 't ooge van sijn' reden,
Hij straelt 'er s t e r l i n g h mee door 't buffel leder heen.
Ibid. I, bl. 175.

Sterren. 1) *Van schrik, van koude verstijven.* KIL.

2) *Staren.* MEYER.

Ghy zijt Certeyn het Wit daar mijn ghedacht op s t e r t.
BREDERO, Roddr. bl. 20.

Sterrenpoortken. *Winket.* KIL.

Sterrigh. 1) *Hard, stijf, onbuigzaam, hardnekkig.* KIL., MEIJER.

2) *Blinkend, schitterend.* Ibid.

Sterroeder. *Roer.*

Om Gode te dienen ende sijnre moeder,
Die onse wech es ende onse s t e r r o e d e r.
Oudvl. Ged. III, bl. 57, vs. 12.

Stert. *Staart*. KIL.

> Den danck en loon, die ick daervan hebbe, is cleyn,
> ja een mugge vaert si op den s t e r t hen wech.
>
> MEIJER, Spreuken bl. 23.

Sterte. *Strot*.

> Daer ane sonde hi bi siene s t e r t e
> Hangen Mardocheus.
>
> Alex. B. IV, vs. 938.

> Tote dat hare 't pec quam in de s t e r t e,
> Doe so endde hare die smerte.
>
> MAERL. Sp. H. 8e Uitg. III, bl. 201.

Stertebollen. *Tuimelen*. KIL.

Steltel. 1) *Rijgsnoer*. PL. op **Nestel**.

2) *Steert*, *strook*. Dat vierde was een ornament des haets, dat was ene mitre van bysse (egyptisch vlas), met s t e r t e l e n van jacincte op des priesters hoeft vaste gebonden, ende gehouden in alle der offeranden, dien hi Gode siende doen. Ruysbr. Fab. I, bl. 194, reg. 10 v. b.

Zie verder aldaar, bl. 233, reg. 11 v. b.

Sterven. *Doen sterven*, *uitdooven*, *verduisteren*.

> Want Rod'rick die besit
> Het gheen daar ghy om bidt,
> S t e r f t daarom u begheeren.
>
> BREDERO, Roddr. bl. 37.

> Schoon vier in 't water s t e r f t,
> Noch leeft hy heet van gloet:
>
> VONDEL, door V. L. X, bl. 461.

> Het kruislam zagh u, op den Dootshooftberg:
> Daer ghy de zon, om uwen Zoon, zaeght s t e r v e n.
>
> Ibid. IV, bl. 283.

Sterven up. *Door sterfgeval overgaan op*.

> Op dat ghy nemmermeer als Coning sond regeren,
> Int rijck van Ithaca, dat op u is g h e s t o r v e n.
>
> COORNHEERT, Odyssea, Dl. I, bl. 5.

Sterver. *Sterveling*.

> Gelijk den s t e r v e r (las!) geen grootheit kan gebeuren,
> Oft z' heeft haer wederwight.
>
> HOOFT, Ged. door LEENDERTZ, bl. 248.

> Naerdien zijne oogen hier verduistert zijn van schimmen,

En donckre schaduwen, zoo ziet een hooger dan
Ten transse uit, daer geen oogh des s t e r v e r s uitzien kan.
VONDEL, door V. L. IX, bl. 425.

Steune. *Leuning*, *steun*, *stut*. KIL.

Steur, stuyr. *Schatting*, *cijns*, *verponding*, *opbrengst*, *tal*. KIL., MEYER.

Steur. 1) *Stoornis*.

Stilzwijgend' glipt zijn leven deur,
Maar zonder stoot en zonder s t e u r,
En zonder trom in 't hart te roeren.
HOOFT, Ged. door BILD. I, bl. 115.

2) *Stuursch*. Domitianus handelde hard en s t e u r met sijn ondersaten. VONDEL, door V. L I, 420.

Zie verder, U. W.

3) *Steun*, *stut*. In den iersten is gededinct — — — dat Wilhelm — ons ind onsen lande te s t e u r (stuer) ende te hulpen sijn. NIJH. Ged. IV, 72.

Steuren. *Storen*. U. W.

Steuring. *Storing*. Ibid.

Steurnis. *Stoornis*. Ibid.

Steurmage. *Vischlijm*. KIL.

Steve. *Stok*, *staf*, *handvat*. KIL. MEIJER.

Die lelike quenen, met sterken s t e v e n
Hadden ons so gerne gesmeten.
Rein. door WILLEMS, vs. 6342.

Stevene. *Geluid*, *stem*, *zang*.

Ende daer hi bewaert die voghelkine
Daer staen si recht ende beven
In der ghelike of si leven,
Daer sinct elc voghelkijn sine s t e v e n e,
Sesse te gader ende sevene,
Ende so clinken die bellekine weder
Some hoghe ende some neder.
Walew. vs. 8537.

Stever. *Voorzegger van den eed*, *eedstijver*. So wie sweren sal van geldeliken zaken, die mach vervallen van den saken ende die verliesen, sweert hi qualiken ende sinen s t e v e r niet en volcht. Brab. Yeesten, I, bl. 782.

Stide. *Stijf*, *hard*, *hevig*, *stokstijf*.

Ende die strijt was harde s t i d e.
Alex. B. III, vs. 138.

Maer tfolc quam by hem so s t i d e,
Dat sine worpen met steenen dood
Ende daer nontgincs clene, no groet.
MAERL. Sp. H. 8e. ed. III, bl. 107, vs. 60.

Ende sy hout horen hals soe s t i d e
HILDEG. Ged. bl. 04, vs. 210.

Al te haut, daer soe ter vaert
Den rechtren arem te werke waert
Boot, daer bleef hi staende s t i d e
Ende verdroochde in corten tide;
Doe soe den andren daer toe dede,
Om dien te bringene ter stede,
Wart haer des gelijx getoget,
Want hi verstijft ende verdroget.
Lev. van St. Fr. vs. 9523.

Gaheret sloech wech ende weder
Grote slage op ende neder,
Ende hine gemoette nieman
Hine droegen ter erden snieman
Ho sterc hi was ende ho s t i d e.
Lanc. II, vs. 10589.

Stiden. *Stijven, stevig maken.*

Ende alse hare horne nieuwe sijn,
soeken si dat sonnescijn,
Om dat si droghen selen ende s t i d e n,
Ende dat sire op moghen tiden.
Nat. Bl. vs. 1132.

Haer schip was ydel ende clyen,
Sine hadden ballast in neghien,
Dat haer schepelkijn mochte s t i d e n.
HILDEG. Ged. bl. 80, vs. 47.

Stie. *Varkenshok.*

Ende alsi quamen, in ere s t ij e n
Vonden si eenen maladen man,
Daer vele emselijcheden was an.
MAERL. Sp. H. door de M v. N. L. Dl. II, bl, 426a, vs. 18.

Stiedt. *Het achtereinde van een vogel.* KIL.

Stiefboorigh. *Hardnekkig, halsstarrig.* Ibid.

Stiel. *Stijl.* Ibid.

Stiemoder. *Stiefmoeder.*

— — die aventure, die mine
Moder ende vriendinde plach te sine,
Mijn stiemoeder es worden ende viant.
Lanc. IV, vs. 12037.

Stien. *Steen voor de bussen.* D^r. VERWIJS, De Oorl. van Hert. Albr. bl. 261, 430.

Stiep. Imperf. van *stappen.*

T waren, neve, soe moechdi vraghen
Wel te rechte waer ic ga,
Tis seven maenden wel na
Dat ic nye op voet en stiep.
HILDEG. Ged. bl. 21, vs. 13.

Zie verder, STOKE door HUYDEC. II, 82 en III, 1084.

Stier. *Roer van een schip.*

Ende in dien scepe waren
Joncfrouwen II ende cnapen viere,
Sonder die waren ten stiere
Die scepliede, diese leiden
Selen ter zee metter galeiden.
Karel de Gr. Fr. II, vs. 2112.

Stier, stuyr. *Schatting, cijns, opbrengst.* KIL., MEIJER.

Stieren. 1) *Sturen, wenden, zenden.* Wdb. op HOOFT en U. W.

Daerna, in gherechten rade,
Riet hi hem goet te wesene,
Te wakene, ende te lesene,
Te vastene, ende te vierne
Ende te weghe waert te stierne
Die hi buten weghe saghe.
Rein. door D^r. JONCKBL. vs. 1686.

Dan comt die doot ende steet den vrecken,
Die testament dus heeft besneden,
Ende stierten ter langher droefheden.
D^r. VERWIJS, Bll. II, bl. 205, vs. 486.

Van hier wilt weêr 't gesicht nae 't vaste lant toe stieren,
Nae de vermaerde Po, den coninc der rivieren.
HOOFT, Brieven I, bl. 7.

2) *Schatting opbrengen.* KIL., MEIJER.

Stierhoeder. *Stuurman.*

Christus wil wesen haers scips stierhoeder.
Belg. Mus. IX, bl. 147.

Stieringe. *Bestiering.* Door Godts ingeven ende stieringe — gesterkt ende wel beraden zijnde. Num. XVI, 11, aangehaald bij Dr. DE JAGER, Latere Versch. bl. 361.

Stije. *Steeg.* Ende alsi quamen in ere stijen. HALB. Aant. bl. 419.

Styerroeder. *Roer.* BLOMM. Oudvl. Ged. III, bl. 149.

Stiet. *Stuit.*

Sie soecken thoen al bijden stiet.
Mloep, B. II, vs. 782.

Alsi (Cervus) te betere weide tiden,
Ende si water selen liden,
Die starcste swemmen voren dan,
Ende dandere volghen hem alle an,
Elcs hoet ligghende op sanders stiet.
Nat. Bl. vs. 1090.

Zie verder, Dr. VERWIJS, Bll. Gloss.

Stiete. *Aanbeeld.* KIL., MEYER.

Stietriem. *Staartriem.* KIL.

Styf. *Sterk, hard, gezwind.*

Dus genoopt vervolgd' zijn spoor te styver.
OUDAAN, Ged. III, bl. 431.

Stichel. 1) *Ladder* of *trap.* KIL.

2) *Stek.* MEYER.

Sthichlederen. *Stormladders.* Wij verstaen — —, dat die van Deventer deels schermen, sthichlederen ind schepen bereit maken. NIJHOF, Ged. VI, 884.

Stichten. 1) *Onderwijzen.*

'k wensche dat my Febus reien stichten,
En sich gewaerdigen mijn harssens te verlichten,
My starreschieten en den loop des hemels klaer
Ontvouwen en met een den zonneduisteraer
En maeneduistraer, en elx oirzaeck naeckt ontdecken.
VONDEL, door V. L. VIII, bl. 229.

2) *Versterken, aanrichten, in het werk stellen.*

Oft God onse here selve dade
Met sijnre godliker ghenade.
Ende Jherusalem die stat
Sal hi stichten ende maken bat.
Lsp. B. IV, C. 7, vs. 58.

— groten overmoet stichten.
Ibid. B. I, C. 31, vs. 33.

3) *Maken, vervaardigen.*

Maer als ick heb gesien de wel gemaeckte dichten
Die den geleerden Heins en Anna Roemer stichten
ZEVECOTE, Dichten, bl. 10.

Zie verder **In** 6).

Stichten (Gevecht). *Een gevecht aangaan.*

Stichten sal men oec ghevecht
Om der heyligher Kerken recht.
Meliboeus, vs. 3158.

Stichtig. *Stichtelijk.* Zie **Stichtich.**

Stichticheit. *Stichting.* Ten derden male, so selwi uutgaen om onser evenmensche stichticheit willen, hem te raden ende te daden ende voorsorghen of wi moghen. ITERSON, Stemmen bl. 146.

Stichtich. *Stichtelijk, deftig.*

Een' hooch en groot gemoet dat sal sich matich breken,
En stichtich, met bescheyt, van alle saken spreken.
BREDERO, Angen, bl. 44.

Voorreden aen den konstlievenden lezer aengaende de stichtighe vermakelickheyt ende nutticheyt der fabulen. VONDEL, door V. L. I, bl. 391 en Gloss.

Stichtsaem. Zoo kan het dan niet anders dan stichtzaem geschat worden voorbeelden van Godts rechtvaerdige oordeelen, ten nutten spiegel der aenschouweren, openbaer ten toon te stellen, om 't een en 't ander uit te wercken. Ibid. XI, 26.

Stick. 1) *Wijle.*

Doet die crone van u een stic.
Alexander, B. VI, vs. 974.

In desen tide so was dat icke
Lach ende droemde een lanc sticke.
Dr. VERWIJS, Die Rose, vs. 76.

2) *Stuk.*

Gi mocht eten, begeerdijt,
Een stic van eene honichraten.
Rein. door WILLEMS, vs. 1116 en door Dr. JONCKBL. vs. 1117.

3) *Geval.* Ende int stick dat sijt alsoe niet mochten gedoen. Brab. Yeesten, II, bl. 604.

Stickeweegs. *Eind weegs.* Taalgids 1859, bl. 295.

So vong ick tuysent, een s t i c k w e e g s uys huys
Een knoppeldoeck.

BREDERO, Griane bl. 30.

Stijf. 1) *Streng, strak, vast, sterk, hevig.*

Want Constantijn, Constantijns zone,
Was een onwettich man,
Ende sette hem als een tyran
— — — — — — — — —
Ende was zwaer papen ende clerken,
Soe vreselijc ende soe s t ij f,
Dat hij hem dede nemen tlijf.

Lsp. B. II, C. 50, vs. 40 var.

Ghi en sult ooc in gheenre tijt
Schelden als ghi erre sijt
Om dinc die u niet cout en es;
Want erscap, sijts ghewes,
Hout u so s t ij f ghesint
Dat ghi die waerheit niet en kint

Ibid. B. III, C. 3, vs. 675.

Maer 't gherechte ware soe s t ij f,
Et soude den Coninc nemen dlijf.

Ibid. C. 11, vs. 15.

Ic hebbe ghelaect den jonghen doren,
Op dat haer elc guet salich wijff
Daer voeren hoede ende houde s t ij f f.

Mloep, B. I, vs. 966.

Tiskes leefde in eren s t ij f f.

Ibid. B. I, vs. 2483.

Te hant nam sy den doden
Ende droechen, als een rasende wijff,
Daer die stroom was diep ende s t ij f f

Ibid. B. II, vs. 384.

Die vrouwe beval hem emmer s t ij f f,
Off hi ten eersten niet en quame,
Dat hi sijnre waer name,
Want hi emmer comen must.

Ibid. B. II, vs. 3678.

Off dat yemant minnet s t ij f f
Sijns vaders, ooms off broeders wijff.

Ibid. B. III, vs. 333.

Tskeysers rechten segghen s t ij f f.
Mloep, B. IV, vs. 755.

2) *Koppig.*

Jordaen, ghy zijt een harde drijver
In al de stadt en is geen s t ij v e r:
Heeft yemant een verwart krackeel,
Ghy drijft het deur, of half, of heel.
BEAUMONT, bl. 70.

Harde, blinde, dommen yver,
Hoe onwetender, hoe s t ij v e r.
Ibid. bl. 147.

3) *Gestadig.*

't Onvernuftich vee, helaes!
Is veel nyver en veel s t y v e r
In den yver tot Gods lof,
Als de mensch van 't beste stof.
BREDERO, St. Ridd. bl. 2.

Zie verder HILDEG. Gloss. en Wdb. op BREDERO.

4) *Hard, ferm.*

ick — — — gaf hem trots een lap
soo s t ij f als ick cost slaen.
Z. Nachteg. bl. 16.

5) *Versterkend woord.*

Nu, wilt u sonden oock belijden,
Ende seghtme u quaet naect ende bloot s t ij f.
Belg. Mus. VI, bl. 60.

Stijfsel. *Bevestiging.* Van hout ende balcken, die zy behoeven in de spoeije ende tot s t ij f s e l van dien. Informacie van Hollant ende Vrieslant, bl. 464.

Stijgh. *Twintig.* KIL.

Stijgh. *Zachte helling of glooiing.* KIL., MEYER.

Stijghe. *Eng voetpad, steeg.* KIL.

Stijghe. *Gang, trede, stap.* Ibid.

Stijgen. *Doen stijgen.* CATS.

Stijl. 1) *Steun, stut, ondersteuning.*

Dat hy door syn milde gaven,
Wil haar swacke zielen laven:
Groote Schepper weest haar s t ij l,
O ghy Heere der Heyrscharen

Wilt ghenadelijk bewaren,
Arent en Maria Pyl.
Vander VEENS Zinne-beelden, bl. 329.

2) *Stand*, *nering*, *bedrijf*, *broodwinning*.

Hij houd niet van 't sinjeurtje te speelen, maar van jongmans als sy;
Hij houd veel van een s t y l.
BERNAGIE, De belachchelyke Jonker 1724 (1684) bl. 12.

Dat d'een de Jonker speelt, geen s t y l heeft, en naauwelijks iets kan
Ibid. bl. 25.

Maar ik diende eerst wat onderrecht,
Uw s t y l en vrinden?
Ibid. bl. 32.

Maar daar werd ook vereischt een s t y l,
't Huishouden kan — — — —
Ibid. bl. 40.

Een speel-huys opsetten, Jan! dat is ook sulken slechten s t y l, datje wat anders kond versinnen. De vryagie van Jan de Plug, bl. 9.

Wat s t y l heeft dese vriendt, daer hy sig door genert?
DROSTE, Haagse kermis, bl. 29.

3) *Pilaar*.

Die zale was buten guldijn
Dat die s t y l e zouden sijn,
Dat was al karbonkel.
Dr. VERWIJS, Bll. II, bl. 2, vs. 14.

Styper. Quid? (*stuiper*, *buiger?*)

Van zulken drift gevat, bezet van hoofsche s t y p e r s
En van den purp'ren Prins de schranderste aller slypers.
OUDAAN, Poëzy IV, bl. 6.

Stijt. *Sterk*, *hard*, *stevig*.

Hi reet up den castelein,
Met enen spere grof ende s t i d e,
Ende sporslaghede an elke side
Metten sporen.
Walew. vs. 10537.

So sere riep die edel man,
Dat si hem omme keerden dan,
Ende gaven eenen groten huuc.
Walewein reet enen in den buuc
Met ere glavie s t ij t ende stranc.
Ibid. vs. 10723.

Zie verder Dr. DE JAGER's Archief, II, bl. 144.

Ook als substantief komt s t y t voor in de beteekenis van stuit?

Hy is de sleutel quijt, van 't eynde van de s t ij t.
DE BRUNE, Spreekw. 1636, bl. 385.

Stijven. 1) *Rechtop vasthechten.*

Sy wouden hem aent cruyce stijven.
Dboek v. d. Houte, vs. 726 var.

2) *Stijf zijn van goud* of *andere pronkstof.*

O Konincks kindt, hoe steekt ghy in 't gesteente!
Het binnenst is naa 't buitenst t' eenemaal
En alles s t ij f t van 't gloorende metaal.
HOOFT, Ged. bl. 248.

Stijveren. *Stijf* of *hard worden*, *stollen*, *kristalliseeren*, *versteenen*. Een stuckwechs buiten Tour, in een sekere kuile, is een rootse geweest, alwaer stadich water druipt, hetwelck allengskens s t ij v e r t ende de nature van steen aenneempt. HOOFT, Brieven II, bl. 408.

Stick. 1) *Een weinig tijds*, *eenige oogenblikken.*

Toten bedde dat si quam,
Ferguut si slapende vernam.
Si stont al pensende een lanc s t i c.
Dr. VERWIJS, Bll. 1, bl. 133, vs. 305.

Om dese dinc lagen si doe
Een s t i c besloten.
VELTH. bl. 400 y.

doe bepeinsde hem dammirael een s t i c.
Fl. en Bl. vs. 3266.

Zie verder, STOKE, door HUYDEC. II, 205; DE JAGER, Taalk. Magazijn, III, bl. 178; KAUSLER, Die Rose en Lev. van St. Fr., Ferg. vs. 1653, 3999.

2) *Boterham.*

Sneed' ick ieu s t i c k, en smierdet dick,
Wy beten beet aen beten,
Dan hy en dan weer ick.
BREDERO, Boert. L. B. bl. 18 a.

Waer heeft d' Yver-Geck gelesen,
Dat hy die alleen sou wesen,
Die de boter vet en dick,
Sou genieten op sijn s t i c k.
VONDEL, door v. L. III, bl. 46.

Zie verder, Taalgids 1859, bl. 295 en Wdb. op BREDERO.

3) *Booze daad, daad in 't algemeen.*

God, onse here, ghehenct oec dicke
Den duvel menighe s t i c k e n.
N. L. Nieuwe reeks IV, bl. 159.

Menich verhaest sine doot dicke
Jeghen nature, bi enen s t i c k e (zelfmoord?)
Ibid. bl. 432.

Die storm is quaet alle stonde
Die comt beneden uten gronde:
Die scepe verderver in dicke:
Dit comt bi dustanighen s t i c k e.
Ibid. bl. 432.

4) *Zaak omtrent welke men handelende is.*

Zoo hadden zy, om 't s t i k
Lichst uit te voeren, in min dan een oogenblik,
Een' loozen raadt bedacht.
HOOFT, Ged. bl. 30.

Ik gae iens an den Dam, pas op je s t i k k e n,
Ik koom terstont weêr in.
Ibid. bl. 263.

5) *Een stuk.* Versterkend bijvoegsel bij scheldnamen.

Wat schortje, seck, s t i c k e vleys?
BREDERO, Roddr. bl. 10.

O neen ghy s t u c k e Boefs, ghy sult hier beyde kleven.
Ibid. bl. 38.

Evenzoo wordt ook brok gebezigd, als in *fieltebrok*, *galgebrok*, enz. Zie nog, Luc. bl. 57; Moortje bl. 43, 51 en 56, en PLANT op *Scheucke*.

6) *Gedeelte.*

elc hevet sijn s t i c angevaen (aanvaard);

Stikkelen. *Vastzetten, vastmaken.*

Daar ze in de spinnewebben,
Om 't volle lot van 's lyfs genot te hebben,
Zich s t i k k e l t om ende om.
OUDAAN, Poëzy III, 431.

Stikkeline. *Stukje.*

In sloughe hu al te s t i c k e l i n e n,
Dat hu mochte al hu leven scinen.
KAUSLER, Die Rose, vs. 8717.

Stickelkijn. *Een weinigje, een kleinigheid.*

Ecr hine vint .i. s t i c k e l k ij n,
hi was in een capelkijn
van maerbelstenen al gehouwen.
Ferguut, vs. 1621.

Dus was hi ginder .i. s t i c k e l k ij n.
viere maent.
Ibid. vs. 1822.

Stikken. 1) *Steken.* CATS.
2) *Afsteken.* U. W.
3) *Stukken, zaken, dingen.*

Dat hy allieu al de Haantjes en Katjcs van de stat uuttetart het
Met duysent sucke s t i c k e n.
BREDERO, Moortje, bl. 61.

4) *In zwijm, in onmacht vallen.*

En dese Maeght die schijnt door groote rouw g h e s t i c k t.
Ibid. Het daghet, bl. 39.

Mijn ziel jaeght in mijn lijf, helaes! ick s t i c k van dorst.
Id. ib.

Sticken (Te). *Aan stukken.*

Ende (die ionchere) warp van hem die lanterne
Jegen dien mur, so dat so crakede,
Ende bevalse dien diese makede,
Die brac t e s t i c k e n ende tlicht bedarf.
Uit een fragment in BILD. T. en D. Versch III, 141.

Stikkeweegs. *Eind wegs.*

So vong ick tuysent, een s t i c k w e e g s uys huys
Een knoppeldoeck.
BREDERO, Griane bl. 30.

Sticklinckens. *Gedeeltelijk.* Constt. Juweel 418.
Stikzienentheit. *Kortzichtigheid, blindheid.* Wdb. op HOOFT.
Stickvogel. *Grijpvogel, havik, sperwer.* KIL.
Stil. Iets dat lang gestaan heeft en alzoo bedorven is. Eng. *stale.*

Gheert.
Men sal uw anschijn met seiken eren,
ende met ander dinghen die daer toe horen.
Die ierste man.
Hulpe, hulpe! soe sal ic versmoren,
gheet men mi met s t i l l e r seiken toe.
Horae Belg. VI, Die Buskenblaser, vs. 155.

Stil. Zie **Stille**. *Bril.*

As jonges op 's manne kackhuys gaen, vallese door de s t i l.
J. NOOZEMAN, Beroyde Student 1679, bl. 18.

Stilbaar. *Dat gestild, vereffend, uit den weg geruimd kan worden.* Wdb. op HOOFT.

Stile. *Stijl, stut.*

Als dit verhoerde die joncfrou fijn,
Soe leydsi mi een brugghe voren,
Wel ghemaect mit vasten schoren
Ende mit s t i l e n, als mi docht.
HILDEG. Ged. bl. 52, vs. 43.

Doe sach ic boven ende beneden
Off die brugge yet vaste stont
Mit horen s t i l e n op die gront.
Ibid. vs. 66.

Zie verder, D[r]. VERWIJS, De Oorl. van Hert. Albr. bl. 435.

Stilheit. *Stilte, stilzwijgendheid.*

— s t i l h e i d sonder enech spreken.
Rymbybel, vs. 34768.

Stille. 1) *Stilte.* Also ghelijc als hoir die siele inghekeert heyet uut allen creatueren, so in der ewigher s t i l l e n, so wort dat ewighe woirt gheboren. ITERSON, Stemmen, bl. 124.

2) *Secreet, heimelijk gemak* vandaar ons *stilletje.*

hondert voete es lanc die s t i l l e,
ghewrocht van gonde van Romenie.
Fl. en Bl. vs. 2397.

Ende theeft een kint aleven behouwen,
Dat int water scheen verdroncken medallen;
Ende noch een ander, int s t i l l e gevallen,
Hevet oec vertroost.
SMEKEN, Van den Heiligen Sacramente, vs. 585.

3) *Het Vaderons.*

eer die pape ginc ter s t i l l e.
HALB. Aant. bl. 117.

Hier na seit die pape die s t i l l e.
OUDEMANS, Bediedenisse, vs. 776.

4) *Stil, heimelijk.* Bijw.

Doch logyerde hi achter velde daer
Der stat min dan ene mile naer,

Daor hi .iij. daghe stille lach.
Rymb. vs. 28015.

Stille (Een) doen. *Ergens van zwijgen, de gedane zaak niet meer aanroeren.*

Nu doet daer af een stille,
ic heb die sake wel verstaen.
Lantsloot, vs. 487.

Stille waerheit. Voorloopig verhoor in rechten. Nog heden *stil verhoor*.

Op een tijt bat Alout dus
Alden scepenen vander poort,
Dat hem lief si, dat men hoert
Ene stille waerheit van swaren dinghen.
HUYDEC. Stoke II, bl. 476 en 477.

Stillegangers. *Muilen, houten muilen.* KIL.

Stillekine. *Zachtjes, stilletjes.*

Dit saghen ghene vogelkine,
Ende si seiden al stillekine:
Gheent es die beste man,
Die noit lijf ghewan.
CLIGNETT, Esopet bl. 275.

Bi vile sprcken es die menege verloren,
Haddic ghesweghen al stillekijn,
Soe haddic in vrouden moghen sijn
Bi Esmoreit al mijn leven.
MOLTZER, Bibl. I, bl. 37, vs. 557.

Al hadt Titus dus verboden,
Si ghingen stillekine doden
Ende daden jammerlic bejach.
Rymb. vs. 32815.

Die coninc, hare vader, doe hi dit sach!
Stillekine seit hi: »O wach enz.
Dr. VERWIJS, Bll. I, bl. 116 vs. 224.

Stillen. 1) *Stil — maken, — houden.*

So bid ic dat sijs guetlic stillen
Ende houdent also heymelic, enz.
Mnlp. B. II, vs. 1800.

Dus stilde Moyses onsen Here,
Ende ghinc af bedruevet sere.
Rymb. vs. 5053.

2) *Stil worden.*

Ende tweder s t i l l e d e van den winde.
Mnlp. B. II, vs. 198.

Stillevaeghen. *Nachtwerken. sekreten ruimen.* KIL.

Stillevaegher. *Nachtwerker.* KIL., *stilleveger.* PL.

Om dat hy nu as kacx konstapel in 't leegher is,
Weet hy wel (sey'ck), datsen vaar een s t i l l e v e g h e r is
BREDERO, Moortje bl. 29.

Stillyk, stilliok. *Ongemerkt op eene heimelijke of stille wijze, op bedaarde wijze.* KIL. Salseda werd al s t i l l y c k in 't hof zyner Hoogheit aangetast, en voor haar gebraght. HOOFT, Ned. Hist. bl. 824.

Stilstand. *Stilte, stilzwijgen.*

Ghebiedt een s t i l - s t a n t nu, op dat door tusschen praten
My niet verbystert wert 't besluyt van mijn ghedacht.
BREDERO, Roddr. bl. 26.

Stinckelinck. *Spiering.* KIL.

Stinckvisch. *Spiering.* Ibid.

Stint. Zekere visch (en wel de spiering of stinkvisch) HOFFMANN, Theophilus, vs. 135.

Stip. *Stap, trede.* KIL.

Stip. *Nauwkeurig.* U. W.

Stipendie. *Loon.* Aldus heeft hy alle de natien ende steden seer vriendelijck aenghesproken, ende heeft de Princen ende den Edeldom van den landen groote gaven ende s t i p e n d i e n ghegheven. VARNEWYCK, bl. 268.

Stippen. *Het schreeuwen der kieviten, als men hare eieren uithaalt.* Zie **Kieft**. Laet de kievit s t i p p e n, ick heb de eyeren in de hoet. HONDIUS, Moufe-Schans 1621, bl. 119.

Stipstappen. 1) *Keilen, slingeren, botten.* KIL., ook *kiskassen* of *schiffelen.* Dr. DE JAGER, Versch. bl. 168.

2) *Stappend voortloopen.* Ibid. bl. 168.

Stipsch *Stipt, nauwgezet.* U. W.

Stirne. *Sturen.* Doe ghinc hi uter wustinen en quam in die gheburte daer de Jordaene loept, en began te predikene en dat volk te s t i r n e ten doepsele wert. Lev. van Jezus, C. 21.

Stirredom. *Hartstochtelijke aanvechtingen.*

Waerick as ghy, Princes! ick souwer niet uytscheyen
In een maant vijf ses, en mijn s t i r r e d o m tusschen beyen.
BREDERO, St. Ridd. bl. 35.

Zie verder, Wdb. op BREDERO.

Stive. *Stijfheid, stramheid.*

In wakene, in slape, hoe soot came,
In temperinghe van den live,
Sijt in vaerdicheden, sijt in s t i v e.
Heim. der H. vs. 894.

Zie verder, HALB. Aant. bl. 229.

Stive. *Doedelzak.*

Die menestrevele quamen daer mede
Vor dien coninc in die stede
Ende loofdene met haren sanghe:
Vedelen, harpen ende symphonien,
Cytolen, orghelen ende s t i v e n.
Dr. VERWIJS, Bll. I, bl. 153, vs. 189.

Stivelen. *Dooden, doodsteken.* MEYER.

Want morders haddense ghevaen
Metten haren, ende wilden saen
Al tfolc s t i v e l e n.
HUYDEC. M. St. I, bl. 414.

Egloen, die vân Moab drouch crone,
Dien leeddi te meerre hone
In sine camere, eude s t i v e l d e n daer.
MAERL. 8º. ed. I, bl. 105.

God sprac: »ic sal comen neder
Tot di, in die demsterhede,
Dat mi tfolc hoort spreken mede.
Ganc, ende maec my tfolc rene
Huden ende morghen ghemene.
Doe hem haer cleder dwaen,
Enter wive oec ave staen,
Ende si ten derden daghe ghereet siin,
Segh oec hem haren termiin
Van den berghe, dat sy niene liden.
Wie so den berch tast tesen tiden,
Hi starfter omme, dat die pant.
Niemen en doere an siin hant,
Ic wil, datmen s t i v e l e of stene
Man ende beesten ghemene.
MAERL. Rymb. fº. 23a.

Zie verder, Rymbybel door DAVID.

Stiven. *Sterken.*

Der heiligher kercken recht te s t i v e n.
HILDEG. Ged. bl. 26, vs. 124.

Styver. *Steviger*.

Die met een s t ij v e r erm, 's erfsvyands breyn zou scherven.
VONDEL, door V. L. II, vs. 54.

Stobbe. *Tronk, boomstam*. KIL. »Een nieuw uytspruytsel uyt eenen stam, stomp, ofte s t o b b e, die vergaen ende verdorven scheen te zijn. Staten-Vert. Jerem, 23, 9.

Stoedse. *Steunsel, leuning*.

Opten selven dach deden berechten
In dien mersch die .ij. coninge,
Daer si tornieren souden onderlinge
S t o e d s e n ten venstren, datter scouwen
Uut mochten vrouwen ende joncfrouwen,
Ende lenen, daer si mochten lenen an.
Lanc. II, vs. 14277.

Stoeyen. (Trans.) *Dartelend liefkoozen*.

Hoe ribsakten en hoe s t o e y d e wy mekaar in de schuyl-hoeckjes.
BREDERO, Moortje, bl. 62.

Stoecken. *Aanstoken, verhitten, aanzetten*.

Noet den scamelen daertoe s t o e c t
Dat hi hulpe ende raet soect
Ane sinen viant.
Meliboeus, vs. 2920.

Wan si dicke met haren rade
Den mensche s t o e c t ten quaede.
Ibid. vs. 2939.

Aldus Nature ons allen s t o e c t,
Ende legt int herte ende soect,
Ende trect ons tien delite wart
Dien van ons allen es begart.
Dr. VERWIJS, Die Rose, vs. 12917.

Stoel. *Troon, Bisschoppelijke zetel*.

Nu swoeren up Isengrijns Crune,
Alle vive, dat si Brune
Conine ende here souden maken,
Ende settene in den s t o e l e tAken,
Ende hi crone soude draghen.
Rein. door Dr. JONCKBL. vs. 2280.

Zoo sprack het bastertzaet, en ruckte hem om veer
Met stoel met al in 't bloet: de mijter viel er mede.
VONDELS Poezy, 1719, Dl. IX, bl. 52.

Zie hierbij Taalgids 1867, bl. 245. In vele uitgaven van VONDEL'S Gijsbrecht van Amstel wordt dit woord door *stola* verklaard.

Stoelbroeder. *Medelid* U. W.

Wat mist de Burgerij aen hem
Een burgerman, door 't lot verkozen.
Wat derft de Raed een trouwe stem,
De stoel, een vreedzaem stoelgebroeder,
Een' zachten bant, die 't al verbont.
VONDEL, door v. L. VI, 32, vs. 9.

Stoelgenoot. *Die mede in 't gestoelte gezeten is.*

— — en wie dit vat
Gelooft dat Godt, van Godt geteelt, van Godt niet spat,
Van eeuwigheit gezet bij d' andre stoelgenooten.
Ibid. IX, bl. 581, vs. 1149.

Stoelken. *Kampernoelje*, *eetbare paddestoel.* KIL.

Stoenen. *Steunen.* Mer die ghewoenlike logener is zeer anxteliken, dat hi cume sonder lieghen eenich dinck vertellen kan; hy vertoernt God daermede ende maect hemselven ongheacht, dat hem niemant wael gheloeven en dar, weder hi waerseit of niet, ende niemant en dar op sijn woerd stoenen. Dr. v. VL. Pozast. bl. 172.

Nu es die gene op Waleweine comen
Ende heeft sijn spere in haut genomen,
Ende stac Waleweine soe metter vard,
Dat sijn part boech achterward
Ende hi hem stoende op sine vote.
Lanc. II, vs. 39473.

Stoep (In de). *Op de stoep.* Vroeger waren de stoepen door hekken ingesloten en alles samen toen de stoep uitmakende, zeide men natuurlijk in de stoep, waarvoor wij thans op de stoep zeggen.

Ick zelje in onze stoep aen de deur verwagten.
T. ASSELIJN, Jan Klaasz 1683, bl. 24.

Hola, wie sitter zo laat in de luy heur stoepen?
BIESTKENS, Klaas Kloet 1619, III, bl. 18.

Ik vond hem in de stoep.
Bellamante ofte de minsieckc Juffer, 1689, bl. 21.

Stoep. *Stadssoldaat*, van *stuipen*, buigen, bukken, gebukt gaan.

— — — — — — siet hier de Gouverneur
Met al zijn lijf-wacht en de s t o e p j e s noch by heur.
BREDERO, Luc. bl. 63.

Ick sech dat de Kapiteyn by nacht
Ons wel bystaan sal, soot noot doet, met zyn s t o e p j e s en met zijn ratelwacht.
Ibid. Moortje, bl. 52.

Zie verder, BILD. Geslachtl. BREDERO, Kl. v. d. Koe, bl. 6. E. VAN DER HOEVEN, De Waarzegster, bl. 17.

Stoep. *Kruik*. — — waert zo dat enich zieke eenen b o r n e s t o e p brake, hy zoudene moeten ghelden met sire provenden. Belg. Mus. VII, bl. 90.

Stoepe. *Geesel, zweep, geeseling*. KIL.

Stoepe. *Stuip*. TEN KATE II, 426.

Stoepen. 1) *Schudden, stooten, bewegen*. KIL.

2) *Steken, prikken*. Ibid.

3) *Zitten, nederzitten*. Ibid.

4) *Krommen, buigen*. Ibid.

5) *Slaan, smijten, klappen, afrossen*. KIL. *Geeselen*. PL. Weel syn wyser leert, syn rycker gheeft, en syn stercker s t o e p t, die bolleerst geern. MEYER. Spreuken bl. 61.

6) *Het haar met het vel van het hoofd trekken*. WEILAND.

Stoepkorf. *Fuik, vischfuik*. KIL.

Stoeren. *Stooren, schenden*

Maer die heren die dat swoeren,
Want si den eet niet wilden s t o e r e n
Enter liede tale bevellen,
Ontfingen sise niet over ghesellen.
Rymb. vs. 6778.

Stoeren (Zich). *Zich boos maken, zich vertoornen*.

In disputatiën of in ghedinghen
Suldi u redene so toe bringhen,
Dat ghi metter waerheyt gaet voert
Ende dat ghi u oec niet en s t o e r t:
Want ghestoertheyt, dat ghijt wet,
Des menschen wijsheyt zere ontset.
Meliboeus, vs. 1062.

Want als hem die mate man s t o e r t
Opten mechteghen, wert hi verdoert,
Ende gaet verwoedt, nacht ende dach,
Omdat hijt beteren niet en mach.
Ibid. vs. 2816.

Vrouwe, ic wille niet
Dat ghi u op mi s t o e r t yet.
Meliboeus, vs. 3309.

Stoet. *Stond* Imperf. van *staan.*

Si sach een lettel scele,
Maer en m e s t o e t haer niet vele.
Limborch, B. VIII, f. 896, aangehaald bij HUYDEC. M. S.

Dese boeme s t o e d e n alle viere
Om dat graf.
Fragm. uit Fl. en Bl. aangehaald bij HUYDEC. M. S.

Wenende s t o e t si, sere bedruct.
Mloep, B. I, vs. 1113.

Stoet. *Bal, kaatsbal.*

Ich sinde di mede oec enen s t o e t,
Die te dienre kinsheit es goet.
Alexander, B, II, vs. 65.

— hebbic di ghesent oec mede
Eene (1e) scorgie (zweep) ende eenen (2e) s t o e t
Ende een (3e) bigordel met gelde goet;
Die gesele (1e) wiset di al bloot,
Dattu noch heves bedwancs noot,
Die bal (2e) dattu speles daermede,
Alst betaemt der kintschede.
MAERL. Sp. H. 8o. ed. I, 282.

Zie verder, Dr. DE VRIES, Proeve van Taalz. bl. 80.

Stoetelike. Voor **stoutelike** of **stoelelike?** *stout* of *in 't geheim.*

Gi en wilt niet dat s t o e t e l i k e
U ontfoert werde die maccht,
Daer gi omme so sere claecht.
Karel de Gr. Fr. I, vs. 542.

Stoffe (In) van. *Ter zake* of *oorzake van.* Wdb. op HOOFT.

Stoffeeren. 1) *Logens verzinnen.*

Judas. hoe zal men vader paeien?
Levi. Met logens en bedrogh, zijt hier voor onbevreest,
Wie niet s t o f f e e r e n kan, ontbreeckt of brein of geest,
Men stroy dat eenigh wildt hem levend heb verslonden.
VONDEL, door V. L., III, bl. 744.

2) *Alles bijbrengen om eene zaak in zeker daglicht te stellen, te schetsen of te schilderen.* Wdb. op HOOFT.

S t o f f e e r t d' omstandigheên met uitspraak en gebaar
Op 't hatelijkst, en vult des Konings borst met vreezen.
HOOFT, Ged. bl. 100, 5.

3) *Bekleeden.* De groote Aertsengelen, Lucifer enz. komen de stellaedje s t o f f e e r e n. VONDEL, door V. L VI, bl. 209.

Verlosser, — — — — —
Dat uw gena verschijn'; — — —
S t o f f e e r e n d e den troon, daer d' Engelen uit vielen.
Ibid. VI, bl. 290.

4) *Uitrusten.*

Ick sal twee benden uit Arkadie s t o f f e e r e n.
Ibid. VIII, bl. 511.

Stoffen. *Opvullen, aanvullen, volstoppen, uitrusten, bemannen.* KIL., MEYER.

Maer nu ist best dat wy een schip s t o f f e e r e n
Met bootslieden, en ons volck vercondighen laten
Dat sy opt spoedichste weder thuyswaert keeren.
Odyssea door COORNHERT, II, bl. 58.

Stofferen. *Voorzien.* Fr. *munir.*

Prudentia antworde doe:
Hoe mochtic dat bringhen toe?
Die cost waer u alte groet,
Want die slote ligghen bloet;
Ende te vallen 'te menighe stat,
Die men reken moeste bat
Ende s t o f f e r e n harde wale,
Met boghen ende met springale,
Met drancke ende met spisen,
Met coenen ende met wisen
Lieden, daer ghi mocht besetten mede
Husen ende tornen telker stede.
Meliboeus, vs. 2318.

Stock. 1) *Bijenkorf.* Hier nae ghevielt doe hi die konich winnen soude, dat hem een bije seer stac also dat hi verwoet wert ende werp alle die s t o c k e n om. Twyspraeck 84[ste] Dyalogus.

2) *Staf.*

Hoe buight mijn s t o c k? hoe beeft mijn hand?
Ik trede als tot den hals, in 't zand.
VONDEL, Gebroeders vs. 595.

Mr. V. LENNEP en Dr. V. VL. verklaren dit woord door *oud, vervallen lichaam* en *stramme lijf*.

Zie verder, Taalgids 7e jaargang bl. 147.

3) *Beenblok* of *boei*. Bij overdracht is het woord toegepast op *gevangenis*. Men druckte sijne voeten in den stock. Staten-Vert. Ps. CV, 18. Zie DE JAGER, Taalk. Handl. pag. 104.

Ic mach wel segghen van elende:
Wat wilmen mi vanden live prenden!
Ic sit hier in een onbeheuden
Starken stoc mit yseren benden,
Dat ic rugghe, bien noch lenden
Nauwelic en can ommewenden.

MOLTZER, Bibl. IV, bl. 74, vs. 146.

Zie verder aldaar Gloss. op IV en V.

4) *Offerblok*. — van den offer op altaren, buten missen, ende van anderen ghiften binnen der kerken, of buten der kerken, in stocken, of anderswaer. Belg. Mus. II, 168.

5) *Stokregel*.

Tindt al een paer, hoe vremden personagie,
Vrou Sclodderkouse crijcht joncker Bouwen Lijfrock,
Een schommelmaertken, een vuyl pottagie,
Gheraect erghens aen eenen schommelcock,
Een leelijcke sloore crycht eenen vuylen slok,
Een mallootken paert haer by eenen sot,
Hier omme houde ic my aen desen stock:
Gheen zoe slimmen scheelken ten vindt zijnen pot.

Ibid. IV, bl. 86.

6) *Hout* of *paal*, *staf*. Gordet uwe lendenen, ende neemt mijnen staf in uw hant — en legt mijnen staf op des knechtkens aensicht. Bijbel van 1542, 2 Kon. IV, 29 en 31. Gorde dine lendenen en nem minen stoc in dijn hant — en legt minen stoc op des kints aensichte. Staaten-vert. Epistelen en Evangelien bl. 89.

Daer komt het roovers rot, en booswicht! Ghij voor aan!
Ghij komt met staven, stocken,
En fackels aengetrocken
Als op een dollen hond.

J. DE DECKER, Rijmoefeningen: het lijden Jesu Christi, bl. 60.

Zie verder YPEY, Taalk. Aanm. bl. 110.

7) *Steun*.

Sy is alleen de **s t o c k** van mijn verloopen dagen.
BREDERO, Luc. bl. 9.

Mijn kint, mijn steun **s t o c k** van mijn kromme ouderdom.
Ibid. bl. 46.

Stock in 't wiel. *Spaak in 't wiel.*

Hoe vlamt elck op gebied? zoo ras ick 't ryck aenvaerdde,
Strax heeft myns broeders zwaerd zig tegens my gezet,
En als ick d' eer daer na des stichtschen staels bewaerde,
Stack Otto **s t o c k i n 't w i e l**.
Diederick VII in J. DE DECKER, Rymoeff. II, bl. 167.

Stokbeeld. *Standbeeld.* KIL. *Buste.* Socrates, welckers lichaam — — — kouwer was als een s t o k b e e l d. J DE BRUNE, Wetsteen 1665, bl. 13. Gewisselik, vervolgde de beeldhouwer, ghy moet meinen dat een s t o k-b e e l d te maken en een plaaster te smeeren, eveneens is. Ibid. bl. 194.

— — — zy hangen in het oogh
der Cherubinnen selfs, die hier de Bondkist decken,
En draeien 't aenschijn, schuw van zulcke doodse vlecken,
Ghy hoort wel aen 't misbaer, hoe Bispe smeeckt, en bid,
Ghelijck een **s t o c k b e e l d** zit, en mymert, daer ze zit.
VONDEL, door V. L. III, 708.

Toen hy Mantuaens s t o c k b e e l d, lang voorhene in die stede opgerecht, neder smeet, om des onsterfelijcken mans naem te verdelgen. VONDEL, door V. L. V, 31.

Stockborse. *Stokbeurs*, eene beurs met een houten handvatsel, in de gedaante van een stokje. U. W.

Stockbeurs. Onze ouden hadden lederen beurzen, waarin zij hunne verschillende geldsoorten afzonderden, en die alle te zamen met een gemeenen mond in een rieten pijp uitliepen, door welke men het geld ter betaling uitschoot. Dit heet men een s t o k b e u r s enz. HUYGHENS door BILD. VI, bl. 178.

In vroegere dagen was het bij de vrouwen in gebruik een koord of keten op de linker zijde te hebben, van welke zij hare beurzen boven op de rokken lieten nederhangen. Deze beurzen bestonden uit ettelijke kleine lederen zakjes, welke veelal tot twaalf in getal waren, dienende om de verschillende geldspecien afzonderlijk te houden, en voorts ter berging van eenig naaigereedschap of andere kleinigheden. Ieder dezer beursjes werd door een bijzonder koordje toegehaald, en alle deze koordjes werden wederom met een gemeen koord vastgemaakt. Ook waren zy te samen verbonden aan een houten handvatje, met leder of laken bekleed, dat

men den stok noemde, die aan deze beurs den naam van s t o k b e u r s gaf. Zij waren tot in de 17de eeuw in zwang. LE FRANCQ VAN BERKHEY, Natuurlijke Historie van Holland. D. III, bl. 522.

Stookduyve. *Ringduive.* KIL.

Stokelec. *Opstokende, als een opstoker van kwaad.* Ende vonde men oec enige andere die oec s t o k e l e c hadden geweest, of misgripende, of waren, of namaels worden jegen onse recht, of jegen onse stat van Lovene, wanneer dat men se vonde, die hebben wi geloeft, ende geloven, oec ute onsen lande te bannene, ende ghebannen houden. Brab. Yeesten I, bl. 733.

Stoken. 1) *Blazen.* CATS.

2) *Steken.*

Ende omme dat si begripers waren
Ende si niemen en wilden sparen,
Sine ghinghene met worden s t o k e n
In haren ghemeenen sproken,
Dies hietmense Satyriene,
Die int wort pleghen nauwe te ziene
Dat heet begripers in onse tale,
Dats Percins met Juvenale.

MAERL. Sp. H. 8e edit. II, bl. 471.

— troest van mijnre salichede,
Dinen raet ende dine bede
Heb ic domelike te broken:
Des moet ic enen camp s t o k e n
Opten valscen Herderike;
Want ic hebbe dorperlike
Karles dochter, mijnre joncvrouwen,
Beslapen, enz.

Brab. Yeesten I, 2e boek, vs. 338.

3) *Kwellen.*

Als hi geplaget in den monde
Int let, daer hi mede dede de zonde,
Ghingen berouwesse s t o k e n,
Dat hi den here adde mesproken.

Lev. van St. Fr. vs. 10125.

Stoken de zee. *De zee bevaren.*

Ja, die scipliede in dat lant
Merken dese daghe te hant,
Ende s t o k e n coenlike die zee,

Ende en songhen min no mee.
Nat. Bl. IIIe B. vs. 541.

Stoken an. *Bestoken.*

Doe quam hem bootscap also houde
Dat van Vlaendren de Gravinne
Margriete, met enen hoghen sinne,
Dede gadren maghe ende man,
En woude Zeelant s t o k e n an.
MELIS STOKE, door HUYDEC. III, B. vs. 1000.

Item, ware so dat eenich here ofte yemen anders, so wie hij ware, groet of clene, overmids dat onse vors. stad van Breussele ons ontfaen heeft teenen heere, onse vors. stad van Bruecele s t o k e n, deren, letten, scaden ocht hinderen woude enz. Brab. Yeesten II, bl. 492.

Stoker. *Windvlaag.* CATS.

Stocken. 1) *Steunen, rekenen.* KIL.

Jonstich herte
Men zalse leeren eenen vreemden gast vrijen,
Daer niet op te s t o c k e n en is, zoo 't mach blijcken nu.
HOUWAERT, Den handel der Amoureusheyt, 1622, bl. 58.

2) *Stokken of palen heien.*

Daer is gantzelick niet op te s t o c k e n.
MEIJER, Spreuken bl. 12.

3) *Stollen, stremmen.* MEYER, KIL.

4) *Bestoken.* Rymchr. v. Vlaanderen, door KAUSLER, vs. 2827.

Stockade. *Dolk, moordpriem.* KIL.

Stocker. *Stokbewaarder, gerechtsdienaar.* Ibid. Ende doen hi die sentencie ghegheven hadde, soe seide Cypriaen: God heb danc. Ende doen hi metten s t o c k e r e ter stat comen was, soe beval hi sinen vrienden dat si den s t o c k e r gheven souden XXV gulden voer sijn loen. V. VL. Prozast. bl. 280. Ende hier om leiden si Santulum te onthoofden, ende daertoe namen si den alre starcsten s t o c k e r, die dat doen soude. Passionael Somer Stuck 1489, f^o. clxxxvi, d.

Zie verder V. VL. Prozast. bl. 163.

Stockhaer. *Stoppelhaar, vlashaar.* KIL.

Stockhouwe. *Schaaf.* Ibid.

Stockknecht. *Cipier.* Ibid.

Stockmelk. *Gestremde, geronnen melk.* Ibid.

Stockmes. *Snoeimes om de boomen te snoeien.* Ibid.

Stocknarre. *Plomp, bot mensch, botterik.* Ibid.

Is 't aers niet as sucken hooghmoedigen s t o c k n a r.
BREDERO, Symen bl. 10.

Stockregel. *Zedespreuk*, *zedeles*. In elck liedeken eene goede s t o c k r o g h e l e. MEIJER, Spreuken bl. 99.

Stock-stil. Versterking van *stil*.

— — — — — — Mijn kleyn hartje, waerom
Sydy soo sprakeloos, soo s t o c k t-s t i l en so stom?
BREDERO, St. Ridd. bl. 44.

Stocktand. *Hoektand*. KIL.

Stockvier. *Brandstichter*. Ibid.

Stol. *Lap*, *stuk*, *brok*, *snipper*. Ibid. en PL.

Wat is 'er menig staal gesnippert van dat laken!
Zoo dat het heele stuk, 't zy hoe men 't hechte of knoop!
Voortaen aan s t o l l e n legt gepronselt overhoop.
OUDAAN, Poezy II, bl. 318.

Dies werpt men 't heerlyk werk van s t o l l e n op uw graf.
Ibid. III, bl. 563.

Daerom sal hy tot hoerder schanden
Al haer gebouw ter neder slaen
Dat stuck noch s t o l sal blijven staen.
WESTERBAEN, Ps. XXVIII, vs. 4.

Een bij KILIAAN voorkomend verouderd woord, wordt hier nog veel gebruikt in de spreekwijze *noch stuk noch stol*, d. i. *lap*. Sommigen zeggen *staal*. Men gebruikt deze spreekwijze, naar ik meen, ook in Gelderland. HOEUFFT, Breda's Taaleigen, bl. 579.

Stole of **stoele.** *Stool*, *lang priesterlijk opperkleed*. Lat. *stola*.

Die langhe s t o l e, dat verstaet,
Die hem toten voeten slaet,
Bediedt die columme, alsic las,
Daer Cristus ane ghebonden was.
Lsp. B. II, C. 51, vs. 119.

Wi sijn ghedoept in die Jordane,
Ende hebben witte s t o e l e n ontfaen.
Ibid. C. 36, vs. 2038.

Stole (Bi der). *Eene gelofte onder de stole doen*, het *votum sub stola* doen. Taalgids 9[e] jaarg. bl. 199.

Stolike. *Op eene heimelijke*, *verborgen wijze*.

Daerna quam s t o l i k e Here Walraven,
Ende berude Lovielle, een dorp ane

Dat optie Kempine gelegen is.
VELTH. Sp. H. bl. 189 p.

LE LONG verklaart s t o l i k e door trotselijk.

Stolinghe. *Steelsgewijze.*

Sine daden te gader al open doren,
Dat si s t o l i n g h e daden te voren.
Dr. DE JAGER, Taalk. Magaz. III, bl. 179.

Dat hi u geve die maget vri,
Di u dus ontfoert si
S t o l i n g e n uten huse.
Karel de Gr. Fr. I, vs. 527.

Zie verder Partonopeus und Melior Gloss.

Stolken. 1) *Dekken*, *bedekken*. MEIJER.

2) *Stollen*, *stremmen*. 't Is niet als zwaer bier, dat hy brouwt en veylt, dat schelen-hooftpijn maeckt, en 't bloed om 't hert doet s t o l c k e n. DE BRUNE, Bancket-Werk II, 332.

En liet aen 't lemmer koud mijn warme bloed niet s t o l c k e n.
VONDEL, door V. L. I, bl. 681.

— — — — bracken
Die — — — 't bloed g h e s t o l c k t insnacken.
Ibid. II, 70.

Als hy — — — 't bloed ziet uyt uw lenden s t o l c k e n.
Ibid. I, 692.

Stolkeren. *Stollen*. KIL.

Stolle, stulle. *Stuk*, *brok*, *lap*. Ibid.

Stolle. *Onderaardsche weg*, *mijn*, *loopgraaf*. Ibid.

Stollen drijven. *Ondermijnen*, *mineeren*, *loopgraven maken*. Ibid.

Stolpe. 1) *Balk*, *bint*, *lat*, *staak*. Ibid.

2) *Deksel of lid eener kan*. Ibid.

Stolpeling. 1) *Voorover*. VERWIJS, X Boerden, VI, vs. 223.

2) *Hier en daar, in het wild.*

In dese noot en heeft hy zijn schip oock niet vergeten,
Maer hem derwaerts schuivende greep hyt met sijne handen;
Daert s t o l p e l i n c k dreef, ende isser mids opgeseten,
Om de doodt te ontvlien.
COORNHERT, Odyssea I, bl. 34.

Stolpen. *Dekken*, *overdekken*, *golvend bedekken*.

Nochtans versaeck ick niet door dienst te zijn geholpen
Van eenigh beest of schip, als maer 't gestaedigh s t o l p e n

Der golven over gae, en dat het waeter ly'
Dat ick het met mijn lijf wat van malkander sny'

WESTERBAEN, Ged. 1, 234.

Zie verder DE GROOT, bl. 119.

Stolpelinghe. *Voorover*. Zie **Stolpeling**.

Want vintmen meyskijns slap ghegort,
Ende sijn hem dan die hielen cort,
By enen cleynen orisoen
Machmense opwert nighen doen;
Mar stolpelinghe vallen si node.

HILDEG. Ged. bl. 181, vs. 223.

Een weynigh ghinc hi van hem drien
Ende neder viel op sine knyen,
Ya stolpeling in sijn aenschijn.

KELLER, Fragm. bl. 12.

Stolt. *Stilte*.

T' herte breeckt my, alsick sije
Soo veel boucken in een rije,
Die besprenght zijn metten bloede
Van zijn geestelicke roede:
Die soo dickwils als hy wilde,
Trock de werelt uyt haer rust;
En vlus wederomme stilde,
Naer zijn wensch en hertenlust,
Socht de stolt als yder sweegh,
En van elck het beste creegh.

HONDIUS, Moufe-Schans, bl. 880.

Stombe. *Stomme*.

Walewein pensde soe sere hier ombe
Dat hi sweech stille als een stombe,
Ende sijns selfs algader vergat,
Ende in enen slaep viel na dat,
Daer sijt alle sagen toe,
Ende sliep toten dage alsoe.

Lancelot II, 41570.

Stommelen. 1) *Opstommelen*, *opschommelen*, *voor den dag brengen*.

Bedenckter u eens op, hoe ghyse sult bepraaten,
En stommelt u bedroch nu wacker uut de gaaten.

BREDERO, Moortje, bl. 24.

Waar ick uut de gaten estommelt heb sucken moyen meyt.

C. BIESTKENS, Claes Kloet, III. bl. 1.

2) *Met horten en stooten voortbewegen.*

O soete straffe strijt! o stribblighe gedachten!
Hoe stoot en stommel dy Garbrande inde vreucht.
Gr. Br. der Minnen, bl. 87.

Stommelings. *Stilzwijgend, stom.*

't Is noch en groote beleefdheyt dat ik hun kom waarschouwen,
Behalve (d. i. in plaats van) dat ik er stommelings gink onderhouwen.
JOANNES ZAMMERS, De Moetwillige Bootsgezel 1697, bl. 5.

Hierdoor ist sprookje eerst van Jö oock versiert,
Die in een witte koe al stommeling bequeelde
Het ongeoorloft werck, dat sy met Jupijn speelde.
BREDERO, Luc. bl. 4.

Zie verder BREDERO, St. Ridd. bl. 6, Gr. Br. d. Minnen, bl. 70.

Stommelinx. *Plotseling, halsoverkop.* HOOFT, Leven van AGRICOLA, 41e Hoofst. (noot). *Zonder oordeel.* MEYER.

Stomp. 1) *Dom, traag van begrip.*

Laet die stompe doren lopen,
Dat ghi niet en derft wanhopen,
Als die guede Perna dede,
Die starff in onverduldichede.
Mloep, B. I, vs. 883.

Ic houde my voer een menschelic romp,
Onverstandel, ruyde ende stomp,
Ende kenne een yghelic voer mijn wiser.
Ibid. B. II, vs. 646.

2) *Stom.* Ic ben Gabriel die sta vor gode, ende dese bodscap ane de te doene, ende du sout stom bliven ende en sout nit moghen spreken totin daghe dat dit sal gheschin. — — — Ende al tfolc stont buten ende beidde, ende hen allen wonderde waeromme dat hi so langhe merrede in den temple. Ende alse hi uten temple quam so was hi al stomp ende en conste den volke nit toe ghespreken. Lev. van Jezus, bl. 5.

Zie verder aldaar bl. 66.

Stomper. *Stumper, dom mensch.* KIL.

Stomperij. 1) *Traagheid, vadzigheid, lafheid* Ibid.

2) *Afslijting, stompwording.* Ibid.

Stompt. *Stom.* Al daer so brachte men hem jeghen enen die doef was ende stompt. Lev. van Jezus, C 114. Zie verder aldaar C. 2 en 77.

Stonde. *Gelegenheid.*

Want heymelijcke stede ende stonde

Bringt menich man tot sulker zonde,
Daer hi hem selven mede onteert.
HILDEG. Ged. bl. 179, vs. 11.

Ende om dat s t o n d e stelen leert,
Soe selmen scuwen enicheit
Daer sonde af comt ende arbeit.
Ibid. bl. 179, vs. 14.

Alsoe langhe ghincse ende keerde,
Dat s t o n d e stelen leerde.
Ibid. bl. 179, vs. 58.

„Stede ende s t o n d e doet den dief stelen."

of in anderen vorm:

Stede ende s t o n d e leert stelen.

Een bekend spreekwoord. Zie Hor. Belg. 9, 38, n°. 614 en Taal- en Letterb. I, 149.

Stonden. 1) *Levensdagen.* HALBERTSMA, Aant. bl. 176.

2) *Tijden*, *eeuwen.*

Der heeft men in ouden s t o n d e n
Eerhande volc met sterten vonden.
Nat. Bl. bl. 31, vs. 377.

Soe (de fontein) was versch, niew ende goet,
Altoes liep soe met groeter spoet
In beken die s t o n d e n waren.
KAUSLER, Die Rose, vs. 1435.

Stonde en onstonde. *Tijdig* of *ontijdig.* Na s t o n d e en na o n s t o n d e. Woorden van Willem III in 1304, te vinden in Wagenaar's, Amsterdam f°. I, 17.

Stondigh. *Gelegen*, *bekwaam.* MEYER.

Stonen. *Leunen*, *steunen.* KIL. Ende si hebben den anderen voet gheheel ende onghesplet, alse de gans, daer si hen mede s t o n e n op dwater. RUUSBR. Tab. bl. 215.

Stont. *Tijd.* T e r s t o n t, d. i. t e r e s t o n t of t e e n r e s t o n t, *eens.*

Daer na quam een wijf ter s t o n t,
Sibilla hietse, mi es cont.
Dboec v. d. Houte, vs. 595.

En drinct oec niet die s t o n t (terzelfder tijd, dat)
Dat ghi broet hebt in den mont.
Lsp. B. III, C. 4, vs. 311.

Job die maect ons ooc cont,

Dattie mensche onlanghe s t o n t (korten tijd)
Op dese werelt mach beiden
Vol alre onsalicheiden.
Lsp. B. IV, Prologhe vs. 6.

Want over aet ende over dranc
Maect den lichame ziec ende cranc,
Ende menighe grote onghesonde
Coomter of te menighen s t o n d e n (dikwijls).
Ibid. B. III, C. 24, vs. 22.

Soe laet ons dan tallen s t o n d e n (altijd)
Te meer hoeden voor die zonden.
Ibid. B. III, C. 27, vs. 45.

Aldus wreect God ghereet
Op aertrike die zonden,
Nu hier, nu daer, mit s t o n d e n (met tijd en wijle)
Ende ooc in vele andre manieren
Ibid. B. I, C. 30, vs. 42.,

Mi dunct datsi hene dommen
Die dese loghene maken cont,
Daer si mede verliesen haren s t o n t (zijn tijd verspillen)
Ibid. B. III, C. 15, vs. 164.

Te Bruessel, binnen derselver stond,
Daer si maecten een nuwe verbont.
Brab. Yeesten, B. VI, vs. 6379.

Stoock (Den). *Vlug, dadelijk.*

Doen heeft Ulysses weer, Telemacho geseyt
Telemache gaet roept Euryclea d e n s t o o c k:
Want ic moet haer wat seggen, dat my in sinne leyt.
Odyssea, II, bl. 151.

Stooken (Uit de gaat). *Opschommelen, zoo lang zoeken, dat men vindt.* Wdb. op HOOFT.

Stooker. *Storm.*

Zoo stort ten leste een hoogbejaarde ceder
In 't bosch van zelf door ouderdom ter neder,
Die eertijds pal de stormen heeft bestuurt.
Der winden en den tijd ten trots verduurt,
Waar toe sij scheen natuurlijk opgewassen,
Door geen geweld als s t o k e r s te verrassen.
VONDEL, door v. L. XII, bl. 117.

Stool. *Lang priesterlijk kleed, stola.* Zie **Stoel.**

Sijn si vrouwen, sijn si man,
Elc sal draghen sinen bant
Die die s t o o l met spriesters hant
Ghebonden heeft in waerdicheit.

Stoop. 1) *Vat*, in uitgebreiden zin, *watervat.*

Soe langhe stuuct men ende steeet
Den s t o e p te watre, dat hi breect.
CLIGNETT. Bijdr. bl. 190.

Onse Here antworde haer zaen;
Ic bemt. Doe liet soe haren s t o o p;
Ter stat wert dede zoe den loop,
Ende seide.
MAERL. Rymb. 124, c.

Voor s t o o p, door MAERLANT hier gebruikt, vinden wij in onze gewoone overzetting, Joh. IV, 28, *watervat.* CLIGNETT. Bijdr. bl. 190.

2) *Inhoudsmaat, houdende* 2 *mingelen* = $^1/_{16}$ anker. D^r. VERWIJS, De Oorlog, bl. 9 en 215.

Zie verder, LE LONG, *Koophandel van Amst.* (8^e dr.) I, 440.

Stoor. *Ooievaar, stork.*

Vier dinghen sijn op ertrike
Die leven herde wonderlike:
Dat Salamander — — — —
De s t o o r, enz.
Belg. Mus. VI, bl. 208.

Stooren. *Verstooren.* KIL.

Stoot. 1) *Hindernis, vijandelijkheid.*

Die state des lants — — — — — —
— — hebben hem gheconsenteert,
Om die scade te sine gheweert,
Ter lossinghen van den rantsoene,
IX^c dusent Vilvortsce mottoene;
Maer daer viel s t o o t in, eer iet lanc,
In de settinghe ende in den ontfanc.
Brab. Yeesten, B. VI, vs. 6579.

Soe beduchte hi hem, dat, na de doot
Van vrou Johannen, alsoe hem dochte,
Sinen kindren s t o o t ghevallen mochte,
Om der lande wille.
Ibid. vs. 11360.

Ende gheviclt dat onsen lieven neven — — — haren landen ende luden, enich s t o e t of orloghe op quame. NIJHOF, Ged. D. II, bl. 153.

Want eyn twist, eyn s t o e t, ende eyn uploep langhe tijt tuschen ons aen beiden siden onder eyn geweest was. Ibid. bl. 72.

2) *Gang*, *weg*.

Sy nam nu de Vryers beneden haren s t o o t.
COORNHERT, Odyssea II, bl. 129.

Stoot doen. *Een gevecht beginnen.*

Op een tijt, bijder Goden wille,
Gheviel een waerachtich dinck,
Dat van Creten die coninc
Minos quam mit volke groot
Ende dede voer Achayen s t o o t,
Daer veel luden worden verslaghen.
Mloep, B. I, vs. 2218.

Stoots zijn. *Oud genoeg ter voortteling.*

Pollio dicht zelf nieuwe vaerzen: weit eenen stier; die alree s t o o t s i s en met zijne klaeuwen het zant in den wint schrabt. VONDEL, door v. L. V. 47 en 68.

Stootdagen. *Kort zijdgeweer*, (later *stootdagge*). Wdb. op BREDERO.

Stooten. 1) *Aanrukken*, *voortrukken*, *voortijlen*, *met snelle vaart aankomen*. De Graaf, by der handt zynde, met omtrent vyftigh paarden, s t o o t 'er terstondt op in. HOOFT, Ned. Hist. bl. 248.

Ik koom voor uit g e s t o o t e n
Met vollen ren, om deez' geschiedenis bewust
Te maaken aan mijn' vrouw. Waar is zy?
HOOFT, Ged. 52, 10.

Zie verder, Wdb. op HOOFT.

2) *Stilstaan.* U. W. Met het voorspoedigh vechten der Sequanen, s t i e t de heevigheit der oorloghe. HOOFT, Tac. Hist. bl. 462.

Stooter. *Springhengst.* KIL.

Stootwerkje (Een) leggen. *Een vechtpartij aangaan.* Wdb. op BREDERO.

Stop (Zonder). *Onverwijld*

Doen die hertoghe gestaen was op
Sant hie boden s o n d e r s t o p.
Grimb. Oorlog, D. I, vs. 816.

Stope. *Kan.*

Vor hem stonden die s t o p e van goude,
Daer men den wijn uut scinken soude,

Ende nappe die waren menighertiere.
Walew. vs. 1037.

— — — Men dede staen
Die s t o p e ende nappe an ene side.
Ibid. vs. 1137.

Stoppans. *Weldra, dadelijk.* Elders **Stappans.**

Si rumede s t o p p a n s een zale.
Alex. IV, vs. 1513.

Stoppe. *Werk, uitgeplozen touw.* KIL.

Ne mare alsmen die ringe sach,
Daer IJwaerd ane te hangen plach,
Doe hadde elkerlijc besonder
Vanden ringen groet wonder;
Want si van s t o p p e n gemaect waren al,
Ende soe cranc, ende soe smal,
Dat si so cranc wesen dochten,
Dat si tswaerd niet dragen mochten.
Lanc. III, 8091.

Ende als hi tswaerd nam van hare
Ward hi altehant geware
Dat van s t o p p e n waren, sonder waen,
Die ringe die sire an hadde gedaen.
Ibid. vs. 8681.

Zie verder HILDEG. Ged. Gloss.

Stoppen. *Beslagwerk van riet en waardenhout, takkebossen of rijswerk, vroeger ook van stroo en allerhande ruigte, tot beveiliging der dijken tegen de glooijing gelegd, en ook wel onder den naam van ruwaar bekend.* Wie derde schouwe ende die leste sal wesen des dages na Sent Mertens dach in den wynther; so sullen die dycken voll wesen van eerden, van tuynen, van s t o p p e n, enz. NIJHOF, Ged. II, bl. 258.

Stoppen. 1) *Doen ophouden.*

Hets waer, ens nieman die leeft,
Die volcomene macht heeft
Elken armen clene ende groet
Te s t o p p e n e al sine noet,
Dan God.
Doctrinale, B. II, vs. 64.

2) *Ondersteunen, te gemoet komen.*

ende stout hem bi van zinen goede,
Om te s t o p p e n e hare armoede.
Lsp. B. II, C. 48, vs. 1107.

3) *Aanzetten*, *aandrijven*, *aansporen*, *kwellen* (om te betalen)? of *wegstoppen*, *bergen*, *alles pakken wat men maar krijgen kan?* of *bedriegen* (ofr. *estouper*).

Wat machmen vanden naecten scheren,
Die calu is int openbaer?
Set men al ter vierschair dair
Dat den heren coemt te voren,
Soe gaven sy wonnen spel verloren.
Men sel gaen s t o p p e n ende disen
Ende sonder peleyen hoghe trisen (ophalen)
Wye den swaersten budell draecht.
Om trecht en doech nu niet gevraecht,
Dan dairment stercken wil in macht
Die heren sijn wel soe bedacht,
Dat sy niet dan recht en mienen;
Maer haer dienres, die hem dienen,
Die suecken thonich uten braem.

HILDEG. Ged. bl. 17, vs. 93.

Een heer die recht ende vonnis dede,
Hem soude in broecken (boeten) meer verschinen
Sonder pers ende sonder pinen
Mit vollen recht int openbaer,
Dan oft al te doen waer
Hier te disen, daer te s t o p p e n.
Wye mocht dan opten ketel soppen,
Den heer en moste dat vetste bliven?

Ibid. bl. 22, vs. 67.

Stopnederen. *Dorsnedenen.* KIL.

Storberen. *Verhinderen.*

Maria, die dit heeft gehort,
Wart g h e s t o r b e e r t indit wort,
Of van des ingels stemme soete
Oft onder sonderlingere groete
Oft dat soe waende, dat hi ware man
Ende soe alleene ware dan.

MAER Sp. H. (8°. ed.) I P. VI B. XXVXIXC, vs. 2.

Store. *Steur.*

Die coninc was corts beraden,
Ende dede ij wagene laden
Met heringe, wel ter core,

Ende daer toe salm ende s t o r e,
Gelijc men vant aldaer.
Belg. Mus. IV, bl. 354, vs. 1614.

Zie verder Brab. Yeesten, Dl. II.

Store. *Wonde, opening, gat.*

Maer hi stac met sinen spere
Orgelosen al dorentore,
Ende maecte hem in di side een s t o r e (score?)
Soe wijt, so diep, ende so groet,
Dat hi thans vel te doet.
Lanc. I, vs. 41106.

Storem. *Storm.*

Maer si hadden selke vaert,
Dat si lagen op die zee,
In menegen s t o r e m ende wee,
Se omme ende omme een jaer.
Karel de Gr. Fr. II, vs. 2128.

Ende hare here die was bleven
Binden zelve daghe doot,
Doe rees daer die s t o r e m groot.
Walew. vs. 2432.

In onze hole leven wi sachte;
Want daer noit s t o r e m scaden mochte.
MAERL. Sp. H. 8°. ed. I, bl. 343, vs. 2.

Storen. *Beroeren. ontstellen. verward* of *bedroefd zijn. Te gronde richten, vernielen, verbreken.*

Hoer sinnen worden so g h e s t o i r t
Ende so heit in vuerighe minnen,
Dat sy dacht in horen sinnen
Ende zwoer by haeren bloede,
Het verghinghe te quade ofte goede,
Si soude him te wille sijn.
Mloep, B, I, vs. 2264.

Die joncfrouwe wort so seer g h e s t o e r t
Ende mismoedich vander dinck,
Dat sij in eenre camer ghinck,
Ende dreef misbaer ende hantgheslach,
Daer ene ziecke joncfrouwe lach.
Ibid B. II, vs. 552.

Als hy den clede quam ghehende,

Dat hi harde wael behende,
So word alle sijn lijf g h e s t u e r t

Mloep, B. II, vs. 1070 (var.)

Dat rike ooc van Machedone,
Daer Alexander droech crone,
Stont onlanghen in machte groot;
Want doe Alexander was doot,
Deelden die kindren dat rike,
Daer sijt mede scoorden dommelike,
Ende discordeerden in haren dinghen,
Daer si met te niete ghinghen;
Want so wat riken datmen scoort,
Moet emmer worden g h e s t o o r t.

Lsp. B. I, C. 41, vs. 104.

Ende des duvels macht s t o r e n:
Dat was die maghet vercoren.

Ibid. B. II, C. 1, vs. 19.

Ooc liep die niemare
Onder die Joden hier ende dare,
Dattie tijt bi ware
Dattie behouder openbare
Van eenre maghet zoude zijn gheboren,
Die die helle zoude s t o r e n.

Ibid. B. II, C. 5, vs. 128.

Hi woude s t o r e n al dat hi vant,
Dus fel was hi in sinen sin.

Alex. IV, vs. 1000.

Het soude werden sere te sure,
Eer men die tiegelinen mure
Ende den roden morter s t o r d e.

Ibid. V, vs. 895.

Zie verder STOKE II, 170, HOOFT, door BILD. 296, VERWIJS, Bll. Gloss. MOLTZER, Biblioth. IV, Brab. Yeesten I, HALB. Aant. 147.

Storen (Te). *Verwoesten.*

Eer hi Teben dede t e s t o r e n.

Alex. III, vs. 754.

Dus hevet menich here verloren
Lijf en goet, en sach t e s t o r e n
Sinen riken.

Heim. der Heim. bl. 169.

Storen (**Hem**). *Zich verstoren of vertoornen, boos worden.*

Joseph quam ooc voort doe,
Ende sprac den papen dus toe:
„Waer bi s t o o r d i u omme dat
Dat ic Jhesus lichame verbat?"
Lsp. B. II, C. 36, vs. 807.

Dat hem niement en wille s t o r e n
Van dat hi hier heeft gesien ende gehoert.
MOLTZER, Bibl. I, bl. 74.

Zie verder Wdb. op HOOFT.

Story. *Historie.* U. W.

Als 't Roomsche nonnevyer soo kloeck uw heylige ijver
Voer onverdrietigh voort gewijde S t o r y schrijver.
VONDEL, door v. L. III, bl. 268.

Storick. *Sterk.* Bisscop Willem — — — —, die tymmerde een s t o r i c k castel tot Yselmunde. V. VL. Prozast. bl. 128.

Storck. *Ooievaar.* KIL.

Storckelen. *Stollen, runnen, stremmen.* Ibid.

Storm-blas. *Stormgeblas.*

Den s t o r m - b l a s doet hy staan,
De baren laagte krijgen,
Den zee-toorn overgaan,
De schorre keelen zwijgen.
CAMPH. Psalmen, Ps. C. VII, vs. 16.

Stormelike. *Hevig.*

Hi begonste crijschen so sware,
Dat sijs alle waren in vare,
Doe quam daer een vier s t o r m e l i k e
Daer si toesaghen ghemeenlike,
Ende gaf van boven eenen val,
Ende verbernde den ridder al.
Lanc. II, vs. 31478.

Stormen. 1) *Stoeien.*

Ghy sult dan vryelyck daar moghen met haar spelen,
En s t o r m e n en kussen en stoeyen, stroocken, streelen.
BREDERO, Moortje bl. 26.

Daar stoeyden ick altijts met de knechtjens, met de souen;
Ghy weet hoe 't dan gaat daarmeu zoo s t o r m t en malt.
Ibid Jerol, bl. 19.

2) *Bestormen.*

Dat je de Port winnen souden,
Up dat sise s t o r m e n wouden.
HUYDEC. STOKE, Dl. II, bl. 526.

Gewapent wart vil mannich man,
Unde s t o r m e d e n de Veste.
Brunsw. Rymkr. aangeh. bij HUYDEC. STOKE, Dl. II, bl. 526.

3) *Geweldig strijden,*

De porters riepen: Hets ghedaen:
Ghi stervet zeker: hets so vergaen:
Ende liepen toe met groter crachte,
Ende s t o r m d e n tote inde grachte,
Met al dat si mochten doen.
HUYDEC. STOKE, Dl. II, bl. 526, vs. 974.

4) *Geweldig aangaan, in hevige beweging zijn.*

Ghy die de woeste zee doet s t o r m e n met u blasen,
't Geboomt int wilde wout met groot gedruys doet rasen,
Ghy winden altemael; komt aen blaest in mijn hert.
Beaumont, bl. 14.

Stormig. *Stormachtig.*

En of ghij schoon in bloedt verkeert de vlieten s t o r m i c h,
Wij zullen t'water ooc couleuren ghelijcformich.
VONDEL, door v. L. I, bl. 80.

Stort. *Strot.*

Doe sach hijt indie kele binnen,
Daert blasende quam te hem wert.
Die ridder nam hand ende swert,
Ende stact heme binnen der s t o r t e n.
Ferguut, aangeh. door CLIGNETT in Esopet, bl. 103.

Doe ginc vort die vrouwe rike
Daer die derde cnape lach.
Dien gafsi oec enen slach,
Datsi hem s t o r t e ende halscnoe mede
Al dorsloech tenen snede.
Karel de Gr. Fr. II, vs. 2003.

Zie verder Wijnterstuk, fo. 326 en LULOFS, Handb. Gloss.

Stort (Te). *Benadeeld.*

Tenen tiden heefti verhort,

Dat een broeder brochte vort
Van enen andren sulke wort,
Daer zine name bi wart te s t o r t.
St. Fr. Leven, vs. 4188.

Stortelinx. *Plotseling.* Ik had de dingen niet s t o r t e l i n x — — — van een gezondert. J. DE BRUNE, Wetst. 1605, bl. 86. De raad der vrouwen, die er s t o r t e l i n x en onbedacht uitkomt. Ibid. bl. 98.

Storte of **stortte**. *Strot, stroot.* KIL

Belet.
Dat sal ic u segghen;
De vrouwen sullen daer aen legghen
Huer herte zoo zeere, byden s t o r t t e n,
Datter huer pine met sal curten.
SMEKEN, Tspel, vs. 892.

Sulc at die spize half ghecuwet;
Sulc half ghesvolghen, die ward gheduwet
So bider s t o r t e n, dat hise liet varen:
Bymbybel, vs. 32449.

Zie verder VAERNEWIJCK, f°. 72 C, VERWIJS, Bll. Gloss.

Storten. 1) *Neerzinken.* MEYER.

Ende heeft (de merrie) haren voet verdragen,
(Die wel met yser was beslagen,
Al niwe, met hoefnagelen ses)
Ende raemde niet al te mes;
Want si smeten so voor sijn hooft
Dat hi s t o r t e, ende was verdooft,
Ende vul over doot daer neder.
Rein. door WILLEMS, vs. 4072.

In dit treurspel wort geen bloet, maer die groote ziel g e s t o r t, door wiens heiloozen voorgangh sedert zoo vele duizent zielen omquamen, enz. VONDEL, door V. L. V, 699.

2) *Omverwerpen.*

Dus s t o r t bezinning, vorigh misverstands verkeertheid:
En baant den rechten wegh tot rechte God-geleertheid.
SPIEGHEL, Hertsp. door VLAMING, bl. 137.

De willigh-blinde, diet ontkennen, die 't gevalligh t' samen-kleven van 't ondeelbaar stuyf-stofs horten Grond-oorzaak zeggen van dit al te zijn, die s t o r t e n Haar zellefs loochening. Spieghel, Hertsp. door VLAMING, bl. 96.

3) *Struikelen, vallen.*

Ende als hi keren waent mettien,
Ende wel ware ontreden al,
So quam hem een ongheval,
Ende sijn paert s t u r t e tsiere scade
Tene stede, hiet Abstade.

HUYDEC. STOKE, I, bl. 383.

Die ridder nam hant ende swaert
Ende stact heme binnen der storten,
hi staect int herte het moeste s t o r t e n
ende viel doet op die erde.

Ferguut, vs. 3466.

4) *Gieten.*

De Maerta s t o r t e n handt-water uyt een Silveren Lampet,
Over een gulden becken.

COORNHERT, Odyssea, II, bl. 66.

5) *Te niet loopen.* Dat de zelve, sint het s t o r t e n des Engelschen aanslaghs, dikwijls gedacht had, een kluyzenaar te gaan worden. HOOFT, Ned. Hist. bl. 520.

6) *Het verval, de achteruitgang.* Wdb. op HOOFT.

Stortende sieckte. *Vallende ziekte.* KIL., PL.

Storting. 1) *Val.* Zoo hebben zy ten laasten de balyde zelf op de aanloopers van booven neêr geploft, dewelke — — — ook de staaken en 't opperst van den wal met haar s t o r t i n g h weghsleepte. HOOFT, Ned. Hist. bl. 402.

2) *Miskraam.*

Daer hoor je wie dat broets is, en wie 'er in de kap zal,
Waer Harmen bot gevangen heeft, waer Goris vrijt,
Dat Jan onder de pels moet en dat Krijn zijn wijf smijt,
Dat Heimetjen een s t o r t i n g gehadt heeft.

HOOFT, Ged. bl. 270.

Mocht het gebeuren — — — — — dat haer wijf, die swanger is, oft haer mayd, die met kinde is, oft haer suster, die groot gaet, — — — soo seer, macht verschieten, datse — — — — — een s t o r t i n g oft een misdraght kreghen. HOOFT, Brieven III, 457.

'T maat-voeghlik vaars-gedicht, na taal-geleerdheids wenschen
Van ons verworden eeuws misdragen s t o r t i n g-menschen.

SPIEGHEL, Hartsp. door VLAMING, bl. 5.

Dr. M. DE VRIES zegt in zijn uitgave van HOOFTS Warenar (bl. 169): Overdragtelijk werd het woord ook gebezigd, om den ongelukkigen uitslag eener zaak uit te drukken. Zoo leest men in HOOFTS Nederl Hist.

bl. 567. «Dit verworpen by de Staaten, deed de handeling des Baroens op een s t o r t i n g uitkoomen.»

Stortstekers. *Gulzigaards*, *slokkerds*.

De coninck der mollen heeft doen ontbieden
Met zijnen bode, stijf ende sterck,
Al tenemale de ambachtslieden,
Dat sy oock moeten laten twerck;
Dus rade ick elcken, dat hy neme merck
Om goede herberghe ende logijs;
Want, claer gheseyt, ghy moet int perck
Ten feesten commen van Mallengijs.
Der mollen coninck heeft doen vermanen
Alle jonghe ghesellen fijn,
Met corte keerels, met langhen palanen (strikken)
Aen haer schoen, ende aen haer pattijn,
Voort alle s t o r t s t e k e r s, wie sy zijn,
Legt af u sweerden, u walsche dollen,
Want ghy moet, eer lanck termijn,
Trecken int landtschap van den mollen.

Van den Mollenfeeste aangeh. in Belg. Mus. Dl. IX, bl. 192.

Stotel. *Stootsch*, *geneigd tot stooten*.

Du wecs mi, alse een s t o t e l ram:
Al bestu wilt, du werts noch tam.

Wapene Mart. II, vs. 23.

Stoten. *Vijandelijk aanvallen.* Mer weert sake, dat yemant, wye hi were, binnen den vorscreven lantvrede gheseten, die lande van Henegouwen, van Hollant, van Zelant of van Vriesland anetaste of s t i e t e mit enighen gheweltliken saken, daer tieghen soude.wi Reynout Hertoghe van Ghelre enz. NIJH. Ged. II, bl. 151. — — omme der gheenre wille, die dan onse lant inriden ende s t o t e n mochten. Ibid. II, bl. 151[2].

Stoursen. Quid? (*Scorsen?*)

Scepene, die hem hueren laedt,
Omme dat gherechticheyt niet voort en gaet?
Mesdoet vele meer, des zijt vroet,
Dan hy die Symonnie doet,
Of haer vonnesse daer omme s t o u r s e n,
Dat zy goet daer ute porssen,
Zijn vermalendijt eewelike,
Ende ghewijst unt hemelryke.

BLOMM. Oudvl. Ged. II, bl. 66, vs. 62.

Dit stoursen zal moeten zijn *scorssen*, zooals ook in de Dietsche Doctrinale B. II, vs. 3561 voorkomt.

Stout. *Vermetel*, *vrijmoedig*.

hi liep al gapende in dat wout;
heme volchde menich ridder stout.
Ferg. vs. 132.

Martijn, oftu climmen wout
ter edelheit, — — — — —
wes naerechtich, minne niet dat gout,
wes erachtich menichvout;
dese hout niet voer sceren:
wes wareftich ende stout.
LULOFS, Handb. bl. 76.

Stoutelijk, stoutighlijc. *Stout*, *moedig*, *ondernemend*. Zeeker landtman hierentussen — — — ontworp eenen toeleg, om Steenwijk — — — door verschalking ten val te brengen, en geloofde zich zelve zoo stoutelyk, dat hy, gehoort op de zaak, zynen hals te pande zette, om zich te laaten hangen aan den eersten boom, indien hy de Kooningschen, zoo zy zyn onderwys naequaamen, niet in der stadt holpe. HOOFT, Ned. Hist. bl. 834.

Als men screef int openbaer
XIII[c] ses ende vijftich jaer,
Der stad van Antwerpen met lieve
Haer besegelde open brieven,
Die possessie der mercten stoutichlijc
Vortan te ghebruken payselijc.
Brab. Yeesten, II, vs. 4157.

In de uitgave van WILLEMS staat op die plaats *stoutickltjc*.

Stouterne. *Dwaze overmoed.* Fr. *Estoutoier*.

Dangier was fel, stuer ende lochs
Hi nam sine machuwe in dbochs,
Dat Ontseggen was geheten.
Sine targe was, wil dijt weten,
Van stouterne al gemaect,
Die haddi vaste ane hem gesaect,
Ende al gebordert met onwerden.
Dr. VERWIJS, Die Rose, vs. 13225.

Stouw. 1) *Waterkeering*, *dam*. — — — vermitz dat die stouwen ind watergangen in den vurgen, onsen kerspelen off buerschappen nyet geholden noch gemaickt en werden so dat waill behoeren ind van noeden

sijn solde. NIJH. Ged. VI, bl. 637. Wiert oick saicke dat die s t o u w e tot eniger tijt waedich wurde d. i. dat er een dijkbreuk viel, dat de stuw of waterkeering wegspoelde. Ibid. bl. 638.

2) *Kudde*, *drift* van beesten. HOEUFFT, Breda's taaleigen, bl. 582.

Stouwen. 1) *Verzamelen*, *bijeenbrengen*.

> 't Wilde gediert dat sich in bosschen houwt,
> 't Vee datmen weyt of inde stallen s t o u w t,
> Al watter kruypt in 't water of op 't droogh,
> Veer-dragend' lucht-gevogelt leegh en hoogh.
>
> Beaumont, bl. 164.

HOOFT spreekt van: woordtjens s t o u w e n. Ged. bl. 173, d. i. woorden opeenstapelen. GYSBERT JAPIX, noemt de zon een moude-*stuwwer* d. i. stof-voortdrijver.

2) *Voortstuwen*, *aandrijven*. KIL., MEYER. De Byen haren Coninck hebben, die de sijne tot neersticheyt s t o u w t. St. Bijb. Spreuck. VI, 12.

3) *Aanhitsen*, *aandrijven*, *aansporen*. KIL.

4) *Als de duiven*, *roekoeken*. KIL.

Stove. 1) *Badplaats*. In s t o v e n, barbiershuysen ende muelenen verneemt men alle dinghen. MEYER, Spreuken bl. 81.

> Alse pape s t o v e houden
> Soe moets die leide duvel wouden.
>
> Belg. Mus. VI, bl. 185.

> Hun cleedren dedense aen, dierbaer en fijn van draden
> Daermede sy uyter s t o v e n nae de stoelen traden.
>
> COORNHERT, Odyssea II, bl. 66.

2) *Stof*.

> Want wi moghen weten ghewisse,
> Dat alsoe vele ane die misse
> Ghenaden ende salicheiden leit,
> Als in die sonne s t o v e s geit.
>
> OUDEMANS, Bediedenisse vs. 20.

> Wi bidden oec ter zelver stonden,
> Dat hi ons allen verlene,
> So, dat onse herte worde rene,
> Ende van allen sonden vri,
> Daer si mede becommert si,
> Met rechten biechten, met rechten ghelove,
> Alse wi sceden van desen s t o v e.
>
> Ibid. vs. 840.

3) *Worteleind eens booms*. Staaf is de tronk of worteleind van een

boom, dat men in den grond laat zitten, om op nieuw loten te laten uitschieten, die, jong van de wilgen of knoot s t o v e n afgesneden, tot het maken van manden, en grooter geworden, even als van de esschen en eiken s t o v e n voor hakhout en takkenbossen gebezigd worden. — — — Het komt mij voor dat MAERLANT in zijn Wapene Martijn daarop gedoeld heeft, wanneer hij schreef: Coupl 1, vs. 7:

Ic zie valscen wel ontfaen,
Die de heren connen dwaen
En plucken van den s t o v e.

De Heer VERWIJS verklaart in zijn voortreffelijke uitgave van genoemd dichtstuk dit plucken van den s t o v e door iemand het *stof* van de kleederen vegen, overdr. pluimstrijken. D. VAN KALKEN, in de Taalgids van 1860, bl. 122.

4) Quid? *Verdachte uitspanningsplaats.*

De jonghe Vrouwe
— — — — — — — —
Dan liep ick met den Ghezellekens in valeyen
Spelen en zinghen, danssen en reyen,
Oft met myn Ghespeelinnen en Kaerkens,
Met myn Ghenootkens 'en Ghevaerkens
Liep ick wandelen in prieelen en hoven,
En oock op secrete plaetsen en in s t o v e n.

Zou s t o v e hier de beteekenis niet hebben, die er onder 1) aangegeven is n. l. *badstove* of *badhuis?*

Stovegelach. *Geld voor het gebruik van een bad.* Dr. VERWIJS, De Oorlog, bl. 184.

Stovegeld. *Geld voor het gebruik van een bad.* Ibid. bl. 28 en 309.

Stoven. 1) *Een warm bad nemen.*

Wort ons hier een vingher zeer,
Arm, voete, knye of bien,
Wy doen om wise meesters sien,
Die sochte connen visiteren;
En latet staphants niet zijn zweren,
Soe gaen wy s t o v e n ende baden.
HILDEG. Ged. bl. 170, vs. 91.

2) *Dampen, zweeten.*

Die sueken om te sittene boven,
De quade in hare secte loven,
Si hebben nu die cokene vet,
Alsi metten heren hoven,

Diepe drinken, dat si stoven,
Sine slapens maer te bet.
Dr. VERWIJS, Bll. II, bl. 99, vs. 200.

3) *Ter aarde werpen*, *strooien*, *uitstrooien*. KIL.
4) *Ter stoof gaan.*

Soe woudic altoes driven
Met hem mijn delijt,
Baden ende stoven,
Altoes, ende banketeren,
Springhen, dansen, hoven,
Dobbelen, goed verteren.
Achte personen wenschen, in Belg. Mus. Dl. 2, bl. 435.

Strael. 1) *Pijl*, *schicht*, ook *angel* eener wesp of van een ander dier.

Een horren boge
Ende een coker al vol stralen.
Alex. VIII, vs. 149.

Al ware een man in enen castele
dore wapent met ysere ofte met stale,
si dore scoten met haren strale.
Ferg. vs. 1242.

Hen willic vriendelic doen bekinnen
Dat mi Ontfermicheit heeft ontstaect,
Vuerich dorscoten mijn hert mijn sinnen.
Ende metten strale van minnen geraect.
Belg. Mus. IX, bl. 107.

Ende daer wort hy (Dirk IV) in een cleyn straetjen gheschoten met een venijnden strael in sijn lijf, daer hy af starf binnen twee daghen daerna. Goudtsche Kronycxken, 1663, bl. 29.

Wanneer de felle bye geneygt om sich te wreken,
Heeft met haer boose strael een teere maegt gesteken.
CATS, Uitg. van W. G. I, 180.

In elken buuc es emmer een here,
Ende die is scoenste emmermere,
Ende also groet als twe bien
Die vederen zijn cort van dien,
Een deel hogher op die been;
Voer sijn voerhoeft al in een
Ghelijc alst ware een crone,
Boven den andren vele schone;

Ende oec segghen meesterers wale,
Dat hi es al sonder s t r a l e.
Nat. Bl. B. VII, vs. 96.

2) *Kam.* KIL.

Straele. *Horzel* of *wesp*.. Ibid.

Straelen. *Steken gelijk de bijen doen.*

Ofschoon het bietje s t r a e l t, het geeft er honigh voor.
CATS, door V. VL. bl. 399, b.

Die naer thonich onder die Byen wilt roeyen,
Hi wiert vande Bien altemet g h e s t r a e l t.
CORN. V. GHISTELE, De Conste der Minnen, Antw. 1581, bl. 21.

Straem of **streem.** *Striem.* MEYER, CATS.

De s t r a m e n van uw roede, uw zweep en taeye pezen.
VONDEL, door V. L. I, bl. 680.

Ende wiesch haer van de s t r a m e n. Stat. Bijb. XVI, 33. Dat mijne reden ende mijn bedrog haer tot een wonde en s t r e m e werde. Ibid. IX, 18.

Zij geesselden in 't eerst malkandren met den start,
En sarden haeren wrock door s t r a m e n, en door smart.
VONDEL, door V. L. I, bl. 680.

Straet. *Weg*, *gebaande weg*, *heerweg*, *koers.*

Eurimachus sprac, dits o vrienden stoutelijck gedaen,
Telemachus hoovaerdige daet is waert om haten,
Wie dacht dat hy reysen sou op die vochtighe s t r a t e n.
COORNHERT, Odyss. II, 58.

Ende quamen ridende, seget die jeeste,
Ten ingange van enen foreeste,
Daer si onder ene horme vonden
Enen gewapenden ridder tien stonden,
Die dat foreest te wachtene plach
Ende die s t r a t e n.
Lanc. II, vs. 8058.

Hi voer henen sijnre s t r a t e n
Ende heeft die vrouwe met kinde ghelaten.
Mloep, B. I, vs. 2153.

Zie verder STOKE door HUYDEC. II, 29, Wdb. op HOOFT en Yst. Bl.

Straeten. *Banen*, *bereiden.* GROEBE, V. G. II, VS. 27.

Straetmore. *Straatvuil.* KIL., PL.

Straetvink. *Scheldwoord.*

Vermekle s t r a e t v i n k ! wacht.
L. VAN DEN BROEK, De huwelijken bij geval, 1742, bl. 52.

Straf. *Hard, hardvochtig, barsch.*

Wie jachhonden slabben op een huyt,
So slabben si, de dom ghebuer,
Ende driven menighen droncken voer;
Soe sijn si soe s t r a f, stug und stuer,
Verkeert, aefsch, wreet und suyer.
MOLTZER, Bibl. IV, bl. 72.

Hij flucx behoudens goed en leven overgaf
De stad: maer d' onbesneen hem sloegh in 't ijser s t r a f.
VONDEL, door V. L. II, bl. 81.

Zie verder aldaar IX, 517.

Straf. *Strafheid, strengheid.*

Want u bermertigheydt gaet uwe s t r a f te boven.
HARDUYN, bl. 42.

Straf doen. *Strafoefening houden, straf opleggen.*

De vorsten boven dien, noch gerust van geest
In d' onderpriesters, die men veel uit mannen leest,
Behouden aan zich zelf 't bewijzen der genaden,
En willen dat zy s t r a f d o e n over de misdaden.
HOOFT, Ged. bl. 91.

Straffen. *Berispen, bestraffen.*

Niemant en s t r a f f e mine sprake,
Dat ic die jonghe doren lake,
Om dat ic van daghen sij.
Mloep, B. 1, vs. 947.

Bey.
Wat eischt ghe?
Rispe.
S t r a f t den Vorst, en maent hem om zijn woord.
VONDEL, door V. L. III, bl. 689.

Antinous s t r a f t e hem, hem sprekende dus aen.
COORNHERT, Odyssea, II, bl. 182.

Straffer. *Bestraffer.*

— — — en gelijck een smeulend vier
Eerst opsmoockt, dan ontvlamt, in 't ende op 's volx getier
Een hof en heele stadt in brant zet, dat geen stroomen

De vlammen, aen de lucht gesteigert, kunnen toomen;
Zij heeft den straffer in de klaeuwen vast en wis.
VONDEL, door V. L. X, 102.

Strafbaar. *Straffende, strafaanbrengende.* «Omdat ghy my met uwe strafbare hant aldus bekrijcht» St. Bijb. Ps. 39, 20.

Strafwissel. *Verandering of matiging van straf.* Wdb. op HOOFT.

Stragots (Op zijn). *Vreemd.*

En gaen ghelijck torcken ghecleet op sijn stragots.
ANNA BYNS, Ref. 1548, II, 54, ed. 1646, bl. 24.

Strack. *Recht, rechtuit.* KIL.

Strac. *Sterk.*

Daer na stonden die ionege barone
Die strac waren ende cone.
Alex. I, vs. 791.

Strak. *Streng eischende.* Wdb. op HOOFT.

Strack. 1) *Streng.*

Verongelijkt, neem ik mijn gank,
Niet tot de menschen, die de zaken,
Uyt recht wel licht tot onrecht maken,
Maar tot uw strakke vonnis bank.
Camph. Ps. Ps. XVII, vs. 2.

Zie verder aldaar Ps. 27, vs. 10 en Ps. 143, vs. 3.

2) *Sterk van smaak en in kracht.*

Hij had vlees, 't begon te stincken,
Goore kaes, met gortich speck,
Schimmel-brood, en kijmich drincken,
Stracke boter.
G. VAN SANTEN, Epigrammata, 1626, No. 32.

Die gaf hem om den deun een styve stracke slach.
BREDERO, St. Ridd. bl. 7.

3) *Moeilijk om door te trekken, van wegen.*

Ic woude de ghene die so strac
Den wech maken ende so inghe,
Dat si poertiers sonderlinghe
Ter hellen worden ghesat.
Teestye, vs. 2425.

Stracheit. 1) *Sterkte.*

Sampsoens stracheit, dat verstaet,
Waer met hare een crancke daet;

Want der zaliger zielen cracht
Sal sijn van soe groter macht
Dat soet al sel verwinnen
Wat iegen es met onminnen.

Oudvl. Ged. III, bl. 73, vs. 6205.

2) *Strengheid.* U. W.

Strakken. *Spannen.*

En weet haer moed hierna te s t r a c k e n en te vieren.

VONDEL, door v. L. III, bl. 65.

Stracx. *Dadelijk.*

De seven mannen gaen,
En seggen onse vrou de vreemde boodschap aen,
De wijse koningin, die s t r a c x wel conde ramen,
Van waer dit nieu bevel en seven boden quamen
Te weten uyt den gront van eenigh lustigh glas,
Zeyt ons gesanten af.

CATS, door v. VL. I, bl. 306, b, reg. 25 v. b.

Strale. 1) *Pijl.*

Ende Venus scoet mettien hare s t r a l e
Den here in sijn herte binnen.

MOLTZER, Biblioth. II, bl. 54, vs. 1896.

2) *Angel.*

Nochtan vint men dat wale,
Dat haer Coninc es sonder s t r a l e.

Doctrinale, II, vs. 3696.

Stralen. *Steken, met een pil doorschieten.*

Die derde plaghe rouwede hem somen;
Want hi s t r a l e t s e iammerlike.

Rymb. aangeh. in Esopet, bl. 138 en 140.

Stralich. *Stralend.*

Het s t r a l i c h licht van sijn flambeel.

VONDEL, door v. L. I, 96.

Stramen. *Striemen*

De s t r a m e n van uw roede, uw zweep en taeye pezen.

Ibid. I, 680.

Zie verder DE JAGER, Archief II, 344.

Stramijn. *Haren stof en haren zeef.* Pythagoras, — — — die sijn Leerlingen nimmer in de kennisse van landzaken onderwees, voor dat zy

te vooren, om zoo te zeggen, door verscheide s t r a m ij n e n waren gegaan, enz. J. DE BRUNE, Jok en Ernst, 1665, bl. 94.

Strammen. *Stremmen*, *ophouden*.

Helas dat's veel te hard; ick schroom te zeer de vlammen,
Die altiid even heet int branden noit en s t r a m m e n.
STALPAERT VAN DER WIELEN, Vrouwelick Cieraet van St. Agnes enz. 1622, bl. 81.

Strand. *Streek.*

Maer vind mij oock ontbloot met een van soo veel neven
Als zands wert aende s t r a n d van Moria ghedreven.
VONDEL, door V. L. I, 327.

Al was 't schoon dat ick zagh dat 't heyrkracht der vijanden
Lagh voor my als het zand aen d' aenghevochten s t r a n d e n.
Ibid. II, 56.

Strang. *Strand.*

Ghelijck als aen de S t r a n g h, de Duynen ons ten goeden
Beletten met gheweld den overloop der vloeden.
Ibid. I, 142.

Aen 't dorre en vochte s t r a n g h, daer steeds de baren bruyzen.
Ibid. I, 535.

Strang. 1) *Hevig.*

Noyt so s t r a n g e veete, sy en quam eens te payse.
MEYER, Spreuken.

Den strijd was sterck ende s t r a n g h e,
ende gheduerde uuter maten langhe.
Vaderl. Mus. II, bl. 78, vs. 658.

2) *Zwaar*, *hard.*

Die des ghedinct in desen daghe
ende slaet groote s t r a n g h e slaghen,
mach wel hoochlijcken sterven,
want hi sal Godts hemelrijck verwerven.
Vaderl. Mus. II, bl. 69, vs. 301.

3) *Streng.* KIL., U. W. Zelfst. Naamw. Eer het merch ofte pit in den rugges t r a n g los worde. Bijb. Vert. Pred. XII, vs. 32.

Strange. *Ernstig*, *sterk*, *streng.*

Maer die grave riet haer s t r a n g h e
Van Athenen, dat si ontbode
Man ende maghe
Limb. VIII, vs. 1052.

de wech der trouweloosen is s t r a n g e.
Bijb. Vert. Spreuk XIII, 15.

— met slaavernij ondraaglijken s t r a n g.
HOOFT, Ged. I, 21.

Godt beyt langh,
Maer wreeckt s t r a n g h.
CATS, aangehaald bij DE JAGER, Handl. bl. 106.

Strange. 1) *Strand.*

Hi voer van daer in bedwanghe,
Ende als hi quam bider see s t r a n g h e,
Viel die wagen van een steen
Ende hi brack sijn leden ontween.
Mloep, B. III, vs. 526.

Ich sal hem doen zoecken of hy verre oft naer is,
Oft ieuwers omtrent hier in bosschen in weghen,
Oft ieuwers aen 't s t r a n g h e van de Zee ghealeghen,
Zoo de zulcke pleghen door storm van winden.
Houwaert, bl. 14.

2) *Arm van de zee of eener rivier.*

Blijschap dreven si sonder rouwe
Doe sy waren in den schepe.
Men reyde toe die mast ende repe,
Si seylden hene doer den s t r a n c k.
Mloep, B. I, vs. 1499.

De Vlie-stroom, een darde s t r e n g e van den Rhijn-wateren WINSEMIUS, Chron. van Vriesl. fol. 157.

3) *Streek.* Zie boven **Strang.**

Strangen. 1) *Stranden, aan strand drijven.* MEYER.

2) *Strengen, strikken, strengelen.* PL.

3) *Benoemen*, enz. MEYER.

Strangen. *Streng worden.*

Bloemert wierp, met roozeblaaden,
In haar aanzicht, nek en krop,
Haar gelaat begon te s t r a n g e n,
Hy, gedienstigh, van haar' wangen,
Las ze, met zijn' lippen, op.
HOOFT, Ged. door BILD. II, bl. 18.

Stranc. 1) *Groot, sterc.*

Maer alsemen vint van Gode bescreven

Dit woert »heden", so isser an bleven
Een ewelike ommeganc,
Daer gheen ende aen mach cleven,
Noch gheen beghin aen wort verheven:
Sijn wesen es so s t r a n c.
Wapene Mart. III, vs. 204.

Maer die borch was sere sterc,
Bedi moester toe groot werc,
Want Herodes haddene omme doen gaen,
Met enen mure, souder waen,
Van witten steenen groot ende s t r a n c.
Rymb. vs. 34619.

Groot ende s t r a n c
Was hare claghen ende haer mesbaer.
Walewein, 9164.

Den ridder wart sijn herte swaer
Als hi sach dat heere so s t r a n c,
So groot, so breet ende so lanc.
Ibid. vs. 10328.

2) *Hard*, *zwaar*, *moeilijk.*

Bi di onne ons God dat wi treden
Opten viant ende staen in vreden
Ter doet daer ons die wijch wert s t r a n c.
N. L. Nieuwe W. V, St. II, bl. 54.

En dits so glat, dattic inganc
Te moylijc ware ende te s t r a n c.
MAERL. Sp. H. 8_e. ed. I, bl. 304.

Want hi hopet, dat Alexander,
Ne was maer — iij cubitus lanc,
Ende hi .V. staerc en s t r a n c.
Ibid. bl. 312.

3) *Hevig*, dat die Romeynen altijt die s t r a n c x s t e stijden hadden ieghen de Gallen. VAERNEWIJCK, f°. 46, b.

4) *Streng.*

Ende tcoude dat was groot ende s t r a n c.
Lev. van St. Fr. vs. 2884.

Stranck. *Streek*, ghelegen op den ouver der grooter zee met eenen langhen s t r a n c k. VAERNEWIJCK, f°. 79, c.

Stranck. *Streng*, *strak*, *scherp.*

Myn pijlen s t r a n c k.

VONDEL, door V. L. I, 53.

Strasseneer of **strassenere.** *Straatroover.*

Dat vijfste loy es, des geloeft,
Soe wie dat opter straten roeft
Sal verboert hebben lijf ende goet,
En die den s t r a s s e n e r e n, des sijt vroet,
Huist oft hoeft, si arm of rike,
Sal verboren des gelike.

Belg. Mus. IV, bl. 317

Strate. *Weg, middel, uitkomst.*

Ende (si allen) vulden mede al hare vate
Jeghen die langhe s t r a t e,
Want men daer int lant
Herde luttel waters vant.

Lsp. B. II, C. 18, vs. 76.

Ende lietmer daer enen steen in vallen, (in den gate n. l.)
Hine viel niet vorder sijnre s t r a t e
Dan ter middel van den gate.

Ibid. B. I, C. 11, vs. 35.

Ende (si) danrten Gode der gave,
Ende keerden weder daer ave
Thuus waert hoerre s t r a t e n.

Ibid. B. II, C. 4, vs. 37.

Want minne, rust ende caritate
Die sijn verdreven hoerre s t r a t e.

HILDEG. Ged. bl. 134, vs. 74.

Maer nu es ene s t r a t e allene
Ter salecheid.

Rymb. vs. 32347.

Strate maken. *Den weg openen, uitkomst bezorgen.*

Tytus hiet dat fundament
Van Anthonia al omtrent
Breken, ende wilde utermaten
Al den here m a k e n s t r a t e n.

Ibid. vs. 33072.

Strate (Der hystorien). *Loop, gang der geschiedenis.*

Hier moetic d' Ewangelie laten,
Ende volghen d e r h y s t o r i e n s t r a t e n.

Ibid. vs. 21586.

Strate (Ter rechter). *Op den goeden weg.*

Een nuwe ghebod, dats karitate,
Bringet meer volcs ter rechter strate,
Dan alle die X oude ghebode,
Ende lichteliker ooc te Gode.
Rymb. vs. 2536.

Strate (Die goede) varen. *Den goeden weg bewandelen.*

Ook bescied hi dat dan sal wezen
Drierande volc, als wi lesen,
Cloestriere, ghehuwede, perlate,
Die zom souden die goede strate
Varen, diere toe waren vercoren,
Ende zom soudst sijn verloren.
Ibid. vs. 25672.

Strate (Sine) verliezen. *Zijn recht van verblijf, van verkeer verliezen.*

Want God seit: ‚Wie so man slaet
Willende, sal tlijf daer voren gheven;
Maer die onwetende hem neemt 't leven,
Willic dat men levende late;
Doch moet hi verliesen sine strate.
Ibid. vs. 4650.

Streeck. *Belasting.* Streeck van wolle ende lindelaickenen: vreemde luyden, die laicken uytmeten (of strijcken) betalen van een webbe ende een stuck laickens van elck enz. Informatie, bl. 334.

Streek. *Straal.*

O zon, wat 's nu uw boogen?
Stomme steeken?
Laat uw' streeken
Leeren spreeken
Van klaares oogen.
HOOFT, Ged. door BILD. II, bl. 50.

Streeken. *Strijken, streelen.*

Ende n arde scone streeken.
Doctrinale II, 1262 (S.)

Streel. *Kam, roskam.* KIL., PL.

Streelen *Kammen, het haar glad kammen.* Ibid.

Streem. *Striem.* U. W.

Streemen. *Schandvlekken.* Ibid.

Streep. *Bastaard, uitvaagsel, schandmerk.* Ibid.

Verrader eerloos, s t r e e p, en schantvlek aller grooten.
HOOFT, Ged. door BILD. I, bl. 81.

Zie verder, Alb. Thijm, II, 36.

Streepen *Geeselen.*

Emmanuël; wiens o v e r s t r e e p t e borst
Met roeden wiert gegeesselt en gedorscht.
VONDEL, door V. L. IV, 519.

Streeven. *Gaan*, *voortgaan*, *trekken*, *tijgen*, *loopen*, *varen*, *treden.*

Heemskerk, die dwers door 't ys en 't yzer darde s t r e e v e n,
Liet d' eer aan 't landt, hier 't lijf, voor Gebraltar het leeven.
HOOFT, Ged. 240, 26.

Zoo gaet, zoo s t r e e f t men recht naer Godt.
VONDEL, door V. L. VII, bl. 788.

Waer s t r e e f t ghy heue?
Ibid. V, 302.

Doch de Spaanschen keerden naa steenwyk, van waar zy — — — bynaa gansch Vrieslandt deur s t r e e f d e n. HOOFT, Hist 867, 44.

Streylen. *Wateren.* KIL.

Strec. 1) *Strik*, *valstrik*, *verzoeking.*

Des quaets menschen soete sprake
Es als een s t r e c, dat verstaet,
Daer men donnosele mede vaet.
SNELLAERT, Meliboeus, vs. 1786.

Tibert dede ic muse vaen
Tes papen, daer hi spranc int s t r e c.
Dr. VERWIJS, Bll. I, bl. 8, vs 43.

Cayn was van herten vrec
Bedi viel hi ints duvels s t r e c.
Rymb. vs. 850.

2) *Strik*, *strop.* Ende ghi sult maken s t r e c k e van jacincter varuwen in die siden, ende in die hogeden van den Cortinen, alsoe dat si mogen werden te gadere ghevoeget. RUUSBR. Tab. bl. 37, regel 14, v. b.

Men leeddene onder die ghevane
Omme seghe te verstane,
Om sinen hals met eenen s t r e k e.
Rymb. vs. 34471.

3) *Gevangenis.*

Liechdi mi, Torec,
Ic leide u weder in den s t r e c

Daer gi hier vore laget in.
Lanc. III, vs. 26107.

Strekel. *Strijkstok.* KIL. Wercken der supererogatien, dat is te segghen, de goede wercken, die ons noch tot een toeworp overblijven, na dat onse mate lijn met een s t r e k e l is afgemeten. Byencorf, bl. 108.

Strekelen. *Zachtjes aanraken.* KIL.

Streken. *Buiken, vleien.*

Neent, niet dat doet al of;
Hets al lieghen ende smeeken,
Dat si nijghen ende s t r e e k e n,
Dats algader omme dat goet.
MAERL. Sp. H. 8o. ed. III, bl. 231.

Strecken. *Uitbreiden, vermeerderen.* PL. *Verstrekken.* U. W. *Uitstrekken.*

Die slach was groet ende suaer,
Dat Frole viel neder g e s t r e c t (gestrict) daer
Herde bleec; hi hadde gebloet soe.'
Lanc. II, vs. 35198.

Strekken. *Strikken, vastmaken.* Wdb. op HOOFT.

"Here Walewein! maerct ende verstaet,
Haddi ghenomen enen draet,
Ende hadde dien ant scaec g h e s t r e c t,
So mochtijt nu hebben ghetrect,
Dat u niet ne ware ontfaren."
Walewein, vs. 177.

Strecken (Hem). 1) *Zich uitrekken als iemand, die uit den slaap komt.* PL.

2) *Zich begeven, gaan.*

Ghewasschen zijnde wilde hy d' olye ooc niet versmaden,
Daer ginck hy zyn scoon cleedren weder aen trecken,
En trat uyt de stove om h e m na de Princen te s t r e c k e n.
Odyssea, I, bl. 52, v°.

Strekking. *Richting, gesteldheid* (wat de richting betreft), *uitgestrektheid.* Wdb. op HOOFT, U. W.

Streme. *Stormen.*

Na desen doene, sonder waen,
So dede die Keyser weder saen
Sine Blide ende sine Pederieren
Om op die stat te s t r e m e scieren.
VELTH. bl. 321 a.

Streme gaerens. *Streng garen.* KIL.

Stremmel. *Stremsel.*. Ghij mooght dezen nacht wel bij mij in het groen rusten: wij hebben rijpe appels, nieuwe kaftanien, en stremmel genoegh. VONDEL, door V. L. V, 40.

Zie verder aldaar.

Stremmeles. *Stremsel, gestremde melk.*

De wijn dat 's een so nobelen sap,
'T smaaktme als stremmelis uit een nap.

J. BARENTZ, Klucht van Buchilioen aangeh. in Dr. DE VRIES, Uitgave van HOOFTS Warenar, bl. 125.

Stremmen. *Staken, nalaten.* CATS.

Strenc. *Streng, band.*

Nu williet twaer ontbinden bloot,
Wat onghelijc der kerck ghesciet,
Dese drie namen heb ic bediet,
Die hoer mit rechte toebehoren:
Nu regierense menighe doren
Ende maker an vierden strenc.
Ic rade dat elcman hem wel bedenc,
Eer hi my straffe van mijn beduden,
Sijn si papen of leke luden,
Ic wil die waerheit ontbinden
Van desen strenc, die sire an vinden,
Die nyemant en comt tot ghenen pas
Dan den ruwen Sathanas,
Die altoes staet na onsen schaden.
Dese strenc is van seven draden
Tsamen gheleghen alsoe vast,
Vatten nyemant en can mit last
Weder scheiden nochte breken.

HILDEG. Ged. bl. 112, vs. 73, 78 en 82.

Strene. *Band.*

Desc bant es van .IIII. stringen;
Dene dats oemoedicheit;
Hovesscheit es dander strene.

Limb. XI, vs. 657.

Streng. Adj. 1) *Sterk, krachtig.*

— — — noyt rieten
Van Creten streng in 't schieten
Veerder vlogen.

VONDEL, door V. L. II, bl. 735.

Zy draagen speeren, of op hunne spraake, Frameën, met een smal en kort yzer, maar zoo s t r e n g h en handigh om gebruiken. HOOFT. Werken van TACITUS, bl. 489.

2) *Dapper*, *moedig*, *ondernemend*. *onbevreesd*. Als d'ellendighe door kosten uitgeput, door achteloosheit verslapt was, quam hy arm in plaats van ryk, laf in plaats van s t r e n g h, weeder onder 't rot. Ibid. bl. 325.

3) *Wakker*. Nochtans school'er een vaagh van gemoedt, hebbelyk tot geweldigh bedrijf, zoo veel s t r e n g h e r, dan hy meer voor slaaperigh en achteloos wilde aangezien zyn. Ibid. bl. 83.

4) *Stijfmoedig*. U. W.

5) Subst. Eigenlijk *snoer*, *lijn*, doch overdrachtelijk: *partij*, *aanhang*. Zy hadden reeds brieven afgeveyrdight om te weeten wie geneeghen waar hunner parthye onderstandt te doen, — — — der voeghe, dat het zich aanzien liet, oft zy een' nieuwe s t r e n g in 't bezonder wilden vlechten. Ibid. Ned. Hist. bl. 547. Hunne (der Hervormden) s t r e n g door splitzing te zwakken Ibid. bl. 1054.

Strengheit. *Dapperheit*, *volstandigheit*. U. W.

Strepelen (**Door-**). *Doorhalen*, *kwellen*, *plagen*.

Narcissi schoonheyt.
Ick en wille niemant ter doot helpen d o o r s t r e p e l e n.
Houwaert, bl. 194.

Streumelen. *Bedisselen*, *beredderen*. Wdb. op BREDERO.

Streupen. *Nedersaksische tongval* voor stroopen. Latere Versch. bl. 562.

Strevelen. *Trachten te erlangen*, *streven naar*. Als de Wet ons yet gebiedt, soo s t r e v e l t ons verdorven vleesch daer tegen des te meer. Stat. Vert. 1 Cor. XV, vs. 78.

Zie verder, DE JAGER, Merkw. en DE BRUNE, Wetsteen, bl. 78.

Streven. *Gaan* enz. Zie **Streeven**. Ook *haastig zich in de hoogte bewegen*.

Men sacht s t r e v e n ende raghen.
HILDEG. Ged. bl. 181, vs. 176.

Stribbelen. *Kibbelen*, *twisten*, *oneenig zijn*. Wdb. op HOOFT, U. W.

Stribben. *Stribbelen*.

Hoe menigh plompaert noch al s t r i b b e n d e bepleyt
't Ontgaen het dienstbaer jack dat hem is opgheleyd.
VONDEL, door V. L. I, bl. 575.

Stridachtecheit. *Strijdzucht*, *twistziekte*.

Jhesus Sydracs sone hi seit,
Dat onrecht ende s t r i d a c h t e c h e i t.
Doctrinale III, vs. 446.

[illegible] omme te[illegible]. *Om het eerst, als om strijd.*

[illegible] goudene coppe daer vele ghingen
[illegible] lieren clareite ende al omme te stride
[illegible] morste, met wine an elke side.
Fl. ende Bl. vs. 3901.

[illegible]e. *[illegible] strijd.*

[illegible]e niemare liep harentare,
[illegible]at der Walewein comen ware,
Die coninc Artur trac jeghen hem dan
Ter sale uut met meneghen man.
Vrouwen, joncfrouwen an dander side
Trocken jeghen hem uut te stride.
Walewein, vs. 11072.

Striden. *Schrijden, stappen, schrijelings op het paard zitten?*

die keyser justijn die qual
lange an sinen voeten al,
ende sach wel in sinen tiden,
dat hi no striden no riden
mochte.
HALB. Aant. bl. 386.

Ende vanden strijde oec die pine
Daer eer altoes tont in te sine.
Alex. IV, vs. 29.

Striden. *Twisten, bevechten.*

Hedde dat heerscap och gelove
Dat groten sonden weren roef,
Sine souden niet so vele striden
Noch orlogen noch oec beriden.
Alex. VII, vs. 654.

Ghi moghet oec sien ende merken
Wat God in Vlaenderen can werken,
Daer si, des es lanc leden,
Tfoerdeel hebben ghestreden.
Het boek vander Wraken, I, vs. 713.

Strie. *Strijd.*

Hoe dat die suete maecht Marie
Ontfinc den Gods Sone onbesmet
Ende loste ons vanden ewigen strie
By singels salute te Nazaret.
Belg. Mus. IX, bl. 60.

Striemen. *Strompelen*, *struikelen.* MEYER.

Striemelen. *Waggelen*, *wankelen.* KIL.

> Enen anderen quareel scoet hi daer,
> Ende scoet den genen in die oge,
> Dat hi strimelde van dien vloge;
> Ende sloech Morele, sijn ors, met sporen,
> Ende stakene in die borst voren
> Met sinen spere, dat hi ter stat
> Doet viel.
>
> Lanc. III, vs. 28648.

Strighel. *Strijkstok.* KIL.

Strijdelick. *Strijdig*, *tegenstrijdig.* DE GROOT, bl. 8.

Strijden. Zie **Striden.**

Strije. *Waterweg.*

> By een exempel gaet
> Iens midden door het slijck, iens midden door de straet,
> Midden door de regen en midden door het strije.
>
> Schyn-Heyl. 2de Voorr.

Strijckbedde. *De hoogere aarde tusschen twee voren.* KIL.

Strijckel. *Strijkstok.* Ibid.

Strijcken. 1) *Sleuren*, *sleepen.*

> Helaes! siet mijnen geest al dwynende beswijcken.
> Siet my, hoe moe, hoe laf!
> Siet my mijn lichaam cranck langhs deser aerde strijcken,
> En vroeten als een beest al kuymende naer 't graf.
>
> HARDUYN, bl. 61.

2) *Verkrijgen*, *verwerven*, *bekomen.* — — — en erf in Hesperie om 't welck ghy oorlooghde, zoo veel lants, als uw lichaem beslaet: zulk eenen loon strijckende, die mij met den degen durven aanranden, zoo bouwen ze hunne vesten. VONDEL, door v. L. V, 403.

3) *Slaan.* Toen streek hij den meester zelf den kop af, en liet den romp achter hem bloet uitrispen. Ibid. V, 328.

Zie verder GROEBE, II, 37.

4) *Minderen*, *inkrimpen.*

> Breng wierroock, gout, gesteente, en strijck uw' roem,
> Ter eere van deze outerlelibloem.
>
> VONDEL, door v. L. IV, bl. 532.

5) *Weghalen.* U. W.

Die schatten uit uw' schattingh s t r ij c k e n.
VONDEL, door v. L. IV, 393, vs. 80.

6) *Langs gaan.*

de son begost te hoogen
En s t r e e c k der bergen kruyn.
VONDEL, door v. L. II, 246.

7) *Heengaan.*

Soo spraeck de moeder van de min,
En liet hem met verbaesden sin.
(Terwijle sij ging s t r ij c k e n)
Verbaest ten hemel kijcken
Ibid. III, 465.

Mijn bed dat is ghemaeckt, nu mach ick eens gaen s t r ij c k e n
Naer 't Raempoortjens-steyger.
BREDERO, Jerol, bl. 17.

Zie verder Wdb. op BREDERO.

8) *Uitmeten, verkoopen van linnen en laken. Bepaaldelijk gebruikt ten opzichte van den accijns van linnen en laken.* Van strijckene plach men maer twee groten te geven. Inf. bl. 245.

Strijken. 1) *Snuiten, te veel afnemen.*

Alsoo siet men u, beykens, om honigh braken,
En een ander s t r ij c k t al het gewin.
The cutting a pocket, or picking a purse is called s t r i k i n g.
Naoogst, I, 268.

2) *Treden, gaan.*

Lamberte bet na s t r e e c
bi den hare hine greep.

d. i. L. trad dichter bij enz.

Renaut, vs. 689.

Sed na desen danen schiet,
Ende dede dat hem sijn vader bat,
Ende ghinc vor. s t r e e c al den rechten pat,
Tote int dal van Ebroene.
Dboek v. d. Houte, vs 88.

3) *De voeten langs den grond schuiven*, vandaar **striken** of **gaan striken**, *weggaan, zich wegpakken, op den loop gaan, gaan schuiven.*

Ten lesten ghinc si in Goeds gheleyde
Ende s t r e e c k wegh mit droevigher list,

Dat niemant van den huse en wist,
Warwaert datsi nam een eynde.
Mloep, I, vs. 863.

4) *Terugdeinzen.*

De stercke delver mê, die d' ackers ommewerpt:
Maer kloecke huisliên, die voor geenen arbeit strijcken, (terugdeinzen)
Zien gaerne om gronden uit, die net de plaets gelijcken.
VONDEL, door V. L. VIII, bl. 221.

Strijking. *Nederzakking.* U. W.

Strijpe. *Streep.* KIL.

Strijpt. *Gekleurde kleeding.* KIL. *Strijptkleed.*

In gane, in stane, in oefeninghen
Ende allen wandelinghen,
In cledren ende in haren abyte,
So dunct mi al hare vyte (levenswijze vita)
Den leken volke al ghelijc,
Sonder in dien namelijc,
Dat tpaepscap noch gheen strijpt en droec.
Dr. VERWIJS, Bll. II, bl. 173, vs. 71.

Doe dede men hem (den valschen bisschop) strijpte cleder an. Limb. II, 656.

Maer alst daer buten vriest ende rijpt,
Soe sit hi op een cussen strijpt
Bi sinen haert te huus ende hijpt:
Tis sonde dat yemant mit hem kijpt.
MOLTZER, Bibl. IV, bl. 76, vs. 202.

Strijt. *Moeilijke tocht.*

Ende van den strijde oec die pine.
Alex. IV, vs. 29.

Strike. *Loop.*

West om gaet sine strike
Toten westende van ertrike.
Alex. B. VII, vs. 1631.

Striken. 1) *Met een groot net visschen, door het langs den grond te strijken.* Item noch uptie selve tijt een deel visschers, die metter seghen voir mynen here gestreken hadden, gegeven j Hollansc scilt. Rekening in Dr. VERWIJS, De Oorlog.

2) *Vleijen.*

Hine conste niemens mesdaet striken

Maer lachtren, sonder enich wiken.
Lev. van St. Fr. 6681.

Liegen, driegen wint wat soet bit;
Smeken, striken wel voecht ende sit.
Wapene Mart. bl. 89, vs. 24.

3) *Vallen, nederdalen.*

Aldus so quam na ghelike
Gods wrake altoes striken.
SNELLAERT, Het boek vander Wraken, I, vs. 149.

4) *Vertrekken, gaan, weggaan, vluchten.*

Si ghinghen ruckeloos inder stede
Ende en gaven nyemande vrede;
Mar alle die mannen, cleyn ende groot,
Sloeghen si mit zwaerden doot
Ende streken weder thuus.
Mloep, B. III, vs. 1145.

Gerne souden si den Grieken wiken
Ende uyt even lande striken.
Alex. VI, vs. 250.

Hiermeê strykt yder — naa huys toe. HOOFT, Ned. Hist. bl. 723.

5) *Onderdoen, toegeven, wijken.* Voor dit onbenoeghen streek de Landtvooghdt. Ned. Hist. bl. 351.

6) *Behalen, weghalen.* De nu gestreeken' eer, teeghens den rook eener braveering' op te zetten. Ibid. bl. 772.

7) *Voortkomen uit.*

Bi desen rivieren, waerlike,
Moghen wij verstaen properlike
Die vier evangelisten,
Die Christus leven al wisten,
Dwelke zij in viere bouckcn screven,
Daer die kurstene huden bij leven,
Daer die heilighe leeringhe uut strijct,
Daer ghesteente bij gelijct.
Lsp. I, C. 21, vs. 181.

8) *In een bepaalde richting zich uitstrekken.*

Van alle desen gheslechten,
Die hier nu op gaen rechten,
En trac twint ter daghet, als ic vernam,
Sonder dat van Leth quam,

Die wortele s t r e e c in duechden voort
Tote op Noe, hebbic gheboort.
Lsp. I, C. 29, vs. 59.

't gheslachte, — — —
Dat uut Seth, Adams zone, trac
Sijn beghin ende s t r ij c t voort
Tote Jhesus Christus gehoort.
Ibid. C. 30, vs. 91.

9) *Strijkages maken.*

Nu seldi met sulck gheselscap soppen,
Dat u te rechte wel sal payen.
Gaet anders s t r i k e n ende drayen,
Ende weest vroem in uwer const.
HILDEG. Ged. bl. 35, vs. 194.

10) *Met een vaart aankomen.*

Metter haeste quam hi g e s t r e k e n.
Alex. B. III, vs. 79.

Strijken (Met iemand). *Gelijken tred houden, dezelfde levenswijze volgen.*

Alse die arme wilt s t r i k e n
Metten mechteghen riken
Ende volghen met sine dade,
Soe mach hire lichte af scade
Hebben ende groet verdriet.
Lsp. B. III, C. 4, vs. 491.

Striken (Te gader). *Bijeen verzamelen.*

Met rouwen suldi t e g a d e r s t r i k e n
Die sunden die aen di bliken,
Ende met biechten werptse van u.
SNELLAERT, Die .X. plaghen ende die .X. ghebode, vs. 837.

Striken (Vore). *Voorgaan.*

Volget na, daer ic vore s t r i k e.
VAN HEELU,

Striken (Te dale). *Van boven naar beneden gaan.*

Ywe die coninc s t r e e c t e d a l e:
Horae Belg. V, 107.

Striken (Mids onder). *Zich werpen midden in den hoop.*

Ende recht omtrent lxxx man
Worpen hem ter were vort an,

Si maecten sulke nose doe
Ende sulck geruusch* onder hen allen,
Dat sceen dat dat paleys soude vallen.
Doe quam daer groet wint ende gesoech
Dat hi dat **stroyel** al wech sloech,
Dat int paleijs tier tiden lach.
Lanc. I, vs. 3900.

Stroyen. 1) *Verstrooien.* Zie **Eyghendom.**

2) *Verdoen, verkwisten.* Ende daer men vernam dat hoor man doot was; soe wert si oneerlijck verdreven van sommighe van hoers mans magen als een dye sijn goet **ghestroyt** ende gequist hadde ontamelijck. Wynterstuck, f°. 28, a.

3) *Uitstrooien.*

Men **stroy** dat eenigh wildt hem levend heb verslonden.
VONDEL, door v. L. III, 744, vs. 235.

Zie verder Wdb. op HOOFT.

4) *Verliezen.* 'k Heb me geldbuultje uit met diessek **estrooid.** 'k Heb me leesboek (d. i. gebedenboek) uit me tas **estrooid.** Taalgids II[de] Jaarg. (1860) bl. 122.

Stroken. *Koesteren, streelen.*

Het is mijn lief, hy ist, och mocht ick hem wat **stroken.**
BREDERO, St. Ridd. bl. 13.

Strompe. *Hoos, kous.* KIL.

Strompelingen. *Opgebonden slobkousen.* Berkhey.

Strompen. *Draven.*

Si lieten in die modre **strompen**
Die orsse die hem reden jeghen.
Limb. IV, vs. 656.

Strompelen. *Struikelen, gebrekkig loopen*, bij HOOFT, *door iets tegengehouden, opgehouden*, of *gestuit worden.* Jonker Draak ontquam 't door een venster zyner herberghe — — — en liet het geldt, dat hy tot beleening zyner knechten 's daaghs te vooren ontfangen had, op de taafel leggen — — — om zyn' vervolghers daaroover te doen **strompelen.** HOOFT, Ned. Hist. bl. 332.

Stronk. *Romp.*

D' oneyndlijcke bemuurt in een benaeuwde kluys?
Of waerom flugt ghy hem in eenen **stronck** verachtlijck?
VONDEL, door v. L. I, 385.

Stronck'len. *Struikelen.* KIL. Wdb. op CREDERO.

(Si) ghinghen daer die pape gheboot,
Beide met stringhen ende met haken.
Rein. door Dr. JONCKBL. vs. 841.

Kont ghy — de stringen Orions los maken?
Stat. Vert. Job XXXVIII, 31.

Stringhen (In). *In benauwdheid.*

— 't luy ghesucht van die laeghen in stringhen.
HARDUYN, bl. 90.

Stripe. *Streep.* N. L Nieuwe W. VI, bl. 164.

Strippelecoorden (Met de) geven. *Met de geeselkoord geven.*

— sy sonden moeten bekennen ende belijden, niet anders
— — al gaefjer oock strippelecoorde, — — als dat enz.
HOOFT, Schyn-Heyl. bl. 25.

In de Proza-bewerking van HOOFT leest men **Stroppelecorde.**

Strypt. *Gestreept.* Men sal hem op een strypt cussen setten, en smeeren hem die voeten. MEYER, Spreuken, bl. 21.

Siedi ghene tenten alle viere,
Ende op elke ene baniere
Van lazore daer dore varen
Witte bacsscen (dwarsbalken) of stripte twaren
Men enen leeuwe van kelen roet?
Limb. B. II, vs. 656.

Stro. *Halm.* Seven aren sproten op een stro. Bijb. van 1477, Gen. 41, vs. 22.

Strobbe. *Struik, stronk.* KIL

Strobbelen. *Struikelen.* Ibid.

Strobbelingen. *Struikeling.* «alsoo loopt het leven veler godtloosen effen door, sonder groote strobbelinge, tegenstoot ofte hindernisse. Stat. Vert. Ps. 73, 7. Die struyckelt voordert zomtijds meer weghs, als die effen henen gaet. Zoo heeft de strobbelingh aan den heilighen Pieter sijne groote boetveerdicheyd ghewroght. DE BRUNE, Bancket-Werck, I, 456.

Stroet. *Strot.* N. L. Nieuwe W. V, 1 St. bl. 234.

Stroeyzeill. *Bindsel van stroo.* Voirt nyemant en sall sijnen dyck op moigen geven, off laeten dryven, hij en sall komen, opten dyck bij den heymrait, in eenen bloeten rocke, bloets hoeffts ende bervoet, mit eenen stroeyzeill gegordet, hebbende eenen spoide in sijne hant. NIJHOF, Ged. II, bl. 261.

Stroyel. *Strooisel, gestrooid zand.*

Si maecten sulke nose doe
Ende sulck geruusch' onder hen allen,
Dat sceen dat dat paleys sonde vallen.
Doe quam daer groet wint ende gesoech
Dat hi dat **s t r o y e l** al wech sloech,
Dat int paleijs tier tiden lach.
Lanc. 1, vs. 3900.

Stroyen. 1) *Verstrooien.* Zie **Eyghendom.**

2) *Verdoen*, *verkwisten*. Ende daer men vernam dat hoor man doot was, soe wert si oneerlijck verdreven van sommighe van hoers mans magen als een dye sijn goet **g h e s t r o y t** ende gequist hadde ontamelijck. Wynterstuck, f°. 28, a.

3) *Uitstrooien.*

Men **s t r o y** dat eenigh wildt hem levend heb verslonden.
VONDEL, door V. L. III, 744, vs. 235.

Zie verder Wdb. op HOOFT.

4) *Verliezen.* 'k Heb me geldbuultje uit met diessek **e s t r o o i d.** 'k Heb me leesboek (d. i. gebedenboek) uit me tas **e s t r o o i d.** Taalgids IIde Jaarg. (1860) bl. 122.

Stroken. *Koesteren*, *streelen.*

Het is mijn lief, hy ist, och mocht ick hem wat **stroken.**
BREDERO, St. Ridd. bl. 13.

Strompe. *Hoos*, *kous.* KIL.

Strompelingen. *Opgebonden slobkousen.* Berkhey.

Strompen. *Draven.*

Si lieten in die modre **s t r o m p e n**
Die orsse die hem reden jeghen.
Limb. IV, vs. 656.

Strompelen. *Struikelen*, *gebrekkig loopen*, bij HOOFT, *door iets tegengehouden*, *opgehouden*, of *gestuit worden.* Jonker Draak ontquam 't door een venster zyner herberghe — — — en liet het geldt, dat hy tot beleening zyner knechten 's daaghs te vooren ontfangen had, op de taafel leggen — — — om zyn' vervolghers daaroover te doen **strompelen.** HOOFT, Ned. Hist. bl. 332.

Stronk. *Romp.*

D' oneyndlijcke bemuurt in een benaeuwde kloys?
Of waerom flugt ghy hem in eenen **s t r o n c k** verachtlijck?
VONDEL, door V. L. I, 385.

Stronck'len. *Struikelen.* KIL. Wdb. op CREDERO.

't Een glas trect d' ander na, en als den schenker 't schinken
Nu meynt te sijn gedaen, begint men eerst te drincken,
Den alderbesten wijn, en tvolck aldaer ghenoyt,
Nu wordende verheught, tot middernacht toe poyt.
Daerna begonnen sy al s t r o n c k ' l e n d e te scheyden.
Heyns II, 244.

Stronckelsteen. *Struikelblok.*

Om deez' uw malsse jeucht het eeuwich te beletten?
En op een s t r o n c k e l s t e e n uw toeverlaet te zetten.
Groebe, I, 114.

Stroo. *Zekere maat.* Een s t r o o buchinx, een s t r o o sprots. Informacie, Gloss. In later tijd rekende men in Amsterdam een s t r o o bokkings op 500 stuk. Nu nog worden bokkingen per s t r o o aan den kleinhandel verkocht; elk s t r o o bevat tien dozijn, dus honderd twintig stuks.

Strooien. *Verliezen.* Zie **Stroyen** 5).

Strooyelinx. *Bij troepjes, niet vereenigd.* Loopende af en aan, s t r o o y e l i n x, bij tienen en twintighen. HOOFT, Nederl. Hist. bl. 648.

Stroeyen, stroyen. *Bestrooien, effen maken, uitstrooien.*

Die gheen die buten dolen
Ende valsche rekeninghe stellen,
Die s t r o y e n selve dat pat der hellen.
HILDEG. Ged. vs. 288.

Die nyders sellen altoes peynsen,
Hoe si loghen moghen zoecken,
Ende s t r o e y e n s e vast in allen hoecken.
Ibid. 198, vs. 84.

Stroojsel. *Uitstrooisel.* Het s t r o o j s e l van dit gerucht. HOOFT Br. pag. 371.

Stroeyzeil. *Strooisel.* Zie boven.

Stroem (Jegen). *Andersom, integendeel.*

(ic) Hadde cullen geheten helichdoem,
Ende soe weder j e g e n s t r o e m
Helichdoem cullen geheten.
Dr. VERWIJS, Die Rose, bl. 6634.

Stroopen. 1) *Ontblooten.*

Leert, helden, eens, leert eens, en prent u in, te s t r o o p e n
Het gebruineerde staal om geenerhande ding,
Dan, daar men, met een' kling,
Door hooge porssing, vreê genoodzaakt is te koopen.
HOOFT, door BILD. I, 153.

Wat klaegelijck een' stem galmt van den hoogen daecken,
En wat wil Phaedra met gestroopte klinge maecken?

VONDEL, door v. L. II, 700 of 750.

2) *Los maken*, *ontbinden*.

Ick moet zyn Buyl eens stroopen
En snuff'len die eens deur.

BREDERO, Jerol bl. 25.

3) *Afranselen*, *afrossen*.

Komje weer, ick segtje, so sel ick je noch aers stroopen.

Ibid. Het daghet, bl. 85.

Stroet. *Keel* of *verhemelte*. Zie boven **Stroet.**

Stroot. *Strot.*

Geslagen voor 't altaer, ten strote bloet uitgiet.

VONDEL, door v. L. II, 578.

Stropen. *Berooven*, *ontdoen*.

— — — hi wert ghestroept
Van sijnre hoecheit mit onweerden:

HILDEG. pag. 162, vs. 82.

Stroppele corde. Zie **Strippel coorde.**

Stroppen. *Snoeren*, *aanbinden*.

De steevighe vimen zijner booge
Zijn strak gestropt, en reedt ter tooge;
De flits daar op; hy neemt zijn mik:
Altzaamen in een oogenblik.

HOOFT, door BILD. I. 302.

Strorsten. Quid? Als een ghestrorst rover. Bijb. van 1477, Boeck der Wijsheit, Cap. XXXVI, vs. 28.

Strouwen. *Strooien.*

Der Mey comt hier, des mach men scouwen,
So wie sijn bloemen scoen can strouwen.

MOLTZER, Biblioth. IV, bl. 69, vs. 2.

Hets pijn verloren, in goeder trouwen,
Perlen voere die zwine te strouwen.

Brab. Yeesten, II.

Strubbe. *Struik*, *strone*. PL.

Studoor. *Studeerkamer*. Ibid.

Strueren. *Verwaarloozen*, *krachteloos maken*, *verwoesten*.

Want si vordas (vroeger)
Niet en seiden dat recht was;
Ende die met si oec strueren.

VELTH. bl. 484[a].

Zie verder Karel de Gr., Lsp., Teestye, gloss VONDEL, door V. L. II, 9.

Strufelen. *Hakhout.* PL.

Struffen. *Tegenspreken*, *wederleggen.* KIL.

Struggelvoeten. *Strompelen.* Hy droeghse al struggelvoetende hoe langhs hoe verder in 't diep. J. VAN HEEMSKERK, Bat. Arc. 1662, bl. 29.

Struif. 1) *Vuiligheid*, *stront.*

2) Hetzelfde als *oele! gekheid.*

Wat, struyf! weest wel ghemoet.
JAN ZOET, Jochem Jool 1637, bl. 4.

Struif! slaat et in de wind.
Ibid. Cornelia Bentivogli, 1650, bl. 40.

3) (**Wat een**)! *Oele.* CATS.

4) *Inbeelding*, *dwaze gedachte.* CATS.

Struyfmond. *Vleinaam*, van *struif*, d. i. eiergebak.

— — — struyfmonckt! wel wildy dan geen peys?
BREDERO, Roddr. bl. 45.

Struyck. *Geslacht.*

Dat hy den wortel heel uitroeye tot den gronde
Van die daer 't leven leen in gruwelijcke sonde,
Dat hy den struyck verdroogh', te niet doe en versmacht',
Van die hem hebben dicks onweerdelyck veracht.
HARDUYN, bl. 125.

Struikelen. *Doen struikelen*, *doen wankelen.*

'T Was niet genoeg den jongeling bestout
En overlaên te zien van meulesteenen:
Maer moesten oock bezwycken onder 't hout;
En struickelen de kinderlyke beenen.
DE DECKER, I, bl. 305.

Struikelzucht. *Vallende ziekte.* MEYER.

Struiken. Primitief van *struikelen.*

Met een heeft hy de zweep om hooghe gheheven
Ende de paerden snellijck door de stadt naer 't veldt ghedreven.
Die renden behendich al den dach, als honden ter jacht
Met het gareel aenden hals sonder struycken of sneven.
Odyssea, II, 36.

Struylbecken. *Water-* of *kamerpotten.* KIL.

Struylen. *Wateren.* KIL., MEYER, Wdb. op BREDERO.

Ik teeg, was ick er by, zoo datilik an 't struylen.
JAN ZOET, Zuby naja 1658, bl. 56.

Struyvelen. *Krullen, golven.*

Want duynckt u dat vermag den strael van haer kruyn oogen,
Die my in haren dienst doen liefelick verdroogen?
Het blont g e s t r u y v e l t hair, den kleynen rooden mont?
Den alabastren hals, de borstjens hart en ront?

ZEVECOTIUS, bl. 22.

Siet de gouden stricken maer
Van haer blont g e s t r u y v e l t haer
Soete stricken, daer mijn hert
Altijt in gevangen wert.

Ibid. bl. 25.

Struke. 1) *Strikken, lagen,* 2) volgens LE LONG, *lid van 't menschelijk lichaam.*

Die Fransoye worden in varen,
Doen si dus belopen waren
Van haren vianden, tusschen twee s t r u k e n.

VELTH. bl. 250ᵛ.

Vore Waleweine laghen s t r u k e,
Hande ende voete ende andre lede,
Dat hi wel na oec daer mede
Was bedect al daer hi stoet.

Walewein, vs. 6524.

Sulc hadde verloren nese ende oghen,
Sulke voete, sulke hande,
Sulc sine kinnebacke toten tanden,
Sulc die arme toten buke
Sulc die bene tote up den s t r u k e,
Muesten crupen ende volghen naer.

Ibid. vs. 6588.

Struckelen. *Struikelen.* PL.

Strullen. *Wateren.* KIL.

Strume. *Stroom.*

Ende daer vergaderde in haer waerd
Jor, die grote flume,
Ende deletse daer met haere s t r u m e.

VELTH. bl. 18ᵖ.

Strûus. *Struisvogel.*

Hi hadde enen voeghel, hiet s t r u u s.

Rymb. vs. 11294.

Struweren. *Vernielen, verdelgen.*

Des vaders benedixie can
Siere kinderre huys seker maken
Ende stercken in allen saken,
Ende oec sijt vloekc te menigher stont
S t r u w e r e n t tote in den gront.
Doctrinale, 2, 1616.

Struwieren. *Verstrooien.* KIL.

Stubbe. *Stof.* KIL., PL., MEYER, *zand.*

Doen ghevielt, op enen dach,
Dat ment daer seere wayen sach,
Ende die wint quam uut den westen
Ter statwert inne ende ten vesten.
Doen riep daer een, dat ment mocht hoeren:
„Nu wonne men die stat voer niet,
Op dat (indien) die heeren stormen wouden;
Want die van binnen souden
Van den s t u b b e soe verblinden,
Dat mense wereloes sonde vinden".
Brab. Yeesten, II, vs. 8187.

Stubben. *Stoffen, vegen, boenen.* KIL.

Studer. *Iemand uit de geringe burgerklasse.* KIL., MEYER.

Studere. *Onderzoeker.*

Arestotelis hi seeght waer:
Den s t u d e r e es niet te swaer.
Doctrinale, 3, 12.

Studore. *Studeervertrek.*

Alle seven ghingen si studeren
Seven daghen eer sy keren
Uten s t u d o r e daer sy saten.
Seghel van J. f°. 31.

Stuenen. *Verweren, tegenhouden.*

T wijf.
Tsijn al u kynders.
De Man.
Dits ommers abuus!
En beleidt ghy niet, by goeden besceede,
Doen wy waeren up de zeede,
In biechten? hoe cuntger tjeghen s t u e n e n
Seytge niet: man, ic hebben drie zuenen,
Daer doutste af behoort u ende my,

Dander behoort mijn cnaepe; voort zeyt ghy:
Den derden behoort mijnen Capelaen:
Deidt ghy my dit niet in biechten verstaen?
Belg. Mus. VI, bl. 63.

Stuepen. *Geeselen.*

Waer hangen recht is, daer is s t u e p e n kermisse.
MEYER, Spreuken, bl. 5.

Zie KILIAAN op **Stuypen.**

Stuer. 1) *Grimmig*, *wild*, *fel*, *hevig*, *driftig*, en in 't algemeen *onvriendelijk.*

En es en-gene zee soe s t u r.
Parthenopeus, bl. 90 vs. 16.

Want onder Pharon loept die riviere
Diep ende s t u e r ende ongehiere.
MOLTZER, Biblioth. II, 21.

Si trocken die swerde beide doe
Ende manlijc ginc anderen toe
Met groten slagen ende met s t u r e n.
Lanc. I, bl. 255, vs. 38117.

Die van binnen scoten gedichte,
Untwaert pilen ende scichte.
Dat assaut wart daer s t u e r.
Ferg. vs. 4229.

Wat baet is an enen s t u e r e n sin,
Daer heil, salicheit noch ghewin,
Noch gheenre leye goet off en comt.
Mloep, B. II, vs. 4217.

Die Maerte die is harde s t u e r.
HILDEG. bl. 98, vs. 50.

Men streed .V. daghe an den muur,
Maer die scaemte maecte s t u u r
Die Romeyne uptie van binnen.
Rymb. vs. 28556.

Die ram stac ene steke s t u u r.
Ibid. vs. 28778.

2) *Steun*, *ondersteuning*. In den ersten is gededinct, ende ouerdragen, dat wie hem vurscr. ons ind onsen lande te s t ü e r ende te hulpen, sijn — — sall. NIJH. Lud. IV, 72.

Stueren. *Verstooren.*

Ons toeleg, waarheids kund, ook redevormings duegd
In 't zielgronderen is; wat ziel s t u e r t of verhueght.
SPIEGHEL, Hertssp. door VLAMING, bl 7.

Stuerhede. *Woede, woestheid.*

Doen die Nieuvaert noch stont in groot vrede,
Dwelc nu vergaen is doer tswaters s t u e r h e d e.
SMEKEN, Tspel, vs. 50, Mir.

Stuericheyt. *Stuurschheid.* KIL. De s t u e r i c h e y t sijnes aengesichts. Stat. Bijb. Pred. VIII, 1.

Stuerlec. *Geweldig.*

Hi was bedwonghen boven recht
Daer omme moest hi so s t u e r l e c ut springhen.
Dr. VERWIJS, Bll III, bl. 113, vs. 115.

Stuernis. *Gramschap, toorn, moeielijkheid.*

Dies s t u e r n i s niet, bedaart verstant, als tegen-wapen,
Best ongheval verhoed.
SPIEGHEL, Hertssp. d. VLAMING, bl. 13.

Stuiken. *Schudden.* CATS.

Stuycken. 1) *Slaan.* KIL.
2) *Zeker spel spelen met in een kuiltje verzamelde noten.* Ibid.
3) *De schors* (van eiken b. v.) *afschillen en drogen.* Ibid.
4) *Door een teenen mand filtreeren* (b. v. wijn). Ibid.
5) *Omhoog heffen.* Ibid.

Stuyckmande. *Teenen korf* of *mand, om den wijn te zuiveren.* Ibid.

Stuinen. *Strijden, tegenstreven, tegenkanten.*

Dander loy es so wanneere
Enich des rijcs huldenere
Jeghen trijckn s t u i n t of misdoet.
Van den III Edewaert, vs. 429.

Int derde jaer dat Karle was,
Roemsce keizer, als ict las,
Ghinghen die Francsoyse s t u n e n
Met erren moede op die Hunnen.
Brab. Yeesten, B. II, vs. 3692.

Stuip. *Ongeval.* CATS.

Stuype. *Zweep, geesel, roede.* KIL.

Stuypen. 1) *Geeselen.* V. HASSELT op KIL.
2) *Buigen, bukken.*

Het gheld dat wint, het gheld ghebiet,

Elck s t u y p t en buyght die dat maer ziet.
J. DE BRUNE, Spreeck-woorden, 1636, bl. 446.

Wat blijven wy dan zoo hou-vast en g h e s t o p e n aen de aerde. J. DE BRUNE, Bancket-Werck 1660, I, bl. 415.

't Is wonder om te sien hoe dat men s t u y p t en groet.
VAN PAFFENRODE, Boertige Dichtk. 1670.

Voor de groote sietmen s t u y p e n en nijgen.
ANNA BYNS, Ref. III, 1602, bl. 92 verso.

laat staan dit nygen en dit s t u y p e n.
P. DE LA CROIX, De geadelde boer, 1721, bl. 36.

Stuyr. *Bestuur, leiding.*

Gy maakt dat 't vocht zijn diepe adren schiet
Uyt 't hart van d' Aard, en door 't gebergt af vliet:
Dat alle dier, 't zy dat'et, tam, gaat weyden,
En onder s t u u r des bouwmans zich laat leyden.
CAMPH. Ps. 104, vs. 7.

Stuyr. *Schatting, belasting, opbrengst.* KIL.

Stuyren. *Storen, bekreunen.*

Ick en wilder my niet eens om s t u i r e n.
MEYER, Spreuken, bl. 60.

Stuyren. *Opbrengen, bijdragen, schatting geven.* KIL.

Stuit. *Stoot, ramp.* MEYER, *slag.* Com Vetus 1732, bl. 62.

Stuyte. *Merrie, strijdros, oorlogspaard.* KIL. ook *springhengst.*

Stuyte. *Boterham.* KIL.

Stuyte. 1e *Nieuwjaarsgift in den vorm van meel of graan*, 2e *vierkant tarwebrood.* In Drente en Overijsel nog *stoete.*

Stuyten. *Zetten, plaatsen, stellen.*

Dit hebbende geseyt, heeft hy den booch g e s t u y t
aent schutting overeynd.
COORNHERT, Odyssea, II, bl. 131.

Stuyten. 1) *Roemen, pochen.* KIL., PL.

Hier is Kauw en Kraey aen 't reppen,
Hier de Reiger in de lucht,
Hier de Oyevaer aen 't kleppen,
Hier de Swaluw in de vlucht,
Hier de Koeckoek aen het s t u y t e n.
Korenbl. 1672, I, 97.

Al misstaet my 't eigen s t u y t e n.
Ibid. I, 439.

2) **(Niet).** *Niet deugen.*

> Wat boom is Luter, elck moet hier uut weten,
> Aenziet zijn vruchten, seer weynich s t u t e n si.
> ANNA BYNS, aangeh. bij HOEUFFT, Proeven bl. 587.

Stuyter. *Pocher, roemer, snorker.* KIL.

Stuytvossen. *Pocher, praalhans.* — — alle listighe practizijnen, alle snorckers ende s t u y t v o s s e n, alle blauwe Sackmeters, alle Woeckeraers. In somma, alle Guyten, Rabauwen, Scharluynen ende Galgen-asen, houden in de H. stadt van Roomen open Hof ende sijn daer alle willekome. Byencorf, 48, 219 r°.

Stuyve. *Platneuzig.* KIL.

Stuyve. *Stof.* KIL., MEYER.

Stuyven (Aan stukken). *Met geweldige vaart uiteenspatten en verstuiven.*

> Daer komt een oorlochs-boodt, ghevloghen door de Zee
> En set een styve koers en komt so fel an snuyven,
> Dat de boren met kracht op 't schip an s t u c k e n s t u y v e n.
> BREDERO, Moortje, bl. 13.

Stuck. 1) *Tijd.*

> Een s t u c k e, na dat dit ghevel,
> Doen was die aventure fel
> Karlen van Vrancrike.
> Brab. Yeesten, I, B. II, vs. 4979.

Stuck (Een). *Eene wijle.*

> Dat e e n s t u c k e mochte verbeiden,
> Her Wouter Berthout dede bereiden.
> JONCKBL. op V. HEELU, 216.

Stuck (Een goed). *Een geruime tijd.* VELTH. 305[b].

2) *Bedrijf, handeling.*

> en lichtten 't oproer toe,
> Als een godtsdienstigh s t u c k.
> VONDEL, door V. L., VII, bl. 77.

> Ende (ic) vraechde na haer s t u c k e n met.
> VELTH. 386[u].

Zie verder Wdb. op HOOFT, HALB. Aant. 89.

3) *Zaak, daad, onderwerp.*

> Vander gecker minnen s t u c k
> Hebic ghescreven veel ende duck.
> Mloep, B. I, vs. 3263.

4) *Gave.*

Gheeft die edel minne haer s t u c,
Si anesiet ghene hoghe gheboert.
MOLTZER, Bibl. III, bl. 151.

5) *Versterkingswoord bij scheldnamen*, *stukke boefs*, *stukke drochs* (bedrieger), *stukke guyts*, *stukke schelms*. WARENAR, bl. 148.

Stuckelken. *Een stukje*, *een weinig.* KIL.

Stuckelingh. *Gedeeltelijk*, *onvolledig.* Wdb. op HOOFT.

Stukken draien. *Bedriegen*, *voorgoochelen.*

Eens d r a a i t men ook den sneegste, s t u k k e n;
Met d' eenvoud zal het tweemaal lukken.
HUYGENS, door BILD. VI, bl. 123.

Stulle. *Stuk*, *lap.* KIL.

Stullen. *Brokken.*

Wy erme van den Couwenberch moeten met eten
Van die lacker brocken stucken en s t u l l e n.
Belg. Mus. II, bl. 254.

Stulpen. *Stillen.*

Ghine vint an niemende hulpe
Dan an uwen heere, hi mach s t u l p e n
Al uwe mesquame ende deeren.
Lev. van St. Amand, I, 4606.

Stunen. *Strijden*, *tegenstreven*, *tegenkanten*, *verweren.*

Ten naesten jaer, hier na,
Porde die orloghe, als ict versta,
Tusschen die Vrancken ende die Hunen,
Die langhe stont in groten s t u n e n,
Daer menich sijn lijf om verloes.
Brab. Yeesten, I, B. II, vs. 1170.

Vele lieder raet, dat verstaet,
Es beter dan eens mans raet;
Ende wildi dair teghen s t u n e n
Men soude u voir sot runen.
Leecken Spieg. f°. 123ᵃ.

Waer omme strijdstu te mi waert?
Hets di swaer s t u n e n iegen den gaert.
Here sprac hi: wie bestu dan?
Ic ben. Jh'c., dien du strijts an.
MAERL. Sp. H. 8°, ed. II, 178.

Stuncken. *Stinken.*

Stomme beesten, s t u n c k e n d e pryen.
SMEKEN, bl. 47.

Stup. *Voetstap*, *voetspoor*. KIL.

Stupe. *Slag.*

Vort vloecte hi (Bruun) dat felle dier,
Den bosen vos Reinaerde,
Diene met sinen brunen baerde
So diepe in die eeke dede crupen;
Daer na Lamfroit, van der s t u p e n
Dar hi hem so leede dede.
Rein. door WILLEMS, vs. 860.

Stupen (Te) slaen. *Ter neer slaan*, *buigen*. Item so wye gehouen hout steelt of gesneden coren, ist bi daghe men s l a t e n te s t u p e n. Sp. van Sassen, bl. 53.

Want die selc waren in haer doen
Storven gherne in haer scoen,
Ofte vor den hancdief si s t u p e n;
Men sietse van der galgen drupen.
Dr. VERWIJS, Bll. III, bl. 17, vs. 15.

Stuppen. Kennelijk 't zelfde als **Stulpen** en **Stelpen.**

Hi trac uut sinen lichame saen
Dyser datter in was gedaen
Alsen Dryas stac; ende sine wonde
S t u p p e d e hi ter selver stonde.
Want:
HI HADDE VRESE IN SIJN GEDOCHTE
DAT HI TE VELE BLOEDEN MOCHTE.
Lanc. II, 5892.

Sturande. *Noodweer.* MEYER.

Sturberen. *Ontstellen.*

Maria, die dit heeft gehort,
Wart g e s t u r b e e r t in dit wort.
MAERL. Sp. H. 8°. ed. II, bl. 63.

Sture. *Onderstand.* Helpe, s t u r e, dynst, noch rait doen. NIJH. Ged. II, bl. 60.

Sture. *Gestreng*, *met kracht*, *fel.*

(Zij) gingen ter selver stede
Vor dat gat van den mure

Ende wederstondense daer so s t u r e
Die daer binnen waren comen,
Al sout hen al die werelt vromen,
Si ne mochten niet daer weder uut.
Lanc. III, vs. 12180.

Doe vochten si noch lange ende s t u r e.
Ibid. III, vs. 18477.

Edel vrouwe zijt in onze ghevaerde,
Dat ons in der lester ure
Die duvel niet en si te s t u r e.
N. L. Nieuwe W. V, 2e St. bl. 70.

Sturckelen. *Stremmen* of *stollen.* KIL.

Sturten. 1) *Storten, vergieten.*

want die ridders ware moede
Van slane, ende te s t u r t e n e bloede.
Rymb. vs. 34118.

Als si noch woud beden weder,
Ende in haer de gracie s t u r t e neder, enz.
Dr. VERWIJS, Bll. III, bl. 111, vs. 17.

2) *Struikelen, vallen.*

So quam hem een ongeval,
Ende sijn paert s t u r t e taiere scade
Tere stede, hiet Abstade.
STOKE, I, bl. 388.

Die orse, die beide waren goet,
S t u r t e n met krachten daer te neder.
MOLTZER, Biblioth. II, bl. 80.

Stuze. *Hevig, geweldig.* MEYER.

Stut. *Oorzaak, beweegreden.*

Maar boven al, wanneer het komen van de jaren
Begon een rijp verstand met lichaams kracht te paren,
Ontbrande my de ziel, zoo dikmaals als ik las,
Hoe Zeeuwsche strengheid s t u t van Spaansche wreedheid was.
GROEBE, I, 158,

Stutte. *Merriepaard.* KIL.

Stuer. *Onderstand.* Ind hus wij u vorder to behulp ind to s t u e r gedoin konnen, dairin sullen ons u.l. guetwillich ind geneyght vynden. NIJH. Ged. VI, 429.

Stuur. *Streng, woest, grimmig, fel, onstuimig, stuursch, groot.*

gebruyck laet het niet toe, noch ook de schaemte s t u u r.
HOOFT, Ged. door BILD, II, 323.

ghi sout der lieden harde wel vergheten
daer ghi nu op sijt so s t u u r.
Horae Belg. VI, 6, vs. 65.

Her winter, dies ben ic wel wijs
dat ghi hebt ene felle nature
ende sijt van aerde also s t u r e
dat den meneghen sijn herte beeft
die te somer in vrienden leeft.
Ibid. 8, vs. 56.

Dat assant wart daer s t u e r.
Ferg. vs. 4229.

Damiaten heeft twee paer muren
Ende fosseiden diep ende s t u r e.
VELTH. bl. 12, aangeh. in Mloep, bl. 312.

Cudrus heeft maer ene muer
Maer hi es starc genoech ende s t u e r.
Ibid. bl. 13, aangeh. in Mloep, bl. 312.

Stuur. *Roer, bestuur.*

Hier tusschen stond de vlyt des Mans aan 't s t u u r der zaken,
Om 't alles op een hair te wikken, te bewaken,
Standvastig, luisterscherp, doordringende en gezwind.
OUDAAN, I, 251.

Stuurheid. *Strengheid, barschheid.* CATS.

Alst Macharius alder dierlick had geproeft,
Waert seer solemplick gestelt op sijn stede,
Daer tmeer dan anderhalf honderd jaer heeft vertoeft,
Doen die Nieuvaert noch stont in groot vrede,
Dwelc nu vergaen is doer tswaters s t u e r h e d e.
SMEKEN, Tspel, vs. 50, Mir.

Stuurlek. *Driftig, haastig.*

Ende want si so haesteleke keerde al omme,
ende oec so s t u e r l e k e met, daer omme
so en const nieman, met sinen sinnen,
aen haren heilighen lichame bekinnen
vorme van haren leden engene.
Christine, vs. 1138.

Stuurloos. *Ongeregeld.*

Wat dwarlingh voel ick daar in mijn stuurlooze zinnen.
BREDERO, Roddr. bl. 84.

Stuven. *Stuiven.*

Soe dattet bloet doer dhelme stoef.
HILDEG. Ged. bl. 168, vs. 361.

Zie verder STOKE, II, 419 en Rein. JONCKBL. Gloss.

Stuvende macht. *Ruw geweld.* Ick versmade di (n. l. den duivel) ende al dijn stuwende macht Pass. Somer Stuck, 1489, f°. CCX, d.

Stuvinghe, stuvinge. *Opborreling, opstuiving.*

Men mochte sy bekennen wale
Bi dien blicken van den goude,
En die stuvinghe van der moude
Verdunkerde dier sonnen op ganc
Dat avent scheen.
Alex. B. II, vs. 843.

Die stuvinge vander mouden
Verdonkerde die claerheit.
Ibid. B. VII, vs. 318.

Stuwen. 1) *Voortdrijven.*

Ende want si (Geertruit) behoifde troist
Ende helpe, dieze stuwde.
STOKE, I, bl. 268.

2) *Ophoopen, aanvullen.* Also hebben wy der ook t' onzen tijden gezien, die de afkoomst van Kaisar Karel den vijfden tot op Noach wisten te berekenen, ende zulk een' eeuwige ry te stuwen met vorstelijke perzonen. HOOFT, Hendrik de Groote, 2, 25.

Zie verder U. W.

Suaernesse. *Bezwarenis.* Tweede proeve 58.

Suar. *Zwaar.* Omme dat se u suar es te horne. Lev. van Jezus, C. 177.

Suarheide. *Zwaarste, druk.* Want ter liden so ontfaen si dat gheloeue, en in den tide van suarheiden harre koringhen so laten syt varen. Ibid. C. 93.

Suarleec. *Bezwaarlijk.* Ibid. C. 92.

Subbelen. *Struikelen.* KIL., MEYER.

Subben. *Bloed, hals.*

Daarje mijn selt, as een subben
Keund sien pruylen, en sien dubben,
En sien gaapen as een mop,

Mit een omghedraeyde kop.
Nachteg. Sinne-Mal, 20.

Ey! de s u b b e n is soo bly,
Hy roept, sel ick wat bejaegen?
Ibid. 106, a.

Subgijt. *Onderdaan*. Dese prelaten, princen, coninghen, ende de moghende vander weerelt, die begheeren boven te sittene, ende hare ondersaten ende s u b g y t e n over rugghe te werpene boven redenen. Oudvl. Ged. II, 47[b].

Subtijl. *Schrander, vindingrijk, geslepen, listig.*

Mer list ende minlike rade,
S u b t i l e vonden ende guetlike dade
Moetmen vrilic ordoneren
Om die sinnen te verkeren,
Daer die vrouwen soe doen staen.
Mloep, B. II, vs. 2602.

Ten donct my niet wesen misdaen
Datmen goede woerden vormet
Daermen harde spise mede mormet
Ende datmen zame medecijn
Teghen onverdrachlike pijn,
Als een s u b t ij l joncman eens dede,
Daer hi bij warff sijns herten vrede,
Des ic u nu wil maken vroet.
Ibid. vs. 2611.

Want die cleergie is soe s u b t ij l:
Daer ic om peynse langhe wijl,
Dat vinden sy varinc inder scrift.
HILDEG. Ged. bl. 117, vs. 25.

Subtijlheid. *Slimheid, sluwheid.* **Subtijlheden**. *Listen.*

Die consciencie wroecht den man,
Wye nu meest s n b t ij l h e d e n can
Hem is twifel alrenaest.
Ibid. bl. 94, vs. 164.

Subtijlic. *Fijn, kunstig, vernuftig, schrander.*

Mettien so wart geware
Dat een gebeelde stont vor hare
In eens gewapens ridders gelike,
Van houte gewracht s u b t i e l l i k e.
Dr. VERWIJS, Bll. I, bl. 55, vs. 92.

Ende alsi des wart geware,
Dat tspel spilde jegen hare
Sonder ander helpe, si pijnde sere
S u b t i l i k e te speelne vort mere.
Dr. VERWIJS, Bll. I, 81, 286.

Zie verder Lsp. Gloss.

Sudare, sudarie. *Zweetdoek, doek.* enz.

Tcorporael volght hier nare:
Dat bediedt die s u d a r e
Daermen in want ter selver tijt
Gods lichame ghebenedijt,
Ende int graf doet leide
Na sine sterflike menscheide.
Lsp. B. II, C. 51, vs. 156.

Doen sendde hem jacop te dien stonden
Sine s u d a r i e, des gheloeft,
Daer hi mede plach te decken sijn hoeft.
Yst. Bl. 1728.

Sudde. *Week land, poel, meer, moerasland.* Mer die Biscop Otto wart gevangker inder s u d d e. Kort Chronijkje, bl. 219. De Vriesen, die haer verborghen hadden in haer laghen ende riedsu d d e n, braken uyt, ende versloeghen veel van dese Hollanders. Oud Batavia, bl. 177.

Zudse. Hetzelfde als **Sudde.**

Hy dee na lang en langer klaveren
In d' Adriaatsche golf Veneetsche z u d z e n s daveren.
J. OUDAAN, Konradijn, 1649, bl. 129.

Sueer. *Schoonvader.* — — — ende leiddene tot Annam. Dese Annas was Cayphass s u e e r, die beschop was op dat yaer.

Suege. *Zeug.* KIL.

Het soude hem recht so wale vuegen
Als met lepelen teten den s u e g e n.
Rein. door WILLEMS.

Sueken. 1) *Aanvallen.*

Hine hadde aen hem niet mogen merken,
Dat hi crune hadde, ochte kerken,
Ochte eneghe papilike wise;
Want hi sceen ridder goet van prise,
Beide in s u e k e n e ende in ghewere.
Dr. VERWIJS, Bll. II, bl. 132, vs. 119.

nde si die mure met storme v e r s o c h t e n.
Fl. en Bl. vs. 640.

Die Coninc ware beter achterbleven
Dan dat hi de stat v e r s o c h t e.
Ferg. vs. 3953.

Al hadden si geweest die beste,
Die ye met storme s o c h t e n veste.
Dr. JONCKBL. Spec. de Velth. bl. 92.

Suele. *Emmer*, *put*. KIL.

Suenie. *Varkenstrog*. KIL.

Suer of **Zuer.** *Zuider.* Dus dan Bavo met al zijnen volcke, latende dit eylant Albion, quam ghedraeyt in de s u e r Zee, daer den Rijn ende de Mase van der zee worden versopen, dat is tusschen Vlaendren, Brabant, ende Hollant. VAERNEWIJCK, bl. 107.

Suer of **Zuer.** *Zuur, streng, onaangenaam, hard.*

Want valsche ridders ende felle z u r e n
Die vint men nu soe lanc soe meer.
HILDEG. bl. 166, vs. 190.

Soe wye in rusten leven can,
Die wert gheprijst van sijn gheburen;
Mar onrust van den fellen z u r e n
Die staet den goeden zeer te laken.
Ibid. bl. 170, vs. 54.

Wanttie coude winter z u e r
Daelt dan vast van daghe te daghe.
Ibid. bl. 207, vs. 10.

Suer worden. *Slecht opbreken.*

»Lieve jongelinc,
Niet lief en hadde u die coninc,
Die u sende in dese avonture,
Die menegen man es w o r d e n s u r e.
Dr. VERWIJS, Bll. 1, bl. 130, vs. 172.

Suer (Te) worden. *Verdriet berokkenen.*

Eest dat si clagen hort u smerten
Ende u pine ende u verdriet,
Haer sels ontfarmen emmer iet,
Dat si u w a r t so sere t e s u r e,
Sine si te hart jegen nature.
Ibid. III, 45, 551.

Hoe hi (Sinte Franciscus) hem sette ten suren
Ende hoene solaesten de creaturen.
Dr. VERWIJS, Bll. II, 48. Tit.

Suere. *Eed.* Tweede proeve, bl. 58.

Suergelike. *Zorgelijk.* HALB. Aant. v. 8640, 9714.

Suerghen. *Vreezen*, *bezorgd zijn.* Ibid. vs. 8107.

Sueren. 1) *Beveiligen.* Tweede Proeve, bl. 50.

2) *Zweeren.* Ibid. bl. 58.

3) *Zuur worden* of *zijn.*

Wi souden 't (het oorlog) corten ende scheiden,
Waert u lief, tusschen ons beiden,
Wi mochten 't noch in beiden siden
Verdraghen ende liden.
Maer het mach soe langhs dueren,
Het sal sere tusschen ons sueren,
Want wi sitten te winnen vaste,
Ende ghi sijt al te sterke gaste.
Te verdrivene aen uwen danc.
Oudvl. Ged. I, bl. 14, vs. 1179.

Selc die predect langhe sermone,
Ende wilt daer mede den volke leren
Hoe si hen te Goden selen keren;
Selc sijn canonke ende papen;
Selc gheneert hem met comenschapen,
Dat hem sere werdt te sueren.
Teestye, vs. 2166.

Suerick, suerkel. *Zuring.* KIL.

Suert. *Zwaard.* Lev. van Jezus, Gloss. Lanc. II, vs. 32690 en 33108.

Hi hadde doe ghetrect sijn suert.
Lanc. II, vs. 33125.

Suert. *Zwart.*

Doe quam daer een riddere uut gevaren
Met swerten wapenen op een suert part,
Van allen wapenen wale bewart.
Ibid. II, vs. 25808.

Suet. *Goed.* Zie **Heer.**

Suet. *Zweet.*

Als hi lange hadde gegaen
Sach hi op sijn part, dat was doe
Van bloede ende van suete mesmaect soe,

Ne hadde gedaen sine cracht groet,
Dat ware over lanc doet.
Lanc. II, vs. 30875.

Suethertig. *Zachtmoedig*. Die begheerlike menschen, die suethertich sijn, die vijnden dairin een grote materie of sake der minnen, als sy aenmerken uut hoe groter minnen onse lieve Heer voir ons ghestorven is. ITERSON, Stemmen, bl. 109.

Sueticheyt. *Zachtmoedigheid*. Men sal niet sijn in der minnen te morwe, noch in den torne te zwair, noch in der sueticheyt te guederheren. Ibid. bl. 125.

Suf. *Ring*.

Een gouwe suf, al uyt men tas.
GRAMSBERGEN, Hartoog van Pierlepon, 1679, bl. 6.

De Trouw-ringh aen de hand, met noch een suff daer by.
HUYGHENS, Korenbl. 1672, I, bl. 564.

Suffen. 1) *Fabelen*.

— — — Consteneren
Die hem met dichten generen
Dat sy suffen brenghen voirt,
Die noyt ghesien noch gehoirt
En waren.
Grimb. Oorl. I, vs. 15.

2) *Bevreesd zijn*, *bang zijn;* bij uitbreiding somtijds, *de vlag strijken*, *onderdoen*.

Al ben ick maar een slecht Burgher, ick souw noch voor geen Haarlemer suffen.
BREDERO, Moortje, bl. 46.

Ick vraach na niemant niet; ick suffen? dat waar wonder.
Ibid. Moortje, bl. 50.

Zie verder, Moortje bl. 53, Roddr. bl. 2; Griane bl. 13; St. Riddr. bl. 52.

3) *Slappen*, *flauwen*. U. W.

Suffe-ringh. *Boven ringh*.

Geef maer een siel, een onder-keurs — — —
Een onder-riem, een suffe-ringh.
CATS, door Dr. v. VL. I, 362, b.

Sufflen. *Blazen*, *aanblazen* (het vuur). KIL.

Sufflet. *Oorveeg*, *klap*.

— — — o myn met wat suffletten
Sal hem Moy-Aeltje noch dat malle hooft versetten.
BREDERO, Moortje, bl. 73.

— — — die voor stokslagen, s u f f l e t t e n en oorvygen vreest.
L. SMIDS, De Geschaakte Cinthia, 1688, bl. 38.

Suffiet. *Halssieraad.* Ook wel *Süfflet.*

Ick moetje laten uytschild'ren frays ghewijs op ien kopertje,
En dragen jou as de Wees-mannetjes op myn verweende borst,
In plaats van een s u f f l e t.
BREDERO, St. Ridd. bl. 56.

Haer Wijven ende s ij f f l e t t e n om den hals.
Comoedia Vetus, 1732, bl. 101.

Suffragaen. *Stadhouder eens Bisschops.* Noch daerenboven en worden de Clocken alleen beleesen ende beswooren maer oock gedoopt, ende men stelt haer Ghevaders die de coorde moeten houden, daer sy aen ghebonden staen, ende antwoorden Amen, op het ghene dat de **S u f f r a g a e n** of de Stadhouder des Bisschops de Clocke vraecht. Byencorf, 13 a.

Such. *Zog, varken.* Ende wan men een s u c h een gulden stuck antoeghe, soe lecht sie sich doch midden in den drek. MEYER, Spreuken, bl. 34. Hangt die segelen vry en s u c h voer die poorte. Ibid. bl. 38. Dat hoert die s u c h liever dan opt orgel spoelen. Ibid. bl. 60.

Sughen. *Zuigen.*

Daer geen quay woorden in en zijn vergheten
Dwelc syn discipulen, wel van hem s u g h e n
Dwaes sijn si die met allen winden bughen.
ANNA BYNS, Ref. op den gheelen A. b. c. Lett. M.

Zucht. 1) *Ziekte*, bij uitnemendheid *pest*, vandaar «besucht» voor verpest.

Daar 't lichaam licht'lijck van ontfonckt
Veel vuyle s u c h t, ja leempt of kranckt.
BREDERO, Angeniet. bl. 6.

De coude lucht sou t'bloet in mijn swacke leden verstijven,
Die sijn nu al vol s u c h t s, gheswollen en ongheschapen.
Odyssea, I, 36, r°.

2) *Opzwelling, uitzwelling.*

— — — de s u c h t
Van 't doodelijck vergif
VONDEL, door V. L. II, 618.

3) *Vooringenomenheid, partijdigheid.*

Mijn lijfknecht sonder beyden
Segh Nestor aen: dat hy in 't recht den twist help scheyden,
En voegh by d' andre dry sijn' wijsheyd, datter niet

Onbillycx in dit stuck uut toorne en s u c h t geschied.
VONDEL, door V. L. II, bl. 467.

Zucht (Buyten). *Onpartijdig.*

Ick spreke b u y t e n s u c h t.
CATS, door Dr. V. VL. I, 455, b.

Zucht onderaardsche. *Ziekelijke gesteldheid, waarvan de kiemen in de loopgraven zijn ontsproten.* Don Johan, weeklyk van lighaam, mits o n d e r a a r d s c h e z u c h t, gegaadert in de loopgraven. HOOFT, Ned. Hist. 547.

Suchten (Een) nemen. *Een zucht slaken.*

Daer was selke die uuttien gronde
Van haerre herten e e n s u c h t e n n a m
Dat altemale niene volquam.
MOLTZER, Biblioth. II, bl. 49.

Suchter. *Linker.* Alse de driehoec volmaect es van der rechter linie ende vander s u c h t e r e linie, tusschen den wortel van den dume ende den wortel vander iersten vinghere, dit heet die upperste hoec van den driehoeke. Belg. Mus. X, bl. 275.

Suchtig. *Die veel zucht.*

Dese minne doet vrolic leven,
Si doet sorghen, si doet singhen,
Si doet troeren, si doet springhen,
Si maect siec, si maect ghesont.
Wyen si te rechte heeft ghewont,
Soe ic my des bevroeden can,
Dat mach wael sijn een s u c h t i c h man.
Mloep, B. I, vs. 290.

Suyen. *In slaap doen vallen.* De bassendste wachters met bekoorlyke beloften in slaap s u y e n. HOOFT, Brieven, 5, 22.

Zujen. *Sussen, stillen.*

Maeckt gelach, maeckt gelonck, maeckt geluit,
Dat de sinnetjes sachjes s u i t.
HOOFT, Ged. door LEENDERTZ, 188.

Suigh. *Zwijg.* Doe schoutene Jhs en seide, s u i g h en vaer ut din lichame. Lev. van Jezus, C. 60.

Suyge leden. *Kinderen.*

Vrouwen —
— — — — — — — —
Dien het suygen was verboon,
En den dagelichschen loon

Van haer jonge teere schapen,
Die naer d' ydel mamme gapen:
Daer de mannen vande vrouwen,
Elck met slaverny belaen,
Onnatuerlick afgehouwen,
Heele stammen zijn vergaen,
Daer in Cuba maer alleen,
Gheen drie maenden heel verscheen,
Zijn van honger overleden
Seven duysent s u y g e l e d e n.

HONDIUS, 424.

Suigen. *Zwijgen.* Lancelot. II, 35853, 35869.

Zuyger. *Zuiglam.* KIL.

Zuycken. *Zuigen.*

De dronckaart z u y c k t zieckte uyt gheesonden wyne.

KOORNH. Recht Gebr. en de Misbr., uitgave 1585, bl. 4.

Van dat ick heb g h e s o k e n
Mijn hoop, mijn Ghodt waert ghy
Gheen dinck heeft my ontbroken
En gaet doch niet van my.

Souter Liedekens, uitgave 1584, Ps. 21.

Zie verder Wdb. op BREDERO en Taalk. Wdb. op HOOFT.

Suyker-erreten. Basterdvloek voor Sakrementen. Wdb. op BREDERO.

Suykte. *Ziekte.* KIL.

Suyl. *Emmer, put.* Ibid.

Suilen. *Slepend afhangen.* CATS.

Suil-oor. *Sul.* Ibid.

Suyl-ooren. *Oorsiersels, oorhangers.* KIL.

Suylooren. *De ooren laten hangen.* CATS.

Suymeling. *Zwijm.*

Dan vellet therte in s u i m e l i n g e n
In faute ende in dolingen.

Parthenopeus, 112, vs. 17.

Zuymen. *Dralen.* In de spreekwijze: je moet daermeê niet z u i m e n, je moet er werk van maken, niet mee dralen. In de beteekenis van talmen, vertoeven, vinden wij het in St. Bijb. Gen. 43, 10. Want hadden wij niet g e s u y m t, voorwaer wij waren alreede tweemaal reeds gekomen.

Zuymenis. *Nalatigheid, onachtzaamheid.* Door z u y m e n i s en draalen van bijstandt was't kaizerryck van Ooste te loor gegaan. HOOFT. Ned. Hist. 572.

Suimich *Nalatig.*

Eu acht wy worden van de Goden dus gedreicht
Om dat wy z u i m i c h zijn.
VONDEL, door V. L. I, bl. 77.

De Meysjes bennen seer garen gepresen,
Daerom moet jy in dat stuk voor al niet s u y m i g h wesen.
J. STARTER, Kl. v. JAN SOETEKAUW, 1646, bl. 2.

Te weeren desen ban; dus laet niet s u y m i c h wesen;
Op dat des Conings Land gheen schade daer by ly.
Heyns II, bl. 30.

Suyn. *Nauwkeurig.*

Besmeyrt, verscheurt en vuyl, om de scheenen heel schuyn
der ossenhuyden leers, dicht om ghebonden s u y n
de handschoens aende hant, teghens den dornsteeck
En boven op gemutst, met een geytsvelle bruyn
de lijdsame Ulysses, doen hy hem dus aenkeeck
Stoc out ende verbroken, enz.
Odyssea, II, 173, regel 2, v. b.

Suyn. *Zwijnen.* Al daer bi so stont een kudde s u y n ende weidde. Lev. v. Jezus, C. 67.

Suype, suypen, Zuipe of **Zuipen.** *Drank, pap, brij, kandeel soep.* Zie DE JAGER, Magazijn I, bl. 150 en 160. KIL., PL., CATS. Aldus ginc Amon liggen, ende maecte hem cranc, als die cooninc hem nu quam besoecken, so sprac Ammon totten Coninc; Siere laat mijn suster comen dat si mi een s u y p e n of twee maecke. — Ende si nam meel ende mengdet ende soodt voor sinen ooghen, ende coocte hem een s u y p e n. Bijb. geprent bij JACOB VAN LIESVELT, 2 Sam. XIII.

Suipen. *Drinken.*

Wel, hebt ghy soo 't vergift des mius ghesopeu in?
STARTER, Darayde 1621, bl. 9.

Uit deze z u i p t de ziel de zoetheit van den zank.
HOOFT, door BILD. I, 323.

Dit hebb ick noch gelickt uit d' u i t g e s o p e n schoncken
Daar van mijn stramm verstandt en stijve pesen werdt rapp.
Ibid. I, 346.

Zuypen. *In zich opnemen, inkrijgen.*

De roos van Jericho gaet open,
In 't opgaen van de morgenstont,
Zij heeft den koelen dau g e z o p e n.
VONDEL, door V. L. XIII, 32.

Hij lach in onmacht, vol waters, dat hy hadde ghesopen.
Odyssea I, 36. r°.

Suyr. 1) *Nadeel*, *leed.*

So wie verwerct sijnen ghebuere,
Hy doet hem selven namaels suire.
MEYER, Spreuken, bl. 78.

2) *Zuur.* Men coopse maer niet te dier, ende hoed' hem voor de gene die qualijcker becomt, dan sy gesmaeckt heeft ende den gewesse suir opbreekt. HOOFT, Br. I, bl. 418.

3) *Donker*, *dreigend.*

De buijen guir
En wolcken suir
Voorvluchtich souden wijken.
HOOFT, Ged. door LEENDERTZ, bl. 106.

Suyriën. *Sudderen*, *langzaam stoven.*

Boven allen daerenboven
Specerijen ongespaert,
En in netten rondt geschoven,
En als ballekens vergaert:
Cleyne, crijgen beurte en lot
In den Calver-hutsepot,
Rondt gerollet sonder vellen.
Groote, men niet can gestellen
Dan in netten overtrocken,
Die men in de boter dan
Suyriet, in sijn eygen rocken,
En geheel brengt voor den man
Die ick vlus in ronde sneen
Deele rond uyt int gemeen.
HONDIUS, bl. 215.

Suysen. *Deunend zingen.* Zie **Lullen.**

Suytsch. *Zuidelijk.*

Voordeel in 't gulde jaer van 't suytsche Cipres quam.
BREDERO, Gr. Br. d. Minnen, bl. 58.

Suyver (Niet). *Ongedecideerd.*

Ick ben toch niet al te suyver:
Ick en ben noch vast, noch van,
Mit mijn eerste Boere-man.
Z. Nachteg. Sinne-Mal, bl. 56.

Suyverbrein. *Iets, dat het brein zuivert.*

> Ter aerde neergeknielt, een offerand te doen
> Met wieroock suyverbrein, en versche rozenhoen.
> HOOFT, Ged. door LEENDERTZ, bl. 121.

Suyverlick. 1) *Net, bevallig.* Men sal een oldt wijff lange proncken, eer sie suyverlick wort. MEYER, Spr. bl. 37.

2) *Rein, edel, onbevlekt, stil van zeden.* Don Pieter, feller dan de doodt zelf, keerde zich nocht aan jeught, nocht aan schoonheidt, nocht aan zijn' eige schuldt, oft hy schende zijne handen aan dat zuiverlijk beeldt, met domplen eener dagg' in 't hart zijner erbarmwaarde gemaalinne. HOOFT, Rampzaligheden, bl. 35.

> Ghy hadd' Jannetjen Joosten wel gekregen tot u diel
> Met twintigh duizent gulden, 't is zeeker een hiel
> Zuiverlijke dochter, die altijt de kamer hout.
> HOOFT. Ged. bl. 21.

Suke. *Ziekte.* KIL.

Suken. *Zuigen.* Die cleyne kinderen ende die suken. Bijb. van 1477, I Samuel, Cap. 15, vs. 3.

Sukenre (Der) mont. *Zuigende mond.* Ende daer was voerbarich bisscop onder, die defensoz hiet, dat is beschermer, mer om dat daer gheen leser en was soe nam een den souter, ende hi las den eersten psalme dien hi vant, daer dit vaers in stont, dat God uter kindere ende der sukenre mont so voldedeste den lof. Wynterstuk, 20 a.

Zukerosaet. Soort van wijn, met suiker en rozewater toebereid. De Oorlog, bl. 167.

Sucke. *Ziekte.* KIL.

Suckelen. *Struikelen, waggelen, wankelen.* Ibid.

> Wel, die dan mijn bederf hebben oprecht gheswooren,
> Die moeten ver van my
> Gaen suckelen vertrooijt, en t'eenegaer verloren
> In schaempt' en in on-eer, en langhe slavernij.
> HARDUYN, bl. 66.

Sukkelen. 1) *Dwalen, dwarrelen, omzwerven.* Oranje, versteeken van deezen toeleg, en onvoorzien van gereedschap tot bruggen, sukkelde al een wijl tussen Maas en Rijn. HOOFT. Ned. Hist. bl. 196. Een' duyf, 's daaghs te vooren opgeschooten — — — was onder weeghe blyven sukkelen. Ibid. bl. 37.

> O beste vader, hier begeeftghe mij, die, moede
> Van al dat suckelen, vergeefs, helaes, u hoedde,

En berghde uit zulck een' noot, zoo veel gevaerlijckheên:
VONDEL, door v. L. VIII, 360, (vs. 988).

De Israeliten te doen verhuysen, dwalen, ende s u c k e l e n uyt desen lande. St. Bijb. 2 Con. 21, 21.

2) *Doen dwalen, versukkelen.*

Prins Carel die nu scheen versteken van drie kroonen
En mag in Christenrijk haest nergens veylig woonen,
Soo is de moorder noch op 's koninx bloed verhit;
'T en is hem niet genoeg dat hy den troon besit,
En 't erfdeel van de vorst, hy moet hem noch vervolgen
Alwaer het ongeluk hem s u k k e l t.
VAN PAFFENRODE, Boertige Dichtkunst.

Zukkeling. *Omdoling.* Met even zoo goet bescheit konnen zy Virgilius hoogstatelikheid mee een afschouweliken streem aanvrijven, omdat hy zoo een heldisch onderworpzel verhandelende in het vierde boek van Eneas z u k k e l i n g e n, zulke minzieke hartstoghten ontvouwt. Wetsteen bl. 3. Aan den Lezer.

Sucken. *Rooven, stroopen, wegnemen.* KIL.

Sucriven. *Soort van gerst.* CATS.

Succoersen of **succorsen.** *Helpen, te hulp komen.*

Hi lovede Gode, dat hine ter noot
Hadde verlost, ende hine also
Begonste s u c c o r s e n.
Walewein, vs. 9274.

Het heeft so vele trauwen
Om te s u c c o e r s e n e siere vrauwen;
Dat en can hem ghehelpen niet,
Al waest dat soe heme riet.
KAUSLER, Die Rose, vs. 8872.

Succurs, succoers of **soccoers.** *Hulp, hulptroepen.*

Tytus, ende daer toe die sine
Ghedoogdent met leeden anschine
Om dat men hem s u c c o e r s brochte.
Rymb. vs. 29617.

ende liet s u c c o e r s ondër wege
up aventure, wies men plege,
dat hi ontwiken moge te bet.
HALB. Aant. bl. 216.

Sulfes. *Onachtzaam, onverschillig mensch, hals, bloed, die slordig, vuil* en *langzaam in al zijn doen is.*

H. Wat gelieft mijn Heer?
R. Dat ghy gaet bursensnyden, ghy groote s u l f e s.
HOOFT, Br. III, 392.

Sulc. 1) *Zoo*, *aldus*, *zoodanig.*

Want si sijn sulc van naturen,
Dat sy niet en konnen ghedoghen,
Dat luden malkander vrienscap toghen.
Mloep, B. I, vs. 1826.

Minne maect sulken milde,
Die liever sine ghifte hilde.
Beatrijs, vs. 51.

Men sal die mannen niet nagaen,
Daer mocht die s u l k e bistaen,
Hoerde hi daer off een queyncken,
Hi soude om sijn voerdeel dincken
Ende soude oic rijden uut om roven.
Ibid. B. IV, vs. 1934.

2) *Sommig.*

„Hebdi," sprac hi, „vernomen
Die dinghen die daer sijn gheschiet?"
Si seiden: „Daer an en leghet niet:
Ten was eclipsis der zonnen maer,
Also si plecht op s u l c jaer (in sommige jaren).
Lsp. B. II, C. 36, vs. 758.

Broeder benijt s u l k e n tijt (somtijds) den broeder.
Ibid. B. I, C. 27, vs. 33.

Die ziele gaet uten monde;
Ende alst ghevalt op s u l k e stonde (somtijds)
Dat dat kint, mit orlove gheseit,
Stervet daert inder moeder leit,
Die ziele gaet uut der moeder monde.
Al waert dat men die kele toe bonde,
Ende die mont verstopte vaste.
Ibid. B. I, C. 19, vs. 38.

Dit zijn die zaken ende dat bedieden,
Waer bi dat dunct den lieden,
Dattie zonne entie mane
S u l c stont (somtijds) plegen te vergane.
Ibid. B. I, C. 9, vs. 88.

3) *Menigeen*, *deze* en *gene.*

Maar zulk mocht een paradijs aan u zoeken,
Die daar niet dan pijn en verdriet zou halen.
R. VISSCHER, Brabb. 1851, bl. 31.

Sulcke heeft een hemelsch lot, die sproot uyt vromen bloede.
VONDEL, door v. L. I, 324.

Sulc waent, dat volc eyghijn
Comen is van den quaden cayn.
Wapene Martijn, 39ste Couplet.

Al waert een spinster, oft een arm gans
Sulc volchde haer leeringhe en haer advijs
ANNA BYNS. Ref. op den geheelen A. b. c. lett. K.

Sulc vergheet die salicheyt van sijnder sielen.
Ibid. Lett. S.

4) *Zoo groot (een).*

Den godlijcken Poëet,
Wiens schrift Spanjaert, Franchoys en Arabier ontvouwen,
Die sulcke gonste won bij cavaliers en vrouwen.
HOOFT, Brieven I, 7.

Zulk een. *Een zeker.* Helpt my in zulk eenes Bakkershuis. HOOFT, Ned. Hist. bl. 407.

Sulke. *Sommige.*

Ooc sagense in sine doot
Meer dan vijftich al bloot,
Entie helege maget Clare
Met haren zustren sachse openbare,
Ende seculiere sonder getal,
Daer men hier na af tellen sal,
Hoese van groter omoedichede
Sulke custe daer ter stede,
Ende met handen ebben getast,
Om tware te wetene vast.
St. Fr. Leven vs. 7252.

Sulx. 1) *Zoodanig.*

Al uw merkgeleerden
Het licht in duisternis verkeerden
Ja zulx, dat al de weerelt lacht ens.
VONDEL, Poesy I, 498.

2) *Zoodat.* De tent des Hartooghen zelf werd ter needer gesmeeten, zulx hy na auwelijx tijdt had om 't harnas aan te schieten. HOOFT, Ned. Hist. bl. 8.

3) *Wat, hetgeen.* Soo is mijn reverent en onderdanigh versoeck, UEd. Mogh. gelieven uut haer authoriteit my te prescriberen, sulx my in desen sal staen te doen oft te laeten. HOOFT, Br. I, 107.

Sulle. *Heipaal.* KIL.

Sulle, Zulle. *Drempel.*

Op die sulle sit Girechede.
Alex. B. IV, vs. 1000.

Oec gesciede, alsict vernam,
Dat hi in eens mans huus quam,
Alse hi uptie zulle es comen,
Bleef hi staende enz.
MAERL. 8e ed. III, 176.

Sulle. *Februari.* KIL., Dr. DE JAGER, Taalk. Magazijn. III, bl. 233. N. L. Nieuwe Reeks, IV, bl. 209.

Sulle. *Vaart, gracht.* KIL.

Sullemaand. *Februari.* Zie **Sulle.**

Sullen. 1) *Moeten.*

Hier moghedi horen van Reinaerde,
Hoe hi sijn oom ghinc rampineren;
„Oom Brune, vaste goet mineren!
Hier comt Lamfroit, ende sal u scinken;
Haddi gheten, so soudi drinken."
Rein. door JONCKBL. vs. 706.

Elck krijghsknecht 't enghe spoor uws kruysweghs houden zal.
VONDEL, door V. L. II, 102.

Zie verder, SMEKEN, Gloss. Heim. der Heim. bl. 166.

2) *Willen.*

Doe sij was daer sij wesen soude,
Doe leefde sij vrolic totter oude.
Mloep, B. IV, vs. 1601.

Sullen. *Glijden.*

Het was soe frey, gheluekert van passen nae myn monckt,
Het sulde duer myn gorregel, al haddet van een laydack geloopen.
BREDERO, Moortje, bl. 56.

Sulre. *Zolder.* Lancelot. I, 18943.

Sulte. *Drievoet.* KIL.

Zulten. *Mengen, vermengen, doortrekken.* Met wat huislijke bitterheden de weelde het koninkdoom van David gezult geeft. HOOFT, Rampzaligheden I, 12.

Zie verder Wdb. op HOOFT.

Sulver. *Zilver.*

Men kiester s u l v e r nochte gout.
HILDEG. bl. 121, vs. 126.

Sulveren. *Zilveren.* HOOFT Br. II, 435.

Sum. *Sommige* of *som.*

ende thoeft volseide dat versekijn s u m.
HALB. Aant. bl. 6.

S u m verschijnt hier als een partitief, omtrent b. v. als *zomme die ynglen.* Lsp. I, 7, 2, eenigen der engelen, in onderscheiding van anderen. Kan het ook zijn *versekijn-sum* zoo als *geld-sum*, *hoofd-sum*, S u m-of (KIL.) *sompenninghen*, *de geheele hoofdsom*, *het kapitaal*, in tegenstelling van den intrest? HALBERTSMA, aldaar.

Sum of **som.** *Sommige.* Ik sal tote u senden mine propheten en apostole ende scriben, ende die soldi s o m doeden s o m crucen ende gheeselen. Lev. van Jezus, C. 192.

Sum (Dat) Recht. *Zum Rechte, wel te recht.* Wdb. op BREDERO.

Summer. *Mudde.* KIL.

Sunbees. *Trommel*, *pauke.*

Gigen, harpen, sinphonien
Pleien, vedelen, armonien,
Solterion, s u n b e e s, tympanon,
Monocorden, chore, licion,
XII instrumente van musike.
Oudvl. Ged. I, bl. 50, vs. 698.

Zie verder Hor. Belg. VI, 199.

Sunde. *Zonde.*

Dat sijn mine s u n d e n.
X pl. 828, in Teesteye.

Sundelijc. Bijvnw. *Zondig.*

Wi sollen rekeninge houden
Van onsen s u n d e l i k e n daden.
HILDEG. bl. 3, vs. 199.

Sunder. *Zondaar.*

Wee di, sunder, dijnre vaert.
X pl. 2425 in Teesteye.

Zie verder Stemmen, bl. 53.

Sunder. *Maar.* PL.

Sunderling. *Afzonderlijk.* Ende daer is een **s u n d e r l i n g** palaes

paep Johans ende der doctoren, ende daer houden si oec horen sunderlinghen heymeliken raet. v. VL. Prozast. bl. 75.

Sundersse. *Zondares.* Ware dese een prophete, hi soude wale weten, wie ende hoeghedaen dit wijf es diene gherynt, want si ene sundersse es. Lev. van Jezus, C. 186.

Sundvloet. *Watervloed.* Dit woord, Matth. XXIV, 38 en elders voorkomende, beteekent *watervloed*, *sund*, *sond* is in de Noordsche talen *water*, *zee.* DE JAGER, Handl. bl. 107.

Sunst (Om). *Voor niet.*

De Meetkunst, die de maet van aerde neemt en starren,
Ja 't Aardrond zich vermeet te lichten uit zijn harren,
Streckt oock haer Oeffenaers geen broodeloose kunst,
Speelt met haer' passeren en pasloon niet om zunst.

DE DEKKER, I, 125.

Zelf oock Parmenio lag daer niet t'huis, zoo 't scheen,
Die liever had gehad voor dry gevangen lyven
Driemael tien duizenden talenten gouden schyven,
Dan d' eenre van quansuis uit edelmoedigheit',
Den vrydom hun om sunst te hebben toegeleit.

Ibid. bl. 132.

Vergeefs en ijdel is die stoft van groote konst,
Van macht, van heerlijckheijt, alst blasen is om sonst.

VONDEL, door V. L. I, bl. 619.

Suptiel. *Listig*, *doortrapt.*

Hi hadde bi nachte ende bi daghe
Verradelike gheleit laghe,
Ende ghewachte bi suptilen treken
Al hare sorghen, al hare spreken.

Dr. VERWIJS, Bll. I, bl. 114, vs. 145.

Sure. *Wreed*, *grof.*

Ay dood, hoe nidech ende hoe sure
sijn dine seden ende dine nature.

Fl. ende Bl. vs. 1176.

dus seldene met uwen ghichten drinken
sine sure herte.

Ibid. vs. 2646.

als hi dat sach ende hem bedachte,
dat hi so rijcklike tale hoorde,
begaf hi thant sine sure worde.

Ibid. vs. 2686.

Sure (Te) worden. 1) *Zuur opbreken*, *de onaangename gevolgen van iets ondervinden*, *afloopen*, *ten einde komen.*

Maer Albrechts cnapen brachten 't gerechte,
Doen wouden des occ mede plechten
Des coninc cnapen, ende namen daer,
Den andren die scotelen overwaer.
Maer tehans, op tie selve ure,
So w e r d hem dit wel te s u r e:
Want ute die scotelen quam gegangen
Te hem waerd crupen die grote slangen.

Dr. DE JAGER, op LULOFS, bl. 42.

Onder die gevellede steene
Vant men daer rijcheid niet cleene.
Some wijsdent die ghevane keitive,
Also alst manne ende wive
Ghedect hadden up aventure,
Wiens te goede w o r t en t e s u r e.

Rymb. vs. 34364.

Nu geviel der een aventure
Ende waes't dat si w e r d t e s u r e.

2) *Met eenige moeite iets verkrijgen*, *bereiken*, of *meester worden.*

hi en soutse soeken ende vinden,
waer sose ware, ghenendelike,
ende bringhense weder blidelike;
maer hi des merken woude,
wat pinen hi daer omme doghen soude
ende hoese hem soude w e r d e n t e s u r e.

Dr. DE JAGER, op Lulofs, bl. 42.

Blancefloer w a r t Florise t e s u r e,
hi pijnder hem om, god halper hem toe.

3) *Verkrijgen in 't algemeen.*

Noyt en maecte die nature
Nese bat gheset ter cure,
No lippe zo zoete aen monde;
Wat wonder eest, dat vloyt daer dure
Zo meneghe bede telker ure,
Die verbidt des menschen zonden?
Hur tande wit, reine ende pure;
Noyt was man, die kints figure
Zo scone ghevisieren conde.
Zoeter no zaeligher creature,
En w a r t niet moeder t e z u r e.

MAERL. Kleinere Gedichten, aangehaald
Dr. DE JAGER, op LULOFS, bl. 40.

Sure (Te) maken. 1) *Moeielijk maken.*

Ja, Here! hebdijs nu vergeten,
ic ben die knape, wete ghye,
daer met scopte mijnheer keije;
also betre mi godt mine saken,
ic waen 't heme noch te sure maken.
Ferg. vs. 1020.

Mag ic leven, ic maecks hem sat,
Die mi nu dit maken suer.
Dr. DE JAGER, op LULOFS, bl. 45.

2) *Vergelden, thuis zoeken.*

So dat selden was die ure
Hine maket den Grave van Gelre 't sure
Met brande ende met rove mede.
VELTHEM, aangehaald bij Dr. DE JAGER, op LULOFS, bl. 44.

3) *Doen verkrijgen, geven.*

Hi sal bescudden sine proien
Harde scone ende openbare.
Der nes so hoverdech no so mare
Onder al dat griecse here,
Mocht hine groeten metter spere,
Hi en sal hebben goede aventure;
Of hi maect hem sijn ors te sure,
Dat hi nu hevet verloren.
Ibid. bl. 44.

Sureel. *Kwaad wijf.* KIL.

Suren (Hem ten) setten. *Een streng leven gaan leiden.* KIL.

Suren. *Zuur worden* of *verwekken.*

Dese vrienscap onlanghe duert,
Want si int einde gherne zuert
Ende dicke keert in viantscap,
Want die gront is laeu ende slap.
Lsp. B. III, C. 17, vs. 58.

Als de muys sat is, suert haer tmeel.
MEYER, Spreuken, bl. 76.

Suren. *Tegenslaan.*

't Zuur' u niet blijven die 't na-apen in den dut,
Behoeftigh, heilloos, meest hen self en elk onnut.
SPIEGHEL, Hertsp. door VLAMING, bl. 80.

Zie verder Reimchr. vs. 818.

Surgye. *Heelkunde.*

Sine wonden men besach
Die men daer vant wel vijftien.
Daer quamen meesters van s u r g i e n,
Diese verbonden ende wiecten.
Rein. door WILLEMS, vs. 7644.

Dambacht van S u r g y e n heeft inne
Sulke goedertierenheyt van binnen
Dat het nieman en wille deren
Maer hulpen hen allen dies begheren.
Meliboeus, vs. 265.

Surgien of **surgyn**. *Heelmeester, chirurgijn.* PL.

En 't maackt den mensch soo kranck,
Dat de S u r g ij n e n vreesen
De sulcke te geneesen.
BREDERO, Luc. bl. 16.

Surckel. *Zuring.* PL.

Vooren in een doncker pant,
Staen mijn s u r c k e l s by der hant;
Alsoo weerdich in de hoven
Als of plante of cruyt te loven.
HONDIUS, bl. 141.

Hoe soude hy van s' gelijck,
Oock connen al gelijck
Die S u r c k e l s groot en cleyne
Uytroeyen in 't gemeyne?
Ibid. bl. 127.

Surken of **surkelen**. *Broeien, stoven.*

Ik heb mijn leven geen verkommelder mensch gezien as mancke Bely
Die loopt altijt hurcken en s u r c k e n op heur stooff.
VAN SANTEN, Vant' een op t'aer, 1624, bl. 6.

Surkenen. *Tjilpen, neuriën, kwinkeleeren.* PL.

Surcoers. *Hulp.*

Die coninc Placanus van Cicile,
Die van over meneghe mile,
Te Troyen groet s u r c o e r s brochte,
Oudvl. Ged. I, bl. 2, vs. 117.

Surcoes. Zie **Surcoers**.

Surcoet. *Mantel, bovenkleed.*

Maer ghi sult hebben, bi sente symoen!
Wanten, surcoet, roe ende scoen,
Wel ghescepen na uwen doene,
Wildi brunet ofte groene.

Dr. DE JAGER, Taalk. Mag. III, bl. 183.

Die coninc adde ten selven tiden
Doen maken een Surcoot:
Het was scarlakijn root
Met ermenien unt ghewrocht.

Walewein, vs. 979.

Surcoten. *Boven kleederen.* VAN WIJN, Hist. Av. II, 150.

Surs. *Tyrus.* Want hadden te Surs en te Sayette (sidon) die werke ghewarcht ghewest. Lev. van Jezus, C. 82.

Sus. 1) *Zoodanig, op deze wijze, aldus, dus.*

Hi screef alsus op dat ict versta,
in sinte Marien van Oingnies leven,
dat hi van haere heeft bescreven;
daer in gedinct hi Kerstinen voer waer
ende spreect van haer sus oppenbaer.

Christine, vs. 80.

Als si sus van den banden was vri,
ende dan haer geest gevoelde, dat hi
noch was besloten binnen den moere,
gegreep si enen steen uten vloere
van den keldere.

Ibid. vs. 595.

Maer na dat dit sus was vergaen,
So ginc si menichwerf, al sonder waen;
Opte tuunstaken al rechte staen.

Dr. VERWIJS, Bll. III, bl. 111, vs. 39.

Sus rijden sij tallen banen in,
Ende dunct him roem in horen sin,
Dat sire vier off vive houden,
Die gheerne ontfanghen wesen souden.

Mloep, B. I, vs. 2405.

Hoe is 't sus heiligh dagh, verdien ick nu geen straf.

HUYGHENS, Korenbl. II, bl. 192.

Hoe siet gh'er sus uit, sei my Klaas.

Ibid. bl. 209.

2) *Anders.* PL.

3) *Stil*, *zacht*. Ibid.

Achillus ende Patroculus
Quamen beyde stille ende s u s
In Jupiters tempel ghegaen,
Daer zy Hercules vonden staen.
Mloep, B. I, vs. 3140.

Sus (Om). *Om niet.* Wdb. op BREDERO.

Susdanigh. *Zoodanig.* Want s u s d a n i g h e ghehoersaemheit. Sp. der Volc. f°. 24, verso.

Susingh. *Zuizing.*

Vor die ertbevinghe comt .i. luut
(Dats die wint, ende ware gh'ne vat)
Als ene grote s u s i n g h e.
N. L. Nieuwe reeks, IV, bl. 187, vs. 1845.

Zie verder SCHELTEMA, Meng. II, bl. 19.

Susreeden. *Reden om oproerigen te sussen, tot stilstand te brengen.* Zy, (de vlam des oproers) verreez wederom, veertien daaghen daarnaa, met zulk een' hevigheit, dat noch needrighe s u s r e e d e n, nocht hooge beloften helpen moghten. HOOFT, Ned. Hist. bl. 402.

Zussen. *Zwijgen.*

Wilt daer af z u s s e n,
Een hopende herte zoeet nau list.
HOUWAERT, bl. 305.

Fame van Eeren
Nu al ghenoech, wy willen daer af z u s s e n ·dan,
Laet ons gaen ieuwers als d' onbekende ·kruypen,
En zien hoe hy zal gaen in 't eynde sluypen.
Ibid. bl. 65.

Sussen. *Gerust stellen.*

Dwijf,
Ja, wildy myn hertte dan maken swaer,
Lieve Werenbracht, wilt u toch s u s s e n.
Playerwater, vs. 66.

Susteneghe. *Zoodanig.*

Met s u s t e n e g h e n woerden so smeecte si.
Christine, vs. 1647.

Zusterlingen. *Neven en nichten van weerskanten van moeders zijde*, dus *de kinderen van twee zusters.* Maer om dat kinderen van twee zusters malkanderen in dit gelid bestaen, ende de oude Duitschen meer wercs

plaghen te maecken van maegschap komende door vrouwen, als vaster gaende, zoo werden de neven ende nichten van dit lid allegader malkanders zusterlingen ghenoemt. HUGO DE GROOT, Inl. bl. 70.

Zie verder Wdb. op BREDERO.

Suucbeen. *Zuigbeen.*

Lieve heer, dit exempel seldi
Bi uwer genaden onthouden van mi:
Ten sal uwer wijsheit niet scaden,
Wat waendi, hoe menigen scalken quaden
Vint men noch erger dan een hont,
Die tsugebeen dragen in haren mont
In heren hoven, ende in steden.
Rein. door WILLEMS, vs. 7566.

Zie verder aldaar vs. 7530. Noot.

Suucte. *Zucht*, *ziekte.*

Die coninc atse, ende hi genas
Van allen suucten, die in hem was.
Ibid. vs. 6014.

Hi vant den coninc in groten plagen
Van suucte, doe hi te hove quam,
Dat hi swaer ter herten vernam.
Ibid. vs. 5963.

Suun. *Zuinig*, *onvriendelijk*, *strak;* daar tegenover staat *mild* voor vriendelijk.

Clene was hi, ende brun,
Ende in sijn sien een lettel suun.
VELTH. bl. 122c.

Suer, suyr. *Zuur*, *moeilijk*, *onaangenaam.*

Eer si der minnen kracht bekinden
Ende algaeder haer nature;
Eer si gecregen dat si minden,
God weet! het wert hen te suere.
MOLTZER, Bibl. IV, bl. 8, vs. 204.

Aldus verdonkert die scalke cnecht
Edele creaturen,
Alse hi hem daer ane hecht
Ende hare edelheit verplecht,
Dat soe laet gheduren
Bi hare den scalken suren.
Wapene Mart. bl. 5, vs. 91.

Zuurkel. Zie **Surckel.**

Geen Jonisch patrijs smaeckt zoeter dan een olijf van den verschen tack gepluckt; of liefelijcke s u r c k e l, die gaerne in de beemden groeit.

VONDEL, door V. L. VI, bl. 570.

Suurlic. *Wreed, hard.*

dese s u u r l i k e woorde ende wrede
loofden si alle.

Fl. en Bl. vs. 3522.

Suersel. *Zuurdeeg, gist.*

Suet. *Zoet.* KIL.

Zuust. Zie **Sunst.**

Suvel. *Zuivel.*

Sondich.
Moet ment u al segghen?
Ghi wetet wel, viant, woudijt weten,
Segt, huere sone, hebdijt al vergheten,
Tgheene datter Nyewervaert verborgen es,
Daer de gansse helle af in sorgen es?
Ons vlaeye sal al sijn sonder s u v e l e,
Wordet vonden.

SMEKEN, vs. 22.

Hy is so vol loghenen als een ey vol s u v e l s. MEYER, Sp. bl. 70.

Suver. *Kuisch, rein.*

In deser maniren soe quam
Onse here Kerst, dat soete lam,
In sine soeter moder lichame,
Dat haer magedom gene blame
Van dire (lees: sire) comste mochte ontfaen,
Want si bleef swaer (lees: s u v e r,) sonder waen.

Lanc. III, vs. 9144.

Du best so s u v e r ende maget
Boven al dat wapene draget,
Alse der lylien blome, daer bi
Magedom ès betekent, bedi
Si wittere es dan andere blomen,
Ende meer dogeden daer af comen.

Ibid. vs. 10065.

Suver op. *Geheel en al.*

Doe mi bloedich wart mijn tant,
Was ic so fel ende so wreet,

Dat ic s u v e r u p verbeet
Al dat ic vant.
Rein. JONCKBL. 2098.

Suverheit *Kuischheid, maagdelijke reinheid* of *onschuld.*

Luxurie, dat es o n s u v e r h e d e,
Sat daer op hare stede,
In bernender moder lach si versmort,
Want si s u v e r h e i t te stort.
Dr. VERWIJS, Bll. I, 159, vs. 60.

Zie verder HALB. Aant. bl. 196 en 288 en VERDAN, bl. 49 en 50.

Suverllic. 1) *Rein, net, schoon, fraai, juist, zuiver.*

Een Coninc was, inder ander ee,
Gheseten tot Thiri opter zee,
Machtich ende van schatte rijck,
Hi hadde een wijff, was s u v e r l ij c k,
Doeghend ende van goeder aert.
Mloep, B. I, vs. 1026.

Doe si dat kind begonde te schouwen,
So dochtet hoer so s u v e r l ij c k,
Dat sijt hilt ghestedelic,
Als offt hoirs selfs hadde ghesijn.
Ibid. B. I, vs. 1951.

Die ridderen, knechten ende goede man
Deden hem alle s u v e r l i c an.
Die heren hem oick andaden
Haer beste clenoden ende ghewaden.
Ibid. B. I, vs. 2242.

S u v e r l i k e brieven van minnen
Screef hi haer van sijnre quale.
Ibid. vs. 2794.

Ende leyden guetliken daer boven,
Daer sy heymelic plach te hoven,
In eenre camer s u v e r l i c,
Als wael betaemt den heren rijck.
Ibid. vs. 2969.

Die woerden vallen dair s u v e r l ij c k.
Ibid. B. II, vs. 1172.

2) *Langzaam.*

Dwijf
Maer woerpty u oec dan tsegen bedde,

Met vermoeyheyden; soe est al verdriet,
Dus gaet s u v e r l y c k, ghy en verleet niet.
Playerwater, vs. 57.

3) *Spoedig*, *snel*. Item upten Meye dach Adriaen mit brieven gezent over al in den lande van Zeelant aen allen den baenridzen, rideren ende knapen, dat sy elcx quamen bi mynen here tot Enchuzen, als sy z u v e r l i c s t e mochten. De Oorlog, bl. 290.

Suwe. *Wijfje van den walvisch.*

Anguilla dats een paeldinc bekent,
Een visch ghemaect als een serpent.
Van vischenliine ende some van sade,
Ende vander aerde sonder ghegade
Wast die paeldinc, seghtmen mi:
Sine hebben s u w e noch hi.
Nat. Bl. V, vs. 56.

Zie verder aldaar vs. 665 en VAN WIJN, Avondstonden II, bl. 81.

Zwaesnede. *Nicht.*

Darijs seit dat men gherne sach
Polexina haer (Helena's) z w a e s n e d e.
Oudvl. Ged. I, bl. 1, vs. 47.

Swaesselinc. *Neef.*

Die niemare liep verre thant
Want men doe genen man ne vant
Van beteren name dan Josep was.
Soe dat niemare horde das
Mordeaus, een rike Coninc,
Hi ende een sijn s w a e s s e l i n c,
Nachien.
Lanc. III, vs. 1534.

Swabbelen. *Golvend aanvoeren.*

Kooplien, van de grove waeren
Die veel goed by goed vergaeren
Dat de west, en noorder-zee
S w a b b e l t, in een yder stee.
Sinne-Mal, in Z. Nachteg. bl. 87

Swabben. *Afvegen*, *schoonmaken* (*aandrijven?*)

De nymphen achter hem, die quamen soetjes s w a b b e n,
Hem kemmende uyttet hair de Mossels en de Krabben.
J. V. D. VEEN's Zinneb. 1642, bl. 331.

Swadderen. *Dobberen.* KIL., *fladderen.*

ghelijck men kan gheinercken
Met 't voghelken te sijn, 't welck s w a d d e r t met zijn vlercken.
HARDUYN, bl. 51.

Swadderich. *Golvend.*

Sijn minnelijck ghesicht, sijn wel ghedane wangen,
Daer locken, dicht gekruyft, soo s w a d ' r i c h over hangen.
BREDERO, Het Daghet. bl. 3.

Swade. *Zeisen.* KIL.

Swade. *Lange reeks van neergehouwen graan of gras.* Ibid.

Swadel. *Zwachtel.* Ibid.

Swadem. *Damp, duisternis.* Ibid.

Swademen. *Dampen, wasemen.* Ibid.

Swader. Voor **Swaarder**.

ende hier bi willen wi ons leven
beteren, ende ons quaetheit begheven;
van onser groter, s w a d e r sentensien
aflaet ontfaen ende penitencien.
Vaderl. Mus. I, 52, vs. 59.

Swaghelinc of **swageling**. *Zwager, schoonzoon, schoonvader.*

alse Ywe die monec dat sach
dat Roelant vor den clooster lach,
ontboot Ywe vele houde
sinen s w a g h e l i n c Renoude.
Renout, vs. 928.

verradre, groot onnere
hebdi ghedaen ende grote scande,
dat ghi voert in Vranclande
ende vercocht daer Renoude
minen here van Merewoude
ende alle mine s w a g h e l i n g h e n.
Ibid. vs. 1329.

Swagen. *Verbinden*, vandaar *zwager* voor verschillende familiebetrekkingen. VAN HEELU, vs. 8. Aanteekeningen.

Swachende. *Schoonzuster.* STOKE, II, 186.

Swagher. *Aanverwant.*

Thobyas, die heilighe oude,
Die sijn dochter uut gheven soude,
Doe sy te voren was bereyt

Mit horen man, in dat ghescheyt
Sprac hi haer toe in goeder leeren:
»Du zulte dinen z w a g h e r s eren,
Dinen man sulstu in lieften sien, enz.
Mloep, IV, vs. 898.

Voert maec ic u een bediet,
Dat wi en willen die wiven niet,
Die sijn van sulken leven,
Dat si daer niet om en gheven
Mit wien si sijn of mit hoe veel
Si moghen driven haer riveel,
Of diet al in laten gaen,
Maghen, s w a g h e r e n, suldi verstaen.
MOLTZER, Bibl. IV, bl. 101.

Swager. 1) *Schoonzoon.* Zoo neemt men thans bij uitsluiting een *zusters man*, maar vroeger werd het algemeen door *schoonzoon* gebezigd. In dien zin hebben wij het reeds eenige malen aangetroffen, bl. 34:

Warenar.
Ick wed hy dit volk, 't welk hem verstaet op lorssen,
Expres ehuert hat, en opgespeurt met vlijt,
Om dat ze me de buit zonden maeken quijt.
'T was quansuis om mijn z w a e g e r te worden.
bl. 35:

Warenar.
Wat een z w a e g e r zel ik daer krijgen!
bl. 37:

Warenar.
Elementen! toekomende z w a e g e r!

En zoo komt het reeds voor bij MELIS STOKE, waar hij verhaalt, hoe Floriz V door zijn schoonvader gevangen werd genomen. Hij zegt daar B. IV, vs. 707.

Alse heer Ghye dat vernam,
Dat sijn z w a g h e r daer quam,
Dede hine, sonder merren iet,
vanghen.

Floris was namelijk met de dochter van graaf Gui gehuwd. De schoonvader heette oudtijds s w e e r, de schoonmoeder s w e g h e r, en dit laatste werd altijd stiptelijk van s w a g h e r onderscheiden War. bl. 145.

Swager. *Schoonmoeder.* YPEY, bl. 317.

Zwack. *Zwak, ontrouw, zondig, broos.*

Die goede sijn op aller vrist

Sonder arch off z w a c k e list.
Mloep, B. I, vs. 2468.

Die goeden en trecken hem niet aen
Wes die z w a c k e n hebben ghedaen.
Ibid. vs. 2514.

Een yghelic wacht hem quader daet (Var. z w a c k e r daet)
Ibid. B. II, vs. 1673.

Ghecrijcht dat hert enen z w a c k e n waen,
Dat sullen die sinnen weder staen.
Ibid. vs. 2279.

Zwackelic. Hetzelfde als **Zwack.**

Off sijn wijff mocht wesen vry
Van sulker z w a c k e l i k e r daet.
Ibid. B. IV, vs. 2063.

Zwacken. 1) *Moedeloos worden.* KIL.
2) *Zwak worden.*

Maer na dat ic my laet wisen,
So en salmen dat billicx niet prisen:
Dats als een wijff van goeden naem
Hoir selven set in sulker taem
So moet ymmer die eer z w a c k e n,
Ende off sijt al zo heymelic zacken
Dattet nyemant en gaet van monde,
So isset doch een dootlike sonde,
Daerment billicx om laten sal.
Mloep, B. II, vs. 1771.

Wanneer het lichaem s w a c k t, dan wort de siele sterck.
CATS, door Dr. v. VL. I, 555, b.

3) *Zwak maken.*

Al dede dat wijff ontemelike daet,
Ten z w a c k e t niet die wijflike staet.
Mloep, B. III, vs. 194.

Zoo dickwerf hij Natuur, en ons g e z w a c k t vermogen
Te hoogh in top verhief.
VONDEL, door v. L. VI, bl. 196.

4) *Schudden, zwaaien, drillen, slingeren, zwenken.* KIL. *Heen en weder zwepen*, b. v. *een toren.* Ende anno XV honderd XXXV, den achthiensten Septembris, soo was het eerste Cruyce ghestelt op den selven torren, by den voornoemden Meester, ende liet hem daer mede op winden eenen graefmaker van Sint Jan. Dit Cruyce, overmits dat seer lanck ende swack

was, is van eenen grooten wint afghebroken: te weten, het opperste van dien, ende viel door het dack van het huys van mijn Heere vander Douvere, ende stonde langhen tijdt alsoo, met een half Cruyce op den torren, ende daer naer heeft me er veel coste ende moeyten ghehadt met het selve te vermaken, ende en is niet wel helpelijck gheweest, voor alder stondt, datter een nieuw Cruyce daer op ghestelt wierde; want het swackte soo seere over ende weder, alst hooghen wint was, oft als die groote clocke lůydde, dat men vreesde dat die cappe van den torre soude schade geleden hebben. VAERNEWIJCK, bl. 469.

Die is't, die reyn en trouw van grond,
't Gesproken woord nooyt laat verloren;
Wiens tong met 't hart is in verbond;
Die, schoon hij daar al scha' by vond,
Niet zwackt in 't geen hy heeft gezworen.

VONDEL, door V. L. VI, 196.

Zwacheit. *Broosheit*, *misdaad*, *zonde.*

Och hoe edel ende volmaect
Ende van alre zwacheit naect
Was die liefte van desen paren,
Die enz.

Mloep, B. II, vs. 1126.

Swal. Imperf. van **Swellen.**

So dat hare die lippe swal
Entie tonge.

MAERL. Sp. H. 8e. ed. II, bl. 219, vs. 13.

Zie verder aldaar vs. 246.

Swalcke. *Zwaluw.* KIL., PL.

Swalem. *Zwaluw.* KIL.

Swalp (Met een). *Met een gulp.* CATS.

Swalp. *Baar*, *golf.* KIL.

Swalp-ei. *Belegen*, *vuil ei.* Ibid.

Swalpen. *Golven*, *overgeven*, *gulpen.*

Het hayr my swalpt om 't hooft.

J. J. COLEVELT, Graef Floris en Gerrit van Velsen, 1628, bl. 17.

De zee haar oudier volgt, en swallept op het drooge.

VONDEL, door V. L. II, bl. 746.

O mijn Schepper, mijn Godt! hebt op mij medelijden,
Naer uw's bermhertigheen menigh-vuldigh ghetal,
Van den diep-helschen cuyl mijn siele comt bevrijden,

Soekend' in Lethe's poel s w a l p e n mijn boosheydt al.
HARDUYN, bl. 78.

Daar hier den brassaart of den vraat
Sijn holle maagh tot s w a l p e n s laat.
BREDERO, Angen. bl. 5.

Zwam. Imperf. van **Zwemmen.**

Ende Leander — — — —
Was so machtich in den leden,
Dat hij die see tot sulken steden
Mit sinen armen overz w a m.

Zwan. *Zwaan.*

Jupijn, berucht met zoo veel' snoeperijen,
Als meenighvoude vondt wel van hem wordt vertelt:
Nu z w a n, nu sterke stier, dan weer bekoorlijk geldt.
HOOFT, door BILD. 277.

Swager, zwaeger, zwaagher. *Bloedverwant, schoonzoon.* KIL., NIJH. Ged. I, 311 en Wdb. op HOOFT.

Zwaay, swaay. *Wending, keer.* De Hartog — — nam een s w a a y, na 't landt van Luik. HOOFT, Ned. Hist. bl. 199.

Swaeybaer. *Verdraaibaar, en daardoor onzeker, onvast, waarop geen staat te maken is.* Woorden zijn s w a e y b a e r, de letter staet pal. HOOFT, Br. III, 55.

Swaayen. *Wenden, keeren.* Zy pooghden — — — de zaaken met orde te doen s w a a y e n. HOOFT, Ned. Hist. bl. 255.

Swaelem. *Zwaluw.* KIL.

Swaan, swaantje. *Lichtekooi.*

— — — — ay siet de S w a n e n sien
Nae yemant van heur volck.
BREDERO, Jerol. bl. 18.

Swaenkuken. *Jong van een zwaan.*

Die pluumgrave wil sijn s w a e n k u k e n
Gaen corten, merken ende fnuken.
MOLTZER, Bibl. IV, bl. 70, vs. 23.

Swaer. *Lastig, onheilspellend, verdrukkend, moeilijk, pijnlijk, onlijdelijk, verstoord, oud, bedroefd, beslagen, zwanger.*

Rivieren water minnen si (de paeldinc) claer,
Ende allen visschen sijn si s w a e r,
Die si vermoeghen.
Nat. Bl. V, vs. 62.

tekijn swaer onheilspellend, ontzettend teeken. Nl. *zware ziekte, hongersnood, tijd, oorlog,* d. i. die 't den menschen bang maakt HALB. Aant. bl. 330. *swaer ende fel*, verdrukkend en wreedaardig. Ibid. bl. 147.

Daer na gevielt dat dese joncvrouwe
van haerre groter misdaed had rouwe,
ende penitencie daer af doen woude,
ende mense ontfaen te beteringh soude;
so gaf hem tcovent swaer sunderlinghe,
dat mense te beteringhe weder ontfinghe.
Christine, vs. 1015.

Si seide: »Ic ne gare noch niet:
Bidi ic bem siec ende swaer."
Dr. VERWIJS, Bll. I, 59, 257.

Te swaer, te onlijdelijk. Fr. *insupportable.* HALB. Aant. bl. 264.

Coenraets wijf die was daer,
Daer die coninc was so swaer,
Ende es te haren man gegaen,
Dien si al dede verstaen
Dat die coninc gezegt heeft.
Karel de Gr. Fr. I, vs. 942.

Die houden wille sine ghesonde,
Twee marke talre stonde:
Deen es, dat men, in elk' wise,
Nutte sulken dranc ende spise,
Die ghetidich es int iaer,
Ende na dien, dat hi selve swaer
Ofte ionc van daghen si.
Heim. der Heim. vs. 954.

Die borst es dat and' let,
Essoe ontreint iof besmet,
Dits tekin, daer ment bi verstaet:
Die tonghe es swaer, die smake quaet;
Ibid. vs. 1284.

Ene teve ghinc swaer met welpen.
LULOFS, bl. 154.

Swaer. 1) *Schoonvader.* STOKE, II, 147.
2) *Zuster.* St. Fr. Lev. vs, 6503.

Zwaer sijn. *Smarten, pijn doen, overlast doen.*

Tibert volghede hem naer:
Hem was die voet een lettel swaer

Vander linen, die hie droech.
Rein. door JONCKBL. vs. 2030.

Was swaer der heiliger kerken.
HALB. Aant. bl. 326.

Zwaer (iemande) zijn. *Verstoord zijn op iemand.*

Hi peusde in sinen moet
Quame Yoen die coninc
In 't lant, dat si dese dinc
hem soude vertellen al;
»Ende hi mi daer mede sal
Swaer sijn ende haten meer.
Karel de Gr. Fr. I, vs. 873.

Swaer doen. *Verdrieten.*

Tibert sprac: »Nu helpe God,
Dat het mi moete wel vergaen!
Ic sal ene vaert bestaen,
Die mi doet swaer in minen moet.
Rein. door JONCKBL. vs. 1041.

Swaer maken. Zie **Swaer doen.**

Ic sal ene vaert bestaen,
Die mi doet swaer in minen moet.
Rein. door WILLEMS, vs. 1041.

Swaerd of swaerde. 1) *Zwoerd.* KIL. Huid v. e. visch, *Huid.*

Van een Hespe doet de swaerde afglijden.
CORN. V. GHISTELE, De Conste der Minnen Antw. 1581, bl. 21.

Van visschen hi ghescreven vant,
Hoe dat een wout ende een lant
Ghewassen stont op zine zwaerde.
MOLTZER, Bibl. bl. 8, vs. 45.

Ic dede hem bernen af dat haer,
So dat hem die swaerde cramp.
Rein. door Dr. JONCKBL. vs. 1507.

2) *Grond, bodem.*

Ende als si hem naecte bi
Sach si die sweerde (aarde) allen bloet,
Dat hem ter herten dorewoet.
Doen bleef si staende in groten vare,
Ende hadde wonder wat dat ware,
Doch ginc si vort daer hi lach;

Ende als sine alsoe ligghen sach
Dorsteken metten s w e e r d e , (zwaard)
Viel si neder op di erde.

Dr. DE VRIES, in Taal- en Letterb. I, 55.

Daer scorde alle die eerde
Ende alle die groene s w e e r d e
Van dien erderyke.

VAN DEN HELM, in de Taalgids 2, 253.

Zwaerdzij. *Familieleden van den kant des mans.*

De z w a e r t z ij zet hen hoogh: de spillezij
Vernêert hem door d' onwettigheit in 't erven.

VONDEL, door V. L. VIII, bl. 23.

Swaeren. *Bezwaren.* KIL.

Swaerheit. *Loomheid.*

Maer vorwaer seghet des
Aldus meester Aristoteles:
Die elcs morghins so lange rust,
Dat hem van s w a e r h e i t niet meelust
Indien bunc ende in die maghe,
Die blivet ghesont.

Heim. der Heim. vs. 1342.

Swaerheyt. 1) *Zwarigheid.*

Hero.

Ten anderen, jonghelinck dat ghy 't wel grondeert,
En considereert
Daer is noch een s w a e r h e y t die my aen doet wee,
Ick ben ghelogeert
By Sestos, wel tot mynen swaren lee,
Op eenen Borgh die daer leyt sterck ghefabriceert,
Maer gheseparcert
Van Abido u residentie met een kleyn zee,
Daer ick met myn Voester onder ons twee
Alleene zijn huys-houdende secreet en stille,
En myn vader zou op my syn sweert trecken uyter schee,
Waer 't dat hy vername van eenighen gheschille ens.

Houwaert, bl. 384.

Liefs ghebruyck.

't Is zonder s w a e r h e y t, en wilt niet duchten,
U s w a e r h e y t zal schier verkeeren in ghenuchten,
En uwen druck zal veranderen in melodijen.

Ibid. bl. 404.

Zie verder Wdb. op HOOFT.

2) *Gerektheid, langwijligheid.*

Tes goet te bevroeden, vrienden getrouwe,
Dat hem de vianden inne bliesen,
Dat hy tsacrament proeven souwe,
Op dat hy sin siele mocht verliesen,
Uut gevoelen dat wy verkiesen
Hier inne dwaelyc te settene,
Om alle s w a e r h e i t te belettene.

SMEKEN, vs. 56, Proloog.

Swaerhertich. *Zwaarmoedig.* Denghenen die s w a i r h e r t i c h sijn ende bereyt tot droefheyt ende denghenen die anxtvaldich sijn ende cleynmoedich, dien is nutte dat sy dencken vander goedheyt Gods. V. ITERSON, Stemmen, bl. 108.

Swaarhoofdigh. *Moedeloos.* Wdb. op HOOFT.

Swaerke. *Zwerk.* KIL.

Swaerlik. *Zwaar, hard, bitter ongeduldig, ontevreden.*

Tis wonder boven alle saken,
Die eens alsulke vrese lijt,
Dat hy nu ter ander tijt
Waghen dar ende avonturen,
Dat hi soe s w a e r l i c most besuren.

HILDEG. Ged. bl. 80, vs. 80.

Een deel z w a e r l i k e de bisscop vraget,
Want hi anderwaerf daer jaget.

St. Franc. Lev. vs. 3225.

Ende altehant na desen
So sal een plaghe opstaen
Die z w a e r l ij c over hem sal gaen,
Dies si luttel hadden ghemict.

Het boec vander Wraken, II, vs. 779.

Swaerlike. *Hatelijk, boosaardig, op een onbeschofte wijze.*

Ay god, wie heeft sijn venijn
Aldus s w a e r l i k e op mi ghescoten?
Ay god, uut u soe comt ghevloten
Alle recht ende alle waerheit.

MOLTZER, Bibloth. I, vs. 401.

die hem sonder waen
s w a e r l i k e afbreect sijn gelt,
met sire dorperlike gewelt,
dan hem noit die goten daden.

HALB. Aant. bl. 368.

Swaernisse. *Zwaerte.* KIL. *Bezwaar;* ende om dat ons die scepenen gheen vonnisse en willen wisen, des en sullen wy ons niet belgen, op dat hen noch op andere· onsen porters, noch hen dair om geen meynisse noch geen s w a e r n i s s e, aen hoiren goeden noch aen hoiren live, gheensins doin noch laten gescien. Brab. Yeesten, I, bl. 785.

Swaert. *Huid, zwoerd.* Zie **Swaerd.**

Swaert. *Zweert, veroordeelt,* 2e pers. meerv. Praes. van zweren.

Here Artur, coninc here,
Duer Gode ende duer uwes zelfs ere,
Onbeit tote die cnape es comen
Ende ghi die waerheit hebt vernomen
Wat hi wille ende hi begaert,
Eer dat ghine doot s w a e r t.
Walew. vs. 1768.

Swanch. Imp. van **Swinghen,** *zwaaien.*

Mittien is hi haer toe ghegaen
Ende dructse vast in sinen arm.
Die goede joncfrou dacht: wacharm!
Hoe vaer ic nu mit desen sotte?
Trouwen het ghinc daer uten spotte.
Mit crachte s w a n c h hise totter aerden,
Dair is die maghet wijf ghewaerden.
Mloep, B. I, vs. 855.

Zie verder aldaar B. III, vs. 891.

Zwang. *Dracht.* Z w a n g is dracht, en daarvan is *zwanger*, drachtig. Doch 't werd ook van zwieren gebruikt, en zoo is *in zwang gaan* rondzwieren. HOOFT, door BILD. III, bl. 99.

Swang (In) gaan. *Heerschen, aanwezig zijn.* Noopende 't geen des althans i n z w a n k g i n g. HOOFT, Ned. Hist. bl. 109. Baat en bewindtzucht, die zoo wel onder kleene als groote gemeenten **in swank gaan.** Ibid. bl. 286.

Zie verder Wdb. op HOOFT.

Swangbaer. *Zwanger.* Alsoo Trijn Pieters acht maelen, ende meest ten regarde sy s w a n g b a e r was, gestaen heeft, enz. KONING, Lijfstr. Regtsoef. 1828, bl. 122.

Swanger. *Beladen.*

Een Ezel overlaen en met veel packen s w a n g e r,
Viel zijnen zwaren last op reize langs hoe banger.
VONDEL, door v. L. I, 459.

Swanc. *Worp.*

Areesiade dalderliefst, vanden ghenooten al
Roept Jovem aen den Vader, met zijne dochter soet,
En swanckende worpt uyt, de Lancy int gheval
Met dit gaf hem Minerva, so stercken eenen dral
Dat hy Juppiters dochter, aenroepend', in den swanc
Uutwerpende de lans, bracht Euphitem tot val.

Odyssea, II, bl. 181.

Swanck. *Klein oogenblik*, *zwenk*, *wenk*. KIL.

Zwanck. Imperf. van **Zwenken.**

Op laatstverleen Maidag, — — — —
— — — — ; zwank Venus de Godin
Haar lieve lachend' oogt, eens over all' de schaaren.

HOOFT, door BILD. I, bl. 277.

Zwanck. *Buigzaam* en *buigzaamheid*.

Ende als die rike weder rakede
Ten bedde, daer hi te voren in lach,
Gaf hem die ander ridder enen slach
Mitter roede, die was swanc,
Dat si hem want omden lanc
Ghelijc oft een paellinc waer.

MOLTZER, Bibl. IV, vs. 218.

Maer hi was daer te sittene moede,
Ende sneet een haseline roede,
Die groene was ende hadde swanc.

Ibid. bl. 147.

Swanckelen. *Waggelen*, *slingeren*. KIL.

Zwanken. *Waggelen*, *wankelen*. PL. *Zwaaien*, *voeren*.

Aen Xenophon
In wat gelit zal ik u, groote man, doen gaen,
Dien Pallas heeft geleert by pen en degen zwanken?

DE DECKER, II, bl. 39.

Zie verder de aangehaalde woorden op **Swanc.**

Swanckroede. *Wip*. KIL.

Swanckvederen. *Slagvederen*. Ib.

Swans. *Staart*.

— — — als hy joegh de vossen in het koren,
Met vuyrwerck inde swans.

VONDEL, door V. L. II, bl. 58.

Swants. *Staart*. KIL.

Swap. *Zwenk*, *slag*.

Om, meester met een z w a p van 't ryks-hoofd Koppenhaven
(Dus dacht hy) na zyn zweep gansch Duitsland te doen draven.
OUDAAN, Poëzy, IV, 29.

Swar. *Zwaar.*

Omde dat sine wapene war s w a r.
Lanc. II, vs. 24703.

Sward. *Huid, oppervlakte, zwoerd.*

Hi liet hem op sijn hoeft drucken
Enen crone, van dornen lanc,
Die hem dor die s w a r d e dranc
Bediedenisse, vs. 226.

Zie verder Taalg. 1861, bl. 64.

Sware. *Schoondochter.*

Alse dat Ascanias wart geware,
Riep hi sine waersagers nare,
Ende vragedem wat kinde het ware
Dat soe droughe, sine s w a r e.
MAERL. Sp. H. 4o. ed. II, bl. 48a.

Sware. *Zweer, pijn.*

Die hadde enen arm of een been,
Daer bloet in en ware gheen,
Ende al verdorret ware,
Daer in en mochte gheen z w a r e.
Lsp. B. I, C. 18, vs. 30.

Zie verder MAERL. 8o. ed. III, 18.

Sware dracht draghen. *Hoog zwanger zijn.*

De koning van Frankrijk kwam
met sinen wive omme jacht,
entie vrouwe d r o u c h s w a r e d r a c h t.
HALB. Aant. bl. 261.

Swaren. 1) *Bezwaarlijk.* De schurfde is haest gheblóelaet, waren spot, s w a r e n. MEYER, Spreuken, bl. 80.

2) *Bezwaren, lastig worden.*

Ende hi hadde groet wonder van dien
Visionen, die hi hadde gesien,
Endene si s w a e r d e n e daer soe sere,
Hine mochte slapen nembermere.
Lanc. III, vs. 8151.

3) *Zwaar maken.*

Weet, u is volghemeten tfat,
Oeck hoe ghijt weten wilt of weet,
By sulker maten als ghi meet,
Daer moet ghi weder by ontfanghen.
Wy en moghense corten nochte langhen,
Lichten, z w a r e n niet een coern.
HILDEG. Ged. bl. 149, vs. 53.

4) *Smarten.*

Wilen was .i. liebaert
Van ouden ghecranct ende g h e s w a e r t,
Soe dat hi op sinen ende lach.
Esopet, bl. 94.

5) *Zweren.*

Alle die gone die met hem waren
Moesten vorden coninc s w a r e n
Dien cnape vrede ende vast ghelede;
Dus quamen si ten crite bede.
Walewein, vs 2046.

Swarheide. *Druk*, *zwaarte.* Want ter liden so ontfaen si dat ghelove, en in den tide van s w a r h e i d e n harre koringhen so laten syt varen. Lev. van Jezus, C. 93.

Swaricheyt. *Bezwaar, ramp, ongeluk.* — — die vermaert was door sijn elende ende s w a r i c h e y t, zijnde gantsch mat en swack geworden van wegen de pijnigingen hem aengedaen. Staten-Bijb. Jes. 53, 16.

Swarlec. *Bezwaarlijk*, *moeilijk* Want des volks herte es vergroft, en het hoert s w a r l e c metten oren.

Swarm. *Zwerm.*

Gezwore lasteraers van Godtsdienst, en van Goôn,
Maeck ons d' aanleiders quyt, waer aen dees z w a r m e n hangen.
VONDEL, Peter en P. bl. 34.

Zwarmen. *Zwermen.*

Ick kreegh in mijn gewont deze oude en strijtbre vesten,
Daer allerhande slag, zoo 't Galileesch als Jootsch
En Heidensch, onder een, my aenbadt, als yet groots,
Ja wierookte, als een God; en z w a r m d e en zwierde, als muggen,
Rontom mijn beelden.
Ibid. bl. 9.

Swarre. *Zwaarder.*

Ghisteren avond quam mi toe
Een bere die miin pert verbeet
Daer wart miin rouwe [ende miin leed]
S w a r r e dan te voren was.
Limb. I, vs. 267.

Swart. *Zwaard.*

Mettien Walewein geware wart
Dattie riddre hadde .IJ. s w a r t.
Lanc. II, vs. 1896.

Swartelen. *Zwarten, zwart maken.*

Siege niet hoe hebje de schoenen g e s w a r t e l t.
J. V. ARP, Kl. v. Claes Klick, 1640, bl. 3.

Treckeme de schoenen uyt en s w a r t e l t s e wel schoon.
Ibid. bl 9.

Swartspotte. *Zwartvlekkig, zwart gevlekt.*

S w a r t s p o t t e es hi (Leopardus) valu ende root;
Maer niet alse die liebaert groot.
Nat. Bl. II, vs. 2284.

Swaselinge. 1) *Zwager, schoonbroeder.* STOKE, II, 186. KIL. 2) *Schoonvader.*

— Naschien, wies s w a s e l i n e
Dat was Mordam.
Lanc. III, vs. 8151.

Swasenede. *Zwagerin, schoonzuster.* STOKE, II, 186. KIL.

Swat. *Al wat men in één slag met een sikkel afslaat.* PL. *Zwade. De regel afgemaaid gras, die de maaier met de zeis maakt.* In de uitdrukking een s w a t houwen in ene dinc, *er een slag in slaan, er zich flink aan te goed doen.*

Wanneer die karel vergadert wat,
So calt die een dit, die ander dat.
Die een seit: »Ic was in gheen stat
Daer ic seer leckerlic at:
Mijn lantheer mi ten eten bat.
Och neve! ic hieu daer in een s w a t,
Ic scocte ende ic vrat
Al steke vol, al heer sat!"
MOLTZER, Biblioth. IV, bl. 71.

Swede. *Zwaai, vlaag.*

Ende als hi der taflen quam bi

Om daer te gaue soe besef hi
Ene wind s w e d e, die quam gereet
Ende sloech hem int ansichte soe heet,
Oft vier ware; ende hem dochte das,
Dat hi altemale verbernt was;
Ende hine hadde vortane
Gene macht te gane.

Lanc. III, 9881.

Swede. *Winkelhaak.* KIL.

Sweeler-swoel. *Broeiend heet.*

Ick voel mijn siele broeyen
Door s w e e l e r s w o e l e brandt.

BREDERO, Gr. Br. der Minne, bl. 59.

Na 't daaghlix Zonnestraalens hoy-gras-z w e l i g h z w o e l e n.

SPIEGHEL, Hertsp. VI, vs. 5.

Sweem. *Zekere vogel, houtduif.* KIL.

Zweemen. (Transitief). *Zweem hebben van.*

Zijt ghy een aardtsche maaghdt, en anders geen Godinne,
Uw' stem nocht aanschijn z w e e m t geen menschelijk geslacht.

HOOFT, door BILD. I, 9.

Zie verder Wdb. op HOOFT.

Sweens. *Een tonnemaat, welke waarschijnlijk gebruikt werd in de haven van het Swin.* Vier quartier S w e e n s, die maken vijf *quartier Dordrechts.* Dr. VERWIJS, De Oorlogen, Gloss.

Zweepen. *Als eene zweep vlechten, binden, vereenigen, versterken.* G e z w e e p t met de binten, die hen tot noch toe staande houden. HOOFT, Ned. Hist. bl. 452.

Sweer. 1) *Aanverwant.*

Terwijlen Moses de schapen (sijns S w e e r s) Iethro hoedt in Madian bij den Berghe Horeb ofte Sinai, verschijnt hem de Heere in de ghedaente eens Enghels.

VONDEL, door V. L. I, bl. 45.

2) *Schoonvader.*

hi ontboot waerlike dinc
sinen s w e e r den coninc

Deze s w e e r was zijn *schoonvader.*

Renout, vs. 782.

Zie verder Lsp. DE JAGER, Handl. VERWIJS, Bll.

3) *Behuwdvader, behuwdbroeder.*

Jacob hadde gewoent met eeren

Met sinen **z w e e r** XV jaer,
Ende alle sine kindere daer
Gewonnen, sonder Benjamin.

MAERL. 8°. ed. 1e dl. bl. 69, vs. 31.

Vrouwe Margriete van Inghelant,
Die seker hevet van Brabant
Tshertoghen Jans sone Jan,
Want si dietsche tale niet en can
Daerbi willic haer ene gichte
Sinden van dietschen gedichte,
Daer si dietsch in leeren moghe;
Van haren **s w e e r**, den hertoghe.

VAN HEELU, vs. 8.

4) *Zwager.* KIL.

Van Vlaendren doe die Grave Gy
Des Hertoghen **s w e e r** sonder waen,
Hadde nu een orloge bestaen
Jegen den Bisscop Jan.

VELTH. 70, 61[1].

Sweer. *Pijn.*

Sy zal lachen of sy tandt-**s w e e r** hadde.

P. BOR, Appollonius, 1617, bl. 28 recto.

Sweerde. *Huid, oppervlakte, aardkorst.*

Doen dat lant al verdranc,
Ende menighe borg versanc:
Sodoma ende Gomorra,
Ende die grote stat Borga,
Doen scoerde al dese eerde
Ende al dese groen **s w e e r d e**,
Van den armen eertrike.

Oudvl. Ged. I, bl. 110, vs. 1234.

Zie aldaar II, bl. 17, vs. 1294 en Taal- en Letterb. I, 56.

Sweerdeler. *Moordenaar.* KIL.

Sweeren. *Zeer doen.*

doe begonste hem 't herte te **s w e e r n e**.

Dr. DE JAGER, T. Magazijn, II, bl. 283.

Sweerinne. *Zwagerin.* KIL. Eest dat si root es omtrent de middelt ten arme wert, dit bewiset dat eens menschen heeft dicken **s w e e r t**. Belg. Mus. X, 271.

Zweester. *Zuster van den vrijen geest.* Zie Hor. Belg. 6, 231 en MOLL, Kerkgesch. 2^2, 148.

Dus crighen wy Lollaerts ende Baghinen,
Nonnen die oock heilich schinen,
Tsaertroyers, Zweesteren ende Bagaerden,
Ende ander gheestelyke harden,
Die ons leren ende wisen.
Dr. VERWIJS, Bll. III, bl. 71, vs. 23.

Sweghel. *Fluit.* KIL.

Sweghelen. *Op de fluit spelen.* Ibid.

Swegher. 1) *Schoonmoeder.*

Bi Cafernaum ginc hi na das,
Daer hi enen cnecht ghenas,
Die diende eenen Centurioen;
Pieter, die oec hiet Sijmoen,
Hadde eene Swegher, die hi oec mede
Aldaer genas van dien rede.
MAERL. Sp. Hist. aangehaald bij YPEY, bl. 116.

2) *Schoonvader.* Want ic ben comen scheeden den sone van den vader en de dochter van der moeder, ende des soens wijf van harre swegher. Lev. van Jezus, C. 54.

3) *Zuster.*

Doe hise seinde wort soe van desen
Te hant also wel genesen,
Dat soe te hant thuus es gegaen
Ende ooc spise reedde zaen
Hare enten armen in der gebare,
Als of soe Symoens zweger ware.
St. Fr. Leven, vs. 6708.

Sweydeler. *Lederen zak, knapzak, maal.* KIL.

Sweien. *Zwaaien.*

De slinker sweit een vlagh, een staf de rechterhand.
VONDEL, door V. L. II, 181.

— — — hy sweyt den schitterenden degen.
Ibid. II, 610.

Sweyffen. *Zweven, dwalen, heen en weer loopen.* KIL.

Sweyfsterre. *Dwaalster, planeet.* Ibid.

Sweighen. *Doen zwijgen.*

Waent hi dus vervaren mi

Met sinen worden van ghedreighe,
Neen hi niet, ic salne s w e i g h e n,
Want van machte ben ic hem te groet.
Limb. VI, vs. 2274.

Zweyt. *Zweet.*

Hoer siele blijft in anxten groot,
Daer God om storte zijn helich z w e y t:
Wapen over die Ghiericheit!
HILDEG. bl. 141, vs. 227,

Sweken. *Verzwakken.* PL.

Zwel. *Zwel*, *zwoord*, *zwaerd.* Heim. der Heim. bl. 428.

Swelen. *Omkeeren*, *omwenden*, *omwerken* (het hooi). KIL.

Na 't daaghlix Zonnestraelens hoy-gras-z w e l i g h zwoelen.
SPIEGHEL, Hertsp. bl. 111.

Zwelg. *De keel, de krop aan de keel.* KIL. *Slok*, *teug.*

Een bitt'ren z w e l g uit zulk een glas.
OUDAAN, Poezy I, bl, 154.

Sweleken. *Drukken*, *persen*, *prangen.* KIL.

Swelle. *Drempel.* Belg Mus. IV, bl. 253.

Swelle. *Zwel*, *zwoerd.* Zie **Zwel.**

— — — een helm opt hovet
Van enen horden ruwen velle,
Alst ware van ledere ofte van s w e l l e.
Nat. Bl. B. IV, vs. 1052.

Swellen. *Wellen*, *zieden.* KIL.

Swelte. *Trage*, *kleinmoedige vrouw* of *meisje.* KIL., PL. *Zwaarlijvige vrouw.* Belg. Mus. VIII, bl. 201.

Swelten. *Verhongeren*, *vergaan*, *barsten.*

Hulp, of ick gheenen troost en verkreghe
Van der liefster Amoureuser s w e l t e n.
Houwaert, bl. 128.

Z w e l t e n, sterkere uitspraak van *zwellen.* Barsten, van dieren gezegd, omdat na den dood de ontwikkeling van gaz het lichaam doet zwellen. SNELLAERT in Belg. Mus. VIII, bl. 201.

Vele goeder kerstinen waren,
Die wilden ontsculen ende ontfaren,
In hagedochten ende in wostinen,
Die van hongre ende van pinen,
S w e l t e n moesten ende bederven

Ende jammerlike sterven.

MAERL. Sp. H. 8°. ed. bl. 233.

Swemen (Malkander). *Op elkander gelijken.*

— — — en dat sy malkander so veel swemen.

BREDERO, Moortje, bl. 10.

Andromache

Het sweemt sijn' vader weder.

VONDEL, door v. L. II, bl. 287.

Hoe zweemt hij naer de deught en al haer eigenschappen!

Ibid. III, 813.

Swenghel, swinghel. *Wip, wipbalk bij waterputten.* KIL.

Swengen. *Draaien.*

— — — de blinde, wilde Fortuyn,
Die dryft so kuyn, sy swenght met alle winden.

BREDERO, Griane, bl. 46.

Swenkje. *Oogwenk.*

Sy komt, o GOOD! sy komt; de Princen staen als stom,
De verslagen gemeent stort van een swenckjen om.

BREDERO, Gr. Br. d. Minnen, bl. 57, b.

Swenken. *Zwenken*, transitief gebruikt.

Hi swanc die joncfrouwe op sijn part
Ende voretse en wech metter vart.

Lanc. II, vs. 13401.

Van trommelslagh en holle trommel,
En 't swencken der ontrouwe vaen.

VONDEL, door v. L. III, bl. 284.

Hy stondt hun dan aan, zelfs om den naam van 't weederspannigh huis, en werdt in een' schildt gezet, naa 's volks wyze, gezwenkt op de schoudren van de draaghers, en tot Hooftman gekooren. HOOFT, Werken van TACITUS, bl. 436.

Swenksel. *Iets gelijkluidends; iets, dat ergens naar zweemt.* Ondertusschen, wil ymant een swenxel zien van hetgeen ik zeg, hij leze de volgende regelen.

Swent. *Jonkman, jongeling.* KIL.

Swente. *Jongedochter.* Ibid.

Swentsen. *Zwerven, dwalen, dolen.* KIL., PL.

Zwerd. *Zwaard.* Zie **Zwert.** Lanc. II, 1810, 1931.

Swere. 1) *Schoonvader.* STOKE II, 233, vs. 691.

2) *Neef.*

Hector sprac: »Berecht mi das,

Waerbi Lanceloet u recht s w e r e was."
Si seide: "Daer bi, het was mijn moeder
Des conincs Bans suster, ende hi haer broeder,
Die coninc was van Beynoëc algader,
Ende hi was Lanceloets vader.
Lanc. II, vs. 4786.

Sweer. *Pijn.* KIL.

Zweren. *Smarten, zeer doen.*

Alse nagle, haer ende tande,
Dat dese hebben enigherhande
S w e r e n, alst dicke gesciet,
Dat en doet anders niet
Dan dattie wortelen gaen
In 't bloet, daer si in staen.
En mach gheen let, sijts ghewes,
S w e r e n, daer gheen bloet in en es;
Want al 't ghevoelen, groot ende clene,
Coomt uter zielen allene;
Want alse die ziele uut tyet
So en ghevoelt die lichame niet.
Lsp. B. I, C. 18, vs. 15 en 20.

Ten iersten, dat Lanceloet ontwiec
Gevoeldi hem gans ende gesont
Sonder dat hem die lede s w o r e n tier stont
Van dat hi dien dach hadde gedaen.
Ende van slagen, die hi hadde ontfaen.
Lanc. I, vs. 20326.

Zweren (aan iemand). Want vele in Juda hadden hem g e z w o r e n. St. Bijb. Nehem. VI, 18.

Sweren. *Vloeken.*

Ane quade menschen machmen leren
Oncuisheit, doblen ende s w e r e n.
Doctrinale, II, vs. 860.

Sweren. *Bezweren.*

Hets waer, ghi sout mi hebben ghedient
Van ere sake in den wonde,
Daer ghi qualic in hebt ghehouden
Die vrede, die ic hadde ghesworen."
Rein. door Dr. JONCKBL. vs. 1809.

Swerheit. *Overlast.*

hi heeft genomen
Den lieden haer goet, ende swerheit gedaen.
VELTH. 226 l.

Swerk. *Wolk.* KIL.

Daer was hi gesien ooc mede
Nachts wesende in sine gebede,
Sine handen, cruce wijs ondaen,
Van der aerde gheheven saen,
Ende ombevaen met enen zwerke.
St. Fr. Leven, vs. 5435.

Ooc omtrent den Mont Alverne,
Eer Fransoys daer was so gherne,
Plach een zwerc ende een groot rooc
Uten berghe te risene ooc.
Ibid. vs. 7147.

Nu merc bi der sonnen lecht,
Die al der werelt oghen bereeht
Bi sire edelre naturen:
Alse dat swerc daer ieghen vecht
Entie nevel met sire drecht,
Sone can soe tier uren
Niet ghetoghen haer scone lecht.
Wapene Mart. bl. 4, vs. 82.

Zie verder HALBERTSMA, Aant. bl. 330.

Swerkech. *Rookachtig, wolkachtig.*

God wijsde hem den wech al omme,
Des daegs, met ere swerkegher colomme
Jegen der sonnen maniere.
Rymb. vs. 4186.

Swerlijc. *Zwaar.*

Ghenoecht hem niet, hi trecket voert,
Daer hi swerlic wert ontfaen,

Swerm. *Draaiende beweging, zwiering.*

De zorgh, die 's konincx hooft met heuren swerm verduyselt.
VONDEL, door V. L. I, 73.

Swermen. *Zwerven, rondzwermen, rondzwieren.* KIL. *Keeren, wenden.*

Den wolf — — — is — — die doch steeds haer u myn vliesen
Swermt.
Ibid. I, 48.

daer de Bykens bemint
Swermen.
Odyssea, II, bl. 4.

Segt, wast om scha of schande
Dat hy moest balling slants soo swermen achter lande?
BREDERO, Luc. bl. 58.

Want ick van benautheyt niet en weet waer swermen.
Vier Uytersten, bl. 238.

Dit sey sy maer sy liet, die victorie noch al swermen
Opdat sy mochte sien, hoe cloeck sy haer aenstelden,
Odyssea, II, bl. 147.

Swermer. *Zwerver.* KIL. *Dwaalgeest.* Wdb. op HOOFT.

Zwerne. *Zweren.*

Maer armoede es meer fel
Dan die doot, dats waerhede,
Want siele ende lijf dootse beede.
Des prouft men wel de waerhede
In dieften ende in zwerne mede.
KAUSLER, Die Rose, vs. 7570.

In den Franschen tekst staat *parjurement* en Dr. VERWIJS Uitgave heeft: In dieften ende in verswerne mede.

Swerregh. *Zwerk.*

Het driftigh swerrich en de dunne lichte winden.
BREDERO, Griane, bl. 25.

Swert. *Zwaard.* Lanc. II, vs. 24805.

Swert. *Zwart.*

Wat Goesen, bi sente Jan,
Wie heeft u alsoe begaet?
Ghi ebt emmer in ene weedtcupe gebaet:
U anscijn es al met swerten bestoven.
MOLTZER, Bibl. I, bl. 183.

Swerten. *Zwart worden.*

Ons schrijft Sente Augustijn,
Alse sine ionghe uut comen sijn,
Dat hi (Corvus) se niet wille bekinnen
Onthier en si swerten beghinnen.
Nat. Bl. bl. 280, vs. 900.

Swertside. *Vaderszijde.*

Want van geborte ende van geslechte

Was hi, te dier tide,
Die naeste vander swert siden.
v. HEELU, bl. 8, vs. 154.

— — — ; weret oec zake, des God niet en wille, dat die naeste erven, van vorscr. Alarts live komende, alle alzo verstorven, dat der gheen van sinen live en bleve, alre voerschr. is, so soelen alle die voergen, lene, gude ende heerlicheide erven ende bliven, op dat naeste wittige erve ende lijf, van der swert siden, van Bueren komende, NIJHOF, Ged. II, bl. 217.

Sweser. *Zweeserik.* KIL.

Wil je swesers van een kalf.
CATS, door Dr. v. VL. I, 584.

Swesters. *Kloosterzusters.*

maer ghingese vollen ofte weven
si souden bat met selken saken
gode onsen here gheuaken,
maer swesters, baghinen, lollaerde,
si sijn also lui van aerde
datse qualijc pinen moghen.
Horae Belg. Truwanten, vs. 74.

Sweveling. *Iemand, die zweeft* of *zwerft.* Taalg. 1865, bl. 157.

Zweven. *Werpen, slaan.*

Dit segghende heeft hy, een zware touw gezweeft
Over den dweerschen balk.
Odyssea, II, bl. 158.

Zweven. *Zwerven.*

Voor broeder Esaus wrock gewaerschouwt van mijn moeder,
Ick zweefde in ballinghschap bij Laban haren broeder.
VONDEL, door v. L. II, 41.

Qua bij-woonst, pijnbank voor de zielen,
Ach, dat oyt zoo mijn dagen vielen,
Dat ik, uytlandig, om moet zweven,
En bij den Mesechiten leven
CAMPH. Ps. 120, vs. 4.

Tmach den goeden dincken hinder
Doer die bose werlt te zweven
Die hopen op een eeuwig leven.
HILDEG. bl. 244, vs. 87.

Swet. *Water, zee.* DE GROOT, bl. 9.

Swette. *Vischvijver, groote plek water.* KIL.

Swetten. *Aanpalen, aangrenzen.* PL.

Swide. *Menigvuldig, talrijk.*

Die daer quamen, ende waren beraden
Omme der poort te stane in staden,
Doe si saghen 't here so s w i d e,
Traken si hem over een zide,
Ende lieten alle de ghebure
In sorghen ende in daventure.
STOKE, I, bl. 397.

Swidig. *Veel, menigte.*

Je moet weten, daar hangt een s w i d i g geld aan.
J. V. PAFFENRODE, Hopman Ulpich, 1661, bl. 31.

Zwielen. *In een kokend of wallend vocht ronddwarlen.*

Si spraken: Wij zijn aerme zielen,
Dus moeten wy hier gaen ende z w i e l e n
Ende aldus eeuwelike leven.
Oudvl. Ged. II, bl. 7.

Doe riepen die aerme zielen:
Brandaen, here, wi z w i e l e n
In wel bittre carijne,
In dese grote pijne.
Ibid. bl. 10.

Zwier. 1) *Zwaai, zwenk, draai.*

Ik zag hem maar met een z w i e r.
P. BERNAGIE, De ontrouwe Kantoorknecht, 1737, bl. 15.

2) *Trek.*

In die heerelijcke z w i e r e n
En uw' schaduw, ga te slaen.
VONDEL, door V. L. IV, 398.

Zwieren. *Zwaaien.*

Waerom 't (mijns oordeels) oock de Godheit raetzaem dochte,
Toen Salomon aen haer een wijzen geest verzochte,
Dat zy hem nevens dien oock macht van rijckdom gaf,
Opdat hy namelyck den Koninglycken staf
Met des te meer gezags en majesteits mocht z w i e r e n.
DE DECKER, I, bl. 104.

Zie aldaar ook bl. 137, 189.

Swiersel. *Zwerk.*

Dees die met haer blont verciersel
Reyct aen 't uytghespannen s w i e r s s e l.
VONDEL, door V. L. I, 128.

Swiftich. *Vluchtig, los van de aarde, zwevend.*

Wil door een hemels vyer zijn sinnen s w i f t i g h maken.
CATS, Geestelijck Houwelijck, uitg. W. G. 11, 313.

Swich. Imperat van *Swijgen.*

— lieve Heere!
Roelant antworde in Fransoeis:
S w i c h, god verwate di, dannoeis.
BILDERDIJK, N. Verscheid. I, 149.

S w i c h hier af ende haut dinen mont.
BLOMMAERT, Oudvl. Ged. I, 80.

Swige. *Twijg.*

daer was ooc een boom gheplant,
— — — — — — — — —
— — — — — — — — —
sine s w i g h e bloeiden ende loofden
in alle tiden van den jare
Fl. ende Bl. vs. 965.

daer sitten alt jaer die voghelkine
harentare in den ghebloeiden s w i g h e n.
Idem. vs. 2549.

Swyghender tromme. *Met stille trom.* Wdb. op HOOFT.

Swichten. 1) *Wijken.*

Och! waert niet billigher, ghy keerende 't ghesichte
Van dese mijne quael,
Dat eerst door u ghenae de sonde van my s wichte,
Dan dat my over viel u straffe t' eenemael?
HARDUYN, bl. 68.

2) *Beteugelen, bedwingen, in toom houden.*

Ic mocht mijn woorden liever s w i c h t e n
Dan ic sprake dit of dat,
Daer mi die luden om worden hat.
HILDEG. Ged. bl. 247, vs. 14.

3) *Zwijgen.*

Spreeck ick, hy beroert sijn' tongh,

S w i c h t hy wederom, ick swichte.

HUYGHENS, Korenbl. 1672, bl. 38.

Zie verder Wdb. op BREDERO.

4) *Verminderen*, *verflauwen*.

Migail die Davids gramscap s w i c h t e.

ANNA BYNS, Refereynen 1548, 2e Ref.

Maer soons gehoorsaemheyt svaders toren s w i c h t.

Ibid. 1602, B. III, bl. 44, verso.

O licht, dat ons sticht, s w i c h t doch Gods toren.

Ibid. bl. 26, verso.

O Vader laet z w i c h t e n dit gescille
Dies biddic u.

Belg. Mus. IX, bl. 103, vs. 1226.

5) *Doen dalen*, *naar beneden richten*.

Als ick vanden hemel ter aerden mijn lope ginc s w i c h t e n.

Odyssea, I, bl. 83, r°.

6) *Bezwijmen*.

Joannes z w i c h t e in 't eerste, als hy die hoogheit merckte:
Maer d' aengenaeme geur des afgezants versterckte.
Hem 't hart.

VONDEL, door V. L. Gloss.

Zie verder Wdb. op HOOFT.

Swijdich. Zie **Swidig.** Oud Batavia, bl. 172.

Swijch. *Twijg*.

Ic bloeyden als enen groenen s w ij c h.

Horae Belg. Geestelijke Liederen, II, 12.

Daer was een boem, die menegen s w ij c h
Hadde ghebloeit scoene.

Oudvl. Ged. bl. 6, vs. 450.

Zwijghen. 1) *Verzwijgen*. De Vorst zy niet begeerigh om verborgen gebreeken zijner onderdaanen t' ontdekken. Oft wil hy ze weeten, hy z w ij g h ze. HOOFT, Vertalingen, bl. 141.

2) (**Een**). *Een stilte*.

Op dat geen wilt gheraas my dommelt in mijn oor,
Wil ick e e n s w ij g h e n strack.

BREDERO, Roddr. bl. 46.

Swijck. *Bezwijking*, in verbinding met **slaen** dus **swijck slaen**. *Ontvallen*, *verlaten*, *afvallen*.

Sijn van hoeghen prisen,

doen den meneghen risen,
doen den meneghen minnen.
doen den meneghen ontsinnen,
vinden meneghen list,
stichten meneghen twist,
maken den meneghen rike,
S l a e n den meneghen s w i k e.
Belg. Mus. V, bl. 99.

S w ij c k e en s l a e t my niet, broosch vat van slijcke.
ANNA BYNS, Ref. III, 1602, bl. 79 verso.

Als een moordenaer wert hy aen kruyce gebracht
En als een sondare vanden Joden veracht
Eenen worm ghelycke
Maer God de Vader en s l o e c h hem geen s w y c k e.
Ibid. bl. 99 verso.

Den herderkens en s l o e c h vreucht ooc geen s w ij c k e
Doen zy tkint vonden, dat int cribbeken lach.
Ibid. bl. 45 verso.

Ick roepe tot u en s l a e t my geen s w ij c k e.
Ibid. bl. 31 recto.

een vrouwe playsant
Die ick ghejont hebbe plaetse, erve en lant,
Weygert my haer trouwe, en s l a e t my s w ij c k e.

Zie verder Walewein, vs. 7816, STOKE, II, bl. 588, en KIL.

Zwijcken. *Zwichten*, *wijken*.

T' bleecste voor het helderst s w ij c t.
VONDEL, door V. L. I, 114.

Die borgers fraey
Die deden, sonder s w ij c k e n,
Die spangiaerts taey
Tweemael van de merct wijcken.
Belg. Mus. IV, bl. 8.

Swijcken (Sonder). *Zonder ophouden.*

Voghelen ende diere, s o n d e r z w i k e n,
Moeten den mensche vol ghelooven wiken.
Leven van Sinte Amand, vs. 1430.

Houd dy maer stil; vertoef Godt s o n d e r s w ij c k e n.
Marnix, Ps. XXXVII, 7.

Swijmelen. 1e (*wakend*) *droomen*, 2e *aan duizeligheid lijden*, 3e *struikelen.* 4e *sluimeren.* KIL.

Swijmen 1) *In zwijm vallen, bezwijmen.* PL.

Met s w e e m de Son, en 't licht ontsonck sijn' siel.
VONDEL, door V. L. II, 477.

Ick scheij, ik s w ij m, ick sterf, mijn tijd is hier geweest,
Och vrienden, bid voor mij, ô God ontfang mijn' geest.
Ibid. III, 408.

Zie verder Wdb. op BREDERO.

2) *Gelijken.*

Het s w ij m t sijn moeder.
VONDEL, door V. L. II, 570.

Sijn beeld na Phebus s w ij m t.
Ibid. II, 656.

Zie verder Wdb. op BREDERO.

Swijmich. *Duizelig.*

De redelooze vlucht al even s w ij m i c h liep.
VONDEL, door V. L. I, 75.

Gelijck een s w ij m i c h man, die los sich suysebolt.
Sinne-Mal, in Z. Nachteg. bl. 8.

Swijmsel. *Afbeeldsel.*

Om te bespien de gloor, die uw gelaet uutbreydt,
En 't s w ij m s e l van Juppijn en van sijn Majesteit.
HOOFT, Ged. door LEENDERTZ, 145.

Swijmslaan. *Bezwijmen.* KIL.

Zwijn. *Zwijnen.*

Tusschen dat aertrike began
Ende dattie diluvie ran,
Daer twalefhondert jaer bina
Tusschen waren, alsic versta,
En nutte tfolc vleesch noch wijn,
Ende het ruste alse z w ij n
Onder die bome int gras.
Lsp. B. I, C. 30, vs. 6.

Swijnder. *Varkenshoeder, varkensdrijver.*

Cousijn
Nichte, het werden al evangelisten,
Al en sijnt maer s w ij n d e r s die achter de verckens loopen.
Een spel van den Vader enz. in Belg. Mus. bl. 337.

Swijnen. *Verminderen, afnemen.* KIL.

Swijner. *Zwijnenhoeder, zwijnenmester.* Ibid.

Swijngsters. *Zwingsters, vrouwen, die zwingelen* (het vlas).

Binnen wijle datmen dan
Onse knechts, met alle man,
In een afftreck daer bezijden,
Daechlicx boken siet by tijden,
Voor het krijken vanden daghe
Soo veel vlas, als helpen mach
Ten behouve, en voor de vraghe
Van de s w ij n g h s t e r s heel den dagh.
Hondius, bl. 282.

Swiinherde. *Zwijnenhoeder.* HALB. Aant. bl. 415, 197.

Zwijnksel. Hetzelfde als **Zwijmsel.**

Gaeven van vernuft, van sinnen en van zeeden,
Gelijck de hemel plagh aen yemandt te besteeden,
Dien hy tot kandelaer van sijne miltheidt koor,
En draeghen doet te pronck het s w ij n c k s e l van sijn gloor.
HOOFT, Ged. door LEENDERTZ, bl. 200.

Swijnschot. *Varkenschot.* KIL.

Swijnstije. Hetzelfde. KIL. PL.

Swijnsveren. *Schuier.*

Kom hier — — — gay moet men voorts wat keeren;
En hedy geen borstel?
En hebdy geen s w ij n s - v e e r e n?
BREDERO, Jerol bl. 18.

Zwick. *Geesel.*

Zwike slaan. Hetzelfde als **Swijck slaen.**

Zwiken sonder. Hetzelfde als **Sonder swijcken.**

Zwieken. *Zwaaien.*

De Glori z w i c k t een schicht die ze in haer rechter voet.
VONDEL, door V. L. I, 354.

Swicken. *Waggelen.* PL.

Swil. *Eelt, dikke huid.* Ick gheloeve, dat ghi een s w i l voer die ooren hebt. MEYER, Spreuken bl. 12.

Swilk. *Een zekere stof.*

S w i l c k, sy en knoope.
J. NOOZEMAN, Beroyde Student 1679, bl. 5.

Zie verder, WEILAND op **Zwilg.**

Swillen. *Zwellen.*

Dies armen ommeziet dat schoon getimmer bernt,

En braeckt zijn voncken uyt nae 't flonck'rende gesternt!
Help God! de brand steeckt op, en een geschrei met eenen
Zwilt met d' opgaende vlamme en klatert door de steenen.
VONDEL, door V. L. I, 700.

Hoe zwilt dees mushadel!
Ibid. X, 381.

Swijmen of **Zwijmen**. *Verduisteren.*

Met sweem de Son, en 't licht ontsonck zijn siel.
VONDEL, door V. L. II, 477.

De gal, gemengt met eeck, tot aenschijn, sonder luister,
Het zwijmen van de zon, de hemel swart en duister.
Ibid. IV, 342.

Swynde. *Hevig*, vandaar ons *gezwind* — — ; also die hoigeboren her Adolph Soento Gelre, onze neve ind here, sich eyn deell jairen her seir swynde ind wreetlicken angelacht hevet, NIJHOF, Ged. IV, 370.

Zwin. *Kreek* of *doorvaart tusschen twee banken*. Hier een eigen naam. Dr. VERWIJS, zegt op dit woord: Ook het Sincfal genaamd, de oude grensscheiding van Friesland, dat tusschen Weser en Sincfal was gelegen.

Martijn, slaepstu, slaept dijn sin?
Sprec: hebstu gheen spreken in?
Du dincs mi al verdoren,
Dune achtes meer no min
Dan omme weelde ende om ghewin:
Wiltu di dus versmoren?
Waert al dijn dat comt int Swin,
Gout, selver, stael, loet, yser, tin,
So blevestu verloren,
Doetstu ter daghet gheen beghin.
Wapene Mart. bl. 47, vs. 7.

Zwindelen. *Draaien.*

Het (geloof) laet zich van 't vernuft niet ommezwindelen,
Noch ongeloof.
VONDEL, door V. L. IV, 526.

Zie verder Wdb. op BREDERO.

Swindigh. *Veel, groot, machtig.* KIL.

Swindigh volck. *Groot, machtig, uitgebreid volk.* Ibid.

Zie hierover STOKE, I, bl. 397.

Swyndicheit. *Hevigheid, gewelddadigheid.* — — — ind dairenboven doch na meir swyndicheit ind onwillen tegen sijnen heren ind vader dairna begaen, enz. NIJHOF, Ged. IV, 371.

Swinen. *Uitteren, kwijnen.*

Ay, genade, coninghinne!
In swinender noet ic brenne
Na u in aller stont.

Dr. VERWIJS, Bll. III, bl. 116, vs. 29.

Swing, swink, swenk. *Oogwenk, oogblik, lonk.*

— — de liefde komt als twee op d' ander staaren,
En dat het swinckje recht elkander wel gemoet,
En springt van oog in oog.

BREDERO, Luc. bl. 4

Zie verder Wdb. op BREDERO.

Swinge. *Stok.*

Men geboet al ute daer,
Wat elc vinden conste vorwaer,
Waest riec, pike, vlegel, stocken,
Hake, sceppen, swingen, rocken,
Wat dat si gegripen conden.

Lanc. bl. 257, vs. 38381.

Swingelgeest. Hetzelfde als **Swindelgeest.** DE GROOT, 19.

Swingeling. *Drinkpartij.* Conventicula praefata [prohibemus], sive vacisentur *Labayen*, sive *Quantelbier*, sive *Spinningen*, sive *Splytingen*, sive *Swingelingen*, sive alio quocumque nomine, et procationes vulgo dictas *achter 't lijst*: Epistola postoralis, aangehaald in Belg. Mus. I, 317.

Swingen. 1) *Zwaaien, slingeren.*

Oock 't swingen van een vuyl wormich gespin (alias vaandel).

K. VAN MANDER, Olijf-Bergh 1609, bl. 35.

Ludmoer metter langer nese
Droech een loodwapper an een pese,
Ende ghincker met al omme swinghen.

Rein. door JONCKBL. vs. 795.

Zie verder, Mloep, gloss. Lancelot II, vs. 13397, DE JAGER, Handl.

2) *Zwenken.*

Den Esel overmoedigh,
Waent dat de Leeuw bedeest wort door zijn felheyd woedigh,
Hem op zijn hielen volght met een geswinden loop,
En t' onbedachtelijck brenght hij zijn vleess te koop,
De Leeuwe in 't swingen siet den tragen Esel volgen.

VONDEL, Warande N°. 114.

3) *Toelonken.*

My dunct dat Mars in 't bedde daer springht,
En dat hy my lieffelijck helst en s w i n g h t,
Als eene die dinght, 't werck der natueren.
Houwaert, bl. 318.

Swinghen. *Vliegen*, *opvliegen.*

Daer toe so s w a n g mi in mijn baert
— — —, een wilt vermaert.
MOLTZER, Biblioth. IV, bl. 69 en 14.

Die wijl tserpent daer binnen tast,
Doe brocht die wynt alsulken last,
Dat hi s w a n c an dander zyde.
HILDEG. bl. 54, vs. 75.

Sy huylden als Arenden hooch in den lucht g e z w o n g e n
Welck door den boeren berooft zijn van heur pluymloose jonghen.
Odyssea II, bl. 54.

Swinijn. *Zwijnen* of *van een zwijn.*

U hebben sere bedroghen,
Dine lelike oghen s w i n ij n.
Oudvl. Ged. bl. 116, vs. 1811.

Swinck. 1) *Oogwenk*, *oogstraal*, *lonk*, *oogenblik.*

ik jaeghje in een s w i n g h de ziel ten lichaem uyt.
BREDERO, Het daghet, bl. 18.

Zie verder Wdb. op HOOFT en dat op BREDERO.

2) *Zweem*, *zweemsel*

Doe schoonheit sach haer Conste
Aen uw aenschijn besteedt soo wel gelucken,
Mijn vrouw, bering haer jonste
En lust, om daer een s w i n c k j e n uut te drucken
Van goedtheits aerdt.
HOOFT, Ged. door LEENDERTZ, bl. 98.

Zie verder Wdb. op HOOFT.

3) *Zwaai*, *draai.*

— — hy draeyde met een s w i n c k.
Odyssea, II, bl. 119.

Swinken. *Zwenken*, *draaien*, *wentelen.*

Flonkrende starren, men siet in uw s w i n k e n,
Goedigheidt, vroedigheidt, moedigheidt blinken.
HOOFT, Ged. bl. 176.

Swincken. *Zweemen.*

De gheyle mond des vleeschs is gheestigh om te dincken,
Al wat zoo eenighzins schijnt naer zijn smaeck te swincken,
Zijn eenigh hemelrijck.
DE BRUNE, Emb. bl. 26.

Zwinksel. *Tint.*

Mijn zwinksel, antwoord' Eer, en mengt men op geen' pletten:
Nocht marmor, nocht metaal kan daar zijn lijf naa zetten.
HOOFT, door BILD. I, bl. 336.

Zwinxel. *Zweem.*

Indien ook spreecken zou, naer uiterlijcken schijn,
Dat zwinxei heeft met slaefs, maer meldt een welgeboren.
VONDEL, door V. L. III, bl. 776.

Zwitsen (Met) trommen. *Met stille trom.*

Compt devotich om een misse, met zwitsen trommen.
Belg. Mus. IV, bl. 246, vs. 76.

Swoene, swone. *Zoen.*

Als dese brieve waren bescreven,
Daer die swone met was ghegeven,
Troc hertoghe Albrecht in Hollant,
Ende vrouw Johannen in Brabant
Van den Bossche daer si lach.
Brab. Yeesten, B. VI, 8440.

Dit dierste point, si u vercleert,
Daer met die zwoene was ghefraudeert.
Ib. B. VI, vs. 8495.

Zwollen. *Zuipen.*

Hê zwolt lik èe zwijn.
Belg. Mus. I, bl. 401.

Swongden. *Wonden*, in **Gans swongden**. Uitroep voor **Jezus'** **wonden.**

Swoord. *Huid*, *opperhuid*, *oppervlakte*, *het bovenste*, *het bekleedsel van iets*, *de aardkorst.* 'T planten van den helm, sonder 't welcke 't swoord van den velde, overloopen met sandt, verdrooght, verdort en verstoven soude zijn geweest. HOOFT Brieven I, bl. 171.

Hi liet hem op sijn hoeft drucken
Enen Crone, van dornen lanc,
Die hem dor die swarde dranc.
Die Bediedenisse, vs. 226.

Mijn kruijfde krulde kop
Die brenght mijn, voor de jaren,
In mijn tijds Lenten voort,
Op 't swart en 't swetigh s w o o r t
Veel gryse graeuwe hayren.

BREDERO, Aend. L. B. bl. 6, b.

Der boomen kruynen en het s w o o r t der bergen hooch,
Dat kruyf ick schoon met blaan.

Apollo aan de Ned. Jonckh. bl. 1.

Zie verder Wdb. op HOOFT en dat op BREDERO.

